NY BANKLAGSTIFTNING

BANK AKTIEBOLAGS LAG

DEL 2

Betänkande av Banklagsutredningen

SOU
1984:27

126

Statens offentliga utredningar
1984:27
Finansdepartementet

Ny Banklagstiftning Del 2

Bankaktiebolagslag

Betänkande av banklagsutredningen

Stockholm 1984

Omslag Adrum Magnus Günther
ISBN 91-38-08255-1
ISSN 0375-250X

minab/gotab Stockholm 1984 76915

Innehåll del II

5 FÖRSLAG TILL BANKAKTIEBOLAGSLAG 7
5.1 Affärsbankslagstiftningen i Sverige 7
5.2 Specialmotivering 8
5.2.1 1 kap. Inledande bestämmelser 8
5.2.2 2 kap. Bildande av aktiebolag 13
5.2.3 3 kap. Aktier, aktiebrev, aktiebok m.m. 35
5.2.4 4 kap. Ökning av aktiekapitalet genom nyemission eller fondemission 57
5.2.4.1 Inledande bestämmelser (1–4 §§) 59
5.2.4.2 Allmänna bestämmelser om nyemission (5–14 §§) 64
5.2.4.3 Styrelsens beslut om nyemission (15–16 §§) 73
5.2.4.4 Fondemission (17–18 §§) 75
5.2.4.5 Emissionsprospekt (19–26 §§) 78
5.2.5 5 kap. Konvertibla skuldebrev, skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning samt upptagande av vissa andra lån 85
5.2.5.1 Allmänna bestämmelser (1–2 §§) 89
5.2.5.2 Förfarandet vid emissionen (3–7 §§) . . . 93
5.2.5.3 Styrelsens beslut om emission (8–9 §§) . . 100
5.2.5.4 Emissionsbevis (10 §) 102
5.2.5.5 Utbyte och nyteckning (11–15 §§) . . . 103
5.2.5.6 Upptagande av vissa andra lån (16–17 §§) . 106
5.2.5.7 Emissionsprospekt (18 §) 108
5.2.6 6 kap. Nedsättning av aktiekapitalet och förvärv av egna aktier 108
5.2.6.1 Nedsättning av aktiekapitalet (1–8 §§) . . 111
5.2.6.2 Förvärv av egna aktier (9 §) 120
5.2.7 7 kap. Rörelsen 124
5.2.7.1 Verksamhet (1–6 §§) 126
5.2.7.2 Kapitaltäckning och kassareserv (7–9 §§) . 145
5.2.7.3 Kreditgivning (10–16 §§) 168
5.2.7.4 Upplåning (17 §) 207
5.2.7.5 Särskilda bestämmelser (18–20 §§) . . . 209
5.2.8 8 kap. Bankaktiebolagets ledning 217
5.2.9 9 kap. Bolagsstämma 253
5.2.10 10 kap. Revision 283

5.2.11 11 kap. Redovisning 300
5.2.11.1 Årsredovisning m.m. (1–9 §§) 303
5.2.11.2 Koncernredovisning (10–11 §§) 319
5.2.11.3 Delårsrapport (12–14 §§) 322
5.2.12 12 kap. Vinstutdelning och annan användning av bankaktiebolagets egendom 324
5.2.13 13 kap. Likvidation och upplösning 336
5.2.13.1 Frivillig likvidation (1 §) 338
5.2.13.2 Tvångslikvidation (2–4 §§) 339
5.2.13.3 Förfarandet hos rätten (5–6 §§) 344
5.2.13.4 Genomförandet av likvidationen (7–18 §§) 345
5.2.13.5 Konkurs (19–20 §§) 355
5.2.14 14 kap. Fusion och inlösen av aktier i dotterbolag . 356
5.2.14.1 Fusion genom absorption (1 §) 360
5.2.14.2 Fusion genom kombination (2 §) 362
5.2.14.3 Fusionsförfarandet (3–8 §§) 364
5.2.14.4 Fusion mellan moderbolag och helägt dotterbolag (9 §) 370
5.2.14.5 Inlösen av aktier i dotterbolag (10–14 §§) . 372
5.2.15 15 kap. Skadestånd m.m. 377
5.2.16 16 kap. Bankaktiebolagets firma 390
5.2.17 17 kap. Tillsyn 395
5.2.18 18 kap. Registrering 400
5.2.19 19 kap. Straff och vite 406

Bilaga 1 *Lagen (1955:183) om bankrörelse i dess lydelse den 1 januari 1984* 413
Bilaga 2 *Sammanställning med hänvisningar mellan lagrummen i lagen (1955:183) om bankrörelse och utredningens förslag till bankaktiebolagslag* 0
Bilaga 3 *Sammanställning med hänvisningar mellan lagrummen i utredningens förslag till bankaktiebolagslag, lagen (1955:183) om bankrörelse och aktiebolagslagen (1975:1385)* . . . 0

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslagen (1975:1385)
BAL	Förslag till bankaktiebolagslag
BFL	Bokföringslagen (1976:125)
BL	Lagen (1955:183) om bankrörelse
FL	Lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar
FbL	Förslag till föreningsbankslag
JkL	Lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen
LFA	Lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering
LKS	Lagen (1973:302) om konvertibla skuldebrev, lagen upphävdes i och med ABL:s ikraftträdande
SFF	Sveriges Föreningsbankers Förbund
SkL	Skadeståndslagen (1972:207)
SkbrL	Lagen (1936:81) om skuldebrev
SpK	Kungörelsen (1955:422) om sparbanker
SpL	Lagen (1955:416) om sparbanker
SpLF	Förslag till sparbankslag

5 Förslag till bankaktiebolagslag (BAL)

5.1 Affärsbankslagstiftningen i Sverige

De första affärsbankerna i Sverige var de så kallade solidariska bankbolagen, vars verksamhet byggde på emission av egna sedlar. Denna form av bankbolag tillkom ursprungligen under första hälften av 1800-talet och bankföretagens verksamhet var redan från början reglerad av särskild författning. De så kallade aktiebankerna är av något yngre ursprung och de första grundades på 1860-talet. Den avgörande skillnaden mellan de solidariska bankerna och aktiebankerna var att ägarna i de förra bankerna var personligt ansvariga för bankföretagets förbindelser medan ägarna i aktiebankerna var fria från sådant ansvar. Aktiebankerna tilläts inte ge ut egna sedlar.

Redan år 1824 utfärdades den första kungörelsen angående enskilda banker. Ytterligare kungörelser rörande de solidariska bankbolagen utfärdades åren 1846, 1864 och 1874. För bankaktiebolagen ansågs ursprungligen den vanliga aktiebolagsrättsliga regleringen i förening med bankernas bolagsordningar tillräcklig. År 1886 blev aktiebankerna första gången föremål för författningsreglering. Genom två lagar år 1903 angående de solidariska bankbolagen respektive aktiebankerna kom för första gången en mer fullständig lagstiftning till stånd. Dessa lagar ersattes år 1911 av den första gemensamma banklagen, lagen om bankrörelse. I denna lag behandlades såväl de solidariska bankbolagen som aktiebankerna. År 1935 upphävdes de bestämmelser i lagen som behandlade de solidariska bankbolagen och därefter gällde lagen endast bankaktiebolagen. De solidariska bankbolagen omvandlades till bankaktiebolag.

1911 års lag om bankrörelse anslöt, såvitt gällde den associationsrättsliga regleringen, nära till 1910 års aktiebolagslag. Innan den ersattes av 1955 års lag om bankrörelse hade 1911 års lag ändrats vid flera tillfällen. År 1924 tillsattes en bankkommitté med uppgift att bl.a. se över bankaktiebolagens rörelseregler. I kommitténs år 1927 avlämnade betänkande (SOU 1927:11) föreslogs bl.a. begränsningar av bankernas förvärvsrätt och skärpta regler för kreditgivningen. Kommitténs förslag föranledde emellertid inga genomgripande förändringar i banklagens rörelseregler. De förluster som bankbolagen åsamkades i samband med världsdepressionen åren 1929-1932 aktualiserade åter frågan om en lagrevision. 1932 års banksakkunniga lade samma år fram förslag till ändringar i banklagen. Förslagen byggde i mycket hög grad på 1924 års bankkommittés förslag. Lagändringarna beslutades av riksdagen

samma år. Det är från denna tid som de flesta av de nu gällande rörelsereglerna ursprungligen härstammar, även om relgerna under årens lopp ändrats flera gånger.

Sedan aktiebolagslagstiftningen reformerats i och med 1944 års aktiebolagslag, tillsattes 1949 års banklagssakkunniga. Dessa lade år 1952 fram ett förslag till en helt ny lag om bankrörelse. Förslaget anslöt följsamt till 1944 års aktiebolagslag och lades till grund för den nu gällande lagen om bankrörelse av år 1955.

Också 1955 års banklag har ändrats flera gånger. De mest genomgripande förändringarna tillkom år 1968 efter förslag av kreditinstitututredningen. Det huvudsakliga ändamålet med denna reform var att öppna möjlighet för alla tre bankinstitutgrupperna att driva en i stort sett likartad bankrörelse. Dessförinnan hade de olika gruppernas lagar haft till ändamål bl.a. att garantera att gruppernas traditionella verksamhetsinriktning bibehölls. Sålunda skulle sparbankerna främst tillgodose småspararnas behov och jordbrukskasserörelsen inrikta sin verksamhet främst på jordbruket och dess kreditbehov. I och med 1968 års samordnade banklagstiftning ändrades rörelsereglerna i de tre lagarna så att dessa i huvudsak kom att få ett likartat innehåll. Vissa skillnader ansågs alltjämt motiverade, men i allt väsentligt erhöll de tre banklagarna likalydande rörelseregler. I samband med detta reformarbete slopades alla bestämmelser om bankinstitutens inlåningsräkningar.

5.2 Specialmotivering

5.2.1 1 kap. Inledande bestämmelser

Kapitlet innehåller dels vissa bestämmelser om grunddragen i bankaktiebolagens juridiska karaktär dels en koncerndefinition.

1 § Med bankaktiebolag förstås ett enligt denna lag bildat bolag som har fått regeringens tillstånd (oktroj) att driva bankrörelse.

I ett bankaktiebolag svarar delägarna inte personligen för bolagets förpliktelser.

Är aktiekapitalet fördelat på flera aktier, skall dessa lyda på lika belopp.

I paragrafen, som i sak motsvarar 1 kap. 1 § första stycket och andra stycket andra meningen ABL samt 1 § första stycket och 7 § BL, definieras begreppet bankaktiebolag.

Enligt *första stycket* förstås med ett bankaktiebolag ett bolag som bildats enligt denna lag och som fått tillstånd att driva bankrörelse. I gällande lag om bankrörelse (BL) finns i de inledande bestämmelserna en definition av begreppet bankrörelse. Denna bestämmelse med den därtill hörande straffbestämmelsen samt andra bestämmelser intagna i 1 och 2 §§ BL är tillämpliga på samtliga bankinstitut, således även på sparbanker och föreningsbanker. Dessa bestämmelser har därför brutits ut ur BL och utgör i stället grunden i den tidigare redovisade bankrörelselagen.

För att ett enligt denna lag bildat bolag skall få driva bankrörelse och således benämnas bankaktiebolag krävs att bolaget har fått regeringens tillstånd till att driva bankrörelse. Ett sådant tillstånd benämns oktroj. En

motsvarande bestämmelse finns i 1 § första stycket BL. Oktroj beviljas formellt av regeringen men efter en granskning som reellt sker i bankinspektionen, den för hela landet centrala myndighet som har hand om tillsynen över bl.a. de olika bankinstituten. När tillståndet meddelas, stadfästs samtidigt bolagsordningen. Oktrojprövningen är dels formell, dvs. det kontrolleras att bolagsordningen stämmer överens med BL och andra författningar, dels materiell såtillvida att det prövas om den planerade rörelsen är nyttig för det allmänna.

I *andra stycket* slås fast att delägarna i ett bankaktiebolag inte svarar personligen för bolagets förbindelser. Bestämmelsen är till sin innebörd densamma som i 7 § andra stycket BL och har i förslaget förts fram på sätt som även skett i ABL (1 kap. 1 § första stycket). Denna regel utgör ett av aktiebolagens viktigaste kännetecken. Huvudregeln om frihet från personligt ansvar är emellertid inte undantagslös. Bestämmelserna i 2 kap. 16 §, 13 kap. 3 § samt 15 kap. 1 och 3 §§ utgör exempel på detta.

Bestämmelsen i gällande lag, att en aktieägare som till fullo betalt sin aktie inte är skyldig att göra ytterligare tillskott, har inte tagits med i förslaget. Någon ändring i sak är därmed inte åsyftad. Av reglerna om personlig ansvarighet, om bolagsbildning och om ökning av aktiekapitalet följer nämligen att förpliktelser att göra insatser i ett bankaktiebolag endast kan uppkomma genom aktieteckning. Inget hindrar emellertid att en aktieägare frivilligt åtar sig att göra kapitaltillskott till bolaget. Av detta följer bl.a. att det i bolagsordningen inte får tas in en bestämmelse om tillskottsplikt.

Om aktiekapitalet är fördelat på flera aktier, skall dessa enligt *tredje stycket* lyda på lika belopp. Hela aktiekapitalet kan till skillnad från gällande lag motsvaras av en enda aktie. Förslaget innebär också vissa andra skillnader i förhållande till BL. Dessa skillnader är avhängiga av nya regler i ABL. Regeln att varje stiftare måste teckna minst en aktie har slopats. Vissa bestämmelser i gällande lag har dessutom tagits bort utan att någon saklig ändring är avsedd. Så är fallet när det gäller regeln om att aktiekapitalet skall bestämmas i svenskt mynt. Om inbetalning av aktiekapitalet ges bestämmelser i 2 kap. Inte heller har regeln om aktiers odelbarhet tagits upp i förslaget. BAL bygger liksom ABL på tanken att den andelsrätt i bolaget som aktie representerar inte kan med verkan mot bolaget uppdelas i andelar. En aktie kan emellertid ägas av flera, men i förhållande till bolaget måste de då uppträda enhetligt (3 kap. 15 § tredje stycket). Slutligen återfinns i förslaget inte heller regeln i 7 § tredje stycket andra meningen BL om skyldighet för bankbolaget att utfärda aktiebrev. Dessa regler bygger på förutsättningen att bankbolaget är skyldigt att utfärda aktiebrev åt de aktieägare som begär det.

ABL:s bestämmelse om aktiekapitalets storlek saknar motsvarighet i BL och även i förslaget. Aktiekapitalets storlek skall anges i bolagsordningen (2 kap. 5 § p 4). Frågan om dess lämpliga storlek utgör därmed ett led i regeringens prövning om bankaktiebolaget skall få tillstånd att driva bankrörelse.

2 § Bankaktiebolag skall stå under tillsyn av bankinspektionen och vara registrerade hos denna.

Paragrafen motsvarar 3 § första stycket BL. Bestämmelsen i 3 § andra stycket BL om bankregister har flyttats till 18 kap. 1 §.

Bankinspektionen är den centrala myndighet som bl.a. har hand om tillsynen över de olika bankinstituten. Bankinspektionen skall verka för en sund utveckling av bankväsendet. Vidare skall för registrering av vissa uppgifter enligt BL eller annan författning finnas bankregister hos inspektionen. Den löpande tillsynen över bankaktiebolagens verksamhet anknyter till reglerna i 17 kap. BAL resp. varje bankbolags bolagsordning. Bolagen är skyldiga att fortlöpande inge vissa uppgifter till inspektionen (17 kap. 6 §). Inspektionen kan också infordra särskilda upplysningar från bolagen samt företa inspektion hos dessa.

Traditionellt syftar den offenliga tillsynen över bankerna till att från säkerhetssynpunkt granska verksamheten och på så sätt trygga insättarna medel. Kraven på soliditet och likviditet kommer till uttryck i den särskilda kapitaltäckningsbestämmelsen och i bestämmelsen om kassakrav.

Om bankinspektionen skulle upptäcka några missförhållanden hos en bank kan detta föranleda erinran eller föreläggande för banken att vidta rättelse. I allvarligare fall kan tillståndet att driva bankrörelse återkallas.

I BL används som benämning på bankinspektionen antingen tillsyns- eller registreringsmyndigheten. I förslaget används inte dessa benämningar utan de har i förslaget genomgående ersatts av bankinspektionen.

3 § Äger ett bankaktiebolag så många aktier eller andelar i en svensk eller utländsk juridisk person att det har mer än hälften av rösterna för samliga aktier eller andelar, är bankaktiebolaget moderbolag och den juridiska personen dotterföretag. Äger ett dotterföretag aktier eller andelar i en juridisk person i den omfattningen som har angivits nu, är även den sistnämnda juridiska personen dotterföretag till moderbolaget. Detsamma gäller om aktierna eller andelarna ägs av bolaget och ett eller flera dotterföretag tillsammans eller av flera dotterföretag tillsammans.

Har ett bankaktiebolag i annat fall på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensamt ett bestämmande inflytande över en juridisk person och en betydande andel i resultatet av dess verksamhet, är bankaktiebolaget moderbolag och den juridiska personen dotterföretag.

Moderbolag och dotterföretag utgör tillsammans en koncern.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande BL, överensstämmer i sak med 1 kap. 2 § ABL, i vilken intagits regler som bestämmer begreppen moderbolag och dotterföretag och därmed anger förutsättningarna för uppkomsten av koncernförhållande.

BL förutsätter i allmänhet att bankaktiebolaget är ett ekonomiskt och juridiskt självständigt företag. Bankaktiebolagen drivs emellertid som regel inte som ett enda bolag utan som en grupp av bolag (koncern). En typisk bankkoncern består av ett bankaktiebolag (moderbolaget) och ett större eller mindre antal aktiebolag (dotterbolag), vilka behärskas av moderbolaget främst genom moderbolagets aktieinnehav i dotterföretagen.

Organiseras ett bankföretag i form av en koncern, kan en del av BAL:s regler bli mer eller mindre verkningslösa, om inte särskilda koncernbestämmelser införs. Den maktkoncentration till moderbolagen som uppstår i en koncern kan nämligen här likaväl som för de allmänna aktiebolagen leda till missbruk. Till följd av moderbolagens inflytande öppnas möjlighet att genom

sättet att värdera dotterföretagens tillgångar och genom olika transaktioner mellan koncernföretagen fördela koncernresultatet på ett sätt som bäst passar moderbolaget vid tidpunkten för redovisningen. Härigenom fördunklas redovisningen och öppnas möjligheter att skapa vinster hos moderbolaget som inte motsvaras av vinster för koncernen i dess helhet. De möjligheter att manipulera med koncernföretagens ekonomi som här antytts medför sådana risker för bl.a. insättare, anställda och andra borgenärer att särskilda bestämmelser om koncernförhållanden bör införas även beträffande bankaktiebolag. Härigenom underlättas bankinspektionens kontroll och tillsyn över bankaktiebolagets hela ekonomiska verksamhet. Sedan lång tid tillbaka förekommer också allmänt att bankkoncerner lämnar koncernredovisning.

Utredningen föreslår att en motsvarighet till ABL:s koncernbestämmelse förs in i BAL. Koncernbegreppet har i förslaget definierats på motsvarande sätt som i ABL. En förutsättning för att en koncern i den föreslagna bankaktiebolagslagens mening skall anses föreligga är dock att moderföretaget utgörs av ett svenskt bankaktiebolag. Den föreslagna utformningen av koncernbegreppet innebär att inte endast svenska bankaktiebolag utan också allmänna aktiebolag, ekonomiska föreningar, utländska bankaktiebolag och andra svenska eller utländska företag omfattas av koncernbegreppet.

I paragrafen ges således den grundläggande definitionen av begreppet koncern. Huvudregeln är enligt *första stycket,* att om ett bankaktiebolag äger så många aktier eller andelar i en svensk eller utländsk juridisk person att det har mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar, är bankaktiebolaget moderbolag och den juridiska personen dotterföretag. Enligt huvudregeln är således röstmajoritet för moderbolaget det avgörande kriteriet på att en koncern föreligger. Kapitalmajoritet utan röstövervikt grundar inte ensamt ett koncernförhållande. Koncerndefinitionen förutsätter att moderföretaget är ett svenskt bankaktiebolag. Dotterföretaget kan däremot vara något annat slag av juridisk person, t.ex. ett allmänt aktiebolag, ett handelsbolag, en ekonomisk förening eller en utländsk juridisk person. I detta sammanhang hänvisas till den föreslagna förändringen av förvärvsreglerna i rörelsekapitlet (7 kap. 4 § 5) som möjliggör för ett bankaktiebolag att förvärva andelar och därmed få t.ex. en ekonomisk förening som dotterföretag.

Med ett direkt dotterföretagsförhållande likställs i första stycket andra och tredje meningarna även indirekta sådana förhållanden. Här kan tänkas olika konstellationer. Om ett moderbolag har ett dotterföretag som i sin tur har mer än femtio procent av röstetalet i företaget X skall således även företaget X räknas som dotterföretag till moderbolaget. Detsamma gäller om moderbolaget genom flera dotterföretag eller tillsammans med ett eller flera dotterföretag har röstmajoritet i företaget X.

Enligt huvudregeln fordras således att bankaktiebolaget – direkt eller indirekt – har röstmajoritet i dotterföretaget för att en koncern skall föreligga. Enligt en kompletterande regel i *andra stycket* föreligger även koncernförhållande om ett bankaktiebolag i annat fall på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal har ett bestämmande inflytande över en juridisk person och en betydande andel i resultatet av dess verksamhet. Ett fall då bestämmande inflytande grundas på aktie- eller andelsinnehav är vid

s.k. praktisk majoritet. Sådan majoritet kan föreligga om aktierna eller andelarna är så spridda att det räcker med mindre än halva röstetalet för att utöva ett dominerande inflytande på en stämma med delägarna i företaget. För att ett aktieinnehav på detta sätt skall anses ge ett bestämmande inflytande bör fordras att man med ganska stor säkerhet kan räkna med att det ger röstmajoritet på stämmorna. Som nämnts kan det bestämmande inflytandet också grundas på avtal. Ett sådant fall kan föreligga vid kreditgivning, där avtalet kan innehålla bestämmelser som medger kreditgivaren rätt att medverka i vissa beslut eller medför rätt till styrelserepresentation. Ett innehav av konvertibla skuldebrev i ett företag torde normalt inte räcka för att konstituera ett bestämmande inflytande.

För att ett koncernförhållande enligt andra stycket skall anses föreligga krävs att det bestämmande inflytandet också skall vara förknippat med en betydande andel i resultatet av företagets verksamhet. Med detta menas i första hand rätt till andel i vinst. Uttrycket täcker emellertid även det förhållandet att det härskande bolaget genom prissättningen vid affärstransaktioner mellan företagen tar ut en betydande andel av det behärskade företagets vinst eller bär en avsevärd del av den förlust som uppkommer.

En särskild fråga beträffande koncernbegreppet har varit om de s.k. 50/50-bolagen skall omfattas av begreppet. Med 50/50-bolag avses en juridisk person i vilken vartdera av två juridiskt fristående ägarföretag har hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar och i vars angelägenheter ägarföretagen endast kan besluta gemensamt. Med 50/50-bolag jämställs en juridisk person som ägs av mer än två juridiskt fristående företag under förutsättning dels att inget av ägarföretagen har röstmajoritet i det underordnade företaget och dels att ägarföretagen i avtal bestämt att de endast gemensamt kan besluta i det underordnade företagets angelägenheter. Det utmärkande i fråga om 50/50-bolagen och med dessa jämställda företag är med andra ord att vart och ett av de överordnade företagen endast har en negativ bestämmanderätt, dvs. en möjlighet att utöva vetorätt i det underordnade företagets angelägenheter.

Koncerndefinitionen i 1 kap. 2 § ABL ändrades den 1 juli 1981 (SFS 1981:1104) så att det klart framgår att 50/50-bolagen inte skall behandlas som koncernföretag. Ändringen har uppnåtts genom att det i andra stycket före orden "ett bestämmande inflytande" har inskjutits ordet "ensamt". Motsättningsvis framgår då att det inte föreligger något koncernförhållande om ett aktiebolag endast tillsammans med annan kan träffa beslut som rör det underordnade företaget, dvs. om det bara finns en negativ bestämmanderätt. Motsvarande ändring har utredningen fört in i andra stycket.

I *tredje stycket* anges att ett moderbolag och ett eller flera dotterföretag tillsammans kallas en koncern. Är ett dotterföretag i sin tur moderbolag för andra dotterföretag kan denna del av huvudkoncernen betecknas som en underkoncern inom denna.

Av de särregler som skall bli tillämpliga på företag som enligt definitionen ingår i en koncern är koncernredovisningsreglerna de viktigaste. Vidare krävs särskilda bestämmelser om revision i koncernförhållanden. Till dessa bestämmelser och till vissa andra regler som behövs för koncernförhållanden återkommer utredningen närmare i den fortsatta specialmotiveringen.

5.2.2 2 kap. Bildande av bankaktiebolag

I kapitlet har intagits bestämmelser om förfarandet vid bolagsbildningen och inbetalningen av aktiekapitalet. Fortfarande består vissa grundläggande skillnader mellan förslagets och ABL:s bestämmelser om bolagsbildningen eftersom bankbolagen även i fortsättningen bör vara underkastade oktrojprövning. Beträffande oktroj har den bestämmelse som föreskriver att denna skall beviljas för en tid av högst tio år ändrats och oktroj skall enligt förslaget beviljas utan någon tidsbegränsning.

Andra bestående skillnader i förhållande till ABL är enligt förslaget bl.a. att apport inte är tillåtet vid bildandet av bankaktiebolag. Juridiska personer tillåts ej vara stiftare av bankbolag. Vidare kan i BAL aktieteckning i princip inte ske med villkor.

Vissa bestämmelser i ABL har emellertid efterbildats. Som exempel kan följande nämnas. Regeln om minsta antal stiftare har slopats. Möjlighet till simultanbildning har införts även om successivbildning fortsättningsvis vid bildandet av bankaktiebolag torde komma att användas som stiftandeform i övervägande antal fall. Bestämmelser som garanterar att aktiekapitalet snarast kommer det nybildade bolaget tillhanda har tagits in i förslaget. Vidare har intagits ett absolut förbud mot kvittning av skuld på grund av aktieteckning vid bildandet.

I 4 § 4 mom. BL sägs att regeringen i samband med meddelande av oktroj kan föreskriva skyldighet för bankaktiebolag att ta emot värdehandlingar till förvaring och förvaltning i enlighet med föräldrabalkens bestämmelser. Denna bestämmelse har inte tagits med i förslaget. Som framgår av förarbetena till 1924 års förmynderskapslagstiftning har denna bestämmelse tillkommit som en garanti för att den då föreslagna lagstiftningen skulle kunna tillämpas. Eftersom bankerna inte torde har någon anledning att motsätta sig att förvara och förvalta nu ifrågavarande handlingar, krävs ingen särskild bestämmelse om detta i banklagstiftningen. Bankerna förutsätts således fortsättningsvis lämna sådant bistånd även utan någon direkt föreskrift i lag.

1 § Ett bankaktiebolag skall bildas av en eller flera stiftare. Stiftarna skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte något annat följer av bestämmelserna i 14 kap. 2 §.

Den som är omyndig eller i konkurs kan inte vara stiftare.

Paragrafen, som motsvarar 4 § 1 mom andra och tredje styckena BL och 2 kap. 1 § ABL, upptar bestämmelser om stiftare.

I BL är minimiantalet stiftare bestämt till tio. Före 1955 års banklagstiftning gällde att antalet stiftare skulle vara minst tjugo. Denna särskilda minimiregel för bankaktiebolagen går tillbaka till 1903 års banklagstiftning. Bakgrunden till regeln torde ha varit att bankverksamheten ansågs vara förenad med ett större risktagande än annan företagsverksamhet. Det är också en allmän förutsättning för bankverksamhet att allmänheten har förtroende för och tillit till bankföretagets vederhäftighet. Det stipulerade minimiantalet stiftare kan ses som en vederhäftighetsgaranti, i det att det förhindrar uppkomsten av bankaktiebolag i andra fall än där initiativet

kommer från så många, att det vittnar om ett visst allmänt intresse för saken.

Enligt gällande lag möter det inte hinder att aktierna under en banks bestånd samlas hos en och samma ägare. Mot denna bakgrund kan det ifrågasättas om det är motiverat att upprätthålla kravet på minst tio stiftare. Med hänsyn till den ingående prövning som regeringen företar i samband med bankaktiebolagets bildande anser utredningen att det inte finns skäl att behålla kravet på tio stiftare. I förslaget har därför – i överensstämmelse med ABL – bestämmelsen ändrats så att ett bankaktiebolag skall kunna bildas av en eller flera stiftare.

Stiftarna skall vara här i landet bosatta svenska medborgare. Med detta uttryck åsyftas – som utvisas bl.a. av föreskriften att stiftarna skall vara myndiga – endast fysiska personer. Någon ändring härvidlag föreslås således inte. Med hänsyn till att förslaget innehåller särskilda fusionsregler krävs dock ett undantag från denna huvudregel. I 14 kap. 2 § sägs att ett bankaktiebolag kan bildas genom att två eller flera bankaktiebolag går samman (kombination). Endast i detta fall kan en stiftare vara en juridisk person, dvs. ett bankaktiebolag.

I överensstämmelse med gällande rätt bör på stiftare ställas det kravet att han skall vara myndig och ej i konkurs.

2 § Stiftarna anger villkoren för bolagsbildningen.

Betalningen för en aktie får inte understiga det belopp på vilket aktien skall lyda (det nominella beloppet). Aktierna skall betalas med pengar, om inte någon annat följer av bestämmelserna i 14 kap. 2 §.

Paragrafen motsvarar 7 § andra stycket första och andra meningarna BL samt 2 kap. 2 § ABL. Paragrafen innehåller bl.a. förbud mot emission av aktie till underkurs.

I *första stycket* slås fast det i och för sig självklara att stiftarna anger villkoren för bolagsbildningen. Att villkoren inte får stå i strid med denna lag eller författning behöver inte här anges särskilt. När ett bankbolag stiftas skall en bolagsordning och en teckningslista obligatoriskt upprättas (3 och 6 §§). I dessa handlingar skall villkoren för bolagsbildningen anges. Enligt ABL krävs vid bildandet av allmänt aktiebolag att en särskild stiftelseurkund upprättas. Ett sådant krav har inte ansetts nödvändigt att ställa på bankbolagen med hänsyn dels till den kontroll som oktrojförfarandet innebär och dels till att bolagsavtalet blir definitivt först sedan oktroj beviljats. Förslaget överensstämmer i detta avseende med nuvarande ordning.

Betalningen för en aktie får enligt *andra stycket* inte understiga aktiens nominella belopp. Denna bestämmelse, som har motsvarighet i gällande lag, gäller såväl vid bildandet som vid nyemission. Betalningen av en aktie skall ske kontant och betalning genom apport är inte tillåten. Det enda undantaget från denna bestämmelse gäller vid bildandet av ett nytt bankaktiebolag genom samgående av två eller flera bankaktiebolag (se 14 kap. 2 § BAL).

Enligt utredningen mening talar principiella skäl mot att i förslaget föra in en bestämmelse som tillåter betalning genom apport vid nybildning trots att detta är tillåtet vid bildandet av allmänna aktiebolag. Ett skäl är att

bankbolagen kräver tillgångar i form av pengar för att påbörja sin verksamhet. En apportbestämmelse vid nybildning torde även sakna praktisk betydelse för bankbolagen. En möjlighet till apportbildning för bankbolagen kräver också en anordning för offentlig kontroll rörande värderingen av apportegendomen. Utredningen har således inte funnit anledning att avvika från gällande lag enligt vilken apportbildning i vanlig mening inte tillåts.

Utredningen har emellertid föreslagit att betalning genom tillskjutande av apportegendom skall tillåtas vid nyemission efter bankinspektionens medgivande. Utredningen finner det klart motiverat att tillåta apport vid nyemission för att en bank t.ex. skall ha möjlighet att överta en annan banks rörelse eller del av denna genom en riktad emission. De skäl som anförts mot apport vid nybildning finner utredningen inte heller vara så tungt vägande vid nyemission. Här finns det i regel redan ett bankbolag med kännedom om bankverksamhet. Den offentliga kontrollanordningen som måste byggas upp för detta ändamål skulle inte heller behöva bli så omfattande.

I BL finns tre undantag från regeln att aktie vid nybildning skall betalas med pengar. Enligt 26 § andra stycket BL finns det möjlighet till kvittning mot fordran hos bankbolaget. Detta förbjuds enligt förslaget. Härom hänvisas till 13 §. Ett annat undantag är bestämmelsen i 187 § BL, som motsvarar föreskrifterna i 219 § i 1944 års ABL, enligt vilka vissa andra betalningssätt jämställdes med omedelbar betalning i pengar. En bestämmelse av detta slag har inte ansetts erforderlig i 1975 års ABL. Allmänna regler om vilka betalningsmedel som är godtagbara vid penningskuld skall vara tillämpliga. Av samma skäl har BL:s motsvarande bestämmelser inte överförts till förslaget. Vidare föreskrivs i ABL och förslaget att betalning av aktie endast skall kunna göras genom insättning på räkning som stiftaren öppnat för sådant ändamål hos svenskt bankinstitut. Som ett tredje undantag gäller enligt 89 § BL att om ett bankaktiebolag bildas för övertagande av annan bankrörelse, får andel i vad bolaget på detta sätt skall överta utgöra ersättning för aktier i bolaget och teckning ske med villkor att sådant tillskott skall få göras. Inte heller detta undantag återfinns i förslaget. Det ersätts i huvudsak av det enda undantag som ovan redovisats, nämligen när bankaktiebolag går samman och bildar ett nytt bolag enligt 14 kap. 2 §. Om ett bankaktiebolag däremot övertar hela eller del av annan banks rörelse får vederlaget för en ökning av aktiekapitalet utgöras av andel i det andra bankföretaget.

3 § Stiftarna skall upprätta en bolagsordning som skall underställas regeringen för stadfästelse.

Regeringen prövar att bolagsordningen överensstämmer med denna lag och med andra författningar samt om och i vad mån särskilda bestämmelser behövs med hänsyn till omfattningen och arten av bolagets verksamhet.

Om regeringen finner den planerade rörelsen vara nyttig för det allmänna, stadfäster regeringen bolagsordningen samt beviljar oktroj.

Paragrafen, som motsvarar 4 § 1 mom första, fjärde och femte styckena BL, innehåller grundläggande bestämmelser om oktroj för bankaktiebolag. Paragrafen saknar motsvarighet i ABL.

I *första stycket* föreskrivs att stiftarna skall upprätta en bolagsordning som

skall underställas regeringen för stadfästelse. Bolagsordningen motsvarar stiftelseurkunden, som i ABL är den enda obligatoriska stiftarhandlingen.

Vad gäller beskaffenheten av stadfästelseprövningen avviker denna i förslaget inte från vad som föreskrivs i gällande rätt. Regeringen skall enligt *andra stycket* för det första undersöka om bolagsordningen överensstämmer med BAL och med andra författningar och om de i bolagsordningen intagna bestämmelserna behöver kompletteras. Bestämmelsen anknyter till vissa senare i kapitlet intagna bestämmelser om bolagsordningens innehåll. I 5 § anges det obligatoriska innehållet i bolagsordningen. BL innehåller bestämmelser av innebörd att bolagsordningen i vissa hänseenden får avvika från lagen. Någon motsvarighet till dessa bestämmelser som anger det fakultativa innehållet i bolagsordningen finns inte i förslaget. Detta innebär att i bolagsordningen kan införas alla slags bestämmelser som har anknytning till bankbolagets verksamhet under förutsättning att bestämmelserna i fråga inte står i strid med BAL eller annan författning. Bedömningen om en bolagsordningsbestämmelse strider mot BAL eller andra författningar får överlämnas åt den praktiska rättstillämpningen.

Inom den ram som BAL uppställer får regeringen komplettera bolagsordningen med obligatoriska uppgifter. Innehåller bolagsordningen en uppgift som är oförenlig med en obligatorisk bestämmelse i 5 § eller som strider mot BAL eller annan författning torde regeringen sakna möjlighet att ändra eller stryka denna uppgift. Prövningen bör i sådant fall resultera i att stadfästelse vägras.

För stadfästelse av bolagsordningen krävs vidare enligt *tredje stycket* att den planerade rörelsen befinnes vara nyttig för det allmänna. Till stöd för detta villkor angavs i förarbetena till 1911 års banklagstiftning att man med stöd av gjorda erfarenheter hade anledning att befara, att uppkomsten av nya banker kunde bli så stark, att de, långt ifrån att stärka och utveckla ett sunt affärsliv, tvärtom på flera sätt blev till skada för det allmänna. Det ansågs därför föreligga behov av att kunna hindra tillskapandet av banker i sådana fall, då de uppenbarligen inte skulle vara till nytta för det allmänna. Bestämmelsen i detta stycke ger således uttryck åt den s.k. behovsprövningen. Oktrojprövningen innehåller i sig både en kvantitativ och en kvalitativ prövning. Utredningen har inte funnit skäl göra ändring i denna bestämmelse.

Bankinspektionen skall enligt 17 kap. 1 § andra stycket BAL följa bankbolagens verksamhet och på så sätt få kännedom om de förhållanden som är av betydelse för en sund utveckling av bankverksamheten. Vad som enligt praxis inryms i begreppet "en sund utveckling av bankverksamheten" får även läggas till grund för bedömningen huruvida en bank kan förväntas bli ett sådant tillskott till bankverksamheten att dess verksamhet kan sägas bli till nytta för det allmänna.

Vad angår frågan om tidsbegränsning av oktroj kan nämnas att oktrojtiden i 1903 års banklagstiftning bestämdes till tio år. Syftet med denna bestämmelse var att Kungl. Maj:t skulle ges tillfälle att med inte alltför långa mellanrum se över bolagsordningarna (prop. 1903:67 sid 127 f).

Skillnaden mellan en tidsbegränsad oktroj och en oktroj utan tidsbegräns-

ning torde vara mera formell är reell. Omprövning av oktroj för visst bankaktiebolag vid en på förhand bestämd tidpunkt kan givetvis inte innebära hinder för regeringen eller bankinspektionen att dessförinnan ingripa mot bolaget, om det skulle föreligga någon anledning till detta. Bolagsordningarna ändras fortlöpande allteftersom bankverksamheten ändras. Vid stadfästelseprövningen (se 4 §) kommer bolagsordningsändringarna till såväl regeringens som bankinspektionens kännedom. Ärenden som rör förlängning av oktroj är f.n. en ren formsak. I praktiken bedriver också bankerna sin verksamhet som om oktroj beviljats tills vidare. Som exempel kan nämnas att krediter som går utöver gällande oktrojtid beviljas. Mot denna bakgrund finner utredningen att bestämmelsen bör ändras så att oktroj skall beviljas utan någon tidsbegränsning.

4 § Om bolagsordningen ändras skall även ändringen stadfästas. Regeringen kan uppdra åt bankinspektionen att i regeringens ställe meddela stadfästelse i sådana fall som inte är av principiell betydelse eller som i övrigt inte är av synnerlig vikt.

Paragrafen, som motsvarar 4 § 2 mom BL, innehåller bestämmelser om stadfästelse av bolagsordningsändringar.

Liksom enligt gällande lag skall regeringens stadfästelse sökas också på beslut om ändring av en stadfäst bolagsordning. Prövningen av huruvida ändringsbeslutet skall stadfästas sker i princip enligt samma kriterier som ovan redovisats beträffande oktrojprövningen. Ärendena rörande ändring av bolagsordningen kan vara av växlande karaktär. Även fortsättningsvis bör regeringen förbehållas avgörandet av viktigare sådana ärenden. Andra ändringar som - sett från allmän synpunkt - är av tämligen ringa vikt eller som kan behandlas mera rutinmässigt bör av praktiska skäl kunna stadfästas av bankinspektionen.

Vid genomgång på regeringskansliet av ärenden om stadfästelse av bolagsordningsändringar under åren 1978-1980 framkom följande. Under de tre åren förekom 15 ärenden. Varje ärende innehöll ansökningar om stadfästelse av en eller flera bolagsordningsändringar. Följande typer av bolagsordningsändringar fanns representerade.

	Antal
1. Ändring av föranmälan för deltagande på bolagsstämma	5
2. Ändring av tiden för kallelse till bolagsstämma	3
3. Komplettering av katalogen över bankaktiebolagets rörelsegrenar	3
4. Ändring av aktiernas nominella belopp	3
5. Ändring av aktiekapitalet	2
6. Ändring av företrädesrätten till utdelning	1
7. Ändring av ersättning för aktie vid upplösning	1
8. Ändring av antalet styrelseledamöter	1
9. Föreskrift om två verkställande direktörer	1
10. Viss anpassning till 1975 års ABL	1

I linje med de allmänna strävandena att decentralisera ärenden från regeringen bör bankinspektionen enligt utredningens mening kunna stadfästa huvudparten av de ovan redovisade bolagsordningsändringarna. Dessa ärenden rör huvudsakligen rättsliga och tekniska frågor som inte behöver avgöras på regeringsnivå, med som väl lämpar sig för bankinspektionen som fackmyndighet att handlägga. Av de ovan uppräknade ärendena är det i stort sett endast ändringar under p 3 som enligt utredningens mening bör ankomma på regeringen att stadfästa. En ändring som avser utvidgning av rörelsen till en ny rörelsegren torde således ofta tillhöra den kategori av ärenden som alltjämt bör stadfästas av regeringen. När viss praxis utbildats i sådana ärenden bör det emellertid inte möta hinder att bankinspektionen efter regeringens delegation prövar liknande ärenden. Det kan naturligtvis finnas även andra bolagsordningsändringar som bör prövas av regeringen.

Om ett ärende innehåller en begäran om stadfästelse av flera bolagsordningsändringar och om någon ändring är av sådan art att regeringen skall stadfästa den, bör som regel inspektionen överlämna ärendet i sin helhet till regeringen för stadfästelseprövning.

För att närmare ange regeringens möjlighet att uppdra åt inspektionen att meddela stadfästelse av ändringsbeslut av nu ifrågavarande slag föreslår utredningen att detta bör förekomma i sådana fall som inte är av principiell betydelse eller som i övrigt inte är av synnerlig vikt. Detta har kommit till direkt uttryck i den föreslagna lagtexten, som därigenom i stort kommer att överensstämma med motsvarande bestämmelse i försäkringsrörelselagen.

Enligt utredningens mening bör det inte ankomma på regeringen att enligt denna paragraf i varje enskilt fall pröva om delegation skall förekomma. I stället bör bankinspektionen avgöra om ärendet är av en sådan karaktär att inspektionen skall handlägga det. Denna möjlighet bör regeringen lämna inspektionen genom en generell delegationsbestämmelse intagen i instruktionen för bankinspektionen. Bankinspektionens beslut i dessa ärenden kan överklagas till regeringen enligt 17 kap. 12 §.

Utredningen tar i detta sammanhang upp frågan om regeringen eller bankinspektionen skall kunna stadfästa ett bankaktiebolags bolagsordning eller en ändring av en sådan bolagsordning innan bolagsstämmobeslutet om bolagsordningen vunnit laga kraft. I förslagets 9 kap. 16 § regleras möjligheterna att föra talan mot beslut som fattats av bolagsstämman. Huvudregeln är att ett stämmobeslut skall klandras inom tre månader.

Stadfästelseprövningen innebär att regeringen eller bankinspektionen skall undersöka om bolagsordningen står i överensstämmelse med BAL och med andra författningar. Regeringen eller inspektionen kan därvid komplettera en ofullständig bolagsordning.

Ett stadfästelsebeslut hindrar inte aktieägare eller andra att väcka klandertalan mot bolagsstämmobeslutet. Detta kan därvid i vissa avseenden komma att prövas både av regeringen eller bankinspektionen och av allmän domstol. Utredningen finner emellertid att regeringen eller bankinspektionen normalt inte skall behöva invänta att klandertiden har löpt ut för att stadfästelse skall kunna ske. Från bankaktiebolagets sida krävs många gånger en skyndsam handläggning av stadfästelseärendet. En bolagsordningsändring kan exempelvis vara knuten till en emission. Även andra marknadssynpunkter kan göras gällande för ett skyndsamt avgörande av

stadfästelseärendet. Vidare är det så att även om tiden för klandertalan gått ut så kan alltid en ogiltighetstalan enligt 9 kap. 16 § tredje stycket BAL riktas mot bolagsstämmobeslutet. Har en klandertalan väckts redan innan stadfästelseprövningen påbörjats bör dock stadfästelseärendet i normalfallet vila om klandertalan inte synes obefogad. Regeringen och bankinspektionen är av naturliga skäl oförhindrade att av andra skäl vägra stadfästelse av en bolagsordning även om klandertalan väckts.

Samtliga ansökningar om stadfästelse av bolagsordning eller av ändring i denna skall enligt 4 § 3 mom. BL lämnas in till bankinspektionen. Denna bestämmelse återfinns nu i bankrörelseförordningen.

5 § Bolagsordningen skall ange
1. bolagets firma,
2. den ort i Sverige där bolagets styrelse skall ha sitt säte,
3. de rörelsegrenar som bolaget avser att driva,
4. aktiekapitalet eller, om detta utan ändring av bolagsordningen skall kunna bestämmas till lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet, varvid minimikapitalet inte får vara mindre än en fjärdedel av maximikapitalet,
5. aktiernas nominella belopp,
6. antalet eller lägsta och högsta antalet av de styrelseledamöter, revisorer och eventuella styrelsesuppleanter, som får utses av bolagsstämman, samt tiden för styrelseledamöternas och revisorernas uppdrag,
7. sättet att sammankalla bolagsstämman, samt
8. vilka ärenden som skall förekomma på den ordinarie stämman.

Paragrafen motsvarar 5 § och 7 § första stycket 2 p BL samt 2 kap. 4 § ABL. I förevarande paragraf anges samtliga obligatoriska bolagsordningsbestämmelser.

Som tidigare nämnts under kommentaren till 3 § innehåller gällande lag regler som anger i vilka fall det tillåts att bolaget i bolagsordningen inför bestämmelser som avviker från lagens föreskrifter. I likhet med ABL finns inte någon motsvarighet till detta i utredningens förslag. I bolagsordningen kan således föras in alla slags bestämmelser under förutsättning att dessa inte står i strid med BAL eller annan författning.

Bolagsordningen skall således för det första ta upp vissa upppgifter som är individuella för varje bankbolag, nämligen dess firma, styrelsens säte, de rörelsegrenar som bolaget avser att driva, samt aktiekapitalet bestämt till ett visst belopp eller till ett minimi- och maximibelopp. Bolagsordningen skall vidare innehålla föreskrifter om vissa förhållanden som varierar så mycket att man i lagtext avstått från att ge någon normalregel, t.ex. rörande aktiernas nominella belopp och antalet styrelseledamöter och revisorer. Slutligen kan som nämnts bolagsordningen innehålla avvikelser från lagens regler i sådana fall, där dessa är dispositiva. De flesta av dessa lagbestämmelser är emellertid av tvingande karaktär. Dessa bestämmelser behöver naturligtvis inte upprepas i bolagsordningen. Endast i ett avseende görs i lagen ett undantag från denna princip. I lagen finns tvingande föreskrifter om vilka ärenden som skall förekomma på ordinarie bolagsstämma. Trots detta föreskrivs i denna paragraf p 8 att bolagsordningen skall ange vilka ärenden som skall förekomma på den ordinarie stämman utan att något undantag görs för sådana ärenden, som enligt lag måste förekomma.

I det enskilda ärendet måste det vara svårt att avgöra om en tilltänkt bolagsordningsbestämmelse strider mot BAL eller annan författning. När det gäller att t.ex. ange bankbolagets rörelsegrenar bör man därför inte använda sig av alltför allmänna beteckningar. I bolagsordningen bör inte heller införas bestämmelser som överensstämmer med vad lagen stadgar. Detta blir emellertid i viss utsträckning nödvändigt när det gäller stämmoärenden (p 8).

Till skillnad från gällande lag och i likhet med ABL föreskrivs i förslaget inte någon skyldighet att i bolagsordningen ange tiden för ordinarie bolagsstämma. Tiden för hållande av stämma preciseras tillräckligt genom bestämmelsen i 9 kap. 5 § som föreskriver att ordinarie stämma måste hållas inom fyra månader från räkenskapsårets utgång. Den gällande föreskriften i 8 § 1 mom första stycket BL och 2 kap. 4 § 9 p ABL att det skall anges i bolagsordningen om annat räkenskapsår än kalenderår används, har inte tagits med eftersom enligt förslaget (11 kap. 1 § BAL) kalenderåret i princip gjorts obligatoriskt som räkenskapsår. I praktiken har samtliga banker redan i dag kalenderåret som räkenskapsår, något som underlättar den regelbundna rapporteringen till bankinspektionen.

Bolagsordningen skall sålunda ange

1. bolagets firma. Punkten överensstämmer med 5§ första stycket 1 p BL och 2 kap. 4 § 1 p ABL. Beträffande bankaktiebolags firma hänvisas till 16 kap. 1 §. Firman sammanfaller med bankaktiebolagets namn. Om bolagets firma skall registreras på flera språk skall varje lydelse anges i bolagsordningen.
2. den ort i Sverige där bolagets styrelse skall ha sitt säte. Punkten överensstämmer med 5 § första stycket 5 p BL och 2 kap. 4 § 2 p ABL. Denna ort utgör bankaktiebolagets forum enligt 10 kap. 1 § rättegångsbalken.
3. de rörelsegrenar som bolaget avser att driva. Punkten överensstämmer med 5 § första stycket 2 p BL och saknar motsvarighet i ABL. I 7 kap. 1 § (nuvarande 53 § BL) anges ramarna för den verksamhet som ett bankaktiebolag tillåts driva. Med viss inskränkning får ett bankaktiebolag, jämte in- och utlåning, driva annan verksamhet som står i samband med denna. Genom att bolagsordningen skall ange bankaktiebolagets rörelsegrenar kommer oktrojprövningen att innefatta en granskning av att bankbolagets planerade verksamhet inte går utöver vad som tillåts i 7 kap. 1 §. Regeringen skall således pröva om de rörelsegrenar som upptagits i bolagsordningen har samband med den centrala bankverksamheten, in- och utlåning. Så är fallet med t.ex. inkassorörelse, fondkommissionsrörelse, garantirörelse, valutahandel och notariatverksamhet.
4. aktiekapitalet eller, om detta utan ändring av bolagsordningen skall kunna bestämmas till lägre eller högre belopp minimikapitalet och maximikapitalet, varvid minimikapitalet inte får vara mindre än en fjärdedel av maximikapitalet. Punkten motsvarar 5 § första stycket 3 p och 7 § första stycket 2 p BL samt överensstämmer med 2 kap. 4 § 4 p ABL. I ABL stadgas en minimigräns för aktiekapitalet om 50 000 kr. Försäkringsrörelselagen stadgar däremot att aktiekapitalet skall bestämmas med

hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av den planerade rörelsen. I BL krävs ingen motsvarande föreskrift. Detta hänger bl.a. samman med de särskilda kapitaltäckningsreglerna (7 kap. 7 §), vilka ställer krav på viss proportion mellan det egna kapitalet och utlåningsvolymen.

Förslaget behåller möjligheten att bestämma aktiekapitalets storlek genom angivande av en minimi- och en maximigräns. Maximikapitalet får enligt gällande rätt vara högst tre gånger större än minimikapitalet. Enligt förslaget får maximikapitalet vara högst fyra gånger större än minimikapitalet. Ändringen är densamma som i ABL, där denna motiverades med att det är önskvärt att företagens rörelsefrihet vidgas, bl.a. med hänsyn till nutidens starka förändringar i penningvärdet (SOU 1971:15 s 132).

5. aktiernas nominella belopp. Punkten överensstämmer med 5 § första stycket 4 p BL och 2 kap. 4 § 5 p ABL.
6. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter, revisorer och eventuella styrelsesuppleanter som får utses av bolagsstämman, samt tiden för styrelseledamöternas och revisorernas uppdrag. Punkten motsvarar 5 § första stycket 6 p samt tredje och fjärde styckena BL och 2 kap. 4 § 6 p ABL.

I bestämmelsen behålls möjligheten att bestämma antalet styrelseledamöter, styrelsesuppleanter och revisorer på så sätt att ett lägsta och ett högsta antal anges.

Om styrelsesuppleanter skall finnas måste detta i överensstämmelse med gällande lag anges i bolagsordningen med uppgift om antalet eller högsta och lägsta antalet samt tiden för deras uppdrag.

Enligt 95 § andra styckt BL skall lika många revisorssuppleanter väljas som revisorer. Eftersom antalet revisorer skall bestämmas har därför inte krävts att antalet revisorssuppleanter skall anges. I förslagets 10 kap. 1 § föreskrivs att bolagsstämman skall välja minst två revisorer och minst två revisorssuppleanter. Utredningen har trots denna föreslagna ändring ansett det onödigt att genom bestämmelse i bolagsordningen binda stämman till att utse ett visst antal revisorssuppleanter utöver de två som lagen stipulerar. Någon uppgift om antalet revisorssuppleanter krävs därför inte i bolagsordningen. Hinder föreligger dock inte att ta in en bestämmelse om revisorssuppleanter i bolagsordningen.

Enligt 5 § första stycket 6 p BL skall i förekommande fall i bolagsordningen anges hur den styrelseledamot och styrelsesuppleant som inte väljs av bolagsstämman skall utses. Någon motsvarighet till denna bestämmelse föreslås inte i detta kapitel. Regler om detta finns emellertid för styrelseledamöter i 8 kap. 1 § BAL och för revisorer i 10 kap. 1 § första stycket BAL.

Tiden för revisorernas uppdrag är nu fixerad i 96 § BL. I överensstämmelse med ABL föreslås nu att tiden kan gälla tills vidare eller bestämmas på något annat sätt. Uppgift om tiden skall anges i bolagsordningen (10 kap. 1 § tredje stycket). Utöver tiden för styrelseledamots och styrelsesuppleants uppdrag skall därför även tiden för revisors uppdrag anges i bolagsordningen.

Bestämmelsen i denna punkt gäller således för sådana styrelseledamöter, styrelsesuppleanter och revisorer som utsetts av bolagsstämman. I det

i bolagsordningen angivna antalet styrelseledamöter ingår således inte offentliga styrelseledamöter utsedda av regeringen enligt 8 kap. 1 § andra stycket, eller arbetstagarledamot enligt lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag (10 §). I bolagsordningen behöver heller inte anges uppdragstiden för dessa eller för de revisorer som utses av bankinspektionen enligt 17 kap. 3 §.

7. sättet att sammankalla bolagsstämma. Punkten motsvarar 5 § första stycket 8 p BL och 2 kap. 4 § 7 p ABL.

   Om tiden för vidtagande av kallelseåtgärder finns det föreskrifter i 9 kap. 8 § BAL, varför någon bestämmelse om detta inte längre behövs i bolagsordningen. I överensstämmelse med ABL finns inget krav på att denna skall innehålla regler om hur andra meddelanden till aktieägarna än kallelse till bolagsstämman skall bringas till deras kännedom.
8. vilka ärenden som skall förekomma på den ordinarie stämman. Punkten motsvarar 5 § första stycket 7 p BL och 2 kap. 4 § 8 p ABL.

6 § Sedan oktroj har beviljats, skall stiftarna upprätta och skriva under en dagtecknad teckningslista som skall innehålla uppgifter om

1. det belopp som skall betalas för varje aktie,
2. tiden för aktiernas betalning, och
3. sättet och tiden för kallelse till den konstituerande stämman.

I teckningslistan skall finnas en erinran om den inskränkning i rätten att förvärva aktier som föreskrivs i 3 kap. 3 §.

Bestämmelsen motsvarar 9 § första stycket första och andra meningarna och andra stycket BL samt även 2 kap. 3 § första stycket ABL.

I BL saknas bestämmelser om upprättande av en särskild stiftelseurkund. En stiftelseurkund utgör dels formen för det av stiftarna sinsemellan ingångna bolagsavtalet och dels grundvalen för rättsförhållandet mellan stiftarna och aktietecknarna. I fråga om bankaktiebolag blir bolagsavtalets innehåll definitivt bestämt först i och med stadfästelsen av bolagsordningen, varför något behov inte förelegat att för dessa bolag föreskriva att en särskild stiftelseurkund skall upprättas. Enligt 1944 års ABL skulle stiftarna upprätta stiftelseurkund, förslag till bolagsordning, teckningslista, stiftelsekungörelse och – i vissa fall – stiftarberättelse. Enligt 1975 års ABL är endast en stiftelsehandling obligatorisk – nämligen stiftelseurkunden. Stiftelseurkunden skall innehålla förslag till bolagsordning och uppgifter om de belopp som skall betalas för varje aktie, tiden för aktiernas betalning samt – vid successivbildning – sättet och tiden för kallelse till konstituerande stämma. Motsvarande uppgifter – utom förslag till bolagsordning – skall för bankaktiebolagens del anges på en teckningslista som stiftarna skall upprätta enligt paragrafens *första stycke*.

I överensstämmelse med ABL har den bestämmelse utgått som föreskriver att på teckningslistan skall anges inom vilken tid konstituerande stämma skall hållas och att sådan stämma måste hållas inom sex månader från det att oktroj beviljats. Däremot måste bankaktiebolaget anmälas för registrering senast sex månader från det oktroj beviljats, annars förfaller bolagsbildningen (2 kap. 12 §, jmf prop 1975:103 s 294). Den nya regeln om att stiftarna avgör tilldelning av aktierna (2 kap. 9 §) föranleder att bestämmelserna i 9 § första stycket 3 p BL om angivande i teckningslistan av eventuellt

maximibelopp för teckning och i andra stycket samma paragraf om tilldelning inte får någon motsvarighet i förslaget (jmf. SOU 1971:5 s 135). Punkt 2 stämmer överens med gällande BL och ABL. Punkt 3 som motsvaras av punkt 4 i 9 § BL har ändrats i överensstämmelse med ABL varefter någon bestämd tid inom vilken aktien skall vara betald inte längre anges i lagen.

I paragrafens *andra stycke* föreskrivs liksom enligt gällande rätt att i teckningslistan skall tas in en erinran om förbudet för utlänning eller utländska företag m.fl. att förvärva aktier i bankaktiebolag (3 kap. 3 §).

I förslaget har inte medtagits någon motsvarighet till bestämmelsen i 13 § BL att aktieteckningen inte är bindande om beslut om bolagets bildande inte fattas på en konstituerande stämma inom den i teckningslistan angivna tiden (jmf prop 1975:103 sid 294). Om inte bankbolaget anmäls för registrering inom den stipulerade tiden – sex månader efter det att oktroj har beviljats – är frågan om bankbolagets bildande under alla förhållanden förfallen enligt 12 § fjärde stycket.

7 § Teckning av aktier skall ske på teckningslista. Till teckningslistan skall fogas avskrifter av beslutet om oktroj och bolagsordningen.

Har aktier tecknats på annat sätt kan teckningen inte göras gällande av bankaktiebolaget, om tecknaren anmäler felet hos bankinspektionen före bolagets registrering.

Har aktier tecknats med villkor, är teckningen ogiltig, om något annat inte följer av 14 kap. 2 §. Har ogiltigheten inte anmälts hos bankinspektionen före bolagets registrering, är dock aktietecknaren bunden fastän han inte kan åberopa villkoret.

Paragrafen, som motsvarar 10 § 1 mom första stycket, 12 och 14 §§ BL och 2 kap. 5 § ABL, innehåller vissa bestämmelser om teckning av aktier och om ogiltighet av sådan teckning.

Paragrafen bygger, liksom ABL, på den principen att ingen skall behöva med bindande verkan förplikta sig att delta i en bolagsbildning förrän de åtgärder under stiftelseförfarandet vidtagits som föreskrivs i lagen i syfte att ge tecknaren underlag för bedömning av bolaget. I överensstämmelse med gällande lag innehåller paragrafen inte några regler om verkan av vanliga civilrättsliga ogiltighetsgrunder t.ex. tvång, svek, misstag, bristande rättshandlingsförmåga etc. En tecknare av aktier torde dock inte efter bolagets registrering kunna gentemot bankaktiebolaget åberopa att hans teckning tillkommit under sådana omständigheter som enligt allmänna regler föranleder ogiltighet bara i förhållandet till ondtroende medkontrahent. Sådana ogiltighetsgrunder som gäller mot medkontrahent oberoende av dennes goda tro torde dock av tecknaren kunna åberopas även efter registreringen.

Teckning av aktier skall enligt *första stycket* ske på teckningslistan till vilken skall fogas avskrifter av oktrojbeslutet och bolagsordningen. Felaktiga avskrifter av oktrojbeslutet eller bolagsordningen kan naturligtvis föranleda att aktietecknaren kan gör sig fri från sina förpliktelser enligt teckningen. Stiftarna kan i sådant fall bli skadeståndsskyldiga.

Om teckning inte sker på föreskrivet sätt, blir enligt nuvarande BL aktieteckningen ogiltig. Ogiltigheten upphör dock om bolaget registreras och om anmälan till bankinspektionen inte skett dessförinnan. Enligt ABL och förslaget kan bankaktiebolaget inte göra teckningen gällande, om tecknaren

anmäler felet hos bankinspektionen före bolagets registrering *(andra stycket)*. Regeln är ett skydd för tecknaren. Det skulle annars kunna leda till för tecknare oskäliga resultat om ett fel vid teckningen medför att bolaget när som helst före bolagets registrering, även efter det att aktietilldelning skett och kanske beslut om bolagets bildande fattats, kan stryka teckningen. Den naturliga åtgärden för stiftarna resp. styrelsen måste vara att göra tecknaren uppmärksam på felet och förhöra sig om huruvida tecknaren vill komplettera sin teckning så att den blir ovillkorligen bindande. Godtas teckningen utan sådana åtgärder från stiftarnas eller styrelsens sida, kan skadeståndsskyldighet uppkomma i förhållande till tecknare. Om bankinspektionen vid sin granskning av anmälningen för registrering av bankaktiebolaget finner att teckning skett på teckningslista som inte är upprättad på föreskrivet sätt, skall bestämmelserna i 18 kap. 4 § tillämpas.

I paragrafens *tredje stycke,* som motsvarar 12 § andra stycket BL, föreskrivs att aktier – med visst undantag – inte får tecknas med villkor. Om detta görs är aktieteckningen ogiltig. Detta förbud mot villkorad aktieteckning återfinns ej i ABL, där aktieteckningen kan villkoras, om villkoret finns angivet i stiftelseurkunden. Om ogiltighet inte anmäls hos bankinspektionen före bolagets registrering, blir teckningen bindande men villkoret bortfaller. Skulle bankinspektionen finna att teckning skett med villkor skall 18 kap. 4 § tillämpas. Liksom tidigare paragrafer görs även här undantag för den situation som avhandlas i 14 kap. 2 §, dvs. då bank bildas genom fusion av två eller flera bankbolag.

8 § Stiftarna eller andra får inte uppbära ersättning av bankaktiebolaget för andra kostnader för bolagets bildande än sådana som för bildandet varit uppenbarligen nödvändiga. De får inte heller förbehålla sig eller någon annan särskilda förmåner eller rättigheter, om något annat inte följer av 14 kap. 2 §.

Paragrafen, vars motsvarighet återfinns i 2 kap. 3 § andra stycket ABL, överensstämmer i stort med 11 § BL.

Med utgifter som varit uppenbarligen nödvändiga för bankbolagets bildande förstås exempelvis kostnaderna för att upprätta och ge in handlingar till regeringen och bankinspektionen (stadsfästelseansökan, förslag till bolagsordning och registreringsansökan), för kungörelse- och kallelsekostnader till konstituerande stämman samt kostnader för att anlita juridiskt biträde för att få vissa frågor om bildandet lösta eller belysta. För andra än nu angivna eller med dessa helt jämförbara utlägg eller tjänster i och för bankbolagets bildande får någon ersättning inte utgå. Vid bildandet av allmänna aktiebolag kan dock viss ersättning utgå till stiftarna.

Stiftarna eller andra får inte heller förbehålla sig särskilda förmåner eller rättigheter från bolaget. Härmed avses inte sådan förmån eller rättighet som enligt bestämmelserna i bolagsordningen skall tillkomma visst aktieslag, utan särskilda förmåner och rättigheter som tillkänns visst rättssubjekt oberoende av dess egenskap av aktieägare. Som exempel kan nämnas föreskrifter om rätt för utomstående att utse styrelseledamot eller revisor. Den enda situation, vari här avsedd rättighet eller förmån kan tänkas utgå är när bank bildas med stöd av fusionsbestämmelsen i 14 kap. 2 §. Det kan då t.ex. vara fråga om rätt för ett av de överlåtande bankbolagen att utse verkställande direktör i den nybildade banken.

9 § Stiftarna avgör om aktieteckningen skall godtas och hur många aktier som skall tilldelas tecknarna. Har en stiftare enligt uppgift i teckningslistan tecknat ett visst antal aktier, skall minst detta antal tilldelas honom.

Om aktier inte har tilldelats en aktietecknare enligt aktieteckningen, skall stiftarna utan dröjsmål meddela honom detta.

Paragrafen stämmer överens med 2 kap. 6 § ABL och innehåller bestämmelser motsvarande 9 § andra stycket och 10 § 1 mom andra stycket och 2 mom första meningen BL.

Enligt gällande lag och 1944 års ABL ankommer det på den konstituerande stämman att före framläggandet av teckningslistan besluta om tilldelning av de aktier som stiftarna inte tecknar själva. Stiftarna kan dock i teckningslistan förbehålla sig rätten att själva besluta om tilldelningen.

Enligt förslaget, som överensstämmer med motsvarande bestämmelse i nu gällande ABL, får stiftarna avgöra om aktieteckningen skall godtas och hur många aktier som skall tilldelas tecknarna. Har en stiftare angett i teckningslistan att han tecknar ett visst antal aktier, måste dock enligt *första stycket* detta antal tilldelas honom. Som tidigare nämnts krävs inte att stiftarna tecknar aktier. Inte heller krävs det att den teckning stiftarna ändå kan ha gjort redovisas på teckningslistan. Om en stiftare emellertid har tillkännagivit i teckningslistan att han tecknar ett visst antal aktier, så skall minst detta antal tilldelas honom. Regeln tjänar endast till övriga aktieägares skydd. Om samtliga aktietecknare medger det, behöver den därför inte följas.

Om det finns flera stiftare, måste liksom enligt gällande rätt dessa vara ense vid beslut om aktietilldelningen liksom vid alla andra på stiftarna ankommande beslut som föreskrivs för att genomföra bolagsbildningen. Föreligger inte sådan enighet förfaller bolagsbildningen.

Beslut om avvikelser från aktieteckningen kan innebära antingen att tecknare inte alls tilldelas aktier eller också att han tilldelas ett mindre antal än han tecknat. Aktieteckning för vilken tilldelning inte sker förfaller. Har aktier inte tilldelats aktietecknarna enligt aktieteckningen, skall enligt *andra stycket* stiftarna utan dröjsmål underrätta aktietecknaren om detta.

10 § Beslutet om bankaktiebolagets bildande skall fattas på en konstituerande stämma.

Stiftarna skall kalla de godtagna aktietecknarna till den konstituerande stämman enligt föreskrifterna i bolagsordningen om kallelse till bolagsstämma. Teckningslistorna, bolagsordningen och beslutet om oktroj skall genom stiftarnas försorg hållas tillgängliga för aktietecknarna under minst en vecka före stämman på den plats som har angivits i kallelsen.

Om alla aktier tecknas vid stämman och alla godtagna aktietecknare är ense, kan beslutet om bankbolagets bildande fattas även om någon kallelse till stämman inte har skett.

På den konstituerande stämman skall stiftarna lägga fram teckningslistan och de därtill fogade handlingarna i original. Stiftarna skall vidare lämna uppgifter om

1. antalet aktier enligt godtagna teckningar,
2. aktiernas fördelning mellan tecknarna, och
3. de belopp som inbetalts på aktierna.

Samtliga uppgifter skall föras in i protokollet.

Paragrafen överensstämmer med 2 kap. 7 § ABL och motsvaras av 15 § BL.

Förslaget i denna och den följande paragrafen behandlar kallelse till och förfarandet vid den konstituerande stämman. I förhållande till de nuvarande bestämmelserna om den konstituerande stämman innebär förslaget åtskilliga ändringar. En nyhet är att bankaktiebolag kan komma till stånd genom simultanbildning. Vidare har de särskilda bestämmelserna för kallelse till konstituerande stämma tagits bort. I stället hänvisas till vad som gäller för vanlig bolagsstämma. Vidare har röstreglerna för beslut om bankaktiebolags bildande förändrats.

I *första stycket,* som motsvarar 15 § 2 mom BL, föreskrivs att beslut om bolagets bildande fattas på en konstituerande stämma. Detta gäller vid såväl simultan- som succesivbildning.

Andra stycket motsvarar 15 § 1 mom BL. Vid succesivbildning skall stiftarna kalla aktietecknarna till en konstituerande stämma enligt föreskrifterna i bolagsordningen om kallelse till bolagsstämma. Bestämmelserna i 9 kap. 8 § om kallelse till ordinarie bolagsstämma skall därvid tillämpas. Sättet och tiden för kallelse skall som tidigare nämnts anges i teckningslistan. Av 12 § följer att den konstituerande stämman måste hållas inom sådan tid att registreringsanmälan kan ske sex månader från det oktroj beviljats. Enligt andra punkten av förevarande stycke skall teckningslistorna och de handlingar (bolagsordningen och oktrojbeslutet) som dessa hänvisar till genom stiftarnas försorg hållas tillgängliga för tecknarna under minst en vecka före stämman på den plats som angivits i kallelsen.

Tredje stycket innehåller den för bankaktiebolagen nya regeln om simultanbildning. Skillnaden i förhållande till successivbildning är den att simultanbildning kan ske utan att kallelse till den konstituerande stämman utgått och därmed utan att handlingar rörande bolagsbildningen under viss i kallelsen angiven tid före stämman hållits tillgängliga för tecknarna. För att skydda tecknarna uppställs emellertid i detta stycke såsom förutsättning för simultanbildning att alla aktier tecknas vid stämman och att alla godtagna tecknare är ense.

På den konstituerande stämman skall enligt *fjärde stycket* stiftarna lägga fram teckningslistorna i original och de handlingar som hållits tillgängliga för tecknarna enligt andra stycket såsom oktrojbeslutet och bolagsordningen. Stiftarna skall vidare lämna uppgifter om antalet aktier enligt godtagna teckningar, aktiernas fördelning mellan tecknarna och det belopp som har inbetalts på aktierna. Dessa uppgifter kan vara av betydelse för tecknarna till bedömning av frågan om bolaget bör bildas. Särskilt kan detta vara fallet, om någon betalningstermin gått ut före den konstituerande stämman. Dessa nu berörda uppgifter skall föras in i protokollet.

11 § Om det vid den konstituerande stämman inte visas att teckning och tilldelning av aktie har skett motsvarande aktiekapitalet eller minimikapitalet enligt bolagsordningen, har frågan om bankaktiebolagets bildande fallit.

Om tecknare med flertalet avgivna röster och två tredjedelar av de vid stämman företrädda aktierna röstar för beslutet att bilda bankbolaget, är bolaget bildat. I annat fall har frågan om bolagets bildande fallit.

När bankaktiebolaget är bildat, skall på den konstituerande stämman styrelse och revisorer väljas.

I fråga om den konstituerande stämman gäller i övrigt i tillämpliga delar föreskrifterna om bolagsstämma i denna lag och bolagsordningen.

Paragrafen motsvarar 15 § 2 och 3 mom, 16 och 17 §§ BL och överensstämmer med 2 kap. 8 § första och tredje–femte styckena ABL.

Enligt *första stycket* är frågan om bolagets bildande förfallen om det vid den konstituerande stämman inte visas att teckning och tilldelning av aktier skett motsvarande antingen aktiekapitalet eller minimikapitalet enligt bolagsordningen. Liksom enligt gällande rätt kan alltså någon nedsättning av aktiekapitalet inte ske vid den konstituerande stämman. Detta sammanhänger med att uppgifterna i bolagsordningen om aktiekapitalet eller minimikapitalets storlek har betydelse för aktietecknare när de vid aktieteckningen bedömer det tillämnade bolagets ekonomiska förutsättningar. Vid den konstituerande stämman föreligger vidare bankaktiebolagets bolagsordning i stadfäst skick. Att besluta om ändring i den stadfästa bolagsordningen – vilket också detta fordrar en stadfästelse – redan vid den konstituerande stämman bör inte kunna ske. De bestämmelser i 2 kap. 8 § andra stycket ABL som bl.a. ger möjligheter till ändringar i den föreslagna bolagsordningen behövs därför inte i BAL. – Har frågan om bolagets bildande förfallit skall belopp som betalts in på aktier betalas tillbaka enligt 15 § andra stycket.

Andra stycket

Kravet för beslut om bolags bildande har väsentligt ändrats i 1975 års ABL i förhållande till 1944 års ABL och BL. Enligt 15 § 2 mom BL fordras för bankaktiebolagets bildande att beslut om detta biträds antingen av samtliga närvarande röstberättigade eller av de flesta röstande som måste representera dels mer än hälften av de vid konstituerande stämman företrädda aktierna och dels minst en fjärdedel av alla aktier. Aktiers olika röstvärde beaktas alltså inte. I 1975 års ABL har genomgående de pluralitetskrav som baseras på antalet röstande tagits bort.

I överensstämmelse med 1975 års ABL innehåller förslaget en bestämmelse som innebär att det vid successivbildning för beslut att bilda ett bankaktiebolag fordras att de aktietecknare som röstar för beslutet representerar dels mer än hälften av de avgivna rösterna, dels minst två tredjedelar av de vid stämman företrädda aktierna. Om inte den angivna majoriteten uppnås, har frågan om bolagets bildande fallit. Återbetalning av inbetalt aktiebelopp skall då ske. Förslaget innebär inte att beslutet om bolagsbildningen måste fattas omedelbart. Konstituerande stämma kan ajourneras enligt reglerna för vanlig bolagsstämma. Uppskovet får dock inte medföra att den i 12 § första stycket angivna tiden för registrering överskrids.

I *tredje stycket* föreskrivs att styrelse och revisorer skall väljas på den konstituerande stämman när bankaktiebolaget är bildat. I motsats till vad som gäller för allmänna aktiebolag kan styrelse- och revisorsvalen inom de nybildade bankaktiebolagen inte förrättas på en extra stämma för detta ändamål utan skall obligatoriskt ske på den konstituerande stämman. Denna skillnad förelåg redan mellan BL och 1944 års ABL. Skälet för detta torde vara att ett bankaktiebolag inte skall kunna vara bildat utan att ha en fungerande styrelse och revisorer.

Fjärde stycket

I 1975 års ABL har i så stor utsträckning som möjligt eftersträvats att undvika särregler för den konstituerande stämman och i stället göra reglerna om vanlig bolagsstämma tillämpliga. I överensstämmelse härmed anges i förslaget att i fråga om konstituerande stämma skall i övrigt i tillämpliga delar gälla föreskrifterna om bolagsstämma i denna lag och bolagsordningen. Eftersom stiftarna fyller samma funktion under bildningsstadiet som styrelsen när bolaget är bildat får stiftarna under stämman fungera som styrelse till dess styrelseledamöter har valts.

12 § Ett bankaktiebolag skall anmälas för registrering senast sex månader efter det att oktroj har beviljats.

För registrering krävs

1. att det sammanlagda nominella beloppet av tecknade och tilldelade aktier efter avdrag för de aktier som enligt 14 § har förklarats förverkade och inte har övertagits av någon annan (bolagets aktiekapital) svarar mot aktiekapitalet eller minimikapitalet enligt bolagsordningen,
2. att de aktier som ingår i bolagets aktiekapital är helt betalda, och
3. att ett yttrande visas upp från en auktoriserad revisor, om att 2. har följts.

Genom registreringen fastställs bankbolagets aktiekapital till belopp som anges i andra stycket 1. De aktier som enligt 14 § har förklarats förverkade och inte övertagits av någon annan blir därvid ogiltiga.

Om inte bankbolagets anmäls för registrering inom den tid som anges i första stycket eller om bankinspektionen genom lagakraftägande beslut har avskrivit en sådan anmälan eller vägrat registrering av bolaget, har frågan om bolagets bildande fallit. Styrelseledamöterna ansvarar solidariskt för återbetalningen av de belopp som har inbetalts på de tecknade aktierna samt uppkommen avkastning med avdrag för kostnaderna på grund av åtgärder enligt 16 § första stycket tredje meningen.

Paragrafen motsvaras av 13 § andra stycket, 19 §, 21–22 §§ och 26 § första stycket BL samt 2 kap. 9 § ABL.

Enligt *första stycket* skall bankaktiebolaget anmälas för registrering senast sex månader från det oktroj beviljats. Tiden för registreringsanmälan, som enligt 22 § BL uppgår till ett år från det oktroj beviljats, föreslås således förkortad till sex månader från oktrojbeslutet. Detta sker i överensstämmelse med ABL, där tidsmarginalen även gjorts snävare. Enligt 1944 års ABL skulle i teckningslistan anges den tid, högst sex månader från registreringsmyndighetens godkännande, inom vilken konstituerande stämma skulle hållas. Ansökan om bolagets registrering skulle sedan göras inom ytterligare sex månader efter den i teckningslistan angivna tiden. Enligt nuvarande ABL skall bolaget anmälas för registrering senast sex månader efter stiftelseurkundens undertecknande. Tidsmarginalen i BL kommer således att i stort sett överensstämma med ABL:s. Härav följer att aktietecknare är bundna av sin aktieteckning under en tid av maximalt sex månader, i praktiken i allmänhet under kortare tid.

Andra stycket innehåller en definition av begreppet bolagets aktiekapital samt bestämmelser om förutsättningarna för att registrering skall kunna ske. Med bolagets aktiekapital förstås sålunda det sammanlagda nominella beloppet av tecknade och tilldelade aktier efter avdrag för aktier som enligt 14 § förklarats förverkade och inte har övertagits av annan.

För att bolaget skall kunna registreras måste, utöver vad som annars följer

av lagen, bolagets aktiekapital uppgå till det i bolagsordningen angivna aktiekapitalet eller minimikapitalet. Vid tillkomsten av 1975 års ABL diskuterades särskilt hur man skulle kunna skapa garantier för att bolaget verkligen tillfördes pengar eller annan egendom motsvarande det uppgivna bundna kapitalet. I ABL krävs därför att hela bolagets bundna kapital dvs. aktiekapitalet jämte eventuell överkurs, skall vara inbetalt när bolaget anmäls för registrering. Om aktierna betalas med pengar, skall intyg från bankinstitut om inbetalning företes i registreringsärendet.

ABL:s krav för registrering – nämligen att hela det belopp, som skall betalas för de aktier som ingår i bolagets aktiekapital, skall vara inbetalt – bör även uppställas för bankaktiebolagen. Det torde vara särskilt angeläget för bankaktiebolagen att dessa snarast tillförs de medel som skall konstituera deras aktiekapital. Den kontroll som bankinspektionen utövar på bankbolagen får i och för sig anses utgöra en garanti för att ett belopp, motsvarande det bundna kapitalet, verkligen betalas in. För att underlätta bankinspektionens kontroll över att aktiekapitalet har betalts in bör emellertid tillsammans med registreringsansökan ges in ett yttrande från en auktoriserad revisor om att så är fallet. Apportbildning kan inte förekomma vid bildande av bankaktiebolag, varför de särskilda bestämmelser som rör apportbildning i ABL inte är aktuella för BAL.

Genom registreringen blir enligt *tredje stycket* bolagets aktiekapital fastställt (det registrerade aktiekapitalet). Aktier som enligt 14 § förklarats förverkade och inte övertagits av annan blir därvid ogiltiga och medräknas inte.

Till dess styrelse och revisorer har valts kan inbetalning av aktier enligt 15 § göras endast genom insättning på räkning hos någon svensk bank. Detta gäller även den del av likviden som avser eventuell överkurs. Av 15 § följer även att inbetalda belopp är bundna på bankräkningen till dess styrelse och revisorer har valts.

I *fjärde stycket* föreskrivs att frågan om bolagets bildande har fallit, om anmälan för bolagets registrering inte sker inom den i första stycket angivna tiden eller om registrering genom lagakraftägande beslut vägrats eller registreringsanmälan avskrivits. Har vid den konstituerande stämman fattats beslut om bolagets bildande, är således detta beslut inte längre giltigt. När frågan om bolagets bildande faller, är naturligtvis aktieteckningen inte längre bindande. Har inbetalning på tecknade belopp skett, skall den återbäras. Återbäringsreglerna i andra punkten överensstämmer i sak med gällande lag. Styrelseledamöterna ansvarar enligt andra meningen solidariskt för återbetalningen av de belopp som inbetalts på tecknade belopp samt uppkommen avkastning med avdrag för kostnader på grund av styrelsens åtgärder för att erhålla tecknat aktiebelopp.

13 § Skulder som grundas på aktieteckning får inte kvittas mot fordringar hos bankaktiebolaget.

Bankbolaget kan inte överlåta eller pantsätta fordringar på aktiebelopp.

Den som genom överlåtelse har förvärvat aktier som inte är helt betalda är tillsammans med överlåtaren ansvarig för betalningen, sedan han anmält sitt namn för införande i aktieboken.

Paragrafen motsvarar 26 § andra stycket och 27 § och 28 § andra stycket BL samt överensstämmer med 2 kap. 10 § ABL.

Enligt 26 § andra stycket BL kan kvittning av skuld på grund av aktieteckning mot fordran hos bolaget ske endast om styrelsen medger det. Sådant medgivande får inte lämnas om det skulle vara till skada för bolaget eller dess borgenärer. Det nuvarande principiella förbudet mot kvittning har sin grund i att aktiekapitalet – till den del det består av fordringar hos aktietecknare – bör komma alla bolagets borgenärer till del i händelse av att bolaget visar sig vara insolvent. Kredit skall inte genom kvittningsrätt kunna förbehållas någon eller några av borgenärerna. Denna grund har alltjämt aktualitet. 1975 års ABL går emellertid ett steg längre och uppställer ett absolut förbud mot kvittning vid bolagsbildning. Denna ändring har i ABL föranletts av bestämmelsen som föreskriver att hela det penningbelopp som skall betalas för tecknade aktier skall finnas på bankräkning när bolaget registreras. Ett sådan system förutsätter att aktietecknarna verkligen betalar och inte infriar sin skuld på grund av aktieteckning genom kvittning. Förslaget uppställer inte som krav för registrering, att aktiekapitalet i sin helhet skall vara inbetalt på bankräkning. När styrelse och revisorer har valts kan inbetalning göras direkt till bolaget. I överensstämmelse med ABL har dock ett absolut kvittningsförbud vid bolagsbildning införts i BAL. I *första stycket* föreskrivs därför att skulder som grundas på aktieteckning inte får kvittas mot fordringar hos bolaget.

Enligt *andra stycket* kan fordran på aktiebelopp inte överlåtas eller pantsättas av bolaget. Samma skäl som talar för att kvittningsrätt inte bör tillkomma aktietecknare kan åberopas för att en förbindelse till bolaget för obetalt aktiebelopp inte får överlåtas eller pantsättas. Fordringen skall kunna bli föremål för utmätning för aktietecknarens fordran hos bolaget. Denna bestämmelse överensstämmer med gällande lag (27 § BL) och ABL.

Om en inte fullt inbetald aktie överlåts, blir förvärvaren enligt *tredje stycket* gemensamt med överlåtaren gentemot bolaget ansvarig för återstående inbetalning först sedan han anmält sitt namn för införing i aktieboken. Sådan överlåtelse som avses i detta stycke kan inte äga rum efter registreringen av bolaget, eftersom aktierna måste vara helt betalda innan registrering kan få ske. Däremot kan en sådan överlåtelse tänkas äga rum efter det att bolaget bildats men innan registrering har skett. Någon uttrycklig motsvarighet till denna bestämmelse finns inte i nuvarande BL. (Jmf dock 28 § andra stycket BL).

14 § Om en aktie inte betalas i rätt tid, kan styrelsen en månad efter betalningsanmaning förklara aktien förverkad för den betalningsskyldige. Anmaningen skall innehålla meddelande att aktien kan förklaras förverkad. Anmaningen skall ske genom avsändande av rekommenderat brev, om den betalningsskyldiges adress är angiven vid aktieteckningen eller införd i aktieboken eller annars anmäld till bolaget. I annat fall skall anmaningen kungöras i den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. En underrättelse om anmaningen skall genast sändas till den som är införd som panthavare eller uppdragstagare för aktien i förteckningen enligt 3 kap. 13 §.

Innan en förverkad aktie har blivit ogiltig kan styrelsen låta någon annan överta aktien och betalningsansvaret för det tecknade beloppet.

Om en aktie har förklarats förverkad och inte övertagits av någon annan som erlagt

full betalning, skall den, för vilken aktien har förverkats, gentemot bolaget svara för en femtedel av full betalning för aktien.

Paragrafen, som reglerar förfarandet när betalning på aktie inte fullgörs i rätt tid, motsvaras av 28 § andra–femte styckena BL och överensstämmer med 2 kap. 11 § ABL.

Enligt gällande lag, som överensstämmer med 1944 års ABL, kan styrelsen vid försummad inbetalning av tecknat belopp förklara aktien övertagen av annan som anmält sig villig till detta eller förklara aktien förverkad. Båda dessa åtgärder skall föregås av ett anmaningsförfarande i närmare angiven ordning. Övertagandeförklaringen medför att aktietecknaren förlorar sin rätt till aktien och att denna överförs till övertagaren. Denne får därmed samma betalningsansvar och i övrigt samma ställning som om han tecknat aktien. Han skall alltså betala in hela det för aktien tecknade beloppet. Den från vilken aktien övertagits har inte rätt att få tillbaka vad han betalt in på aktien förrän övertagaren helt har betalat det tecknade beloppet. Förverkandeförklaring innebär att aktien upphör att existera. Vad som betalts på aktien kan inte återkrävas.

Reglerna i 1975 års ABL, med vilka förevarande paragraf överensstämmer, innebär liksom gällande lag att om den som övertar aktien betalar denna till fullo, har den ursprunglige aktietecknaren rätt att få tillbaka vad han kan ha betalt på aktien.

En aktieteckning innebär att bolaget får en fordran på aktietecknaren motsvarande det tecknade beloppet. Av allmänna regler följer att styrelsen har rätt att utkräva förfallna tecknade belopp. Bolaget är också berättigat till dröjsmålsränta enligt bestämmelserna i räntelagen (1976:635). Styrelsen har alltså möjlighet att välja mellan att utkräva tecknade belopp, förklara tecknade aktier förverkade eller låta annan överta förverkad aktie och betalningsansvaret för det tecknade beloppet. I valet mellan olika vägar har styrelsen att iaktta bolagets bästa. För det fall att full betalning inte erlagts av annan som övertagit aktierna, har en schablonregel införts som innebär att bolaget kan kräva den ursprunglige aktietecknaren på en femtedel av det belopp som skulle betalas för aktien.

Första stycket av förevarande paragraf innehåller bestämmelser om det anmaningsförfarande som måste föregå en förverkandeförklaring. Eftersom en förverkandeåtgärd inte medför att aktien upphör att existera bör en förverkad aktie inte avföras ur aktieboken. Däremot bör i aktieboken antecknas att aktien har förverkats för aktietecknaren. När registrering sker, blir däremot enligt 12 § tredje stycket förverkad aktie ogiltig, om den inte övertagits av annan.

Enligt *andra stycket* kan styrelsen innan förverkad aktie blivit ogiltig låta annan överta aktien och därmed betalningsansvaret för det tecknade beloppet. Övertagandet av aktien innebär att den övertagande träder i aktietecknarens ställe och alltså svarar för inbetalning av hela det belopp som skall betalas för aktien. Övertagande av förverkad aktie kan ske till dess aktien blivit ogiltig enligt 12 § tredje stycket.

Om en aktie har förklarats förverkad och inte övertagits av annan som erlagt full betalning, skall enligt *tredje stycket* den, för vilken aktien förverkats, gentemot bolaget svara för en femtedel av full betalning för

aktien. Av 12 kap. 4 § följer att betalda belopp skall läggas till reservfonden.

Paragrafen innehåller inte några särskilda bestämmelser för det fall att den försumlige aktietecknaren tecknat flera aktier och fullgjort en del av sin betalningsskyldighet, utan att han klargjort hur han vill att beloppet skall avräknas. I ett sådan fall får bolaget efter omständigheterna avgöra om den gjorda inbetalningen skall anses utgöra full betalning för en eller några aktier eller utgöra delbetalning av hela aktieposten. I det senare fallet får hela aktieposten förklaras förverkad.

15 § Innan styrelsen och revisorerna har valts, kan aktierna betalas endast genom insättning på sådan räkning som stiftarna för detta ändamål har öppnat hos något svenskt bankinstitut.

Det på räkningen insatta beloppet får lyftas för bankaktiebolaget när styrelsen och revisorerna har valts. Har frågan om bankbolagets bildande fallit eller är aktieteckningen av annan orsak inte bindande, skall det inbetalda aktiebeloppet betalas tillbaka med ränta till tecknarna.

Paragrafen, som motsvarar 26 § tredje stycket och 187 § BL samt 2 kap. 12 § ABL, anger hur inbetalning av aktiekapitalet skall ske.

Inbetalning på aktier i samband med bolagsbildning måste fram till dess att styrelse och revisorer har valts, enligt *första stycket* fullgöras genom insättning på bankräkning. Bestämmelsen överensstämmer således med gällande lag. Stiftarna får inte disponera över inbetalda medel. Enligt ABL är inbetalning på bankräkning den enda tillåtna formen för kontant betalning av aktier vid bolagsbildning. Enligt förarbetena till ABL förutsätts en sådan ordning ha betydelse för aktietecknarnas säkerhet och även skapa garantier för att bolaget verkligen tillförs pengar motsvarande aktiekapitalet. För bankaktiebolagens del har utredningen funnit att dessa garantier i stället kan skapas genom den kontroll som bankinspektionen utövar på bankbolagen. När bankbolaget har konstituerats och styrelse och revisorer valts, kan därför aktierna betalas direkt till bolaget. Inbetalning kommer troligtvis i de flesta fall ske på bankräkning därvid riksbanken kan anlitas. Den föreslagna ordningen ger dock bankbolaget möjlighet att snabbt kunna disponera över de medel som aktietecknarna betalt in.

Enligt *andra stycket* får det på räkningen insatta beloppet lyftas för bolaget först när styrelse och revisorer har valts. Hela aktiekapitalet behöver inte - som föreskrivs i ABL - vara insatt för att styrelsen skall få disponera över de på räkningen insatta beloppen. Har frågan om bankbolagets bildande fallit eller är aktieteckningen av annan orsak inte bindande, skall dock återbetalning av inbetalt belopp tillsammans med ränta ske till aktietecknarna. Har styrelsen under viss tid disponerat det inbetalda beloppet, skall vid återbetalning aktietecknarna erhålla den ränta, som bankaktiebolaget skulle ha erhållit om beloppet från betalningsdagen varit innestående på den av stiftarna öppnade bankräkningen.

Bestämmelserna innebär att inbetalning på bankräkning är - i överensstämmelse med gällande lag - den enda tillåtna formen för betalning på aktie innan styrelsen valts. Styrelsen och revisorerna väljs på den konstituerande stämman efter det att beslut fattats om bankaktiebolagets bildande. Stiftarna får inte disponera över medel som inbetalts på aktierna.

Skall återbetalning ske enligt 12 § fjärde stycket är således styrelsen, om sådan finns, behörig och skyldig att för återbetalningen till tecknarna disponera över de medel som innestår på bankräkning av ifrågavarande slag. Skulle inbetalning på räkning ha skett före den konstituerande stämman och faller bolagsbildningen enligt 11 § får de aktietecknare som betalt in på räkningen, anses kunna själva av banken fordra tillbaka de inbetalda beloppen jämte ränta.

6 § Innan bankaktiebolaget har registrerats, kan det inte förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter. Det kan inte heller söka, kära eller svara inför domstol eller någon annan myndighet. Styrelsen kan dock föra talan i mål rörande bolagsbildningen och i övrigt vidta åtgärder för att erhålla de tecknade aktiebeloppen.

För en åtgärd som vidtas på bankbolagets vägnar före registreringen svarar de som har deltagit i åtgärden eller beslutet om denna solidariskt. När bolaget har registrerats, övergår ansvaret på bolaget, om förpliktelsen följer av bolagsordningen eller teckningslistan eller har tillkommit efter det att bolaget har bildats.

Har ett avtal för bolaget slutits före registreringen med en medkontrahent som visste att bolaget inte var registrerat, kan denne, om något annat inte följer av avtalet, frånträda detta endast om frågan om bolagets bildande fallit enligt 12 § fjärde stycket. Visste medkontrahenten inte att bolaget var oregistrerat, kan han frånträda avtalet innan bolaget har registrerats.

Paragrafen, som motsvarar 20 § BL och överensstämmer med 2 kap. 13 § ABL, reglerar verkan av rättshandlingar för bankaktiebolaget före dess registrering.

Gällande lag utgår från den allmänt erkända grundsatsen att bankaktiebolag vinner rättskapacitet först genom registreringen. Denna princip slås också fast i *första stycket* av förevarande paragraf. Innan bankbolaget registrerats kan det inte förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter och inte heller söka, kära eller svara inför domstol eller annan myndighet. Liksom f.n. har styrelsen dock möjlighet att dessförinnan vidta nödvändiga åtgärder för att få aktietecknarna att fullgöra sina skyldigheter vid teckningen. Styrelsen kan sålunda föra talan i mål rörande bolagsbildningen och även vidta åtgärder för att erhålla tecknade aktiebelopp. Det kan anmärkas att rätt att föra talan mot aktietecknare om utbekommande av tecknat belopp inte tillkommer stiftarna, även om betalningsterminen för aktien utgår före den konstituerande stämman.

Uppkommer förpliktelser genom åtgärd på bolagets vägnar före registreringen, svarar enligt *andra stycket* de som deltagit i åtgärden eller beslutet därom solidariskt för förpliktelsen. Innan beslut på konstituerande stämma fattats om bankaktiebolagets bildande och val av styrelsen och revisorerna ägt rum, kan det förekomma att en åtgärd vidtas av stiftarna för det under bildande varande bolaget. Stiftare som vidtagit åtgärder eller deltagit i beslutet om sådana ådrar sig alltså personlig ansvarighet. Sedan styrelse valts, kan åtgärd på bolagets vägnar företas av styrelsen, verkställande direktören eller annan ställföreträdare för bolaget. Vidtar styrelsen, verkställande direktören eller särskild firmatecknare före registreringen åtgärder för bolaget, drabbar personlig, solidarisk ansvarighet för uppkommande förpliktelser dem, som deltagit i åtgärden eller beslutat om denna. Om en aktieägare deltar i ett beslut att företa en åtgärd för bolaget före dess

registrering, ådrar även han sig en personlig ansvarighet.

När bolaget registrerats, övergår enligt andra meningen ansvaret för förpliktelse som nu sagts på bankbolaget, om förpliktelsen följer av bolagsordningen eller tillkommit efter det bolaget bildats. Denna regel om ansvarets övergång på bolaget har en vidare verkan än gällande lags regel. Enligt gällande lag binds bolaget genom registreringen endast av sådana avtal som ingåtts av styrelsen, verkställande direktören eller firmatecknare dvs. företrädare för bolaget som utsetts sedan beslut om bolagets bildande fattats på den konstituerande stämma. Genom denna regel överförs alltså inte på bolaget något slag av förpliktelse på grund av åtgärder för bolaget vilka företagits före den konstituerande stämman. Eftersom stiftelsehandlingarna (bolagsordningen och teckningslistorna) emellertid är kända för tecknarna, är det i överensstämmelse med ABL rimligt att bankbolaget efter registreringen svarar även för sådana förpliktelser som följer av stiftelsehandlingarna. När en förpliktelse genom registreringen övergår på bolaget följer därmed också skyldigheten att svara för den skada som kan ha uppkommit för medkontrahenten. Bolaget får då regressrätt mot de ansvariga.

Rätten för den som avtalat med bolaget före registreringen att frånträda avtalet är i sak reglerad i överensstämmelse med gällande lag. Av *tredje stycket* framgår sålunda att, om avtalet för bolaget slutits före registreringen med en kontrahent som visste att bolaget inte var registrerat, denna kan, såvida annat inte följer av avtalet, frånträda detta endast om registreringstiden försuttits eller registrering vägrats. Visste medkontrahenten inte att bolaget var oregistrerat kan han frånträda avtalet innan bolaget registrerats.

Gällande lag innehåller dels föreskrift om tidpunkten när frånträde skall anses ha ägt rum, dels bestämmelser om skyldighet för medkontrahent att på förfrågan ge besked om han vill vidbli avtalet och om verkan av hans svar eller underlåtenhet att svara. 1975 års ABL och förslaget tar inte upp motsvarande bestämmelser, men åtminstone i viss utsträckning torde allmänna rättsregler leda till samma resultat.

17 § Det nybildade bankaktiebolaget skall genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar tillkännage när bankbolaget börjar sin rörelse. Bolaget skall till bankinspektionen anmäla dagen då kungörande har skett.

Paragrafen överensstämmer delvis med 161 § BL. Bestämmelserna bör ses mot bakgrund av den i 13 kap. 4 § första stycket 1 upptagna regeln som föreskriver en skyldighet för det bankaktiebolag som inte har öppnat sin rörelse inom ett år från bolagets bildande att träda i likvidation. Ett bankaktiebolag är i princip bildat när beslut fattats på den konstituerande stämman (10 och 11 §§). När det nybildade bankbolaget påbörjar sin rörelse kan emellertid sägas att bildandeprocessen avslutas. Sannolikt har den sedan länge gällande tvångslikvidationsgrunden motiverats av en önskan, att de bankinstitut som lämnats tillstånd att driva bankrörelse utnyttjar tillståndet, så att uppkomsten av s.k. vilande bankföretag motverkas. Skyldigheten att kungöra dagen då bankbolaget påbörjar sin rörelse bidrar till att förenkla tillämpningen av tvångslikvidationsbestämmelsen i 13 kap. 4 §.

Det föreligger uppenbara svårigheter att generellt ange vad som innefattas i begreppet "börjar sin rörelse". Det torde krävas någon form av yttre

manifestation för att så skall kunna anses ha skett. Som exempel kan nämnas att bankbolaget öppnar kontorslokal eller på något annat sätt visar att det faktiskt är berett att utföra banktjänster åt allmänheten.

Bankbolaget skall till bankinspektionen anmäla dagen då kungörande har skett. I jämförelse med 161 § BL har denna bestämmelse givits en annan formulering, som undanröjer tveksamheten huruvida det är dagen för öppnandet av rörelsen eller dagen då kungörelse har skett som skall anmälas. Bankinspektionen skall i bankregistret anteckna kungörelsedagen men behöver inte enligt 18 kap. 2 § kungöra denna registrering i Post- och Inrikes Tidningar.

5.2.3 3 kap. Aktier, aktiebrev, aktiebok m.m.

BL:s bestämmelser om aktier, aktiebrev och aktiebok överensstämmer i stora delar med motsvarande bestämmelser i 1944 års ABL. De ändringar som vidtagits i 1975 års ABL och som är förhållandevis få har i allmänhet utan ändringar förts över till förslaget till BAL.

Bestämmelserna i lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering (LFA) gällde tidigare i sin helhet för såväl de allmänna aktiebolagen som för bank- och försäkringsbolagen. I samband med översynen av ABL och försäkringsrörelselagen valde man att i stället för att i dessa lagar hänvisa till bestämmelserna i LFA låta större delen av dessa ingå i respektive lag. De bestämmelser i LFA som nu inte ingår i ABL och försäkringsrörelselagen rör vissa bestämmelser om förvaltarregistrering samt om värdepapperscentralen och tillsynen över denna m.m. Utredningen anser att de bestämmelser i LFA som numera ingår i ABL och försäkringsrörelselagen också skall ingå i förslaget till bankaktiebolagslag. När dessa bestämmelser i LFA också flyttas över till BAL föreslår utredningen att LFA upphör och att de kvarvarande bestämmelserna i denna lag får ingå i en särskild lag, lagen om värdepapperscentralen m.m. Ett förslag till sådan lag har lämnats av försäkringsrörelseutredningen i slutbetänkandet Följdlagstiftning till en ny lag om försäkringsrörelse (Ds E 1981:11).

I förslaget har tagits in bestämmelser om interimsbevis (5 §). Sådana bestämmelser fanns redan i 1944 års ABL, vilka analogt har tillämpats av bankaktiebolagen. I likhet med ABL har reglerna om teckningsbevis, dvs. bevis om verkställd aktieteckning, slopats

Bestämmelserna i 18 § BL, vilka inskränker utlännings möjlighet att förvärva aktier i bankaktiebolag, återfinns nu i kapitlets 3 §. Till dessa bestämmelser har i förslaget lagts ytterligare ett undantag från huvudregeln. De svenska medborgare som förvärvat bankaktier och därefter av någon anledning bytt medborgarskap skall vid ny- eller fondemission få utöva den med aktierna förenade företrädesrätten till nya aktier.

Förslaget innehåller som nämnts vissa avvikelser från ABL. Fortfarande består den olikheten att förslaget inte tar upp ABL:s bestämmelser om lösningsrätt vid aktiers övergång till ny ägare (3 kap. 3 § ABL).

Vidare har ABL:s bestämmelser om utländsk förvaltarregistrering (3 kap. 10 § andra stycket 2 p) inte heller tagits med i förslaget, eftersom det inte finns något praktiskt behov av specialbestämmelser för handel med bankaktier vid utländsk fondbörs.

33 § första stycket LFA innehåller bestämmelser om makulering och arkivering av utbytta aktiebrev. Denna arkiveringsskyldighet har utredningen bl.a. ur rättssäkerhetssynpunkt ansett viktig att behålla. Bestämmelserna har därför - till skillnad från ABL - förts över till förslagets 12 § tredje stycke. Detsamma gäller arkivering av uppgifter som avförts ur aktiebok m.m. samt av utskrift av aktieboken (34 § första stycket LFA). Även denna bestämmelse, som inte återfinns i ABL, har medtagits i förslagets 12 § fjärde stycke.

I 14 § första stycket görs i förhållande till ABL det tillägget att aktieboken skall hållas tillgänglig på bankens huvudkontor. De flesta bankaktiebolag har ett mycket stort antal kontor såväl regionalt som lokalt. Det har därför för bankaktiebolagen ansetts nödvändigt att precisera var aktieboken skall hållas tillgänglig. Några svårigheter att bestämma vilket kontor som skall anses vara bankens huvudkontor bör inte föreligga.

1 § Alla aktier har lika rätt i bankaktiebolaget, om inte något annat följer av denna paragraf.

I bolagsordningen kan bestämmas att aktier av olika slag skall finnas eller kunna utges. En sådan bestämmelse skall ange

1. olikheterna mellan aktieslagen,
2. antalet aktier av varje slag,
3. den företrädesrätt som tillkommer skilda grupper av aktieägare vid en ökning av aktiekapitalet enligt 4 kap. En föreskrift om olika företrädesrätt får meddelas endast om aktierna inte skall medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar eller vinst.

Avser olikheten mellan aktieslagen aktiernas röstvärde, gäller att ingen aktie får ha ett röstvärde som överstiger tio gånger röstvärdet för någon annan aktie.

I bolagsordningen kan bestämmas att aktier av ett visst slag skall i närmare angiven ordning kunna omvandlas till aktier av annat slag. Omvandlingen skall utan dröjsmål anmälas för registrering och är verkställd när registrering sker.

Paragrafen, som överensstämmer med 3 kap. 1 § ABL och motsvaras av 8 § 1 mom tredje stycket och 104 § första stycket andra punkten BL, innehåller i *första stycket* huvudregeln, att alla aktier skall ha lika rätt.

Från huvudregeln i första stycket kan enligt *andra stycket* undantag göras genom bestämmelser i bolagsordningen om att aktier av olika slag skall finnas eller kunna ges ut. Med aktier av olika slag avses främst aktieslag som har olika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, dvs rätt till utdelning, deltagande i nyemission vid kapitalökning, återbäring vid nedsättning av aktiekapitalet eller utskiftning vid bolagets upplösning. De aktier som medför viss företrädesrätt till andel i bolagets tillgångar och vinst brukar kallas preferensaktier och övriga stamaktier. Olikheten mellan aktieslagen behöver emellertid inte enbart vara av ekonomisk art. Inte sällan förekommer att vissa aktier har ett lägre röstvärde än andra aktier. En annan olikhet kan vara att visst aktieslag för sig väljer visst antal styrelseledamöter eller revisorer.

Av grunderna för lagen följer vissa begränsningar av möjligheten att göra skillnad mellan olika aktier. Ingen aktieägare kan berövas sin rätt att delta i bolagsstämman och utöva sin rösträtt där eller att klandra ett bolagsstämmobeslut.

Om det enligt bolagsordningen skall finnas eller kunna ges ut olika slag av aktier, skall bolagsordningen ange olikheterna mellan aktieslagen och antalet aktier av varje slag. Även eventuella olikheter i företrädesrätt vid ökning av aktiekapitalet enligt 4 kap. skall särskilt anges. Bestämmelse om sådan särskild företrädesrätt vid nyemission och fondemission får endast ges om aktieslagen skall medföra olika rätt till andel i bolagets tillgångar eller vinst. Det är således inte tillåtet, att två aktieslag med lika rätt till bolagets tillgångar och vinst men med olikhet exempelvis i fråga om rösträtt har olika företrädesrätt vid emission.

Tredje stycket innehåller den från gällande lag hämtade regeln att ingen aktie får ha ett röstvärde som överstiger tio gånger röstvärdet för annan aktie. Bestämmelsen, som är tvingande, förbjuder således rösträttslösa aktier. Det är emellertid möjligt att låta aktier av visst slag ha lägre eller högre röstvärde i vissa frågor än aktier av annat slag. Man kan även låta aktier av visst slag få lägre eller högre röstvärde under vissa förutsättningar.

Fjärde stycket innehåller bestämmelser om att konvertibla aktier får utges. I sådant fall skall i bolagsordningen anges den närmare ordningen för omvandlingen. Det måste anges huruvida omvandlingen skall ske automatiskt under vissa förutsättningar eller om den skall kunna påkallas av bolaget eller aktieägaren. Förbehållet om konvertering måste enligt 4 § också anges i aktiebrevet.

När enligt bestämmelser i bolagsordningen omvandling skall ske och aktiebreven bytas ut, är aktieägaren skyldig att ge in sitt aktiebrev och kan av domstol åläggas att göra detta. Dessutom kan bolaget utöva påtryckning på honom genom att enligt 18 § hålla inne den på aktierna belöpande utdelningen. När utbyte sker skall enligt 4 § det nya aktiebrevet innehålla uppgifter om att det erhållits i utbyte mot äldre aktiebrev och vilken dag detta aktiebrev utfärdats. Det äldre aktiebrevet skall makuleras. Vid den tidpunkt då aktier skall omvandlas, anmäls detta för registrering. I och med registreringen anses omvandlingen verkställd, även om utbytet av aktier ännu inte genomförts.

2 § Aktier kan fritt överlåtas och förvärvas, om något annat inte följer av 3 § eller i övrigt av lag.

Paragrafen, som överensstämmer med 3 kap. 2 § ABL och motsvaras i sak av 8 § 2 mom BL, innehåller regeln att en aktie i princip är fritt överlåtbar.

I paragrafen föreskrivs att en aktie kan fritt överlåtas eller förvärvas om inte något annat följer av lag eller bolagsordningen. Enligt ABL kan bolagsordningen bara inskränka denna fria överlåtbarhet i två fall, nämligen dels genom intagande av förbehåll att alla eller vissa aktier skall vara bundna enligt 17 kap. 1 §, dels genom införande av lösningsförbehåll vid aktiers övergång till nya ägare enligt 3 kap. 3 §. Som nämnts i inledningen till detta kapitel saknar förslaget bestämmelser om lösningsrätt vid överlåtelse av aktier. Bestämmelsen i 17 kap. 1 § ABL, vilken har sin huvudsakliga betydelse i samband med utlänningsförbehåll enligt lagen (1982:617) om utländska förvärv av svenska företag m.m. motsvaras av förslagets 3 kap. 3 §, som innehåller skyddsregeln mot utländskt inflytande på bankområdet.

3 § Aktier i ett bankaktiebolag får genom teckning eller överlåtelse förvärvas endast av

1. svenska medborgare
2. svenska bolag och föreningar, som inte är kontrollsubjekt enligt lagen (1982:617) om utländska förvärv av svenska företag m.m.,
3. andra svenska samfälligheter och stiftelser
4. fondbolag till aktiefonder enligt aktiefondslagen (1974:931).

Svensk medborgare som förvärvat aktier och som därefter förlorat sitt svenska medborgarskap samt den som förvärvat aktier på annat sätt än genom teckning eller överlåtelse är dock aldrig förhindrad att, om aktiekapitalet ökas (fondemission eller nyemission) med stöd av den med dessa aktier förenade företrädesrätten förvärva ytterligare aktier.

Förvärv av aktier i strid med innehållet i första stycket är ogillt.

Paragrafen, som i stort överensstämmer med 18 § BL i dess lydelse efter den 1 januari 1983 (1982:624) och som saknar en direkt motsvarighet i ABL, innehåller bestämmelser som inskränker utlännings möjlighet att förvärva aktier i bankaktiebolag.

Syftet med ifrågavarande bestämmelser är att förhindra ett utländskt inflytande över bankerna. Detta syfte är således av liknande art som de grundsatser som kom till uttryck i 1916 års lag om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m.m. Denna lag har ersatts av lagen (1982:617) om utländska förvärv av svenska företag m.m., som i här aktuella hänseenden i stort överensstämmer med 1916 års lag. På samma sätt som föreskrevs i 1916 års lag undantas bankaktiebolagen helt även från denna nya lags tillämpningsområde. Anledningen till detta är att banklagen förutom den nu diskuterade paragrafen även innehåller andra bestämmelser som begränsar möjligheten till utländskt inflytande i bankbolagen.

Redan 1911 års BL innehöll en självständig regel som skulle motverka utländskt inflytande. Denna regel ansågs inte medföra någon begränsning i svenska juridiska personers rätt att förvärva bankaktier. Någon påföljd, om aktier förvärvades av annan än svensk medborgare, föreskrevs inte heller. 1949 års banklagssakkunniga skärpte i dessa hänseenden bestämmelsen, som i sak fick sin nuvarande lydelse vid tillkomsten av 1955 års BL. 18 § första stycket BL har därefter (SFS 1982:624) anpassats till definitionen av kontrollsubjekt i 4 § i den nya lagen om utländska förvärv av svenska företag m.m. Med kontrollsubjekt avses enligt denna lag utländska rättssubjekt och vissa svenska rättssubjekt.

Enligt *första stycket* första meningen får bankaktier genom teckning eller överlåtelse förvärvas endast av följande rättssubjekt.

a) *Svenska medborgare,* varmed avses fysiska personer med svenskt medborgarskap.

b) *Svenska aktiebolag,* som inte är kontrollsubjekt enligt lagen om utländska förvärv av svenska företag m.m. Ett svenskt aktiebolag är inte kontrollsubjekt om det i sin bolagsordning har ett utlänningsförbehåll enligt 4 § nämnda lag. Med utlänningsförbehåll avses där ett i bolagsordningen intaget förbehåll enligt vilket kontrollsubjekt genom teckning eller överlåtelse endast får förvärva en viss del av aktierna, nämligen vid varje tidpunkt motsvarande mindre än fyrtio procent av hela aktiekapitalet och mindre än tjugo procent av röstetalet för samtliga aktier. Med utlännings-

förbehåll avses även förbehåll enligt vilket gäller strängare föreskrifter i dessa hänseenden. – Svenska bank – och försäkringsaktiebolag är enligt 2 § lagen om utländska förvärv av svenska företag m.m. aldrig kontrollsubjekt och är därmed enligt denna paragraf inte förhindrade att förvärva bankaktier. Att svenska bankaktiebolag trots det inte får förvärva aktier i andra bankaktiebolag annat än i undantagsfall framgår av andra bestämmelser i BAL.

c) *Svenska handelsbolag,* om inte någon av bolagsmännen är utländsk medborgare eller kontrollsubjekt i övrigt. Det kan i detta sammanhang förtjänas att påpeka att enkla bolag saknar möjlighet att i eget namn förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter och att föra talan inför domstol eller andra myndigheter. Man brukar säga att ett enkelt bolag inte är en juridisk person. Detta innebär att en delägare i ett enkelt bolag kan förvärva bankaktier i eget namn men för bolagets räkning under förutsättning att denne delägare inte är kontrollsubjekt.

d) *Svenska ekonomiska föreningar* som inte är kontrollsubjekt. I 4 § lagen om utländska förvärv av svenska företag m.m. sägs emellertid att alla ekonomiska föreningar, vars verksamhet regleras av lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar, bostadsrättslagen (1971:479), lagen (1975:417) om sambruksföreningar eller äldre lagstiftning, som motsvarar lagen om ekonomiska föreningar eller bostadsrättslagen är kontrollsubjekt. Härifrån har emellertid gjorts vittomfattande undantag. Dessa undantag avser vissa särskilt uppräknade kooperativa föreningar. Undantag har vidare gjorts för föreningar som utgör en sammanslutning av föreningar som inte är kontrollsubjekt. Slutligen kan en ekonomisk förening genom ett särskilt tillstånd medges att inte vara kontrollsubjekt.

e) *Svenska ideella föreningar* är enligt lagen om utländska förvärv av svenska företag m.m. aldrig att betrakta som kontrollsubjekt. Samtliga svenska ideella föreningar har därför, under förutsättning att de har sådan stadga och organisation att de är att anse som självständiga juridiska personer, rätt att förvärva de ifrågavarande aktierna.

f) *Svenska samfälligheter och svenska stiftelser* är i den föreslagna bestämmelsen direkt angivna som tänkbara förvärvare av aktierna i svenska bankaktiebolag.

g) *Aktiefond enligt aktiefondslagen (1974:931).* Till sådan fond får fondbolag enligt den föreslagna lagtexten alltid förvärva dessa aktier.

Den nya lydelsen av paragrafen, som bygger på lagen om utländska förvärv av svenska företag m.m.,bör inte innebära någon förändring av vad som enligt tidigare lydelse av paragrafen gällde beträffande sparbankers och föreningsbankers rätt att förvärva aktier i bankaktiebolag. Här bortses således från de bestämmelser i SpL och JkL som reglerar dessa bankinstituts rätt att förvärva aktier. Vad gäller sparbanker torde dessa vid tillämpningen av denna paragraf betraktas som stiftelser. Detta kan synas något oegentligt, eftersom sparbank i sig utgör en alldeles särskild associationsform. Betraktas sparbank som en stiftelse, vilket dock ligger närmast till hands, får sparbank förvärva bankaktier enligt paragrafens nuvarande lydelse. Föreningsbank är att betrakta som en förening som inte är kontrollsubjekt enligt lagen om utländska förvärv av svenska företag m.m. och som sådan utgör denna

paragraf inte hinder för föreningsbank att förvärva bankaktier.

Andra än här uppräknade rättssubjekt får alltså enligt den föreslagna bestämmelsen inte genom överlåtelse (köp, byte eller gåva) eller teckning förvärva aktier i svenska bankaktiebolag. Detta innebär att förvärv som sker på annat sätt än genom överlåtelse eller teckning är tillåtna. De förvärv som kan komma i fråga är de familjerättsliga fången, dvs. förvärv i samband med bodelning, arv eller testamentariskt förordnande.

I första stycket andra meningen görs emellertid undantag från förvärvsförbudet. För det första får den som förvärvat bankaktier på annat sätt än genom överlåtelse eller teckning t.ex. genom ett familjerättsligt fång – vid ökning av aktiekapitalet göra gällande den företrädesrätt att teckna nya aktier som kan tillkomma honom på grund av aktieinnehavet. Detta gäller således även om innehavare står utanför den förvärvsberättigade krets som anges i paragrafen. Därutöver föreslås såsom en nyhet ytterligare ett undantag till bestämmelsens huvudregel. De svenska medborgare som bytt medborgarskap men dessförinnan förvärvat bankaktier genom teckning, överlåtelse eller på något annat sätt, skall alltid – på samma sätt som de som genom ett familjerättsligt fång förvärvat bankaktier – vid kommande nyeller fondemission få utöva den med dessa aktier förenade företrädesrätten till nya aktier. Denna möjlighet, som således endast står till buds för fysiska personer, kan inte anses oförenlig med syftet med ifrågavarande bestämmelse.

I *andra stycket* sägs att ett förvärv som skett i strid mot bestämmelsen i första stycket är ogiltigt. Denna bestämmelse överensstämmer med principen i 11 § lagen om utländska förvärv av svenska företag m.m. Innebörden av ogiltighetspåföljden blir att ingendera part blir skyldig att fullgöra sina åtaganden på grund av avtalet samt att parterna skall återlämna vad de kan ha erhållit på grund av avtalet.

I lagen (1934:235) om bulvanförhållanden i fråga om aktier i vissa bolag finns bestämmelser om straff för bulvanskap och om tvångsförsäljning av aktier som finns hos bulvan. Denna lag omfattar även aktieförvärv som skett för att kringgå bestämmelsen i första stycket (proposition 1934:258 sid 18 och 28-29).

En särskild inskränkning i rätten att förvärva aktier i bankbolag tas även upp i 17 kap. 8 §. Här sägs att en ledamot av bankinspektionens styrelse eller anställd hos inspektionen inte får vara aktieägare i ett bankaktiebolag.

4 § Aktiebrev skall ställas till viss man. Det får lämnas ut endast till sådan aktieägare som är införd i aktieboken och först när den eller de aktier brevet lyder på har betalts. Vidare fordras

1. att bankaktiebolaget har registrerats, om aktien har tecknats vid bolagets bildande,
2. att nyemission eller fondemission har registrerats, om aktien tillkommit på grund av emissionen, eller
3. att registrering har skett enligt 5 kap. 14 §, om aktien har tillkommit på grund av utbyte eller nyteckning enligt 5 kap.

Aktiebrevet skall undertecknas av styrelsen. Namnteckningarna får återges genom tryckning eller på något annat liknande sätt. Brevet skall ange bolagets firma, ordningsnummer på den eller de aktier varpå brevet lyder, aktiens nominella belopp och dagen för utfärdandet. Varje aktiebrev skall ange den inskränkning i rätten att

förvärva aktier som föreskrivs i 3 §. Kan, när aktiebrevet ges ut, aktier av olika slag finnas enligt bolagsordningen, skall aktieslaget anges i brevet. Om bolagsordningen innehåller förbehåll enligt 1 § fjärde stycket, 8 § eller 6 kap. 8 §, skall detta tydligt anges i brevet på sådan aktie som avses med förbehållet. Uppgiften kan ges i förkortad form. Förkortningsformerna fastställs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

När utbetalning görs vid inlösen av en aktie eller vid minskning av dess nominella belopp eller vid skifte av bolagets tillgångar, skall aktiebrevet förses med påskrift om utbetalningen. Har utan återbetalning en aktie dragits in eller det nominella beloppet ändrats, skall så snart som möjligt en påskrift om detta göras på aktiebrevet.

Ett aktiebrev, som i samband med dödning eller vid utbyte ges ut i stället för ett annat, skall innehålla uppgift om detta. Utbyts ett aktiebrev mot ett eller flera andra aktiebrev skall det äldre aktiebrevet och de därtill hörande kupongarken makuleras på ett betryggande sätt.

Emissionsbevis samt de skuldebrev och optionsbevis som avses i 5 kap. skall undertecknas på det sätt som anges i andra stycket.

Paragrafen, som överensstämmer med 3 kap. 4 § ABL och motsvaras av 7 § tredje stycket andra punkten, 23 §, 44 § 2 mom. sista stycket, 45 § fjärde stycket, 46 § 2 mom. andra stycket samt 140 § andra stycket, 46 § 2 mom. andra stycket samt 140 § andra stycket BL, innehåller regler om aktiebrev m.m.

I överensstämmelse med gällande BL skall enligt *första stycket* aktiebrev alltid ställas till viss man. Detta gäller även för de allmänna aktiebolagen. Inte heller dessa har således möjlighet att ställa aktiebrevet till innehavaren.

Aktiebreven får endast lämnas ut till de aktieägare som är införda i aktieboken. Med hänsyn bl.a. till att aktiebrev inte behöver utfärdas, om inte aktieägare begär det, har i 4 kap. 10 och 17 §§ samt 5 kap. 11 och 12 §§ särskilt föreskrivits att aktier som tillkommer enligt 4 och 5 kap. skall genom styrelsens försorg genast tas upp i aktieboken.

På sätt som f.n. gäller får aktiebrev ges ut endast om aktien är helt betald och bolaget blivit registrerat. Skall aktiebrev ges ut i samband med kapitalökning, måste ökningen ha registrerats innan utgivningen sker.

Enligt *andra stycket* skall aktiebreven undertecknas av styrelsen, vilket även föreskrivs i 23 § första stycket BL. ABL:s regel att undertecknande även kan ske enligt styrelsens fullmakt av bank har utelämnats. Däremot föreslås i 8 kap. 12 § tredje stycket att bankaktiebolag får möjlighet att låta endast hälften av hela antalet styrelseledamöter skriva under aktiebreven. Denna senare bestämmelse återfanns redan i 1944 års ABL och har tillämpats analogt av bankerna. Motsvarande regel om underskrift gäller enligt femte stycket emissionsbevis samt konvertibla skuldebrev, skuldebrev med optionsrätt och optionsbevis enligt 5 kap. Detsamma gäller även för interimsbevis.

F.n. gäller att i aktiebrevet skall anges den i 3 § bestämda inskränkningen att förvärva aktier och aktieslaget, om det enligt bolagsordningen kan finnas aktier av olika slag. Därutöver skall förbehåll som ingår i bolagsordningen framgå av aktiebrevet. Detta gäller återbetalningsförbehåll enligt 6 kap. 8 § (45 § första stycket BL). Dessa bestämmelser skall alltjämt gälla för bankaktiebolagen. I likhet med ABL skall också förbehåll om konvertering

och avstämningsförbehåll enligt 1 § fjärde stycket resp. 8 § andra stycket anges i aktiebreven.

Införs genom ändring i bolagsordningen sådant förbehåll som skall anges på aktiebrevet, skall aktierna infordras för påskrift. Bolaget har i sådana fall möjlighet att framtvinga att aktiebreven ges in genom att innehålla utdelning (18 §). Detta gäller även vid utbetalning i samband med inlösning av aktie eller minskning av dess nominella belopp. I sådana fall, liksom vid skifte av bolagets tillgångar, måste nämligen enligt *tredje stycket* aktiebreven visas upp och förses med påskrift om åtgärden.

Enligt 9 § har aktieägarna i avstämningsbolag (se 8 §) rätt att få aktiebreven utbytta. Någon motsvarande uttrycklig bestämmelse finns inte när det gäller andra aktiebolag. *Fjärde stycket* förutsätter dock att utbyte kan ske i alla aktiebolag och föreskriver att aktiebrev som i samband med dödning eller efter utbyte ges ut i stället för andra skall innehålla uppgift om detta. De äldre aktiebreven skall vid utbyte makuleras på betryggande sätt, liksom eventuellt tillhörande kupongark.

5 § Innan aktiebrev utfärdas kan bankaktiebolaget utge ett till viss man ställt bevis om rätt till en eller flera aktier (interimsbevis). Beviset skall innehålla förbehåll om att aktiebrevet lämnas ut endast om bolaget samtidigt får tillbaka beviset. På begäran skall beviset förses med anteckning om de betalningar som har gjorts för aktien. På interimsbeviset skall även antecknas sådan återbetalning som sker enligt 2 kap. 15 § andra stycket. I övrigt gäller bestämmelserna i denna lag om aktiebrev i tillämpliga delar interimsbevis.

Paragrafen, som överensstämmer med 3 kap. 5 § ABL och saknar motsvarighet i BL, innehåller bestämmelser om interimsbevis.

I 1944 års ABL fanns bestämmelser om dels interimsbevis, dvs. bevis om rätt till aktie, och dels teckningsbevis, dvs. bevis om verkställd teckning av aktie. Teckningsbevis men inte interimsbevis kunde ges ut redan före bolagets bildande.

I förarbetena till 1955 års BL uttalades att de principer som 1944 års ABL gav uttryck åt i fråga om bl.a. interimsbevis och teckningsbevis, även borde gälla beträffande bankaktiebolagen. ABL:s regler om dessa aktierättsliga dokument har därför kommit till analog tillämpning på bankaktiebolagen.

I överensstämmelse med ABL finns i förslaget reglerat endast sådana bevis som ges ut efter bolagets bildande, interimsbevis. Interimsbevis, som utgör ett värdepapper likställt med aktiebrev, kan ges ut till aktietecknaren först när dennes namn är infört i aktieboken, se 4 §. Aktien behöver inte vara fullt betald. Det föreligger inte heller något krav på att aktien skall vara helt betald för att ägaren skall kunna utöva rösträtt för aktien. På begäran skall interimsbeviset förses med påskrift om de betalningar som gjorts på aktien. Sker återbetalning enligt 2 kap. 15 § andra stycket på den grunden att bolaget inte registrerats enligt 2 kap. 12 § eller att aktieteckningen inte är bindande, skall beviset förses med påskrift om återbetalningen.

Bestämmelser om teckningsbevis, bevis om verkställd teckning av aktie, har således varken tagits med i ABL eller i förslaget. Stiftarna kan utan sådana särskilda bestämmelser utfärda bevis om den teckning som aktietecknare gjort, men några särskilda värdepappersrättsliga verkningar knyts enligt

BAL inte till beviset. För teckningsrättsbevis, dvs. bevis om verkställd teckning av aktie och delbevis, används den sammanfattande beteckningen emissionsbevis (se 4 kap. 4 §).

6 § Om ett aktiebrev eller ett till viss man ställt emissionsbevis eller optionsbevis överlåts eller pantsätts, skall bestämmelserna om skuldebrev till viss man eller order i 13, 14 och 22 §§ lagen (1936:81) om skuldebrev tillämpas. Härvid är den som innehar ett aktiebrev och enligt bolagets anteckning på detta är införd såsom ägare i aktieboken likställd med den som enligt 13 § andra stycket nämnda lag förmodas äga rätt att göra skuldebrevet gällande.

Överlåts eller pantsätts ett emissionsbevis eller ett optionsbevis som inte är ställt till viss man, skall bestämmelserna om skuldebrev till innehavaren i 13, 14 och 22 §§ lagen om skuldebrev tillämpas.

Om utdelningskuponger finns bestämmelser i 24 och 25 §§ lagen om skuldebrev.

Paragrafen, som överensstämmer med 3 kap. 6 § ABL och motsvaras av 23 § fjärde stycket och 24 § BL, innehåller regler om aktiebrevens juridiska karaktär och verkningar av överlåtelse och pantsättning. Dessa regler gäller också emissionsbevis och optionsbevis enligt 5 kap. som ställts till viss man.

Gällande regler, som i sak överensstämmer med motsvarande bestämmelser i 1944 års ABL, ger skydd för godtroende förvärvare under förutsättning bl.a. att överlåtaren kan till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser till viss man eller in blanco, eller att han skäligen kan antas vara den på vilket aktiebrevet var ställt eller senast överlåtet eller skäligen kan antas vara berättigad att handla på dennes vägnar. Bara om särskilda skäl föreligger, är förvärvaren skyldig att pröva, om tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig. Det sagda gäller också vid pantsättning. Dessa regler gäller inte vid familjerättsliga fång, t.ex. arv. Enligt en särskild regel i gällande lag innefattar emellertid en införing i aktieboken om ett familjerättsligt fång legitimation för den registrerade med samma verkan i förhållande till senare förvärvare som om aktiebrevet transporterats på honom.

Nuvarande regler ger ett vidsträckt skydd för aktieomsättningen. I vissa fall där överlåtelsekedjan visar luckor saknar emellertid godtroende förvärvare fullgott skydd. Detta skydd har därför förstärkts i denna paragraf. Den som innehar aktiebrev på en aktie i ett bankaktiebolag och som enligt bolagets anteckning på detta är den senast i aktieboken antecknade ägaren, blir legitimerad på samma sätt som om aktiebrevet varit försett med en till honom fortgående kedja av överlåtelser. Samma gäller om nytt aktiebrev utställts direkt på den nye ägaren, vilket har stor betydelse för aktier i avstämningsbolag.

Bestämmelserna har i förslaget fått samma utformning som i ABL, och hänvisar till 13, 14 och 22 §§ skuldebrevslagen. Dessa regler gäller emellertid inte för sådana kuponger som enligt 4 kap. 4 § kan användas som emissionsbevis. Sådana kuponger omfattas i stället av paragrafens regler om emissionsbevis.

7 § Över bankaktiebolagets samtliga aktier och aktieägare skall styrelsen föra en förteckning (aktiebok). Den skall upprättas omedelbart efter bolagets bildande.

Aktierna skall tas upp i nummerföljd med uppgift om aktietecknarna. Aktieägarnas postadress och yrke eller titel skall anges.

Finns det aktier av olika slag, skall det av aktieboken framgå till vilket slag varje aktie hör.

Aktieboken kan bestå av ett betryggande lösblads- eller kortsystem. Den kan också föras med maskin för automatisk databehandling eller på annat liknande sätt.

När någon visar upp ett utfärdat aktiebrev och enligt 6 § eller på något annat sätt styrker sitt förvärv eller när en aktieägare eller annan behörig person anmäler någon annan förändring i de förhållanden som har tagits upp i aktieboken, skall en anteckning om aktieägaren eller om förändringen genast föras in. Detta gäller endast om hinder inte möter enligt 3 §. Dagen för införandet skall anges, om dagen inte framgår av något annat tillgängligt material.

Är sista överlåtelsen på ett aktiebrev tecknad in blanco, skall namnet sättas ut i överlåtelsen innan införandet sker. Ett aktiebrev som visats upp skall förses med påskrift om införandet och dagen för detta.

Paragrafen, som i huvudsak överensstämmer med 3 kap. 7 § ABL och 25 § BL, innehåller regler om aktieboken.

Enligt *första stycket* skall styrelsen så snart bankaktiebolaget bildats genom beslut på den konstituerande stämman lägga upp en aktiebok. I aktieboken skall aktierna tas upp i nummerföljd med uppgift om aktietecknarna – och därefter aktieägarna – för varje aktie. Finns det aktier av olika slag, skall det anges till vilket slag aktien hör.

Enligt *andra stycket* kan aktieboken antingen bestå av ett betryggande lösblads- eller kortsystem eller föras med maskin för automatisk databehandling eller på annat liknande sätt. Förs aktieboken med hjälp av datateknik blir det fråga om personregister i datalagens (1973:289) mening. Detta betyder att datainspektionen måste ge sitt tillstånd till upprättandet och förandet av registret och att datainspektionen kan meddela föreskrifter m.m.

Enligt 15 § får inte den som förvärvat aktie utöva aktieägarens rätt i bolaget förrän hans namn förts in i aktieboken. I *tredje stycket* sägs därför att styrelsen är skyldig att genast efter anmälan föra in förvärv eller andra förändringar i aktieboken där hinder inte möter enligt stadgandet i 3 §. Innan införing av ny aktieägare sker skall förvärvet styrkas. Sådan legitimation som stadgas i 6 § skall företes. Aktiebrevet måste visas upp och förvärvaren måste till stöd för sin åtkomst kunna åberopa lydelsen av sammanhängande till denne fortgående skriftliga överlåtelser. Aktiebrevets innehavare är legitimerad även om den sista överlåtelsen i kedjan är tecknad in blanco.

Styrelsen är enligt paragrafen i princip skyldig att hålla aktieboken aktuell. Det innebär emellertid inte att styrelsen ex officio i aktieboken skall anteckna uppgifter om ändrade ägarförhållanden som kommer till styrelsens kännedom t.ex. genom de särskilda taxeringskontrolluppgifterna om aktieutdelning. Det nuvarande systemet som tillförsäkrar aktieägare viss anonymitet genom att han kan underlåta att anmäla sitt aktieinnehav för införing i aktieboken består således, vilket har betydelse framför allt i bolag som inte är avstämningsbolag. Om en aktieägare t.ex. ger in sitt aktiebrev till bankaktiebolaget för att delta i en emission, får styrelsen inte låta anteckna honom som ägare till aktien i aktieboken om han inte särskilt begär detta. Den som innehar ett aktiebrev som berättigar till en ny fondaktie, kan således få ut

fondaktier utan att han antecknas som ägare till den gamla aktien. Av 4 § följer emellertid att han i aktieboken skall antecknas som ägare till den nya aktien. Av samma paragraf följer också att om aktieägare hos bolaget vill byta ut aktiebrev t.ex. i samband med s.k. växling, han i aktieboken skall antecknas som ägare till de aktier som upptas i de nya aktiebreven. Detsamma gäller vid s.k. split och då nytt aktiebrev utges i stället för dödat aktiebrev. Att de gamla aktiebreven normalt skall förses med påskrift om att företrädesrätten till deltagande i emission begagnats, föreskrivs i 4 kap. 4 § andra stycket.

Styrelsen är inte alltid skyldig att efterkomma en formellt legitimerad persons begäran att bli införd i aktieboken. Styrelsen får sålunda vägra införing om det t.ex. för styrelsen är känt att aktien är stulen.

I paragrafen föreskrivs att även andra förändringar än de som rör äganderätten till aktier skall antecknas i aktieboken. Ändrad adress skall t.ex. antecknas. I princip skall varje anteckning dateras.

Om den sista överlåtelsen på aktiebrevet är tecknad in blanco måste enligt *fjärde stycket* namnet på förvärvaren sättas ut i överlåtelsen innan införandet sker. Denna åtgärd har till syfte att få en överensstämmelse till stånd mellan aktiebok och överlåtelsekedja. På ett uppvisat aktiebrev skall införandet i aktieboken och dagen för detta antecknas.

8 § I bolagsordningen kan förbehåll tas in om att den som på en fastställd avstämningsdag är införd i aktieboken eller i en förteckning enligt 13 § skall anses behörig att ta emot utdelning, emissionsbevis och, vid fondemission, brev på ny aktie som tillkommer en aktieägare. Om förbehållet förs in genom en ändring av bolagsordningen, skall styrelsen när ändringen har stadfästs fastställa från vilken dag förbehållet skall tillämpas och för registrering anmäla detta samtidigt som den anmäler bolagsstämmans beslut för registrering.

Ett bankaktiebolag som har ett sådant förbehåll (avstämningsförbehåll) i sin bolagsordning kallas i denna lag avstämningsbolag.

För avstämningsbolag skall Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag (värdepapperscentralen) fullgöra uppgifterna att

1. föra aktieboken, aktiebrevsregistret och förteckningen enligt 13 §,
2. pröva frågor om införande av aktieägarna i aktieboken,
3. svara för utskriften av aktieboken och sammanställningen av uppgifterna enligt 6 § lagen (0000:00) om värdepapperscentralen,
4. stämma av aktieboken och förteckningen enligt 13 §,
5. sända ut aktiebreven, utdelningen och emissionsbevisen
6. svara för utbyten av aktiebreven och de därmed sammanhängande åtgärderna, och
7. vidta åtgärder enligt 4 kap. 19 § i fråga om aktier som inte är uttagna.

Paragrafen överensstämmer med 3 kap. 8 § ABL och motsvaras av 1 § första och andra meningarna och 2 § LFA.

Ett förbehåll i bolagsordningen om att den som viss fastställd dag (avstämningsdag) är införd i aktieboken eller förteckningen enligt 13 § skall anses behörig att ta emot utdelning, emissionsbevis och fondaktie, kallas avstämningsförbehåll. De bolag som har ett sådant förbehåll i sina bolagsordningar kallas avstämningsbolag enligt paragrafens andra stycke.

En förutsättning för att ett bankaktiebolag skall få tillämpa den förenklade aktiehanteringen är enligt *första stycket* att bolaget beslutar om det. Beslutet

skall, med hänsyn till dess betydelse för aktieägarna, fattas på bolagsstämma och tas in i bolagsordningen. Föreskriften att avstämningsförbehåll skall tas in i bolagsordningen innebär en nyhet i förhållandet till LFA. De bankaktiebolag som redan anslutit sig till det förenklade aktiehanteringssystemet och som inte har något förbehåll i sina bolagsordningar skall fortfarande anses som avstämningsbolag enligt bestämmelser som bör föras in i promulgationslagen. Dessa bolags styrelser skall dock utan dröjsmål lägga fram förslag om ändring av bolagsordningarna så att avstämningsförbehåll kommer att ingå i dessa.

Införs avstämningsförbehåll genom ändring i bolagsordningen, skall ändringen stadfästas och anmälas för registrering och får inte verkställas innan stadfästelse och registrering skett. För att ge tid till samråd med värdepapperscentralen skall styrelsen bestämma dag från vilken förbehållet skall tillämpas.

Enligt *tredje stycket* skall bankaktiebolag, som är avstämningsbolag, till VPC lämna över vissa särskilt angivna förvaltningsfunktioner i fråga om aktiehanteringen. Endast VPC har rätt att driva verksamhet av sådan art.

De förvaltningsfunktioner som obligatoriskt skall tillkomma VPC räknas upp i punkterna 1–7. Under punkterna 1–4 tas upp funktioner med anknytning till aktieboken. Det blir således VPC som i fortsättningen skall pröva frågor om aktieägares införande i aktieboken enligt 7 §. Den som förvärvat aktier i ett avstämningsbolag skall anmäla förvärvet till VPC i stället för till bolaget. I de fall där överlåtelsen sker genom förmedling av fondkommissionär blir det en normal rutin för genomförande av leverans vid börsaffär att överlåtna aktiebrev lämnas till VPC för utbyte och för införing av den nya ägaren i aktieboken. För att göra det praktiskt möjligt för bolag att i tid från VPC få underlag för upprättande av röstlängd vid bolagsstämma, har rätten till deltagande i bolagsstämma gjorts beroende av att aktieägaren finns införd i aktieboken senast tio dagar före stämman (se 14 § andra stycket).

I punkterna 1, 3 och 4 anges vidare övriga uppgifter som har samband med aktieboken och som föranletts av det förenklade aktiehanteringssystemet. VPC skall sålunda för bankaktiebolagets räkning föra aktiebrevsregister enligt 12 § och den särskilda förteckningen över uppdragstagare enligt 13 §, göra föreskrivna utskrifter av aktieboken, sammanställa uppgifter enligt 6 § i den föreslagna lagen om värdepapperscentralen samt inför utdelning och emission stämma av aktieboken och den särskilda förteckningen. Bankaktiebolagen skall emellertid också i fortsättningen svara för framställningen av de aktiebrev och emissionsbevis som behövs i bolaget. Behovet av aktiebrev är större vid förenklad aktiehantering än vid konventionell sådan. Den normala rutinen är nämligen den att brevet byts ut mot ett nytt, ställt på den nya ägaren. Enligt punkt 6 är det VPC:s sak att byta ut aktiebrev i sådana och andra fall. Hos VPC måste därför alltid finnas ett lager av varje bolags aktiebrev. VPC kan också få i uppdrag att svara för framställningen av aktiebrev och emissionsbevis. För bl.a. sådana fall öppnar 9 § möjlighet för VPC att underteckna ett bolags aktiebrev och emissionsbevis. Rätten att få ut nya aktiebrev blir i likhet med rätten till utdelning och till emissionsbevis vid kapitalökning knuten till införingen i aktieboken. Eftersom VPC för aktieboken är det naturligt att låta VPC ombesörja utsändandet av

aktiebrev, utdelning och emissionsbevis. Detta har kommit till uttryck i punkten 5.

Rätten att delta i fondemission kan enligt 4 kap. 19 § preskriberas. De åtgärder som har samband med preskriptionsförfarandet har VPC enligt punkten 7 rätt att vidta.

Utöver dessa obligatoriska förvaltningsfunktioner kan ett bankaktiebolag genom ett särskilt avtal ge VPC i uppdrag att ombesörja vissa andra uppgifter. Framställning av aktiebrev och emissionsbevis samt undertecknande av sådana handlingar har nämnts. Andra uppgifter kan vara att låta VPC distribuera årsredovisningar och andra meddelanden till aktieägarna.

9 § I avstämningsbolag får aktiebrev på uppdrag av bankaktiebolaget på dess vägnar undertecknas av värdepapperscentralen, varvid firmatecknarens namnteckning får återges genom tryckning eller på annat liknande sätt. Brevet skall i stället för akties ordningsnummer ange brevets ordningsnummer och det antal aktier brevet avser. På begäran av aktieägare eller förvaltare som avses i 11 § skall aktiebreven delas upp, läggas samman eller på annat sätt bytas ut. När aktiebrevet visas upp för införande av ny ägare i aktieboken, får värdepapperscentralen byta ut brevet mot ett eller flera nya brev. Har det äldre brevet överlåtits in blanco, behöver inte förvärvarens namn sättas ut i överlåtelsen. I aktiebrev som utfärdas vid utbyte behöver inte tas in någon uppgift om utbytet eller om den dag när det äldre brevet utfärdades. Inte heller behöver aktiebrev, som utfärdas i samband med att aktieägaren förs in i aktieboken, förses med uppgifter om införandet.

Bestämmelserna i första stycket skall tillämpas även på emissionsbevis samt på de skuldebrev och de optionsbevis som avses i 5 kap. I dessa handlingar behöver något ordningsnummer dock inte anges.

Paragrafen överensstämmer med 3 kap. 9 § ABL och motsvaras av 3 § andra och tredje styckena samt 5–7 §§ LFA.

Bestämmelserna i 4 § gäller även för aktiebrev i avstämningsbolag med de avvikelser som anges i denna paragraf. Som angavs i föregående paragraf öppnar *första stycket* en möjlighet för VPC att i stället för bolagets styrelse underteckna bolagets aktiebrev. Av aktiebreven bör framgå att det undertecknats på bolagets vägnar av VPC.

Aktiebrev skall enligt 4 § andra stycket ange bl.a. varje akties ordningsnummer. Denna föreskrift har samband med att aktieboken enligt 7 § utgör en förteckning i nummerföljd över utgivna aktier. Genom att det i aktieboken för varje aktie skall antecknas den som tecknat aktien eller senare anmält förvärv av den, skapas en rättslig anknytning mellan aktie med visst nummer och en individuell ägare. Enligt reglerna för avstämningsbolag (10 §) skall aktieboken däremot systematiseras efter aktieägarna. Något behov av att numrera varje aktie och att sedan hålla fast vid de en gång åsatta aktienumren finns inte längre. I aktiebrev som utfärdas i avstämningsbolag skall därför i stället för akties ordningsnummer anges aktiebrevets ordningsnummer och det antal aktier som brevet avser. En aktieägare kan härigenom få ut ett aktiebrev med ett ordningsnummer som omfattar hela hans innehav av aktier i ett bolag. Föreskriften om ordningsnummer på aktiebrev innebär att breven skall numreras i löpande följd efter hand som de ges ut. Den är tillkommen för att man på ett betryggande sätt skall kunna ordna och

kontrollera aktiebrevsutgivningen. Ett ytterligare led i denna kontroll utgör bestämmelserna om aktiebrevsregister.

I första stycket regleras också rätten till utbyte. Sådan rätt tillkommer först och främst aktieägaren. För dennes räkning kan naturligtvis en legal ställföreträdare som förmyndare, god man och konkursförvaltare, eller befullmäktigat ombud begära utbyte. När aktier förvaltarregistreras enligt 11 § har förvaltaren uttryckligen tillagts rätt att få byta ut aktiebrev.

En förutsättning för utbyte av aktiebrev är att aktieägaren visar upp aktiebrevet och styrker sin äganderätt till detta, dvs. framstår som formellt legitimerad enligt 6 § eller på annat sätt. Innan nytt aktiebrev kan utfärdas till honom måste nämligen hans namn föras in i aktieboken (4 § första stycket och 7 § tredje stycket). Med hänsyn härtill är det inte nödvändigt att uttryckligen föreskriva krav på aktiebrevs företeende vid utbyte.

VPC ges även rätt att när aktiebrev visas upp för införande av en ny ägare i aktieboken byta ut aktiebrevet. I praktiken blir det nödvändigt att byta ut aktiebrev vid varje äganderättsövergång som avser en del av de aktier som omfattas av brevet. VPC får emellertid också rätt att byta ut aktiebrev i de fall där överlåtelsen avser hela den aktiepost som omfattas av aktiebrevet.

Enligt 7 § fjärde stycket skall, om ett aktiebrev är tecknat in blanco, namnet på förvärvaren sättas ut i överlåtelsen innan införandet sker i aktieboken. Detta krävs ej när ett aktiebrev i ett avstämningsbolag visas upp för införing i aktieboken i samband med utbyte. Eftersom ett aktiebrev i samband med överlåtelse som regel makuleras och nytt brev utfärdas är det onödigt att komplettera en inblancoöverlåtelse på detta sätt.

Aktiebrev i avstämningsbolag behöver inte heller innehålla uppgift om utbyte eller om den dag när det utbytta aktiebrevet utfärdades. Inte heller behöver aktiebrev som utfärdas i samband med att aktieägarnas namn förs in i aktieboken, förses med uppgifter om införandet.

Enligt *andra stycket* gäller första styckets bestämmelser även för emissionsbevis samt för skuldebrev och optionsbevis i avstämningsbolag. Något ordningsnummer behöver emellertid inte anges i sådana handlingar. Bestämmelsen om teckningsbevis i LFA har utgått (se 5 §).

10 § I avstämningsbolag förs aktieägarna in i aktieboken med uppgift om personnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress. För varje ägare anges det antal aktier av olika slag som denne äger. I stället för aktienumret anges aktiebrevets ordningsnummer. Aktieboken förs med maskin för automatisk databehandling eller på något annat liknande sätt.

Paragrafen, som överensstämmer med 3 kap. 10 § första stycket ABL och motsvaras av 8 § LFA, innehåller regler om hur aktieboken skall föras och vilka uppgifter den skall innehålla.

Aktieboken i avstämningsbolag skall föras med ADB eller på annat liknande sätt.

Inom den förenklade aktiehanteringen skall utdelning och emissionsbevis distribueras till aktieägarna på grundval av registrering i aktieboken. Därför måste en aktiebok skapas som är aktuell och tillförlitlig och som kan utgöra ett tekniskt underlag för distribution i stor skala. Det är därför viktigt att nya aktieägare verkligen anmäler förvärv av aktie för registrering. Görs inte detta får han varken utdelning eller emissionsbevis och inte heller utöva sin rösträtt.

I det förenklade aktiehanteringssystemet är det av betydelse att aktieägarens identitet kan fastställas med ledning av aktiebokens uppgifter. Det räcker inte enbart med namn och adress. För att uppnå en säker identifiering måste VPC fordra in och registrera också andra uppgifter om aktieägaren som personnummer eller annat identifieringsnummer. Vidare föreskrivs att det för varje aktieägare skall anges det antal aktier han äger av olika slag och aktiebrevets ordningsnummer.

11 § Har aktier i ett avstämningsbolag lämnats till förvaltning hos en bank eller fondkommissionär, som är auktoriserad som förvaltare av aktier, kan i stället för aktieägaren banken eller fondkommissionären föras in i aktiebrevet och i aktieboken.

I aktiebrevet och i aktieboken skall anmärkas att aktien innehas för annans räkning. Detsamma gäller emissionsbevis som utfärdas på grund av förvaltarregistrerad aktie och som är ställt till viss man. Beträffande förvaltaren antecknas i aktieboken samma uppgifter som enligt 10 § skall föras in om aktieägaren.

För rätt till registrering som förvaltare krävs utöver vad som sägs i första stycket att förvaltaren uppfyller de villkor som gäller för införande av ägaren i aktieboken. Om auktorisation enligt denna paragraf, om förvaltares åligganden samt om skyldighet för bolaget och värdepapperscentralen att för var och en hålla tillgänglig en sammanställning av uppgifter från förvaltare om de aktieägare som har mer än femhundra aktier i bolaget registrerade i förvaltares namn, finns bestämmelser i lagen (0000:00) om värdepapperscentralen m.m.

Paragrafen, som överensstämmer med 3 kap. 10 § andra – fjärde styckena ABL och motsvarar 9, 16 och 18 §§ LFA, innehåller bestämmelser om rätt att i aktieboken i stället för aktieägarens namn registrera namnet på den som förvaltar aktierna s.k. förvaltarregistrering.

Förvaltarregistrering regleras i *första stycket*. Den har formen av ett generellt tillstånd att på aktiebrev och i aktieboken i stället för ägarens namn registrera namnet på den som enligt uppdrag förvaltar ägarens aktier och som är auktoriserad som förvaltare. Sådan auktorisation kan komma i fråga endast för bank eller fondkommissionär.

ABL:s bestämmelser om utländsk förvaltarregistrering har inte förts in i förslaget, eftersom det inte förekommer handel med svenska bankaktiebolags aktier på utländsk fondbörs och det på grund av bestämmelsen i 3 § inte heller kan förväntas uppstå någon sådan.

Den som fått auktorisation som förvaltare kan således med stöd av förvaltade aktier registreras i aktieboken som förvaltare av aktier, som tillhör här i landet bosatt person. Ett villkor är givetvis att depåavtalet mellan förvaltaren och kunden förutsätter ett sådant förfaringssätt. I aktieboken och aktiebrevet skall enligt *andra stycket* anges att det är fråga om ett förvaltarskap för annans räkning. Detsamma gäller för emissionsbevis på grund av förvaltarregistrerad aktie och som är ställt till viss man.

Någon registrering av ägarna görs inte. Är ägaren/kunden redan antecknad i aktieboken får hans namn avföras ur denna, såvitt avser aktier som skall förvaltarregistreras. För aktier som är förvaltarregistrerade kan någon rösträtt inte utövas på bolagsstämman och ägaren kan lika litet som förvaltaren, med stöd av aktierna påverka bolagets förvaltning. Önskar aktieägaren utöva rösträtt för aktier, som är förvaltarregistrerade, får han

frigöra den del av aktierna, för vilken han vill rösta, och i aktieboken registrera sig själv som ägare av dessa.

Utmärkande för förvaltarregistrering är att innehavet av ett i vederbörlig ordning överlåtet aktiebrev utgör tillräckligt bevis om förvaltarens behörighet att företräda aktieägaren. Det krävs alltså inte för sådan registrering att förvaltaren inför VPC visar uppdrag från registrerad aktieägare. En annan sak är, såvitt angår förhållandet mellan förvaltaren och aktieägaren, att depåavtalet måste tillåta förvaltarregistrering. Förvaltaren skall enligt *tredje stycket* styrka sin rätt till aktien enligt de vanliga reglerna om legitimation för införing i aktieboken (6 § och 7 § tredje stycket). Detta betyder att aktiebrevet skall vara överlåtet på förvaltaren eller överlåtet in blanco. Om auktorisation av förvaltare och förvaltarens övriga skyldigheter vid förvaltarregistrering däribland skyldigheten att till VPC lämna offentligt tillgängliga uppgifter om aktieägare som har mer än 500 aktier i ett bankaktiebolag registrerade hos förvaltaren, hänvisas till den föreslagna lagen om värdepapperscentralen m.m. (6 §).

12 § Har ett avstämningsförbehåll förts in genom en ändring av bolagsordningen och har ett aktiebrev som dessförinnan utfärdats inte lämnats in för utbyte mot ett nytt brev, får uppgiften om aktien i den tidigare aktieboken föras över till en sådan aktiebok som avses i 10 §. Därvid skall anges att aktiebrevet inte avlämnats. Sker ingen överföring, gäller den äldre aktieboken fortfarande i fråga om denna aktie.

Utöver aktiebok skall i avstämningsbolag föras ett aktiebrevsregister. Registret tar i löpande nummerföljd upp de aktiebrev som utfärdas med uppgift om dagen för utfärdandet, antalet aktier och aktieslag samt ägarens eller, i de fall som avses i 11 §, förvaltarens identifieringsnummer i aktieboken. När ett nytt aktiebrev utfärdats i stället för ett äldre, görs i registret en hänvisning till det äldre brevets ordningsnummer. För det sistnämnda brevet antecknas att det har makulerats.

I avstämningsbolag skall de aktiebrev som bytts ut makuleras i betryggande ordning och tillsammans med handlingar som hör till brevet förvaras i original eller fotografisk eller därmed jämförlig återgivning i minst tio år. Till aktiebrev hörande kupongark behöver dock inte förvaras.

I avstämningsbolag skall de uppgifter, som avförts ur aktiebok, aktiebrevsregistret eller förteckningen enligt 13 §, och utskrift av aktieboken bevaras i minst tio år. En aktiebok, som ett sådant bolag tidigare har fört, skall bevaras i minst tio år efter det att uppgifterna beträffande bolagets samtliga aktier har förts in i den aktiebok som avses i 10 §.

Paragrafen, som motsvarar 3 kap. 11 § ABL samt 10 § och 32–34 §§ LFA, innehåller särskilda regler om rätt att föra över innehållet i förutvarande aktiebok till en ny sådan, om aktiebrevsregister och viss arkiveringsskyldighet vad gäller utbytta aktiebrev och uppgifter avförda ur aktieboken, aktiebrevsregistret och förteckning enligt 13 § samt utskrifter av aktieboken.

Bankaktiebolag som gått över till förenklad aktiehantering är i princip skyldiga att fortfarande föra den gamla aktieboken till dess att samtliga äldre aktiebrev lämnats in för utbyte och registrering av ägare i den nya boken. För det fall att endast smärre aktieposter står kvar i den gamla aktieboken kan det finnas behov av att kunna föra över aktiebokens aktuella uppgifter till den nya aktieboken. Möjlighet till en sådan överföring öppnas genom bestämmelsen i *första stycket*. Utnyttjas denna möjlighet skall vid aktieposten

antecknas att aktiebrev inte avlämnats. Anteckningen tjänar som spärr mot att utdelning eller emissionsbevis tillställs den som på detta sätt skrivits in i den nya aktieboken.

Inom den förenklade aktiehanteringen, där utbyte av aktiebrev blir ett normalt löpande förfarande, uppstår behov av att kontrollera verksamheten. Detta förutsätter en dokumentation, som ger möjlighet till uppföljning och till rättelse eller i vart fall till lokalisering av begångna fel. I sådant syfte föreskriver *andra stycket* att för varje bankaktiebolag skall vid sidan av aktieboken föras ett register över utfärdade aktiebrev, ett aktiebrevsregister.

I registret skall utfärdade aktiebrev tas upp i löpande nummerföljd. Vid varje nummer skall anges dagen när brevet utfärdades, antalet aktier, aktieslag och ägarens identifieringsnummer. När ett nytt aktiebrev utfärdas i stället för ett äldre skall en hänvisning göras i aktiebrevsregistret till det äldre brevets ordningsnummer och för sistnämnda brev skall antecknas att det makulerats. Härigenom skapas ett samband mellan nyutfärdade och äldre aktiebrev som gör det möjligt att kontrollera att antalet aktier enligt nyutfärdade resp. äldre aktiebrev stämmer överens. Enligt 8 § tredje stycket första punkten ankommer det på VPC att föra registret.

Från rättssäkerhetssynpunkt krävs en arkivering av utbytta aktiebrev. Vid tvister kan det hos tidigare och nya aktieägare samt hos bolaget finnas ett intresse av att utbytta aktiebrev finns att tillgå som bevisning. *Tredje stycket* innehåller därför en bestämmelse av innebörd att VPC i betryggande ordning skall makulera de aktiebrev som bytts ut och förvara makulerade brev i huvudskrift eller fotografisk återgivning eller därmed jämförlig återgivning i minst tio år.

I avstämningsbolag kommer vissa uppgifter att successivt och systematiskt avföras ur aktieboken, aktiebrevsregistret och förteckningen enligt 13 § allteftersom anmälningar om ändringar kommer in. Till följd av detta är det nödvändigt att reglera arkiveringsskyldigheten i fråga om äldre avförda uppgifter. Detta är, liksom motsvarande arkivering av utbytta aktiebrev, av betydelse främst för aktieägare eller deras rättsinnehavare i händelse av rättstvist. Motsvarande information ger i dag den på ett aktiebrev tecknade överlåtelsekedjan och äldre upplägg i aktieboken. I paragrafens *fjärde stycke* föreskrivs därför att äldre uppgifter skall bevaras i minst tio år. Detsamma skall gälla utskrift av aktieboken. Tiden skall räknas från det att uppgiften avfördes eller utskriften framställdes. Skyldigheten att arkivera utskrift av aktiebok avser endast den utskrift som skall finnas hos aktiebokföraren, dvs. VPC. Bankaktiebolag skall också bevara den aktiebok som bolaget fört före övergången till förenklad aktiehantering i minst tio år efter det att uppgifter om bolagets samtliga aktier registrerats i den nya aktieboken.

13 § I avstämningsbolag skall i en särskild förteckning på begäran tas upp den som med skriftlig handling visar att han till följd av uppdrag eller pantsättning eller på grund av villkor i testamente eller gåvobrev har rätt att i stället för den aktieägare som är införd i aktieboken lyfta utdelning och ta emot emissionsbevis och, vid fondemission, brev på en ny aktie. Detsamma gäller förmyndare eller god man för en aktieägare eller vid konkurs konkursförvaltaren eller vid utmätning, kvarstad eller betalningssäkring avseende aktier kronofogdemyndigheten.

I förteckningen skall för den som skall tas upp i denna enligt första stycket antecknas

samma uppgifter som enligt 10 § skall föras in i aktieboken om aktieägare. Av förteckningen skall även framgå den rätt som tillkommer honom. En sådan anteckning skall avföras, när det visas att rätten har upphört.

Uppgifter ur förteckningen får inte lämnas till någon annan utan samtycke av de som berörs av de förhållanden som har antecknats i förteckningen.

Paragrafen, som överensstämmer med 3 kap. 12 § ABL och 12 § LFA, innehåller bestämmelser om den särskilda förteckningen över uppdragstagare m.fl.

Bankaktiebolag som inte är avstämningsbolag skall vid vinstutdelning och utsändande av emissionsbevis följa aktiebokens uppgifter om aktieägarna. Eftersom detta kan sägas utgöra en försvagning av aktiernas ställning som kreditobjekt, ges avstämningsbolagen möjlighet att t.ex. vid pantsättning styra utdelningsbelopp och emissionsbevis till panthavaren i stället för till aktieägaren. Detsamma gäller när aktieägare deponerat sina aktier hos någon som åtagit sig att förvalta dem för ägarens räkning med rätt för förvaltaren att bl.a. lyfta utdelning. Den som innehar panträtt eller förvaltningsuppdrag medförande jämväl en rätt att lyfta utdelning och motta emissionsbevis kan således genom att anmäla sig hos bolaget dirigera om betalningarna och bevisen till sig. Över dessa panthavare och uppdragstagare skall enligt *första stycket* föras en särskild förteckning. För anteckning i förteckningen krävs att panthavaren eller uppdragstagaren med skriftlig handling styrker sin rätt från den som är införd i aktieboken. Effekten av en sådan registrering blir att utdelningsbelopp och/eller emissionsbevis tillställs den i förteckningen registrerade i stället för aktieägaren. Kravet på skriftlig handling innebär, att det skall föreligga ett avtal mellan aktieägaren och uppdragstagaren/panthavaren om den rätt som skall tillkomma den sistnämnde. Det fordras med andra ord att aktieägaren direkt eller indirekt medgett registrering i förteckningen med därav följande konsekvenser.

Förteckningen kan också användas i andra fall. För att säkerställa en tillfredsställande förvaltning av annans aktier kan förmyndare, god man, konkursförvaltare och den som på grund av villkor i gåvobrev eller testamente har rätt till utdelning och/eller emissionsbevis på egen begäran föras in i förteckningen med den verkan i bl.a. utdelningshänseende som nyss sagts. En förutsättning är givetvis också här att aktieägaren är införd i aktieboken. Registrering i förteckningen kan också ske när nyttjande- eller avkomsträttshavaren med stöd av 16 § förs in i aktieboken jämte aktieägaren. I dessa fall krävs inte något medgivande från aktieägaren för rätt till registrering i förteckningen. Vid förmynderskap på grund av lag krävs endast att förmyndaren ger in ett personbevis för den omyndige. I övriga fall får förordnanden, gåvobrev eller testamenten lämnas in för att styrka behörigheten att lyfta utdelning m.m. för aktieägarens räkning eller i hans ställe. Också kronofogdemyndigheten kan efter anmälan registreras i förteckningen. Vid anmälan skall fogas bevis om utmätning, kvarstad eller betalningssäkring avseende aktier tillhörande i aktieboken registrerad person.

Enligt paragrafens *andra stycke* skall förteckningen i fråga om förmyndare m.fl. innehålla motsvarande uppgifter som skall föras in i aktieboken om aktieägare. Förteckningen skall alltså ange förmyndarens namn, personnummer, adress och det antal aktier, för vilket exempelvis utdelning skall utgå,

samt nummer på avsett aktiebrev. Dessutom skall av förteckningen framgå den rätt som tillkommer den inregistrerade. På anmälan av aktieägaren eller den som tagits upp i förteckningen skall anteckning i denna avregistreras, när t.ex. underårig blivit myndig eller förvaltnings- eller pantavtalet upphört. Anmälan om detta måste styrkas. En aktieägares anmälan om avregistrering bör sålunda i förekommande fall bekräftas av den som antecknats i registret.

Den särskilda förteckningen är inte offentlig. Detta följer av att någon bestämmelse om offentlighet inte ges, som fallet är i fråga om utskrift av aktieboken. Sådan utskrift får därför inte innehålla upplysning som obehörigen ger vid handen att aktieägares rätt till utdelning m.m. är begränsad genom anteckning i förteckningen. Utan samtycke av aktieägare, förmyndare, panthavare eller annan som berörs av anteckning i förteckningen får uppgift ur denna enligt *tredje stycket* inte lämnas till annan person.

14 § Aktiebok skall hållas tillgänglig för alla på bankaktiebolagets huvudkontor. Förs aktieboken med maskin för automatisk databehandling eller på något annat liknande sätt, skall i stället en utskrift av aktieboken på begäran tillhandahållas på bankbolagets huvudkontor och, i fråga om avstämningsbolag, även hos värdepapperscentralen. Utskriften får inte vara äldre än sex månader. Alla har rätt att mot ersättning för kostnaderna få en sådan utskrift av aktieboken eller del av den. När det gäller avstämningsbolag får dock en utskrift enligt detta stycke inte innehålla någon uppgift om de aktieägare som har högst femhundra aktier i bolaget.

Aktieboken skall hållas tillgänglig för aktieägarna vid bolagsstämman. Förs aktieboken med maskin för automatisk databehandling eller på något annat liknande sätt, skall i stället en utskrift av hela aktieboken avseende förhållandena tio dagar före bolagsstämman hållas tillgänglig vid stämman.

I utskriften tas i alfabetisk ordning upp aktieägarna och de förvaltare som avses i 11 § första stycket. Aktiebrevens nummer behöver inte anges.

Paragrafen, som i huvudsak överensstämmer med 3 kap. 13 § ABL och motsvaras av 13–15 §§ LFA samt 25 § 1 mom femte stycket och 104 § BL, innehåller bestämmelser om aktiebokens offentlighet och dess tillhandahållande vid bolagsstämma såväl i avstämningsbolag som i bolag som tillämpar konventionell aktiehantering.

I likhet med nuvarande BL tas i *första stycket* upp den grundläggande bestämmelsen att aktieboken skall hållas tillgänglig för alla som önskar ta del av densamma. I BL och i förslaget har med avvikelse från ABL det tillägget gjorts, att aktieboken skall hållas tillgänglig på bankens huvudkontor. När det gäller aktiebok som förs på data eller på annat liknande sätt, räcker det att banken utan oskäligt dröjsmål på begäran tillhandahåller en utskrift, som inte är äldre än sex månader. Med utskrift förstås inte endast en utskrift på papper. Aktieboken kan t.ex. hållas tillgänglig i form av en mikrofilm om en läsapparat också ställs till förfogande. Var och en har dessutom rätt att få en aktuell utskrift av en dataförd aktiebok eller en del av den, om han ersätter banken eller VPC kostnaderna för att ta fram utskrifterna. Eftersom varken samhället eller allmänheten kan anses ha något intresse av att få reda på namnen på de personer som har små aktieposter i bolaget och eftersom det måste anses skäligt att dessa personer åtnjuter sekretess får – när det gäller avstämningsbolag – utskriften inte innehålla någon uppgift om de aktieägare som har högst femhundra aktier i bolaget.

Aktieboken, som skall utgöra underlag för röstlängden vid bolagsstämman, skall enligt *andra stycket* hållas tillgänglig för aktieägarna vid stämman. I avstämningsbolag ställer det sig av tekniska skäl svårt för VPC att i god tid till stämman eller i förekommande fall till sista föranmälningsdagen ta fram och sända över en aktuell utskrift av aktieboken. Det krävs därför en särskild reglering, som ger rimlig möjlighet för såväl VPC att expediera underlag för röstlängden som för bolaget att upprätta längden. Rätten att delta i avstämningsbolags bolagsstämma görs därför enligt 9 kap. 1 § andra stycket beroende av att anmälan om registrering i aktieboken gjorts senast tio dagar före stämman. I stycket föreskrivs därför att en utskrift av aktieboken, som alltså skall omfatta samtliga aktieägare, i avstämningsbolag skall avse förhållandena tio dagar före bolagsstämman och hållas tillgänglig för aktieägarna på stämman.

Utskriften av aktieboken skall enligt *tredje stycket* ta upp aktieägarna och vid förvaltarregistrering förvaltarna i alfabetisk ordning. Aktiebrevens ordningsnummer behöver ej tas med. Dessa nummeruppgifter fördyrar utskrifterna utan att tillföra dem någon information av värde. Som framgått tidigare får utskriften inte innehålla uppgifter som förekommer i sådan förteckning som avses i 13 §.

15 § Den till vilken en aktie har övergått får inte, innan han förts in i aktieboken, utöva en aktieägares rätt i bankaktiebolaget. Detta gäller dock inte sådan rätt som uppkommit ur en aktie och som utövas mot uppvisande eller avlämnande av ett aktiebrev, en kupong eller något annat särskilt bevis som givits ut av bankbolaget.

Ägaren till en aktie för vilken aktiebrev har utfärdats innan bolaget blivit ett avstämningsbolag, kan inte när det gäller därefter beslutad utdelning eller emission erhålla utdelning, emissionsbevis eller, vid fondemission, brev på en ny aktie förrän han har avlämnat aktiebrevet för utbyte mot ett nytt sådant och införande i aktieboken har gjorts enligt 10 eller 11 §. Innan detta har skett är 13 § inte tillämplig.

Om en aktie ägs av flera, kan de endast genom en gemensam företrädare utöva den rätt i bolaget som en aktieägare har.

Paragrafen överenstämmer med 3 kap. 14 § ABL och motsvaras i första stycket av 25 § 2 mom. tredje stycket BL, i andra stycket av 31 § LFA och i tredje stycket av 7 § tredje stycket BL.

I överensstämmelse med gällande BL får endast den aktieägare som förts in i aktieboken utöva aktieägares rätt i bolaget. Bestämmelsen innebär att rätten att delta i bolagsstämman samt utöva annat medbestämmande i bankaktiebolaget är beroende av att aktieägarens namn förts in i aktieboken. Införing i aktieboken är inte avgörande när det gäller sådana rättigheter som kan utövas mot uppvisande eller avlämnande av aktiebrev, kupong eller annat av bolaget utgivet bevis utan att den som företer beviset behöver vara aktieägare. Som exempel på sådana rättigheter kan nämnas rätt att lyfta betalning vid inlösen av aktier, sänkning av akties nominella belopp eller betalning vid skifte av bolagets tillgångar. Bestämmelserna härom återfinns i paragrafens *första stycke.*

I *andra stycket* behandlas aktieägarens rätt att för sin aktie få utdelning eller andel i emission som beslutas efter det att bankaktiebolaget gått över till förenklad aktiehantering. Härför krävs att aktieägaren lämnar in brev på aktien för utbyte mot ett nytt aktiebrev, utfärdat enligt de nya reglerna, och i

samband därmed förs in i den nya aktieboken. Sistnämnda villkor är vid förvaltarregistrering uppfyllt i och med att förvaltaren registreras. Dessutom föreskrivs att möjlighet till registrering i den särskilda förteckningen enligt 13 § står öppen endast i fråga om aktie, för vilken äldre brev bytts ut mot nytt brev och aktieägaren registrerats i den nya aktieboken. Av det nu anförda framgår att en aktieägare visserligen genom omläggning till förenklad aktiehantering inte får del av vissa ekonomiska rättigheter förrän han lämnat in aktiebrevet för utbyte och registrerat sig i aktieboken, men han har i övrigt kvar sina på aktien grundade rättigheter, t.ex. att få rösta på bolagsstämman. Han riskerar dock om han dröjer med aktiebrevsutbytet och registreringen, att rätten till utdelning och till fondaktie upphör på grund av preskription eller att rätten till nyteckning går förlorad på grund av att teckningstiden gått till ända.

Principen om akties odelbarhet finns inskriven i 7 § tredje stycket BL. Denna regel har inte upptagits i förslaget, dock utan att någon ändring av rättsläget är åsyftad. Innebörden av denna princip är att den andelsrätt i bolaget som aktien motsvarar inte med verkan mot bolaget kan uppdelas i andelar. Inte heller kan de olika rättigheter som ingår i aktien skiljas åt. En aktie kan emellertid ägas av flera, men i förhållande till bolaget måste de uppträda enhetligt. Vid sådan samäganderätt kan enligt *tredje stycket* ägarna endast genom gemensam företrädare utöva aktieägares rätt i bolaget.

16 § Vad som sägs i denna lag om aktieägares rätt att i bankaktiebolaget företräda aktier skall gälla även för den som genom testamente erhållit nyttjanderätten till eller rätten till avkomst av aktier, om testamentet innehåller en bestämmelse att denne skall få företräda aktierna och, för avkomsträtttshavaren, att aktierna till tryggande av dennes rätt skall sättas under särskild vård.

Såväl ägaren som nyttjande- eller avkomsträttshavaren skall på anmälan bli införd i aktieboken. Vid införandet skall göras en anteckning om äganderättsförvärvet och om den rätt att i bankbolaget företräda aktierna som är förenad med nyttjande- eller avkomsträtten. I fråga om införandet av nyttjande- eller avkomsträttshavaren gäller i övrigt vad som sägs i denna lag om införandet av aktieägaren. Dock skall någon påskrift om införandet inte ske på aktiebrevet. När det styrkts att nyttjande- eller avkomsträtterna har upphört, skall en anteckning om detta göras i aktieboken.

När en god man på grund av ett förordnande enligt 18 kap. 4 § 5. föräldrabalken förvaltar aktier för en blivande aktieägares räkning, skall den blivande ägaren på anmälan av den gode mannen föras in som ägare i aktieboken med anteckning om förvärvet och om förordnandet.

Paragrafen, som överensstämmer med 3 kap. 15 § ABL och motsvaras av 188 § BL, innehåller bestämmelser om rätt för nyttjanderättshavare m.fl. att företräda aktier m.m.

I 12 kap. 2-9 §§ ärvdabalken finns bestämmelser som såvitt annat inte följer av testamente skall gälla om någon genom testamente fått nyttjanderätt till egendom vartill äganderätten vid testators död eller senare skall tillfalla annan. I 12 kap. 11 § ärvdabalken finns bestämmelser om testamentarisk avkomsträtt. Gränsen mellan testamentarisk nyttjanderätt och avkomsrätt till aktier torde vara svår att dra. I praktiken torde i det senare fallet aktierna alltid sättas i förvar hos en banks notariatavdelning eller någon annan motsvarande inrättning. Oavsett vilken beteckning som används finns det mot bakgrund av nämnda regler i ärvdabalken ett behov att genom

testamentsföreskrift tillägga nyttjande- eller avkomsträttshavaren rätten att företräda aktierna.

Första stycket innehåller föreskrifter om det fall att någon genom testamente erhållit nyttjanderätten till aktier eller avkomsten av aktier med bestämmelse att aktierna till tryggande av hans avkomsträtt, skall sättas under särskild vård. I sådana fall skall, om enligt testamentet rätten att i bolaget företräda aktierna skall tillkomma nyttjande- eller avkomsträttshavaren, beträffande denne – såvitt angår rätten att i bolaget företräda aktierna – gälla vad som föreskrivs om aktieägare.

Av *andra stycket* framgår att nyttjande- eller avkomsträttshavarens namn skall föras in i aktieboken tillsammans med aktieägarens namn. I fråga om sådant införande skall reglerna om införande av aktieägare gälla i tillämpliga delar.

Tredje stycket. Enligt 18 kap. 4 § 5. FB skall rätten förordna god man, om det enligt ett förordnande i testamente eller annan rättshandling av framtida händelser beror, vem egendomen skall tillfalla, eller egendomen först senare skall tillträdas med äganderätt, och det krävs, att den blivande ägarens rätt bevakas eller att egendomen förvaltas för hans räkning. När god man enligt sådant förordnande förvaltar aktier för blivande aktieägares räkning skall han anmäla den blivande aktieägaren för införing i aktieboken såsom ägare. Med anteckning av förvärvet avses att förvärvets beskaffenhet skall anges med anmärkning om den framtida händelse, varav äganderättsförvärvet beror, eller den tidpunkt, då aktierna övergår med äganderätt.

17 § Ingår aktier i en aktiefond enligt aktiefondslagen (1974:931), skall i stället för fondandelsägarna det fondbolag som förvaltar fonden samt fondens beteckning föras in i aktiebreven och i aktieboken.

Paragrafen, som överensstämmer med 3 kap. 16 § ABL och som saknar motsvarighet i BL, innehåller särskilda bestämmelser rörande aktier som ingår i en aktiefond enligt aktiefondslagen.

Enligt proposition 1974:128 med förslag till aktiefondslag m.m. skall i fråga om aktie som ingår i en aktiefond, gälla att i aktiebrev och i aktieboken skall i stället för namnet på fondandelsägarna föras in namnet på det fondbolag, som förvaltar fonden, jämte fondens beteckning. Detta undantag från den annars gällande grundsatsen att endast aktieägarna får tas upp i aktiebrev och aktiebok sammanhänger med att fondandelsägarna visserligen anses som ägare av de i fonden ingående aktierna men i princip inte har rätt att påverka fondens förvaltning. Denna uppgift ankommer i stället på fondbolaget. Förevarande paragraf har utformats i överensstämmelse härmed.

Om rätten att utöva de med i aktiefonden ingående aktierna förenade rättigheterna finns det bestämmelser i aktiefondslagen.

18 § Om ett aktiebrev enligt denna lag skall förses med påskrift eller om det på grund av bolagsstämmans beslut om uppdelning av aktierna skall bytas ut mot två eller flera nya aktiebrev, kan bankaktiebolaget hålla inne den utdelning och de emissionsbevis som faller på aktie till dess aktiebrevet tillhandahålls för nämnda ändamål. Detta gäller också om aktiebrev skall bytas ut på grund av att aktier av visst slag enligt en bestämmelse i bolagsordningen skall omvandlas till aktier av något annat slag.

Paragrafen överensstämmer med 3 kap. 17 § ABL och saknar motsvarighet i BL.

Paragrafen, som tillkom i samband med att regler om konvertibla aktier infördes i ABL år 1973, innehåller bestämmelser om att bolaget kan innehålla på aktie belöpande utdelning samt teckningsrättsbevis och delbevis till dess aktiebrevet tillhandahålls för konvertering. Paragrafen upptar vidare regler om att bolaget har motsvarande rätt när aktiebrev enligt lagen skall förses med påskrift eller på grund av bolagsstämmans beslut om uppdelning av aktierna utbytas mot nya aktiebrev.

5.2.4 4 kap. Ökning av aktiekapitalet genom nyemission eller fondemission

Kapitlet är disponerat på samma sätt som motsvarande kapitel i ABL. I de fyra inledande paragraferna tas under rubriken "Inledande bestämmelser" upp bestämmelser som är gemensamma för ny- och fondemission. Härefter följer "Allmänna bestämmelser om nyemission" (5-14 §§), "Styrelsens beslut om nyemission" (15–16 §§), "Fondemission" (17–18 §§) och "Emissionsprospekt" (19–26 §§).

Gällande lags bestämmelser om ökning av aktiekapitalet ansluter sig nära till vad som gällde för de allmänna aktiebolagen enligt 1944 års ABL. Även försäkringsrörelselagens bestämmelser har stått som förebild. Tre olika former för aktiekapitalökning tillhandahölls i 1911 års BL och finns alltjämt, nämligen nyteckning efter bolagsstämmans beslut (32–42 §§ BL), nyteckning på grund av styrelsebeslut under förutsättning av bolagsstämmans godkännande (43 § BL) och fondemission (44 § BL).

Utredningens förslag bygger på reglerna i 1975 års ABL om ökning av aktiekapitalet varvid hänsyn har tagits till såväl de speciella bestämmelser som finns i gällande BL som till bankaktiebolagens särart. I jämförelse med gällande BL har i förslaget förts in bl.a. följande nyheter. Apport och kvittningsrätt vid aktieteckningen tillåts vid nyemission (2 och 7 §§) till skillnad från vad som gäller vid nybildning. Möjligheter till s.k. riktade emissioner har öppnats (3 §). Simultanteckning förutsätts kunna ske (8 §). Bolagsstämman föreslås kunna bemyndiga styrelsen att fatta beslut om nyemission och om avvikelse från företrädesrätt (16 §). Fondemissionsmöjligheterna föreslås utökade genom att reservfond samt uppskrivningsfond skall kunna utnyttjas för ändamålet. I förslaget har på sätt ABL föreskriver även skyldigheten att ge ut emissionsprospekt lagfästs. Reglerna om emissionsprospekt har dock jämkats i förhållande till ABL. Bestämmelsen i 4 kap. 23 § ABL om emissionsprospekt för bolag som inte bedriver någon verksamhet har inte medtagits i förslaget.

Stadgandena i kapitlet medför att gången vid en nyemission, som kräver en bolagsordningsändring och som innehåller apport, blir följande:

A *Beslut av bolagsstämman* (1 § andra stycket)

1. Styrelsen upprättar ett förslag till nyemissionsbeslut med innehåll som föreskrivs i 6 § och ett förslag till ändring av bolagsordningen.
2. Styrelsen avger en redogörelse för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömandet av värdet på apportegendomen (7 § andra stycket).

3. Revisorerna avger ett yttrande över styrelsens redogörelse enligt 7 § femte stycket.
4. Handlingarna enligt p 1-3 översänds till regeringen eller till bankinspektionen med en hemställan om ett medgivande till emissionen (2 § första stycket).
5. Medgivandet, tillsammans med handlingarna enligt p 1-3, hålls tillgängliga för aktieägarna minst en vecka före den bolagsstämma vid vilken beslutet skall fattas (5 § första stycket). Om årsredovisningen inte skall behandlas på stämman, skall även andra handlingar enligt 5 § första stycket hållas tillgängliga.
6. Bolagsstämman beslutar om emissionen och bolagsordningsändringen samt kungör emissionsbeslutet och meddelar aktieägarna enligt 8 §.
7. Teckning av aktier vidtar enligt 9 §.
8. Efter teckningen beslutar styrelsen om tilldelning av de nya aktierna till aktietecknarna. De nya aktierna tas genast upp i aktieboken (10 §).
9. Beslutet om nyemission och om bolagsordningsändringen sänds senast sex månader från det att emissionsbeslutet fattades till inspektionen för registrering resp. stadfästelse av bankinspektionen eller regeringen (13 §). Till beslutet om nyemission skall fogas ett yttrande från en auktoriserad revisor (som kan vara bolagets egen revisor) av vilket yttrande skall framgå att p 3 och 4 i 13 § andra stycket har iakttagits.
10. Genom stadfästelsen och registreringen är aktiekapitalet ökat och bolagets aktiekapital kommer enligt registret att uppgå till summan av det tidigare registrerade aktiekapitalet och kapitalökningen (13 § tredje och femte styckena).
11. De aktier som har tecknats vid en kontantemission skall vara helt betalda inom sex månader från registreringen (14 §).

B. *Beslut av styrelsen under förutsättning av bolagsstämmans godkännande* (15 §)

1. Se A1.
2. Se A2.
3. Se A3.
4. Eftersom det krävs bankinspektionens medgivande till apportemissionen och stadfästelse av bolagsordningsändringen, bör styrelsen redan i detta skede informera inspektionen om emissionen och till denna översända handlingarna enligt p 1–3. Samtidigt kan styrelsen ansöka om inspektionens medgivande.
5. Styrelsen beslutar om emissionen och anger i beslutet att det är fattat under förutsättning av stämmans godkännande och att bolagsordningen ändras.
6. Kungörelse sker och aktieägarna meddelas enligt 8 §.
7. Inför bolagsstämmans godkännande av styrelsens beslut skall vad som angetts under A5 iakttas (15 § andra stycket).
8. Bolagsstämman beslutar om bolagsordningsändring och godkänner det av styrelsen fattade emissionsbeslutet. Ordningen kan i vissa fall vara en annan. De nya aktierna får emellertid inte tas upp i aktieboken förrän stämman godkänt emissionsbeslutet.
9. Se A7.
10. Se A8.
11. Beslutet om bolagsordningsändringen och om godkännandet av emissionsbeslutet översänds till inspektionen för stadfästelse resp. registrering. Revisorsyttrandet enligt A9 skall bifogas. Registreringsansökan skall ges in senast ett år från styrelsens beslut om emission.
12. Se A10.

C. *Beslut av styrelsen efter bolagsstämmans bemyndigande* (16 §)

Någon bolagsordningsändring kan inte förekomma i detta fall.

1. Ett förslag till bemyndigande upprättas, i vilket anges att styrelsen äger besluta om

nyemission och att apport är tillåten. Även andra villkor kan uppställas. Den tid under vilket bemyndigandet gäller, skall också anges (16 § andra stycket).

2. Under minst en vecka före den bolagsstämma vid vilken bemyndigandet skall beslutas skall aktieägarna få information om förslaget på sätt 5 § första stycket föreskriver.
3. Bolagsstämman beslutar om bemyndigandet och anmäler beslutet för registrering (16 § tredje stycket).
4. Styrelsen upprättar ett förslag till nyemissionsbeslut med innehåll som föreskrivs i 6 §.
5. Se A2.
6. Se A3.
7. Se A4.
8. Styrelsen beslutar om emissionen, kungör beslutet och meddelar aktieägarna enligt 8 §.

9–13. Se A7-11 (dock gäller inte vad som där sägs om bolagsordningsändring.)

5.2.4.1 Inledande bestämmelser

1 § Aktiekapitalet kan ökas genom att aktier tecknas mot betalning (nyemission) eller genom att aktier ges ut eller aktiernas nominella belopp höjs utan ny betalning (fondemission).

Beslut om emission fattas av bolagsstämman, om något annat inte följer av 15 eller 16 §. Sådana beslut får inte fattas förrän bankaktiebolaget har blivit registrerat. Behöver bolagsordningen ändras, skall beslut om detta fattas först. Ett beslut om emission får fattas innan ändringen stadfästs om beslutet görs beroende av att stadfästelse meddelas.

Första stycket motsvarar 32 § första stycket och 44 § 1 mom första stycket BL och överensstämmer med 4 kap. 1 § första stycket ABL.

I detta stycke ges definitionen på nyemissionsökning av aktiekapitalet genom kapitaltillskott och fondemissionsökning av aktiekapitalet utan kapitaltillskott. Fondemission kan ske genom att fondaktier ges ut eller aktiernas nominella belopp höjs.

Andra stycket motsvarar 32 § första stycket och 44 § 1 mom andra stycket 1 p BL och överensstämmer i stort med 4 kap. 1 § andra stycket ABL.

Ökningsbeslutet skall fattas av bolagsstämman. Styrelsen kan emellertid besluta om nyemission under förutsättning av bolagsstämmans godkännande (15 §) eller enligt bolagsstämmans bemyndigande (16 §). Liksom enligt gällande rätt får ökningsbeslutet inte fattas förrän bolaget blivit registrerat. Kräver ökningen ändring av bolagsordningen dvs. dess bestämmelser om aktiekapitalets eller maximikapitalets storlek, om aktiernas nominella belopp eller om de olika slag av aktier som skall få finnas, får ökningsbeslutet fattas först efter stämmans beslut om en sådan ändring av bolagsordningen och under villkor att stadfästelse av ändringen därefter meddelas. Enligt gällande lag får ökningsbeslutet fattas först sedan stadfästelse av bolagsordningen meddelats. Enligt såväl 1944 års som 1975 års ABL, som ju inte föreskriver något stadfästelseförfarande, kan själva ökningsbeslutet fattas på samma stämma som beslutet om bolagsordningsändringen. För att förenkla förfarandet har således i förslaget införts möjlighet till villkorade beslut om ökning av aktiekapitalet för de fall att stadfästelse av bolagsordningsändringen krävs. Registrering av en sådan bolagsordningsändring får enligt 18 kap.

6 § endast ske samtidigt med registreringen av en sådan ändring av aktiekapitalet som fordras för att bolagsordningen och det registrerade aktiekapitalet skall stämma överens.

Av 3 kap. 1 § andra stycket följer att det på förhand i bolagsordningen måste finnas bestämmelser om hur nya aktier skall fördelas på olika aktieslag när aktieslag med olika rätt till tillgångar och vinst finns. Eftersom det alltså på förhand är bestämt hur nya aktier skall fördelas vid en emission saknas det behov av särskilda pluralitetsregler till skydd för aktieägare i bolag med olika aktieslag vid ändringar av bolagsordningen i fråga om aktiekapitalets storlek eller storleken på de belopp till vilka olika aktieslag ges ut.

2 § Vid nyemission får aktier tecknas mot betalning med pengar eller med annan egendom (apport). Betalningen för aktier får inte understiga det nominella beloppet. Skall aktie kunna tecknas med rätt eller plikt att betala aktierna med apportegendom, får värdet på denna egendom inte sättas högre än det verkliga värdet för bankaktiebolaget. Endast sådan egendom som är eller kan antas bli till nytta för bankbolagets verksamhet kan utgöra apportegendom.

Om aktie skall tecknas mot betalning med apportegendom, krävs bankinspektionens medgivande för detta. Utgörs apportegendomen av hela eller en icke obetydlig del av ett annat bankinstituts rörelse, krävs dock regeringens tillstånd enligt 7 kap 4 § 6. för genomförande av nyemissionen.

Om aktier tecknas med villkor som strider mot första stycket, skall det nominella beloppet ändå betalas.

Vid fondemission får inte till aktiekapitalet föras över belopp som understiger summan av de nya aktiernas nominella belopp eller den sammanlagda höjningen av aktiernas nominella belopp.

Paragrafen, som motsvarar 41 § andra stycket, 189 och 190 §§ BL och i sak överensstämmer med 4 kap. 1 § tredje stycket ABL, innehåller bestämmelser om förbud mot emission av aktier till underkurs och innebär i denna del i sak inte någon ändring i förhållande till gällande rätt.

I 4 kap. 1 § fjärde stycket ABL har tagits in ett undantag från förbudet mot emission av aktier till underkurs (prop 1979/80:143). Undantaget gäller för de bolag, vars aktier är noterade vid Stockholms fondbörs. Möjligheten att emittera nya aktier till underkurs infördes, då flera aktiebolag hade svårigheter att anskaffa riskkapital, om aktierna var noterade under pari. Vid bedömningen av om förbudet kunde avskaffas eller mjukas upp var man naturligtvis tvungen att ta hänsyn till vilka verkningarna kunde bli för andra intressenter. En nyemission fick givetvis inte göras på ett sådant sätt att den bidrog till att urholka aktiekapitalet. Bestämmelsen i ABL föreskriver därför att tillgångar motsvarande det nominella beloppet skall föras över till aktiekapitalet när nya aktier emitteras till underkurs. De medel som skall täcka skillnaden mellan det nominella beloppet och emissionskursen kan tas från eventuellt förekommande fria fonder eller annat fritt eget kapital samt från reservfonden eller annat bundet eget kapital. Liksom vid fondemission är det också möjligt att använda medel från en eventuell uppskrivningsfond eller att för ändamålet skriva upp värdet på anläggningstillgångar.

Utredningen har i detta avseende inte anpassat BL till ABL. Bankaktiebolagen ges således ingen möjlighet att emittera nya aktier till underkurs. Något behov av en sådan bestämmelse torde för övrigt inte finnas för bankaktiebolagen. Bl.a. med hänsyn till bestämmelserna om skyddet för det

egna kapitalet i BL torde det vara nästan uteslutet att börskurserna på bankaktier skulle gå ned så drastiskt att kurserna skulle komma att ligga under pari.

I *första stycket* har emellertid öppnats möjlighet för ett bankbolag att såsom betalning för aktier vid en nyemission ta emot apportegendom. Enligt gällande lag tillåts endast en typ av apportegendom vid nyemission. I 189 § BL sägs att om ett bankaktiebolags aktiekapital skall ökas för övertagande av annan banks rörelse, får en andel i vad bolaget på detta sätt skall överta utgöra vederlag för aktier i bolaget samt teckning ske med villkor, att ett sådant tillskott skall få göras. Förslagets bestämmelser innebär att utöver den apportegendom som nämns i 189 § BL, nu även skall tillåtas apportegendom som kan bestå av aktiebolag såsom finansbolag eller fondkommissionsbolag. Endast i undantagsfall bör få förekomma att apportegendomen endast utgörs av t.ex. dataanläggningar, fastigheter eller annan fast eller lös egendom. På samma sätt som föreskrivs i 2 kap. ABL får värdet på apportegendomen inte sättas högre än det verkliga värdet för bolaget. Redovisningsreglerna om tillgångars värdering skall vara vägledande vid värderingen av apportegendomen. Vidare får endast sådan egendom som är eller kan antas bli till nytta för bankaktiebolagets verksamhet utgöra apportegendom. Det skall alltså vara fråga om egendom som bedöms vara användbar i bolagets verksamhet. Självfallet fordras att apportegendomen är sådan att den kan redovisas som tillgång i bolagets balansräkning.

I förslagets 7 kap. 4 § 6 återfinns bestämmelsen i 190 § BL som föreskriver att ett bankaktiebolag inte får ta över ett annat bankinstituts rörelse med mindre regeringen, där övertagandet inte finnes vara till skada för det allmänna, lämnar tillstånd till övertagande av sådan rörelse. Angående innebörden av begreppet "rörelse"; se närmare kommentaren till bestämmelsen i 7 kap. 4 § 6. Om apportegendomen utgörs av hela eller en icke obetydlig del av ett annat bankinstituts rörelse krävs enligt *andra stycket* regeringens tillstånd för genomförande av nyemissionen. Om apportegendomen utgörs av annan egendom krävs enligt förslaget att bankinspektionen lämnar sitt medgivande till apportemissionen. Regeringens och inspektionens medgivande skall bl.a. utgöra en kontroll av att endast sådan egendom som är eller kan antas bli till nytta för bolaget används som likvid för aktier. Givetvis skall regeringens prövning innefatta även frågan om övertagandet av den andra rörelsen är till skada för det allmänna. En övervärdering av apportegendomen är till nackdel inte bara för bankaktiebolagets insättare och övriga fordringsägare utan också för de aktieägare som betalar sina aktier kontant. Vid regeringens och inspektionens prövning av huruvida apportemissionen skall tillåtas, är det av vikt att styrelsen lämnar all tillgänglig information om apportegendomen. När ansökan om medgivande görs skall därför förutom förslaget till emissionsbeslut också bifogas den redogörelse av styrelsen och det yttrande av revisorerna som omtalas i 8 §. Genom denna kontroll från regeringens och bankinspektionens sida, har redan på ett tidigt stadium av emissionsförfarandet fastlagts under vilka förutsättningar som apport får användas som likvid för aktier. Medgivandena till apportemission lämnas innan bolagsstämman fattat beslut om emissionen. Registrering av emission skall ske senast sex månader efter emissionsbeslutet. Emissionsförfarandet kan således dra ut på tiden. Vid prövningen

av apportemissionen bör regeringen eller inspektionen beakta detta och inte lämna ett medgivande till emissionen om apportegendomens värde eller karaktär kan komma att förändras under emissionsförfarandet så att det kan bli fråga om en emission till underkurs. Naturligtvis bör apportegendomen vara så beskaffad att den även efter registreringen av emissionen förutsätts ha ett bestående värde för bankbolaget. I de flesta fall torde emissionsförfarandet bli relativt kort. För att få medgivandet så aktuellt som möjligt bör dock regeringen eller inspektionen begränsa giltigheten av medgivandet. I medgivandet kan t.ex. föreskrivas att om inte bankbolaget fattar emissionsbeslutet inom två månader från det att medgivandet lämnades, ett förnyat medgivande krävs.

I undantagsfall kan det hända att apportegendomens värde eller karaktär förändras under tiden mellan regeringens eller bankinspektionens medgivande och registreringen av apportemissionen. Det är därför nödvändigt att inspektionen även vid registreringen företar en närmare granskning av apportegendomen. Om inspektionen befarar att något oförutsett har inträffat med apportegendomen kan inspektionen vid denna efterkontroll begära biträde av en revisor. Denna skall då på sätt som föreskrivs i 4 kap. 12 § första stycket p 5 ABL förete ett yttrande över apportegendomens värde och beskaffenhet. Något generellt krav om företeende av ett sådant revisorsyttrande har emellertid inte uppställts i förslaget (se närmare 13 § första stycket p 5).

Enligt gällande lag torde teckning av aktie till underkurs vara ogiltig. Aktietecknaren bör emellertid under alla omständigheter vara skyldig att betala den tecknade aktiens nominella belopp. Även om han med bolaget avtalat om visst värde på apportegendomen, kan han alltså förpliktas tillskjuta resterande belopp, om revisorerna vid sin granskning enligt 13 § eller bankinspektionen finner att apportegendomens värde understiger det nominella beloppet. Detsamma gäller om egendomen är sådan att den över huvud taget inte kan godtas som apportegendom. Frågan om apportegendomens värde skall bedömas efter förhållandena vid tiden för aktieteckningen. I enlighet härmed slås i *tredje stycket* fast, att om en aktie tecknas med villkor som strider mot första stycket skall det nominella beloppet ändå betalas.

Vid fondemission får enligt *fjärde stycket* inte till aktiekapitalet föras över belopp som understiger summan av de nya aktiernas nominella belopp eller den sammanlagda höjningen av aktiernas nominella belopp.

3 § Vid nyemission, där de nya aktierna skall betalas med pengar (kontantemission) och vid en fondemission har aktieägarna företrädesrätt till de nya aktierna i förhållande till det antal aktier de förut äger. Detta gäller endast om något annat inte har föreskrivits i bolagsordningen enligt 3 kap.1 § andra stycket 3, eller, vid en kontantemission, antingen har bestämts i emissionsbeslutet eller följer av villkor som enligt 5 kap. 4 § första stycket 8 har meddelats vid emission av skuldebrev.

Paragrafen motsvarar 36 § och 44 § 1 mom fjärde stycket BL och överensstämmer med 4 kap. 2 § ABL i dess lydelse fr.o.m. den 1 januari 1978 (SFS 1977:1092, prop 1977/78:41).

Paragrafen innehåller bestämmelser om aktieägarnas företrädesrätt. Avvikelse från företrädesrätten kan förekomma genom föreskrifter i

bolagsordningen eller vid nyemission genom bestämmelser i emissionsbeslutet. Genom den senare möjligheten till avvikelse, som utgör en nyhet i förhållande till gällande BL, tillåts s.k. riktade emissioner. Avvikelser kan vid nyemission också förekomma till följd av villkor vid en tidigare emission av konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning (prop 1977/78:41 s 25 ff).

4 § De aktieägare som har företrädesrätt att delta i en emission har rätt att för varje aktie få ett särskilt emissionsbevis (vid nyemission teckningsrättsbevis och vid fondemission delbevis). Om bolaget inte är ett avstämningsbolag, får de kuponger som hör till aktiebrevet användas som emissionsbevis. Används inte sådana kuponger som emissionsbevis, skall det i beviset anges hur många sådana bevis som skall lämnas för varje ny aktie.

Om en aktieägare använder sin företrädesrätt att delta i en emission i ett bankaktiebolag som inte är ett avstämningsbolag skall anteckning om detta göras på det aktiebrev på vilket företrädesrätten grundas, om inte kuponger används som emissionsbevis.

I avstämningsbolag skall emissionsbevisen och, vid fondemission, breven på nya aktier som tillkommer aktieägare genast sändas i rekommenderat brev eller på annat betryggande sätt till dem som på avstämningsdagen är införda i aktieboken eller i förteckningen enligt 3 kap. 13 §. Om dessa inte var berättigade att ta emot handlingarna skall bankbolaget ändå anses ha fullgjort sin skyldighet. Detta gäller dock inte om bolaget eller värdepapperscentralen kände till att handlingarna skulle komma i orätta händer eller om någon av dem har åsidosatt den aktsamhet som de efter omständigheterna skäligen bort iaktta. Bolaget eller värdepapperscentralen anses inte heller ha fullgjort sin skyldighet om mottagaren var omyndig.

Första stycket, som i sak överensstämmer med 4 kap. 3 § första stycket ABL, innehåller regler om emissionsbevis (vid nyemission teckningsrättsbevis och vid fondemission delbevis). Termen emissionsbevis är en ny gemensam beteckning på teckningsrättsbevis och delbevis. Motsvarande regler om de nu berörda bevisen saknas i BL. I förarbetena till BL fann man att en analog tillämpning av ABL:s bestämmelser om dessa bevis låg nära till hands och det syntes därför överflödigt att tynga BL med motsvarande regler. För att få en fullständig lag utan hänvisningar till andra lagar har denna bestämmelse nu förts in i förslaget.

Som en nyhet upptas i andra punkten av paragrafen bestämmelsen att till aktiebrev hörande kupong kan användas som emissionsbevis. Detta gäller självfallet inte i avstämningsbolag, eftersom aktieägarna i sådana bolag saknar aktiebrev med kuponger. Om kupong skall användas som emissionsbevis skall detta enligt 6 § fjärde stycket anges i emissionsbeslutet.

Andra stycket motsvarar 37 § BL och överensstämmer med 4 kap. 3 § andra stycket ABL.

I *tredje stycket,* som överensstämmer med 4 kap. 3 § tredje stycket ABL, finns bestämmelser om i vilka fall avstämningsbolag skall anses ha fullgjort sina skyldigheter genom avsändande av emissionsbevis eller brev på ny fondaktie till den enligt avstämningen behörige mottagaren, trots att denne inte var materiellt berättigad att ta emot handlingen, t.ex. därför att han avhänt sig aktien. Här har skett en ändring av godtrosreglerna vad gäller mottagare som var i konkurs. Ändringen innebär i korthet att utsändning i god tro till mottagare som är i konkurs har befriande verkan för bolaget. I övrigt hänvisas till proposition 1975:6 sid. 297.

5.2.4.2 Allmänna bestämmelser om nyemission

5 § Ett förslag till beslut om nyemission skall hållas tillgängligt för aktieägarna under minst en vecka före den bolagsstämma vid vilken beslutet skall fattas. Det skall genast sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress. Förslaget skall läggas fram på stämman. Vad som nu har sagts om förslag till beslut skall även gälla sådant medgivande av regeringen eller bankinspektionen som avses i 2 § andra stycket samt sådana redogörelser av styrelsen och yttranden av revisorerna som avses i 7 §. Innebär förslaget en avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt, skall skälen till avvikelsen anges i förslaget eller i handling som skall fogas till förslaget. Om årsredovisningen inte skall behandlas på stämman, skall även följande handlingar enligt vad som nyss har sagts hållas tillgängliga och läggas fram på stämman:

1. en avskrift av den senaste årsredovisningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut om bolagets vinst eller förlust, samt en avskrift av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,
2. en av styrelsen undertecknad redogörelse för händelser som är av väsentlig betydelse för bolagets ställning och som har inträffat efter det att årsredovisningen avgetts och
3. ett av revisorerna avgivet yttrande över redogörelsen.

Kallelsen till bolagsstämman skall innehålla uppgifter om den företrädesrätt att teckna aktier som aktieägarna eller andra har enligt förslaget samt uppgifter om vem som i övrigt får teckna aktier.

Paragrafen, som motsvarar 32 § andra stycket och 107 § 4 mom BL samt 4 kap. 4 § ABL, innehåller bestämmelser som har till syfte att tillförsäkra aktieägarna ett erforderligt informationsunderlag inför den bolagsstämma där emissionsbeslutet skall fattas. Styrelsens redogörelse för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning skall i princip inte kunna begränsas under åberopande av att uppgifterna skulle kunna skada bolaget. Detta sammanhänger med en ståndpunkt som intagits till frågan om bibehållande av den s.k. förfångsklausulen, när det gäller upprättande av förvaltningsberättelsen (se 11 kap. 10 §). Det föreskrivs därför i *första stycket* att ett fullständigt förslag till emissionsbeslut skall hållas tillgängligt för aktieägarna under minst en vecka före den bolagsstämma där beslutet skall fattas och sedermera också framläggas på stämman. Förslaget skall också sändas till de aktieägare som begär det och anger sin postadress. Detsamma gäller i fråga om medgivandet av regeringen eller av bankinspektionen enligt 2 § andra stycket, om styrelsens redogörelse och revisorernas yttrande däröver, samt om de övriga handlingar som krävs vid apportemission enligt 7 §. Vidare gäller detsamma i fråga om sådana ytterligare handlingar som enligt denna paragraf måste upprättas, om årsredovisningen inte skall behandlas på stämman.

Föreslås avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt skall enligt paragrafen skälen för avvikelsen anges i förslaget till emissionsbeslutet eller i en handling som fogas till förslaget. Kallelsen till bolagsstämman skall enligt *andra stycket* innehålla uppgifter om den företrädesrätt att delta i emissionen som enligt förslaget tillkommer aktieägarna eller någon annan.

Kallelse till stämman måste ske senast två veckor före stämman. Aktieägarna måste alltså senast två veckor före stämman underrättas om den tilltänkta emissionen och om vad emissionsförslaget innehåller angående

företrädesrätten. Det är dock enligt paragrafen fullt möjligt att offentliggöra förslaget till emissionsbeslut i dess helhet senast minst en vecka före stämman.

6 § Beslutet om nyemission skall ange
1. det belopp eller det högsta belopp, varmed aktiekapitalet skall kunna ökas, eller det lägsta och högsta beloppet för ökningen,
2. det aktieslag vartill de nya aktierna skall höra, i de fall då aktier av olika slag finns eller kan utges,
3. den rätt till utdelning som tillkommer de nya aktierna,
4. den företrädesrätt att teckna aktier som aktieägarna eller andra har eller vem som annars får teckna aktier,
5. den tid inom vilken aktier kan tecknas, när ett visst belopp eller ett lägsta belopp har fastställts för aktiekapitalets ökning,
6. den tid, inom vilken aktieägare kan använda sin företrädesrätt,
7. den tid inom vilken tecknade aktier skall betalas,
8. den beräkningsgrund, enligt vilken vid överteckning de aktier som inte har tecknats med företrädesrätt skall fördelas, om det inte föreskrivs att fördelningen skall bestämmas av styrelsen, samt
9. aktiernas nominella belopp och det belopp som skall betalas för varje tecknad aktie.

Den tid inom vilken aktieägare kan använda sin företrädesrätt enligt första stycket 6. får inte vara kortare än två veckor. Den räknas från någon av följande tidpunkter:
a) från det kungörelse enligt 8 § skedde,
b) från emissionsbeslutet om samtliga aktieägare har varit företrädda vid den bolagsstämma som har fattat beslutet, eller
c) från avstämningsdagen när det gäller avstämningsbolag.

Om ett förbehåll enligt 3 kap. 1 § fjärde stycket eller 6 kap. 8 § skall gälla för de nya aktierna, skall emissionsbeslutet innehålla en erinran om detta. I emissionsbeslutet skall också erinras om den inskränkning i rätten att förvärva aktier som föreskrivs i 3 kap. 3 §.

Om aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen gäller för avstämningsbolag att avstämningsdagen skall anges i emissionsbeslutet. Avstämningsdagen får inte sättas tidigare än tre veckor från det kungörelse enligt 8 § skedde.

Om de kuponger som hör till aktiebreven skall användas som emissionsbevis, skall detta anges i beslutet.

Paragrafen, som motsvaras av 33 § BL, 4 kap. 5 § ABL samt 21 § första och andra styckena LFA, upptar bestämmelser om vad ett beslut om aktiekapitalets ökning genom nyemission skall innehålla. Uppräkningen är inte uttömmande. Till skillnad från ABL upptar förslaget i uppräkningen den viktiga omständigheten att de nya aktierna medför rätt till utdelning enligt vad som har bestämts om detta i emissionsbeslutet. Denna bestämmelse är i ABL intagen i 4 kap. 12 § femte stycket (jfr även 13 §).

33 § BL överensstämmer helt med 49 § i 1944 års ABL. De förändringar som vidtagits i förslaget har således sina motsvarigheter i aktiebolagslagstiftningen.

Första och andra styckena

Vissa av de i 33 § BL upptagna uppgifterna i ökningsbeslutet återfinns inte i förslaget. Tiden inom vilken aktieteckning kan ske skall endast anges om ett

minsta belopp för ökningen är fastställt. I sådant fall måste detta minsta belopp ha tecknats inom angiven tid, annars förfaller ökningsbeslutet enligt 11 §. I andra fall behöver teckningstiden inte anges. Ej heller behöver i ökningsbeslutet anges de i 33 § andra stycket BL nämnda uppgifterna rörande aktiekapitalets belopp vid besluts fattande m.m. I andra stycket har, i överensstämmelse med ABL, den minsta tid inom vilken aktieägare äger begagna företrädesrätten begränsats från en månad från beslutets kungörande till två veckor, i avstämningsbolag räknat från avstämningsdagen. En särskild föreskrift om den tid inom vilken företrädesrätt skall utövas i det fall att stämman beslutat om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt, har inte ansetts erforderlig.

I *tredje stycket* föreskrivs att i emissionsbeslutet skall i förekommande fall tas in erinran om att för de nya aktierna skall gälla förbehåll att de skall omvandlas till aktier av annat slag och att aktiekapitalet kan sättas ned genom inlösen av aktier. Vidare skall tas in en erinran om inskränkningen enligt 3 kap. 3 § i rätten att förvärva aktier (jfr 35 § andra stycket 1 p BL).

I avstämningsbolag skall enligt *fjärde stycket* avstämningsdagen anges i beslutet om aktieägarna skall ha företrädesrätt till de nya aktierna. Om de till kupongaktiebrev hörande kupongerna används som emissionsbevis, skall detta anges i emissionsbeslutet. Bestämmelser om detta finns i *femte stycket.*

7 § Bestämmelse om apport eller att aktie skall tecknas med kvittningsrätt eller i övrigt med villkor skall tas upp i beslutet om nyemission.

Styrelsen skall lämna en redogörelse för de omständigheter som kan vara av vikt för bedömandet av värdet på apportegendomen och av bestämmelser som avses i första stycket i övrigt. I redogörelsen skall särskilt anges

1. namn och hemvist för den som avses med bestämmelserna
2. det värde till vilket apportegendomen beräknas komma att tas upp i balansräkningen och antalet aktier eller annat vederlag som skall lämnas för egendomen.

Om skriftligt avtal har upprättats rörande de bestämmelser som avses skall styrelsens redogörelse innehålla avtalet eller avskrift därav eller hänvisning till avtalet med uppgift om den plats där det hålls tillgängligt för aktietecknarna. Muntligt avtal skall i sin helhet tas upp i redogörelsen. Om en rörelse tillskjuts eller övertas, skall vad som nu har sagts om skriftligt avtal gälla även balans- och resultaträkningar för rörelsen under de senaste två räkenskapsåren. I redogörelsen skall upplysning ges om rörelsens resultat under tiden därefter. Om sådana räkningar inte har upprättats för rörelsen, skall i redogörelsen lämnas upplysning om rörelsens resultat under nämnda räkenskapsår.

Om första – tredje styckena inte har iakttagits beträffande en viss bestämmelse, är bestämmelsen utan verkan mot det emitterande bolaget.

Över styrelsens redogörelse skall revisorerna avge yttrande av vilket skall framgå att egendom, som skall tillföras bolaget, inte i redogörelsen åsatts högre värde än det verkliga värdet för bolaget och att apportegendom är eller kan antas bli till nytta för bolagets verksamhet. I emissionsbeslutet skall anges att regeringens eller bankinspektionens medgivande enligt 2 § andra stycket, styrelsens redogörelse enligt andra stycket och revisorernas yttrande har lämnats.

Paragrafen, vars första stycke motsvarar 39 § andra stycket BL och som i sin helhet överensstämmer med 2 kap. 3 § tredje – femte styckena och 4 kap. 6 § första stycket ABL, innehåller bestämmelser om att särskild information måste läggas fram för bolagsstämman, om förslaget gäller apportemission eller nyemission med kvittningsrätt för aktietecknare eller i övrigt med villkor.

Som tidigare nämnts uppställs i förslagets 2 kap. 13 § förbud mot kvittning när det är fråga om aktieteckning vid bolagsbildning. Enligt 39 § andra stycket BL medges kvittning när det gäller kapitalökning om styrelsen medger det och kvittningen inte länder till nackdel för bolaget eller dess borgenärer. Förslaget tillåter i överensstämmelse med 1975 års ABL förbehåll om kvittningsrätt vid nyemission. Det kan finnas situationer, exempelvis när ett bankaktiebolag skall rekonstrueras, där goda skäl talar för att en borgenär bör gå in som aktieägare och därvid kvitta sin fordran på bolaget mot skulden på grund av aktieteckningen. Ekonomiskt sett innebär en sådan transaktion att främmande kapital omvandlas till bundet eget kapital. För att verkningarna av kapitalökningen skall kunna rätt bedömas av de i stämman deltagande aktieägarna fordras dock att särskilt informationsunderlag tillhandahålls före stämman.

I paragrafens *första stycke* anges att beslutet om nyemission skall ta upp bestämmelser om teckning med apport, kvittning eller andra villkor.

Den information som i samband med bankaktiebolagets bildande lämnas i teckningslistan och de därtill fogade handlingarna skall vid nyemission komma till uttryck i en av styrelsen i samband med förslaget till emissionsbeslutet avgiven redogörelse. Detta framgår av paragrafens *andra stycke*. Eftersom apport tillåts vid nyemission till skillnad från nybildningsfallet krävs i paragrafen särskilda bestämmelser som närmare anger de uppgifter som styrelsen skall lämna i redogörelsen beträffande apportegendomen. I motsvarande paragraf i ABL hänvisas till bestämmelserna om den information som skall lämnas vid apportbildningen enligt 2 kap. 3 § tredje-fjärde styckena, vilka skall äga motsvarande tillämpning vid nyemission. Föreskrifterna rörande den information som enligt ABL skall finnas intagen i stiftelseurkunden, har efterbildats i förslaget och finns intagna i andra stycket sista punkten och i tredje stycket. Fjärde stycket motsvarar 2 kap. 3 § femte stycket ABL.

Således skall i redogörelsen särskilt anges namn och hemvist beträffande den som avses med bestämmelsen, apportegendomens värde och antalet aktier eller annat vederlag som skall lämnas för apportegendomen. Namn och hemvist skall endast anges när det kan ske, alltså när viss person avses med bestämmelsen.

I *tredje stycket* ges regler om att avtal rörande bestämmelse som avses i första stycket skall tillhandahållas för aktietecknarna. Vidare föreskrivs i fråga om tillskjuten eller övertagen rörelse att vissa räkenskapshandlingar skall tillhandahållas och att upplysningar skall lämnas om rörelsen. Skulle någon utan att begagna sig av möjligheten att ta del av avtalen teckna aktie, blir han givetvis bunden. Även om styrelsen av försumlighet eller annan anledning inte tillhandahåller avtalen på platsen, torde den som likväl med öppna ögon tecknar aktie, bli bunden av sin teckning. En annan sak är att skadeståndsansvar då kan inträda för styrelseledamöterna.

Av den i *fjärde stycket* intagna bestämmelsen följer, att om de särskilda föreskrifterna i första – tredje styckena inte har iakttagits beträffande viss apportbestämmelse eller därmed likställt särskilt villkor för aktieteckningen, bestämmelsen resp. villkoret är utan verkan mot bolaget.

Femte stycket innehåller bestämmelser om att revisorerna skall avge ett yttrande över styrelsens redogörelse. Revisorerna skall däri bl.a. intyga att apportegendomen inte blivit övervärderad och att den är eller kan antas bli till nytta för bolagets verksamhet. Även om ett medgivande av bankinspektionen fordras för att apportemissionen skall kunna genomföras, har således revisorernas yttrande ansetts nödvändigt bl.a. som ett viktigt underlag för inspektionens ställningstagande. Inspektionens medgivande innebär i och för sig en viss garanti för att aktieägarnas rätt inte allvarligt försämras, men inspektionen har ingen skyldighet att särskilt beakta aktieägarnas intressen.

Redogörelsen och yttrandet från revisorerna skall som redan nämnts hållas tillgängliga för aktieägarna enligt bestämmelserna i 5 §. I emissionsbeslutet behöver endast själva apportbestämmelsen, kvittningsförbehållet eller villkoret för aktieteckningen anges jämte en upplysning om att styrelsen avgett vederbörlig redogörelse samt att revisorerna avlämnat yttrande över denna.

8 § Beslutet om nyemission eller en redogörelse för det väsentliga innehållet i beslutet skall genast kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Kungörs inte beslutet i dess helhet, skall det i kungörelsen lämnas uppgifter om var beslutet hålls tillgängligt. I de bankaktiebolag som inte är avstämningsbolag krävs dock inte någon kungörelse, om samtliga aktieägare varit företrädda vid den bolagsstämma som har beslutat om emissionen.

Är bankbolaget inte ett avstämningsbolag, skall beslutet om nyemission genast sändas till de aktieägare, vilkas postadresser är kända för bolaget, i de fall då aktieägare i fråga skall ha företrädesrätt att delta i emissionen. Detta gäller dock inte, om samtliga aktieägare har varit företrädda vid den bolagsstämma som har beslutat om emissionen.

Paragrafen, som överensstämmer med 4 kap. 7 § ABL och motsvaras av 35 § tredje stycket BL, innehåller bestämmelser om kungörelse av emissionsbeslut och underrättelse till aktieägare med företrädesrätt vid emissionen. Den i gällande lag föreskrivna skyldigheten att underrätta varje aktieägare i rekommenderat brev har i överensstämmelse med ABL tagits bort. Det är vidare tillräckligt att det väsentliga innehållet i emissionsbeslutet kungörs.

9 § Teckning av nya aktier skall ske på en teckningslista som innehåller beslutet om nyemission. Avskrifter av bolagsordningen och av de handlingar, som skall läggas fram enligt 5 och 7 §§, skall fogas till teckningslistan eller hållas tillgängliga för aktietecknarna på den plats som anges i listan.

Om de som har rätt till det tecknar alla aktierna vid den stämma där beslutet om nyemission fattas, kan teckningen ske i stämmans protokoll. Detta gäller dock inte avstämningsbolag.

Om teckningen har skett i strid mot denna paragraf eller om en aktie har tecknats med villkor som inte stämmer överens med de i emissionsbeslutet angivna villkoren, är aktieteckningen ogiltig, under förutsättning att ogiltigheten har anmälts hos bankinspektionen innan anmälan enligt 14 § har registrerats.

Paragrafen, som motsvarar 4 kap. 8 § ABL och 35 § andra stycket 1 p, 38 § första och andra stycket samt 39 § BL, innehåller regler om teckning av aktier.

Aktieteckningen vid nyemission är liksom aktieteckningen vid bolagsbildningen en formbunden rättshandling. Enligt *första stycket* skall teckning ske på teckningslista som innehåller beslut om nyemission. Avskrift av bolagsordningen samt av de enligt 5 och 7 §§ framlagda handlingarna skall vara fogade vid teckningslistan eller hållas tillgängliga för aktietecknare på plats som anges i listan. Teckningslistan behöver inte undertecknas.

I *andra stycket* ges bestämmelser om ett förenklat förfarande vid aktieteckning, en sorts simultanteckning. Förfarandet är främst avsett för bolag med ett begränsat antal aktieägare, men kan också användas vid riktad emission. Tecknas alla aktier av dem som är berättigade därtill enligt 3 § vid den stämma där ökningsbeslutet i vederbörlig ordning fattats, behöver teckningen inte ske på särskild teckningslista utan kan göras i protokollet för stämman. Simultanteckning kan dock inte ske i avstämningsbolag.

Enligt *tredje stycket* är aktieteckningen ogiltig om teckningen har skett i strid mot denna paragraf eller om en aktie tecknats med villkor som inte stämmer överens med de i emissionsbeslutet angivna villkoren. Ogiltigheten skall emellertid ha anmälts hos bankinspektionen innan registrering av anmälan enligt 14 § gjorts (jfr 2 kap. 7 §).

10 § När teckningen har avslutats skall styrelsen eller den styrelsen inom sig förordnar besluta om tilldelning av nya aktier till aktietecknarna. Anses därvid att aktieteckning är ogiltig, skall aktietecknaren genast underrättas om detta. Aktierna skall genom styrelsens försorg genast tas upp i aktieboken.

Paragrafen, som överensstämmer med 4 kap. 9 § ABL och motsvaras av 40 § BL, innehåller regler om tilldelning av aktier m.m. Paragrafen ansluter nära till gällande rätt. Av 3 kap. 15 § andra stycket följer att utfärdade aktiebrev skall antecknas i aktiebrevsregistret när det är fråga om avstämningsbolag.

I paragrafen har även öppnats en möjlighet för styrelsen att delegera sina åliggande enligt första och andra meningarna till en enskild styrelseledamot. Om enligt en föreskrift i ett beslut om nyemission aktiefördelningen fritt skall bestämmas av styrelsen (4 kap. 6 § första stycket 8), torde emellertid detta ha till följd att det alltid ankommer på styrelsen att själv besluta om aktietilldelningen. Någon särskild bestämmelse om det har inte ansetts nödvändig (se prop. 1981/82:171).

11 § Om det har bestämts ett visst belopp eller ett lägsta belopp för aktiekapitalets ökning, har beslutet om nyemission förfallit i de fall då beloppet inte har tecknats inom teckningstiden. Detsamma gäller ett beslut om en sådan ändring av bolagsordningen som förutsätter att aktiekapitalet ökas. Vad som har betalts för de tecknade aktierna skall i sådana fall genast betalas tillbaka.

Paragrafen överensstämmer med 4 kap. 10 § ABL och motsvaras av 42 § 1 mom tredje stycket och 169 § 1 mom tredje stycket 1 p BL.

Av 6 § första stycket framgår att det i emissionsbeslutet kan anges ett visst belopp eller ett lägsta belopp för aktiekapitalets ökning. Om så har skett,

måste detta belopp ha tecknats inom den i beslutet angivna teckningstiden. Annars har enligt paragrafen ökningsbeslutet förfallit. Någon möjlighet att sedan aktieteckningen påbörjats ändra lägsta beloppet eller teckningstiden finns inte. När ökningsbeslutet upphört att gälla förfaller även ett av bolagsstämman fattat och av regeringen eller bankinspektionen stadfäst beslut om sådan ändring av bolagsordningen som möjliggör en ökning av aktiekapitalet. När beslut om kapitalökning förfaller, skall vad som eventuellt har inbetalts på tecknade aktier återbetalas.

12 § Bestämmelserna i 2 kap. 13 och 14 §§ skall tillämpas vid inbetalning på grund av beslut om nyemission. Kvittning av en skuld på grund av aktieteckning mot en fordran hos bankbolaget får dock ske, om beslutet om nyemission innehåller bestämmelser om kvittning, eller om styrelsen medger kvittning. Ett sådant medgivande får inte lämnas om det skulle vara till skada för bolaget eller dess borgenärer.

Paragrafen överensstämmer med 4 kap. 11 § ABL och motsvaras av 41 § BL.

I paragrafen föreskrivs att bestämmelserna i 2 kap. 13 och 14 §§ om inbetalning av aktiekapital i samband med bolagsbildning skall tillämpas på inbetalning av aktiekapitalet vid nyemission. Kvittningsförbudet i 2 kap. 13 § första stycket gäller dock inte för den som enligt beslutet om ökning av aktiekapitalet skall kunna teckna aktier med kvittningsrätt. Även om bestämmelse om kvittningsrätt saknas i emissionsbeslutet, kan styrelsen göra undantag från kvittningsförbudet och medge kvittning. Vid nyemission fordras nämligen inte – till skillnad från vid bolagsbildning – att hela aktiekapitalet är inbetalt i registreringsögonblicket (se 14 §). Kvittningsförbudet behöver därför inte upprätthållas lika strängt, men en förutsättning för styrelsens kvittningsmedgivande är ändå att kvittningen inte medför skada för bolaget eller dess borgenärer.

De frågeställningar som kan uppkomma vid kvittning kan sägas vara av samma art som de som kan uppkomma vid apportemission. Det är därför ur allmän synpunkt av vikt att en noggrann prövning äger rum, innan beslut fattas om nyemission med kvittningsrätt.

13 § Beslutet om nyemission skall anmälas för registrering inom sex månader från beslutet, om det inte har förfallit enligt 11 §. För registrering krävs att

1. full betalning enligt registret erlagts för alla de aktier som ingår i det förut registrerade aktiekapitalet,
2. det sammanlagda nominella beloppet av tecknade och tilldelade nya aktier efter avdrag för de aktier som har förklarats förverkade och inte har övertagits av någon annan (ökningen av aktiekapitalet) uppgår till det belopp som avses i 11 §,
3. hälften av det belopp som skall betalas med pengar för de i den registrerade kapitalökningen ingående aktierna har betalts in,
4. all apportegendom enligt beslutet om nyemission är tillförd bolaget och all kvittning enligt samma beslut är helt verkställd,
5. ett yttrande visas upp från en auktoriserad revisor av vilket framgår att 3. och 4. har iakttagits, och
6. behövliga ändringar av bolagsordningen har stadfästs.

Genom registreringen fastställs ökningen av aktiekapitalet till det belopp som anges i första stycket 2.

Om anmälan för registrering av beslutet inte har gjorts inom den i första stycket angivna tiden eller om bankinspektionen genom lagakraftägande beslut har avskrivit en sådan anmälan eller har vägrat registrering, gäller vad som sägs i 11 §.

Aktiekapitalet är ökat när registreringen har skett. De aktier som har förklarats förverkade och inte har övertagits av någon annan blir därmed ogiltiga. De nya aktierna medför rätt till utdelning enligt vad som har bestämts om detta i beslutet om emission. Beslutet får dock inte innebära att en sådan rätt inträder senare än för räkenskapsåret efter det år under vilket aktierna skall ha slutligt betalts.

14 § De aktier som har tecknats vid en kontantemission skall vara helt betalda inom sex månader från registreringen av nyemissionen. Senast en månad efter utgången av denna tid skall bolaget för registrering anmäla hur många av de i den registrerade kapitalökningen ingående aktierna som har blivit helt betalda. Anmälningen skall bestyrkas av en auktoriserad revisor.

Om det inte enligt första stycket har anmälts att aktierna har helt betalts, skall bankinspektionen efter bolagets hörande registrera dels att aktiekapitalet har satts ned med det sammanlagda nominella beloppet av ej betalda aktier, dels, om det fordras, att bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalet har ändrats. De aktier som inte har betalts blir ogiltiga när nedsättningen har registrerats.

Paragraferna, som nära ansluter sig till 4 kap. 12 och 13 §§ ABL, innehåller bestämmelser om registrering av nyemission m.m.

I 41 § första stycket BL stadgas att full betalning för varje ny aktie skall erläggas senast ett år från det stämman fattade beslut om nyemission. Senast sex månader efter utgången av den för inbetalning av de nya aktierna bestämda tiden, skall för registrering anmälas hur många nya aktier som har betalts till fullo (42 § 1 mom. första stycket BL). Har efter sådan anmälan ytterligare nya aktier blivit till fullo betalda, skall inom sex månader efter betalningen antalet sådana aktier anmälas för registrering (42 § 2 mom. BL). Så snart registrering har skett anses aktiekapitalet ha ökat med sammanlagda nominella beloppet av det nya antalet aktier som har betalts till fullo (42 § 3 mom. BL). Kapitalökningen sker sålunda successivt.

Enligt ABL och förslaget skall inte längre bolagsstämmans beslut om ökning av aktiekapitalet registreras i förväg (se 35 § första stycket BL). När det gäller villkoren för registrering skiljer förslaget inte som ABL mellan stora och små bolag, dvs. bolag med ett bundet kapital över- eller understigande 1 milj kr. Förslaget ansluter sig i detta hänseende till ABL:s bestämmelser för stora bolag.

13 §

En nyemission kan enligt 13 § *första stycket* genomföras under en längre tid. Beslut om emission kan registreras när halva det tecknade beloppet har betalts. Detta skall ha skett inom sex månader från emissionsbeslutet. Den återstående hälften skall därefter betalas inom sex månader från registreringen. Den sammanlagda tidsfristen blir därvid densamma som i 42 § 1 mom. första stycket BL.

För registrering skall även vissa andra krav vara uppfyllda. Bolagets tidigare registrerade aktiekapital skall vara fullt inbetalt (jfr 167 § 1 mom. BL). Vidare skall det sammanlagda nominella beloppet av tecknade och tilldelade nya aktier – minskat med förverkade aktier som ej övertagits av

annan – uppgå till minst det belopp eller det minimibelopp som angivits i emissionsbeslutet. Eftersom apportemission tillåts enligt förslaget har i paragrafen (p.4) även tillagts som ytterligare ett krav för registrering att all apportegendom enligt beslutet om nyemission skall vara tillförd bolaget. Som tidigare påpekats är det viktigt att apportegendomen inte övervärderas och att den egendom som på detta sätt tillförs bolaget verkligen är eller kommer att bli till nytta för bolaget. Regeringens tillstånd eller bankinspektionens medgivande till apportemissionen krävs enligt 2 § andra stycket. Bankinspektionen skall även se till att bolaget uppfyller de krav som ställs i 13 § för att få emissionsbeslutet registrerat. Detta innebär i sig en rimlig kontroll av att det inte bör kunna förekomma missbruk vid apportemissioner. För att underlätta denna granskning från inspektionens sida kan det i vissa fall vara värdefullt att även bankaktiebolagets revisorer granskar apportegendomen och bestämmelserna därom i samband med registreringen av apportemissionen. Detta kan t.ex. vara fallet då inspektionen fått kännedom om att apportegendomens värde eller beskaffenhet kan ha ändrats efter det att inspektionen gav sitt medgivande till apportemissionen.

Enligt 4 kap. 12 § första stycket 5 p ABL är det emellertid ett krav för registrering av ett emissionsbeslut, enligt vilket apportegendom tillförs bolaget, att ett revisorsyttrande visas upp som styrker att apportegendomen inte tagits upp till ett för högt värde och att den är eller kan antas bli till nytta för bolaget. Enligt förslaget uppställs för bankaktiebolagen inte ett sådant krav för registrering. Det kan här erinras om att revisorerna enligt såväl 4 kap. 6 § tredje stycket ABL som detta kapitels 5 § skall avge ett yttrande av samma innebörd som föreskrivs i 4 kap. 12 § första stycket 5 p. ABL. Detta yttrande ingår som ett led i den information, som aktieägarna måste ha som underlag, för att kunna fatta emissionsbeslutet. Ett revisorsyttrande i samband med registrering skall lämnas mot bakgrund av att det även för utomstående är angeläget att en övervärdering av apportegendomen förhindras. På grund av den tillsyn som bankinspektionen utövar över bankaktiebolagen bör det för dessa bolags del vara tillräckligt att en auktoriserad revisor i ett yttrande styrker att hälften av det belopp som skall betalas med pengar för de i den registrerade kapitalökningen ingående aktierna har betalts och att all apportegendom har tillförts bolaget.

För bankaktiebolagen tillkommer vidare den regeln att stadfästelse av en erforderlig ändring av bolagsordningen skall ha meddelats innan emissionsbeslutet registreras.

När registrering sker blir ökningen av aktiekapitalet fastställd till det belopp som har angetts i 11 § under p 2. Bolagets aktiekapital enligt registret uppgår då till summan av det tidigare registrerade aktiekapitalet och kapitalökningen (13 § *andra stycket*).

Om anmälan för registrering inte görs inom sex månader från ökningsbeslutet eller om bankinspektionen avskriver sådan anmälan eller vägrar registrering, förfaller ökningsbeslutet och återbetalning skall genast ske av de belopp som har betalats in på aktierna (13 § *tredje stycket*).

Aktiekapitalet är enligt 13 § *fjärde stycket* ökat när registrering skett. Aktier som förklarats förverkade och inte övertagits av någon annan blir därmed ogiltiga. De nya aktierna medför rätt till utdelning enligt vad som

bestämts om detta i ökningsbeslutet, dock ej senare än för räkenskapsåret närmast efter det år som aktierna slutligt betalts (se 6 § 3 p.)

14 §

När beslut om ökning av aktiekapitalet registrerats enligt 13 §, skall minst hälften av det belopp som skall betalas med pengar för de i den registrerade kapitalökningen ingående aktierna ha inbetalts, om det är fråga om kontantemission. Enligt 14 § *första stycket* skall full betalning för dessa aktier erläggas inom sex månader efter registreringen. Senast en månad efter denna tid skall bolaget för registrering anmäla hur många av de aktier som ingår i den registrerade kapitalökningen som till fullo betalts. Anmälningen skall bestyrkas av en auktoriserad revisor. Anmäls inte att full betalning erlagts för aktierna i den registrerade kapitalökningen, skall enligt 14 § *andra stycket* bankinspektionen efter bolagets hörande registrera att aktiekapitalet nedsatts med sammanlagda nominella beloppet av de aktier som inte betalts. Om det behövs, skall bolagsordningens bestämmelse om aktiekapitalet samtidigt ändras och sådan ändring stadfästas. De obetalda aktierna blir ogiltiga när nedsättningen registrerats.

5.2.4.3 Styrelsens beslut om nyemission

15 § Styrelsen kan besluta om nyemission och om avvikelser från aktieägarnas företrädesrätt enligt 3 § under förutsättning av bolagsstämmans godkännande. Bestämmelserna i 6–14 §§ skall därvid gälla i tillämpliga delar. Dessutom skall iakttas vad som föreskrivs nedan i tredje stycket.

I fråga om styrelsens begäran om bolagsstämmans godkännande skall 5 § första stycket tillämpas. Vad som där sägs om förslag till emissionsbeslut skall i stället gälla styrelsens beslut.

Innan stämman godkänt emissionsbeslutet, får de nya aktierna inte föras in i aktieboken och beslutet inte anmälas för registrering enligt 13 §. Har en sådan anmälan inte gjorts inom ett år från styrelsens beslut om emission, har emissionsbeslutet förfallit. Vad som har betalts för tecknade aktier skall i sådant fall genast betalas tillbaka.

Paragrafen, som överensstämmer med 4 kap. 14 § ABL och motsvaras av 43 § BL, innehåller bestämmelser om beslut av styrelsen om nyemission under förutsättning av stämmans godkännande.

ABL erbjuder liksom förslaget två olika former för emission som beslutas av styrelsen. Enligt 16 § kan bolagsstämman på förhand ge styrelsen bemyndigande att genomföra en nyemission. Enligt förevarande paragraf kan också styrelsen genomföra en emission under förutsättning av bolagsstämmans godkännande i efterhand. Båda metoderna har den fördelen att en nyemission kan genomföras snabbare. Att kalla in en extra bolagsstämma för att besluta om nyemisson kan ta tid. Den publicitet som följer med en bolagsstämma kan också äventyra syftet med kapitalökningen. Ett snabbt handlande kan många gånger krävas i konkurrensen med andra företag om medel och eftersökt apportegendom. Metoden enligt 16 § har kanske de största fördelarna, men kan inte användas när emissionen förutsätter bolagsordningsändringar.

De i 6–14 §§ intagna bestämmelserna om nyemission skall enligt *första*

stycket gälla i tillämpliga delar när styrelsen beslutar om nyemission under förutsättning av stämmans godkännande. Självfallet måste i emissionsbeslutet anges att det fattats under förutsättning av bolagsstämmans godkännande. Reglerna i 5 § används inte då styrelsen beslutar om emissionen. Bestämmelserna om emissionsbeslutets innehåll i 6 § skall däremot iakttas liksom i förekommande fall 7 §. Kungörelse och meddelande till aktieägarna enligt 8 § måste alltid ske. Undantaget från kungörelseskyldigheten och meddelandeplikten när samtliga aktieägare är företrädda saknar tillämpning i den här aktuella situationen. Aktieägarna får i detta fall kortare tid på sig än annars att ta ställning till om de vill utnyttja sin företrädesrätt eller inte, eftersom aktieägarna inte får reda på emissionen enligt bestämmelserna i 5 § när styrelsen beslutar om den. Teckning sker enligt 9 § och kan påbörjas efter kungörandet av styrelsens beslut. Eftersom beslutet om emission inte sker på stämman kan simultanteckning i stämmoprotokollet inte komma i fråga. 10 § skall iakttas med det undantaget att aktierna inte får tas upp i aktieboken förrän stämman gett sitt godkännande. Har ett lägsta belopp bestämts för emissionen och har det inte tecknats inom teckningstiden är enligt 11 § 1 p styrelsens beslut förfallet. Då någon bolagsordningsändring inte kan beslutas av styrelsen, kan inte 11 § 2 p tillämpas här. 12–14 §§ gäller med det förbehållet att registrering förutsätter bolagsstämmans godkännande.

I fråga om bolagsstämmans beslut om godkännande av styrelsens emissionsbeslut gäller enligt *andra stycket* bestämmelserna om information i 5 §. Vad som där sägs om förslag till emissionsbeslut skall då tillämpas på styrelsens beslut om nyemission. Om apport skall ingå i emissionen, skall regeringens tillstånd eller bankinspektionens medgivande enligt 2 § vara inhämtat och hållas tillgängligt. Vid emission där apportegendom, kvittning eller annat villkor aktualiseras måste redogörelse och yttrande från revisorerna enligt 7 § föreligga. Handlingarna skall hållas tillgängliga på det sätt som stadgas i 5 §. Aktieägarna har rätt att få styrelsebeslutet skickat till sig.

Anmälan för registrering av emissionsbeslutet skall enligt *tredje stycket* göras när emissionsbeslutet har godkänts av stämman. Liksom enligt gällande lag får tecknade aktier inte tas upp i aktieboken förrän stämman godkänt emissionen. Har anmälan för registrering inte skett inom ett år från styrelsens emissionsbeslut, är beslutet enligt detta stycke förfallet. Detta betyder att registrering av styrelsens emissionsbeslut skall vägras om ettårstiden överskridits. Vad som betalts på tecknade aktier skall i sådant fall genast återbetalas.

16 § Bolagsstämman kan bemyndiga styrelsen att fatta beslut om en nyemission i den mån emissionen kan ske utan ändring i bolagsordningen och att därvid avvika från aktieägarnas företrädesrätt enligt 3 §.

Skall styrelsen kunna besluta om nyemission med de bestämmelser som avses i 7 § eller med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt, skall detta särskilt anges i bolagsstämmans bemyndigande. Bemyndigandet skall innehålla bestämmelser om den tid, längst intill den nästkommande ordinarie bolagsstämman, inom vilken styrelsens beslut om nyemissionen skall fattas. Bestämmelserna i 5 § första stycket om förslag till emissionsbeslut skall tillämpas på förslag till bemyndigande.

Bolagsstämmans beslut om bemyndigande skall genast anmälas för registrering. Innan registrering har skett, kan styrelsen inte fatta beslut om emission.

Bestämmelserna i 6-14 §§ skall gälla i tillämpliga delar när styrelsen beslutar om emission med stöd av ett bemyndigande.

Paragrafen, som överensstämmer med 4 kap. 15 § ABL och saknar motsvarighet i BL, reglerar styrelsens rätt att besluta om nyemission på grundval av fullmakt från bolagsstämman. Bolagen ges enligt *första stycket* möjlighet att snabbt besluta om nyemissioner och genomföra dem alltefter växlande marknadslägen. Metoden kan dock ej användas om ändring i bolagsordningen krävs. Något avsteg från principen att ändringar i bolagsordningen, som utgör grundvalen för bolagets verksamhet, skall beslutas av stämman har inte tillåtits.

Enligt *andra stycket* skall bemyndigandet innehålla upplysning om det innefattar rätt att besluta om avvikelse från aktieägares företrädesrätt eller om emission som sker mot apportegendom eller är förenad med kvittningsförbehåll eller annat villkor. I annat fall saknar styrelsen behörighet att besluta om annat än kontantemission med bibehållande av gällande företrädesrätt för aktieägarna. Bemyndigandet skall vidare innehålla bestämmelser om den tid, längst till den nästkommande ordinarie bolagsstämman, inom vilken styrelsens beslut om nyemission skall fattas. Bestämmelserna i 5 § första stycket skall tillämpas i fråga om förslag till bemyndigande.

I *tredje stycket* stadgas att bolagsstämmans beslut om bemyndigande genast skall anmälas för registrering. Innan registrering sker, kan styrelsen inte fatta ökningsbeslut. När styrelsen beslutar om emission med stöd av bemyndigande sägs i *fjärde stycket* att 6–14 §§ skall gälla i tillämpliga delar. Emissionsbeslutet skall ha det innehåll som framgår av 6 §. Bestämmelserna i 7 § skall beaktas. Vid apportemission, för vilken regeringens tillstånd eller bankinspektionens medgivande krävs, och vid emission med förbehåll om kvittning eller annat villkor, skall styrelsen således avge en redogörelse som skall granskas av revisorerna. Denna granskning kan för aktieägarna vara värdefull när de senare skall ta ställning till hur styrelsen skött emissionsärendet. Kungörelse enligt 8 § skall alltid utfärdas. 8 § första stycket sista punkten och andra stycket sista punkten får dock inte någon tillämpning. Teckning sker enligt 9 § med den avvikelsen att simultanteckning inte är möjlig. Tilldelning av aktier och upptagande av aktier i aktieboken sker enligt 10 §. Bestämmelserna i 11 § andra punkten saknar tillämpning. Däremot skall 12–14 §§ iakttas.

5.2.4.4 Fondemission

17 § En fondemission kan ske genom att till aktiekapitalet förs över

1. belopp som kan delas ut enligt 12 kap. 2 § första stycket,
2. medel från uppskrivningsfond,
3. medel från reservfond, eller
4. belopp varmed värdet av en anläggningstillgång skrivs upp enligt 11 kap. 5 § andra stycket.

Bestämmelserna i 5 § första stycket gäller i tillämpliga delar även i fråga om förslag till beslut om fondemission.

Ett beslut om fondemission skall ange

1. på vilket sätt och med vilket belopp aktiekapitalet skall ökas,
2. aktiernas aktieslag eller det belopp vartill aktiernas nominella belopp höjs, och
3. den rätt till utdelning som tillkommer de nya aktierna.

I ett avstämningsbolag skall avstämningsdagen anges i emissionsbeslutet varvid iakttas att avstämning inte får ske innan beslutet har registrerats. Bestämmelserna i 6 § tredje stycket och 8 § första stycket skall tillämpas på avstämningsbolag.

Beslut om fondemission skall genast anmälas för registrering och får inte verkställas före registreringen. Aktiekapitalet är ökat när registreringen har skett. De nya aktierna skall genom styrelsens försorg genast tas upp i aktieboken. De medför rätt till utdelning enligt vad som har bestämts om detta i emissionsbeslutet. Beslutet får inte innebära att en sådan rätt inträder senare än för räkenskapsåret efter det under vilket registrering har skett.

Paragrafen överensstämmer med 4 kap. 16 § ABL och motsvarar 44 § BL. Den innefattar regler om fondemission och motsvarar i huvudsak gällande lag.

En fondemission kan enligt gällande BL endast ske med anlitande av besparade vinstmedel. Enligt 1944 års ABL kunde en fondemission därutöver ske med belopp som erhålls genom uppskrivning av anläggningstillgång.

1975 års ABL medger att fondemission sker dels med anlitande av besparade vinstmedel dels med belopp varmed uppskrivning sker och dels – såsom en nyhet – genom nedsättning av uppskrivningsfond och reservfond. De sistnämnda möjligheterna till fondemission har i förarbetena till ABL inte funnits betänkliga med hänsyn till att aktiekapitalet är starkare bundet till bolaget än uppskrivningsfond och reservfond.

I redovisningskapitlet (11 kap. 5 §) har införts nya regler om rätt till uppskrivning av anläggningstillgångs värde motsvarande de som gäller för de allmänna aktiebolagen. Uppskrivningsbeloppet kan användas för tre olika ändamål. Förutom för fondemission får det användas bl.a. för avsättning till en uppskrivningsfond. Denna fond, som ingår i det bundna egna kapitalet, får vid lämplig tidpunkt användas antingen för erforderlig nedskrivning av värdet på andra tillgångar om särskilda skäl finns för en sådan utjämning eller för fondemission.

Förslaget ger i *första stycket* bankbolagen samma möjligheter att genomföra en fondemission som 1975 års ABL ger de allmänna aktiebolagen. Samma skäl som i ABL anförts för att få föra över medel från reservfond och uppskrivningsfond till aktiekapitalet är giltiga för bankaktiebolagen. De nya redovisningsreglerna gör det även möjligt för bankaktiebolagen att för fondemission anlita sig av belopp varmed uppskrivning sker.

Uppskrivning av anläggningstillgång förenad med fondemission kan inte ge någon orealiserad vinst, eftersom uppskrivningsbeloppet binds i bolagets bundna egna kapital. Något hinder mot kombinationen uppskrivning och fondemission föreligger inte under förutsättning att uppskrivningen inte medför att tillgången värderas över verkliga värdet eller, såvitt avser fast egendom, taxeringsvärdet. Att denna förutsättning är uppfylld kontrollerar bankinspektionen, som skall lämna sitt medgivande till uppskrivningen och då samtidigt ta ställning till syftet med uppskrivningen (se 11 kap. 5 §).

Bolagsstämman skall enligt 1 § fatta beslut om fondemission. Någon

delegation till styrelsen är inte möjlig. Stämman är inte behörig att besluta om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt.

Reglerna i 5 § om information inför emissionsbeslut skall även gälla vid fondemission (*andra stycket*).

Beslutet om fondemission skall enligt *tredje stycket* ange vilket belopp som aktiekapitalet skall höjas med och om det skall ske genom höjning av aktiernas nominella belopp eller genom utgivande av nya aktier. I det senare fallet skall aktieslaget anges. Vidare skall i emissionsbeslutet anges den rätt till utdelning som tillkommer de nya aktierna. Denna punkt 3 har på samma sätt som i 6 § lyfts fram i förhållande till ABL:s motsvarande bestämmelser (se 4 kap. 16 § femte stycket ABL), och utgör således en uppgift som obligatoriskt skall inflyta i emissionsbeslutet. I femte stycket finns ytterligare en regel rörande rätt till utdelning på de nya aktierna.

I avstämningsbolag skall enligt *fjärde stycket* avstämningsdagen framgå av beslutet. Avstämning får inte ske innan beslutet har registrerats. Av tredje stycket följer vidare att kungörelse skall ske enligt bestämmelserna i 8 § första stycket. Föreskrifterna att kungörelse måste ske i avstämningsbolag hänger samman med att aktieägare som ännu inte har införts i aktieboken skall få tillfälle att anmäla sitt förvärv innan avstämning sker. I andra bolag behöver dock inte kungörelse ske, vilket innebär en ändring i förhållande till gällande rätt. Ändringar har motiverats av att aktieägare vid fondemission – till skillnad mot vad fallet är vid nyemission – inte behöver bevaka sin rätt inom viss kortare tid. Rätten att få delbevis eller fondaktie består under längre tid (18 §).

Enligt *femte stycket* skall beslutet om fondemission genast anmälas för registrering och får inte verkställas före registreringen. Aktiekapitalet är ökat när registrering skett. De nya aktierna skall genom styrelsens försorg genast tas upp i aktieboken. Regleringen överensstämmer med vad som stadgas i 13 § sista stycket.

Sker fondemission genom uppskrivning av anläggningstillgångar måste emissionsbeslutet fattas på den ordinarie stämman när balansräkningen fastställts. Ett sådant emissionsbeslut kan således inte fattas på en extra stämma. Detta är emellertid möjligt när det är fråga om en sådan fondemission som sker med medel, som vid tidigare bokslut förts över till reservfond eller uppskrivningsfond.

18 § Har vid en fondemission ett behörigt anspråk på en ny aktie inte framställts inom fem år från registreringen av beslutet om fondemissionen, kan den berättigade anmanas att ta ut aktien. Han skall därvid upplysas om att han annars riskerar att förlora aktien. Anmaningen skall sändas till den berättigade, om hans namn och adress är kända för bolaget. I annat fall skall anmaningen kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Inkommer inte anmälan inom ett år från anmaningen, kan den nya aktien säljas genom en fondkommissionär för den berättigades räkning. Denne har därefter endast rätt att mot uppvisande av aktiebrev eller avlämnande av delbevis få ut det vid försäljningen influtna beloppet med avdrag för kostnaderna för anmaningen och försäljningen. Det belopp som inte har lyfts inom fyra år från försäljningen tillfaller bolaget.

I paragrafen, som överensstämmer med 4 kap. 17 § ABL och som saknar motsvarighet i BL ges bestämmelser om preskription av rätten att erhålla nya

fondaktier. För närvarande finns i 25 § LFA bestämmelser om preskription såvitt gäller fondaktier i bankaktiebolag som är avstämningsbolag. Av 12 kap. 4 § följer att de belopp som tillfaller bolaget skall läggas till reservfonden.

Med behörigt anspråk anses ett av behörig person framställt anspråk på att få ut hel fondaktie. Den omständigheten att delbevis uttagits hindrar inte att anmaningen görs. Paragrafen gäller däremot inte i fråga om fondemission som sker genom uppstämpling av aktiernas nominella belopp.

5.2.4.5 Emissionsprospekt

19 § När ett bankaktiebolag eller aktieägare i ett bankbolag offentliggör eller på annat sätt till en vidare krets riktar en inbjudan att förvärva aktier eller teckningsrätter i bolaget, skall styrelsen upprätta en särskild redogörelse för bolagets förhållanden (emissionsprospekt) enligt 20–26 §§. Emissionsprospektet skall dock endast upprättas om summan av de belopp som till följd av inbjudan kan komma att betalas uppgår till minst en miljon kronor.

Paragrafen överensstämmer med 4 kap. 18 § ABL och saknar motsvarighet i BL. Paragrafen innehåller allmänna bestämmelser om skyldighet för bankaktiebolags styrelse att i vissa fall utge emissionsprospekt.

Styrelsen skall upprätta emissionsprospekt när bankaktiebolaget eller aktieägare i bolaget offentliggör eller på annat sätt till en vidare krets riktar inbjudan att förvärva aktier eller teckningsrätter i bolaget. De situationer som kan motivera en skyldighet att utge emissionsprospekt är, förutom nyemissioner, blockutförsäljning, marknadsintroduktioner och s.k. utbyteserbjudanden.

Särskilda bestämmelser om emissionsprospekt finns också i 5 kap. 17 §.

För nyemission gäller vissa skydds- och publicitetsföreskrifter, se 5–9 §§. Bestämmelserna om emissionsprospekt gäller utöver dessa föreskrifter. Är bolag enligt 8 § skyldigt att skicka särskild underrättelse om beslutad emission till aktieägare kan naturligtvis bolaget, om det finner det lämpligt, sammanföra denna underrättelse och emissionsprospektet till en handling. Har bolaget i samband med nyemission försummat att iaktta bestämmelserna om emissionsprospekt, skall bankinspektionen enligt 18 kap. 4 § vägra registrering. Bestämmelser om att emissionsprospekt skall bifogas anmälan om registrering kommer att tas upp i bankrörelseförordningen.

Ansvaret för prospektets innehåll ligger hos styrelsen, som upprättar prospektet. Det är inte nödvändigt att prospektet skrivs under av samtliga styrelseledamöter. Styrelsen kan besluta att prospektet på styrelsens vägnar undertecknas exempelvis av dess ordförande. Detta gäller även i de fall det är aktieägare som offentliggör en inbjudan om aktieförvärv i bolaget (se 20 §).

Bestämmelserna om emissionsprospekt är inte tillämpliga vid fondemission. Handel med delbevis kan visserligen förekomma vid fondemission men handeln har normalt ringa omfattning och består huvudsakligen i överlåtelser mellan olika aktieägare av enstaka delbevis. Något behov av emissionsprospekt för delbevis finns därför inte.

Ett av de fall då emissionsprospekt skall utges är då aktieägare i ett bolag till en vidare krets riktar inbjudan att köpa teckningsrätter i bolaget. Denna situation nämns särskilt i lagtexten. Därmed avses inte de situationer då

aktieägare i bolag, som redan är ett aktiemarknadsbolag, vid nyemission försäljer en betydande del av sina teckningsrätter. Sådana situationer täcks redan av regeln att bolaget har att utge prospekt med anledning av emission, eftersom dess aktieägare redan utgör en "vidare krets". I stället avses särskilt sådana fall då ett bolag med en eller ett fåtal aktieägare företar nyemission och aktieägaren eller aktieägarna begagnar tillfället att utförsälja ett betydande antal teckningsrätter i ett block för att därigenom introducera bolaget på aktiemarknaden.

Bestämmelserna i 20–26 §§ om emissionsprospekt gäller endast om summan av de belopp som till följd av inbjudan kan komma att erläggas överstiger 1 milj. kr.

När man prövar om "marknadseffekten" överstiger 1 milj. kr. skall hänsyn tas till det sammanlagda värdet av de kontantbelopp och/eller den apportegendom som köparen resp. tecknaren har att erlägga. Detta gränsvärde beräknas

1. vid teckning av aktier mot tillskott av pengar och/eller apportegendom såsom det nominella aktiekapitalet som skall tecknas ökat med eventuell överkurs,
2. vid köp av redan emitterade aktier såsom totala köpeskillingen härför,
3. vid köp av teckningsrättsbevis såsom totala köpeskillingen härför ökat med dels det nominella aktiekapitalet som skall tecknas, dels eventuell överkurs.

Kostnaderna för courtage bör inte inräknas i gränsvärdet.

Bestämmelserna om emissionsprospekt i ABL gäller bara i fråga om bolag som är skyldigt att ha auktoriserad revisor. Bestämmelserna om emissionsprospekt gäller däremot för samtliga bankaktiebolag.

20 § Aktieägare som ämnar sälja aktier eller teckningsrätter under sådana former att emissionsprospekt skall upprättas, skall underrätta styrelsen om detta senast sex veckor före den dag då inköp tidigast avses kunna ske.

Paragrafen, som överensstämmer med 4 kap. 19 § ABL och saknar motsvarighet i BL, innehåller bestämmelser om det fall att skyldigheten att utge emissionsprospekt uppkommer på grund av försäljning från aktieägares sida.

I de fall som avses i paragrafen initieras alltså åtgärden, som föranleder utgivandet av ett emissionsprospekt, inte av bolaget. Aktieägarna kan emellertid inte åläggas att ansvara för prospektets innehåll. De måste i stället ge styrelsen underrättelse i tillräckligt god tid före den planerade försäljningen, så att prospektet kan iordningställas och föreligga färdigt vid den tid som anges i 25 §.

I paragrafen föreskrivs i enlighet härmed att aktieägare skall underrätta styrelsen senast sex veckor före den dag då inköp tidigast avses kunna ske.

21 § Emissionsprospektet skall innehålla

1. balansräkningar avseende utgången av de tre senaste räkenskapsåren, för vilka årsredovisning och revisionsberättelse har avgivits,
2. resultaträkningar för dessa tre räkenskapsår samt

3. ett sammandrag av de uppgifter som det har ålegat bolaget att ta in i förvaltningsberättelserna för de tre räkenskapsåren.

Fyller handlingarna inte de krav som framgår av 11 kap. 9 § femte stycket, skall de fullständigas i enlighet med dessa bestämmelser.

Bestämmelserna i 11 kap. 2 § första stycket andra meningen skall tillämpas på emissionsprospekt.

Till redovisningen för de tre senaste räkenskapsåren enligt första stycket skall uppgifter lämnas om utvecklingen av in- och utlåning samt likviditet.

Om bankaktiebolag är moderbolag, skall bolaget i emissionsprospektet ta in koncernresultaträkningarna och koncernbalansräkningarna för de tre senaste räkenskapsåren. När redovisningshandlingarna och andra uppgifter för en koncern tas in i prospektet får de uppgifter för bolaget som svarar mot uppgifter i dessa handlingar utelämnas i den mån de kan anses sakna väsentlig betydelse för bedömningen av bolagets aktier. Dock får bolagets resultaträkning och balansräkning för det senaste räkenskapsåret enligt första stycket inte utelämnas.

Paragrafen, som överensstämmer med 4 kap. 20 § ABL och saknar motsvarighet i BL, innehåller bestämmelser om vilka redovisningshandlingar som skall medtas i emissionsprospektet.

Enligt *första stycket* skall emissionsprospekt innehålla balansräkningar avseende utgången av de tre senaste räkenskapsåren, för vilka årsredovisning och revisionsberättelse avgivits, resultaträkningar för dessa tre räkenskapsår samt ett sammandrag av de uppgifter som det ålegat bolaget att ta in i förvaltningsberättelserna för de tre åren. Uttrycket "sammandrag" anger att visst utrymme för en sammanfattande redogörelse med t.ex. uppgifter i tabellform medges. Avsikten är också att äldre uppgifter som eventuellt kommit att bli irrelevanta får utelämnas, om detta inte strider mot god redovisningssed. Bankaktiebolagen torde vanligtvis emittera i samband med att årsredovisning lämnas. Årsredovisningen för bankbolagen är oftast mycket utförlig. Emissionsprospekten kan därför hållas kortfattade genom att hänvisningar görs till årsredovisningen.

Det finns självfallet inget hinder mot att bankaktiebolaget kompletterar redovisningshandlingarna också med andra uppgifter, t.ex. med analystal av typen "vinst per aktie" etc. Det kan i enstaka fall förekomma, att en emission eller en utförsäljning önskas genomförd vid en tidpunkt, då visserligen årsredovisning och revisionsberättelse ligger färdiga och underskrivna, men dessa handlingar ännu inte hunnit publiceras och tillställas aktieägarna. I en sådan situation bör bolaget se till att den information om det senaste verksamhetsåret som genom emissionsprospektet görs tillgänglig, också senast på emissionsprospektets utgivningsdag görs tillgänglig för aktieägarna och för allmänheten.

Enligt *andra stycket* skall 11 kap. 2 § första stycket andra punkten tillämpas på emissionsprospekt. Detta innebär att uppgifter från tidigare års redovisningshandlingar i förekommande fall skall sammanställas så att de blir helt jämförbara med det senaste årets. Noter till resultat- och balansräkningarna tillhör dessa uppgifter och skall sålunda medtas, liksom givetvis inom linjen upptagna poster. Självfallet möter det inte något hinder att man vid behov företar förbättringar i förhållande till de ursprungligen publicerade redovisningshandlingarna, under förutsättning att dessa blir helt jämförbara med varandra.

Tredje stycket, som saknar motsvarighet i ABL, föreskriver att de för bankaktiebolagen väsentliga uppgifterna om utvecklingen av bolagets in- och utlåning samt likviditet skall tas med i redogörelsen för de tre senaste räkenskapsåren.

Enligt *fjärde stycket* första punkten skall resultatredovisningen avseende koncernen och koncernbalansräkning för de tre senaste räkenskapsåren tas med i prospektet, om det bolag som skall upprätta emissionsprospektet är moderbolag.

I samband med en nyemission torde det koncerninriktade synsättet på aktiemarknaden komma fram i sin mest renodlade form. En nyemission är endast i undantagsfall av intresse för andra intressenter än de som konstituerar själva aktiemarknaden. Den information som i sammanhanget lämnas om moderbolaget kan därför väsentligt inskränkas jämfört med vad som gäller för en årsredovisning, som ju har betydelse också för andra intressenter än aktiemarknaden. Vad som intresserar aktiemarknaden i detta sammanhang är koncernens resultat och ställning. Uppgifter härom bör därför ges en framträdande plats i prospektet. När redovisningshandlingar och andra uppgifter för koncernen tas in i prospektet kan motsvarande uppgifter för moderbolaget utelämnas. En parallell redogörelse för såväl koncern som moderbolag skulle göra prospektet onödigt svåröverskådligt.

I enlighet med dessa överväganden föreskrivs i fjärde stycket andra punkten att uppgifter som hänför sig till moderbolaget, men som ingår i koncernredovisningshandlingarna, får utelämnas om de kan anses sakna väsentlig betydelse för bedömningen av bolagets aktier. Moderbolagets uppgifter skall alltså tas med, om de är av väsentlig betydelse för bedömningen av bolagets aktier. Vid denna bedömning skall främst aktiemarknadsaspekten beaktas. Moderbolagets resultaträkning och balansräkning för senaste året får emellertid enligt fjärde stycket tredje punkten inte utelämnas. Det kan från bedömningssynpunkt vara av intresse, att få kännedom om moderbolagets ställning genom att jämförelser görs med koncernuppgifterna, och även i övrigt torde den orientering om moderbolagets egna förhållanden som härigenom lämnas vara av betydelse för läsarna.

22 § Om sådana förhållanden och händelser som hänför sig till tiden efter den period som omfattas av de i 21 § angivna handlingarna skall upplysning lämnas i emissionsprospektet, om förhållandena är viktiga för bedömningen av bolagets verksamhetsresultat och ställning eller händelserna i övrigt är av väsentlig betydelse för bolaget.

Om emissionsprospektet läggs fram senare än åtta månader efter utgången av det senaste räkenskapsår, för vilket årsredovisning och revisionsberättelse har avgivits, skall emissionsprospektet innehålla uppgifter motsvarande delårsrapport enligt 11 kap. 13 och 14 §§. Dessa uppgifter skall avse tiden från utgången av nämnda räkenskapsår till en dag ej tidigare än tre månader före emissionsprospektets tillhandahållande.

Paragrafen, som i huvudsak överensstämmer med 4 kap. 21 § ABL och saknar motsvarighet i BL, innehåller bestämmelser om att i prospektet skall tas in vissa upplysningar avseende tiden efter den period som omfattas av de i 21 § angivna redovisningshandlingarna.

Vid en emission är det särskilt viktigt att resultatuppgifter och upplysningar om andra för bedömningen av bolaget viktiga förhållanden svarar mot den aktuella situationen. I *första stycket* föreskrivs därför att i prospektet skall upplysning lämnas om sådana för bedömningen av bolagets verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden och händelser i övrigt av väsentlig betydelse för bolaget, vilka hänför sig till tiden efter den period som omfattas av de i 21 § angivna handlingarna. Emissionsprospektets uppgifter bör föras fram till ett rimligt aktuellt läge om längre tid förflutit efter utgången av det senaste av de i 21 § nämnda räkenskapsåren. I *andra stycket* föreskrivs därför att om emissionsprospektet framläggs senare än åtta månader efter utgången av det senaste räkenskapsåret, för vilket årsredovisning och emissionsberättelse avgetts, skall detta innehålla uppgifter motsvarande delårsrapport enligt 11 kap. 13 och 14 §§. Dessa uppgifter skall avse tiden från utgången av nämnda räkenskapsår till en dag inte tidigare än tre månader före emissionsprospektets tillhandahållande.

Framläggs prospektet under en tidsrymd, som börjar i och med avgivandet av revisionsberättelsen för föregående räkenskapsår och utgår åtta månader efter detta räkenskapsårs slut, krävs enligt andra stycket inte några uppgifter motsvarande delårsprognos. I detta fall är bestämmelserna i första stycket tillräckliga som skydd mot att en lucka i informationsgivningen uppstår.

23 § I emissionsprospektet skall följande uppgifter lämnas, nämligen

1. en kortfattad historik över bankaktiebolaget och dess verksamhet,
2. en redogörelse för bankbolagets och om det finns dotterföretag, koncernens verksamhet samt för bankbolagets del uppgifter som är av betydelse för bedömningen av rörelsens karaktär och utveckling,
3. en redogörelse för kapitaltäckningen enligt 7 kap. 7 § och dess betydelse för bankbolaget,
4. uppgifter om bolagets styrelseledamöter, revisorer samt anställda och delegater i ledande ställning
5. en redogörelse för ägar- och rösträttsförhållanden i fråga om bolagets aktier.

Uppgifterna enligt första stycket 1 behöver inte lämnas av bankbolag, vars aktier noteras på Stockholms fondbörs.

I paragrafen, som överensstämmer med 4 kap. 22 § ABL och saknar motsvarighet i BL, anges vissa uppgifter som skall tas in i emissionsprospektet i syfte att vid sidan om redovisningshandlingarna ge en tillfredsställande presentation av bankbolaget. I paragrafen uppräknas vissa uppgifter som utgör den information som minst måste lämnas i prospektet. Härutöver kan naturligtvis i prospektet tas in även andra uppgifter av betydelse för den krets till vilken erbjudandet riktar sig.

I punkten 1 anges att en kort historik över bolaget och dess verksamhet skall tas med. Detta gäller dock enligt undantagsregeln i andra stycket inte bolag vars aktier är börsnoterade. Dessa bolag kan antas vara så väl kända för den krets erbjudandet riktar sig till, att behovet av en historik inte är särskilt framträdande.

Enligt punkten 2 skall vidare lämnas en redogörelse för koncernens/bankaktiebolagets verksamhet och dess ställning inom bankområdet. En beskrivning av verksamheten etc. måste naturligtvis anpassas till de

förhållanden som gäller för resp. företag. Redogörelsen för koncernens verksamhet bör om möjligt ske med uppdelning på rörelsegrenar. För bankaktiebolagets del skall lämnas uppgifter som är av betydelse för bedömningen av rörelsens karaktär och utveckling. Uppgifter om marknadsandelar för inlåning från allmänheten och utlåning till allmänheten vid utgången av de tre senaste räkenskapsåren kan vara exempel härpå.

För varje rörelsegren bör det lämnas en kommentar till såväl historiken som till den förväntade utvecklingen. Uppgift om marknaden och kundgruppen är något som väsentligt underlättar en utomståendes möjlighet att bilda sig en egen uppfattning om bankbolaget och dess möjligheter för framtiden. I samband med en sådan redogörelse bör konkurrensförhållandena och koncernens ställning inom sin bransch kommenteras.

I punkten 3 föreskrivs att emissionsprospektet skall innehålla en redogörelse för bankens ställning såvitt avser kapitaltäckningskravet enligt 7 kap. 7 § och dess betydelse för bankaktiebolaget.

I punkten 4 föreskrivs att uppgift om bolagets styrelseledamöter, revisorer, samt anställda och delegater i ledande ställning skall lämnas. En sådan upplysning är av intresse med hänsyn till att ledningen ofta har en avgörande betydelse för ett bankbolags utveckling. Vad som avses med anställda och delegater i ledande ställning är naturligen beroende av förhållandena i det enskilda bolaget. Allmänt sett bör dock till denna krets räknas medlemmar av direktion samt högre chefer med ansvar för en viss funktion, en rörelsegren eller motsvarande enhet.

Enligt punkten 5 skall redogörelse lämnas för ägar- och rösträttsförhållanden i fråga om bolagets aktier. Vilken information som denna redogörelse skall innehålla beror i hög grad på de föreliggande omständigheterna. Bolagets större aktieägare kan alltid namnges med angivande av deras innehav. Det kan även vara av intresse att få veta om de största innehaven antalsmässigt och röstmässsigt konstituerar en majoritet. Ett sätt att fullgöra informationsplikten är att lägga fram en statistisk redovisning, i förekommande fall uppdelad på aktieslag, av antalet aktieägare i olika storleksklasser efter aktieinnehav samt det antal aktier som innehas inom varje storleksklass.

24 § Uppgifterna i emissionsprospektet enligt 21 §, 22 § första stycket samt 23 § skall granskas av bankaktiebolagets revisorer. Deras berättelse över granskningen skall tas in i emissionsprospektet.

Paragrafen, som överensstämmer med 4 kap. 24 § ABL och saknar motsvarighet i BL, innebär att bolagets revisorer skall granska vissa uppgifter i prospektet och att deras berättelse över granskningen skall tas in i detta.

Enligt paragrafen skall revisorerna sålunda granska samtliga uppgifter som enligt 21–23 §§ obligatoriskt skall tas med i ett prospekt, utom de som i förekommande fall lämnas enligt 22 § andra stycket, dvs. motsvarigheten till en delårsrapport. Sådan rapport skall nämligen inte revideras. Däremot skall uppgifterna enligt 22 § första stycket granskas, vilket medför att granskningen i vissa väsentliga avseenden gäller även tiden efter utgången av det senaste räkenskapsår som underkastats ordinarie revision. Denna granskningsplikt

motsvarar emellertid vad som i fråga om nyemission gäller enligt 5 § första stycket 3.

Revisorernas huvuduppgift är att granska dels urvalet av lämnad allmän information, dels jämförbarheten främst mellan resultat- och balansräkningar för olika år. I ett prospekt kan, liksom i en årsredovisning, ingå uppgifter utöver de lagstadgade. Om uppgifterna är av redovisningskaraktär, bör i enlighet med god revisionssed vid granskning av årsredovisningar även sådana uppgifter genomgås av revisorerna. Revisorernas berättelse skall klart ange vilka uppgifter i prospektet som i förekommande fall inte har granskats.

25 § Emissionsprospektet skall tillhandahållas på de platser där teckning eller inköpsanmälan tas emot senast tre dagar före den dag då teckning eller inköp tidigast kan ske. Vid tidens bestämmande skall inte söndagar, andra allmänna helgdagar, lördagar, midsommarafton, julafton och nyårsafton räknas in.

Paragrafen, som överensstämmer med 4 kap. 25 § ABL och saknar motsvarighet i BL, anger att emissionsprospektet skall tillhandahållas senast tre dagar före den dag då teckning eller inköp tidigast kan ske.

Bestämmelsen utgår från att en viss första dag för teckning eller inköp anges. Beträffande teckningsperiodens längd och första dag finns vissa bestämmelser i 6 § 5. Praxis är att vid utförsäljning av aktier och teckningsrätter en första dag anges. Tecknings- resp. inköpsperiodens omfattning bör anges i prospektet.

Bestämmelsen att emissionsprospekt skall tillhandahållas viss tid i förväg får sin största betydelse för det fall att allmänheten erbjuds teckna eller köpa aktier i ett tidigare icke börsintroducerat företag. Prospektet skall enligt paragrafen tillhandahållas på de platser där teckning görs eller inköpsanmälan lämnas, dvs. vanligen den förmedlande bankens kontor senast tre dagar före första teckningsdag. I dessa tre dagar inräknas inte sön- och helgdagar etc.

Tryckt eller på annat sätt mångfaldigat prospekt skall finnas i tillräckligt antal exemplar för att kunna överlämnas till var och en som önskar erhålla det. Emissionen bör utannonseras senast den dag prospekt finns tillgängligt.

Den dag som kungjorts såsom första anmälningsdag skall också reellt hållas öppen för att ta emot alla då inkommande, eller eventuellt även dessförinnan inkomna, anmälningar. Alla anmälningar som inkommit senast första dagen av den i inbjudan angivna tecknings- eller inköpsperioden skall anses ha skett vid affärstidens slut nämnda dag och samtliga under – och eventuellt före – första dagen inkomna anmälningar ges lika rätt. Iakttas en sådan princip förhindras att prioriteringar sker på ett från informationssynpunkt olämpligt sätt. Den som råkat komma först till försäljningslokalen eller den vars dit skickade anmälan först blivit mottagen, får alltså ej därigenom företrädesrätt.

Det ovan angivna principiella betraktelsesättet, som återfinns i motiven till ABL, hindrar naturligtvis inte att vid tilldelningen av aktier vissa prioriteringar tillämpas t.ex. för att få önskad spridning av aktierna och ett lämpligt antal aktieägare med innehav av börspoststorlek.

26 § Utarbetas emissionsprospektet med anledning av erbjudande från en aktieägare, har bankaktiebolaget rätt att från aktieägaren få ersättning för sina kostnader för emissionsprospektet samt för revisionskostnaden. Uppträder flera aktieägare som säljare, skall kostnaderna fördelas mellan dem i förhållande till det antal aktier eller teckningsrätter, som var och en har bjudit ut till försäljning.

Paragrafen överensstämmer med 4 kap. 26 § ABL och saknar motsvarighet i BL. När utgivande av ett emissionsprospekt föranleds av aktieägares åtgärder skall, som nämnts vid 19 §, styrelsen svara för att prospektet utarbetas. Kostnaderna härför bör emellertid inte belasta bolaget och därmed övriga aktieägare. I paragrafen stadgas därför att bolaget får från aktieägaren uppbära ersättning för sina kostnader för prospektet samt för revisionskostnader. Paragrafen anger också hur kostnaden skall fördelas mellan flera aktieägare. I förhållande till bolaget svarar aktieägare solidariskt för kostnadsersättningen.

5.2.5 5 kap. Konvertibla skuldebrev, skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning samt upptagande av vissa andra lån

Genom lagen (1973:302) om konvertibla skuldebrev m.m. (LKS) infördes för de allmänna aktiebolagen bestämmelser om konvertibla skuldebrev och skuldebrev förenade med optionsrätt. I och med ABL:s ikraftträdande upphävdes denna lag och reglerna överfördes i stort sett oförändrade till 5 kap. ABL. I propositionen till 1973 års lag (prop. 1973:93) utsades att den nya lagstiftningen inte berörde bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag, vilka bolag omfattades av en särskild lagstiftning, och att dessa typer av bolag åtminstone då inte syntes ha något mer tvingande behov av att kunna anlita dessa nya finansieringsformer.

När ett bolag behöver skaffa nytt kapital kan det ske på i princip två sätt. Bolaget kan öka det egna kapitalet genom nyemission. Bolaget kan också öka det främmande kapitalet genom att ta upp lån vilket vanligtvis sker mot obligationer eller andra skuldebrev. Aktier ger i motsats till fordringar rösträtt och annan rätt att medverka i bolagets förvaltning. Fordringsägarnas anspråk på betalning och ränta går å andra sidan före aktieägarnas anspåk på utdelning och likvidationskvot. På senare tid har vi kunnat konstatera en snabbt framväxande penningmarknad. Nya instrument har introducerats på marknaden, t ex bankcertifikat, företagscertifikat och statsskuldväxlar. Gränsen mellan penningmarknaden och den traditionella kapitalmarknaden i form av långa obligationslån har härigenom kommit att suddas ut.

Det förekommer emellertid också olika mellanformer mellan aktier och fordringar, nämligen konvertibla skuldebrev, som ger fordringsägarna rätt att på vissa villkor byta ut skuldebreven mot aktier i bolaget, och skuldebrev förenade med optionsrätt att delta i nyemissioner. Dessa typer av finansieringsinstrument har sedan en tid tillbaka använts utomlands, särskilt i USA och Västtyskland. I Sverige infördes de som tidigare nämnts år 1973. Konvertibla skuldebrev har vissa fördelar sett från det emitterande bolagets synpunkt framför vanliga skuldebrev. Konverteringsrätten utgör nämligen en särskild förmån som leder till att räntan på lånet kan sättas något lägre än

vad som skulle vara fallet om ett vanligt lån emitterades. Vidare har konverteringslånen den fördelen, att i den mån konverteringen utnyttjas av skuldebrevsinnehavaren, bolagets egna kapital därigenom ökar, vilket alltså innebär en förbättring av relationerna mellan bolagets eget och dess främmande kapital. Också sett från skuldebrevsinnehavarnas synpunkt ger konveritbla skuldebrev vissa fördelar både jämfört med en placering i vanliga skuldebrev och jämfört med direkt placering i aktier. Värdet på ett konvertibelt skuldebrev stiger oftast i ungefär samma mån som kursen på bolagets aktier. Utbytesrätten innebär att skuldebrevsinnehavaren kan förvandla sin fordran på bolaget till en andel i bolaget, vilket kan vara till fördel om bolaget visar stigande vinster som medger högre utdelning än den ränta som gäller för lånet. Denna fördel är särskilt påtaglig under en fortgående inflation. Skulle aktiekursen sjunka kan skuldebrevsinnehavaren avstå från utbytet och i stället hålla sig till fordringsrätten. Jämfört med direkt placering i aktier innebär en investering i konvertibla skuldebrev vissa fördelar från säkerhetssynpunkt. Om man är osäker om aktierna i bolaget kommer att stiga i värde kan man nämligen genom att köpa konvertibla skuldebrev avvakta utveckligen.

Skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning har i huvudsak samma fördelar som konvertibla skuldebrev. Optionsrätten har i likhet med konverteringsrätten ett ekonomiskt värde och medför därför att räntan på lånet kan sättas lägre än räntan på ett vanligt lån. Risken med en placering i skuldebrev med optionsrätt till nyteckning är lägre än vid en placering i aktier. I vissa fall kan skuldebrev av denna typ vara förmånligare än konvertibla skuldebrev. Ett utnyttjande av optionsrätten till nyteckning innebär att bolaget får ett ytterligare kapitaltillskott, vilket inte är fallet vid en konvertering. En speciell fördel med skuldebrev med optionsrätt till nyteckning är att nyteckningen kan spridas över en lång period. Det vid en viss tidpunkt på kapitalmarknaden tillgängliga kapitalet tas alltså inte i anspråk i samma utsträckning som när det är fråga om en vanlig nyemission.

De fördelar som är förenade med konvertibla skuldebrev och skuldebrev med optionsrätt sett från de allmänna aktiebolagens sida gäller också i stort sett för bankaktiebolagen. Därtill kommer för bankbolagens del behovet av att med eget kapital tillgodose kapitaltäckningskravet i 7 kap. 7 §. De båda finansieringsformerna konvertibla skuldebrev och skuldebrev med optionsrätt till nyteckning har var för sig fördelar som kan vara mer eller mindre framträdande beroende på konjunkturerna och på vilket bankbolag det är fråga om. De inrymmer visserligen vissa spekulativa moment men dessa är inte så framträdande att dessa finansieringsformer skulle på något sätt vara mer äventyrliga för bankbolagen än en traditionell nyemission. Vissa begränsningar i rätten att använda dessa finansieringsformer kommer emellertid att gälla för bankbolagen.

Genom bestämmelsen i 3 kap. 3 § uppställs förbud för utländska rättssubjekt att förvärva aktier i svenska bankaktiebolag. Detta innebär att de nu diskuterade finansieringsformerna inte kommer att bli så användbara på utländska kapitalmarknader.

Enligt 1 § första stycket skall det vara fråga om löpande skuldebrev. Dessa torde regelmässigt framställas i tryck. Bankbolagen har enligt bestämmelsen

i 66 § BL endast möjlighet att ge ut två typer av löpande skuldebrev, som är tryckta eller graverade, nämligen förlagsbevis lydande på minst etthundra kronor och obligationer. Denna bestämmelse har utredningen utmönstrat ur lagen och vad som återstår av bestämmelserna i 66 § BL är endast de bestämmelser som begränsar bankbolagens rätt att ge ut obligationer (se 7 kap 17 §).

Möjligheten att emittera bankobligationer infördes den 1 januari 1980. Enligt departementschefens uttalanden i prop. 1978/79:165 borde introduktionen av dessa obligationer på marknaden ske med försiktighet och deras effekter på kreditmarknaden studeras noga. Vissa begränsningar kom därför att gälla för banks obligationsupplåning. För att bankobligationerna skall kunna bidra till en vidgning av obligationsmarkanden genom att attrahera nya placerarkategorier får löptiden inte vara längre än sju år, om obligationerna ges ut i Sverige. Har de obligationer som bankbolaget ger ut i Sverige en löptid överstigande ett år får de utfärdas till ett belopp som motsvarar högst tre procent av bankbolagets inlåning från allmänheten. När bankerna enligt bestämmelserna i detta kapitel skall öka sin inlåning genom att emittera konvertibla obligationer eller obligationer med optionsrätt att förvärva nya aktier bör dessa begränsningar iakttas.

En bank har också möjlighet att knyta konverterings- eller optionsrätten till förlagsbevis. Dessa står efter obligationerna i förmånsrättshänseende. Syftet med att emittera förlagslån är i första hand att bankbolagen härigenom kan förstärka sin kapitalbas för tillgodoseende av kapitaltäckningskravet enligt 7 kap. 7 §. Obligationsupplåningen avser däremot endast att tillföra bankerna större kreditgivningsresurser. Någon begränsning för bankerna att emittera förlagslån på sätt som gäller vid emission av obligationer finns inte. Förlagslånen har oftast en längre löptid (ca 15 år).

Bestämmelserna i kapitlet om konvertibla skuldebrev och skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning (1-15 §§ och 18 §) överensstämmer i sak i stort sett med bestämmelserna i 5 kap. ABL. Kapitlet i ABL överensstämmer med de bestämmelser som tidigare fanns intagna i 1-18 §§ lagen (1973:302) om konvertibla skuldebrev m.m.

Förfarandet vid emission av skuldebrev enligt ABL och förslaget stämmer nära överens med förfarandet vid nyemission i 4 kap. Några särskilda regler för utgivande av konvertibla skuldebrev mot ersättning i pengar finns emellertid inte i kapitlet. Det förutsätts att skuldebreven inte ges ut förrän bankbolaget fått full betalning för dem. Inte heller finns det några närmare bestämmelser om teckningsförfarandet eller några regler om hur tecknarna skall få del av emissionsvillkoren. Vid emission av konvertibla obligationer eller obligationer förenade med optionsrätt till nyteckning gäller inte formerna för aktieteckning. Anledningen till detta är att en teckning av andel i ett lån inte innebär någon skyldighet att konvertera eller nyteckna utan endast en rätt till detta. De bestämmelser som avser att lämna skydd mot vissa risker vid aktieteckning har därför ansetts obehövliga. Det avtal som vid emission av konvertibla skuldebrev och skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning sluts mellan bankbolaget och långivaren följer – med undantag för de fall då ersättningen för konvertibla skuldebrev utgörs av annan egendom än pengar – vanliga obligationsrättliga regler.

Utredningsförslaget innehåller också i kapitlets 16 § regler om vinstandels-

lån, dvs lån mot obligationer eller förlagsbevis, som ger rätt till – förutom eventuell fast ränta – ett variabelt avkastningsbelopp. De skuldebrev som ger denna rätt benämns vinstandelsbevis eller participating debentures. Den variabla avkastningen kan stå i viss relation till bankbolagets aktier men den kan även avse en viss andel i bolagets årsvinst.

I förslaget har tagits in bestämmelser om att bankbolagen har möjlighet att ta upp vinstandelslån. Dennna låneform har dock utan särskild reglering stått öppen för bankbolagen. Skuldebreven benämns vinstandelsbevis. Om ett vinstandelslån tas upp mot obligationer gäller bestämmelserna i 7 kap 17 § som begränsar bankbolags rätt att ge ut obligationer.

Beslut att ta upp vinstandelslån skall fattas av bolagsstämman eller, efter stämmans bemyndigande – av styrelsen. I förslaget har – till skillnad från motsvarande bestämmelse i ABL – även tillagts att ett sådant beslut kan fattas av styrelsen under förutsättning av bolagsstämmans godkännande.

Av vinstandelsbevisen finns det två slag, lånedebentures och delägardebentures. Lånedebentures medför rätt till återbetalning av lånet med ett nominellt eller eventuellt indexberäknat belopp. Delägardebentures medför däremot rätt till betalning ur bolagets tillgångar vid likvidation eller uppsägning med belopp som t ex motsvarar viss kvotdel i bolagets tillgångar eller som beräknas efter den genomsnittliga marknadskursen på aktierna under en period före uppsägningen eller likvidationen.

Vinstandelslån inrymmer alltid vissa osäkerhetsmoment. Det spekulativa momentet är emellertid inte så framträdande om lånet skall lösas in till ett nominellt eller ett med hänsyn till penningvärdesförändringen bestämt belopp vid en på förhand fixerad tidpunkt. Någon anledning att hindra bankbolagen att använda den speciella mellanform mellan aktie och obligation som denna typ av vinstandelsbevis utgör finns inte enligt utredningens mening.

Är varken inlösentidpunkten eller återbetalningsbeloppet på förhand bestämd har innehavaren av vinstandelsbevis däremot en mycket osäker ställning. Innehavaren av en delägardebenture intar en ställning som ligger mycket nära aktieägarens. Denne skulle emellertid sakna rösträtt på bolagsstämma och även sakna möjlighet att ingripa mot inte önskvärda bolagsstämmobeslut. Han har inte heller någon motsvarighet till aktieägarens principiella rätt till företräde vid nyemission. Det betyder att en innehavare av en delägardebenture får finna sig i att värdet av hans andelsrätt minskar allteftersom nya vinstandelsbevis med rätt till andel i bolagets förmögenhet ges ut. En innehavare av en delägardebenture intar således i realiteten samma ställning som en aktieägare, men utan att kunna delta i bolagets förvaltning och utan att kunna åberopa några av de skyddsregler som gäller för aktieägare. Med hänsyn till intresset av att i bankbolag få intressenter som inte har en ställning som ligger mellan aktieägarens och långivarens utan som i stället har ett klart ägaransvar och inflytande, bör delägardebentures förbjudas för bankbolagen (16 §). Däremot bör lånedebentures liksom konvertibla skuldebrev som ovan angivits kunna accepteras som för bankerna acceptabla instrument för finansiering av sin rörelse.

5.2.5.1 Allmänna bestämmelser

1 § Ett bankaktiebolag kan mot ersättning ge ut konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning. Sådana skuldebrev skall ställas till innehavaren eller till viss man eller order. Bestämmelserna i 7 kap. 17 § om bankbolags rätt att utfärda obligationer skall därvid iakttas.

Konvertibla skuldebrev skall innehålla en utfästelse från bankbolaget om att borgenären har rätt att helt eller delvis byta ut sin fordran enligt skuldebreven mot aktier i bolaget. Skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning skall ge borgenären rätt att teckna aktier i bolaget mot betalning i pengar.

Villkoren för utbyte eller nyteckning av aktier skall bestämmas så att utbyte eller nyteckning kan ske utan att bolagsordningen ändras. Ersättningen för ett konvertibelt skuldebrev får inte understiga det nominella beloppet på aktier som lämnas ut vid utbyte, om inte mellanskillnaden täcks genom kontant betalning vid utbytet. Skall ett konvertibelt skuldebrev kunna betalas med annan egendom än pengar (apport) krävs regeringens tillstånd eller bankinspektionens medgivande enligt 4 kap. 2 § andra stycket och gäller i övrigt bestämmelserna i 4 kap. 2 § första stycket.

Optionsrätt till nyteckning kan knytas till optionsbevis fogade till skuldebrev. Borgenären får avskilja ett optionsbevis från ett skuldebrev och förfoga över beviset särskilt, om det inte i skuldebrevet föreskrivs att beviset får avskiljas först efter viss tid.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 1 § ABL och innehåller allmänna regler om bankaktiebolags rätt att ge ut konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning.

De skuldebrev som det här är fråga om skall kunna överlåtas i den allmänna omsättningen. Vidare bör fordran enligt skuldebrevet lätt kunna bytas ut mot aktier i bolaget. För att tillmötesgå dessa synpunkter föreskrivs i *första stycket* att konvertibla skuldebrev och skuldebrev förenade med optionsrätt skall vara ställda till innehavaren eller till viss man eller order. Ett enkelt skuldebrev som försetts med en konverteringsklausul är inte underkastat reglerna i detta kapitel. Ett bankbolag som utfärdat ett sådant enkelt skuldebrev är inte förpliktat att genomföra den för det utlovade utbytet nödvändiga kapitalökningen. Av att skuldebrev som avses i kapitlet skall vara löpande följer, att det av skuldebreven eller av en hänvisning i detta, måste framgå den rätt som enligt emissionsvillkoren tillkommer skuldebrevens innehavare. Förutom fordringens belopp, räntefot och amorteringsvillkor måste alltså också framgå tid och villkor för utbyte resp. nyteckning och andra särskilda villkor.

Av bestämmelserna i 66 § BL framgår att bankbolagen endast i två fall får utfärda tryckta eller graverade, till innehavaren eller till viss man eller order ställda förbindelser eller ikläda sig ansvar för sådana förbindelser. Ett av dessa är att bankbolagen får utfärda räntebärande förlagsbevis som lyder på minst ett hundra kronor. Det andra undantaget säger att bankbolagen får utfärda och ställa garanti för räntebärande obligationer som lyder på minst ett hundra kronor. De obligationer som ett bankbolag ger ut i Sverige får ha en löptid på högst sju år. Vidare får obligationer som har en löptid överstigande ett år ges ut endast intill ett belopp som svarar mot högst tre procent av bankbolagets inlåning från allmänheten.

I 7 kap. 17 § föreslår utredningen en förändring av 66 § BL. Den gällande begränsningen att utfärda tryckta eller graverade löpande förbindelser eller

att ikläda sig ansvarighet för sådana förbindelser har utmönstrats ur lagen med undantag för den begränsning som avser bankbolags rätt att utge obligationer. Dessa senare bestämmelser är således de enda som återstår av 66 § BL och utgör 7 kap. 17 § i dess helhet.

Även för konvertibla obligationer och för obligationer förenade med optionsrätt gäller de begränsningar som avser obligationer och som stadgas i 7 kap. 17 §. Någon sådan begränsning föreligger däremot inte vad gäller förlagsbevis, varför bankbolagen i övervägande antalet fall torde emittera förlagslån och knyta konverterings- eller optionsrätten till sådana typer av skuldebrev.

Ersättningen för ett konvertibelt skuldebrev eller ett skuldebrev förenat med optionsrätt kan utgöras av pengar eller annan egendom (apport). För att egendom skall kunna godtas som apportegendom fordras att den har förmögenhetsvärde så att den kan tas upp som tillgång i bolagets balansräkning.

I *andra stycket* anges närmare vad som förstås med konvertibla skuldebrev och skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning.

Konvertibla skuldebrev skall innehålla en utfästelse från bankbolaget om att borgenär har rätt att helt eller delvis byta ut sin fordran enligt skuldebreven mot aktier i bolaget. Ett sådant utbyte har närmast karaktären av en överlåtelse, dvs att en fordringsrätt byts ut mot en andelsrätt. Även ett partiellt utbyte kan tänkas, exempelvis i den formen att borgenär tilldelas aktier i bankbolaget mot att hans fordran enligt skuldebrevet sätts ned.

En innehavare av ett *skuldebrev förenat med optionsrätt till nyteckning* byter inte ut sitt skuldebrev mot aktier. Denne behåller i stället skuldebrevet och låter på samma sätt som med vanliga skuldebrev lösa in det hos bankbolaget efter lånetidens utgång. Med skuldebrevet är emellertid förenad en rätt att till ett från början fastställt pris få teckna aktier i bankbolaget. Skuldebrevsinnehavaren måste, för de aktier han på detta sätt tecknar, erlägga ett nytt belopp. Denne får således ett nytt kapitalutlägg och blir efter nyteckning både aktieägare och borgenär i bankbolaget.

Som tidigare nämnts kan betalningen för själva skuldebrevet ske antingen i form av pengar eller apportegendom. Däremot kan betalningen vid teckningen av aktierna inte ske i annan egendom än pengar. Anledningen till detta är följande. När apportegendom tillskjuts skall egendomen värderas så att den inte åsätts ett för högt värde. Skulle apport tillåtas som likvid för tecknade aktier i detta fall skulle svårbemästrade problem uppstå. Bl.a. måste redan i samband med emission av skuldebrev apportegendomen på något sätt värderas. När sedan aktieteckning sker, kanske många år efter emissionsbeslutet, kan en sådan värdering vara helt missvisande. Apport vid nyteckning bör därför inte tillåtas.

Enligt *tredje stycket* skall omfattningen av konvertering eller nyteckning begränsas så att den endast tar i anspråk så många aktier som vid tiden för registreringen av bolagsstämmans beslut om emissionen av skuldebreven kan ges ut utan att bolagsordningen ändras. Skulle t.ex. samtliga skuldebrev bytas ut omedelbart efter registreringen av emissionsbeslutet, får det alltså inte medföra att aktiekapitalet ökas över gränsen för maximikapitalet. Konvertering eller nyteckning får inte heller medföra att bolaget ger ut eller ökar visst aktieslag utöver vad bolagsordningen medger. Vill bankbolaget ge

ut skuldebrev till sådant belopp att konvertering eller nyteckning kan medföra en ökning av aktiekapitalet utöver maximikapitalet, måste i samband med beslutet om emissionen av skuldebreven också beslutas en ändring av bolagsordningen varigenom maximikapitalet höjs till erforderligt belopp. Motsvarande skall gälla om konvertering eller nyteckning skall ske mot aktier av visst slag utöver vad bolagsordningen medger. Beslutet om en sådan bolagsordningsändring skall stadfästas och registreras senast när emissionsbeslutet registreras enligt 7 § tredje stycket. Bankinspektionen måste vid registreringen kontrollera att konvertering eller nyteckning kan ske utan att man därmed kommer i konflikt med bolagsordningen. I och med att registrering har ägt rum, visar registret vilken ökning av aktiekapitalet som konvertering eller nyteckning kan medföra utan något ytterligare beslut av bolagsstämma eller styrelse. En ändring av bolagsordningen eller annan åtgärd som förhindrar denna ökning kan då inte registreras eftersom en sådan registrering skulle innebära att registret kommer att innehålla motstridiga uppgifter. Skulle stämman senare fatta beslut om nyemission eller fondemission till sådant belopp att maximikapitalet inte längre ger utrymme för den ökning som en konvertering eller nyteckning kan medföra, måste bolagsstämman i samband med beslutet om kapitalökning besluta om sådan höjning av maxmimikapitalets belopp som är nödvändig för att konvertering eller nyteckning fortfarande skall kunna ske enligt villkoren i beslutet om emissionen av skuldebrev.

I tredje stycket föreskrivs vidare att betalningen för ett konvertibelt skuldebrev inte får understiga det nominella beloppet på aktier som skall utlämnas vid utbyte, om inte mellanskillnaden täcks genom kontant betalning vid utbytet.

En konvertering kan sägas innebära att den som begär konvertering får aktier i bankbolaget mot vederlag som han tidigare överlämnat i samband med att skuldebrev emitterades av bolaget. Som förut nämnts tillåts inte emission av aktier till underkurs (2 kap. 2 §). Förbudet mot emission av aktier till underkurs bör naturligtvis inte kunna kringgås genom att bolaget utfärdar konvertibla skuldebrev för ett vederlag vars värde understiger det nominella beloppet på aktie som utlämnas vid utbytet. Även om vederlaget understiger det nominella beloppet på aktien, skall dock konvertering kunna genomföras, såvida mellanskillnaden täcks genom betalning till bolaget i samband med utbytet. Någon anledning att i denna speciella situation tillåta betalning mot apportegendom synes inte föreligga. Tvärtom skulle något sådant medföra betydande komplikationer. Det skall alltså vara fråga om en kontant betalning.

I tredje stycket föreskrivs slutligen att det krävs regeringens tillstånd eller bankinspektionens medgivande för att ett konvertibelt skuldebrev skall kunna betalas med apportegendom. Ersättningen för konvertibla skuldebrev är ju som nämnts indirekt bankbolagets ersättning för aktier. Samma regel som gäller för betalning med apport av aktier vid nyemission (4 kap. 2 § första stycket) bör därför gälla även när ett konvertibelt skuldebrev skall betalas med apport. Utöver att det skall krävas tillstånd av regeringen eller medgivande av bankinspektionen föreskrivs att värdet på apportegendom inte får sättas högre än det verkliga värdet för bolaget och att endast sådan

egendom som är eller kan antas bli till nytta för bolagets verksamhet kan utgöra apportegedom.

Fjärde stycket. En optionsrätt till nyteckning (warrant) kan vara knuten antingen till skuldebrevet eller till ett därvid fogat optionsbevis. I det förra fallet kan skuldebrevets innehavare inte överlåta optionsrätten separat eller på annat sätt förfoga över den (s.k. nondetachable warrant). Vid utnyttjande av optionsrätten måste i detta fall skuldebrevet företes. En påstämpling om utnyttjandet kan då ske. En särskild för detta ändamål avsedd kupong kan också avskiljas och behållas av bankbolaget. Knyts optionsrätten i stället till ett vid skuldebrevet fogat optionsbevis, kan beviset skiljas från skuldebrevet och överlåtas för sig (s.k detachable warrant). Detta kan ske antingen redan i samband med att skuldebrevet ges ut eller, i enlighet med föreskrift i skuldebrevet, först efter viss tid. Optionsbeviset kan vara ställt till innehavaren eller till viss man eller order. Optionsrättens enda funktion har ansetts vara att utgöra en särskild förmån som skall kunna underlätta en emission av skuldebrev. Av denna anledning gäller som en ovillkorlig regel att optionsrätter till nyteckning inte kan emitteras utan anknytning till ett lån.

2 § Vid emission av skuldebrev mot betalning i pengar har aktieägarna företrädesrätt att teckna sig för förvärv av skuldebrev som om emissionen gällde de aktier som kan komma att träda i stället för skuldebreven eller nytecknas på grund av optionsrätt.

Paragrafen, som innehåller regler om aktieägarnas företrädesrätt att teckna sig för förvärv av de ifrågavarande skuldebreven vid kontantemission, överensstämmer med 5 kap. 2 § ABL.

Enligt 4 kap. 3 § gäller som huvudregel att aktieägarna har företrädesrätt vid teckning av nya aktier. Ett skäl för företrädesrätt är att det är svårt att bestämma emissionskursen korrekt och att de gamla aktieägarna måste få del i den favör som kan ligga i en låg emissionskurs. Ett annat skäl är att maktpositionerna i bankbolaget kan rubbas om de nya aktierna förvärvas av andra än de tidigare aktieägarna. En oinskränkt företrädesrätt vid nyemission kan försvåra företagsrekonstruktioner, företagsförvärv och kontantemissioner där t.ex. de anställda skall få tillfälle att teckna aktier. Dessa överväganden aktualiseras också vid en emission av konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt, eftersom skuldebreven senare medför rätt till utbyte mot aktier eller teckning av aktier.

Mot bakgrund av det sagda stadgas det i paragrafen att om ersättningen för skuldebreven består av pengar, så har aktieägarna rätt att teckna sig för förvärv av skuldebrev som om emissionen gällde de aktier som kan komma att träda i stället för skuldebrev eller nytecknas på grund av optionsrätt. Bolagsstämman eller, i fall som avses i 9 §, styrelsen kan dock besluta om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt. Bolagsordningen kan innehålla föreskrift, varigenom den angivna möjligheten att avvika från företrädesrätten hindras eller försvåras.

Finns aktier av olika slag och medför dessa inte lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst blir för företrädesrätten till teckning av skuldebrev avgörande bolagsordningens bestämmelser om företrädesrätt till teckning av nya aktier.

5.2.5.2 Förfarandet vid emissionen

3 § Beslut om emission av skuldebrev fattas av bolagsstämman,om något annat inte följer av 8 eller 9 §. Behöver bolagsordningen ändras skall beslut om detta fattas först. Ett beslut om emission får fattas innan ändringen stadfästs om beslutet görs beroende av att stadsfästelse meddelas. I fråga om förslag till beslut om emission och om kallelse till bolagsstämma skall 4 kap. 5 § tillämpas.

Paragrafen, som innehåller vissa bestämmelser om emissionsbeslut, överensstämmer i huvudsak med 5 kap. 3 § ABL. Beslut om emission av skuldebrev fattas av bolagsstämman, om inte beslutet fattas av styrelsen under förutsättning av bolagsstämmans godkännande (8 §) eller efter bolagsstämmans bemyndigande (9 §). Kräver emissionen en ändring av bolagsordningen får emissionsbeslutet fattas först efter stämmans beslut om en sådan ändring av bolagsordningen och om beslutet fattas innan ändringen stadfästs under villkor att stadfästelse därefter sker. Beträffande förfarandet gäller i fråga om förslag till beslut om emission och kallelse till bolagsstämman motsvarande regler som för nyemission av aktier enligt 4 kap. 5 §.

4 § Beslutet om emission skall ange

1. emissionens belopp eller det högsta beloppet eller det lägsta och högsta beloppet för emissionen,
2. den företrädesrätt att delta i emissionen som tillkommer aktieägare eller någon annan eller vem som annars får delta i emissionen,
3. den tid inom vilken teckning av skuldebrev kan ske, när ett visst belopp eller ett lägsta belopp har bestämts för emissionen,
4. den tid, inom vilken aktieägare kan använda sin företrädesrätt till teckning,
5. skuldebrevens nominella belopp, emissionskursen och räntefoten,
6. den tid inom vilken tecknade skuldebrev skall betalas samt den beräkningsgrund, enligt vilken vid överteckning de skuldebrev som inte tecknats med företrädesrätt skall fördelas, om det inte har föreskrivits att fördelningen skall bestämmas av styrelsen,
7. tiden och villkoren för utbytet eller nyteckningen,
8. den rätt som skall tillkomma borgenären eller innehavaren av optionsbevis för den händelse aktiekapitalet före utbytet eller nyteckningen ökas eller sätts ned eller nya konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning ges ut eller bolaget upplöses eller upphör genom fusion,
9. det belopp, varmed aktiekapitalet skall kunna ökas genom utbyte eller nyteckning,
10. det aktieslag vartill de nya aktierna skall höra, i de fall då aktier av olika slag finns eller kan utges samt
11. den rätt till utdelning som tillkommer de nya aktierna.

Den tid inom vilken aktieägare kan använda sin företrädesrätt enligt första stycket 4. får inte vara kortare än två veckor. Den räknas från någon av följande tidpunkter:

a) från det kungörelse enligt 6 § första stycket första meningen skedde,
b) från beslutet, när det gäller sådana fall som avses i 6 § fjärde stycket, eller
c) från avstämningsdagen när det gäller avstämningsbolag.

Om ett förbehåll enligt 3 kap. 1 § fjärde stycket eller 6 kap. 8 § skall gälla för de nya aktierna, skall emissionsbeslutet innehålla en erinran om detta. I emissionsbeslutet skall också erinras om den inskränkning i rätten att förvärva aktier, som föreskrivs i 3 kap. 3 §.

Om en aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen, gäller för avstämningsbolag att avstämningsdagen skall anges i emissionsbeslutet. Avstämningsdagen får inte sättas tidigare än tre veckor från det kungörelse enligt 6 § första stycket första meningen skedde.

Om skuldebrev skall bli föremål för handel vid Stockholms fondbörs, kan det i emissionsbeslutet tas upp ett bemyndigande för styrelsen, eller den som styrelsen inom sig förordnar, att innan teckning påbörjas bestämma emissionens belopp, emissionskursen, räntefoten samt villkoren för utbyte eller nyteckning. I fråga om avstämningsbolag skall dock nämnda villkor bestämmas senast på avstämningsdagen, om aktieägarna skall ha företrädesrätt att delta i emissionen.

Paragrafen, som innehåller regler om vad som skall anges i emissionsbeslutet, överensstämmer i huvudsak med 5 kap. 4 § ABL. Uppräkningen i paragrafen är inte uttömmande utan här anges endast vilka bestämmelser som alltid måste tas in i emissionsbeslutet. Ett bankbolag kan alltså mycket väl i ett emissionsbeslut ta in ytterligare villkor utöver de i paragrafen angivna. I likhet med förslaget till 4 kap. 6 § har den viktiga bestämmelsen, att emissionsbeslutet skall ange den rätt till vinstutdelning som tillkommer de nya aktierna, lyfts fram till denna paragraf (se även 15 §)

Första och andra styckena

Punkten 1. Se 4 kap. 6 § första stycket 1.

Punkten 2. Se 4 kap. 6 § första stycket 4.

Punkten 3. Se 4 kap. 6 § första stycket 5.

Punkten 4 och andra stycket. Se 4 kap. 6 § första stycket 6 och andra stycket

Punkten 5. Enligt denna punkt skall emissionsbeslutet ange skuldebrevens nominella belopp, emissionskurs och räntefot. Någon skillnad i dessa hänseenden får inte göras mellan olika skuldebrev som ingår i samma emission. Däremot är det naturligtvis tillåtet att ge ut skuldebrev av olika valörer. En lämplig utformning av emissionskursen och räntefoten är avgörande för att emissionen skall kunna genomföras. Naturligtvis kommer även konverteringsvillkoren resp. teckningsvillkoren in i bilden, se p. 7. Normalt sätts räntan lägre vid konverteringslån än vid vanliga lån.

Punkten 6. I emissionsbeslutet skall enligt denna punkt anges tiden för skuldebrevens betalning samt den beräkningsgrund efter vilken, vid överteckning, de skuldebrev som inte tecknats med företrädesrätt skall fördelas, såvida inte föreskrift har meddelats att fördelningen skall bestämmas av styrelsen. Se 4 kap. 6 § första stycket 7 och 8.

Punkten 7. I punkten föreskrivs att tid och villkor för utbyte eller nyteckning skall anges i emissionsbeslutet. Tiden för utbyte eller nyteckning kan utsträckas över flera år (se 14 §). Konverteringsvillkor kan varieras på många sätt. Ett konvertibelt skuldebrev kan ge borgenären rätt att genom utbyte erhålla flera aktier. Flera skuldebrev kan i andra fall behövas för förvärv av en aktie. Utbytesförhållandet kan anges så att ett visst nominellt skuldebrevsbelopp svarar mot

ett visst nominellt aktiebelopp eller mot ett visst antal aktier. Konverteringskursen kan också fastställas så att skuldebreven ger rätt till utbyte mot aktier som nominellt motsvarar exempelvis skuldebrevens halva nominella belopp. En annan metod är att bestämma att det vid utbytet skall fastställas en viss kurs på aktierna satt i relation till börskursen och att skuldebreven skall avräknas mot denna kurs till sitt nominella belopp varvid differenser kan utjämnas genom betalning antingen från bankbolaget till långivaren eller från långivaren till bankbolaget. Regeln i 1 § tredje stycket andra meningen innebär emellertid en begränsning i fråga om möjligheterna att bestämma utbytesförhållandena.

Är det fråga om skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning måste teckningsvillkoren anges i emissionsbeslutet. Enligt 1 § andra stycket får teckning av aktier endast ske mot kontant betalning i pengar. Ett skuldebrev kan ge rätt att teckna flera aktier. Det kan också föreskrivas att det fordras flera skuldebrev för att innehavaren skall ha rätt att teckna en aktie. Rätten kan naturligtvis också knytas till ett särskilt optionsbevis.

Teckningskursen måste anges i emissionsbeslutet. Vidare måste anges inom vilken tid tecknaren skall betala aktien. Reglerna i 14 § innebär att full betalning måste erläggas senast inom viss tid, vilket närmare framgår av denna paragraf.

Punkten 8. Enligt förevarande punkt skall i emissionsbeslutet anges den rätt som skall tillkomma borgenär eller innehavare av optionsbevis för den händelse aktiekapitalet före utbyte eller nyteckning ökas eller nedsätts eller nya konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning ges ut eller bolaget upplöses eller upphör genom fusion. Förändringar i aktiekapitalets storlek eller utgivande av nya skuldebrev av det slag som avses i detta kapitel kan påverka värdet av de aktier som skall utlämnas i samband med utbyte eller nyteckning.

Punkten 9. Enligt punkten skall emissionsbeslutet ange det belopp varmed aktiekapitalet skall kunna ökas genom utbyte eller teckning. En begränsning härvidlag följer av 1 § tredje stycket första meningen. Om den i lånet medgivna konverterings- eller nyteckningsrätten utnyttjas fullt ut, får detta inte medföra att aktiekapitalet ökas utöver det i bolagsordningen angivna maximikapitalet.

Punkten 10. I punkten föreskrivs att i emissionsbeslutet skall anges det aktieslag vartill de nya aktierna skall höra, om aktier av olika slag finns eller kan ges ut. Är det fråga om bolag med både stam- och preferensaktier måste alltså i emissionsbeslutet anges vilket slag av aktier långivarna har rätt att erhålla vid utbytet eller nyteckningen. Innehåller bolagsord-

ningen inte bestämmelser om aktier av olika slag är det inte nödvändigt att föreskrifter om detta tas in i emissionsbeslutet. Det kan emellertid tänkas att bolaget senare beslutar om nyemission och i samband därmed ändrar bolagsordningen exempelvis så att de nya aktierna skall utgöra preferensaktier. I sådana situationer kan i vissa fall uppkomma fråga om vilket slag av aktier långivarna har rätt att få. Denna fråga kan lösas i emissionsbeslutet. Enligt punkten 8 skall emissionsbeslutet ange den rätt som tillkommer långivarna för den händelse aktiekapitalet ökas och det bör te sig naturligt att också ge föreskrifter för den nu berörda situationen.

Punkten 11. Punkten innehåller bestämmelser om att det i beslutet skall anges när de nya aktierna skall få rätt till vinstutdelning (se vidare 15 §).

Bolagsordningen kan innehålla bestämmeler om omvandling av aktier från ett slag till ett annat eller om inlösen av aktier. Om förbehåll av detta slag skall gälla beträffande de nya aktier som lämnas ut vid utbyte eller nyteckning, skall enligt *tredje stycket* en erinran om detta tas in i emissionsbeslutet. Enligt samma stycke skall en erinran om inskränkningen enligt 3 kap. 3 § i rätten att förvärva aktier också tas in i emissionsbeslutet.

I fråga om avstämningsbolag föreskrivs i *fjärde stycket* att avstämningsdag skall anges i emissionsbeslutet om aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen, och att avstämningsdagen inte får sättas tidigare än tre veckor från det beslutet kungjorts enligt 6 § första stycket första meningen. Av bestämmelsen följer att någon avstämningsdag inte skall bestämmas när ett beslut fattas om avvikelse från aktieägares företrädesrätt.

I avstämningsbolag kommer tiden från det styrelsens förslag till emissionsbeslut blev känt till dess tiden för aktieägarnas företrädesrätt att delta i emissionen har löpt ut att uppgå till minst 6–7 veckor. Motsvarande tid för andra bolag uppgår till 3–4 veckor, eftersom dessa bolag inte behöver iaktta någon avstämningsperiod. Dessa varierande tider, vilka måste iakttas innan långivare utanför aktieägarnas krets får möjlighet att delta i emissionen, kan i vissa situationer medföra svårigheter för bolagen att placera lånen. Svårigheter kan också uppstå när företrädesrätt för aktieägare inte föreligger. Detta sammanhänger med att emissionsvillkoren i princip skall anges fullständigt i förslaget till emissionsbeslutet. När villkoren fastställts måste hänsyn tas till det aktuella ränteläget. En bedömning måste också göras av risken för ändringar i det allmänna ränteläget, eftersom t.ex. en höjning av riksbankens diskonto kan medföra att de erbjudna emissionsvillkoren blir mindre attraktiva. Svårigheten att göra denna bedömning ökar naturligtvis ju längre tid emissionen tar. Det är därför av vikt för bolagen att beslut om vissa på grund av marknadsläget känsliga villkor för emissionen kan fattas i ett så sent skede som möjligt. I syfte att underlätta situationen för bolagen medges därför i *femte stycket,* att bolagsstämman i emissionsbeslutet kan uppdra åt styrelsen att senare besluta om emissionens belopp, emissionskurs, räntefot samt villkor för utbyte eller nyteckning. Dessa villkor måste senast beslutas

då teckningen påbörjas. Är det fråga om ett avstämningsbolag som beslutat om emission med företrädesrätt för aktieägare, skall beslut om villkoren fattas senast på avstämningsdagen.

Praktiska skäl talar således för att en bestämmelse införs som gör det möjligt för stämman att inom vissa ramar delegera beslutanderätten rörande emissionens belopp, emissionskurs, räntefot samt villkor för utbyte eller nyteckning så att dessa slutligt anpassas till marknadsförhållandena. Behovet av att på angivet sätt kunna bestämma emissionsvillkoren i två etapper begränsas till sådana fall då skuldebreven skall registreras vid Stockholms fondbörs. Styrelsens eller styrelseledamotens beslut skall kungöras på samma sätt som bolagsstämmans beslut om emission (6 §). Bestämmelserna i detta stycke bygger på den principiella uppfattningen att emissionsbeslutet i dess helhet skall fattas av bolagsstämman. Stämman får därför inte överlämna åt styrelsen att fatta beslut i andra frågor än de angivna emissionsvillkoren. Som framgår av 9 § kan stämman däremot bemyndiga styrelsen att fatta emissionsbeslut. Men i sådana fall skall beslutet i dess helhet fattas av styrelsen med den möjlighet till delegation inom styrelsen som anges i detta stycke.

5 § Bestämmelserna i 4 kap. 7 § gäller i tillämpliga delar vid emission av konvertibla skuldebrev.

Paragrafen hänvisar till bestämmelserna om information om apportvillkor, kvittningsförbehåll och andra villkor för aktieteckning samt reglerna om särskild granskning i sådana fall som enligt 4 kap. 7 § gäller vid nyemission av aktier. Eftersom de konvertibla skuldebreven skall kunna bytas ut mot aktier i bankbolaget, måste samma regel gälla för inbetalning av ersättning för konvertibla skuldebrev som för aktier för att förhindra att bestämmelserna om kvittning och apport kringgås. Någon motsvarighet till denna bestämmelse behövs inte för skuldebreven förenade med optionsrätt till nyteckning. För dessa gäller ju de vanliga reglerna om inbetalning för nyemission av aktier.

6 § Bolagsstämmans beslut om emission eller en redogörelse för det väsentliga innehållet i beslutet skall genast kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Kungörs inte beslutet i dess helhet, skall det i kungörelsen lämnas uppgift om var beslutet hålls tillgängligt. Har bolagsstämman enligt 4 § femte stycket överlämnat åt någon annan att besluta om emissionens belopp, emissionskursen, räntefoten och villkoren för utbyte eller nyteckning, skall vad som beslutats om detta kungöras på motsvarande sätt.

Är bankaktiebolaget inte ett avstämningsbolag, skall beslutet om emission genast sändas till de aktieägare, vilkas postadresser är kända för bolaget, i de fall då aktieägarna skall ha företrädesrätt att delta i emissionen.

I fråga om avstämningsbolag skall det till emissionsbevisen, när dessa översänds, fogas de beslut av styrelsen, eller av den som styrelsen inom sig förordnar, som rör emissionens belopp, emissionskursen, räntefoten och villkoren för utbyte eller nyteckning.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller inte för annat bankbolag än avstämningsbolag, om samtliga aktieägare varit företrädda vid den bolagsstämma, som beslutat emissionen, och emissionsbeslutet inte innehåller bemyndigande enligt 4 § femte stycket.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om kungörelse av emissionsbeslutet och om underrättelse till aktieägarna, överensstämmer med 5 kap. 6 § ABL.

I likhet med kungörelse av beslut om aktiekapitalets ökning enligt 4 kap. 8 § skall enligt *första stycket* emissionsbeslutet eller en redogörelse för det väsentliga innehållet i beslutet kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Om endast det väsentliga innehållet i beslutet anges, skall också kungörelsen innehålla uppgift om var beslutet hålls tillgängligt. Kungörelse skall också ske av vad styrelsen – eller den styrelsen inom sig förordnat efter särskilt bemyndigande enligt 4 § femte stycket – beslutat i fråga om vissa emissionsvillkor.

Är bankbolaget inte ett avstämningsbolag, skall enligt *andra stycket* beslut som avses i första stycket genast sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress, om aktieägare skall ha företrädesrätt att teckna skuldebrev i emissionen.

Tredje stycket

I fråga om avstämningsbolag gäller enligt 4 kap. 4 § att emissionsbevis skall efter avstämningsdagen genast sändas till aktieägarna i rekommenderat brev eller på annat betryggande sätt. I 10 § hänvisas till denna bestämmelse. Det behövs därför ingen särskild underrättelse till aktieägarna om emissionsbeslutet, utan det får vara tillräckligt att de får teckningsrättsbevis. Skulle emellertid bolagsstämman med stöd av 4 § femte stycket ha uppdragit åt styrelsen eller den styrelsen inom sig förordnar att bestämma emissionsbelopp, emissionskurs, räntefot eller villkor för utbyte eller nyteckning skall styrelsens beslut tillställas aktieägarna i avstämningsbolaget samtidigt med teckningsrättsbeviset. I dessa hänseenden har aktieägarna nämligen inte kunnat få erforderlig information eftersom förslaget till emissionsbeslut inte hållits tillgängligt för dem enligt reglerna i 4 kap. 5 § och detta kapitels 3 §.

Skulle bankbolaget ha beslutat om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt att delta i emissionen, utsänds inte några teckningsrättsbevis till aktieägarna. För denna situation innehåller lagen inte några regler om offentliggörande av styrelsens eller styrelseledamotens beslut om emissionens belopp, emissionskurs, räntefot och villkor för utbyte eller nyteckning. Lagen innehåller inte heller några närmare bestämmelser om teckningsförfarandet. Självfallet är att styrelsens beslut i nyssnämnda hänseende måste delges tecknarna på lämpligt sätt i samband med teckningen.

Fjärde stycket

Bestämmelserna om kungörelse syftar till att skapa garantier för att aktieägarna informeras. Behovet av information i särskild form föreligger uppenbarligen inte om samtliga aktieägare varit företrädda vid den bolagsstämma som beslutat om emissionen, under förutsättning att samtliga villkor för emissionen bestämts av stämman. Bestämmelserna om kungörelse och om utsändande av emissionsbeslut skall därför inte gälla i sådant fall. När det gäller avstämningsbolag bör dock kungörelse ske även om alla aktieägare skulle ha varit företrädda vid stämman.

7 § Om det har bestämts ett visst belopp eller ett lägsta belopp för emissionen, har beslutet om emissionen förfallit, i de fall då beloppet inte har tecknats inom teckningstiden. Detsamma gäller ett beslut om en sådan ändring av bolagsordningen som förutsätter att aktiekapitalet ökas. Vad som har betalts för de tecknade skuldebreven, skall i sådana fall genast betalas tillbaka.

Bestämmelserna i 4 kap. 12 § gäller i tillämpliga delar vid emission av konvertibla skuldebrev.

När teckningen av skuldebreven avslutats, skall bankaktiebolaget genast för registrering anmäla beslutet om emissionen och det nominella beloppet av det lån som tecknats, om beslutet inte har förfallit enligt första stycket. För registrering krävs att full betalning enligt registret erlagts för alla de aktier som ingår i det förut registrerade aktiekapitalet samt att behövliga ändringar av bolagsordningen har stadfästs.

Paragrafen innehåller bestämmelser om emission, där föreskrift finns om teckning av ett visst belopp eller ett minimibelopp. Vidare regleras i paragrafen frågan om registrering av emissionsbeslut. Paragrafen överensstämmer med 5 kap. 7 § ABL.

Om det i beslutet om nyemission har bestämts ett visst belopp eller ett lägsta belopp för aktiekapitalets ökning och detta belopp inte tecknats inom teckningstiden, förfaller beslutet enligt 4 kap. 11 §. Detsamma gäller beslut om ändring av bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalets storlek, vilket beslut kan ha fattats samtidigt med nyemissionsbeslutet. När beslut om kapitalökning har förfallit, skall vad som eventuellt inbetalts på tecknade aktier betalas tillbaka. Motsvarande bestämmelser skall enligt *första stycket* gälla vid emission av konvertibla skuldebrev och skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning. I ABL återfinns inte bestämmelsen om återbetalning. Utan särskild regel om detta torde motsvarande gälla för de allmänna aktiebolagen.

I *andra stycket,* som endast berör emission av konvertibla skuldebrev, föreskrivs att samma regler som gäller för inbetalning på grund av teckning vid nyemission också skall gälla för inbetalning vid emission av konvertibla skuldebrev (se närmare 4 kap. 12 §). Kvittning kan i detta sammanhang likställas med apport. Från allmän synpunkt är det därför av vikt att en noggrann prövning äger rum, innan beslut fattas om nyemission med kvittningsrätt.

Tredje stycket innehåller bestämmelser om registrering av emissionsbeslut. En emission av konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning får som följd att bankbolagets aktiekapital kan komma att påverkas utan något beslut från bolagsstämmans sida i samband med konvertering eller nyteckning. Detta kan ha intresse både för kreditgivare och aktieköpare. Bankbolaget skall därför genom registrering ge publicitet åt att bankbolaget har emitterat konvertibla skuldebrev eller skuldebrev med optionsrätt. Registreringsanmälan kan anstå till dess att teckningen har avslutats och det alltså visat sig att lånet har kunnat placeras. Även det nominella beloppet av lånet som tecknats skall anmälas för registrering. Registrering förutsätter att full betalning erlagts för alla de aktier som ingår i det förut registrerade aktiekapitalet samt att behövliga bolagsordningsändringar har stadfästs.

5.2.5.3 Styrelsens beslut om emission

8 § Styrelsen kan besluta om emission av skuldebrev och om avvikelser från aktieägares företrädesrätt under förutsättning av bolagsstämmans godkännande. Bestämmelserna i 4-6 §§ och 7 § första stycket skall därvid gälla i tillämpliga delar.

I fråga om styrelsens begäran om bolagsstämmans godkännande skall 4 kap. 5 § första stycket tillämpas. Vad som där sägs om förslag till emissionsbeslut skall i stället gälla styrelsens beslut.

Emissionsbeslutet skall anmälas för registrering enligt 7 § tredje stycket när det har godkänts av stämman och teckningen av skuldebreven avslutats. Har en sådan anmälan inte gjorts inom ett år från styrelsens beslut om emission, är beslutet förfallet.

Paragrafen innehåller regler om styrelsens möjlighet att fatta beslut om emission och om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt under förutsättning av bolagsstämmans godkännande. Paragrafen överensstämmer med 5 kap. 8 § ABL.

I fråga om styrelsens beslut skall enligt *första stycket* bestämmelserna i 4-6 §§ och 7 § första stycket gälla i tillämpliga delar.

Styrelsens emissionsbeslut skall alltså ha det innehåll som framgår av 4 §. Dessutom måste naturligtvis anges att beslutet sker under förutsättning av bolagsstämmans godkännande. Skall konvertibla skuldebrev emitteras mot annat än kontant betalning skall regeringens tillstånd eller bankinspektionens medgivande inhämtas och de särskilda informations- och granskningsreglerna i 4 kap. 7 § tillämpas. Sedan styrelsen fattat beslut skall kungörelse och meddelande till aktieägarna ske i enlighet med bestämmelserna i 6 §.

Av bestämmelserna i 4 § fjärde stycket följer att styrelsens emissionsbeslut kan ske i två etapper. I det senare skedet kan styrelsen eller den styrelsen förordnar i så fall bestämma emissionens belopp, emissionskurs, räntefot eller villkoren för utbyte eller nyteckning. Om styrelsen fattar beslut om emission under förutsättning av bolagsstämmans godkännande, får inte aktieägarna den underrättelse i förväg om beslutet som de får vid stämmobeslut enligt 4 kap. 5 § och detta kapitels 3 §. Detta betyder att aktieägarna i andra bolag än avstämningsbolag bara har två veckor på sig från utfärdandet av kungörelsen för att bestämma om de vill utnyttja sin företrädesrätt att delta i emissionen.

Efter kungörandet av styrelsens beslut skall styrelsen begära bolagsstämmans godkännande av beslutet. I fråga om styrelsens begäran om stämmans godkännande skall enligt *andra stycket* föreskrifterna i 4 kap. 5 § första stycket tillämpas. Vad där sägs om förslag till beslut skall då gälla styrelsens beslut. Styrelsen måste alltså hålla sitt emissionsbeslut och i förekommande fall regeringens tillstånd eller bankinspektionens medgivande enligt 1 § tredje stycket samt styrelsens redogörelse och revisorernas yttrande enligt 4 kap. 7 § tillgängliga för aktieägarna under minst en vecka före bolagsstämman. Skälen till eventuellt beslutade avvikelser från aktieägarnas företrädesrätt måste anges. Aktieägarna har rätt att få beslutet skickat till sig. Skulle beslutet med stöd av 4 § fjärde stycket ha fattats i två etapper, måste båda besluten hållas tillgängliga i enlighet med vad som nu sagts.

Efter det att bolagsstämman godkänt styrelsens beslut, kan teckning av skuldebreven påbörjas. Har ett visst belopp eller ett lägsta belopp bestämts

för emissionen och har detta inte tecknats inom teckningstiden, är enligt 7 § första stycket emissionsbeslutet förfallet. En annan beslutsföljd kan i vissa fall vara tänkbar. Teoretiskt kan teckningen påbörjas innan stämman godkänt emissionsbeslutet.

Anmälan för registrering av emissionsbeslutet skall enligt *tredje stycket* göras när emissionsbeslutet har godkänts av stämman och teckningen av skuldebreven har avslutats. Har anmälan för registrering inte skett inom ett år från styrelsens emissionsbeslut är beslutet enligt stycket förfallet. Detta betyder att registrering av styrelsens emissionsbeslut skall vägras om ettårstiden överskridits.

9 § Bolagsstämman kan bemyndiga styrelsen att fatta beslut om en emission som kan ske utan ändring av bolagsordningen och att därvid avvika från aktieägarnas företrädesrätt enligt 2 §.

Skall skuldebrev kunna tecknas mot tillskott av annan egendom än pengar eller med andra villkor eller skall avvikelser från aktieägarnas företrädesrätt kunna göras, skall detta särskilt anges i bolagsstämmans bemyndigande. Bemyndigandet skall innehålla bestämmelser om den tid, längst till den nästkommande ordinarie bolagsstämman, inom vilken styrelsens beslut skall fattas. Bestämmelserna i 4 kap. 5 § första stycket skall tillämpas på förslag till bemyndigande.

Bolagsstämmans beslut om bemyndigande skall genast anmälas för registrering. Innan registrering har skett, kan styrelsen inte fatta beslut om emission.

Bestämmelserna i 4-7 §§ gäller i tillämpliga delar när styrelsen beslutar om emission med stöd av ett bemyndigande.

Paragrafen innehåller regler om bemyndigande för styrelsen att besluta om emissionen och att avvika från bestämmelserna om aktieägarnas företrädesrätt. Paragrafen överensstämmer i sak med 5 kap. 9 § ABL.

Enligt 4 kap. 16 § kan styrelsen bemyndigas att fatta beslut om nyemission av aktier. Upptagande av konverterings- eller optionslån kan inte ses som mer ingripande för bolaget. Samma befogenhet bör därför kunna ges styrelsen i dessa fall. Bankbolaget ges alltså i *första stycket* möjlighet att snabbt besluta om emissioner och därmed kunna utnyttja ett gynnsamt marknadsläge för kapitalanskaffning på bästa möjliga villkor. Metoden kan inte användas om bolagsordningen behöver ändras.

Enligt *andra stycket* kan styrelsen inte besluta om emission mot apport eller med andra villkor för tillskottet eller om avvikelse från företrädesrätt med mindre detta särskilt angetts i bolagsstämmans beslut om bemyndigande. Bemyndigandet kan begränsas på flera sätt. Bolagsstämman kan t ex begränsa bemyndigandet till att endast avse emission av skuldebrev mot kontant betalning. Givetvis kan stämman också underlåta att bemyndiga styrelsen att avvika från bestämmelserna om aktieägarnas företrädesrätt. Vidare kan stämman ge anvisningar om emissionens storlek, emissionskurs, räntefot, konverteringsvillkor eller villkor för nyteckning. Bolagsstämmans beslut skall innehålla bestämmelser om den tid, längst intill nästkommande ordinarie bolagsstämma, inom vilken styrelsens beslut måste fattas.

Vidare skall enligt andra stycket bestämmelserna i 4 kap. 5 § första stycket tillämpas på förslaget till bemyndigande. Ett förslag till bemyndigande skall alltså hållas tillgängligt för aktieägarna på sätt som stadgas i 4 kap. 5 § samt i förekommande fall kompletteras med redovisningshandlingar. Några hand-

lingar angående apportvillkor kan inte tillhandahållas på detta stadium. Förslaget, med bifogade handlingar, skall i sin helhet läggas fram på stämman. Genom att detta förfarande måste iakttas, säkerställs att aktieägarna så långt möjligt får tillräckligt informationsunderlag för sitt beslut om bemyndigande.

Ett beslut om bemyndigande innebär att en del av bolagsstämmans befogenheter överflyttas på styrelsen. Allmänheten måste ges kännedom om att ett sådant beslut har fattats. På grund av detta föreskrivs i *tredje stycket* att stämmans beslut genast skall anmälas för registrering. Innan registrering har ägt rum kan styrelsen inte fatta beslut om emission. Bemyndigandet får alltså utnyttjas först sedan registrering har skett. Utnyttjas bemyndigandet dessförinnan blir teckningen som sker på grund av ett styrelsebeslut inte bindande vare sig för bolaget eller för tecknarna, eftersom beslutet då fattats av ett bolagsorgan som saknat behörighet.

Vid registreringen skall bankinspektionen kontrollera om de i paragrafen angivna förutsättningarna för bemyndigandet har uppfyllts. Är så ej fallet skall registrering vägras.

Har styrelsen med stöd av ett i vederbörlig ordning registrerat bemyndigande fattat beslut om emission skall enligt *fjärde stycket* bestämmelserna i 4–7 §§ gälla i fråga om emissionsbeslutet. Emissionsbeslutet skall alltså et innehåll som framgår av 4 §. I avstämningsbolag skall avstämningsdagen bestämmas, om aktieägarna har företrädesrätt att delta i emissionen. Med stöd av bolagsstämmans bemyndigande att besluta om emissionen har styrelsen möjlighet att i fråga om vissa emissionsvillkor fatta beslutet i två etapper och därvid delegera beslutanderätten inom sig enligt 4 § fjärde stycket. Är det fråga om emission av konvertibla skuldebrev mot vederlag i apportegendom eller med annat villkor vid teckningen skall enligt 5 § bestämmelserna i 4 kap. 7 § tillämpas. Kungörelse om emissionsbeslutet samt underrättelse till aktieägarna skall ske enligt föreskrifterna i 6 §. Regeln i 6 § sista stycket saknar emellertid tillämpning när styrelsen fattar emissionsbeslut. Har ett visst belopp eller ett minimibelopp för emissionen fastställts av styrelsen, förfaller styrelsens beslut om emissionen om beloppet eller minimibeloppet inte har tecknats inom den föreskrivna tiden. När en emission kunnat placeras och teckningen avslutats, skall bankbolaget genast för registrering anmäla styrelsens emissionsbeslut och det nominella beloppet av lånet som tecknats.

5.2.5.4 Emissionsbevis

10 § Bestämmelserna i 4 kap. 4 § om emissionsbevis skall tillämpas vid emission enligt detta kapitel.

Paragrafen, som överensstämmer med 5 kap. 10 § ABL, föreskriver, att bestämmelserna i 4 kap. 4 § om emissionsbevis skall tillämpas vid emission av konvertibla skuldebrev och skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning när aktieägarna har företrädesrätt vid emissionen. Se närmare motiveringen till 4 kap. 4 §.

5.2.5.5 Utbyte och nyteckning

11 § När en fordran enligt ett skuldebrev byts ut mot en eller flera aktier, skall skuldebrevet förses med påskrift om utbytet. Aktien skall genom styrelsens försorg genast tas upp i aktieboken.

Vid nyteckning skall skuldebrevet eller i förekommande fall optionsbeviset, förses med påskrift om nyteckning.

Paragrafen innehåller vissa bestämmelser om förfarandet vid utbyte resp. nyteckning. Paragrafen överensstämmer med 5 kap. 11 § ABL.

När en fordran enligt ett skuldebrev byts ut mot en eller flera aktier skall enligt första stycket skuldebrevet förses med en påskrift om utbytet. Vidare anges i *andra stycket* att vid nyteckning skall skuldebrevet, eller i förekommande fall optionsbeviset, föreses med påskrift om nyteckning. Enligt 4 kap. 4 § andra stycket skall en liknande påskrift göras om en aktieägare utnyttjar sin företrädesrätt att delta i en aktieemission. Påskriften på skuldebrevet eller optionsbeviset skall göras på ett sådant sätt att påskriften inte lätt kan avlägsnas. I likhet med ABL avses här med nyteckning sådan aktieteckning som görs i enlighet med villkoren i beslut om emission av skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning. Enligt paragrafen skall de aktier som tillkommer genom utbyte genast tas upp i aktieboken genom styrelsens försorg. Denna bestämmelse sammanhänger med principen i 3 kap. 4 § första stycket att aktiebrev inte får lämnas ut till annan än den som finns upptagen som aktieägare i aktieboken.

12 § Vid nyteckning enligt detta kapitel skall aktierna tecknas på teckningslistan, som skall innehålla beslutet om emissionen. Avskrifter av bolagsordningen, den senaste årsredovisningen försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut om bolagets vinst eller förlust samt en avskrift av revisionsberättelsen för det år balansräkningen avser skall fogas till teckningslistan eller hållas tillgängliga för aktietecknarna på den plats som anges i listan.

Har teckningen skett i strid mot denna paragraf eller har aktier tecknats med villkor som inte stämmer överens med de villkor som anges i emissionsbeslutet, skall 2 kap. 8 § tillämpas.

Anser styrelsen eller den styrelsen inom sig förordnar att aktieteckningen är ogiltig enligt andra stycket, skall aktietecknaren genast underrättas om detta. I annat fall skall aktietecknaren tilldelas de tecknade aktierna. Aktierna skall genom styrelsens försorg genast tas upp i aktieboken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om nyteckning, om aktietecknings ogiltighet och om tilldelning av tecknade aktier. Paragrafen överensstämmer med 5 kap. 12 § ABL.

Enligt *första stycket* sker nyteckning, dvs. teckning som sker enligt villkor vid emission av skuldebrev med optionsrätt, på en teckningslista som skall innehålla beslutet om emission av skuldebrev med optionsrätt. Till teckningslistan skall fogas en avskrift av bolagsordningen samt vissa i stycket närmare beskrivna handlingar avseende den senaste årsredovisningen. Dessa handlingar kan i stället hållas tillgängliga för aktieägarna på en plats som anges i teckningslistan.

Sker teckning av aktier utan att bestämmelserna i första stycket har iakttagits eller tecknas aktier med villkor som inte stämmer överens med de i

emissionsbeslutet angivna villkoren är teckningen enligt *andra stycket* ogiltig enligt vad som närmare anges i 2 kap. 8 §. Ogiltighet på sådan grund får inte göras gällande när registrering skett. Den som tecknat aktien med villkor kan därför efter registreringen inte åberopa villkoret.

Om styrelsen eller den styrelsen inom sig förordnar anser att aktieteckningen är ogiltig, skall enligt *tredje stycket* aktietecknaren genast underrättas. Bankinspektionen skall vägra registrering om teckningen är behäftad med någon ogiltighetsgrund.

Vid nyemission kan styrelsen förbehålla sig rätt att bestämma fördelningen av de tecknade aktierna. När det är fråga om nyteckning med stöd av optionsrätt är läget emellertid något annorlunda. Aktietecknaren utnyttjar i sådant fall den rätt till aktieteckning som bolaget tidigare medgivit genom utfärdande av skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning. Bankbolaget är därför skyldigt att godta aktieteckningen om den inte är ogiltig enligt nyss angivna bestämmelser. I tredje stycket föreskrivs därför att aktietecknaren skall tilldelas de tecknade aktierna om inte aktieteckningen är ogiltig. Liksom fallet är vid tilldelning i samband med nyemission av aktier (4 kap. 11 §) skall aktierna genom styrelsens försorg genast tas upp i aktieboken. I avstämningsbolag skall de utfärdade aktiebreven dessutom tas upp i aktiebrevsregistret enligt 3 kap. 12 § andra stycket. Anteckning i aktieboken och aktiebrevsregistret skall alltså ske på samma sätt som när det är fråga om aktier som tillkommit genom nyemission.

13 § Bestämmelserna i 2 kap. 13 och 14 §§ skall tillämpas vid inbetalning på grund av nyteckning enligt detta kapitel. Skulder som grundas på aktieteckning får dock kvittas mot fordringar hos bolaget, om styrelsen medger det. Ett sådant medgivande får inte lämnas, om det skulle vara till skada för bolaget eller dess borgenärer.

Paragrafen innehåller bestämmelser om betalning på tecknade aktier och om kvittning. Paragrafen överensstämmer med 5 kap. 13 § ABL.

I paragrafen hänvisas till kvittningsbestämmelserna i 2 kap. 13 §, som föreskriver att skulder som grundas på aktieteckning inte får kvittas mot fordringar hos bankbolaget. Liksom vid nyemission (4 kap. 13 §) tillåts emellertid styrelsen att lämna medgivande till kvittning vid nyteckning om inte kvittningen är till skada för bolaget eller dess borgenärer.

Det skulle i och för sig vara möjligt att i beslut om emission av skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning föreskriva att den som utnyttjar optionsrätt till nyteckning skall ha rätt att kvitta fordran som han kan ha hos bolaget mot skuld på grund av aktieteckningen. Kvittning kan emellertid i detta sammanhang likställas med apport. I själva verket är det också fråga om ett slags apport; aktietecknaren avskriver sin fordran på bolaget och får i stället en andelsrätt i bolaget. Eftersom nyteckning enligt 5 kap. inte får ske genom apport, är det inte heller möjligt att i emissionsbeslutet ta in bestämmelser om rätt för den som utnyttjar optionsrätt till nyteckning att fullgöra sitt åtagande på grund av teckning genom kvittning. Däremot bör kvittning kunna ske om styrelsen i det enskilda fallet medger detta och det inte är till skada för bolaget eller dess borgenärer. Tanken med dessa skuldebrev är emellertid att bankbolaget utöver lånet skall tillföras ytterligare kapitaltillskott genom nyteckningen. Eftersom en rätt till kvittning kan ses som ett kringgående av förbudet mot apport bör rätten till

betalning genom kvittning från allmän synpunkt granskas noga av bankinspektionen. Skall en låneskuld omvandlas till aktiekapital är i stället konvertibla skuldebrev en lämpligare finansieringsform.

I paragrafen hänvisas även till bestämmelserna om betalning av aktier i 2 kap. 13 och 14 §§. Detta innebär, att bankbolaget inte kan överlåta eller pantsätta fordringar på aktiebelopp, att förvärvare och överlåtare gemensamt svarar för överlåten aktie som inte är helt betald, samt att aktier som inte betalas i rätt tid, kan förklaras förverkade för den betalningsskyldige och i sådant fall övertas av annan. I fråga om betalning av nytecknade aktier gäller inget tvång att betala in på bankräkning på sätt som föreskrivs i 2 kap. 15 § första stycket.

14 § Senast tre månader efter det att tiden för utbyte eller nyteckning av aktier har gått ut, skall styrelsen för registrering anmäla hur många aktier som har utgivits i utbyte eller som har nytecknats och helt betalts. Om utbytestiden eller teckningstiden är längre än ett år, skall anmälan göras senast tre månader efter utgången av varje räkenskapsår under vilket utbyte eller nyteckning har skett.

För registrering krävs

1. vid utbyte att bolaget på grund av emissionen har tillförts ersättning till ett värde som motsvarar minst det sammanlagda beloppet av de anmälda aktierna,
2. vid nyteckning, att aktierna helt har betalts,
3. att ett yttrande visas upp från en auktoriserad revisor, av vilket framgår att 1. eller 2. har iakttagits.

Genom registreringen är aktiekapitalet ökat med det sammanlagda nominella beloppet av de anmälda aktierna.

Paragrafen innehåller bestämmelser om registrering av kapitalökning som uppkommer genom utbyte eller nyteckning enligt detta kapitel. Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 5 kap. 14 § ABL.

Vid nyteckning skall aktietecknaren betala aktierna kontant om inte styrelsen enligt 13 § har medgivit kvittning. Emissionsbeslutet kan innehålla föreskrifter om inom vilken tid efter aktieteckningen full betalning måste ha ägt rum. En yttersta tidsfrist har emellertid uppställts. Denna tidsfrist har bestämts så att styrelsen åläggs att senast tre månader efter det att tiden för nyteckning har gått ut, för registrering anmäla hur många aktier som har nytecknats. Som förutsättning för registrering gäller att de anmälda aktierna är helt betalda. För det fall att teckningstiden bestämts till en längre tidsperiod än ett år, gäller emellertid att anmälan om hur många aktier som utlämnats i samband med nyteckning skall göras inom tre månader efter utgången av varje räkenskapsår. Dessa aktier skall vid anmälan vara helt betalda.

Vad som nu anförts i fråga om kapitalökning vid nyteckning gäller också vid sådan kapitalökning som föranletts av att konvertering ägt rum. Anmälan för registrering av hur många aktier som tillkommit genom utbyte mot konvertibla skuldebrev skall således ske senast tre månader efter konverteringsfristens utgång, eller om denna frist är längre än ett år, senast tre månader efter utgången av varje räkenskapsår under vilket konverteringen skett. Något krav på full betalning för registrering av aktier som utgivits i utbyte mot konvertibla skuldebrev kan inte uppställas eftersom ersättning för aktierna normalt lämnas genom utbyte av skuldebreven.

Skulle styrelsen ge in en registreringsanmälan avseende aktier som nytecknats eller som utgivits i utbyte senare än vad som anges i paragrafen, skall registrering inte vägras på den grunden. Tidsfristerna i paragrafen har alltså karaktären av ordningsföreskrifter.

Enligt bestämmelserna i 4 kap. 14 och 15 §§ sker vid nyemission, utöver bankinspektionens kontroll, en viss kontroll av en auktoriserad revisor av att bankbolaget tillförts egendom som svarar mot det ökade aktiekapitalet. En motsvarande kontroll bör gälla vid kapitalökning på grund av utbyte eller nyteckning. Vid konvertering uppkommer ett speciellt problem. Konvertering innebär att innehavaren av det konvertibla skuldebrevet utbyter detta mot aktier. Någon likvid lämnas alltså normalt inte till bolaget frånsett det speciella fall som avses i 1 § tredje stycket. Däremot har likvid tidigare erlagts för det konvertibla skuldebrevet i samband med emissionen av konvertibla skuldebrev. Bankinspektionen och revisorn bör kontrollera att sådan likvid verkligen har erlagts till ett belopp som svarar minst mot det nominella beloppet av aktier som skall lämnas ut vid utbyte. Annars skulle man riskera att bolag genom användande av konvertibla skuldebrev som emitteras till underkurs kringgår förbudet att emittera aktier till underkurs.

15 § De nya aktierna skall medföra rätt till utdelning enligt vad som har bestämts om detta i beslutet om emission. Beslutet får dock inte innebära att en sådan rätt inträder senare än för räkenskapsåret efter det år under vilket aktierna skall vara helt betalda.

Paragrafen motsvaras av 5 kap. 15 § ABL och innehåller bestämmelser om när de nya aktierna senast måste ges rätt till vinstutdelning. Motsvarande bestämmelser vid nyteckning av aktier finns i 4 kap. 13 § fjärde stycket. Det framgår av 4 § första stycket p 11 att beslutet om emissionen alltid skall ange den rätt till utdelning som tillkommer de nya aktierna.

De nya aktierna medför rätt till vinstutdelning enligt vad som därom har bestämts i emissionsbeslutet. Sådan rätt inträder dock senast för räkenskapsåret efter det under vilket aktierna skulle helt ha betalts. Innebörden av bestämmelserna kan klargöras genom följande exempel. Registrering av kapitalökningen på grund av utbyte eller nyteckning som ägt rum under år 1981 sker den 1 februari 1982. Bolagsstämma hålls den 15 februari 1982 varvid beslutas om vinstutdelning för föregående kalenderår som tillika utgjort räkenskapsår för bankbolaget. Vinstutdelning måste då beräknas också för de nya aktierna, såvida inte något annat har bestämts i emissionsbeslutet. Genom föreskrift i emissionsbeslutet kan emellertid innehavaren av de nya aktierna inte betas rätt till vinstutdelning för år 1982. Den ordinarie bolagsstämma som hålls år 1983 måste alltså under alla omständigheter besluta om vinstutdelning för år 1982 även till de nya aktier som har anmälts för registrering per den 1 februari 1982. Bestämmelsen gäller inte i fråga om rösträtt. Rösträtt inträder i och med att aktierna tagits upp i aktieboken.

5.2.5.6 Upptagande av vissa andra lån

Några särskilda regler om vinstandelsbevis fanns inte i 1944 års ABL och finns f.n. inte heller i banklagstiftningen. Det föreligger således inte några

hinder för bankaktiebolagen mot att utfärda vinstandelsbevis. I förslaget till 1975 års ABL framhöll aktiebolagsutredningen att behov förelåg att i en ny aktiebolagslag förtydliga vissa frågor beträffande dessa bevis. En av de frågor som utredningen närmare tog upp var om styrelsen hade rätt att besluta om utgivande av vinstandelsbevis eller om beslutet var förbehållet bolagsstämman. En annan fråga som togs upp under departementsbehandlingen var om ett bolag skulle få rätt att ge ut delägardebentures, som utgör en form av vinstandelsbevis. Dessa frågor om vinstandelsbevis har reglerats i 7 kap. 2 § ABL och tas här upp i 16 och 17 §§.

16 § Om inte något annat följer av detta kapitel, får ett bankaktiebolag inte ta upp ett penninglån på villkor att lånet skall betalas på något annat sätt än med ett nominellt penningbelopp eller med ett penningbelopp som bestäms med hänsyn till förändringar i penningvärdet.

Paragrafen, som slår fast det principiella förbudet mot delägardebentures, överensstämmer med 7 kap. 2 § första stycket ABL.

Om det inte är fråga om ett konverteringslån, skall alltså penninglån som bankbolaget tar upp betalas med ett nominellt belopp eller med ett belopp som bestäms med hänsyn till förändringar i penningvärdet. Delägardebentures, som medför rätt till betalning ur bolagets tillgångar vid likvidation eller uppsägning med belopp som t.ex. motsvarar viss kvotdel i bolagets tillgångar eller som beräknas efter den genomsnittliga marknadskursen under en period före uppsägningen eller likvidationen, bör bankaktiebolagen således på samma sätt som vanliga aktiebolag förbjudas att ge ut. Se närmare inledningen till detta kapitel.

17 § Upptagande av lån mot obligationer eller andra skuldebrev med rätt till ränta, vars storlek är helt eller delvis beroende av utdelningen till aktieägare i bolaget eller bolagets vinst (vinstandelsbevis) beslutas av bolagsstämman. Styrelsen får dock fatta ett sådant beslut under förutsättning av bolagsstämmans godkännande eller efter bolagsstämmans bemyndigande.

Bestämmelserna i 7 kap. 17 § om bankaktiebolags rätt att utfärda obligationer skall iakttas vid upptagande av lån enligt första stycket.

Paragrafen, som reglerar vinstandelsbevisen, motsvarar 7 kap. 2 § andra stycket ABL.

I paragrafens *första stycke* föreskrivs att det är bolagsstämman som måste fatta beslut om att bankbolaget skall ge ut lånedebentures medförande rätt till återbetalning av lånet med ett nominellt eller eventuellt indexberäknat belopp. Storleken på räntan kan göras helt eller delvis beroende av utdelningen till aktieägarna i bolaget eller av bolagets vinst. Att det i princip skall ankomma på bolagsstämman att besluta om upptagande av vinstandelslån som grundas på lånedebentures motiveras av att ett beslut om upptagande av vinstandelslån är mer ingripande för aktieägarna än ett beslut om upptagande av ett traditionellt lån. Det för vinstandelslån karakteristiska, att ett variabelt tillägg läggs till en fast ränta, påverkar ju aktieägarnas möjlighet att få utdelning i bolaget.

Stämman kan emellertid delegera sin beslutanderätt till styrelsen. Beslut om utgivande av vinstandelslån eller om bemyndigande för styrelsen att ge ut sådana lån fattas – om inte bolagsordningen föreskriver något annat - med

enkel majoritet. Till skillnad från vad som gäller vid utgivandet av nya aktier, konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning kan stämman ge styrelsen ett bemyndigande utan begränsning till ett visst belopp eller viss tid. Naturligtvis kan stämman i olika avseenden fastställa villkor som styrelsen skall iaktta vid upptagandet av lånet.

Enligt förslaget – men inte enligt ABL – har styrelsen ytterligare en möjlighet att besluta om upptagande av vinstandelslån, nämligen under förutsättning av stämmans godkännande. I styrelsens beslut skall alltså anges att beslutet är fattat under förutsättning av stämmans godkännande. Samma möjlighet till villkorade beslut har styrelsen vid nyemission enligt 4 kap. 16 § och emission av skuldebrev enligt 5 kap. 8 §. Några skäl som talar mot en sådan beslutsordning vid upptagande av vinstandelslån kan enligt utredningens mening inte anses föreligga. Snarare finns det anledning att ge styrelsen möjlighet att fatta ett på detta sätt villkorat beslut för att banken snabbt och praktiskt skall kunna ta upp ett vinstandelslån. Har ett bankbolag emitterat vinstandelsbevis, gäller att bolaget som årsvinst skall redovisa endast vad som återstår sedan det på vinstandelsbevisen fallande beloppet avräknats.

I *andra stycket* föreskrivs att om vinstandelslån tas upp mot obligationer gäller begränsningarna i 7 kap. 17 § om bankbolagets rätt att ge ut obligationer.

Det föreligger inget hinder mot att förena ett konvertibelt skuldebrev med ett villkor som ställer rätten till avkastning i relation till bolagets vinst eller utdelning till aktieägarna. Emissionen sker i så fall enligt de mer detaljerade reglerna om konvertibla skuldebrev.

5.2.5.7 Emissionsprospekt

18 § Bestämmelserna i 4 kap. 20–26 §§ om emissionsprospekt skall tillämpas när ett bankaktiebolag eller aktieägare i ett sådan bolag offentliggör eller på annat sätt till en vidare krets riktar en inbjudan att förvärva sådana av bolaget utgivna skuldebrev eller optionsbevis eller vinstandelsbevis som avses i detta kapitel. Emissionsprospektet behöver dock endast upprättas om summan av de belopp som till följd av inbjudan kan komma att betalas uppgår till minst en miljon kronor.

Paragrafen, som i stort överensstämmer med 5 kap. 16 § och 7 kap. 3 § ABL, anger att bestämmelserna i 4 kap. 20-26 §§ om emissionsprospekt även gäller för emissioner av konvertibla skuldebrev, skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning och vinstandelsbevis.

5.2.6 6 kap. Nedsättning av aktiekapitalet och förvärv av egna aktier

Nedsättning av aktiekapitalet

I 1911 års BL stadgades ursprungligen ett förbud mot nedsättning av bankaktiebolagens grundfond. År 1928 upptogs emellertid i lagen nedsättningsregler hämtade från 1910 års ABL. Vissa modifikationer av de allmänna aktiebolagsreglerna ansågs dock påkallade av bankväsendets egenart.

Någon mer genomgripande förändring av bestämmelserna kom inte till stånd i 1955 års BL. Vissa kompletteringar skedde och BL:s bestämmelser anpassades i formellt avseende till motsvarande regler i 1944 års ABL.

I likhet med 1944 års ABL tillåter BL att aktiekapitalet sätts ned genom inlösen av aktier i överensstämmelse med förbehåll härom i bolagsordningen (45 § BL och 65 § 1944 års ABL) och för följande ändamål (46 § BL och 66 § 1944 års ABL):

a) återbetalning till aktieägarna,
b) avsättning till en särskild fond att användas enligt beslut av bolagsstämman, och
c) avsättning till reservfonden.

Med avvikelse från 1944 års ABL medger BL nedsättning enligt 45 § endast vad angår preferensaktier. Denna begränsning infördes i 1911 års BL på förslag av 1924 års bankkommitté, som i SOU 1927:11 s. 134 ff framhöll följande:

> Emission av preferensaktier torde företrädesvis komma ifråga, då bankföretag vid rekonstruktion eller eljest i följd av tillfälliga svårigheter var i behov av nytt kapital. Det synes med hänsyn härtill lämpligt, att möjlighet bereds företaget att, då dylikt tillfälligt kapitalbehov upphört, inlösa de utgivna preferensaktierna. Något praktiskt behov att på ifrågavarande sätt kunna inlösa även stamaktier föreligger däremot icke i fråga om bankatiebolag.

I proposition 1955:3 s 164 fann departementschefen inte någon anledning att i detta hänseende avvika från den ståndpunkt som intogs av 1924 års bankkommitté.

För nedsättning genom inlösen av aktier i överensstämmelse med förbehåll i bolagsordningen uppställdes i 1944 års ABL vissa villkor. Sådan nedsättning fick inte äga rum, där fastställd balansräkning för det nästföregående räkenskapsåret utvisade sådan ställning, att efter nedsättningen

a) det belopp, vartill aktiekapitalet satts ned och motsvarande del av reservfonden inte skulle vara helt täckta, eller
b) summan av aktiekapitalet, reservfonden och skuldregleringsfonden skulle understiga sådana bolaget åvilande skulder, som skall tas i beräkning vid skuldregleringsfondens bestämmande.

Dessa villkorsbestämmelser togs inte in i BL. Anledningen till detta var *dels* att reglerna, som till borgenärernas säkerställande förhindrar verksamhetens fortsättande vid uppkommen brist i aktiekapitalet, var betydligt strängare för bankaktiebolagen än för vanliga aktiebolag (120 § BL och 142 § 1944 års ABL), *dels* att nedsättning för bankaktiebolagens del begränsats till att gälla endast preferensaktier, *dels* att bankaktiebolagen hade speciella krav på kapitaltäckning och *dels* slutligen att bankaktiebolagen genom bankinspektionen stod under särskild offentlig tillsyn.

Nedsättning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna eller för avsättning till en särskild fond kräver tillstånd av rätten (47 § BL och 67 § 1944 års ABL). Domstolsförfarandet inbegriper bl.a. att bolagets borgenärer kallas. Med hänsyn till bankaktiebolagens talrika borgenärer (insättarna) har BL i förhållande till ABL en förenklad kallelseprocedur. Individuella kallelser till kända borgenärer skulle för bankaktiebolagen medföra sådana olägenheter, att någon nedsättning av praktiska skäl inte skulle kunna komma till stånd.

För rättens tillstånd uppställs inte heller de villkor som 1944 års ABL nämner, dvs att summan av aktiekapitalet, reservfonden och skuldregleringsfonden inte får understiga eller efter nedsättningen komma att understiga sådana bolaget åvilande skulder som skall tas i beräkning vid skuldregleringsfondens bestämmande. Att BL inte upptar dessa villkor sammanhänger delvis med vad som ovan sagts vid nedsättning enligt 45 § BL. Någon anledning har därför inte funnits att föreskriva skyldighet för bankaktiebolagen att på sätt som gäller för de allmänna aktiebolagen i samband med tillståndsansökan till domstolen ge in avskrift av balansräkningen för det nästföregående räkenskapsåret.

Reglerna i 1975 års ABL bygger på samma principer som 1944 års ABL och överensstämmer således i stort med denna lag. De ovan redovisade olikheterna mellan BL och ABL kommer med ett undantag alltjämt att bestå. Den enda i BAL föreslagna ändringen är den att nedsättning genom inlösen av aktier i överensstämmelse med förbehåll i bolagsordningen också skall kunna ske genom att banks stamaktier löses in. Även om denna möjlighet ytterst sällan torde komma att nyttjas av något bankaktiebolag föreligger enligt utredningens mening inget skäl att i detta avseende ha skilda bestämmelser i BAL och ABL.

Nedsättningen kan enligt BL och ABL genomföras genom inlösen av aktier, indragning av aktier utan återbetalning och minskning av aktiernas nominella belopp. Enligt ABL kan nedsättningen genomföras även genom sammanslagning av aktier. Som en nyhet föreslås här att nedsättning av aktiekapitalet i ett bankaktiebolag också skall kunna ske på detta sätt.

Vissa av nyheterna i 1975 års ABL återfinns också i de föreslagna nedsättningsbestämmelserna för bankaktiebolagen. Nedsättning av aktiekapitalet får exempelvis ske för ytterligare ett ändamål, nämligen omedelbar täckning av förlust enligt fastställd balansräkning, om förlusten inte kan täckas av fritt eget kapital.

Nedsättning av aktiekapitalet sker i praktiken i allmänhet när bolaget måste rekonstrueras. Av flera skäl är det viktigt att en rekonstruktion sker så snabbt som möjligt och inte försvåras eller fördröjs av en onödigt tungrodd beslutsprocess i bolaget. Varken ABL eller förslaget uppställer därför några krav på kvalificerad majoritet för nedsättning av aktiekapitalet.

Förs nedsättningsbeloppet till reservfonden eller utnyttjas det för omedelbar täckning av förlust enligt fastställd balansräkning, krävs inte något tillstånd av rätten. Rättens tillstånd krävs emellertid för vinstutdelning inom tre år därefter. I 1975 års ABL och förslaget kan dock bolaget även inom denna tid utan rättens tillstånd dela ut vinst, om aktiekapitalet efter nedsättningen ökats med minst nedsättningsbeloppet.

I förslaget behålls bestämmelserna om att frågan om nedsättning av aktiekapitalet i vissa fall skall underställas domstolsprövning. Med försäkringsrörelselagen som förebild innehåller förslaget en ny bestämmelse som säger att domstolen är skyldig att inhämta bankinspektionens yttrande innan nedsättningsbeslutet slutligen prövas. Yttrandet skall ge besked om eller i vad mån nedsättningen kan komma att inverka på insättarnas rätt.

Förvärv av egna aktier

I förslaget behålls det gällande förbudet för bankaktiebolag att förvärva egna aktier. För att förhindra att förbudet kringgås genom att bankaktiebolaget såsom moderbolag låter ett dotterföretag förvärva aktier i moderbolaget, gäller förbudet även för dotterföretaget.

I förslaget – till skillnad från ABL – ges ett bankbolag inte möjlighet att under en kortare tid inneha egna aktier som erhållits genom ett indirekt förvärv. Ett indirekt förvärv av egna aktier kan komma till stånd om bankbolaget förvärvar ett dotterföretag som äger aktier i bankbolaget. Innan ett företag skall ingå i en bankkoncern såsom dotterföretag, måste det således först sälja undan eventuella aktier i bankaktiebolaget.

I förslaget upptas emellertid såsom en nyhet två smärre undantag från förbudet att förvärva och som pant motta egna aktier. Bankbolag som har tillstånd att driva fondkommissionsrörelse ges rätt att i begränsad omfattning förvärva egna aktier för att låta dessa ingå i det handelslager av värdepapper som bankbolaget enligt 7 kap. 5 § andra stycket får inneha. Det andra undantaget innebär att bankbolag får motta egna aktier som pant, om dessa utgör en mindre del av en post aktier, som en bankkund önskar belåna. Bankbolaget skall således inte behöva avskilja ett fåtal aktier i bankbolaget från övriga aktier utan bör av praktiska hänsyn kunna som pant motta hela aktieportföljen. Även här skall gälla särskilda begränsningar.

5.2.6.1 Nedsättning av aktiekapitalet

1 § Nedsättning av aktiekapitalet får ske för följande ändamål,

1. avsättning till reservfonden eller omedelbar täckning av förlust enligt den fastställda balansräkningen, om förlusten inte kan täckas av fritt eget kapital,
2. återbetalning till aktieägarna, eller
3. avsättning till en fond som kan användas enligt beslut av bolagsstämman.

Nedsättning av aktiekapitalet kan genomföras genom

1. inlösen eller sammanläggning av aktier,
2. indragning av aktier utan återbetalning, eller
3. minskning av aktiernas nominella belopp med eller utan återbetalning.

Om nedsättning av aktiekapitalet på grund av bristande betalning finns det bestämmelser i 4 kap 14 § andra stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om för vilka ändamål aktiekapitalet kan sättas ned och hur nedsättningen får genomföras. Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 6 kap. 1 § ABL och motsvaras av 46 § 1 mom fjärde stycket andra meningen och 2 mom första stycket BL.

I *första stycket* anges de tillåtna nedsättningsändamålen. Enligt gällande lag får nedsättningsbeloppet användas för återbetalning till aktieägarna, avsättning till reservfonden och avsättning till en särskild fond att användas enligt beslut av bolagsstämman. Dessa användningssätt kompletteras nu med ytterligare ett, nämligen omedelbar täckning av förlust som inte kan täckas av fritt eget kapital. Enligt gällande lag får förlusttäckning genom nedsättning av aktiekapitalet verkställas i två etapper; avsättning till reservfonden och dennas nedskrivning för förlusttäckning. Förlusttäckning kan enligt

förslaget ske utan att det erforderliga beloppet först måste föras till reservfonden.

Skall nedsättning ske för att möjliggöra återbetalning till aktieägarna eller avsättning till en fond att användas enligt beslut av bolagsstämman, måste det efter nedsättningen finnas full täckning för bolagets bundna egna kapital dvs. det nedsatta aktiekapitalet, reservfonden och uppskrivningsfonden. I ABL har tagits in bestämmelser om detta. Som redovisats i inledningen till detta kapitel krävs inte några liknande villkorsbestämmelser för bankaktiebolagen med hänsyn bl.a. till de betydligt strängare likvidationsbestämmelserna för bankbolagen och de speciella krav på kapitaltäckning som ställs på dessa.

I *andra stycket* anges de olika sätt på vilka nedsättningen kan genomföras och påverka aktierna, nämligen inlösen av aktier, sammanläggning av aktier, indragning av aktier utan återbetalning och minskning av aktiernas nominella belopp med eller utan återbetalning. Den enda ändringen i sak i förhållande till gällande lag är att nedsättningen kan genomföras även genom sammanläggning av aktier.

I 1944 års ABL (222 §) ingick bestämmelser om sammanläggning av aktier. Syftet med dessa bestämmelser var att efter en nedsättning av aktiekapitalet möjliggöra att aktiernas nominella belopp inte understeg det minimibelopp som lagen stadgade. När nu 1975 års ABL inte innehåller några föreskrifter om ett minsta nominellt belopp, har det inte av detta skäl funnits något behov av sammanläggningsregler. Trots att bestämmelsen i ABL om ett minsta nominellt belopp har slopats har dock 6 kap. 1 § ABL kvar bestämmelsen som gör sammanläggning av aktier till en tillåten form för nedsättningens genomförande. Det måste anses vara förenat med avsevärda praktiska fördelar att direkt genom en sammanläggning av aktier kunna sätta ned aktiekapitalet i stället för att först behöva lösa in vissa aktier och därefter göra en sammanläggning av de återstående aktierna så att t.ex. två aktier på nominellt 50 kr sammanläggs till en aktie på nominellt 75 kr. Detta förfaringssätt bör därför alltjämt i lagtexten tas upp som ett tillåtet sätt för nedsättningens genomförande. I BL har man inte ansett sig ha något behov av ett sådant förfaringssätt eftersom BL inte föreskriver minimibelopp på aktie. Utan uttryckliga bestämmelser i ABL eller BAL torde bolagsstämmorna i resp. bolag sakna möjlighet att över huvud taget besluta om sammanläggning av aktier. Med hänsyn till vad som ovan nämnts bör enligt utredningens mening dock i BAL, på samma sätt som skett i ABL, sammanläggning av aktier tas med som ytterligare en tillåten form för nedsättning av aktiekapitalet.

När nedsättning av aktiekapitalet har ägt rum är aktieägarna skyldiga att ge in sina aktiebrev för de åtgärder som kan erfordras på grund av beslutet (jfr 3 kap. 4 och 17 §§). Skulle detta i något fall inte ske och överlåts aktiebrevet därefter till någon som inte känner till beslutet om nedsättning av aktiekapitalet, torde likväl förvärvaren inte kunna åberopa aktiebrevets lydelse mot bolaget utan bli nödsakad att tåla den värdeförsämring som beslutet om nedsättning av aktiekapitalet kan innebära.

I *tredje stycket* har tagits in en erinran om den tvångsnedsättning av aktiekapitalet som enligt 4 kap. 14 § andra stycket kan ske vid bristande betalning på aktier som tecknats vid nyemission.

2 § Beslut om nedsättning av aktiekapitalet fattas av bolagsstämman om inte något annat följer av 8 §. Nedsättningsbeslutet får inte fattas förrän bankaktiebolaget blivit registrerat. Behöver bolagsordningen ändras, skall beslut om detta fattas först. Ett beslut om nedsättning får fattas innan ändringen stadfästs om detta sker under förutsättning att stadfästelse meddelas.

Nedsättning för de ändamål som anges i 1 § första stycket 2 eller 3 får beslutas endast efter förslag eller godkännande av styrelsen.

Bestämmelserna i 4 kap. 5 § om förslag till bolagsstämmans beslut och andra handlingar gäller i tillämpliga delar.

Paragrafen ger regler om vem som skall fatta beslut om nedsättning av aktiekapitalet. Paragrafen överensstämmer med 6 kap. 2 § ABL och motsvaras av 46 § 1 mom första och andra styckena samt 111 § tredje stycket BL.

Grundläggande är principen att bolagsstämman fattar beslut om nedsättning av aktiekapitalet. Detta slås fast i *första stycket*. Bolagsordningen kan emellertid enligt 8 § innehålla ett förbehåll om nedsättning genom inlösen av vissa aktier, ett förbehåll som kan innebära att nedsättning av aktiekapitalet får ske utan bolagsstämmans medverkan. Beslut om nedsättning föreslås till skillnad från gällande rätt ske med enkel majoritet om bolagsordningen inte stadgar annorlunda. Även i fall där aktier skall dras in eller läggas samman räcker det med enkel majoritet. Något samtycke av varje berörd aktieägare fordras alltså inte. Kvalificerad majoritet fordras dock för att genomdriva en nedsättning av aktiekapitalet som förutsätter en ändring av bolagsordningen. Dessa regler är desamma som i ABL och motiverades i förarbetena till ABL med bl.a. följande. "Regler om kvalificerad majoritet är inte något skydd för minoriteter som inte är så stora att de i enlighet med lagens regler har möjlighet att blockera beslut om nedsättning av aktiekapitalet. I stället är den allmänna generalklausulen (se förslagets 9 kap. 15 §) ett mer effektivt skydd mot maktmissbruk. Ett annat skäl att inte ställa upp regler om kvalificerad majoritet för nedsättningsfall är att det i rekonstruktionssituationer kan vara angeläget att snabbt besluta om en nedsättning för att tillgodose de anställdas och det allmännas intresse att utan dröjsmål få ett företag på fötter."

I första stycket sägs vidare att bolagsstämmans beslut om nedsättning av aktiekapitalet inte får fattas före bolagets registrering. Om det krävs en ändring av bolagsordningen - såsom när aktiekapitalet skall sättas ned under det i bolagsordningen bestämda minimikapitalet eller när nedsättning skall ske genom minskning av aktiernas nominella belopp - kan beslut om nedsättning fattas först efter beslut om en sådan ändring av bolagsordningen. För att såväl nedsättningsbeslutet som beslutet om bolagsordningsändringen skall kunna fattas på samma bolagsstämma ges möjlighet för bankbolaget att fatta det förstnämnda beslutet under villkor att bolagsordningsändringen därefter kommer att stadfästas. Syftet med regeln om att beslut om bolagsordningsändring skall fattas före nedsättningsbeslut är – liksom vid motsvarande bestämmelser om kapitalökning – att uppnå överensstämmelse mellan bolagets verkliga aktiekapital och det i bolagsordningen angivna aktiekapitalet. Att registrering av nedsättning kan vara villkor för registrering av beslut om ändring av bolagsordningen framgår av 18 kap. 6 §.

Enligt *andra stycket* får beslut om nedsättning fattas endast efter förslag eller godkännande av styrelsen om nedsättningsbeloppet skall användas för återbetalning till aktieägare eller avsättas till en fri fond. Bestämmelserna föranleds av att man inte helt kan bortse från risken att aktieägarnas krav på utdelning eller kapitalåterbäring kan äventyra ett företags fortbestånd och de anställdas sysselsättning. Styrelsen, som innehåller representanter för de anställda, torde vara bäst skickad att avgöra frågor om utdelning och kapitalåterbäring i sådana risksituationer. Bestämmelsen har uppfattats som ett sätt att försvåra för aktieägarna att på bekostnad att bolagets borgenärer och dess anställda tillgodose sina egna intressen. Något reellt hinder är det inte fråga om eftersom stämman kan entlediga de av denna utsedda styrelseledamöterna. Bestämmelsen har samband med reglerna om vinstutdelning (12 kap. 3 §).

För bedömning av frågor om kapitalnedsättning behöver aktieägarna motsvarande information som vid ökning av aktiekapitalet. En hänvisning till 4 kap. 5 § görs därför i *tredje stycket.*

3 § Nedsättningsbeslutet skall ange det belopp varmed aktiekapitalet skall sättas ned (nedsättningsbeloppet), nedsättningsändamålet samt hur nedsättningen skall genomföras. Om det i samband med nedsättningen skall utskiftas medel med högre belopp än nedsättningsbeloppet, skall även det högre beloppet anges.

Paragrafen överensstämmer med 6 kap. 3 § ABL och motsvaras av 46 § 1 mom fjärde stycket 1 p BL.

Beslut om nedsättning av aktiekapitalet skall enligt paragrafen ange det belopp varmed aktiekapitalet skall sättas ned (nedsättningsbeloppet). I beslutet skall vidare anges för vilket av de i 1 § första stycket angivna ändamålen nedsättningsbeloppet skall användas samt på vilket eller vilka av de i 1 § andra stycket angivna sätten nedsättningen skall genomföras. Detta överensstämmer i sak med gällande lag.

Nedsättning av aktiekapitalet betyder i och för sig endast att det nominella aktiekapitalet minskar med nedsättningsbeloppet. Nedsättning kan ske utan att något belopp återbetalas till aktieägarna. Om återbetalning sker, kan denna vara lika stor som eller mindre än nedsättningsbeloppet. Det kan också förekomma att det återbetalda beloppet överstiger nedsättningsbeloppet. Detta är ett vanligt fall vid nedsättning enligt 8 §, då inlösenbeloppet inte sällan är bestämt så att det överstiger aktiernas nominella värde. Men även i andra fall än som avses i sistnämnda paragraf kan vid inlösen av aktier högre belopp än aktiernas nominella värde komma att återbetalas. Från borgenärssynpunkt föranleder detta inte några betänkligheter eftersom full täckning måste finnas för det kvarvarande bundna kapitalet – även om detta krav inte formellt uppställs i förslaget – och rättens tillstånd enligt 6 § fordras. Det bör liksom för de allmänna aktiebolagen vara möjligt att göra återbetalning så att viss egendom som tillhör bolaget utskiftas på aktieägarna. Sådan återbetalning bör naturligtvis inte få ske om bankbolagets fortsatta verksamhet därigenom äventyras.

4 § Nedsättningsbeslutet skall anmälas för registrering. Om detta inte har skett inom fyra månader från beslutet eller om bankinspektionen genom lagakraftägande beslut har avskrivit en anmälan eller vägrat registrering, har nedsättningsbeslutet förfallit.

Detsamma gäller beslut om sådana ändringar av bolagsordningen som förutsätter att aktiekapitalet sätts ned.

Paragrafen överensstämmer med 6 kap. 4 § ABL och motsvaras av 46 § 1 mom femte och sjätte styckena samt 169 § 2 mom tredje stycket BL.

Liksom enligt gällande lag skall nedsättningsbeslutet inom fyra månader anmälas för registrering. En ändring i förhållande till gällande lag är att anmälningstiden måste iakttas även om nedsättningsbeslutet klandras. Sker inte anmälan inom föreskriven tid eller avskrivs anmälan eller vägras registrering genom lagakraftägande beslut, är nedsättningsbeslutet förfallet. Samtidigt förfaller beslut om sådan ändring av bolagsordningen som är nödvändig för nedsättningen av aktiekapitalet. Skulle ändring av bolagsordningen inte vara beroende av kapitalnedsättningen, såsom när ändringen endast avser minskning av minimikapitalet, förfaller inte beslutet om bolagsordningsändringen.

5 § Skall nedsättningsbeloppet användas enligt 1 § första stycket 1, är aktiekapitalet nedsatt när beslutet har registrerats. Inom tre år från registreringen får vinstutdelning beslutas endast om rätten ger tillstånd till detta eller om aktiekapitalet har ökats med minst nedsättningsbeloppet. I fråga om rättens tillstånd gäller 6 § andra – femte styckena i tillämpliga delar.

Paragrafen, som innehåller vissa bestämmelser om begränsning av rätten att företa vinstutdelning efter nedsättning av aktiekapitalet, motsvaras av 6 kap. 5 § ABL och 48 § BL.

Om hela nedsättningsbeloppet skall avsättas till reservfonden eller användas till omedelbar förlusttäckning, sker nedsättningen enligt paragrafen genom att beslutet efter anmälan registreras. Liksom enligt gällande lag inträder då hinder för bolaget att dela ut vinst utan rättens tillstånd, om inte aktiekapitalet enligt verkställd registrering ökats med minst nedsättningsbeloppet. Till skillnad från gällande lag består dock hindret endast under tre år från registreringen av nedsättningsbeslutet. Denna bestämmelse motiveras av att om bolaget efter så lång tid som tre år kan redovisa vinst, synes det inte behövligt att lagen av hänsyn till borgenärerna förbjuder beslut om vinstutdelning i vanlig ordning.

I fråga om tillstånd gäller vad som sägs i 6 § andra - femte styckena i tillämpliga delar. Den i 6 § andra stycket angivna tidsfristen blir inte tillämplig. Rättens tillstånd behöver inte registreras (jfr 7 §).

6 § Om nedsättningsbeloppet helt eller delvis skall användas enligt 1 § första stycket 2 eller 3, får nedsättningsbeslutet inte verkställas utan rättens tillstånd, såvida inte samtidigt bankaktiebolaget genom nyemission tillförs ett belopp som minst svarar mot nedsättningsbeloppet.

Rättens tillstånd skall sökas senast två månader efter det att nedsättningsbeslutet har registrerats. Till ansökningshandlingen skall fogas bevis att nedsättningsbeslutet har registrerats.

Rätten skall utan dröjsmål inhämta bankinspektionens yttrande om eller i vad mån nedsättningen kan komma att inverka på insättarnas rätt. Finner rätten med hänsyn till yttrandets innehåll att nedsättningen inte bör verkställas, skall ansökningen genast avslås. I annat fall skall rätten kalla bankbolagets borgenärer och förelägga dem som vill bestrida ansökningen att senast en viss dag skriftligen hos rätten anmäla detta. I

föreläggandet skall anges att den som inte gjort sådan anmälan anses ha medgivit ansökningen. I kallelsen skall ett kortfattat sammandrag av inspektionens yttrande tas in. Kallelsen skall genast kungöras genom rättens försorg i Post- och Inrikes Tidningar.

Om ansökningen inte bestrids eller om de borgenärer som bestrider den får full betalning eller betryggande säkerhet för sina fordringar eller, beträffande bestridande av insättare, om inspektionens yttrande ger grund för det, skall tillstånd meddelas. Om den rätt som innehavare av pensionsfordringar har finns bestämmelser i 23 § andra stycket lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

Om en borgenär även är gäldenär i samma rättsförhållande, har han inte rätt till betalning eller säkerhet enligt fjärde stycket.

Paragrafen, som innehåller föreskrifter om rättens prövning av nedsättningsbeslutet, motsvaras av 6 kap. 6 § ABL och 47 § 1 mom första och andra styckena BL.

Utredningen har närmare granskat frågan vilken myndighet – rätten eller bankinspektionen – som skall lämna tillstånd till nedsättningsbeslut enligt paragrafens första stycke.

För att rätt kunna bedöma ett bankaktiebolags ekonomiska ställning krävs en förtrogenhet med bankväsendets speciella förhållanden. En sådan kunskap besitter främst bankinspektionen. Bl.a. mot denna bakgrund kan det framstå som naturligt att frågan om nedsättning av aktiekapitalet i bankaktiebolag underställs inspektionens prövning. Att helt ersätta domstolsproceduren med ett administrativt förfarande inför inspektionen diskuterades även för försäkringsbolagens del i propositionen 1948:50 sid 298. Försäkringsutredningen föreslog dock inte ett så väsentligt avsteg från den för andra aktiebolag i förevarande hänseende tillskapade anordningen, helst som betänkligheter av såväl principiell som praktisk art kunde anföras mot detta. Utredningen anser att liknande betänkligheter mot ett sådant avsteg även föreligger för bankaktiebolagens del. För bankinspektionen skulle en sådan lösning även medföra ett flertal nya arbetsuppgifter. Inspektionen skulle bl.a. få ta hand om kallelse- och kungörelseförfarandet, motta muntliga bestridanden och förklaringar från borgenärer och utreda nedsättningens verkan inte bara ur insättarnas synvinkel utan också från övriga såväl kända som okända borgenärers synpunkt.

Utredningen vill i stället förorda en lösning, som utgör en mellanform mellan ett helt administrativt förfarande och ett domstolsförfarande. Genom denna mellanform kan bankinspektionens särskilda kunnande tas i anspråk vid tillståndsgivningen. Förslaget, som i stort sett överensstämmer med nu gällande regler i försäkringsrörelselagen, kommer för bankaktiebolagen att innebära följande. Prövningen läggs liksom hittills på domstolen. Denna skall emellertid vara skyldig att inhämta bankinspektionens yttrande om eller i vad mån nedsättningen kan komma att inverka på insättarnas rätt. Ett kungörande av ansökningen om tillstånd till nedsättning av aktiekapitalet kan vara ägnat att väcka oro hos insättarna. Med hänsyn härtill är det av vikt att bankinspektionens klarläggande av nedsättningens verkningar sker på ett så tidigt stadium att yttrandet är tillgängligt för insättarna redan då kallelse- och kungörelseförfarandet inleds. Bankinspektionens yttrande skall därför inhämtas innan domstolen utfärdar kallelse på borgenärerna och kallelsen skall innehålla ett kortfattat sammandrag av yttrandets innehåll. Finner

domstolen med hänsyn till yttrandets innehåll att nedsättningen inte skall få verkställas, bör ansökningen givetvis genast avslås och kungörelse och kallelser sålunda icke utfärdas. Bankinspektionens yttrande bör självfallet avse endast insättarnas rätt. Något motiv för att inspektionen skall bevaka övriga borgenärers intressen finns inte. Domstolen har att bedöma nedsättningens verkningar för de borgenärer som hos domstolen bestritt ansökningen och kan hos bankinspektionen inhämta förnyat yttrande före ärendets avgörande. Tillstånd skall meddelas om det inför domstolen styrks att de borgenärer som bestritt ansökningen fått full betalning för sina fordringar eller att för fordringarna ställts säkerhet som godkänts av domstolen. Dessa förutsättningar överensstämmer med motsvarande bestämmelser i ABL. Vad beträffar insättarna skall deras rätt kunna anses vara tryggad utan att särskild säkerhet ställs för deras fordringar. I detta hänseende skall bankinspektionens yttrande lämna klar vägledning. Framgår av yttrandet att insättarnas rätt är säkerställd utgör sådan borgenärs bestridande inte hinder för bifall till ansökningen.

Dessa föreslagna regler om tillstånd till nedsättning av aktiekapitalet skall även tillämpas vid tillstånd till vinstutdelning enligt 5 §.

Om nedsättningsbeloppet helt eller delvis skall användas till återbetalning till aktieägarna eller avsättning till fri fond, får enligt *första stycket* nedsättningsbeslutet inte verkställas utan rättens tillstånd. Något tillstånd behövs dock inte om aktiekapitalet samtidigt med nedsättningen genom nyemission tillförs ett belopp som minst motsvarar nedsättningsbeloppet. Detta undantag utgör en nyhet i såväl ABL som BAL och motiveras med att nedsättningen i sådant fall sett från fordringsägarnas synpunkt inte innefattar några risker. Aktiekapitalet bibehålls ju vid minst samma belopp som det hade innan förfarandet påbörjades.

Beträffande förfarandet stadgas i *andra stycket* att rättens tillstånd skall sökas senast två månader efter det nedsättningsbeslutet blivit registrerat enligt 4 §. Enligt 7 § tredje stycket förfaller ett beslut om nedsättning om inte ansökan görs inom föreskriven tid. Till ansökan skall fogas bevis om registrering av nedsättningsbeslutet. Någon förteckning över kända borgenärer krävs inte på sätt ABL föreskriver.

Sker nedsättning av aktiekapitalet för att möjliggöra utbetalningar till aktieägarna eller för att göra avsättningar till fria fonder utsätts bolagets fordringsägare inklusive insättare för vissa risker. Dessa risker bör elimineras i görligaste mån. I överensstämmelse med gällande lag behålls därför det nuvarande systemet med krav på rättens tillstånd till nedsättning. Som ett villkor för att tillstånd skall få ges gäller att rätten inhämtat bankinspektionens yttrande om eller i vilken utsträckning som insättarnas rätt kan komma att påverkas av nedsättningsbeslutet. I bankaktiebolag utgör insättarna det helt dominerande antalet borgenärer.

De gällande bestämmelserna i BL om kallelse av borgenärer skiljer sig från motsvarande bestämmelser både i 1944 års ABL och i 1975 års ABL genom att individuella kallelser till kända borgenärer inte förekommer i BL. Avvikelsen motiveras av att ABL:s regler, om de efterbildades i BL, skulle för bankaktiebolagen med deras talrika borgenärer/insättare medföra sådana olägenheter, att nedsättningen av praktiska skäl inte skulle kunna komma till stånd. Denna avvikelse bör bestå och kallelse bör således endast

behöva ske genom kungörelse. En följd av detta är att bankaktiebolag inte behöver foga någon förteckning över bolagets kända borgenärer till ansökningen. Utredningen har inte heller ansett det nödvändigt att föreskriva - vilket har gjorts i ABL - att en särskild underrättelse skall skickas till utmätningsmannen i orten.

Insättarnas rätt tillgodoses genom bankinspektionens yttrande, som utan dröjsmål skall inhämtas av rätten enligt *tredje stycket*. Yttrandet, som således endast skall beröra nedsättningsbeslutets verkningar för insättarna, skall i ett kortfattat sammandrag redovisas i kallelsen.

Enligt *fjärde stycket* skall rätten meddela tillstånd till nedsättningen om ansökningen inte bestrids eller om de fordringsägare som bestrider ansökan får betalning eller betryggande säkerhet för sina fordringar eller beträffande bestridande av insättare, om inspektionens yttrande ger grund för det. Denna konstruktion överensstämmer med ABL:s och borgenär som trots kallelsen förhåller sig passiv kan således inte förhindra nedsättningen. Beträffande pensionsfordringar finns särskilda bestämmelser i lagen (1976:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

I ABL tas i motsvarande paragraf upp en bestämmelse att en borgenär som på samma gång har en skuld till bolaget i samma rättsförhållande inte skall tas upp i förteckningen över kända borgenärer. Denne saknar också rätt att bestrida nedsättning och att kräva betalning eller säkerhet i samband med nedsättningen. Fordringsägare som samtidigt är bolagets gäldenärer är t.ex. bolagets anställda eller avtalsparter som ännu inte fullgjort den egna avtalsprestationen. Enligt förslaget till förevarande paragraf skall bankaktiebolaget inte till rätten inge någon förteckning över bolagets kända borgenärer och kallelse av borgenärerna skall endast ske genom kungörelse. För BAL kvarstår då endast i *femte stycket* att borgenär som tillika är gäldenär inte har rätt till betalning eller säkerhet enligt fjärde stycket.

7 § Rätten skall underrätta bankinspekionen om ansökningar enligt 6 § och om lagakraftvunna beslut som har meddelats med anledning av sådana ansökningar.

Har rätten genom lagakraftvunnet beslut bifallit ansökan enligt 6 §, är aktiekapitalet nedsatt när beslutet har registrerats.

Om inte ansökan om rättens tillstånd har gjorts inom föreskriven tid eller om rätten genom lagakraftvunnet beslut har avslagit ansökan, skall bankinspektionen förklara att nedsättningsbeslutet har förfallit. Detsamma gäller beslut om sådana ändringar av bolagsordningen som förutsätter att aktiekapitalet sätts ned.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om registrering av rättens tillstånd till nedsättning av aktiekapitalet, motsvarar 6 kap. 7 § ABL och 47 § 1 mom tredje och femte styckena, 168 § och 169 § 2 mom tredje stycket BL.

I *första stycket* föreskrivs att rätten skall underrätta bankinspektionen om ansökan enligt 6 § och om lagakraftvunnet beslut som meddelats med anledning av ansökningen. Något behov av att registrera rättens beslut innan det vunnit laga kraft torde inte föreligga utan rätten behöver endast lämna underrättelse om sitt beslut till bankinspektionen sedan beslutet vunnit laga kraft. Härigenom vinnes – vilket sägs i *andra stycket* – att, om rätten bifallit en ansökan enligt 6 §, får registreringen omedelbart den verkan att aktiekapitalet är nedsatt.

Har inte ansökan om rättens tillstånd gjorts inom två månader från registreringen av nedsättningsbeslutet eller har rätten genom lagakraftvunnet beslut avslagit en sådan ansökan, skall enligt *tredje stycket* bankinspektionen ex officio förklara nedsättningsbeslutet förfallet. Detsamma gäller beslut om en sådan ändring av bolagsordningen som är en nödvändig förutsättning för att aktiekapitalet skall kunna sättas ned.

Gällande lag (47 § 2 mom BL) innehåller bestämmelser om att nedsättningen av aktiekapitalet skall vara utan verkan mot borgenärer som inte samtyckt till nedsättningen eller som vid fordringens tillkomst inte ägde eller skall anses ha ägt kännedom om rättens beslut såvida bolaget försätts i konkurs inom viss tid från nedsättningen. Denna bestämmelse, som har sin motsvarighet i 1944 års ABL (67 § 2 mom), har såvitt känt aldrig tillämpats. Det är även oklart vad det innebär att nedsättningen i det angivna fallet saknar verkan mot viss borgenär. 1975 års ABL har inte tagit med denna bestämmelse. Utredningen föreslår att bestämmelsen också slopas i BAL.

8 § I ett bankaktiebolag, vars aktiekapital utan ändring av bolagsordningen kan bestämmas till ett lägre eller ett högre belopp, kan i bolagsordningen tas in ett förbehåll att aktiekapitalet kan sättas ned genom inlösen av aktier, dock inte under minimikapitalet. Förbehållet skall ange ordningen för inlösningen och inlösningsbeloppet eller grunderna för dess beräkning.

Om förbehållet förs in genom att bolagsordningen ändras, får det endast avse aktier som kan tecknas eller ges ut efter det att ändringen har registrerats. Har en fondemission ägt rum efter registreringen, får fondaktierna lösas in först när tre år har förflutit från registreringen av emissionen.

När det enligt förbehållet har blivit bestämt att vissa aktier skall lösas in, skall det genast anmälas för registrering att aktiekapitalet sätts ned med dessa aktiers sammanlagda nominella belopp. När registreringen har skett är aktiekapitalet nedsatt.

Paragrafen, som motsvaras av 6 kap. 8 § ABL och 45 § första-tredje styckena BL, innehåller bestämmelser om inlösen av aktier med stöd av förbehåll i bolagsordningen.

I *första stycket* föreskrivs att det i bolagsordningen, kan tas in ett förbehåll att aktiekapitalet kan sättas ned genom inlösen av aktier, dock inte under minimikapitalet. Förbehållet skall ange ordningen för inlösningen och inlösningsbeloppet eller reglerna för dess beräkning. Om ett beslut att föra in ett förbehåll sker efter det att bolagsordningen stadfästs och alltså kräver en ändring av bolagsordningen, kan beslutet om att föra in ett förbehåll fattas endast under villkor att bolagsordningen därefter stadfästs. Som nämnts i inledningen till detta kapitel är bestämmelserna om nedsättning i förslaget inte begränsade till enbart preferensaktier. Aktiekapitalet kan således till skillnad från gällande rätt sättas ned genom inlösen av såväl stam- som preferensaktier.

I aktiebreven skall, som tidigare nämnts, förbehåll om inlösen enligt förevarande paragraf anges. Genom den publicitet som sker i samband med bolagsbildningen och nyemissionen blir förbehållet känt för allmänheten och bolagets blivande borgenärer kan pröva risken för att de till följd av förbehållet kan få en otillräcklig säkerhet för sina fordringar.

I *andra stycket* föreskrivs att sådana förbehåll som tillkommit genom en

ändring av bolagsordningen endast får avse aktier som tecknas eller ges ut efter det att ändringen har registrerats. Detta motsvarar innehållet i gällande lag.

Till skillnad från gällande lag föreslår utredningen att reservfonden får tas i anspråk för fondemission. En motsvarande bestämmelse finns i ABL. I förarbetena till 1975 års ABL har påpekats att denna bestämmelse gör det möjligt att kringgå bestämmelserna om att reservfonden skall vara bundet kapital. För att undvika detta har det införts en särskild föreskrift som innebär att om en fondemission har ägt rum efter registreringen av en ändring i bolagsordningen, får fondaktier lösas in först när tre år förflutit från registreringen av emissionen. Den föreslagna treårstiden överensstämmer med den tid under vilken utdelningsförbud gäller enligt 5 § vid sådan nedsättning av aktiekapital som avses i 1 § första stycket 1. Med den föreslagna bestämmelsen åstadkommes att borgenärerna får tid att ta hänsyn till att bolagets reservfond kan komma att utbetalas till aktieägarna efter en fondemission.

I ABL stadgas vissa villkor för att få genomföra en nedsättning enligt denna pragraf. Nedsättning får inte ske så att full täckning inte finns för det bundna egna kapitalet. En motsvarande bestämmelse finns i 6 kap. 1 § andra stycket ABL. Förslaget, liksom gällande BL, saknar dessa båda villkorsbestämmelser eftersom de inte har någon jämförbar funktion för bankaktiebolagen. Se närmare inledningen till kapitlet och kommentaren till 1 §.

Tredje stycket innehåller bestämmelser om registrering av nedsättningsbeslut enligt förbehåll i bolagsordningen. Enligt stycket, som överensstämmer med gällande lag, skall, när det blivit bestämt att vissa aktier skall lösas in, genast göras anmälan för registrering av aktiekapitalets nedsättning med dessa aktiers sammanlagda nominella belopp. När registrering har skett skall aktiekapitalet anses nedsatt.

När registrering har skett upphör de berörda aktierna att vara aktier och förvandlas till fordringar mot bolaget på inlösningsbeloppet. Aktiebreven är – även i avstämningsbolag – bärare av denna fordring och skall enligt 3 kap. 4 § vid lyftande av inlösningsbeloppet förses med påteckning om betalningen.

5.2.6.2 Förvärv av egna aktier

9 § Bankaktiebolag får inte förvärva eller som pant motta egna aktier. Ett dotterbolag får inte heller förvärva eller som pant motta aktier i moderbolaget. Avtal i strid mot detta förbud är ogiltiga.

Har ett bankaktiebolag tillstånd att driva fondkommissionsrörelse, får bankbolaget utan hinder av bestämmelsen i första stycket, för att underlätta sådan rörelse, förvärva egna aktier. Anskaffningsvärdet av det sammanlagda innehavet av egna aktier får inte vid något tillfälle överstiga ett belopp som svarar mot tre procent av det för bolaget högsta tillåtna värdet enligt 16 § första stycket fondkommissionslagen (1979:748).

Lämnas aktier som säkerhet för kredit och ingår som en mindre del bland dessa aktier även aktier i bankaktiebolaget, utgör första stycket inte hinder för bankbolaget att som pant motta även de egna aktierna. Regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen skall utfärda närmare föreskrifter om vilka begränsningar som i detta fall skall gälla.

I paragrafens första stycke, som motsvaras av 7 kap. 1 § ABL och 49 § BL, fastslås förbudet för bankaktiebolag att förvärva eller som pant motta egen aktie. I andra och tredje styckena föreslås vissa nya undantag från första stycket.

Den nu gällande bestämmelsen i 49 § BL, som i stort överensstämmer med *första stycket* är en förbudsregel som är straffbelagd i 186 § 1 BL. I 1911 års BL fanns inte någon motsvarande bestämmelse. Då liksom nu fanns bland reglerna om själva rörelsen bestämmelser som hindrade bankaktiebolag att överta eller såsom pant motta egen aktie (55 och 56 §§ BL; tidigare 45 och 46 §§). Enligt 1949 års banklagssakkunniga kunde dessa bestämmelser anses ha karaktären av enbart ordningsbestämmelser och det saknades en föreskrift angående påföljd vid överträdelse av dessa bestämmelser. De sakkunniga förslog därför att en bestämmelse motsvarande 69 § 1944 års ABL skulle föras in i BL. I den föreslagna bestämmelsen stadgades att ett bankaktiebolag inte fick förvärva egna aktier i annan ordning än som bestämmelserna om nedsättning av aktiekapitalet föreskrev eller motta sådan aktie såsom pant. Ett avtal som träffats i strid mot detta förbud var ogiltigt. Bestämmelsen var strängare än ABL:s. Den gällde oavsett om förvärvet skett med eller utan vederlag och innehöll inte såsom ABL några undantag.

I propositionen 1955:3 s 166 övervägde departementschefen om bestämmelsen skulle tas in i BL. Han anförde:

> I motiven till 69 § ABL underströk lagberedningen (SOU 1941:9, del II s 259), att ett förbud för aktiebolagen att mot vederlag förvärva egna aktier är erforderligt dels för att hindra aktiebolagen att bedriva spekulation i de egna aktierna och dels för att motverka försök att genom dylika förvärv kringgå bestämmelserna om aktiekapitalets nedsättning. Såvitt angick sistnämnda syfte med förvärvsförbudet framhölls att förvärv av egna aktier vore en åtgärd som – innan aktierna åter avyttrats till samma eller högre pris – till sina verkningar för dem, som vore bolagets borgenärer eller aktieägare i bolaget kunde jämföras med nedsättning av aktiekapitalet i förening med återbetalning till vissa aktieägare.
>
> De funktioner nu behandlade förvärvsförbud sålunda har att fylla, måste betraktas som särskilt angelägna, när fråga är om bankaktiebolagen med deras penningförvaltande verksamhet. Med hänsyn härtill vill jag icke erinra mot att förbudet går något längre vad gäller bankaktier än vad beträffar andra aktier. Mot samma bakgrund anser jag vidare, att en regel, som uttryckligen ogiltigförklarar förvärv av egna aktier i strid med förbudet, är väl så berättigad för bankaktiebolagens del som för de övriga aktiebolagens vidkommande. Bleve förvärvsförbudet icke kombinerat med en sanktionsregel, komme förbudet att liksom de hittillsvarande jämförliga stadgandena i 45 och 46 §§ BL få blott och bart instruktorisk karaktär. Jag anser därför, att bestämmelsen om ogiltighet av förvärv i strid med förbudet är motiverad.

I första stycket behålls som en huvudregel det gällande förbudet att förvärva egna aktier och såsom konsekvens därav även förbudet att motta sådana aktier som pant. Motivet för att bibehålla detta förbud är bl.a. att ett innehav av egna aktier utgör en uttunning av det egna kapitalet och därmed en försvagning av insättarskyddet. Om bankbolagen tillåts köpa egna aktier kan det ha samma verkan som en återbetalning till aktieägarna i samband med nedsättning av aktiekapitalet. Grundsatsen att aktieägarna har rätt till lika förmåner i bankbolaget kan också komma i fara, nämligen om köpeskillingen

är högre än aktiernas verkliga värde. Slutligen kan bolaget genom köp av egna aktier påverka kurssättningen på aktierna och därmed göra spekulationsaffärer möjliga.

Det gällande förbudet kan kringgås genom att bankaktiebolaget såsom moderbolag låter ett dotterföretag förvärva aktier i moderbolaget. Samma skäl som bär upp det grundläggande förbudet talar enligt utredningens mening för att förhindra ett sådant eller liknande kringgående. Följande tillägg föreslås därför till det grundläggande förbudet. Om bankbolaget utgör moderbolag i en koncern får inte i koncernen ingående företag förvärva eller som pant motta aktier i moderbolaget.

Avtal i strid mot de i paragrafen uppställda förbuden är ogiltiga, även om överlåtaren var i god tro.

För de allmänna aktiebolagen uppställs i 7 kap. 1 § ABL vissa undantag från det principiella aktieförvärvsförbudet. Ett allmänt aktiebolag får bl.a. på auktion inropa egen aktie som utmätts för bolagets fordran och får även genom övertagande av affärsrörelse förvärva egna aktier. Av skäl som tidigare anförts bör inte denna möjlighet stå till buds för bankaktiebolagen. Även ur kapitaltäckningssynpunkt är det angeläget att egna aktier inte förvärvas genom indirekta förvärv. Indirekta förvärv av egna aktier kan t.ex. ske på det sättet att bankbolaget A köper aktier i bolaget B, som äger aktier i bolaget A. Om A:s aktieförvärv är så omfattande att B blir dotterbolag till A, bör de aktier som B har i A försäljas, innan ett koncernförhållande uppstår mellan bolagen.

Som ovan nämnts är förevarande bestämmelse straffbelagd i gällande BL. Merparten av straffstadgandena i BL har emellertid i BAL slopats och ersatts bl.a. av den administrativa kontroll som bankinspektionen utövar i förening med vitesföreläggande. Straffstadgandet i 186 § 1 BL är ett av de stadganden som inte tagits med i förslaget. Motsvarande stadgande har även borttagits i 1975 års ABL. Se närmare inledningen till 19 kap.

Utredningen har främst av praktiska skäl ansett det motiverat att tillåta bankbolagen att i två smärre avseenden få avvika från huvudregeln i första stycket.

Andra stycket

I 7 kap. 5 § andra stycket ges bankaktiebolag, som har tillstånd att driva fondkommissionsrörelse, rätt att inneha ett handelslager av värdepapper i syfte att underlätta fondkommissionsrörelsen. Genom att innehavet av dessa värdepapper skall ha detta syfte och att innehavet begränsats på sätt som föreskrivs i 16 § första stycket fondkommissionslagen, har inte detta avsteg från huvudregeln att bank inte skall inneha eller handla med aktier och andra värdepapper för egen räkning mött betänkligheter. Bestämmelsen i 49 § BL hindrar emellertid bankbolaget att i detta handelslager inneha egna aktier. Bankbolaget bör i sin fondkommissionsrörelse ha möjlighet att till sina kunder snabbt kunna leverera småposter av vanligen förekommande aktier. I handelslagret av värdepapper, vilket tillkommit i detta syfte, bör därför bland andra aktier av praktiska skäl även ingå egna aktier. Först härigenom får bankbolaget möjlighet att hålla ett komplett sortiment av värdepapper. De skäl som bär upp förbudet mot förvärv av egna aktier behöver inte motverkas om bankerna tillåts att i begränsad omfattning inneha egna aktier i

handelslagret. För att missbruk av denna rätt inte skall kunna förekomma begränsas dessa förvärv i förslaget så att anskaffningsvärdet av det sammanlagda innehavet av egna aktier aldrig får vara större än tre procent av det för bankbolaget största tillåtna lagret enligt 16 § första stycket fondkommissionslagen. Utredningen anser att en sådan begränsning är motiverad, även om det i och för sig är naturligt att innehavet av egna aktier i handelslagret måste vara förhållandevis ringa, eftersom det begränsade lagret – som ovan nämnts – bör innehålla ett brett sortiment av värdepapper. De skäl som bär upp förbudet mot förvärv av egna aktier behöver inte motverkas om bankerna tillåts att i begränsad omfattning inneha egna aktier i handelslagret. För att missbruk av denna rätt inte skall kunna förekomma begränsas dessa förvärv i förslaget så att anskaffningsvärdet av det sammanlagda innehavet av egna aktier aldrig får vara större än tre procent av det för bankbolaget största tillåtna lagret enligt 16 § första stycket fondkommissionslagen. Utredningen anser att en sådan begränsning är motiverad, även om det i och för sig är naturligt att innehavet av egna aktier i handelslagret måste vara förhållandevis ringa, eftersom det begränsade lagret – som ovan nämnts – bör innehålla ett brett sortiment av värdepapper.

Bankbolagets innehav av egna aktier bör med hänsyn till det syfte som ligger bakom förvärvet av dessa värderas och redovisas på samma sätt som gäller för andra aktier som ingår i handelslagret, dvs. som en omsättningstillgång (se 11 kap. 8 § första stycket 2). Eftersom det inte föreligger något förbud för bankbolaget att låta registrera sig som innehavare av de egna aktierna, krävs i 9 kap. 1 § en bestämmelse som förbjuder bankbolaget att företräda egna aktier på bolagsstämman.

Tredje stycket

I första stycket föreskrivs att ett bankaktiebolag inte får som pant motta egen aktie. Utredningen anser att ett visst mindre undantag från detta förbud bör kunna tillåtas utan att bestämmelsens syfte därmed urholkas. Det gäller det fall då en bankkund önskar pantsätta hela sin aktieportfölj, i vilken ingår en mindre post aktier i bankbolaget. I detta fall skall bankbolaget inte behöva avskilja bankaktierna från övriga aktier utan kunna motta hela aktieportföljen som pant. Liksom undantaget enligt andra stycket är således även detta undantag betingat av praktiska hänsyn. I den aktieportfölj som bankkunden önskar pantsätta bör således inte ingå ett så stort antal aktier i bankbolaget att motiven som bär upp det grundläggande förbudet uttunnas. En aktieägare bör inte få belåna en större post aktier i bankbolaget. Detta är särskilt viktigt i de fall krediten lämnas för att kunden skall kunna delta i en emission som bankbolaget företar. Denna aktieägare skulle därmed kunna komma i ett förmånligare läge än andra aktieägare samtidigt som bankbolaget inte tillgodogörs det kapitaltillskott som emissionen syftar till. Gränser för hur många egna aktier ett bankbolag sammanlagt får motta som pant bör naturligtvis också uppställas. För att skapa ett skydd mot ett obehörigt utnyttjande av här föreslaget undantag kan exempelvis ett "tak" för mottagande av egen aktie som pantsäkerhet uppställas så att värdet av i pant mottagna egna aktier inte får överstiga en viss procent av bankbolagets utestående krediter. Utredningen anser att den närmare utformningen av det

skydd som fordras för att undantagsregeln inte skall kunna missbrukas, bör skapas av regeringen eller – efter delegation – av bankinspektionen. I stället för att tynga lagtexten med dessa begränsningsregler, bör således bankinspektionen, som i sin tillsynskontroll bör följa tillämpningen av denna undantagsbestämmelse, utarbeta sådana regler i särskilda föreskrifter.

5.2.7 7 kap. Rörelsen

I gällande BL finns under rubriken Om rörelsen i 53-70 §§ intagna bestämmelser som i olika avseenden reglerar den rörelse som bankbolagen får bedriva. Någon motsvarighet till dessa regler finns naturligen inte i ABL. Av utredningens ursprungliga direktiv framgick att det i utredningens uppgift inte ingick att förutsättningslöst ompröva rörelsereglerna. Utredningsuppgiften angavs vara denna:

> Sammanfattningsvis bör utredningen såvitt gäller de tre bankinstitutgruppernas rörelseregler inte avse någon genomgripande översyn annat än i fråga om kapitaltäckningsreglerna. Förslag till ändring i övriga rörelseregler bör framläggas endast på de punkter där jämkningar i de gällande reglerna framstår som angelägna mot bakgrund av utvecklingen efter år 1968.

I tilläggsdirektiv den 26 juni 1980 (Dir 1980:58) tillades utredningen vissa ytterligare uppgifter. Enligt dessa direktiv skulle utredningen bl.a. närmare undersöka det formella säkerhetskravet och frågor med anknytning till bankbolagens nationella och internationella struktur. Uttryckligen angavs i direktiven att utredningen skulle överväga formerna och omfattningen av redovisningen av bankbolagens engagemang i utländska bankföretag och de speciella tillsynsproblemen på grund därav. En angelägen fråga i det sammanhanget angavs vara regler om kapitaltäckning på koncernbasis.

I beslut den 18 mars 1982 överlämnade regeringen åt utredningen uppdraget att lägga fram förslag till sådana ändringar i banklagstiftningen att bankerna eller dotterbolag till dem skulle genom att förvärva aktier och lämna förlagslån kunna erbjuda riskvilligt kapital åt mindre och medelstora företag.

Banklagsutredningen har i delbetänkanden behandlat frågor med anknytning till rörelsereglerna:

1. Nya kapitaltäckningsregler för bankerna (Ds E 1978:4). Utredningsförslaget har föranlett lagstiftningsåtgärd (SFS 1979:1050).
2. Blancokrediter och bankkontorsetablering (Ds E 1979:5). Utredningens förslag, som innebar en utvidgning av den ram inom vilken bankerna tillåts lämna krediter utan formell säkerhet, har genomförts (SFS 1979:1113). Likaledes föranledde utredningens förslag om ändrade regler för bankkontorsetablering lagstiftningsåtgärd (SFS 1980:1005).
3. Det formella säkerhetskravet och banks rätt att medverka vid finansieringen av mindre och medelstora företag genom förvärv av aktier m.m. (Ds E 1982:3). Utredningens förslag om en helt ny utformning av säkerhetsbestämmelsen har ännu inte föranlett lagändring. Samma gäller för utredningens förslag om ökade möjligheter för bank att medverka vid finansieringen av mindre och medelstora företag.

Som framgått har utredningens förslag föranlett lagändringar utom såvitt avser det senast avlämnade delbetänkandet. Här bör anmärkas att utredningen valt att i det nu förevarande förslaget föra in den tidigare föreslagna nya säkerhetsbestämmelsen (10 §), medan däremot de ändringar i förvärvsbestämmelserna som gav bankerna ökade möjligheter att erbjuda de mindre och medelstora företagen riskvilligt kapital, inte har förts in.

Genom beslut den 5 maj 1983 tillsatte regeringen en kommitté med uppgiften att se över kreditmarknadens struktur (Dir 1983:38). I samband med detta begränsades banklagsutredningens uppdrag (Dir 1983:42) och kom, såvitt avsåg reglerna om bankbolagens rörelse att omfatta endast de rörelseregler som utredningen ansåg det vara angeläget att vidta ändringar i och som inte omfattades av det nya kommittéuppdraget. Av den nytillsatta kommitténs direktiv framgår emellertid att banklagsutredningen alltjämt bör pröva frågan om kapitaltäckning på koncernbasis.

Banklagsutredningens nu framlagda förslag till rörelseregler för bankbolagen bygger på de nu gällande reglerna. Med få undantag har i bestämmelserna vidtagits endast smärre ändringar. Utredningen har emellertid i ett par frågor sett sig oförhindrad att föreslå genomgripande förändringar av de nu gällande reglerna. Bland de bestämmelser som har gjorts till föremål för mer omfattande förändringar kan nämnas kreditjävsbestämmelsen (14 §), bestämmelsen om bl.a. bundna lån (16 §) och upplåningsbestämmelsen (17 §). Därutöver har föreslagits två nya bestämmelser. Utredningen föreslår att bankbolagen med vissa begränsningar tillåts förvärva fordringar (3 §). Vidare föreslås att regler om kapitaltäckning på koncernbasis införs (8 §).

En annan nyhet är att utredningen föreslår att de olika avsnitten i rörelsekapitlet skall ges särskilda rubriker. Detta torde avsevärt underlätta förståelsen av kapitlet i dess helhet. Utredningen har i inledningen till de olika avsnitten närmare redogjort för de bestämmelser som återfinns i avsnittet och deras inbördes förhållande till varandra och till andra regler i detta kapitel.

Endast i ett fall har utredningen underlåtit att överföra en paragraf från BL:s rörelseavsnitt till BAL. I 65 § BL upptas en bestämmelse som förbjuder bankbolag att vid beviljande av kredit göra förbehåll om att kreditbeloppet eller del av detta skall sättas in hos bankbolaget för längre tid än sex månader eller på längre tids uppsägning än sex månader. Bestämmelsen togs in redan år 1933 i BL efter ett förslag av 1924 års banklagskommitté. Av förarbetena kan utläsas att bestämmelsen syftade till att förhindra utfärdandet av s.k. konstgjorda depositionsbevis dvs. depositionsbevis, i regel utställda på lång tid, som lämnades såsom valuta för beviljat lån. Kommittén anförde att sådana transaktioner som man genom den föreslagna bestämmelsen ville förhindra, kunde vara ägnade att ogynnsamt påverka penningvärdet. För bankerna, som vid lånens beviljande icke behövde utbetala något belopp, förelåg frestelse att icke underkasta kreditfrågan en tillräckligt noggrann prövning. Erfarenheten hade visat, att bankerna utfärdat dylika bevis i sådan omfattning att dessa, då de förföll till betalning, kunde vålla svårigheter. Å andra sidan uttalades att bank exempelvis vid växeldiskontering kunde ha anledning föreskriva att viss del av valutan tills vidare skulle innestå i banken såsom förstärkning av säkerheten eller till dess något särskilt villkor för ytterligare utbetalning blivit uppfyllt. En avvägning mellan dessa olika

synpunkter ledde till nuvarande regel i 65 § BL (NJA II 1933 s. 173-176). I dag framstår regeln i 65 § BL som uppenbart föråldrad. Frågan om ett kvarhållande tills vidare i banken av viss del av lånevalutan är ett detaljspörsmål som knappast kräver en särskild bestämmelse i BAL. Missförhållandet med konstgjorda depositionsbevis är för länge sedan försvunnet. Över huvud taget utfärdas numera inga depositionsbevis. Ett kvarhållande tills vidare av lånevalutan eller en del därav kan många gånger vara en helt naturlig åtgärd. Utredningen har därför inte fört över denna paragraf till BAL.

5.2.7.1 Verksamhet

Reglerna om bankernas verksamhet är uppbyggda på det sättet att den yttre ramen för bankernas tillåtna verksamhet anges i kapitlets 1 §. Bankerna får således aldrig ägna sig åt en verksamhet som inte har en naturlig anknytning till in- och utlåningsrörelsen. Inom denna yttre ram är emellertid bankernas verksamhet begränsad i vissa avseenden. Dessa begränsningar finns intagna i 2-4 §§. I 2 § anges att bankerna har rätt att förvärva och driva handel med endast viss i paragrafen angiven egendom. Med uttrycket "driva handel med" avses sådana förvärv som sker för egen räkning och i den bestämda avsikten att den ifrågavarande egendomen senare skall avyttras. I 3 § föreslås att bankerna skall tillåtas förvärva fordringar under förutsättning att fordringarna är av viss i paragrafen särskilt angiven beskaffenhet. Förslaget innebär emellertid inte att bankerna ges rätt att förvärva fordringar i syfte att senare avyttra dessa, dvs driva handel med fordringarna. I 4 § anges den egendom som bankerna får förvärva men inte driva handel med. Gemensamt för den i paragrafen angivna egendomen är att förvärven förutsätts ske i syfte att ge banken sådana tillgångar som behövs för att kunna driva rörelsen på ett praktiskt och ändamålsenligt sätt. I vissa fall tillåts emellertid bankerna att förvärva även annan än sådan egendom som anges i 2-4 §§. Regler om dessa undantag finns i 5 och 6 §§. Enligt dessa paragrafer tillåts bankerna att i vissa särskilt angivna fall förvärva även sådan egendom som banken annars inte hade kunnat förvärva. Även om det förutsätts att egendomen senare skall avyttras är det inte fråga om att driva sådan handel som avses i 2 §. Enligt 5 § får en bank förvärva aktier som ingår i en emission i vilken banken medverkat. Underförstått skall syftet med förvärvet här vara att underlätta emissionen. Om bank driver fondkommissionsrörelse får banken också i viss utsträckning för att underlätta fondkommissionsrörelsen förvärva aktier, emissionsbevis samt andelar i aktiefond och i ekonomisk förening. I 6 § ges banken möjlighet att förvärva snart sagt all typ av egendom om förvärvet sker i syfte att skydda en fordran, dvs. minska eller eliminera en kreditförlust. I första hand avses här förvärv av egendom som utgör säkerhet för en fordran, men även annan egendom kan komma i fråga. Denna sammanfattning av bestämmelserna om bankernas verksamhet har lämnats i syfte att åskådliggöra uppbyggnaden av rörelsereglerna under denna rubrik. Den har avsiktligt inte gjorts detaljerad eftersom de olika bestämmelserna mer utförligt redovisas i anslutning till de olika paragraferna.

1 § Med den inskränkning som följer av 2 § får ett bankaktiebolag, jämte in- och utlåning av pengar, driva annan verksamhet som står i samband därmed.

Om rätt för ett bankbolag att driva fonkommissionsrörelse finns det bestämmelser i fondkommissionslagen (1979:748).

Paragrafen, som överensstämmer med 53 § BL, anger föremålet för bankverksamheten.

Innan utredningen närmare går in på den nu aktuella paragrafen bör bankrörelsedefinitionen, som är intagen i 1 § andra stycket i utredningens förslag till bankrörelselag, beröras något. I definitionen sägs att med bankrörelse skall förstås sådan verksamhet, i vilken ingår inlåning från allmänheten på räkning som av bank allmänt används. Syftet med bankrörelsedefinitionen är att förhindra att andra än banker driver den för banker mest kännetecknande verksamheten, dvs den bankmässiga inlåningen. De som utan tillstånd driver bankrörelse straffas med böter eller fängelse. Definitionen har således endast en negativ betydelse. Som sådan anger den inte exakt och uttömmande vad som skall anses utgöra bankrörelse. Med hänsyn till den till definitionen kopplade straffbestämmelsen har det ansetts tillräckligt att endast ange karaktären av den rörelse som lagen vill anse såsom bankrörelse och som skall förbehållas åt vissa rättssubjekt. Bankrörelsedefinitionen bestämmer således innebörden av termen bankrörelse i vidsträckt mening och inbegriper även bankrörelse som bedrivs utanför affärsbanksväsendet. Av denna anledning har utredningen valt att ta in bankrörelsedefinitionen i en ramlag, benämnd bankrörelselagen, som är gemensam för de tre bankinstitutgrupperna.

I denna paragrafs *första stycke,* som endast har syftning på bankaktiebolagen, anges den yttre ramen för bankbolagets verksamhet. I 53 § BL föreskrivs att med den inskränkning som sägs nedan får en bank, jämte in- och utlåning av pengar, driva annan verksamhet som står i samband därmed. Denna ram för bankens verksamhet är med avsikt beskriven tämligen vagt och har därmed den fördelen att kunna anpassas till utvecklingen inom bankområdet. I praxis har närmare bestämts vad som får anses ha samband med den centrala bankverksamheten, in- och utlåningen. Sådan verksamhet torde i allmänhet kunna utpekas utan svårigheter, t.ex. inkassorörelse, beviljande av bankgaranti och mottagande av värdehandlingar till förvaring och förvaltning. Enligt 2 kap. 5 § 3. BAL skall i bolagsordningen anges de rörelsegrenar som bankbolaget avser att driva. Till följd av denna bestämmelse kommer oktrojprövningen att innefatta en granskning av att bankens planerade verksamhet inte går utöver den i detta stycke beskrivna ramen för verksamheten.

Även vid regeringens prövning av huruvida bank enligt 7 kap. 4 § 5. BAL skall få tillstånd att förvärva aktier har i detta avseende utvecklats en viss praxis. I normalfall bör gälla att en bank inte utanför banken, t.ex. i ett dotterföretag, skall få driva sådan verksamhet som inte kan drivas inom banken. Utvecklingen har emellertid inneburit att bankerna i allt större utsträckning har i dotterföretag börjat driva verksamheter av de mest skiftande slag. Här kan t.ex. nämnas marknadsföring, revisionsverksamhet, värdetransporter och bevakning. Enligt direktiv 1983:38 ankommer det på kommittén som har till uppgift att se över kreditmarknadens struktur att kartlägga och utvärdera bankernas och även bankorganisationernas engagemang i svenska och utländska bolag och andra företag samt att lägga fram

förslag till de regler eller riktlinjer som anses behövliga. Utredningen berör därför inte närmare frågan huruvida den beskrivna utvecklingen bör ge upphov till en ändring i gällande rätt.

Inom de gränser för bankbolagets verksamhet som dras upp i detta stycke råder emellertid en viss inskränkning. Inskränkningen följer av 2 §, som i sin tur hänvisar till 3-6 §§. I 2 § anges att bankbolag får för egen räkning förvärva och driva handel med endast viss egendom. Av 3-6 §§ följer att bankbolag för egen räkning därutöver i flera fall för vissa syften eller ändamål får förvärva i dessa paragrafer uppräknad egendom. Annan än i 2-6 §§ nämnd egendom får således bankbolag inte förvärva för egen räkning. Bankbolag får inte heller för egen räkning driva handel med annan egendom än den som nämns i 2 §.

I fondkommissionslagen finns bestämmelser om att bankinspektionen under vissa förutsättningar kan lämna bankinstitut tillstånd att driva fondkommissionsrörelse samt bestämmelser om vad som gäller för sådan rörelse. I *andra stycket* har förts in en erinran om detta.

2 § Ett bankaktiebolag får för egen räkning förvärva och driva handel med endast mynt, sedlar, växlar, checkar och anvisningar samt obligationer, förlagsbevis och andra fordringsbevis avsedda för den allmänna marknaden. Därutöver får bankbolaget för egen räkning förvärva egendom som anges i 3-6 §§.

Paragrafen motsvarar 54 § BL. Jämte 3–6 §§ i detta kapitel reglerar denna paragraf bankaktiebolagets rätt att förvärva egendom.

Förarbetena till denna paragraf, liksom till flertalet paragrafer i rörelsekapitlet, är mycket knapphändiga. En motsvarighet till denna paragraf återfanns redan i 33 § kungörelsen av år 1864 angående enskilda banker. Här föreskrevs att bankbolag inte fick driva handel med annat än "guld och silver, in- och utrikes växlar samt allmänna räntebärande papper". Rätten att driva handel med fordringar var alltså begränsad till växlar och allmänna räntebärande papper. Vad som avsågs med "allmänna" framgår inte. Bestämmelsen upprepades utan ändring i 33 § i den förnyade kungörelsen av år 1874 angående enskilda banker. Bestämmelsen återkommer i 27 § i 1903 års lag angående solidariska bankbolag och i 24 § i 1903 års lag angående bankaktiebolag. Dock har rätten att handla med silver försvunnit och vidare har ordet "allmänna" fått utgå. I 45 § i 1911 års lag om bankrörelse har checkar och invisningar tillkommit i uppräkningen. Dessutom har "räntebärande papper" bytts ut mot "ävensom obligationer och andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar". Möjligen har den senare förändringen uppfattats endast som ett förtydligande av det tidigare använda uttryckssättet. Enligt Westerlinds kommentar till lagen om bankrörelse (sid 173) var till "andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar" att hänföra s.k. partialförskrivningar som åsyftas med en bestämmelse som var intagen i 1914 års stämpelavgiftsförordning.

Den ursprungliga lydelsen i 54 § i 1955 års BL medförde, såvitt nu är i fråga, följande förändringar. "Invisningar" ändrades till "anvisningar". Beträffande obligationer och andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar gjordes nu undantag för sådana som medförde rätt till betalning först efter utfärdarens övriga fordringsägare (förlagsbevis).

Redaktionella ändringar i 54 § BL skedde i samband med den samordnade

banklagstiftningen (SFS 1968:601). Av proposition 1968:143 sid 226 framgår att den gällande huvudregeln om affärsbanks rätt att förvärva egendom skulle tas upp oförändrad. Begreppet mynt skulle innefatta även utländska sedlar och mynt.

Den senaste förändringen av 54 § BL innebar att förbudet för bankerna att förvärva förlagsbevis avskaffades år 1979 på förslag av kapitalmarknadsutredningen. I propositionen 1978/79:165 sid 240 anförs följande som motiv till denna förändring. "Förlagsbevisen är genom sin karaktär av oprioriterade fordringar vid konkurs visserligen förenade med ett högre risktagande än gängse bankutlåning, inklusive blancokrediter. Med hänsyn till de restriktiva regler som gäller för vilka låntagare som får ge ut förlagsbevis och den stränga granskning som lånen utsätts för av parterna på marknaden, föreligger inte motiv att begränsa innehaven för bankernas del. Det nuvarande förbudet medför betydande komplikationer vid amortering av förlagslån genom uppköp på marknaden." En begränsning i banks rätt att förvärva förlagsbevis kvarstår dock fortfarande, se 4 § 5.

Utredningens förslag tar i denna paragraf med en viss språklig förändring upp den gällande huvudregeln om bankaktiebolags rätt att förvärva och driva handel med egendom. De förändringar som vidtagits är följande.

I första meningen räknas den egendom upp som bank får för egen räkning förvärva och driva handel med. Förvärvet – som får anses vara det fundamentala – har därvid lyfts fram. Bland den egendom som enligt gällande lag finns i uppräkningen saknas här guld. Bankernas rätt att driva handel med och förvärva guld torde numera sakna praktisk betydelse. Bestämmelsen har därför uteslutits ur paragrafen. Som framgår av proposition 1968:143 inbegrips i begreppet mynt även sedlar. Detta har kommit till direkt uttryck i lagtexten. Med mynt och sedlar avses såväl svenska som utländska mynt och sedlar. Det bör dock påpekas att bank för att kunna driva handel med utländska mynt och sedlar måste ha riksbankens tillstånd enligt 2 § valutaförordningen (1959:264). I egendomsuppräkningen nämns vidare obligationer och förlagsbevis. Som framgår av den ovan lämnade redovisningen över paragrafens tillkomst har uppräkningen efter hand kompletterats. Obligationer och förlagsbevis utgör fordringsbevis som är avsedda för den allmänna rörelsen. Detta kommer till bättre uttryck i lagtexten genom att ordet "samt" förs in mellan "anvisningar" och "obligationer". Uttrycket "andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar" har ersatts med "andra fordringsbevis avsedda för den allmänna marknaden". Ändringen avser endast att underlätta förståelsen av bestämmelsen. Det nuvarande uttrycket härstammar som nämnts ursprungligen från 1914 års stämpelavgiftsförordning och har – trots att beteckningen utgått ur stämpelskattelagen – fått kvarstå i denna paragraf (se även 4 § skuldebrevslagen 1936:81).

Utöver den i första meningen omnämnda egendomen får bankbolaget för egen räkning förvärva sådan egendom som anges i 3–6 §§. Detta framgår av paragrafens andra mening. Bankbolaget får dock endast förvärva denna egendom och tillåts således inte – i överensstämmelse med gällande rätt – att driva handel med denna.

3 § Ett bankaktiebolag får förvärva annan fordran än sådan som avses i 2 § om det låneavtal på vilket fordran grundas har sådant innehåll att bankbolaget självt vid förvärvstillfället kunnat bevilja krediten.

Paragrafen, som ger bankaktiebolaget rätt att under vissa förutsättningar förvärva fordringar som inte är avsedda för den allmänna marknaden, saknar motsvarighet i BL.

I föregående paragraf har redogjorts för bankaktiebolagets rätt att förvärva växelfordringar eller andra fordringar avsedda för den allmänna marknaden, typ obligationer och förlagsbevis. Av förarbetena till gällande BL återfinns inte några skäl som talar mot att ge bankerna en vidgad rätt till fordringsförvärv, dvs förvärv av sådana fordringar som ligger utanför i 2 § angivna kategorier fordringar.

Bankföreningen har framfört önskemål om att bankerna ges rätt att förvärva andra fordringar än sådana som är avsedda för den allmänna rörelsen. Önskemålet avser dels export- och importfordringar, dels avbetalningsfordringar och andra fordringar i inhemsk handel. I fråga om inhemska fordringar har i första hand avsetts fordringar som avser likvid för egendom eller tjänster. Bankerna bör i egen räkning kunna överta reversfordringar av olika slag som inte är avsedda för den allmänna marknaden men som innehavaren önskar avyttra. Det kan gälla t.ex. kapitalmarknadsreverser utgivna av bostadsfinansierande institut, fordringar på köpeskillingen för avyttrad fastighet eller avyttrad rörelse. Det kan också gälla lånefordringar av olika slag, t.ex. i samband med lån som förmedlas över notariatavdelningarna.

Till stöd för dessa önskemål har bankföreningen anfört bl.a. följande.

I fråga om såväl inhemska som utländska fordringar är det uppenbarligen så att växeln i stor utsträckning har ersatts av andra fordringsbevis eller öppna fordringar. På den svenska sidan omhänderhas i stor utsträckning finansieringen av sådana fordringar av bankernas finansbolag. Även om förvärv av sådana fordringar kanske oftast passar ihop med finansbolagens verksamhet, föreligger ett klart behov också för bankerna att kunna förvärva sådana fordringar för att härigenom på bästa sätt betjäna kundkretsen.

En möjlighet för bankerna att själva förvärva ifrågavarande fordringar skulle medföra åtskilliga förenklingar. Om innehavaren av en revers önskar avyttra den, är det en naturlig verksamhet för banken att försöka hjälpa till. Det kan i dag ske bara genom en förmedling, varvid säljare och köpare blir medvetna om varandras identitet. Detta kan vara olämpligt och det kan också fördröja avyttringen, genom att banken måste hitta en köpare på rätt tid och till exakt det aktuella beloppet. Om banken i stället kunde förvärva reversen för egen räkning, skulle banken antingen kunna behålla reversen i sin egen portfölj, om detta befanns lämpligt, eller finna en för säljaren obekant köpare antingen genast eller vid en senare tidpunkt som är mera lämplig.

På utlandssidan föreligger ett klart behov av att få förvärva andra fordringar än sådana som är avsedda för den allmänna marknaden. På samma sätt som med kreditförsäljningen inom landet har kreditgivningen vid exportaffärer ökat kraftigt under efterkrigstiden. Exportörens kreditgivning har blivit ett betydelsefullt medel i konkurrensen mellan olika länders exportörer. Även vid importen förekommer i stor utsträckning köp med en del av köpeskillingen som kredit från säljaren. Många exportföretag har intresse av att försälja vissa av sina fordringar antingen med eller utan regress (i det senare fallet à forfait). Det finns ett flertal institut i utlandet som ägnar sig så gott som helt åt att förvärva fordringar à forfait. Det kan många gånger vara lämpligt att banken inträder som förste köpare av en sådan fordran och därefter placerar den i utlandet för egen räkning. Det bör vara möjligt för svenska banker att

konkurrera med utländska institut på denna marknad genom att ligga kvar med dessa fordringar i sin portfölj eller sälja dem vidare.

I alla dessa fall bör bankerna – i likhet med bankerna utomlands – kunna medverka till finansieringen genom att förvärva de genom säljarens kreditgivning etablerade fordringarna vare sig dessa manifesteras såsom rena kontraktsfordringar eller såsom reversfordringar. En förutsättning för sådana köp bör vara att man har rimlig anledning att anta, att de kan avyttras även om man inte kan tala om en marknad i samma mening som när det gäller masspapper. Fordringarna skall kunna omsättas inte bara i juridisk/teknisk mening, dvs. vara överlåtbara, utan de skall också vara kommersiellt omsättningsbara. Vid en vidgning av förvärvsrätten bör det vidare göras klart att förvärv av fordringar inte får innebära kringgående av de olika kreditgivningsreglerna.

Det bör understrykas att frågan inte enbart rör förvärv av fordringar. Detta leder tanken till att banken har önskan att för lång tid bli liggande med förvärvade papper. Förvärven kommer i stället att i stor utsträckning vara ett led i att handla med olika fordringar, dvs. ett led i bankernas verksamhet att förmedla pengar på marknaden.

Under den senaste tjugoårsperioden har kreditgivningen i allt större omfattning kommit att ske i former som delvis är nya och delvis är vidareutvecklingar av bankernas traditionella kreditgivning. Sådana former är t.ex. factoring och leasing. Vissa av de traditionella kreditformerna har däremot minskat i betydelse. Växelinstitutet är ett exempel på detta. Bankerna själva har bl.a. på grund av banklagstiftningens utformning varit förhindrade att delta i denna utveckling av nya finansieringsformer. I finansbolag, helt eller delvis ägda av bank, har emellertid bankerna indirekt kunnat använda sig av flertalet av de nya formerna för kreditgivningen.

Enligt utredningens mening bör således en bank få förvärva en fordran, om låneavtalet på vilken fordran grundas har ett sådant innehåll att banken själv vid förvärvstillfället kunnat bevilja krediten. En bank skall således vid ett fordringsförvärv inte kunna kringgå banklagstiftningens bestämmelser om kreditgivningen. Fordringsförvärvet skall alltså uppfylla de grundläggande krav som nu ställs på kreditgivningen. Detta innebär att trygghet för förbindelsens fullgörande skall krävas som grundförutsättning för förvärvet. Fordringar av förlagskaraktär eller vinstandelskaraktär bör inte få förvärvas. Inte heller skuldebrev innehållande villkor om konverteringsrätt bör kunna förvärvas. Om detta skulle tillåtas öppnas en möjlighet att kringgå exempelvis förbudet mot vinstandelslån. I 16 § sägs att förfallotiden för lån skall bestämmas så att den är förenlig med villkoren för bankbolagets förbindelser. Även den grundläggande regeln, som innebär att balans skall råda mellan en banks in- och utlåning, bör självfallet tillämpas på förhållandet mellan inlåning och dessa fordringsplaceringar. Vidare bör också i fråga om fordringsförvärv beaktas den samlade riskbedömning som krävs för krediter enligt 13 §. Den däri upptagna bestämmelsen om begränsning av banks enhandsengagemang bör sålunda gälla för en banks samtliga fordringsplaceringar. Slutligen bör de i 14 § upptagna jävsreglerna avseende krediter också gälla i fråga om förvärv av fordringar för vilka i denna paragraf nämnda personer är betalningsansvariga. Från kapitaltäckningssynpunkt uppstår inga problem, eftersom det i detta sammanhang inte görs någon skillnad i fråga om placeringarna. Samma täckningsgrad krävs

oavsett om en fordran hänförs till utlåningen eller till placering på grund av en förvärvad revers.

I avvaktan på en mer genomgripande översyn av olika finansinstituts rörelseregler finner utredningen den föreslagna bestämmelsen lämplig. Denna rätt att förvärva fordringar bör kunna medföra förenklingar i bankernas verksamhet och lösa några av de praktiska problem som bankföreningen pekat på.

Bestämmelsen har placerats i en särskild paragraf. Den föreslås inte bli införd i 2 §, eftersom bank inte bör tillåtas att driva handel med dessa fordringar. En fordran som banken förvärvat skall placeras i bankens kreditportfölj. Banken är givetvis oförhindrad att lyfta av krediten till annat kreditinstitut. Övertagande av lånefordringar från annat kreditinstitut för uppläggning av lån i bankens böcker får för övrigt enligt praxis redan anses ingå som ett led i utlåningsverksamheten. Att en bank har förvärvat en fordran får för gäldenären anses ha en alldeles särskild betydelse. Fordringsförvärvet är ju i princip att betrakta som en bankkredit. De avlyft av fordringar som ovan nämnts bör således vara för banken naturliga avlyft.

4 § Ett bankaktiebolag får förvärva

1. fast egendom, tomträtt och bostadsrätt för att bereda banken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov,
2. aktie eller andel i företag, som uteslutande har till syfte att förvalta fast egendom eller tomträtt som förvärvats för det under 1. angivna ändamålet,
3. inventarier, vilka anskaffas för rörelsen eller till fastighet som bankbolaget äger, eller till lokaler, som bolaget i övrigt innehar,
4. bostadsrätt för att bereda bostad åt någon som är anställd i banken,
5. efter tillstånd av regeringen, aktie i annat bankaktiebolag och utländskt bankföretag samt aktie eller andel i svenskt eller utländskt företag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna, samt garantifondbevis eller förlagsbevis utfärdat av bolag eller företag som nu nämnts,
6. annan banks rörelse, om övertagandet inte kan anses vara till skada för det allmänna och, i de fall förvärvet avser hela eller en icke obetydlig del av rörelsen, om regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen lämnar tillstånd till detta.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 55 § första stycket BL. Paragrafens 6 punkt motsvaras dock av 190 § BL.

Bankaktiebolagens rätt att förvärva egendom är starkt begränsad. Därigenom tvingas bankbolagen att använda praktiskt taget alla sina resurser till kreditgivning och andra finansiella placeringar. I denna paragraf räknas de objekt upp som bankbolag utan hinder av det generella förbudet får förvärva. Undantagen avser följande fall. Enligt punkterna 1-4 får bankbolaget förvärva viss egendom för själva bankverksamhetens bedrivande. Punkten 5 avser förvärv av vissa aktier och garantifondbevis samt – som en nyhet – även vissa andelar. Slutligen ges bankbolaget i punkt 6 rätt att överta annan banks rörelse i sin helhet eller delvis. Den sista punkten är ny i paragrafen. I de två följande paragraferna i förslaget upptas bestämmelser som ger bankbolaget möjlighet att *dels* förvärva aktier i samband med emission på den allmänna marknaden (5 § första stycket), *dels,* om banken har tillstånd att driva fondkommissionsrörelse, i viss utsträckning förvärva aktier, emissionsbevis samt andel i aktiefond och ekonomisk förening för att

underlätta sådan rörelse (5 § andra stycket) och *dels* förvärva viss egendom för att skydda banken mot förlust (6 §).

I det följande lämnar utredningen en historik över tillkomsten av bestämmelserna om förvärvsrätten. Bestämmelsen i punkt 6 kommer dock att kommenteras senare.

Redan i författningar av år 1846 fanns bestämmelser om förvärvsrätten. Dels återfanns en uppräkning av de objekt som bank fick driva handel med och dels bestämmelser om rätt för banken att förvärva viss egendom för att skydda banken mot förlust. 1903 års lag om solidariska bankbolag och bankaktiebolag innehöll delvis samma regler som de av år 1846. Därutöver fanns regler som gav bank rätt att förvärva fastighet för bankens inrymmande och som förbjöd bank att som pant motta egna aktier.

I 1911 års BL vidgades bankbolagens aktieförvärvsrätt. Bank fick rätt att till ett visst belopp äga aktier i emissionsbank och även en begränsad rätt till förvärv av annan aktie än sådan i emissionsbank. Kort tid efter införandet av 1911 års BL ifrågasattes bankernas rätt att förvärva aktier. Bankerna ansågs ha missbrukat rätten att förvärva andra aktier än aktier i emissionsbank. Bankernas förvärvsverksamhet hade medfört en koncentrationsprocess inom affärsbanksväsendet. Ett flertal kommittéer gav förslag på begränsningar av aktieförvärvsrätten. År 1919 ändrades BL så att aktie i annat svenskt bankaktiebolag, som inte är emissionsbank, samt aktie i utländskt bankföretag inte fick förvärvas av bankbolag utan Konungens tillstånd. År 1921 genomfördes ytterligare begränsningar i bankernas aktieförvärvsrätt. Först på förslag av 1924 års bankkommitté och 1932 års banksakkunniga uteslöts år 1933 i princip bankerna aktieförvärvsrätt. Skälen härtill angavs bl.a. vara att banks innehav av aktier i viss mån innebar en risk för osund och för bankens egentliga verksamhet främmande spekulation. Den möjlighet som nu gavs bankbolag att förvärva aktier innebar följande. Aktie i bankfastighetsaktiebolag fick förvärvas, förutsatt att aktiekapitalet i bolaget uppgick till minst en tredjedel av fastighetens bokförda värde. Vidare fick aktie i svenskt bankaktiebolag, utländskt bankföretag eller svenskt aktiebolag, vars ändamål kunde anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna förvärvas, dock först sedan Konungen gett sitt tillstånd. I 1932 års BL intogs vidare ett generellt förbud mot förvärv av förlagsbevis, från vilket dock undantogs förlagsbevis emitterade av bankfastighetsaktiebolag eller av bankföretag, i vilket bankbolag på särskilda villkor fick inneha aktier. Slutligen utvecklades i 1933 års BL reglerna om sådana förvärv av egendom, som avsåg att skydda fordran.

I 1955 års BL gjordes vissa smärre ändringar av förvärvsreglerna. Bl.a. gavs bankbolagen rätt att förvärva bostadsrätt och tomträtt till bankfastighet samt aktie i bolag med ändamål att förvalta tomträtt till bankfastighet.

År 1959 gavs bank möjlighet att även förvärva bostadsrätt till lägenhet för att bereda bostadsrätt åt befattningshavare i banken (proposition 1959:33).

I SOU 1967:64 föreslog kreditinstitututredningen vissa utvidgningar eller liberaliseringar av banklagens förvärvsregler. Utredningens förslag behandlades i proposition 1968:143 i vilken departementschefen föreslog följande ändringar och gjorde följande uttalande om förvärvsreglerna. *För att tillgodose behovet av lokaler för själva bankrörelsen* får bankbolaget förvärva fastighet, tomträtt, bostadsrätt till lägenhet, aktie i aktiebolag, som förvaltar fastighet avsedd för bankens inrymmande, och förlagsbevis, utfärdat av sådant bolag. Utformningen av denna regel får ses bl.a. mot bakgrund av att bankinstitut inte i någon större utsträckning skall förvärva fast egendom eller ägna sig åt fastighetsförvaltning. Villkoret i lagtexten att förvärvet skall syfta till "att bereda banklokaler för dess inrymmande" får emellertid å andra sidan inte ges en alltför rigorös och snäv innebörd. Formuleringen får självfallet inte tolkas så att det skall krävas att hela den ifrågavarande fastigheten skall disponeras för bankverksamhet. I bankens eget intresse ligger dock att undvika förvärv av fastighet av

sådan storleksordning att endast en förhållandevis liten del kan utnyttjas för bankrörelsen. Bestämmelsen kunde emellertid vålla vissa tolkningsvårigheter i det praktiska livet. Problemet rörde närmast frågan om bestämmelsen medgav förvärv av en till bankfastigheten gränsande tomt t.ex. för att uppfylla i stadsplanebestämmelser meddelade föreskrifter om garage- och parkeringsplatser eller för anläggning av panncentraler eller gemensamhetsanläggningar av annat slag. Departementschefen fann att sådana förvärv borde vara tillåtna men ifrågasatte om angivna förvärv föll in under ändamålsbestämmelsens lydelse. För att undanröja denna tvekan föreslog departementschefen ett tillägg till bestämmelsen som medgav förvärv i syfte att bereda banken lokaler för dess inrymmande *eller för att tillgodose* därmed sammanhängande behov. Inom den på detta sätt utformade ändamålsbestämmelsen ansåg departementschefen – om kostnaderna hålls inom rimliga gränser – banks förvärv av lokaler för lunchrum, personalmässar och semesterhem åt anställd personal eller andra sådana kollektivanläggningar för tillgodoseende av god personalvård kunna rymmas. Bankinspektionen förutsattes med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen av banks förvärv av fast egendom enligt denna paragraf. Även i fortsättningen skulle enligt departementschefens mening gälla som allmän regel att placering av medel i bankbyggnader inte får ske i större omfattning än som betingas av bankrörelsens krav och som i det enskilda fallet var förenligt med bankinstitutens resurser. Villkoret för banks förvärv av aktie i bankfastighetsbolag eller av förlagsbevis utfärdat av sådant bolag, nämligen att bolagets aktiekapital skulle uppgå till en tredjedel av egendomens bokförda värde, slopades.

Bankbolagens möjlighet att lösa *bostadsfrågan för anställd personal* var begränsad till att antingen hyra ut eventuell bostadslägenhet i bankfastigheten eller förvärva bostadsrätt till lägenhet. Självfallet kunde bank också genom lån eller på annat sätt medverka till att lösa anställds bostadsproblem. Från bankhåll framställdes önskemål om en vidgad förvärvsrätt för bostadsändamål. Departementschefen biträdde inte detta önskemål, eftersom det saknades anledning att för bankernas del i strid mot utvecklingen inom andra områden av näringslivet skapa en kategoribostadsmarknad och öka antalet tjänstebostäder. – För att bättre ange att det måste vara fråga om anställd personal som skall beredas bostad användes i lagtexten begreppet "anställd i banken" i stället för det något vidare begreppet "befattningshavare hos banken".

Även i bestämmelsen om *bankbolags rätt att efter tillstånd av Kungl. Maj:t förvärva aktier och förlagsbevis* som utfärdats av svenskt bankbolag eller utländskt bankföretag samt svenska bolag med bankfrämjande eller allmännyttigt ändamål företogs vissa ändringar. Avsikten med undantaget från det principiella aktieförvärvsförbudet var att bereda bankbolagen möjlighet att åta sig viktiga uppgifter som kunde vara fördelaktiga såväl för bankverksamheten som för samhället och vilkas fullgörande lämpligen kunde ske genom förvärv av aktier. Som exempel nämndes affärsbankernas medverkan vid tillkomsten av vissa kreditinrättningar med delvis allmännyttig inriktning. Vidare framhölls att det för det svenska näringslivet kunde vara av betydelse om svenska banker tilläts delta i bildandet av utländska bankföretag ägnade att stödja vår utrikeshandel eller i övrigt främja svenska ekonomiska intressen. Fråga var hur banklagens begrepp "utländskt bankföretag" skulle tolkas. Departementschefen fann att begreppet kunde tolkas jämförelsevis fritt. Från såväl näringslivets som det allmännas synpunkt framstod det som önskvärt att svenska affärsbanker engagerade sig i internationella finansierings- och utvecklingsinstitut med kanske en annan struktur än den som i allmänhet är utmärkande för svenska banker. Lagtexten ändrades därför så att Kungl. Maj:t gavs befogenhet att lämna tillstånd även till aktieförvärv i sådana utländska företag, om det kunde anses vara gagneligt för bankväsendet eller det allmänna.

Kreditinstitututredningen prövade även frågan om bank skulle ges rätt att *förvärva garantifondbevis*. Frågan aktualiserades av ett ärende som rörde banks ansökan om att

få teckna tillskott till Göteborgs inteckningsgaranti aktiebolags garantifond. Utredningen anförde att innehavare av garantifondbevis, vilka bevis i allmänhet tecknas av kreditaktiebolagets aktieägare, äger rätt till betalning efter bolagets samtliga övriga borgenärer. I denna grupp ingår även innehavare av förlagsbevis. Ev. förekommande garantifond i ett kreditaktiebolag intar därför en mellanställning mellan aktie- och förlagslånekapital. Eftersom BL medger bankaktiebolag rätt att efter Konungens tillstånd förvärva aktie samt förlagsbevis i vissa företag, vars ändamål kan anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna följde, enligt utredningens mening, att också i rättshänseende mellanliggande instrument skulle få förvärvas. I proposition 1968:143 hade departementschefen inget att erinra mot utredningens förslag i denna del.

Till bankbolags rätt att förvärva aktier i samband med emission på marknaden (proposition 1968:143) samt att för att underlätta fondkommissionsrörelsen i viss omfattning förvärva aktier och emissionsbevis (proposition 1978/79:9) återkommer utredningen i nästföljande paragraf.

Som redovisats i anslutning till 2 § gavs bankbolagen år 1979 en generell rätt att förvärva förlagsbevis. I och med att denna generella rätt infördes utgick vissa i rörelsekapitlet upptagna regler om rätt för bank att i särskilda fall förvärva förlagsbevis. Så skedde bl.a. i 55 § första stycket 2, andra stycket samma paragraf samt 56 § första och andra styckena BL. En begränsning i banks rätt att fritt förvärva förlagsbevis kvarstår dock alltjämt. I 55 § första stycket 5 BL föreskrivs fortfarande att bankaktiebolag efter tillstånd av regeringen får förvärva aktie, garantifondbevis eller förlagsbevis i företag med bankfrämjande eller allmännyttigt ändamål. I viss utsträckning torde en bank kunna ge företag av nämnda slag kapitaltillskott lika väl genom att förvärva förlagsbevis som genom att köpa aktier. Den praktiska betydelsen av ett tillståndskrav såvitt avser aktier skulle därför ibland kunna gå förlorad genom att banken i stället förvärvade förlagsbevis. I proposition 1978/79:165 sid 169 fann departementschefen att ett tillståndskrav även såvitt avser förvärv av förlagsbevis borde stå kvar.

Utredningen har inte funnit anledning att företa några större förändringar av förvärvsreglerna i förevarande paragraf. I strukturkommitténs uppdrag ingår att kartlägga och utvärdera bankernas engagemang i svenska och utländska bolag. Bestämmelsen i punkten 5. bör därvid komma upp till prövning. I detta sammanhang kan även hänvisas till utredningens tidigare avgivna betänkande (Ds E 1982:3) som bl.a. rör banks rätt att medverka vid finansieringen av mindre och medelstora företag genom förvärv av aktier m.m.

Punkt 2 I denna bestämmelse stadgas bl.a. att bank får förvärva aktie i bolag, som uteslutande har till syfte att förvalta fast egendom eller tomträtt som förvärvats för bankens "inrymmande". För att undvika nuvarande låsning till en viss associationsform föreslår utredningen att bankbolag även skall kunna förvärva andel i företag, som uteslutande har nämnda syfte. Genom en sådan komplettering blir bank i stånd att förvärva kontorsfastighet och motsvarande fastighet som ägs av ett handelsbolag eller en ekonomisk förening. Det har exempelvis förekommit att en bank hindrats att bli delägare i en ekonomisk förening, som ägde ett hälsovårdshem.

Punkt 4 Enligt denna bestämmelse får bankbolaget förvärva bostadsrätt för att bereda bostad åt någon som är anställd i banken. Bankerna har nu uttalat önskemål om att bank bör medges rätt att förvärva fast egendom när syftet med förvärvet är att bereda bostad åt anställd personal. Bankernas spridda kontorsnät innebär många gånger besvärliga omflyttningar av

personalen. Dessa omflyttningar skulle underlättas om bankerna bereddes möjlighet att förvärva småhus för bostadsändamål till sin personal.

Som ovan beskrivits var frågan föremål för diskussion i proposition 1968:143. Utredningen finner inte skäl att biträda bankernas hemställan i denna fråga och hänvisar till departementschefens uttalande i denna proposition.

Punkt 5 Bestämmelserna ger bank efter regeringens tillstånd bl.a. möjlighet att förvärva aktier i svenskt eller utländskt företag med bankfrämjande eller allmännyttigt ändamål. Motsvarande låsning till associationsformen aktiebolag, som finns i punkt 2, finns således i denna paragraf. Utredningen anser att även denna bestämmelse skall kunna ändras så att ägande tillåts också i andra associationsformer, nämligen handelsbolag och ekonomiska föreningar. Mot en sådan ändring kan dock anföras att handelsbolag och ekonomiska föreningar såsom associationsformer är mindre lämpade för bank att engagera sig i, till skillnad från aktiebolagsformer som är en mer lättkontrollerad och "opersonlig" associationsform. Den föreslagna ändringen bör emellertid inte möta några betänkligheter eftersom förvärv enligt denna bestämmelse kräver regeringens tillstånd. Ett sådant tillstånd bör, när det gäller förvärv av andel i handelsbolag eller ekonomisk förening, ges endast om sakligt bärande skäl föreligger.

Punkt 6 Denna bestämmelse som är ny bland förvärvsreglerna har inte tidigare berörts i framställningen. Bestämmelsen motsvarar 190 § BL som föreskriver att ett bankbolag inte får överta ett annat bankbolags eller en sparbanks rörelse med mindre regeringen, där övertagandet inte finnes vara till skada för det allmänna, lämnar tillstånd därtill. I 189 § BL ges särskilda regler som skall underlätta banksammanslagningar. De kan ske antingen genom att ett bankaktiebolag uppgår i ett redan existerande bankbolag vilket medför en aktiekapitalökning i det sistnämnda bolaget eller genom att en ny bank bildas för övertagande av annan bankrörelse. Vid dessa båda fall har eftergivits det annars gällande villkoret att betalning för aktie skall erläggas i pengar. Som en särskild förutsättning för att ett bankbolag skall få överta ett annat bankbolags eller en sparbanks rörelse gäller emellertid som nämnts ovan, att regeringen lämnat sitt tillstånd till sammanslagningen. Bakgrunden till denna senare bestämmelse var ett behov från statsmakternas sida att kunna kontrollera fullständiga banksammanslagningar. I förarbetena till 1919 års banklagstiftning framhålls att "ett okontrollerat fortskridande som hittills på banksammanslagningarnas väg syntes vara ägnat att inge betänkligheter". De dittillsvarande banksammanslagningarna hade ofta genomförts med alltför stort hänsynstagande till den övertagande banken och de säljande aktieägarnas intressen och utan beaktande av det allmännas synpunkter. Det framhölls att nämnda motiv för banksammanslagningar inte kunde vara gagneligt för bankverksamhetens sunda utveckling. "Så viktiga allmänna intressen var förbundna med det svenska bankväsendets organisation, att mera ingripande förändringar i detsamma inte borde få undandras inflytande från allmänna synpunkter". Vidare borde beaktas, att de olika banktyperna var för sig äger sitt berättigande och att det är angeläget att tillse att det svenska bankväsendet under sin vidare utveckling såvitt möjligt bibehålls vid ett väl balanserat system av dylika banktyper. Konkurrensen på bankväsendets område borde i möjligaste mån hållas öppen och åtgärder

som uppenbart syftar till ett undertryckande av sund och samhällsnyttig konkurrens, förhindras.

Gällande banklagstiftning liksom utredningens förslag till BAL ger statsmakterna ett flertal möjligheter att kontrollera samgående mellan banker och övertagande av annan banks rörelse. I detta förslag till BAL ges fullständiga fusionsregler. Fusion, antingen genom absorption eller genom kombination, kräver regeringens tillstånd. Likaså krävs regeringens tillstånd för banks förvärv av aktier och andelar i företag med bankfrämjande eller allmännyttigt ändamål. Apport vid nybildning av bank är alltjämt inte tillåtet. Däremot tillåts apport vid nyemission, men för detta krävs bankinspektionens tillstånd. För att inte dessa kontrollmöjligheter skall kunna kringgås genom att bank övertar en annan banks rörelse anser utredningen att en motsvarighet till 190 § BL bör finnas i BAL. Utredningen föreslår således att om en bank skall ta över en annan banks rörelse skall regeringen lämna tillstånd till detta. Tillstånd skall - på sätt gällande lag föreskriver - ges om övertagandet inte kan anses vara till skada för det allmänna. Det har inom utredningen satts i fråga om det i alla de fall som omfattas av tillståndstvånget är nödvändigt att ärendet prövas av regeringen. I många fall torde förhållandena vara sådana att bankinspektionens granskning utgör en garanti för att det allmännas intressen tillgodoses. Utredningen har därför infört en möjlighet för regeringen att till bankinspektionen delegera rätten att meddela tillstånd till dessa förvärv.

I 190 § BL krävs som nämnts tillstånd för övertagande av annan banks rörelse. Fråga är om begreppet "rörelse" skall innefatta en totalitet av en banks verksamhet eller om det även krävs tillstånd för att överta en banks rörelse på en viss ort eller vid ett visst kontor eller för att överta en viss del av en banks rörelse, t.ex. utlandsrörelsen, notariatrörelsen m.m. Förarbetena till denna bestämmelse ger inget svar på frågan. De synpunkter mot okontrollerade banksammanslagningar vilka framfördes i förarbetena till 1911 års BL bör enligt utredningen kunna läggas också på de fall då en bank önskar överta en speciell del av en annan banks rörelse eller hela rörelsen vid en viss ort eller ett visst kontor. Genom sådana "ofullständiga" övertaganden kan ju såväl "bankväsendets organisation" radikalt förändras som "sund och samhällsnyttig konkurrens" inom bankväsendet förhindras. Utredningen föreslår därför att det skall krävas regeringens tillstånd även för dessa "ofullständiga" övertaganden. För det fall att övertagandet avser inte hela men väl en icke obetydlig del av annan banks rörelse bör regeringens eller bankinspektionens tillstånd krävas för att förvärvet skall få komma till stånd. Begreppet icke obetydlig del får tolkas mot bakgrund av storleken på den överlåtande banken. Om en mindre bank överlåter hela rörelsen vid ett förhållandevis stort kontor måste således tillstånd sökas. Om en bank överlåter en speciell del av rörelsen, som i och för sig utgör en mindre del av bankens totala verksamhet men som till sin beskaffenhet är av stor betydelse för banken, t.ex. notariatrörelsen, bör också här krävas tillstånd. I de fall förvärvet inte kräver regeringens eller bankinspektionens tillstånd förutsätter utredningen att den övertagande banken ändå underrättar bankinspektionen om förvärvet, jfr. 19 §.

En förutsättning för tillstånd är – även om det inte direkt uttrycks i bestämmelsen – att bank inte får ta över sådan egendom som banken enligt

huvudbestämmelserna i detta kapitels 1-3 §§ inte får förvärva för egen räkning. Eftersom det här rör sig om övertagande av annans banks rörelse torde det höra till undantagen att sådan förbjuden egendom skulle finnas bland det övertagna.

I 190 § BL uppställs för förvärv av annat bankbolags eller sparbanks rörelse kravet, att regeringen lämnat tillstånd till övertagandet. I paragrafen sägs inget om förvärv av föreningsbanks rörelse. I förslaget görs ingen begränsning i det hänseendet. Sannolikt gäller – vilket närmare har utvecklats i anslutning till 12 kap. 8 § FbL – att föreningsbankernas speciella associationsrättsliga uppbyggnad omöjliggör sådana förvärv. Trots att det således i förslaget inte uppställs några formella hinder mot förvärv av föreningsbanks rörelse torde sådant förvärv inte vara möjligt. Den valda formuleringen motiveras emellertid av en önskan att i de olika bankinstitutgruppernas lagar införa likalydande bestämmelser i den utsträckning det är möjligt.

Som ovan nämnts krävs bankinspektionens medgivande för att apport skall tillåtas vid nyemission. Består apportegendomen av hela eller en icke obetydlig del av en annan banks rörelse anser utredningen att det till följd av denna bestämmelse bör krävas regeringens tillstånd för dylika förvärv. I 4 kap. 2 § andra stycket har därför hänvisats till denna paragraf.

5 § Ett bankaktiebolag som medverkar vid emission av aktier på den allmänna marknaden får förvärva aktier som ingår i emissionen. Sådana aktier skall bankbolaget dock avyttra så snart det lämpligen kan ske och senast ett år efter förvärvet. Om synnerliga skäl föreligger, kan bankinspektionen medge att aktierna får innehas en längre tid.

Ett bankbolag som har tillstånd att driva fondkommissionsrörelse får, för att underlätta rörelsen, i samband med denna dessutom förvärva aktier, emissionsbevis samt andel i aktiefond och ekonomisk förening. Bolaget får inte inneha sådana värdepapper till högre anskaffningsvärde än som anges i 16 § första stycket fondkommissionslagen (1979:748). Om synnerliga skäl föreligger, kan bankinspektionen medge att bolaget får inneha värdepapper i en större omfattning än vad som anges i nyss nämnda paragraf.

Paragrafen överensstämmer med 55 § andra – tredje styckena BL. Utredningen har således inte funnit anledning att förändra dessa bestämmelser.

Första stycket innehåller bestämmelser om banks rätt att förvärva aktier i samband med emission på den allmänna marknaden. Denna rätt gavs bankbolagen år 1969 efter förslag av kreditinstitututredningen. Förbudet mot aktieförvärv innebar tidigare att bankbolagen inte kunde ta över aktier i fast räkning från ett emitterande företag i och för placering på den allmänna marknaden. Bankbolagen kunde alltså inte garantera aktieemissioner. De kunde endast åta sig att i komission sälja de utbjudna aktierna för företagets räkning. Övertagandet i fast räkning från emittenten gjordes inte sällan av bankbolagen närstående företag. I syfte att förbättra näringslivets kapitalförsörjning och för att minska företagens kostnader för kapitalanskaffning bereddes därför bankbolagen möjlighet att garantera emission av aktier. Med emission av aktier på den allmänna marknaden avses såväl utgivning av nya aktier som en spridning av aktieinnehavet i ett bolag. Departements-

chefen ansåg (proposition 1968:143 s. 94) att denna rätt att förvärva aktier måste tidsmässigt begränsas för att förhindra mer långsiktiga placeringar. Departementschefen förordade en begränsning av innehavet till ett år från förvärvet dock med en viss möjlighet för bankinspektionen att medge förlängning av tiden. Departementschefen underströk att en sådan förlängning är avsedd att användas mycket restriktivt. Som villkor för dispens borde därför gälla att synnerliga skäl föreligger för förlängning. De situationer departementschefen närmast avsåg var sådana, där händelser - exempelvis internationella förhållanden - som legat helt utanför bankens kontroll och möjligheter att förutse, påverkat pågående emission i negativ riktning. Om så var fallet och i slutet av innehavsåret en ljusning börjar inträda, kunde läget vara sådant att en försäljning av en stor post av ett värdepapper på marknaden skulle pressa priset. Skäl kunde i sådant fall föreligga att ge banken tillstånd att sprida ut försäljningen under ytterligare en kort tid. Enbart risk för förlust för banken borde enligt departementschefens mening emellertid inte räcka som skäl för dispens. Förlustrisken har banken bedömt när emissionsavtalet ingicks och banken får i normala fall ta konsekvenserna av en felbedömning.

Andra stycket innehåller bestämmelser som ger bankbolag, som har tillstånd att driva fondkommissionsrörelse, rätt att inneha ett handelslager av värdepapper i syfte att underlätta fondkommissionsrörelsen. Denna rätt att inneha ett handelslager av värdepapper gavs bankbolagen år 1979 i samband med fondkommissionslagens (1979:748) tillkomst. I slutbetänkandet (SOU 1976:54) lämnade fondbörsutredningen bl.a. förslag till regler om fondkommissionärernas rätt till handel för egen räkning. Dessa syftade bl.a. till att utan drastiska förbud minska riskerna för den intressekonflikt som kan bli följden av att sådan handel drivs samtidigt med kommissionsuppdrag. Ett annat syfte var att nå en utjämning av konkurrensvillkoren mellan banker och andra fondkommissionärer genom att även bankerna föreslogs få rätt att ha ett handelslager av aktier m.m. I proposition 1978/79:9 sid 137 f. gillade departementschefen utredningens förslag att fondkommissionsbolagens egenhandel skulle begränsas och att även banker som driver fondkommissionsrörelse borde ha rätt att utan särskilt tillstånd förvärva och inneha aktier, dock endast i den omfattning som behövs för att underlätta fondkommissionsrörelsen. Om bankernas aktieinnehav endast har sådant syfte och begränsas, ansåg departementschefen att det inte skulle möta betänkligheter att göra ett sådant mindre avsteg från huvudregeln i banklagstiftningen att banker i princip inte skall inneha eller handla med aktier och dylika värdepapper för egen räkning. I 16 § första stycket infördes som grundregel att en fondkommissionär, oberoende av rörelsens storlek, får ha ett eget innehav av bl.a. aktier, vars anskaffningsvärde får uppgå f.n. till högst fyra milj. kr. Omsättningen i fondkommissionshandeln kan ge rätt till ett större innehav, dock högst intill ett sammanlagt anskaffningsvärde av 25 milj. kr. De värdepapper som omfattas av begränsningsregeln avser aktier, emissionsbevis, andelar i aktiefonder och dessutom andelar i ekonomiska föreningar. För att begränsningarna för fondkommissionsbolagen inte skulle leda till oskäliga resultat i vissa fall, öppnades möjlighet för bankinspektionen att om synnerliga skäl föreligger medge innehav i större omfattning än enligt huvudregeln.

6 § För att skydda fordran får ett bankaktiebolag

1. på offentlig auktion eller fondbörs eller vid exekutiv försäljning köpa egendom som är utmätt eller utgör säkerhet för fordringen, och
2. om det finns anledning att anta att bankbolaget annars skulle lida avsevärd förlust, såsom betalning för fordran överta egendom som utgör säkerhet för fordringen eller annan egendom.

Vad som nu sagts gäller inte egen aktie.

I utbyte mot egendom som köpts eller övertagits enligt första stycket får bankbolaget förvärva aktier i ett bolag, som bildats för förvaltning av egendom eller för fortsättande av en med denna driven verksamhet.

Har aktier förvärvats enligt första eller andra stycket får bankbolaget, om uppenbar fara föreligger för att bankbolaget annars lider förlust, förvärva ytterligare aktier i detta bolag.

Har aktier förvärvats enligt första – tredje styckena får bankbolaget byta ut dessa aktier mot aktier i ett annat bolag, till vilket det första bolaget överlåtit sina tillgångar.

Den egendom som bankbolaget förvärvat enligt första – fjärde styckena skall avyttras så snart det lämpligen kan ske och senast när det kan äga rum utan förlust för bolaget. Har egendomen inte avyttrats inom tre år från förvärvet krävs bankinspektionens tillstånd för fortsatt innehav.

Förvärv enligt denna paragraf skall genast anmälas till bankinspektionen.

I paragrafen, som i huvudsak överensstämmer med 56 § BL, finns bestämmelser om att bankbolaget för att skydda fordran under vissa förutsättningar får förvärva särskild egendom. I historiken till 4 § har även denna paragraf berörts något. Här följer dock en något fylligare redogörelse för bestämmelsens tillkomst.

En motsvarighet till denna paragraf fanns redan i 1886 års förordning angående bankaktiebolag. I 1911 års BL föreskrevs att ett bankaktiebolag med en viss inskränkning fick till skyddande av fordran på offentlig auktion eller fondbörs inköpa egendom som var för fordringen utmätt eller pantsatt. Bankbolaget fick också såsom betalning överta lös egendom, där det var uppenbart, att bolaget annars skulle lida avsevärd förlust. Den egendom som bolaget på detta sätt till skyddande av fordran inköpt eller övertagit skulle åter avyttras så snart det kunde ske till belopp som täckte fordringen. Om ett bankaktiebolag övertog egendom såsom betalning på sätt nyss sagts, skulle detta genast anmälas till bankinspektionen. 1907 års bankkommitté uttalade beträffande denna paragraf (NJA II 1911 s. 263 f):

> En banks ställning till en gäldenär kan gestalta sig så, att det blev till gagn såväl för kontrahenterna som för det allmänna, om banken i likvid för sin fordran fick under hand överta egendom varmed bank inte får driva handel, och särskilt aktier. Om t.ex. en industriell affär, som en bank förlagt råkar i trångmål, kan man ställas inför valet mellan en konkurs, som har till följd, att affären, till skada för den ort där den verkar, läggs ned och banken gör en stor förlust eller en rekonstruktion på den basen, att banken i likvid för sin fordran mottar aktier i företaget; och det synes olämpligt, om lagstiftningen lägger hinder i vägen för att under sådana förhållanden en uppgörelse träffas varigenom affären kan räddas och banken i utbyte mot notoriskt värdelösa fordringar övertar aktier, som en gång kan erhålla ett värde. Tydligt är dock, att ett sådant övertagande, som bör få gälla blott lös egendom, får ske endast i undantagsfall, där det är uppenbart, att banken annars skulle lida avsevärd förlust. Som ett korrektiv

mot att en sådan rättighet inte missbrukas vill kommittén föreskriva, att anmälan om ett sådant övertagande skall ofördröjligen göras hos bankinspektionen. Denna har då att tillse, om sådana omständigheter föreligger som utgör förutsättning för en sådan uppgörelse och, där så ej är, påyrka försäljning av den övertagna egendomen. Antagligt är också, att bank inte inlåter sig på en sådan uppgörelse utan samråd med bankinspektionen.

På förslag av 1924 års bankkommitté jämkades år 1933 ifrågavarande bestämmelse i 1911 års lag så, att befogenheten att som betalning överta egendom dels utsträcktes att avse också fast egendom och dels förtydligades inbegripa egendom som var pantsatt.

Beträffande dessa ändringar uttalade kommittén följande (SOU 1927:11 s. 143 f).

Enligt kommitténs mening saknas tillräckliga skäl för vidhållande av lagens ståndpunkt att begränsa övertagande, varom nu är fråga, till lös egendom. I många fall torde för bankaktiebolag vara fördelaktigt att såsom betalning för fordran övertaga jämväl fast egendom. En rätt till dylikt övertagande lärer icke vara ägnad att väcka betänklighet, då densamma föreligger endast när det är uppenbart, att banken eljest skulle lida avsevärd förlust, samt övertagandet ofördröjligen skall anmälas hos bankinspektionen.

Formuleringen av nuvarande 46 § har givit anledning till viss tvekan, huruvida övertagande, som nyss nämnts, får ske jämväl av pantsatt egendom. Bestämmelsen har dock icke ansetts omöjliggöra övertagande även av sådan egendom. Ett förtydligande av stadgandet så att därav klart framgår, att ett dylikt övertagande må kunna äga rum, torde vara önskvärt, närmast med hänsyn till sådana fall, då ett utbjudande av pantsatt egendom å offentlig auktion eller fondbörs skulle vara ägnat att skada bankens intressen såsom fordringsägare. Såsom förutsättning för övertagande av egendomen i denna ordning i stället för offentlig auktion eller fondbörs bör dock givetvis gälla, att det är uppenbart, att avsevärd förlust eljest skulle åsamkas banken. Det är nämligen av vikt att uppehålla principen, att bank endast i undantagsfall må förvärva egendom, varmed banken ej äger driva handel.

1924 års bankkommitté föreslog även följande tillägg till paragrafen, vilket också fördes in i BL år 1933.

Om bankaktiebolag till skyddande av fordran övertagit fastighet, gruva, fabrik eller annan liknande anläggning eller fartyg, torde det ofta vara fördelaktigt för banken att överlåta förvaltningen av nämnda egendom jämte tillhörande lös egendom eller fortsättandet av den därmed bedrivna rörelsen till ett för ändamålet bildat bolag. Med tillhörande lös egendom avser kommittén sådan lös egendom, som erfordras för driften, t.ex. inventarier, redskap, verktyg och lösa maskiner, ävensom lager, fordringar och dylikt. Därest aktiebolagets bildande äger rum innan övertagande från bankens sida sker, möter intet hinder för banken att under nyss angiven förutsättning övertaga aktier i det nya bolaget, och skäl lärer saknas att förhindra banken att efter förvärv av den ifrågavarande egendomen utbyta densamma mot aktier. En dylik besittningsform torde ur synpunkten av bankens likviditet vara att föredraga framför ett direkt innehav av den ifrågavarande egendomen. Aktie, som erhålles på detta sätt, bör givetvis i likhet med annan egendom, som inköpts eller övertagits för skyddande av fordran, åter avyttras, så snart det kan ske till belopp, som täcker fordringen.

Med hänsyn till borttagandet av den allmänna aktieförvärvsrätten torde det vara nödvändigt att föreskriva, att därest aktiebolag, i vilket bankaktiebolag är delägare, överlåter sina tillgångar å annat aktiebolag, bankaktiebolaget må i utbyte mot aktie i

förstnämnda bolag förvärva aktie i det bolag, som övertager det förra bolagets tillgångar. Ett dylikt utbyte torde i regel icke medföra någon ökad risk för bankaktiebolaget. Tydligt är, att därest aktie på detta sätt erhålles i utbyte mot aktie, som bankaktiebolaget har skyldighet att avyttra, samma skyldighet bör gälla i fråga om den nyförvärvade aktien.

Om bankaktiebolag, på sätt nu angivits, förvärvat aktie i utbyte antingen mot egendom som bankaktiebolaget inköpt till skyddande av fordran eller övertagit såsom betalning för dylik, eller mot aktie, som bankbolaget tidigare innehaft, bör bankinspektionen erhålla tillfälle att pröva, huruvida i det föreliggande fallet sådana omständigheter varit för handen, att dylikt utbyte enligt lag är medgivet. Med hänsyn därtill synes böra föreskrivas, att – liksom vid övertagande av egendom – anmälan skall göras till bankinspektionen.

Beträffande bestämmelsen, att egendom, som av bank till skyddande av fordran inköpts eller övertagits, åter skall avyttras så snart det kan ske till belopp som täcker fordringen, föreslog 1932 års banksakkunniga den ändringen, att sådan egendom skall avyttras, så snart lämpligen kan ske, dock senast då en avyttring kan äga rum utan förlust för banken. De sakkunniga anförde bl.a. följande till stöd för denna förändring (prop. 1933:167 s. 37 f).

> Banks rätt att i vissa fall till skyddande av fordran övertaga egendom som den enligt huvudregeln vore förbjuden att förvärva, hade tillkommit för att förebygga eljest oundviklig avsevärd förlust. Ifrågavarande undantag från huvudregeln förutsatte alltså, att egendom, varå bank kunde göra anspråk för erhållande av likvid, icke omedelbart kunde försäljas till normalt pris, beroende på tillfällig frånvaro av köpare. Kunde även på längre sikt försäljning till högre pris ej ske, visade detta, att egendomen ej kunde lämna full täckning för bankens fordran, och borde då uppskov med realisationen under obestämd tid ej äga rum. Under inga förhållanden borde som likvid för fordran övertagen egendom i banken bokföras till högre värde än som vid försäljning inom en ej alltför lång tid kunde skäligen påräknas, då eljest rätten att övertaga egendom skulle kunna utnyttjas till döljande av oundvikliga förluster. Många skäl talade för att uppskovet med realisationen av som likvid övertagen egendom ej gjordes längre än som för utvinnande av ett rimligt försäljningspris vore nödigt. – Den gällande föreskriften angående den tid, inom vilken för fordran övertagen egendom skulle avyttras, torde under förutsättningen att skälig försiktighet iakttagits vid kreditgivningen, i vanliga fall endast hindra bank att i vinstsyfte uppskjuta att avyttra under en lågkonjunktur övertagen egendom. Skulle emellertid den övertagna egendomen, enär säkerhetens värde t.ex. under en högkonjunktur överskattats eller därför att viss del av den ställda säkerheten genom oförutsedda omständigheter blivit helt värdelös, aldrig eller endast i händelse av särskilt gynnsamma omständigheter kunna stiga i värde till ett belopp, motsvarande den fordring, som den skulle täcka, skulle den hittills gällande formuleringen kunna åberopas till stöd för ett alltför långt uppskov med avyttrandet.

1932 års banksakkunniga föreslog vidare att bank, som till skyddande av fordran inköpt eller såsom betalning för fordran övertagit aktier i ett bolag, må kunna förvärva ytterligare aktier i detta bolag under förutsättning av uppenbar fara för att annars avsevärd förlust skulle uppstå. Även denna bestämmelse infördes i BL år 1933.

Bestämmelsens lydelse i BL år 1933 behölls i huvudsak oförändrad i 1955 års BL. Kravet på förväntad avsevärd förlust såsom förutsättning för förvärv av ytterligare aktier i det bolag, som bildats för förvaltning av övertagen eller

köpt egendom ansågs dock som onödigt strängt. På grund av detta och då bankinspektionens obligatoriska kontroll fick anses utgöra tillräcklig garanti mot missbruk, fick bestämningen "avsevärd" utgå ur lagtexten.

Bestämmelsen som i gällande lag utgör en särskild paragraf, utgjorde tidigare ett led i den nuvarande 55 §. Det framgick då tydligare att bestämmelsen utgör ett av undantagen till uppräkningen i nuvarande 54 §, som anger vad bank för egen räkning får förvärva och driva handel med. Utredningen har på nytt försökt klargöra detta genom den utformning som de inledande paragraferna givits i förslaget. Undantaget har således motiverats med att det i vissa fall skulle vara obilligt om en bank för att skydda fordran inte fick förvärva pantsatt, utmätt eller annan egendom och beträffande viss egendom byta ut denna mot aktier i ett bolag som förvaltar egendomen eller fortsätter att driva verksamhet med denna. Trots att bestämmelsen öppnar en möjlighet för bank att ägna sig åt bankfrämmande verksamhet, överväger dock fördelarna med denna bestämmelse de nackdelar som annars skulle kunna drabba kredittagaren, banken och ibland även det allmänna. Av förarbetena kan framläsas att bestämmelsen skall tillämpas med stor restriktivitet, vilket även kommit till uttryck i lagtexten. Utredningen anser att bestämmelsen i vissa avseenden är onödigt sträng och föreslår en mindre restriktiv bestämmelse. Denna uppmjukning av bestämmelsen uppvägs till viss del av att avyttringsskyldigheten av den förvärvade egendomen – i vilken ingår även aktier som erhållits i utbyte – skärpts i förslaget. Följande förändringar av bestämmelsen föreslås.

Första stycket

Enligt gällande lag får ett bankaktiebolag för att skydda fordran köpa egendom som är utmätt eller pantsatt för fordringen. Denna lydelse av bestämmelsen ger inte bankbolaget någon möjlighet att köpa företagsinteckнad egendom, eftersom rätten på grund av företagsinteckning inte kan karakteriseras som panträtt. Företagsinteckningen har visserligen utrustats med vissa sakrättsliga verkningar men rätten skiljer sig från den typiska panträtten i väsentliga hänseenden. Inteckningen skall avse ett kollektiv av lös egendom med växlande sammansättning, bestämt genom sin anknytning till viss näringsverksamhet och dess utövare; och verksamhetens utövare skall äga fritt förfoga över egendomen. Utredningen finner inte skäl att utesluta företagsintecknad egendom från den egendom som bank enligt denna paragraf får förvärva. För att inbegripa även företagsintecknad egendom i den egendom som bank enligt denna bestämmelse skall få köpa har "egendom som är utmätt eller pantsatt för fordringen" utbytts mot "egendom som är utmätt eller utgör säkerhet för fordringen". Motsvarande förändring har företagits i första stycket andra meningen.

Av 56 § andra meningen BL framgår att bank för att skydda fordran också som betalning för fordran får överta viss egendom, om det är uppenbart att bankbolaget annars skulle lida avsevärd förlust. Utredningen anser att det oftast måste vara svårt att påstå att det är *uppenbart* att banken – om egendomen inte tas över av denna – kommer att lida en *avsevärd* förlust. Bestämmelsens lydelse lämnar enligt utredningens mening knappast något utrymme för en tillämpning av bestämmelsen. Utan att göra alltför stort avkall på den restriktivitet som bestämmelsen ändå skall ge uttryck för,

föreslår utredningen att banken som betalning för fordran får överta egendom som utgör säkerhet för fordringen eller annan egendom om det finns anledning att anta att bankbolaget annars skulle lida avsevärd förlust.

Ett bankbolag får inte enligt denna paragraf i något fall förvärva egen aktie. Detta framgår redan av bestämmelsen i 6 kap. 9 §. Det undantag från förvärvsförbudet som föreslås i denna paragraf, dvs. förvärv av egna aktier som skall ingå i det handelslager av aktier som banken behöver i och för sin fondkommissionsrörelse, kan inte åberopas till stöd för förvärv av egen aktie enligt denna paragraf. I 6 kap. 9 § tredje stycket föreskrivs vidare som en nyhet att ett bankaktiebolag skall kunna motta egna aktier som pant om dessa ingår som en liten post bland andra aktier som en bankkund önskar belåna. För varje enskild bankkund skall det här röra sig om så små poster av aktier i bankbolaget att det inte finns skäl att tillåta bankbolaget att förvärva dessa pantsatta egna aktier för att skydda fordran. Som en erinran upptas i likhet med gällande lag en bestämmelse med detta innehåll i första stycket.

Andra stycket

Om den köpta eller övertagna egendomen utgörs av fastighet, gruva, fabrik eller annan liknande anläggning får ett bankbolag enligt gällande lag i utbyte mot sådan egendom med tillhörande lös egendom förvärva aktier i bolag, som bildats för förvaltning av egendomen eller fortsättande av en med denna driven verksamhet. Av förarbetena framgår inte varför egendomen skall bestå av enbart den ovan uppräknade egendomen för att denna skall få bytas ut mot aktier. Uppräkningen antyder emellertid att det skall vara fråga om egendom av betydande värde. Bland den egendom som en bank skulle kunna köpa eller överta enligt första stycket torde det enligt utredningens mening kunna finnas annan egendom, fast eller lös, till ett sådant värde eller beskaffenhet att det vore lämpligt att denna kunde bytas ut mot aktier i ett bolag som förvaltar egendomen eller fortsätter en med denna driven verksamhet. Utredningen finner inte skäl att i lagtexten närmare ange vilken typ av egendom det skall vara fråga om. Bestämmelsen torde bli tillämplig endast i ett fåtal fall och utredningen förutsätter då att bankinspektionen tillser att utbytet av egendomen mot aktier är sakligt motiverat.

Tredje stycket

Om ett bankbolag tidigare har förvärvat aktier i ett bolag så får bankbolaget förvärva ytterligare aktier i detta bolag, om uppenbar fara är att bankbolaget annars skulle lida förlust. Detta gäller oavsett om det ursprungliga aktieförvärvet har skett enligt första eller andra stycket. Någon saklig ändring har inte föreslagits i denna bestämmelse.

Fjärde stycket

Om bankbolaget enligt första - tredje styckena har förvärvat aktier i ett bolag, som överlåter sin tillgångar till ett annat bolag, får bankbolaget byta ut sina aktier i det första bolaget till aktier i det bolag som övertagit tillgångarna. Inte heller i detta stycke har utredningen funnit skäl att föreslå någon ändring.

Femte stycket
Förvärv av egendom enligt denna paragraf utgör ett undantag till den grundläggande förvärvsregeln i 2 §. Bankbolaget får enligt denna paragraf i en akut situation förvärva egendom som annars är förbjuden för banken att inneha. Förvaltningen av sådan egendom kan för bankledningen medföra åligganden som ligger utanför ramen för dess vanliga verksamhet och erfarenhet, t.ex. om den förvärvade egendomen utgör ett affärs- eller industriföretag. Det är därför viktigt att bankbolaget snarast avyttrar egendomen. Bestämmelsen förutsätter emellertid att den förvärvade egendomen inte omedelbart kan försäljas till normalt pris. Bankbolaget måste därför ges ett visst uppskov med realisationen. I gällande BL har uppskovet bestämts så att egendomen skall avyttras så snart det lämpligen kan ske och senast när det kan äga rum utan förlust för bolaget. Som ovan redovisats tillkom denna bestämmelse på förslag av 1932 års banksakkunniga, som kritiserade den tidigare bestämmelsen om att egendomen skulle avyttras så snart det kunde ske till belopp som täckte fordringen. Utredningen anser att de överväganden som låg bakom de sakkunnigas förslag alltjämt är giltiga. På samma sätt som de banksakkunniga kritiserade den tidigare bestämmelsen kan emellertid även den gällande bestämmelsen kritiseras i det att den kan åberopas till stöd för ett alltför långt uppskov med avyttrandet. Det sägs att egendomen skall senast avyttras när det kan ske utan förlust för bolaget. "Förlust" är ett mycket vitt och i detta fall svårbestämt begrepp. Utöver vad som nu föreskrivs i bestämmelsen bör därför enligt utredningens mening i denna ges en maximal tidsgräns för innehavet. Detta får också anses motiverat med hänsyn till de förändringar av bestämmelsen som utredningen nu föreslår. Utredningen föreslår tre år som en lämplig tidsfrist. Om ett engagemang som föranlett banken att överta viss egendom drar längre ut på tiden finns stor risk för att engagemanget förstoras bl.a. genom kreditgivning eller större kapitalinvesteringar. Det kan då bli svårare för banken att avveckla engagemanget. Som ett särskilt tillägg till bestämmelsen föreslår dock utredningen att om den egendom som förvärvats enligt paragrafen inte avyttrats inom tre år från förvärvet, krävs bankinspektionens tillstånd till fortsatt innehav.

Sjätte stycket
Alla förvärv enligt denna paragraf skall anmälas till bankinspektionen, som skall tillse att banken förvaltar övertagen egendom på ett riktigt sätt och att egendomen realiseras snarast. Utredningen finner det även lämpligt att banken i en särskild instruktion uppdrar åt en eller flera personer inom banken att närmare kontrollera bankens engagemang enligt denna paragraf och att fortlöpande informera bankstyrelsen om vad som gjorts med övertagen egendom.

5.2.7.2 Kapitaltäckning och kassareserv

Under denna rubrik återfinns några av banklagstiftningens mest centrala bestämmelser, nämligen de som syftar till att garantera att bankerna har en tillfredsställande soliditet och likviditet. I 7 § finns kapitaltäckningsbestämmelsen som ålägger bankbolagen att ha eget kapital till visst lägsta belopp,

vilket belopp beräknas i förhållande till bankbolagens placeringar, dvs tillgångar och ingångna garantiförbindelser. I 8 § föreslår utredningen som en nyhet ett komplement till kapitaltäckningsbestämmelsen i 7 § innebärande att kapitaltäckningskravet för bankernas engagemang i utländska bankföretag skall beräknas på ett mer nyanserat sätt än för närvarande i de fall engagemangen är av viss storlek. Kassakravet i 9 § ålägger bankerna att hålla en tillfredsställande betalningsberedskap för att kunna möta variationer i medelsflödet. Utredningen föreslår endast mindre förändringar av 7 och 9 §§.

7 § Ett bankaktiebolag skall till insättarnas skydd ha eget kapital till visst lägsta belopp. Kapitalkravet bestäms i förhållande till bankbolagets tillgångar och till garantiförbindelser som bolaget ingått (placeringar). Vid beräkningen av kapitalkravet indelas placeringarna i följande fyra grupper nämligen

A 1. inneliggande kassa, checkar, postremissväxlar samt fordringar hos riksbanken och riksgäldskontoret,

2. skattkammarväxlar och obligationer som utfärdats av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbank, central föreningsbank, allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av regeringen, kreditaktiebolag eller Nordiska investeringsbanken,

3. andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbank, central föreningsbank eller annan under A 1 eller 2 avsedd kassa eller inrättning, kreditaktiebolag, sådant bankägt aktiebolag som enligt regeringens medgivande får jämställas med kreditaktiebolag vid tillämpningen av detta stycke eller försäkringsföretag med svensk koncession svarar,

4. fordringar för vilka säkerheten utgörs av värdehandling eller fordran, som anges under A 1-3,

5. garantiförbindelser för vilka banken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under A 1- 3,

B 1. andra fullgoda obligationer än de som anges under A 2,

2. fordringar för vilka utländskt bankföretag eller annat försäkringsföretag än som avses under A 3 eller samfällighetsförening svarar, därvid fordringar för vilka utländskt bankföretag svarar skall tas upp till en och en halv gånger fordringarnas belopp,

3. fordringar för vilka säkerheten utgörs av
värdehandling eller fordran, som anges under B 1 eller 2, eller
inteckning i jordbruks-, affärs-, eller bostadsfastighet eller tomträtt till sådan fastighet inom sjuttiofem procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten,

4. garantiförbindelser för vilka banken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under B 1- 3,

C 1. fordringar för vilka säkerheten utgörs av
inteckning i jordbruksfastighet, i bostadsfastighet med en- eller tvåfamiljshus eller med flerfamiljshus för vilket statligt bostadslån utgår eller i tomträtt till sådan fastighet, om inteckningen ligger mellan sjuttiofem och etthundra procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten,
inteckning i fastighet, som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet, eller i tomträtt till sådan fastighet inom femtio procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad och annan egendom som hör till tomträtten, eller
förlagsbevis eller aktie, som noteras vid fondbörs här i landet,

2. garantiförbindelser för vilka banken erhållit säkerhet i form av värdehandling eller fordran, som anges i C 1,

D övriga tillgångar och garantiförbindelser utom sådana som enligt femte och sjätte styckena skall avräknas från eget kapital.

För placeringar, som anges under A, fordras ej eget kapital. I övrigt skall bankbolag vid varje tidpunkt ha eget kapital till lägst ett belopp, som motsvarar sammanlagt
en procent av summan av placeringar, som anges under B,
fyra procent av summan av placeringar, som anges under C, och
åtta procent av summan av placeringar, som anges under D.
Placeringar skall tas upp till följande värden, nämligen

1. fordringar, för vilka reserver som avses i fjärde stycket avsatts, till sitt bruttovärde,
2. övriga tillgångar, till sitt nettovärde
3. garantiförbindelser, som är knutna till kreditgivning, till sitt nominella belopp samt
4. övriga garantiförbindelser, till halva sitt nominella belopp.

Med eget kapital avses bundet eget kapital samt fria fonder och av bolagsstämman fastställd vinstbalans. Med eget kapital får, intill ett belopp motsvarande bankbolagets eget kapital, likställas dels fyrtio procent av ett belopp som svarar mot bolagets reserver för utlåning, garantiförbindelser och utländska valutor samt mot bolagets reserv för obligationer, varmed avses det belopp med vilket obligationernas värde beräknat enligt 11 kap. 4 § 2. överstiger nettovärdet, dels det nominella värdet av förlagsbevis och därmed likartade fordringsbevis avsedda för kapitalmarknaden.

Från bankbolagets eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad banken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till annat in- eller utländskt företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare eller i fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet eller att lämna lån till kommuner.

Har bankbolag väsentligt ekonomiskt intresse i aktiebolag, som uteslutande har till syfte att förvalta fastighet eller tomträtt som förvärvats för att bereda banken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov, skall från bankbolagets eget kapital avräknas åtta procent av summan av det bokförda värdet av aktierna i fastighetsbolaget och bolagets bokförda skulder eller den del av dessa som svarar mot bankens innehav av aktier i fastighetsbolaget.

Med uppskattat värde avses det värde, som bankbolaget bestämt på grundval av särskild värdering. Har enligt gällande bestämmelser om lån av statsmedel till främjande av bostadsbyggandet sådant lån beviljats till uppförande av viss byggnad, skall till grund för bedömandet i stället för uppskattningsvärdet läggas det enligt nämnda bestämmelser fastställda pantvärdet för byggnaden eller den fastighet, där denna uppförs, om ej särskilda skäl föranleder annat.

Paragrafen överensstämmer i stort med 57 § BL.

Bankernas kreditgivningsverksamhet finansieras i stor utsträckning med medel som anförtros bankerna av kunderna genom insättningar i banken. Det är normalt att det uppkommer vissa förluster i kreditgivningsverksamheten. Dessa förluster får naturligtvis inte drabba insättarna. De större bankbolagen utnyttjar i dag bankcertifikat som ett instrument för att skaffa medel för sin verksamhet. Även om förvärvare av bankcertifikat inte tidigare har ansetts ha samma skyddsvärde som bankens insättare, är det givet att inte heller dessa skall behöva beröras av de förluster som banken drabbas av i sin

kreditgivningsverksamhet. Förlusterna i bankverksamhet skall bäras av bankens egna kapital och det är därför av största värde att detta egna kapital är tillräckligt stort. Banklagstiftningen i Sverige har också sedan länge innehållit bestämmelser som ålägger bankerna att ha ett visst minsta eget kapital. Bestämmelserna om detta har under årens lopp förändrats flera gånger. Före 1968 års samordnade banklagstiftning var bestämmelsen konstruerad som en regel om begränsningar av inlåningsrätten. Därefter har bestämmelsen varit konstruerad på det sättet att bankerna åläggs ett krav på eget kapital av viss storlek beräknat med utgångspunkt i bankens placeringar, dvs dess tillgångar och ingångna garantiförbindelser. De olika placeringarna har indelats i olika riskklasser med olika stora krav på täckning av eget kapital och det sammanräknade kapitalkravet måste täckas av det egna kapitalet, som i detta sammanhang får beräknas på ett särskilt sätt. Smärre ändringar har under årens lopp vidtagits även i denna kapi taltäckningsregel och tendensen har varit den att kapitaltäckningskravet lindrats. Detta har ansetts möjligt eftersom kravet bl.a. beroende på inflationen blivit allt svårare att uppfylla för bankerna. Samtidigt har bankernas finansiella konsolidering och ökade erfarenhet av bedömning av risker i samband med kreditgivning ansetts lämna utrymme för detta.

Banklagsutredningen har år 1978 avlämnat delbetänkandet Nya kapitaltäckningsregler för bankerna (Ds E 1978:4), vari utredningen föreslog att bankerna med det egna kapitalet i detta sammanhang skulle få likställa hälften av värderegleringskontona för utlåning, utländska valutor och obligationer intill ett belopp som svarade mot redovisat eget kapital. Utredningen föreslog också att av bankbolaget utgivna förlagslån i samma utsträckning skulle få inräknas i kapitalbasen i detta sammanhang. Utredningens förslag godtogs av riksdagen; dock med den ändringen att endast fyrtio procent av värderegleringskontona fick jämställas med eget kapital. Ändringen trädde i kraft år 1979. En fyllig redovisning av gällande rätt och historik återfinns i utredningens betänkande. Kapitaltäckningsbestämmelsen har så sent som år 1978 varit föremål för en ingående översyn och utredningen avstår därför från att nu pröva behovet av några mer genomgripande förändringar av bestämmelsen. Den nuvarande bestämmelsen föreslås därför i stort sett helt oförändrad ingå i BAL.

En ändring i fjärde stycket berör frågan vad som i kapitaltäckningshänseende får likställas med eget kapital. Enligt gällande lag får med eget kapital i detta sammanhang intill ett belopp motsvarande bankbolagets eget kapital likställas bl.a. förlagsbevis. Förlagsbevis är i vedertagen mening för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar som utgivits i tryckt eller graverat skick i ett större antal och som medför rätt till betalning först efter utfärdarens övriga borgenärer. Upptagande av förlagslån har av bankbolagen kommit att utnyttjas i stor utsträckning i syfte att stärka den egna kapitalbasen. Inom utredningen har väckts frågan om inte ett vanligt reverslån med tillbakaskjuten betalningsrätt också i kapitaltäckningssammanhang bör få likställas med eget kapital. Samma fråga föranledde år 1980 en ändring i finansbolagslagen (1980:2). I en framställning till regeringen hade Finansbolagens förening hemställt om vissa ändringar i upplåningsbegränsningsregeln i 7 § finansbolagslagen. Ett av ändringsförslagen innebar just att inte bara publika förlagsbevis, utan också enskild reversupplåning

med tillbakaskjuten betalningsrätt skulle få likställas med eget kapital vid tillämpningen av upplåningsbegränsningsregeln. Föredragande statsrådet anförde i proposition 1980/81:36, s 11 f om detta följande.

Med hänsyn till de nu föreliggande förhållandena uppkommer frågan om reverser med tillbakaskjuten betalningsrätt bör i likhet med förlagsbevis få grunda upplåningsrätt för finansbolagen. Det avgörande skälet för att förlagsbevis enligt BL har ansetts kunna jämställas med eget kapital är den tillbakaskjutna betalningsrätten (jfr prop. 1955:3 s. 115 f). Reverserna som finansbolagen utfärdar bör därför få likställas med eget kapital och grunda upplåningsrätt på samma sätt som förlagsbevis. I likhet med remissinstanserna förordar jag följaktligen att en regel införs om att med eget kapital skall få likställas inte bara förlagsbevis utan också även sådana reverser, allt intill ett belopp som svarar mot det egna kapitalet.

För bankerna gällde tidigare att förlagsbevis som långivaren kunde återkräva inom fem år endast till en del fick utnyttjas som täckningskapital. Regeln syftade till att hindra alltför häftiga svängningar i kapitalbasen till följd av att förlagslån löstes in. Banklagsutredningen har ifrågasatt om en motsvarande regel bör införas för finansbolagen, men har – med hänsyn till att regeln av förenklingsskäl numera slopats för bankerna (jfr prop. 1978/79:190 s. 24) – stannat för att inte lägga fram något sådant förslag. Inte heller jag anser att en sådan regel behövs. Jag förutsätter att finansbolagen vidtar erforderliga åtgärder, exempelvis ger ut nya reverser för att ersätta de förfallna, för att undvika de praktiska olägenheter som en rörlig kapitalbas innebär.

Utredningen har inte kunnat finna några avgörande skäl mot att likställa reversupplåning av förlagskaraktär med förlagsbevis i kapitaltäckningshänseende. Det skäl som har motiverat att förlagsbevisen kunnat likställas med det egna kapitalet är den efterställda betalningsrätten. Att det har varit fråga om masspapper avsedda för allmän omsättning har däremot inte ansetts ha någon inverkan på detta ställningstagande. Utredningen kan visserligen förutse att en omfattande reversupplåning skulle kunna medföra häftiga svängningar i kapitalbasen till följd av att lånen löses in. Detta problem är emellertid inte något nytt. Tidigare gällde att bankbolagen endast fick medräkna en del av de förlagslån som hade en återstående löptid av mindre än fem år. Syftet med bestämmelsen var att dämpa svängningarna i kapitalbasen när dessa lån löstes in. På förslag av banklagsutredningen upphörde regeln att gälla fr.o.m. år 1979. Det förutsattes därvid att bankerna i eget intresse vidtog de åtgärder som befanns erforderliga för att förfallna förlagslån inte skulle leda till kapitaltäckningsproblem. Trots att endast relativt kort tid förflutit sedan ändringen trädde i kraft anser sig utredningen kunna konstatera att slopandet av särbestämmelsen inte medfört några nämnvärda problem. Utredningen anser därför att vanlig reversupplåning med efterställd betalningsrätt bör kunna få likställas med eget kapital vid tillämpningen av kapitaltäckningsbestämmelsen. Det får dock inte vara fråga om en kortfristig förlagsupplåning. Utredningen har därför uppställt kravet att de ifrågavarande fordringsbevisen skall vara avsedda för kapitalmarknaden. Genom det valda uttrycket har utredningen också avsett att ge uttryck för åsikten att det främst bör vara de som normalt uppträder som placerare på kapitalmarknaden som bankerna i dessa fall skall vända sig till. Avsikten med den föreslagna ändringen är att bankerna inte längre skall behöva trycka upp särskilda förlagsbevis i de fall det redan från början står klart att ett förlagslån

skall placeras hos ett fåtal långivare. Avsikten är däremot inte att skapa förutsättningar för nya former för anskaffning av riskkapital.

Under utredningsarbetet har ett tillämpningsproblem observerats. Om ett svenskt bankaktiebolag lämnar garanti för ett utländskt dotterbolags upplåning, ger bestämmelserna i förevarande paragraf inget entydigt svar på frågan vilket kapitalkrav i bankbolaget som garantin medför. Det förutsätts därvid att det utländska företaget driver någon form av bankverksamhet. Är det fråga om normal upplåning torde garantiförbindelsen vara att hänföra till riskklass B. Om däremot dotterbolagets upplåning är av den karaktären att det lånade kapitalet enligt värdlandets regler grundar upplåningsrätt för dotterbolaget, är svaret inte längre lika givet. I femte stycket sägs bl.a. att från bankbolagets egna kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad banken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till annat in- eller utländskt företag som driver någon form av bankverksamhet. Enligt utredningens mening talar starka skäl för att garantigivningen i detta fall bör innefattas i begreppet "i annan form tillskjutit". En grundläggande tanke bakom den redovisade bestämmelsen i femte stycket är att riskbärande kapital i andra företag med bankverksamhet inte skall kunna utnyttjas för att tillgodose också bankbolagets eget kapitalkrav. Risken för att bankbolaget i framtiden inte kan uppfylla kapitaltäckningskravet enligt 8 § skulle också med en annan tolkning öka. Utredningen anser det dock inte erforderligt att på grund härav föreslå ett förtydligande i lag.

På en punkt har en följdändring måst vidtas. I tredje stycket första meningen definieras vad som avses med begreppet eget kapital. I 11 kap. 7 § andra stycket sägs att bankbolagets eget kapital skall delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust. I samma stycke anges vidare närmare vad som i balansräkningen skall tas upp under de olika benämningarna bundet och fritt eget kapital. Den nu föreslagna lydelsen avser endast att vara en anpassning till 11 kap. 7 §.

8 § Om ett bankaktiebolag genom aktieinnehav eller på annat sätt har en andel i ett utländskt företag som driver någon form av bankverksamhet och andelen uppgår till lägst tjugo procent av företagets aktiekapital eller motsvarande, skall utöver vad som anges beträffande kapitaltäckning för aktier eller andelar i de utländska företagen i 7 § femte stycket följande gälla.

För dessa utländska företags placeringar skall bestämmas ett kapitalkrav. Bankbolaget skall vid varje tidpunkt ha ett eget kapital till lägst ett belopp som motsvarar sammanlagt kapitalkravet enligt 7 § första – tredje styckena och de delar av kapitalkraven i de utländska företagen som svarar mot bankbolagets andel i respektive företag.

Vid beräkningen av det särskilda kapitalkravet för de utländska företagen och vid bestämmandet av vad som i detta sammanhang skall anses som eget kapital, skall 7 § gälla i tillämpliga delar. För de fordringar som bankbolaget eller företag som avses i första stycket har på något av dessa företag krävs inget eget kapital. Samma gäller för fordringar för vilka ett företag som avses i första stycket svarar. Vid beräkningen av bankbolagets eget kapital skall 7 § femte stycket inte tillämpas. Med eget kapital får dessutom, i samma utsträckning som sägs i 7 § fjärde stycket, likställas så stor del av de utländska företagens reserver och av dessa utgivna förlagsbevis eller därmed likartade fordringsbevis, som svarar mot bankbolagets andel i respektive företag.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen får meddela

närmare föreskrifter om vad som skall anses som eget kapital samt om beräkningen av kapitalkravet.

Paragrafen saknar helt motsvarighet i gällande BL.

Bakgrund

I 7 § finns den kapitaltäckningsregel som föreskriver att en bank måste ha eget kapital till visst lägsta belopp i förhållande till bankens placeringar, dvs bankens tillgångar och de garantiförbindelser som banken ingått. I detta hänseende är bankernas placeringar indelade i fyra riskgrader i lagtexten betecknade A–D. Den lägsta riskgraden (A) omfattar placeringar med ingen eller ringa förlustrisk medan den högsta riskgraden (D) omfattar de mest riskbetonade placeringarna. Placeringarna i lägsta riskgraden är helt fria från krav på täckning med eget kapital. Tillgångarna i övriga riskgrader skall täckas med eget kapital till 1, 4 resp. 8 procent.

Vidare finns det regler om hur det egna kapitalet i detta sammanhang skall beräknas. Utöver det egentliga egna kapitalet får i lagtexten angivna reserver och av bank utgivna förlagsbevis i viss utsträckning likställas med eget kapital i kapitaltäckningshänseende. Från detta på så sätt framräknade egna kapital skall vissa avdrag göras. Med visst undantag skall avdrag göras med det bokförda värdet av vad banken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till annat in- eller utländskt företag som driver någon form av bankverksamhet. Detta innebär i praktiken att placeringar i aktier och andelar i andra företag som bedriver någon form av bankverksamhet kräver en 100-procentig kapitaltäckning.

En nackdel med att lägga ett kapitalkrav endast på det av banken till andra bankföretag tillskjutna riskkapitalet är att kapitaltäckningskravet är lika stort oavsett den verksamhetsvolym och verksamhetsinrikning som detta kapital bär upp i de andra bankföretagen. Detta saknar betydelse i de fall banken äger aktier eller andelar i inhemska företag eftersom dessa träffas av krav på eget kapital enligt svensk lag, exempelvis finansbolagslagen. För de utländska bankföretagen gäller däremot inte de svenska reglerna, utan dessa träffas av värdlandets regler om kapitalkrav, vilka regler varierar i hög grad. Det kan medföra att ett utländskt bankföretag i ett land med mycket liberala kapitaltäckningskrav driver en verksamhet i en sådan omfatttning och med en sådan inriktning att det samlade kapitalkravet i avsevärd mån skulle ha överstigit det egna kapitalet om verksamheten hade bedrivits i Sverige. Det 100-procentiga kapitaltäckningskravet för det bokförda värdet av den svenska bankens aktie- eller andelsinnehav i bankföretaget kan därmed visa sig kraftigt understiga det kapitalkrav som skulle ha ställts om banken själv hade drivit samma verksamhet i Sverige. Det kan också å andra sidan tänkas att det utländska bankföretaget driver en verksamhet i sådan omfattning och med sådan inriktning att en tillämpning av de svenska kapitaltäckningsbestämmelserna skulle ha lett till ett kapitalkrav som kraftigt understiger det 100-procentiga kapitaltäckningskravet för det hos den svenska banken bokförda värdet av aktierna eller andelarna i det utländska bankföretaget.

I flera andra länder har detta problem uppmärksammats på senare tid och

den lösning som kommit till användning är – som anges i utredningens direktiv – att tillämpa ett system som möjliggör ett krav på kapitaltäckning som i större utsträckning tar hänsyn till den verkliga risk som är förenad med den verksamhet som bedrivs i ett utländskt företag med någon form av bankverksamhet. Särskilt stor betydelse har detta för de länder vars banker har ett vittförgrenat och omfattande nät av utländska etableringar. Helt kortfattat kan det tillämpade systemet sägas innebära att vid beräkningen av koncernens eller bankgruppens kapitalkrav tas hänsyn till däri ingående företags placeringar och vid beräkningen av eget kapital sammanräknas alla berörda bankföretagens egna kapital. Systemet brukar i internationella sammanhang beskrivas som ett konsolideringsförfarande. Med konsolidering avses enligt svensk ekonomisk terminologi en allmän förstärkning av ett företags affärsställning. I detta sammanhang får begreppet en annan betydelse. Utredningen har emellertid inte kunnat finna något annat lättfattligt begrepp för detta system. Eftersom detta förfarande skall komma att tillämpas av en ytterst begränsad krets anser utredningen att risken för begreppsförvirring är relativt liten och föreslår därför att konsolidering används för beskrivning av systemet även i Sverige. I den av utredningen föreslagna lagtexten har emellertid inte ordet konsolidering kommit till användning. I de från banksynpunkt viktigaste länderna i världen har konsolideringsprincipen vunnit insteg och det är endast ett fåtal av dessa länder som inte föreskriver skyldighet för sina inhemska banker att tilllämpa denna princip.

Olika alternativ

En konsolidering kan genomföras på olika sätt. Önskemålet är att finna den metod som oberoende av participationsgrad och oberoende av risknivån i moderbanken och i det utländska företaget leder till ett kapitalkrav som bäst svarar mot den relativa risk som det egna kapitalet reellt utsätts för.

De alternativ som utredningen närmare undersökt kan kortfattat beskrivas:

a) Full konsolidering med hänsyn tagen till utanför banken stående intressenters andelar i det utländska företaget
b) Full konsolidering utan beaktande av sådana intressenters aktie- eller andelsinnehav
c) Kvotkonsolidering.

Kort uttryckt innebär alternativet a) att ett kapitalkrav bestäms för den utländska bankens samtliga placeringar och att det utländska företagets hela egna kapital, reserver och förlagslån läggs till grund för beräkningen av det egna kapitalet i kapitaltäckningshänseende. Denna metod leder till ett acceptabelt resultat, oavsett vilken andel banken har i det utländska bankföretaget, om risknivån i det utländska företaget någorlunda motsvara bankens risknivå. Om det utländska bankföretaget inte driver en verksamhet av någorlunda omfattning kan resultatet däremot bli det att den utanför koncernen stående intressentens kapitalandel i det utländska företaget stärker koncernens kapitalbas i konsolideringsförfarandet. Resultatet blir alltmer oacceptabelt ju mindre participation i det utländska företaget det är fråga om.

Alternativet b) innebär att det utländska företagets samtliga placeringar läggs till grund för beräkningen av kapitalkravet medan endast moderbankens andel av det egna kapitalet i det utländska bankföretaget beaktas i kapitaltäckningshänseende. Detta förfarande kan anses resultera i ett kapitaltäckningskrav som bättre motsvarar moderbankens reella ansvar eftersom moderbanken enligt internationell praxis anses ha ett mycket långtgående ansvar för en utländsk dotter- eller konsortiebanks förbindelser; i vart fall om ägarandelen är av någorlunda storlek. Principen är naturligen inte tillämpbar på de utländska bankföretag vari banken endast har en liten andel. Ökat risktagande i det utländska företaget leder till minskat utrymme för risktagande i moderbanken. Vid små participationer blir emellertid resultatet inte tillfredsställande. Moderbanken tvingas i alltför stor utsträckning avsätta eget kapital för att uppfylla det kapitaltäckningskrav som det utländska företagets placeringar föranleder, trots att moderbankens juridiska och moraliska ansvar för det utländska bankföretagets förbindelser i själva verket minskar.

Kvotkonsolidering, alternativet c), innebär att endast den del av det utländska bankföretagets kapitalkrav som svarar mot bankens andel i det utländska bankföretaget läggs ihop med moderbankens kapitalkrav i konsolideringsförfarandet. Samtidigt får moderbanken bara tillgodoräknas den egna andelen i det utländska företagets eget kapital. Den enda nackdelen med detta alternativ är att bankens kapitalkrav kan anses bli något för lågt i de fall banken har en stor andel i det utländska företaget men inte äger hela företaget. Bankens moraliska ansvar för det utländska företagets förbindelser är då i själva verket mycket långtgående medan kapitalkravet bara beräknas för den del av placeringarna som svarar mot moderbankens andel i företaget. I övrigt ökar och minskar kapitaltäckningskravet i takt med att de reella risker som det tillskjutna kapitalet utsätts för ökar och minskar.

Utredningens förslag

Oroligheterna på den internationella kreditmarknaden år 1973, vilka resulterade i att ett flertal banker bl.a. Herstattbanken gick omkull, innebar en vändpunkt för det internationella tillsynsarbetet. 10-gruppens medlemsländer och Schweiz bildade den s.k. 10-gruppskommittén. Samtidigt utvecklades ett samarbete mellan tillsynsmyndigheterna inom EG-länderna. Ett konkret resultat av 10-gruppskommitténs arbete är det s.k. Concordatet. I denna överenskommelse, som träffades av centralbankscheferna år 1975 och som reviderades år 1983, ges uttryck för kommitténs uppfattning om fördelningen av tillsynsarbetet i internationella sammanhang. Där fastslås bl.a. att ansvaret för övervakningen av en bankgrupps solvens främst åvilar myndigheterna i moderbankens hemland. Centralbankscheferna underströk i samband härmed kraftigt vikten av att man inom olika länder vidtog åtgärder för att genomföra banktillsyn på koncernbasis. Samtidigt uttalades den rekommendationen att existerande hinder mot att bankerna lämnar uppgifter om sin ställning till tillsynsmyndigheten i moderbankens eller huvudkontorets hemland bör undanröjas.

Det svenska bankväsendet har under senare år i ökande takt internationaliserats. De svenska bankernas utlandsetableringar har ökat i såväl antal

som storlek. Genom dotterbanker, konsortiebanker och andra utländska bankföretag verkar svenska affärsbanker numera i stor omfattning i andra länder.

Gällande BL:s regler om kapitaltäckningskrav för de svenska bankernas etableringar i utlandet innebär i korthet att det bokförda värdet av bankens aktier eller andelar i ett utländskt bankföretag räknas bort från bankens kapitalbas vid beräkningen av det egna kapitalet i kapitaltäckningshänseende. Denna metod är förenad med den fördelen att bestämmelsen är lätt att tillämpa såväl för bankerna som för bankinspektionen. Emellertid innebär utformningen av kapitaltäckningsreglerna i BL att kapitaltäckningskravet är lika stort oavsett den verkliga verksamhetsvolym som det tillskjutna riskkapitalet bär upp. Inte heller påverkas kapitaltäckningskravet av verksamhetsinriktningen i det utländska bankföretaget. Detta innebär att banken – om värdlandets kapitaltäckningsregler medger det – kan utsätta kapitalet för en mycket större risk än vad det egna kapitalet får utsättas för i Sverige. Det förekommer att länder genom att uppställa mycket låga krav på eget kapital söker locka banker med internationell verksamhet att etablera sig i landet. Av dessa skäl och med hänsyn till det värde som ligger däri att BL:s regler i detta hänseende överensstämmer med vad som gäller i utlandet, anser utredningen att konsolideringsförfarandet bör komma i tillämpning även i Sverige.

Av de olika konsolideringsförfaranden som tidigare redovisats är kvotkonsolideringen, enligt utredningens mening, pricipiellt att föredra. Kapitaltäckningskravet ökar och minskar på ett acceptabelt sätt i takt med den reella förlustrisk som det tillskjutna kapitalet utsätts för i de utländska bankföretagen, såväl i helägda dotterbanker som i mindre participationer.

I paragrafens *första stycke* anges för vilka av svenska banker – helt eller delvis – ägda utländska bankföretag kvotkonsolideringsförfarandet skall gälla. En nackdel med konsolideringsförfarandet är att den svenska tillsynsmyndigheten måste kräva uppgifter om de utländska etableringarnas placeringar vid bankernas rapportering. Genom det internationella samarbetet på detta område har värdländerna åtagit sig att – i den utsträckning så erfordras – ändra sin lagstiftning så att hinder vid insamlandet av uppgifter undanröjs. För bankerna innebär detta uppgiftslämnande ett betydande merarbete. Utredningen anser att detta merarbete bör begränsas så långt det är möjligt. Om den svenska bankens delägarskap i en utländsk bank endast är av liten omfattning kan det dessutom vara svårt att vinna gehör hos de övriga delägarna för en alltför intensiv rapportering till den svenska tillsynsmyndigheten. Utredningen föreslår därför att systemet förenklas i två avseenden. Om den svenska bankens intressen i en utländsk bank endast är av mindre betydenhet står de fördelar som finns att vinna med kvotkonsolideringsförfarandet inte i rimlig proportion till det merarbete som bankernas åsamkas. I andra länder, bl.a. Schweiz och Västtyskland, tillämpas konsolideringsförfarandet beträffande utländska bankföretag vari de inhemska bankerna äger hälften eller mer av aktierna eller andelarna. För Sveriges del kunde detta innebära att konsolideringsförfarandet skulle tillämpas på de utländska bankföretag som ingår i bankkoncernen. Det bör vara lättare att få tillgång till de uppgifter som krävs för beräkningen av kapitalkravet och av det egna

kapitalet i konsolideringsförfarandet om detta endast tar sikte på dotterbanker. Emellertid skulle en sådan regel innebära att många av de svenska bankernas största utländska banketableringar, bl.a. i Storbritannien och USA, skulle komma att ligga utanför konsolideringsförfarandet. Utredningen har därför valt att föreslå att gränsen dras vid 20 procents ägarandel. För de utländska bankföretag vari svensk bank äger mindre än 20 procent av aktierna eller andelarna gäller således alltjämt endast kravet på 100-procentig kapitaltäckning för det bokförda värdet av bankens aktie- eller andelsinnehav. Vidare anser utredningen att avsevärda förenklingar såvitt avser indelningen av placeringar i riskklasser bör kunna göras vid beräkningen av de utländska bankföretagens kapitalkrav. Utredningen återkommer till denna fråga senare.

Kvotkonsolideringsförfarandet kan tillämpas på olika sätt. Det har för utredningen varit en given utgångspunkt att kapitaltäckningskravet för moderbanken å ena sidan och för gruppen som helhet å andra sidan skall beräknas i två skilda förfaranden. För den svenska banken skall kapitaltäckningsreglerna i 7 § gälla oförändrade. Härvid skall bestämmelserna i 7 § femte stycket tillämpas på samma sätt som sker i dag, vilket innebär att hela det bokförda värdet av bankens aktier eller andelar i utländska bankföretag räknas bort från det egna kapitalet. Detta innebär i sin tur att moderbanken inte i kapitaltäckningshänseende kan tillgodoräknas eventuella kapitalöverskott i de utländska bankföretagen. Den svenska banken kan alltså inte utnyttja detta kapitalöverskott i den egna rörelsen. Denna princip kommer i lagtexten till uttryck i första stycket genom att där särskilt anges att de följande bestämmelserna skall gälla *utöver* bestämmelserna i 7 § femte stycket.

En annan given utgångspunkt har varit att den utländska etableringen i första hand alltid skall inrätta sig efter de kapitaltäckningsregler som gäller i värdlandet. Syftet med konsolideringsförfarandet är att bevaka att de risker som etableringar i länder med mycket liberala kapitaltäckningsregler utsätts för inte blir så stora, att gruppens – och därmed den svenska bankens – säkerhet kommer i fara. Det har inte bedömts nödvändigt att i paragrafen införa någon bestämmelse om detta.

I *andra stycket* finns den centrala bestämmelsen att bankbolaget skall ha ett eget kapital till lägst ett belopp som motsvarar det sammanlagda kapitalkravet i banken och i de utländska bankföretagen. I första meningen anges att ett kapitalkrav skall bestämmas för de utländska bankföretagens placeringar. Med placeringar avses här detsamma som i 7 §, dvs tillgångar och garantiförbindelser som de utländska företagen ingått. Hur kapitalkravet skall bestämmas anges först i nästa stycke. De utländska företagens kapitalkrav skall till den del de motsvarar bankbolagets andel i respektive företag läggas samman med bankbolagets eget kapitalkrav enligt 7 §. Bankbolaget åläggs att vid varje tidpunkt ha ett eget kapital till lägst ett belopp som svarar mot detta kapitalkrav. Närmare bestämmelser om vad som avses med eget kapital och vad som i detta sammanhang får likställas med eget kapital återfinns först i nästa stycke.

Uttrycket vid varje tidpunkt anger att det egna kapitalet aldrig får understiga det sammanräknade kapitalkravet. Som tidigare nämnts medför kvotkonsolideringsförfarandet den olägenheten att bankerna åläggs en

skyldighet att lämna uppgifter till bankinspektionen om de utländska bankföretagens placeringar. De svenska bankerna lämnar i dag uppgifter om placeringar och eget kapital till inspektionen för kontroll av kapitaltäckningen i den egna banken tre gånger om året. Uttrycket vid varje tidpunkt, som återfinns även i 7 §, skall alltså inte tolkas så att kapitaltäckningen behöver kontrolleras med korta mellanrum. Uttrycket anger däremot att banken även mellan kontrolltillfällena måste ha eget kapital i sådan utsträckning att kapitalkravet tillgodoses. Enligt utredningens mening kan det med tanke på att söka undvika ett alltför omfattande rapporteringsarbete finnas anledning att föreskriva att kontroll enligt principen om kvotkonsolidering skall ske mindre än tre gånger om året, förslagsvis en gång om året. Denna fråga bör emellertid överlämnas åt bankinspektionen att bedöma.

Paragrafens *tredje stycke* ger anvisningar för hur kapitalkravet i konsolideringsförfarandet skall bestämmas samt om vad som därvid får anses som eget kapital. Utredningen har i detta sammanhang övervägt olika alternativ. Ett alternativ innebär att olika placeringar i texten indelas i olika riskklasser för vilka bestäms ett kapitalkrav. Utredningen har emellertid funnit att detta alternativ medför avsevärda nackdelar. Som tidigare nämnts har det varit en utgångspunkt, att bankerna inte i onödan skall belastas med rapporteringsskyldighet för de utländska bankföretagens placeringar. Detta för med sig att den riskklassindelning som förs in i paragrafen bör vara schematisk och snarare ha till ändamål att vara vägledande än att vara uttömmande. Utfyllande föreskrifter hade därför varit nödvändiga. Dessutom torde det vara ogörligt att med samma exakthet som i 7 § ange alla tänkbara placeringar som kan förekomma i utlandet. Detta alternativ har därför inte ansetts lämpligt att lägga till grund för utformningen av bestämmelsen. Ett annat alternativ som övervägts innebär att det helt överlämnas åt regeringen eller bankinspektionen att bestämma hur kapitalkravet skall beräknas och vad som skall anses som eget kapital. Detta alternativ medför att bestämmelsen kan förväntas bli lättare att anpassa till de skilda förhållanden som kan förekomma i olika länder vid skilda tidpunkter. Mot bakgrund av de diskussioner som fördes i samband med tillkomsten av fondkommissionslagen och finansbolagslagen kan det emellertid ifrågasättas om en sådan bestämmelse står i överensstämmelse med regeringsformen. Frågan ställdes i de båda lagstiftningsärendena aldrig på sin spets eftersom det i de båda lagarna på ett senare stadium infördes upplåningsbegränsningsregler. Ett förslag innebärande att det överlämnas åt regeringen att fritt bestämma hur kapitalkravet skall beräknas och vad som skall få anses som eget kapital i konsolideringsförfarandet skulle således kunna bli föremål för diskussion och utredningen anser att det av detta skäl är mindre lämpligt att lämna ett förslag enligt detta alternativ. Den föreslagna utformningen bygger trots det på tanken att det i lagen inte skall införas en särskild riskklassindelning vid beräkningen av de utländska företagens kapitalkrav. Som utgångspunkt anges därför att i konsolideringsförfarandet skall reglerna i 7 § om beräkning av kapitalkrav och om vad som anses som eget kapital gälla i tillämpliga delar. I paragrafens fjärde stycke anges att regeringen eller bankinspektionen med utgångspunkt från dessa bestämmelser får utfärda närmare föreskrifter i detta hänseende. Därmed har de grundläggande reglerna för beräkning av kapitalkrav och om vad som får anses som eget kapital i

konsolideringsförfarandet bestämts i lag. Regeringens befogenhet bör därför kunna betraktas som en rätt att utfärda tillämpningsföreskrifter vilket enligt 8 kap. 13 § regeringsformen alltid kan överlämnas åt regeringen.

Vissa frågor rörande konsolideringsförfarandet är emellertid av sådan karaktär att något svar inte går att finna i 7 §. Den allmänna hänvisningen i tredje stycket till denna paragraf kompletteras därför med vissa regler.

Banklagarnas kapitaltäckningsbestämmelser uppställer för fordringar på utländska bankföretag ett krav på eget kapital om lägst 1,5 procent av fordringens belopp. Om det utländska bankföretaget ingår i den grupp som skall omfattas av konsolideringsförfarandet kommer ett kapitaltäckningskrav att ställas även på detta om medlen har placerats utanför gruppen. Detta innebär att för samma tillgång uppställs kapitaltäckningskrav i två led och kapitaltäckningskravet blir sammanräknat väsentligt större än om tillgången hade placerats utanför gruppen direkt av den svenska banken. Samma gäller i princip beträffande fordringar som andra bankföretag i gruppen än den svenska banken har på något annat bankföretag i gruppen eller på den svenska banken. Utredningens utgångspunkt har beträffande dessa interna fordringar varit att det är den risk som drabbar gruppen som helhet vid placering av tillgångarna utanför gruppen som skall läggas till grund för beräkningen av kapitalkravet i konsolideringsförfarandet. Med detta synsätt är det naturligt att i konsolideringsförfarandet eliminera de fordringar som den svenska moderbanken har på helägda dotterbanker eller som helägd dotterbank har på andra av moderbanken helägda dotterbanker. Om den svenska banken har en fordran på ett utländskt bankföretag vari den svenska banken har endast en mindre ägarandel och detta bankföretag placerar medlen utanför konsolideringsgruppen innebär det att kapitalkravet i kvotkonsolideringsförfarandet beräknas endast på den del av placeringen som svarar mot den svenska bankens ägarandel i det utländska bankföretaget. Detta kan tyckas innebära att gruppens kapitaltäckningskrav blir för lågt beräknat. Emellertid har även risken för placeringen kommit att delas av övriga delägare i det utländska bankföretaget. Gruppens beräknade kapitalkrav, med eliminering av den interna fordringen, ger alltså en rättvisande bild av den verkliga risk som gruppen utsätts för. Det bör därför tillåtas att alla interna fordringar mellan bankföretagen inom konsolideringsgruppen elimineras vid beräkningen av gruppens kapitalkrav. En bestämmelse i enlighet härmed har förts in i förslaget i tredje stycket andra meningen. Vid beräkningen av kapitalkravet för de utländska företagen skall 7 § gälla i tillämpliga delar. Detta medför att för ett utländskt bankföretags fordran på en svensk bank det inte krävs något eget kapital. En regel om eliminering av ett utländskt bankföretags fordran på den svenska banken är därför onödig.

Även för de garantiförbindelser som ett bankföretag inom gruppen har ingått skall ett kapitalkrav beräknas. Enligt 7 § krävs inget eget kapital för en fordran för vilken svensk bank svarar och eget kapital till lägst 1,5 procent av en fordran för vilken utländsk bank svarar. Om en bank inom gruppen garanterar en kredit som beviljats av en annan bank inom gruppen uppkommer i princip samma problem vid beräkningen av gruppens kapitalkrav som beträffande internfordringar. En konsortiebank i utlandet vari en svensk bank är delägare kan tveka inför att bevilja en kund en kredit.

Den svenska banken, som har bättre kunskap om kundens kreditvärdighet än övriga delägare i konsortiebanken, kan finna det vara ändamålsenligt att ensam lämna garanti för kredittagarens åtaganden. Garantiförbindelsen ingås emellertid av en annan helägd utländsk bank. Utan eliminering kommer kapitalkravet för krediten i konsolideringsförfarandet att beräknas till dels 1,5 procent av kreditbeloppet i konsortiebanken och dels ett kapitalkrav för garantiåtagandet på exempelvis åtta procent. Totalt sett blir således kapitalkravet antagligen för högt. Därtill kommer att garantiåtagandet avser hela beloppet medan den svenska banken endast svarar för den del av krediten som svarar mot bankens ägarandel i konsortiebanken. Eftersom ett garantiåtagande av bank för en kredit enligt 7 § föranleder ett lägre kapitalkrav för krediten och det i stället är garantiåtagandet som beläggs med ett kapitalkrav som motsvarar den verkliga risken, synes det vara mest rättvisande att tillåta fullständig eliminering av fordringen och endast lägga ett kapitalkrav på garantiåtagandet. I exemplet kommer således dotterbankens garanti att läggas till grund för beräkningen av kapitalkravet, vilket väl svarar mot den reella risk som gruppen utsätts för. I det motsatta fallet, att konsortiebanken garanterar en kredit som lämnats av en helägd dotterbank, beläggs den del av det garanterade kreditbeloppet som svarar mot den svenska bankens ägarandel i konsortiebanken till grund för beräkningen. Även detta motsvarar väl den reella risk som gruppen utsätts för. Utredningen föreslår därför i tredje stycket tredje meningen en bestämmelse som innebär att inget kapitalkrav behöver beräknas för en fordran som garanteras av en annan bank inom gruppen. Att inget kapitalkrav behöver beräknas för en kredit som garanteras av den svenska banken följer av bestämmelserna i 7 §, vilka skall gälla i tillämpliga delar i konsolideringsförfarandet enligt huvudregeln.

Tidigare har konstaterats att konsolideringsförfarandet inte skall påverka gällande kapitaltäckningsregler såvitt gäller den svenska moderbankens egen rörelse. Vid beräkningen av dess egna kapital skall alltså det bokförda värdet av bankens aktier och andelar i utländska bankföretag dras ifrån det egna kapitalet. I konsolideringsförfarandet skall gruppens sammanlagda egna kapital kunna utnyttjas för tillgodoseende av det framräknade kapitalkravet. I tredje stycket fjärde meningen sägs därför att 7 § femte stycket inte skall tillämpas i konsolideringsförfarandet. Detta innebär i praktiken att det bokförda värdet av den svenska bankens aktie eller andelsinnehav i det utländska bankföretagen skall läggas till det egna kapitalet i konsolideringsförfarandet. Detta framräknade egna kapital utgör därmed konsolideringsgruppens egentliga egna kapital i konsolideringsförfarandet.

Enligt 7 § fjärde stycket får med eget kapital, intill ett belopp motsvarande det egentliga egna kapitalet likställas dels fyrtio procent av vissa reserveringar och dels det nominella värdet av förlagsbevis och därmed likartade fordringsbevis, som utgivits av banken. I tredje stycket sista meningen sägs att i konsolideringsförfarandet får, i samma utsträckning som sägs i 7 § fjärde stycket, likställas så stor del av de utländska företagens reserver och av dessa utgivna förlagsbevis eller därmed likartade fordringshandlingar, som svarar mot bankens andel i respektive företag. I konsolideringsförfarandet får således gruppens sammanlagda reserveringar och det sammanlagda nominella beloppet av förlagsbevis utgivna av dessa likställas med eget kapital.

Det sätt på vilket konsolideringsförfarandet sålunda har utformats innebär att reserver och förlagsbevis som på grund av begränsningsregeln inte fått likställas med eget kapital kan utnyttjas i konsolideringsförfarandet och detta också om reserveringarna är gjorda i de utländska bankföretagen eller förlagsbevisen är utgivna av dessa. De reserveringar som det här kan vara fråga om är sådana som anges i 7 § fjärde stycket. Detta torde av lagtexten framgå genom hänvisningen till detta lagrum. Det kan emellertid inte uteslutas att det här kan finnas behov av närmare anvisningar. I enlighet med vad som sägs i fjärde stycket ankommer det på regeringen eller bankinspektionen att utfärda dessa. Om de utländska företagen endast är delägda får bara motsvarande andel av reserver och förlagsbevis medräknas. Det bör i detta sammanhang påpekas att det beskrivna förfarandet innebär att det inte uppställs något krav att varje etablering utomlands skall själv ha eget kapital till lägst ett belopp motsvarande det framräknade kapitalkravet för företaget. Det räcker att gruppen som helhet har eget kapital i tillräcklig omfattning.

Genom hänvisningen i tredje stycket första meningen till 7 § har i lagtexten uttalats att bestämmelserna i den paragrafen skall ligga till grund både vid beräkningen av kapitalkravet och vid bestämmandet av vad som skall anses vara eget kapital i konsolideringsförfarandet. I *fjärde stycket* sägs att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen får meddela närmare föreskrifter i dessa hänseenden. Regeringen eller bankinspektionen tilldelas därmed uppgiften att anpassa bestämmelserna i 8 § till aktuella förhållanden. Enligt utredningens mening bör dessa föreskrifter dessutom ha till syfte att så långt det är möjligt förenkla bankernas arbete med att ta fram underlag för beräkningen av kapitalkravet. En lika nyanserad uppdelning av placeringarna på sätt som skett i 7 § bör om möjligt undvikas. Systemet kan antas föra med sig även den fördelen att det blir lättare att anpassa riskklassindelningen om ändrade förhållanden påkallar det.

9 § Ett bankaktiebolag skall hålla en med hänsyn till rörelsens art och omfattning tillräcklig kassareserv.

Kassareserven skall bestå av tillgångar som med lätthet kan förvandlas i pengar och skall tillsammans med inneliggande kassa uppgå till lägst ett belopp som svarar mot tio procent av bankbolagets samtliga förbindelser med undantag av

1. förlagslån,
2. lån mot inteckning i egen fastighet,
3. lån som tagits upp hos allmänna pensionsfonden i samband med återlån enligt fondens reglemente, och
4. garantiförbindelser.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen får utfärda närmare föreskrifter om vilka tillgångar som får inräknas i kassareserven.

Paragrafen överensstämmer i stort med 58 § BL.

Reglerna om skyldighet för bankerna att hålla kassareserv syftar till att skapa garantier för att bankerna håller en tillfredsställande betalningsberedskap så att variationer i kassaflödet kan mötas utan svårigheter. Reglerna i BL åsyftar endast att garantera en företagsekonomiskt motiverad betalningsberedskap. Det finns – vilket närmare redovisas senare – annan lagstiftning

som ålägger bankerna att hålla viss kassareserv, om riksbanken anser att detta är nödvändigt ur penningpolitisk synvinkel.

Skyldigheten för affärsbankerna att hålla viss kassareserv infördes första gången i 1911 års lag om bankrörelse och var konstruerad på det sättet att bankerna ålades att hålla en kassareserv om minst 25 procent av summan av de förbindelser som bankbolaget skulle fullgöra vid anfordran (avistaförbindelser). För bankens övriga förbindelser krävdes ingen kassareserv. I lagtexten exemplifierades vad som fick inräknas i kassareserven. Trots avsaknad av direkt stöd i lagtexten ansågs det ankomma på tillsynsmyndigheten att i tillämpningsföreskrifter närmare ange den egendom som fick inräknas i kassareserven. Bestämmelsen om skyldighet att hålla kassareserv behölls oförändrad fram till tillkomsten av nu gällande BL. På förslag av 1949 års banklagssakkunniga infördes en ny bestämmelse om skyldighet för bankerna att hålla kassareserv vilken i stort sett överensstämmer med den nu gällande. De sakkunniga motiverade sitt förslag med att strukturen på affärsbankernas inlåning kraftigt hade förändrats. I paragrafens första stycke angavs ett allmänt mått på kassareservens storlek, nämligen att denna skulle vara tillräcklig med hänsyn till arten och omfattningen av bankens rörelse. Denna regel brukar benämnas kassakravets kvalitativa regel. I andra stycket återfanns den kvantitativa regel som utgör ett komplement till den kvalitativa regeln och som anger kassareservens lägsta mått. Vid BL:s tillkomst bestämdes detta lägsta mått på det sättet att kassareserven skulle lägst uppgå till ett belopp motsvarande sammanlagt dels 25 procent av de förbindelser som banken hade att fullgöra vid anfordran eller inom en månad och dels 4 procent av övriga förbindelser. I lagtexten gjordes vissa undantag. Sålunda gällde inte 25- procentregeln för medel som satts in på sparkasseräkning eller för garantiförbindelser. Visserligen föreskrev banklagen en uppsägningstid för inlåning på sparkasseräkning på minst en vecka, men det hade kunnat konstateras att rörligheten hos sparkassemedlen var mindre än hos andra kortfristiga förbindelser. I praktiken bestämde bankinspektionen vad som kunde godtas som kassareservmedel. Vissa regler härom fanns emellertid också i lagen. Sådan egendom som i och för sig kunde få räknas som kassareservmedel men som var pantsatt, fick inte inräknas i kassareserven. Om den pantsatta egendomen däremot utgjorde säkerhet för en avtalad men av banken icke till fullo utnyttjad kredit, tilläts den pantsatta egendomen ingå i kassareserven till den del den motsvarade avtalad men icke utnyttjad kredit, under förutsättning att det resterande kreditbeloppet kunde lyftas vid anfordran. Enligt en särskild regel medgavs bank rätt att tillfälligtvis underskrida kassareservens minimistorlek, men banken var då skyldig att snarast möjligt öka reserven till föreskrivet belopp. Denna regel hade överförts från 1911 års lag om bankrörelse och gav uttryck åt den tanken att varje underskridande av den föreskrivna kassareservskyldigheten inte skulle föranleda ingripande från tillsynsmyndigheten.

Kreditinstitututredningen undersökte noga lämplig utformning av kassareservbestämmelsen. Eftersom bestämmelserna om kassareservskyldigheten hade olika utformning i de olika bankinstitutens lagar prövades olika modeller. Utredningens förslag innebar emellertid, såvitt avsåg uppbyggnaden av bestämmelsen, att den regel som gällde för bankaktiebolagen, med såväl en kvalitativ som en kompletterande kvantitativ regel, användes som

förebild för kassareservbestämmelserna i samtliga tre lagar. Den enda ändringen som föreslogs i den för affärsbankerna gällande kassareservbestämmelsen avsåg det kvantitativa måttet på kassareserven. Det ditintills gällande systemet med skilda kassakrav för olika typer av inlåning ansågs inte längre utgöra en godtagbar grund för uppbyggnaden av bestämmelsen, bl.a. eftersom utredningen också föreslog att alla författningsbestämmelser om bankernas inlåningsräkningar skulle utgå ur lagen. Som ytterligare skäl för sitt ställningstagande åberopade utredningen att storleken på en tillfredsställande kassareserv var avhängig en mängd andra faktorer än den formella bindningstiden för inlåningen. En grundläggande tanke var enligt utredningen att ett uttag från en bank inom en relativt snar framtid motsvaras av insättning i en annan eller samma bank. Detta ansågs gälla för en enskild bank under förutsättning att bankens kunder fördelar sig jämt mellan de olika kundkategorierna hushåll, företag, kommuner m.fl. Man hade kunnat notera att de skilda kundkategorierna följde likartade mönster vad gällde insättningar och uttag. Ju jämnare bankens kunder fördelade sig mellan de olika kundkategorierna desto större var också sannolikheten för att ett uttag senare balanserades av en insättning i banken. Även säsongsmässiga variationer kunde på detta sätt balanseras i en enda bank. Sannolikheten för att ett uttag skulle balanseras av en insättning minskade om bankens kunder huvudsakligen kunde hänföras till någon eller några kundkategorier. Risken för större variationer i medelsflödet ökade också om antalet insättare var få. Även storleken på inlåningskontonas behållningar hade betydelse, eftersom flera små insättare kunde förväntas avvika från det normala kassaflödet i mindre utsträckning än kunder med stora tillgodohavanden i banken.

Även om kreditinstitututredningen kunde konstatera att betydelsefulla skillnader förelåg mellan de olika instituten, såvitt avsåg de faktorer som hade betydelse vid bedömningen av storleken på en tillfredsställande kassareserv, ansåg utredningen att de olika instituten inte skulle behöva olika kassareservregler. Utredningen föreslog att den kvantitativa kassareservregeln borde utformas så att bankerna ålades att i kassareserv hålla ett belopp som lägst svarade mot tio procent av bankens samtliga förbindelser, dvs främst inlåning. Undantag gjordes för obligations- och förlagslån, lån mot inteckning i egen fastighet, lån som upptagits hos allmänna pensionsfonden i samband med återlån samt garantiförbindelser. Utredningens förslag godtogs av statsmakterna; dock med undantag för obligationslån eftersom utredningens förslag att tillåta bankerna att ge ut obligationslån då inte godtogs. Trots att bankerna sedermera medgavs rätt att i viss utsträckning ge ut obligationslån har ingen ändring av bestämmelsen skett sedan år 1968.

Bankernas efterlevnad av kassakravet övervakas av bankinspektionen. Enligt bankinspektionens anvisningar skall samtliga banker till bankinspektionen lämna en kassareservsrapport per utgången av varje kalenderår. Av anvisningarna framgår vilka tillgångar som enligt bankinspektionen får medräknas bland de tillgångar varmed bank får uppfylla kassakravet. Dessa anvisningar utfärdar bankinspektionen utan direkt stöd i lag. Det har dock alltsedan kassareservsbestämmelsens tillkomst förutsatts att bankinspektionen skall utfärda dessa anvisningar. Däremot fastställs noga i lagen vilka förbindelser som skall läggas till grund för beräkningen av kassakravets storlek och här ges inget utrymme för kompletterande anvisningar. De

tillgångar som enligt de senaste anvisningarna (BFFS 1983:9) får inräknas i kassareserven är följande.

1. Inneliggande kassa, inklusive utländska sedlar och mynt.
2. Svenska checkar, postväxlar och andra clearingfordringar.
3. Kortfristiga fordringar (avista eller på en dags uppsägning) på svenska finansinstitut eller på utländska banker med avdrag för kortfristiga skulder till dessa institut.
4. Av andra banker utgivna bankcertifikat till 80 procent av nominella värdet.
5. Statspapper och obligationer; dock inte obligationer i den mån dessa pantsatts för annan skuld än avistaskuld till svenskt bankinstitut, däribland riksbanken.

Att de tillgångar som anges i punkterna 1–4 ovan har ansetts vara så likvida att de skall få medräknas bland de tillgångar varmed kassareservkravet får uppfyllas är naturligt. Vad däremot gäller statspapper och obligationer (punkten 5) kan konstateras att dessa värdepapper i sig normalt sett inte är av kortfristig natur. Det finns däremot ofta en andrahandsmarknad för dessa papper, vilket innebär att de i princip skulle kunna säljas vidare och bankbolaget därmed erhålla pengar. Man kan emellertid inte bortse från att marknaden skulle kunna påverkas om någon av de stora bankbolagen beslöt att sälja ut vissa papper. Det är därför inte heller deras omsättningsbarhet som motiverar att de får ingå i kassareserven. I stället är det möjligheten att utnyttja statspapper och obligationer som säkerhet för lån hos andra banker främst riksbanken, som motiverar att de får medräknas i detta sammanhang. Storleken på dessa belåningsbara tillgångar ansågs därför tidigare utgöra ett rättvisande mått på institutets kassareserv. De korta lån som bankerna tog upp i riksbanken säkerställdes också med dessa tillgångar. Statspapper och obligationer överlämnades regelmässigt som pant till riksbanken för lånen. Numera, sedan den 1 juli 1982, har emellertid riksbanken ändrat sin praxis och kräver inte längre in dessa säkerheter. Storleken på de lån som varje bank kan få låna i riksbanken bestäms i stället på grundval av riksbankens kännedom om bankinstitutets ställning och på det penningpolitiska läget. Riksbanken anser sig däremot inte kunna bevaka också att de olika bankernas kassareserv på detta sätt garanteras. Den situationen skulle kunna uppstå att en bank som är i behov av likvida medel, på grund av något av de anförda skälen av riksbanken vägras ytterligare korta krediter. Det åvilar således alltjämt bankerna och bankinspektionen att bevaka att bankerna har en del av sina tillgångar placerade på ett sådant sätt att dessa med lätthet kan förvandlas till pengar, oberoende av tillgången på krediter hos riksbanken.

Som tidigare nämnts har bestämmelsen i BL om kassareservskyldighet endast syftet att garantera att bankerna har en tillfredsställande betalningsberedskap för att kunna möta variationer i kassaflödet och den är således motiverad endast av företagsekonomiska skäl. Kassareservskyldigheten kan emellertid också fylla ett penningpolitiskt syfte. Att ålägga bankerna att hålla viss kassareserv är ett sätt för riksbanken att strama åt bankernas kreditgivning. Regler om detta finns sedan år 1975 i lagen om kreditpolitiska medel (1974:922). Ett kreditpolitiskt medel är enligt 1 § kassakravet. I

11–13 §§ ges närmare bestämmelser om detta. Förordnande om kassakrav kan bara avse bankinstitut. Med kassakrav avses i detta sammanhang enligt 12 § att bankinstituts medel som innestår på checkräkning i riksbanken sammantaget med inneliggande kassa, i den mån kassan enligt riksbankens medgivande får medräknas, vid viss tidpunkt skall uppgå till ett belopp som svarar mot viss andel, högst femton procent, av bankens förbindelser med de undantag som riksbanken medger. Enligt 13 § ankommer det på riksbanken att besluta om kassakravskyldighet enligt lagen och att utfärda tillämpningsföreskrifter om de angivna förhållandena. Det finns enligt 6 § en möjlighet för riksbanken att utfärda olika beslut om kassakrav för olika bankinstitut. Efter lagens ikraftträdande har riksbanken vid flera tillfällen fattat beslut om kassakrav. Kassakravet har i de flesta fall bestämts till ungefär fem procent. Vid enstaka tillfällen har kassakravet bestämts över fem procent med aldrig (-aug. 1982) över åtta procent.

Eftersom reglerna om kassakrav i BL och i lagen om kreditpolitiska medel är utformade på olika sätt går det inte att jämföra dessa. Det går alltså inte att ange huruvida BL:s föreskrifter om kassareserv på tio procent av förbindelserna är hårdare än ett kassakrav på tio procent enligt lagen om kreditpolitiska medel. Bankinspektionen och riksbanken har befogenhet att bestämma vad som enligt BL respektive lagen om kreditpolitiska medel får inräknas i det belopp varmed kassakravet uppfylls. Riksbanken bestämmer också vilka förbindelser som skall utgöra beräkningsgrund för kassakravet enligt den senare lagen. Det bör nämnas att den år 1980 tillsatta kreditpolitiska utredningen i sitt betänkande En effektivare kreditpolitik (SOU 1982:52) föreslagit genomgripande förändringar av den kreditpolitiska lagstiftningen men att utredningens förslag inte innebär några större förändringar såvitt avser kassakravet.

Ett annat kreditpolitiskt medel av större betydelse i detta sammanhang är likviditetskravet. I 7–10 §§ lagen om kreditpolitiska medel finns reglerna om likviditetskravet innebärande att riksbanken får förordna att viss del – numera högst 55 procent – av bankinstitutens tillgångar, motsvarande viss angiven del av bankinstitutens samtliga förbindelser, skall hållas likvida. Som likvida medel skall enligt lagen alltid räknas statspapper och bostadsobligationer. I övrigt tillåts riksbanken att ange vilka tillgångar som får räknas som likvida medel. För närvarande och sedan september 1983 har riksbanken förordnat att likviditetskravet inte skall gälla. Genom likviditetskravet har bankaktiebolagen dock under årens lopp tvingats att förvärva statspapper och bostadsobligationer i stor omfattning. Eftersom dessa statspapper och bostadsobligationer också får inräknas i BL:s kassareserv, har bankerna i dag inga som helst svårigheter att uppfylla kassareservkravet i BL. Enligt bankinspektionens anvisningar har också antalet rapporteringstillfällen minskat till ett om året. Detta skulle kunna föranleda den slutsatsen att en bestämmelse i banklagstiftningen om skyldighet för bankbolagen att hålla viss kassareserv är onödig. Förhållandena kan emellertid förändras. I kreditpolitiska utredningens betänkande En effektivare kreditpolitik (SOU 1982:52) föreslås bl.a. att likviditetskravet skall slopas i sin nuvarande utformning. Detta skulle genomfört kunna innebära att bankbolagens innehav av statspapper minskade. Vidare kan det antas att ytterligare nya banker kommer att etableras i Sverige om de utländska bankerna tillåts att

etablera sig här, något som förutskickas i strukturkommitténs direktiv. Dessa nyetablerade banker har inte hunnit bygga upp ett innehav av statspapper i samma utsträckning som de banker som verkat i Sverige under många år.

Redogörelsen för den nuvarande ordningen ger vid handen att bankerna med stöd av den kreditpolitiska lagstiftningen av penningpolitiska skäl tvingats placera sina tillgångar på ett sådant sätt att BL:s bestämmelse om kassareservskyldighet kommit att bli onyttig. Av de ovan redovisade skälen anser utredningen emellertid att det alltjämt måste finnas en bestämmelse i banklagstiftningen som ålägger bankerna att hålla viss kassareserv.

Banklagsutredningen har enligt tilläggsdirektiv (Dir 1983:42) i uppgift att i den mån ändring anses angelägen lämna förslag till ändringar av de av banklagarnas rörelseregler som inte omfattas av det uppdrag som givits den kommitté som har till uppgift att se över kreditmarknadens struktur. Reglerna om bankernas kassareservskyldighet blev till föremål för en noggrann prövning senast av kreditinstitututredningen. Sedan dess har ett flertal av de faktorer som enligt kreditinstitututredningen är av betydelse vid bedömningen av storleken på en tillfredsställande kassareserv undergått en genomgripande förändring. På inlåningssidan har utvecklingen exempelvis inneburit att de medel som sätts in på traditionella bankräkningar formellt binds under kortare tid och även om bankerna uppställer som ett villkor för insättning på vissa konton att innestående medel inte får tas ut utan uppsägning viss tid dessförinnan, medges sådana uttag numera undantagslöst utan uppsägning. I stället är det vanligt att bankerna debiterar kunden en viss avgift för uttaget. Således finns det fog för antagandet att både den formella och den praktiska bindningstiden reducerats och detta talar för att bankerna kanske borde åläggas att hålla högre betalningsberedskap än för närvarande. Emellertid har även andra förändringar inträffat. Bankernas upplåning har kommit att söka sig nya former. Storinlåningen har ökat markant. Storinlåningen brukar delas upp i specialinlåning och försäljning av egna bankcertifikat. Kännetecknande för specialinlåningen är att det är fråga om stora belopp som banken tar emot för inlåning på räkning med individuellt avtalade villkor. Normalt är medlen bundna på räkningen under viss på förhand bestämd kortare tid, men i praktiken har det visat sig att insättarna i mycket stor utsträckning kunnat lyfta medlen under bindningstiden. Bankcertifikaten kan närmast liknas vid en obligation med kort löptid, utställd på ett stort belopp. Som alternativ till specialinlåning kan bankkunden köpa ett bankcertifikat utställt på lämpligt belopp och med lämplig löptid. Eftersom penningmarknaden i Sverige under de senaste åren utvecklats kraftigt har en andrahandsmarknad för bankcertifikaten kunnat skapas och om den som förvärvat ett bankcertifikat önskar erhålla pengar före förfallodagen, kan han sälja certifikatet. De delvis nya instrumenten för inlåningen och den allmänna utveckligen på penningmarknaden har möjliggjort för bankerna att bättre än tidigare kunna bedriva en effektiv likviditetsplanering. Utvecklandet av dagslånemarknaden har också bidragit till detta. En bank som har drabbats av ett onaturligt stort kassautflöde har således betydligt fler och större möjligheter än tidigare att skaffa sig erforderliga likvida medel. Tidigare var bankerna i en sådan situation i stort sett hänvisade till att låna i riksbanken. Den nu beskrivna utvecklingen kan

alltså sägas ha inneburit att behovet av en kassareservregel i banklagstiftningen minskat.

För att rätt kunna bedöma hur utvecklingen har påverkat behovet och utformningen av en kassareservregel i banklagstiftningen krävs ett omfattande utredningsarbete. Inlåningens omfattning och individuella struktur måste undersökas såväl för de olika bankinstitutgrupperna som för de olika bankerna inom de olika grupperna. Eftersom kreditmarknadens struktur har gjorts till föremål för en särskild utredning och resultatet av det utredningsarbetet i hög grad kommer att ha betydelse vid bedömningen av dessa frågor har banklagsutredningen avstått från att försöka finna en lösning som tar hänsyn till de nya förhållanden som inträtt. Utredningen har i stället valt att lyfta över den nuvarande bestämmelsen till BAL utan några genomgripande förändringar. Vissa mindre betydelsefulla förändringar har utredningen däremot ansett sig oförhindrad att föreslå.

Det *första stycket* föreslår utredningen behålls oförändrat. Den kvalitativa regeln är alltså alltjämt huvudregel för måttet på kassakravet. Detta innebär, som tidigare framkommit, att kassareserven hos en bank ibland måste vara större än det kvantitativa måttet i andra stycket utvisar. Värdeportföljens sammansättning, inlåningens fördelning vad gäller bindningstider, antal insättare och enskilda insättningars storlek kan alltså medföra krav på en kassareserv som överstiger tio procent av bankens förbindelser.

I *andra stycket* bibehålls också den kvantitativa regeln oförändrad. Skälen för utredningens ställningstagande att behålla det nuvarande kvantitativa måttet har redovisats tidigare. Utredningen finner inte heller skäl att nu närmare undersöka vilka av bankernas förbindelser som lämpligen bör läggas till grund för beräkningen av kassakravet. Den enda ändring som inträtt sedan år 1968, då den nuvarande kassareservbestämmelsen infördes, är att bankerna från och med år 1980 medgivits rätt att ge ut obligationslån. På förslag av kapitalmarknadsutredningen infördes då (SFS 1979:1050) en möjlighet för bank att emittera egna obligationslån med en längsta löptid om sju år och för obligationer med längre löptid än ett år till ett sammanlagt belopp som högst svarade mot tre procent av bankbolagets inlåning. Denna möjlighet har kommit att användas i en mycket begränsad omfattning med undantag för bankcertifikaten. I detta sammanhang bör nämligen ett certifikat jämställas med en obligation, vilket begrepp inte närmare är bestämt i juridisk/teknisk mening. Ett bankcertifikat är värdepappersrättsligt närmast att bedöma som ett löpande skuldebrev, ställt till innehavaren. Med bankcertifikaten vänder bankerna sig till penningmarknaden och certifikatens löptid understiger därför regelmässigt ett år.

Kreditinstitututredningens förslag till ny kassareservbestämmelse medgav att av banken utgivna obligationslån skulle få undantas från de förbindelser som utgjorde underlaget för beräkningen av kassakravbeloppet. Eftersom departementschefen inte ansåg sig då kunna biträda utredningens förslag att medge bankerna rätt att anskaffa medel genom att ge ut egna obligationslån, fördes obligationslånen också bort från undantagen i kassareservbestämmelsen (prop. 1968:143 s. 168). När möjlighet för bankerna att i en begränsad omfattning emittera egna obligationslån sedermera infördes, berördes inte frågan om kassareservbestämmelsen borde ändras på denna punkt. Banklagsutredningen anser sig ha kunnat konstatera att bankerna utnyttjat

möjligheten att ge ut egna obligationer huvudsakligen endast genom att vända sig till penningmarknaden och inte till kapitalmarknaden. Obligationsupplåningen är alltså i detta sammanhang av kortfristig karaktär. Det saknas därför anledning att nu överväga om obligationslån skall föras in bland de förbindelser som får undantas vid beräkningen av kassakravsbeloppet.

I 58 § andra stycket sista meningen BL sägs att om kassareserven tillfälligt nedgår under det föreskrivna beloppet, skall den snarast ökas till detta. Denna bestämmelse har inte tagits med i förslaget. Bestämmelsen, som infördes redan år 1911, anses ge uttryck åt tanken att inte varje avsteg från skyldigheten att hålla viss kassareserv skall behöva föranleda ingripande från tillsynsmyndigheten.

Någon motsvarande bestämmelse har emellertid aldrig funnits i svensk banklagstiftning såvitt gäller den regel som syftar till att garantera bankernas soliditet; tidigare inlåningsbegränsningsregeln numera kapitaltäckningsbestämmelsen. Det åligger i första hand bankerna själva att bevaka att banklagens bestämmelser om kassareserv och kapitaltäckning uppfylls. Det torde vara en skyldighet för en bank att omedelbart till bankinspektionen rapportera om banken inte förmår att uppfylla något av de krav som dessa bestämmelser ställer upp. Oaktat den nuvarande regeln i 58 § andra stycket sista meningen torde bankinspektionen aldrig kunna underlåta att ingripa om ett bankinstitut vid ett rapporttillfälle inte förmår att uppfylla kravet på kassareserv. Samma bör gälla även för det fall en bank inte förmår uppfylla kapitaltäckningskravet. Däremot behöver inte varje avsteg från de uppställda kraven med nödvändighet betyda att bankinstitutet skall drabbas av någon påföljd. De uppställda kraven avser att garantera att bankerna håller en tillräcklig kassareserv för att kunna möta oförutsedda påfrestningar på likviditeten och ha ett tillräckligt stort eget kapital för att kunna möta påfrestningar på soliditeten. Det är givet att ett bankbolag som ser sig tvingat att utnyttja någon av dessa reserver inte skall behöva utsättas för ett drastiskt ingripande från bankinspektionen, något som skulle kunna ytterligare försvåra för banken att fortsättningsvis driva verksamhet. Däremot utgör naturligtvis den omständigheten att en bank tvingas tillgripa någon av dessa reserver ett allvarligt incitament för bankinspektionen att fästa sin uppmärksamhet på bankens problem. Normalt bör bankinspektionen inkräva en förklaring från den berörda bankens styrelse och kräva att den omedelbart vidtar åtgärder för att återställa bristen. Om förklaringen till den tillfälliga nedgången är trovärdig och bankbolaget dessutom enligt bankinspektionens uppfattning kan antas komma att återställa bristen, behöver det inträffade inte föranleda några ytterligare åtgärder. Om ett bankbolag däremot gång efter annan underskrider de uppställda kraven, kan det finnas anledning för bankinspektionen att närmare analysera situationen och överväga mer drastiska åtgärder. Ytterst kan det bli fråga om att anmäla det inträffade för regeringen för prövning om oktrojen bör förklaras förverkad. Utredningens förslag att slopa den nu gällande bestämmelsen om att kassareserven tillfälligt får nedgå under det föreskrivna beloppet, avser således inte att innebära någon ändring i sak.

I 58 § BL finns i *tredje stycket* reglerna att pantsatt egendom inte får medräknas bland de tillgångar med vilka banken kan uppfylla kassakravet, samt att, i de fall egendomen är pantsatt för en avtalad men icke utnyttjad

kredit, den får medräknas endast i viss angiven utsträckning. Detta stadgande har utredningen ersatt med en generell bestämmelse som ger regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen rätt att utfärda närmare föreskrifter om vilka tillgångar som får inräknas i kassareserven. Den nu gällande bestämmelsen härstammar från 1911 års lag om bankrörelse. Den har under åren genomgått vissa smärre förändringar. Redan vid tillkomsten av 1911 års lag förutsattes att tillsynsmyndigheten skulle närmare ange vilken egendom som skulle få inräknas i kassareserven. Lagtexten innehöll endast det villkoret att tillgångarna skulle med lätthet kunna förvandlas i penningar. Någon befogenhet att utfärda anvisningar eller föreskrifter i detta hänseende ålades tillsynsmyndigheten dock inte i lagen. Sedan lång tid har emellertid bankinspektionen i föreskrifter angett vilken egendom som får inräknas i kassareserven. Denna ordning har fungerat väl och utredningen anser att den bör gälla även framgent. Det bör emellertid nu slås fast i lag att regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen tilläggs befogenheten att generellt utfärda närmare föreskrifter om vilka tillgångar som får inräknas i kassareserven. Detta möjliggör en smidigare anpassning till utvecklingen på bankområdet. Förslaget innebär att bankinspektionen i anvisningar anger vilka tillgångar som får inräknas i kassareserven. Även om det i lagen noga anges vilka förbindelser som skall ligga till grund för beräkningen av kassareservens storlek, överlämnas därmed åt bankinspektionen att avgöra hur bankerna skall fullgöra sin skyldighet att hålla viss kassareserv. Ytterst syftar kassareservkravet till att tvinga bankerna att placera viss del av tillgångarna på ett sådant sätt att dessa med lätthet kan förvandlas till pengar. Tidigare har redogjorts för bankinspektionens nu gällande anvisningar rörande vilka tillgångar som får inräknas i kassareserven. Av de däri upptagna tillgångarna finns det endast anledning att närmare beröra posten Statspapper och obligationer. Det kan av flera skäl diskuteras huruvida en banks innehav av statspapper och obligationer längre utgör något användbart mått på bankens kassareserv. De nu befintliga bankerna – med undantag för Sveabanken – har under årens lopp byggt upp omfattande innehav av statspapper och obligationer till följd av den kreditpolitiska lagstiftningen. Enligt nu rådande praxis kräver inte heller riksbanken in dessa papper som säkerhet för lån i riksbanken. Slutligen behöver bankerna inte i sin kassareservredovisning längre göra avdrag för de obligationer som ställts som säkerhet för kortfristiga lån hos andra svenska finansinstitut. De traditionella affärsbankerna har inte heller några som helst svårigheter att uppfylla kassakravet i BL och kan inte under överskådlig tid antas komma att få det.

Mot bakgrund av att de traditionella bankerna i dag med breda marginaler uppfyller kassareservkravet i banklagstiftningen föreligger nu inget påtagligt behov av att vidta förändringar i bankinspektionens nuvarande anvisningar. Det bör emellertid vid denna lags ikraftträdande finnas anledning för bankinspektionen att förutsättningslöst pröva hur de nya anvisningarna bör utformas. Detta bör ske efter samråd med riksbanken, eftersom bankernas möjligheter att snabbt få tillgång till pengar i hög grad är beroende av möjligheten att låna i riksbanken. Också tillkomsten av nya bankaktiebolag skulle kunna medföra behov av en översyn av anvisningarna.

5.2.7.3 Kreditgivning

Kreditgivningen utgör bankernas centrala verksamhetsgren. Reglerna om kreditgivningen finns i 10–16 §§. Dessa regler har en annan karaktär än reglerna om bankernas verksamhet i 1–6 §§. Bestämmelserna om verksamheten är uppbyggda på det sättet att bankerna tillåts att bedriva viss verksamhet och en del av denna verksamhet får bara bedrivas i vissa former. Sålunda får en bank enligt 1 § aldrig ägna sig en verksamhet som inte består i in- och utlåning eller står i samband därmed. Inom denna yttre ram för verksamheten får bankerna förvärva och driva handel med endast viss i 2 § uppräknad egendom. Även om det skulle kunna anses att handel med viss annan egendom stod i samband med in- och utlåningen är banken förhindrad att ägna sig åt den verksamheten om den egendom som avses bli föremål för handeln inte finns uppräknad i 2 §. I 3 och 4 §§ uppräknas den egendom som bankerna får förvärva men inte driva handel med. Annan egendom än sådan som anges i 2-4 §§ är bank alltså förbjuden att förvärva. I 5 och 6 §§ medges bankerna rätt att i vissa särskilda fall förvärva även sådan egendom som bankerna normalt är förhindrade att förvärva. Bestämmelserna om kreditgivningen bör däremot ges en annan tolkning. Dessa är uppbyggda så att vissa former av kreditgivning förbjuds, att vissa villkor i samband med kreditgivningen fastställs eller att vissa villkor måste vara uppfyllda för att en bank skall få lämna viss kredit. Detta innebär att krediter, kreditformer eller villkor för kreditgivningen som inte uttryckligen är förbjudna enligt dessa bestämmelser är tillåtna.

Reglerna om kreditgivningen avser inte att ge en fullständig reglering av denna del av bankernas verksamhet, utan tar upp vissa särskilda frågor som har anknytning till denna. Reglerna har inte samma strukturella samband som reglerna om verksamheten. I 10 § behandlas kravet på betryggande säkerhet för kreditgivningen. Att bankerna i normala fall inte tillåts att i samband med beviljandet av en kredit avtala att bankens fordran medför rätt till betalning först efter kredittagarens övriga borgenärer framgår av 11 §. Förbudet mot vinstandelslån finns i 12 §. De bestämmelser som ålägger bankerna att ägna särskild uppmärksamhet åt att inte krediter beviljas till en och samma låntagare i alltför stor omfattning återfinns i 13 §. Reglerna om kreditjäv, d.v.s. om begränsning av möjligheten att bevilja vissa banken närstående personer krediter, finns i 14 §. Slutligen finns reglerna om krediters löptid i 16 §. Reglerna om krediter skall också tillämpas på bankernas garantigivning, utom såvitt avser bestämmelserna om krediters löptid (15 §). Banklagsutredningen har tidigare (Ds E 1982:3) lämnat förslag till en förändring av de grundläggande bestämmelserna i 10 §. Förslaget har ännu inte föranlett lagändring. Här föreslås en genomgripande förändring av bestämmelserna om kreditjäv och en omarbetning av bestämmelserna i 16 § om krediters löptid. I övrigt föreslås endast mindre betydelsefulla ändringar, mestadels föranledda om utredningens förslag att tillåta bankerna att förvärva fordringar (3 §).

10 § Kredit får beviljas endast om trygghet föreligger för låneförbindelsens fullgörande. Betryggande säkerhet i fast eller lös egendom eller i form av borgen skall därvid ställas, om inte trygghet för fullgörandet med hänsyn till låntagarens förhållanden ändå föreligger.

Bestämmelsen i 6 kap. 9 § första stycket om förbud för bankbolag att som pant ta emot egen aktie äger motsvarande tillämpning på förlagsbevis som bolaget utfärdat.

Paragrafen motsvaras av 59 § BL.

Första stycket

Banklagsutredningen har i delbetänkandet Det formella säkerhetskravet och banks rätt att medverka vid finansieringen av mindre och medelstora företag genom förvärv av aktier m.m. (Ds E 1982:3) lämnat förslag till en förändring av utformningen av bestämmelsen om det grundläggande kravet på betryggande säkerhet vid banks kreditgivning. Förslaget har ännu inte slutbehandlats och någon proposition har ännu inte förelagts riksdagen. Den nu föreslagna utformningen överensstämmer i stort med det tidigare avgivna förslaget. Såväl den nu gällande bestämmelsen som det lämnade förslaget har ingående kommenterats i betänkandet.

I gällande BL sägs att bank får lämna kredit endast mot betryggande säkerhet i fast eller lös egendom eller i form av borgen. I 59 § andra stycket BL finns intagen en bestämmelse som förbjuder bankerna att som pant ta emot aktie i bolag som huvudsakligen förvaltar eller driver handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse och vars aktier inte är noterade på fondbörs här i landet. Samma gäller även beträffande förlagsbevis som utfärdats av sådant bolag. Frågan om begränsningar av rätten för bankerna att som pantsäkerhet för kredit ta emot aktier behandlades första gången av 1924 års bankkommitté. Detta skedde mot bakgrund av de delvis stora förluster som bankerna åsamkades på krediter, för vilka aktier emottagits som pant, under åren närmast efter första världskriget. Såvitt gällde aktier i bolag vars huvudsakliga verksamhet bestod i att förvalta eller driva handel med aktier eller som drev emissionsrörelse föreslog kommittén att bank skulle förbjudas att ta emot dessa som pant. Emellertid fick bank enligt förslaget ta emot sådan aktie som tilläggspant, d.v.s. tillsammans med annan säkerhet som i och för sig prövades vara betryggande. Skälet för denna inskränkning var, att dessa aktiers värde måste vara osäkert eftersom ett sådant bolags huvudsakliga tillgångar bestod i aktier i andra bolag och därmed utgjorde riskkapital i dessa bolag. Värdet av aktierna i förvaltningsbolaget ansågs också vara svårbedömbart eftersom förvaltningsbolaget ofta förvärvade aktier i nystartade expanderande eller ombildade bolag. Kommitténs förslag remissbehandlades, men föranledde inga ytterligare lagstiftningsåtgärder. Frågan behandlades på nytt av 1932 års banksakkunniga,som ansåg att kommitténs förslag att förbjuda bankerna att som pant ta emot aktier i dessa bolag var välmotiverat och det fördes över till de sakkunnigas förslag. Beträffande kommitténs förslag att tillåta bankerna att ta emot dessa aktier som tilläggspant anförde de sakkunniga emellertid följande (SOU 1932:30, s 66).

Då emellertid syftemålet med ifrågavarande förbud är att bankerna överhuvudtaget ej skola godtaga dylika aktier såsom säkerhet för lån, och då den av kommittén föreslagna bestämmelsen vid sin tillämpning måhända skulle kunna medföra, att prövningen av den andra säkerheten bleve mindre sträng, som nämnda aktier tillika skulle utgöra säkerhet, hava de sakkunniga funnit bestämmelsen mindre lämplig och därför i sitt förslag uteslutit densamma.

De banksakkunnigas förslag infördes i 1911 års banklag och bestämmelsen fördes sedermera oförändrad över till 1955 års BL. I utredningsförslaget hade emellertid 1949 års banklagssakkunniga gjort det tilläget att förbudet inte skulle gälla aktier i sådana förvaltningsbolag vars aktier var inregistrerade vid fondbörs inom riket. Departementschefen ansåg emellertid (prop. 1955:3, s. 177) att konsekvenserna av den ifrågasatta uppmjukningen delvis inte kunde överblickas och att en reform på denna punkt krävde ytterligare överväganden och därför borde anstå tills vidare.

Kreditinstitututredningen utredde frågan och ansåg sig kunna föreslå en ändring i enlighet med 1949 års banklagssakkunnigas förslag. De förvaltningsbolag som då var noterade vid Stockholms fondbörs hade uppnått en sådan konsolidering och hade en sådan spridning i sin aktieportfölj, att de risker som var förenade med kreditgivning mot säkerhet av aktier i dessa bolag numera inte kunde anses vara onormalt stora. Noteringen vid fondbörsen medförde en kontinuerlig notering av aktiekursen. Bankföreningen, som kontinuerligt tillhandahåller kreditinstituten rekommendationer om aktiers högsta belåningsvärde, förutsattes tillse att marginalen mellan belåningsvärde och kursnotering blev betryggande för dessa bolags aktier. Kreditinstitututredningen ansåg inte heller att det förelåg någon risk för att bankernas inflytande över det övriga näringslivet skulle öka på ett otillfredsställande sätt om förslaget genomfördes. Förslaget vann statsmakternas gillande och bestämmelsen gäller i dag oförändrad.

Den redovisade bakgrunden till det nu gällande förbudet för bank att ta emot aktier i icke börsnoterade förvaltningsbolag som pant ger vid handen att bestämmelsen tillkom efter de stora förluster som bankerna drabbades av i början av 1930-talet. Mot den bakgrunden var det angeläget att förhindra att det inträffade upprepades och förbudet var naturligt sett i det perspektivet. Det är enligt banklagsutredningens mening i och för sig förenat med särskilda risker att som säkerhet för en kredit ta emot dessa aktier som pant. Förvaltningsbolagets tillgångar utgörs huvudsakligen av aktier i andra aktiebolag. Drabbas dessa aktiebolag av förluster, förlorar aktierna i värde, vilket i sin tur påverkar värdet av aktierna i förvaltningsbolaget. Banklagsutredningen anser emellertid att tiden nu är mogen att överlämna åt bankerna själva att bedöma värdet av ställda säkerheter och riskerna för att säkerheternas värde sjunker. Det förekommer ofta att bankerna erbjuds säkerheter av sådan natur att deras värde är osäkert och det vore orealistiskt att i lag uppställa förbud för bankerna att ta emot sådan egendom eftersom förhållandena förändras med tiden. Utredningen föreslår därför att förbudet att som pant ta emot aktier i icke börsnoterade förvaltningsbolag inte förs över till BAL.

Andra stycket

På förslag ursprungligen av 1924 års bankkommitté infördes år 1933 i BL en bestämmelse som likställde av bankbolag utgivna förlagsbevis med egna aktier i det avseendet att bank inte tilläts att ta emot sådana handlingar som säkerhet för kredit. Skälet var inte endast att dessa förlagsbevis ansågs utgöra en reellt otillräcklig säkerhet för kredit. Det huvudsakliga skälet var att förlagsbevis ur risksynpunkt företedde stora likheter med de egna aktierna och att fara förelåg för att det egna riskkapitalet tunnades ut om banken

tilläts att ta emot av banken utgivna förlagsbevis som säkerhet för kredit.

Anledningen till att det i banklagstiftningen inte uppställs något förbud för bankerna att förvärva eget förlagsbevis är att sådant förvärv anses vara en omöjlighet. Om en bank skulle förvärva ett eget förlagsbevis är detta att jämställa med inlösen av lån. Förvärvet skall alltså inte bokföras som en tillgång utan som en minskning av skulden, förlagslånet.

Utredningen har i 6 kap. 9 § tredje stycket föreslagit ett undantag från förbudet i 6 kap. 9 § första stycket för bank att som pant ta emot egen aktie. Undantaget tar sikte på det fallet att en bank som säkerhet för ett lån erbjuds en aktieportfölj i vilken som en mindre del ingår aktier i den egna banken. För att inte en sådan portfölj skall behöva splittras medges att banken får ta emot hela aktieportföljen som säkerhet för lånet. Detta får dock endast ske i en begränsad omfattning. Närmare föreskrifter om dessa begränsningar skall enligt förslaget utfärdas av bankinspektionen.

De skäl som bär upp förbudet för bank att ta emot egen aktie som pant har ansetts motivera också ett förbud för bank att ta emot eget förlagsbevis som pant. Dessa skäl har utredningen ansett alltjämt bärande. Däremot är inte de skäl som legat till grund för utredningens förslag att för visst fall medge undantag från förbudet tillämpbara beträffande förlagsbevis som bankbolaget utfärdat. Förbudet för bank att ta emot eget förlagsbevis som säkerhet för kredit bör därför kvarstå oförändrat.

Att bank är förhindrad att förvärva en fordran som inte uppfyller kraven i denna paragraf framgår av 3 §. Bestämmelserna gäller också då bank ikläder sig en garantiförpliktelse för ett sådant lån (15 §).

11 § Ett bankaktiebolag får inte vid beviljande av kredit avtala att bankens fordran skall medföra rätt till betalning först efter låntagarens övriga borgenärer. Efter tillstånd av regeringen får ett bankbolag dock avtala om sådant villkor vid beviljande av kredit till annat bankaktiebolag, till utländskt bankföretag, eller till svenskt eller utländskt företag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna.

Paragrafen överensstämmer helt med 59 a § BL.

Före år 1980 saknade bankerna rätt att fritt förvärva och driva handel med förlagsbevis. Det ansågs då också klart att därav följde att bankerna inte heller kunde låna ut medel mot en revers med villkor om tillbakaskjuten betalningsrätt eller förvärva en revers innehållande ett sådant villkor. På förslag av kapitalmarknadsutredningen infördes en möjlighet för bankerna att fritt förvärva och driva handel med förlagsbevis. Härmed avsågs en partialförskrivning, avsedd för den allmänna rörelsen, innehållande ett villkor om tillbakaskjuten betalningsrätt. Rätten att förvärva sådana förlagsbevis som hade givits ut av företag med bankfrämjande verksamhet var dock alltjämt beroende av att regeringen beviljat tillstånd till förvärvet (55 § första stycket 5 p BL). Sedan den nya lagstiftningen trätt i kraft uppstod osäkerhet om huruvida den utvidgade rätten att förvärva och driva handel med förlagsbevis också öppnade en möjlighet för bankerna att låna ut medel mot revers innehållande villkor om tillbakaskjuten betalningsrätt. För att undanröja denna oklarhet föreslog banklagsutredningen i ett remissvar på en framställning från Finansbolagens förening om ändring av upplåningsregeln i finansbolagslagen, att det i BL skulle införas en bestämmelse som klargjorde

att bankerna alltjämt saknade rätt att låna ut medel mot revers med villkor om tillbakaskjuten betalningsrätt. För att förhindra kringgående av bestämmelsen i 55 § första stycket 5 p BL, vari tillstånd av regeringen krävdes för förvärv av aktier i och förlagsbevis utgivna av bolag med bankfrämjande ändamål, borde också reversutlåning till dessa företag göras beroende av regeringens tillstånd om reversen innehöll villkor om efterställd betalningsrätt. Departementschefen förordade (prop. 1980/81:36, s 12) att en bestämmelse med denna innebörd infördes i BL. Den nu ifrågavarande bestämmelsen infördes (1980:1113) att gälla fr.o.m. år 1981.

Banklagsutredningen anser att bestämmelsen i 59 a § BL bör i stort sett oförändrad föras över till BAL. På en punkt föreslår utredningen dock en förändring. I överensstämmelse med den föreslagna ändringen i 4 §, vari bankerna tillåts att förvärva andelar i andra företag än sådana som är organiserade som aktiebolag, har i lagtexten ordet aktiebolag fått utgå. Till följd härav kan reversutlåning med tillbakaskjuten betalningsrätt tillåtas få förekomma såväl till svenskt som utländskt företag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna.

Av 3 § följer att en bank inte får förvärva en fordran om skuldebrevet innehåller villkor om tillbakaskjuten betalningsrätt. Bank får inte heller lämna garanti för sådant lån (15 §).

12 § Ett bankaktiebolag får inte vid avtal om kredit eller i sin rörelse i övrigt förbehålla sig andel i vinst på affär, som bankbolaget inte självt får avsluta.

Ett bankaktiebolag får inte heller på annat sätt, där ej fråga är om utdelning på aktier eller vad bolaget som ägare av aktier i övrigt kan tillkomma, beredas andel i vinst på verksamhet, som bolaget inte självt får bedriva.

Paragrafen överensstämmer helt med 64 § BL.

Förbudet mot förbehåll om vinstandel är ett utslag av den för banklagstiftningen grundläggande tanken att bankerna inte skall utsätta sig för andra risker än sådana som är förenade med själva bankverksamheten. Förvärvsreglerna i 1–6 §§ och då särskilt förbudet för bank att förvärva aktier i bolag med bankfrämmande ändamål, avser att förhindra att bankerna i spekulationssyfte utsätter sig själva och därmed indirekt insättarnas medel för sådana risker som inte är förenliga med en sund bankverksamhet. Om bankerna skulle tillåtas att som ersättning för kredit få förbehålla sig andel i vinst på affär som banken inte får ägna sig åt själv, kunde förvärvsreglerna på det sättet kringgås.

Den nuvarande bestämmelsen i *första stycket* infördes redan år 1911 och har alltsedan dess gällt i princip helt oförändrad. Som framgått tidigare krävs denna bestämmelse för att förhindra kringgående av förvärvsreglerna och någon ändring av bestämmelsen föreslås inte.

Andra stycket infördes i 1911 års BL år 1921 efter förslag av 1915 års banksakkunniga. Syftet med bestämmelsen var att stävja förekomsten av aktiebolag, i vars bolagsordning föreskrevs att bolagets vinst, sedan aktieägarna erhållit viss del därav, skulle tillfalla en namngiven bank. Uppkomsten av sådana bolag hade uppmärksammats och det ansågs oförenligt med de för banklagstiftningen grundläggande syftena att bank på detta sätt deltog i bankfrämmande verksamhet. I dessa bolag hade naturligen banken eller personer med nära anknytning till banken ett avgörande

inflytande och bolagets ställning kunde närmast liknas vid ett dotterbolags. Om bank på detta sätt tilläts att få del av rörelseöverskottet i ett aktiebolag, kunde befaras att banken i sin kreditgivning till bolaget visade benägenhet att ta större risker än vid kreditgivning till andra låntagare. Undantag gjordes naturligen för utdelning på sådana aktier som bankbolaget förvärvat i överensstämmelse med reglerna i BL och för andra förmåner som tillkommer bank såsom ägare av dessa aktier.

Även bestämmelsen i andra stycket har gällt oförändrad sedan tillkomsten år 1921 och den bör också enligt utredningens mening gälla framgent. Det bör påpekas att bestämmelsen inte uppställer förbud för bankerna att vid kreditgivning tillämpa s.k. mjuka räntevillkor. Räntan får dock inte relateras till kredittagarens vinst.

Paragrafen om förbud mot förbehåll om vinstandel m.m. har i förslaget lyfts fram och placerats före 15 §, vari sägs att bestämmelserna om kredit i 10–14 §§ skall äga motsvarande tillämpning på garantiförbindelse som bankbolaget ikläder sig. Syftet med denna förändring har varit att undvika missförstånd. I och för sig inkluderas bankens garantigivning redan nu i den ifrågavarande paragrafen genom att bankbolaget inte heller i sin "övriga rörelse" tillåts att förbehålla sig andel på vinst på affär som bolaget självt inte får avsluta. En bank är således förhindrad att som ersättning för ett garantiåtagande förbehålla sig andel av vinst på bankfrämmande verksamhet. Med den nuvarande placeringen – efter 62 § BL – kan läsaren emellertid ges det intrycket att bankerna tillåts att förbehålla sig andel i vinst som ersättning för garantiåtaganden. Någon saklig ändring är således inte åsyftad. Att bank inte heller får förvärva en fordran av vinstandelskaraktär framgår av utformningen av 3 §.

13 § Ett bankaktiebolag skall ägna särskild uppmärksamhet åt att bankbolaget inte i sådan omfattning, att fara kan uppkomma för dess säkerhet, har fordringar på samma låntagare eller på låntagare. som är förbundna med varandra i väsentlig ekonomisk intressegemenskap, eller lämnar kredit mot säkerhet av aktier eller förlagsbevis, som utgivits av samma aktiebolag eller aktiebolag som är förenade i sådan gemenskap som nu sagts. Med fordringar jämställs i detta sammanhang borgen och annan garantiförbindelse till bankbolaget.

Paragrafen motsvaras av 60 § BL.

Bestämmelsen om enhandskrediter infördes i banklagstiftningen år 1933 på förslag ursprungligen av 1924 års bankkommitté. Den har sedan dess gällt i huvudsak oförändrad.

Det är en allmänt accepterad grundsats att en ojämnt sammansatt kreditportfölj är oförenlig med en banks sunda utveckling. Det främsta skälet är givetvis främst att banken i alltför hög grad kan bli beroende av en kredittagares ekonomiska utveckling och att dennes ekonomiska svårigheter kan drabba banken så hårt att dess säkerhet kommer i fara. Ett annat skäl är att alltför stora krediter till en och samma låntagare kan medföra risk för att banken lockas eller anser sig tvingad att bevilja ytterligare krediter till denne, för att på så sätt försöka undgå hotande förluster på den tidigare kreditgivningen.

I den svenska banklagstiftningen har storleken på största tillåtna enhandsengagemang inte fixerats till något bestämt belopp eller andel av

omslutningen eller liknande utan i stället givits en allmänt hållen beskrivning. Bankinspektionen har emellertid i särskild rekommendation utarbetat beräkningsgrunder för enhandsengagemangens storlek. Engagemangen på en hand får inte vara så stora att fara kan uppkomma för bankbolagets säkerhet. Engagemangens storlek är alltså relaterade till bankens förmåga att bära förluster i kreditgivningen utan att dessa drabbar insättarna. Bankerna har avsatt reserver för att möta framtida förluster i kreditgivningen. Storleken av dessa reserveringar har alltså stor betydelse i detta sammanhang. Ytterst är det storleken på det totala egna riskbärande kapitalet som är avgörande för en banks möjlighet att bära förluster i kreditgivningen utan att insättarnas medel sätts i fara.

Bestämmelsen om enhandskrediter i BL har fyllt sitt syfte väl och inte vållat några svårigheter i tillämpningen. Enligt banklagsutredningens mening finns ingen anledning att göra några större förändringar av bestämmelsen. Bankinspektionen tillämpar i sin tillsynsverksamhet de bestämmelser som kommer till uttryck i denna paragraf även på koncernbasis.

Den föreslagna utformningen av 13 § avviker på två punkter från den nu gällande bestämmelsen i 60 § BL. I 3 § har utredningen föreslagit att bankerna skall ges möjlighet att förvärva fordringar. Villkoret för att detta skall få ske är emellertid att banken var oförhindrad att själv bevilja krediten i fråga. Det är givet att bestämmelsen om enhandskrediter skall vara tillämplig även på dessa fordringsförvärv. Bank bör således vara skyldig att ägna uppmärksamhet åt att bankens totala fordringar på en och samma låntagare eller på låntagare som är förenade i väsentlig ekonomisk intressegemenskap inte blir så stora att fara för bankens säkerhet uppkommer. Det bör i sammanhanget vara utan betydelse om fordringen uppkommit genom direkt kreditgivning eller genom fordringsförvärv. Den nu föreslagna utformningen av bestämmelsen avser att ge uttryck åt denna tanke.

Före 1968 års samordnade banklagstiftning bestod bestämmelsen om enhandskrediter endast av ett stycke. I samband med att bestämmelsen att bankens garantigivning skall jämställas med kredit vid tilllämpningen av reglerna om kreditgivningen flyttades till en särskild paragraf, delades paragrafen upp i två stycken och gavs sin nuvarande utformning. Sista meningen löd dessförinnan: "Med kredit jämställes härvid borgen och annan garantiförbindelse till bankbolaget." Utredningen anser att denna formulering ger klarare uttryck åt den bakomliggande tanken, nämligen att det vid beräkningen av en kredittagares sammanlagda åtaganden gentemot banken skall medräknas de borgensförbindelser och garantiåtaganden som kredittagaren ingått för annan kredittagares åtaganden gentemot banken.

I bestämmelsens andra led sägs att banken inte får som säkerhet ta emot aktier eller förlagsbevis, som utgivits av samma aktiebolag eller av aktiebolag som står i väsentlig ekonomisk intressegemenskap med varandra i sådan omfattning att fara för bankens säkerhet kan uppkomma. Utredningen har övervägt att föreslå att samma skall gälla för andelar i andra associationer, men avstått eftersom det med största sannolikhet saknar betydelse i det här sammanhanget.

Av 15 § framgår att bestämmelsen om enhandskredit skall äga motsvarande tillämpning på garantiförbindelser som bankbolaget ikläder sig. Detta

innebär att banken måste ägna uppmärksamhet åt att banken inte i sådan omfattning att fara kan uppkomma för dess säkerhet lämnar garantier för annans åtaganden. Detta skall tolkas på det sättet att bankens garantigivning avseende en och samma låntagare måste sammanställas med dennes direkta åtaganden gentemot banken både som låntagare och som garant för annan låntagares åtaganden.

14 § Ett bankaktiebolag får inte på andra villkor än sådana som bankbolaget normalt uppställer lämna kredit till

1. aktieägare med ett aktieinnehav som uppgår till lägst tre procent av hela aktiekapitalet,
2. styrelseledamot,
3. delegat i ledande ställning som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande kreditärenden,
4. anställd som innehar en ledande ställning inom bankbolaget,
5. den som är gift med eller som under äktenskapsliknande förhållanden sammanlever med person som avses under 1–4,
6. juridisk person i vilken sådan person som avses under 1 – 5 har ett väsentligt ekonomiskt intresse i egenskap av delägare eller medlem.

Bankbolagets styrelse skall i en förteckning föra in uppgifter om de krediter som av bolaget har beviljats personer eller företag som avses i första stycket. Bankinspektionen får utfärda föreskrifter om vilka uppgifter som skall antecknas i förteckningen samt prövar fråga om anställd eller delegat skall anses ha sådan ledande ställning som avses i första stycket 3 och 4.

Vad som gäller enligt första och andra styckena skall äga motsvarande tillämpning beträffande krediter som beviljats mot säkerhet av borgen eller fordringsbevis som utfärdats av någon som avses i första stycket. Samma gäller för en fordran som bankbolaget förvärvar och för vilken någon som avses i första stycket är betalningsskyldig.

Paragrafen, som motsvaras av 61 § BL, innehåller förslag till ny utformning av kreditjävsbestämmelsen.

Nuvarande ordning

De fysiska personer som träffas av reglerna om kreditjäv har i 61 § BL indelats i tre grupper:

Grupp 1 (delegatgruppen)
a) Verkställande direktör
b) Ställföreträdare för verkställande direktör
c) Annan befattningshavare i ledande ställning, som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande kreditärenden
d) Den som är gift med någon som avses i a - c.

Grupp 2 (styrelsegruppen)
a) Styrelseledamot som inte tillhör grupp 1
b) Styrelsesuppleant som inte tillhör grupp 1
c) Den som är gift med någon som avses i a och b

Grupp 3 (revisorsgruppen)
a) Revisor
b) Revisorssuppleant
c) Den som är gift med någon som avses under a och b.

Möjligheterna för personer tillhörande de tre grupperna att erhålla kredit i den egna banken har i 61 § BL begränsats i olika utsträckning. Person tillhörande *grupp 1* får beviljas krediter endast

I. mot säkerhet av borgen eller garanti av staten, kommun eller annan därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbank, föreningsbank, kreditaktiebolag, Nordiska Investeringsbanken, försäkringsföretag med svensk koncession eller vissa andra av regeringen sanktionerade allmänna kassor eller andra inrättningar.
II. mot säkerhet av fordran eller värdehandling som avses i 57 § första stycket A och B BL. Med värdehandlingar avses här bl a checkar, postremissväxlar, skattkammarväxlar och s k fullgoda obligationer. De fordringar som här får godtas som säkerhet för den kreditjävige personens kredit är fordringar för vilka riksbanken, riksgäldskontoret, utländsk bank, försäkringsföretag samt de institut som nämnts ovan under 1 svarar. Med värdehandling avses här även inteckningar i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet eller i tomträtt till sådan fastighet inom 60 procent av det uppskattade värdet av den intecknade egendomen.
III. intill ett belopp av 50 000 kr, mot annan pantsäkerhet.

Den som tillhör *grupp 2* får av banken beviljas kredit endast mot säkerhet av sådan garanti eller borgen som avses under 1, mot säkerhet av pant eller genom diskontering av växel, som är grundad på verklig handelsaffär.

För personer tillhörande *grupp 3* dvs revisorer i banken gäller att dessa helt saknar möjlighet att erhålla krediter i den egna banken.

I 62 § BL sägs att bestämmelserna om kredit i bl.a. 61 § äger motsvarande tillämpning på garantiförbindelse som banken ikläder sig. En bank får således inte garantera en kredit som exempelvis en annan bank lämnar någon av de personer som tillhör någon av grupperna 1–3 ovan. I 61 § fjärde stycket sägs vidare att banken inte får bevilja kredit mot säkerhet av borgen eller fordringsbevis, som utfärdats av någon som avses i grupp 1 eller grupp 3. Enligt detta lagrum får banken inte heller lämna kredit mot växel för vilken någon av dessa är betalningsansvarig.

Vissa särskilda regler har givits beträffande bankens krediter till kreditjäviga personer närstående bolag, föreningar eller andra sammanslutningar. I princip gäller samma begränsningar såvitt gäller möjligheterna att erhålla kredit för dessa som för den kreditjävige personen själv. En sammanslutning vari någon person som tillhör delegatsgruppen har ett väsentligt ekonomiskt intressse får emellertid inte beviljas kredit endast mot vanlig fullgod pantsäkerhet; inte ens intill ett belopp om 50 000 kr. En sammanslutning som avses här får ändå alltid beviljas kredit mot växel som är grundad på verklig handelsaffär samt vidare beviljas kredit mot sådan växel som sammanslutningen är betalningsskyldig för.

Avslutningsvis ges i paragrafen befogenhet för tillsynsmyndigheten att

pröva om befattningshavare har sådan ledande ställning att han skall anses tillhöra delegatgruppen.

I detta sammanhang bör uppmärksamheten riktas även mot vissa andra regler. Enligt 74 § femte stycket BL måste i princip alla krediter till personer som berörs av kreditjävsreglerna beviljas av bankens styrelse. Dessa frågor får således aldrig av styrelsen delegeras. Vidare gäller enligt 80 § BL att ledamot av styrelsen inte får delta i handläggningen av fråga som berör avtal mellan banken och styrelseledamoten eller mellan banken och annan, vilken styrelseledamoten äger företräda ensam eller tillsammans med annan. Dessutom får ledamoten inte delta i handläggningen i fråga rörande avtal mellan banken och annan – fysisk eller juridisk person – om styrelseledamoten i saken har ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot bankens intresse. Kreditjävsreglerna bör ses mot bakgrund av dessa regler, vilka innebär att en person som tillhör den kreditjävade kretsen aldrig får vara med och handlägga fråga om egna krediter och vidare att dessa aldrig handläggs av personal underställd kredittagaren. Anledningen till att kreditjävsregler trots detta befunnits nödvändiga är den att de personer som det här är fråga om i de flesta fall har stora möjligheter att påverka bankens beslut i dessa frågor även utan att själv formellt delta i handläggningen eller i beslutet.

Historik

I direktiven till 1924 års bankkommitté anförde föredragande departementschefen att kommittén bl.a. borde undersöka huruvida vissa i bankernas bolagsordningar intagna bestämmelser angående bankernas rörelse borde fästas i lag och nämnde därvid ett förhållande värt att särskilt uppmärksammas, nämligen bankernas kreditgivning – direkt eller indirekt – till ledamöter av bankstyrelsen. Bankkommitténs förslag till nya rörelseregler för bankerna innehöll bl.a. en bestämmelse om kreditjäv för tjänstemän med vissa funktioner i bankerna. Förslaget, som inte kom att föranleda lagstiftning förrän år 1933, utformades på ett sätt som i stora delar överensstämmer med utformningen av 61 § BL. Revisorerna utgjorde inte ännu en särskild grupp, utan sammanfördes med direktörer och tjänstemän med vissa beslutsfunktioner s.k. delegater. För dessa föreslogs gälla att de fick beviljas kredit endast mot myndlingssäkerhet. Som säkerhet för krediter åt dessa personer godtogs endast egendom, i vilken omyndigs medel fick placeras utan överförmyndarens samtycke. För kredit till styrelseledamot krävdes att säkerheten utgjordes av pant som innebar fullgod säkerhet. Som skäl för sitt förslag uttalade kommittén i betänkandet SOU 1927:11 s. 119 f bl.a. följande.

Enligt kommitténs uppfattning är det av synnerlig vikt, att de personer, som tillhör den egentliga bankledningen, dvs. i banken anställda direktörer, äro i stånd att ägna förekommande kreditfrågor en fullt objektiv prövning. Det är den egentliga bankledningen, som i främsta rummet har att, innan kredit beviljas, undersöka kredittagarens ekonomiska ställning och den erbjudna säkerhetens värde ävensom att följa förhållandena under kreditens fortvaro. Det bör icke förbises, att bankledningen även under sin verksamhet i övrigt kan komma att ställas inför situationer, där ett fullt objektivt bedömande är av stor vikt. Det kan t.ex. gälla att fastställa belåningskurser för vissa värdepapper eller att bestämma, huruvida krediter mot säkerhet av vissa

aktier böra uppsägas eller inskränkas. Om någon av de personer, som handhava bankens ledning, själv innehar lån mot samma slags aktier eller äger ett väsentligt intresse i bolag eller annat företag, som innehar dylikt lån, uppstår uppenbarligen i sådant fall som nyss nämnts fara för bristande objektivitet i bedömandet.

Bankkommitténs förslag föranledde ingen proposition i ämnet. De förluster som bankerna förorsakades i samband med världsdepressionen åren 1929–1932 aktualiserade åter frågan om en lagrevision, varvid 1931 års banksakkunniga tillsattes. De banksakkunniga föreslog införandet av bestämmelser om kreditjäv och deras förslag byggde på 1924 års bankkommittés förslag. Några smärre ändringar föreslogs dock (se SOU 1932:30 s. 69–70). Bank tilläts att lämna kredit genom diskontering av växel grundad på verklig handelsaffär till bolag eller förening vari direktör, tjänsteman med vissa vitala beslutsfunktioner och revisor ägde ett väsentligt ekonomiskt intresse. Vidare föreslogs att reglerna om kreditjäv skulle äga motsvarande tillämpning i fråga om garantiförpliktelse som banken iklädde sig. De sakkunnigas förslag godtogs av riksdagen och ifrågavarande bestämmelser infördes i banklagen år 1933.

1949 års banklagssakkunniga föreslog ingen förändring av kreditjävsbestämmelsen utom i ett avseende. I sitt betänkande (SOU 1952:2 s. 116) anförde de sakkunniga:

Det föreslås vidare, att det för vissa befattningshavare i bank gällande förbudet att där upptaga kredit utan säkerhet av värdehandling, vari omyndigs medel må utan överförmyndarens samtycke placeras, utsträckes till att gälla även kredit till sådan befattningshavares make eller till företag vari maken äger ett väsentligt ekonomiskt intresse. Efter en sådan utvidgning skulle bestämmelsen kunna komma att i en del fall tvinga företag att bryta en kanske mångårig bankförbindelse på grund av att aktierna i företaget eller en betydande del av dem genom arv eller testamente tillfallit hustrun till en kreditbeviljande tjänsteman i banken. En sådan situation, som naturligen skulle kunna innebära praktiska olägenheter för det berörda företaget, lär emellertid inträffa endast i sällsynta undantagsfall.

Under remissbehandlingen av betänkandet framförde bankföreningen det förslaget att direktörer och högre tjänstemän i banker (delegater) borde ges möjlighet att i viss mindre omfattning kunna erhålla kredit i banken, även om panten inte utgjordes av sådan egendom som uppfyllde kraven på myndlingssäkerhet. Förutsättningen härför skulle vara att den berörde kredittagaren kunde erbjuda pant som prövades i och för sig innebära fullgod säkerhet. Departementschefen, som gillade de sakkunnigas förslag såvitt gällde utvidgningen av den jäviga kretsen, anförde beträffande bankföreningens förslag (prop. 1955:3 s 175) följande.

Såvitt angår de redan gällande jävsbestämmelserna förordar bankföreningen den uppmjukningen, att befattningshavare i bank skulle utan hinder av bestämmelserna kunna få uppta mindre lån i den egna banken mot pant, som "prövas i och för sig innebära fullgod säkerhet". Alltjämt skulle följaktligen gälla att säkerheten måste utgöras av pant. Däremot skulle beträffande ifrågavarande mindre lån efterges det obligatoriska kravet på att panten skulle bestå i "värdehandling, vari omyndigs medel må utan överförmyndares samtycke anbringas". Även enligt min uppfattning är den nuvarande regeln med sin generella avfattning väl sträng. Att alltid utstänga befattningshavare av här avsedd kategori från lån i den egna banken, såvida han ej kan

ställa myndlingssäkerhet, torde knappast vara påfordrat ur trygghetssynpunkt. En uppmjukning av det slag, bankföreningen förordat, synes därför befogad. Med de mindre lån, för vilka de liberalare lånevillkoren skulle bli tillämpliga, bör i detta sammanhang avses lån av den storleksordning, bankföreningen förslagsvis angivit, dvs. lån om högst 25 000 kronor.

I 1955 års BL infördes således dels en möjlighet för delegatgruppen att mot fullgod pant i den egna banken låna 25 000 kr och dels en utvidgning av den kreditjäviga kretsen genom att dessa personers make generellt jämställdes med den jävade personen i detta hänseende.

Kreditinstitututredningen satte i fråga om inte kreditjävsbestämmelserna borde reformeras, men avstod från att lägga fram några förslag. Utredningen hänvisade till att bankinspektionen hade förutskickat att den skulle överväga en översyn av reglerna.

I prop. 1968:143 redovisas en av bankinspektionen den 31 maj 1968 gjord framställning till finansdepartementet, vari föreslogs vissa jämkningar i bestämmelserna om kreditjäv. Förslaget innebar för affärsbankerna huvudsakligen två nyheter. Dels föreslogs en utvidgning av de säkerheter som skulle kunna godtas för krediter till personer tillhörande delegatgruppen. I förslaget räknades de godtagbara säkerheterna upp. Dessutom föreslogs att revisor och revisors make över huvud taget inte skulle kunna ges kredit av den "egna banken". Som skäl för att helt utestänga revisorer från möjligheten att erhålla kredit i den bank denne fullgjorde uppdrag angavs följande.

Det kan förefalla som om den säkerhet som sålunda nu krävs för kreditgivning till revisorer, är tillfyllest. Mot detta kan invändas att även om föreskriven pant ställs, kan den aktuella transaktionen innebära beviljande av förmån som fördelaktig ränta eller fördelaktig amorteringsplan. Om läget på penningmarknaden är mycket stramt kan det enligt inspektionen t.o.m. vara en favör att överhuvudtaget få ta upp eller – utan ökade krav på amorteringar – behålla en större kredit. Att revisorer och revisorssuppleanter står helt fria anser inspektionen vara av sådan vikt att dessa funktionärer, deras makar och dessa personer närstående företag inte alls bör ha rätt att inta gäldenärs ställning gentemot "den egna banken".

Ytterligare föreslog bankinspektionen att möjligheten för delegat att i den "egna" banken erhålla kredit utan krav på kvalificerad säkerhet skulle utökas till 50 000 kr. samt även gälla delegats make.

Departementschefen gillade i stort de förslag som framförts av bankinspektionen. I propositionen 1968:143 s. 199 anförde denne bl.a. följande.

Bankföreningen har med vissa undantag godtagit inspektionens förslag. Inte heller jag har i princip något att erinra. Förslaget är välgrundat och jag kan i allt väsentligt ansluta mig till de synpunkter som inspektionen lagt på jävsfrågorna. I två avseenden har jag dock en uppfattning som avviker från inspektionen men som stämmer överens med bankföreningens åsikter. För det första anser jag, när det gäller inteckningssäkerhet, att belåningsgränsen bör relateras till det uppskattade värdet av den intecknade egendomen. Lämpligheten av att i sådana sammanhang som norm använda egendomens uppskattade värde i stället för dess taxeringsvärde har jag närmare berört i avsnittet om kapitaltäckning. För det andra saknas anledning att i fråga om möjlighet att få kredit mot säkerhet av borgen av staten, kommun m.fl. göra skillnad mellan delegater och deras makar å ena, samt styrelseledamöter och styrelsesuppleanter och

deras makar, å andra sidan. Båda grupperna bör ha rätt till kredit mot sådan säkerhet. Däremot föreligger inte några skäl för att höja beloppsgränsen för kredit mot pantsäkerhet till delegat och dennes make utöver vad inspektionen föreslagit.

Ändringarna år 1968 fick bl.a. till följd att ledamöter i bankernas lokalstyrelser och dessas suppleanter kom att tillhöra den s.k. delegatgruppen och således träffades av de relativt starka begränsningar av möjligheterna att erhålla kredit i banken som gäller för dessa. Eftersom bankerna till ledamöter i regional- och lokalstyrelser försöker rekrytera personer med förankring i det lokala näringslivet medförde den nya ordningen olägenheter som i många fall kunde bli allvarliga. På förslag av bankföreningen ändrades år 1970 lagen på det sättet att endast befattningshavare – dvs. i praktiken anställda vid banken – med befogenhet att fatta beslut i ärenden som ankom på styrelsen inplacerades i delegatgruppen. Departementschefen ansåg (prop. 1970:131 s. 28) att reglerna som förhindrade att beslut om krediter till ledamöter och suppleanter i lokalstyrelser inte delegerades till lokalstyrelsen själv utgjorde en tillräcklig spärr mot missbruk.

Med tiden befanns det att den krets av personer som enligt lagen var att hänföra till delegatgruppen var alltför vid. Bankernas – särskilt de stora bankernas – organisation medförde att ett flertal personer i banken hade befogenhet att fatta beslut i frågor som ankom på styrelsen. Bankföreningen gjorde en framställning om att lagen borde ändras så att endast verkställande direktör och dennes ställföreträdare omfattades av de bestämmelser som gäller för delegatgruppen. I prop. 1975:73 s. 54 ff anfördes bl.a. följande.

> Bankinstituten har en begränsad rätt att lämna kredit till sina anställda och andra som genom sin anknytning till banken intar en särställning som låntagare. Syftet med reglerna om kreditjäv är att så långt möjligt garantera att kreditärendena i ett bankinstitut handläggs på ett objektivt sätt utan att befattningshavarna påverkas av att de själva har krediter hos banken. Jävsreglerna avser också att hindra att de anställda i en bank beviljas egna krediter mot otillräcklig säkerhet.
>
> Bankföreningen har hemställt om ändring i kreditjävsreglerna såvitt avser delegatgruppen. Den personkrets som ingår i denna grupp är enligt föreningens uppfattning alltför vid. Den inrymmer ett stort antal underordnade befattningshavare. Detta medför praktiska olägenheter, bl.a. att sådana befattningshavare för vanliga lån, t.ex. för bostadsfinansiering, måste hänvisas till annat bankinstitut än den egna banken. Bankföreningen föreslår att delegatgruppen begränsas till verkställande direktör och vice verkställande direktör samt deras makar. Bankinspektionen instämmer i att kretsen kreditjäviga befattningshavare är alltför vid men förordar en inte fullt så snäv begränsning av personkretsen. Graden av enskilda befattningshavares inflytande över en banks kreditgivning är beroende av bankens organisation. De befattningshavare som enligt inspektionens uppfattning bör omfattas av kreditjäv är inte bara verkställande och vice verkställande direktör utan alla sådana befattningshavare som har ett centralt inflytande på banks kreditgivning, dess villkor och inriktning osv. Att i lagtext uttömmande ange vilka dessa befattningshavare är anser bankinspektionen vara ogörligt. Inspektionen förordar därför att i lagen endast anges att kreditjäv gäller för verkställande direktör och dennes ställföreträdare samt annan befattningshavare i ledande ställning som handlägger kreditfrågor. Det får sedan ankomma på inspektionen att för varje bankinstitut ta ställning till vilka befattningshavare som skall omfattas av kreditjävsreglerna.
>
> Jag delar bankinspektionens uppfattning att reglerna om kreditjäv även i fortsättningen måste omfatta inte bara verkställande direktör och dennes ställföreträ-

dare utan också övriga personer i den egentliga bankledningen och andra befattningshavare som har ett centralt inflytande på banks kreditgivning och därmed sammanhängande frågor. De nu gällande reglerna om kreditjäv för personer i den s.k. delegatgruppen har emellertid, bl.a. genom utvecklingen i fråga om bankernas organisation och administration, blivit alltför långtgående och kommit att omfatta även befattningshavare på lägre beslutsnivå, för vilka de strängare kreditjäven inte är sakligt motiverade. Delegatgruppen med de strängare kreditjäven bör sålunda kunna begränsas utan att man gör avkall på de krav som bör tillgodoses genom kreditjävsreglerna. Som bankinspektionen föreslagit kan delegatgruppen lämpligen bestämmas så att däri ingår verkställande direktör, dennes ställföreträdare och annan befattningshavare i ledande ställning som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande kreditärenden. Genom en sådan jävsregel får man en begränsning av personkretsen som kan anses sakligt motiverad och kan tillämpas med beaktande av bankinstitutens skiftande organisation. Det får ankomma på bankinspektionen att på grundval av på lämpligt sätt inhämtade uppgifter för varje bankinstitut avgöra vilka befattningshavare som skall omfattas av kreditjäven. Kreditjävsreglerna bör enligt min mening kompletteras med en bestämmelse härom.

Som jag nyss anfört blir bedömningen av frågan om en person skall anses vara befattningshavare i ledande ställning beroende på förhållandena i det enskilda institutet. Med begreppet befattningshavare anses därvid, liksom hittills, förutom tjänsteman i banken också annan person som fått uppdrag att ingå i bankens direktion, s.k. kreditutskott, lånedelegation eller i annat liknande organ på central eller lokal nivå i banken (jfr prop. 1970:181 s. 30). Vissa riktlinjer kan anges för bedömningen huruvida en befattningshavare skall anses ha en ledande ställning. Förutom verkställande direktören och dennes ställföreträdare avses till en början vice verkställande direktör och sådan tjänsteman som på grund av sin ställning i banken är ledamot av bankens styrelse eller styrelsesuppleant. Även chef för viktig central funktion inom bank, t.ex. chef för kreditrörelsen, har självfallet en ledande ställning. Som person i ledande ställning bör också anses tjänsteman i banken som är chef för sådan regional förvaltning med långt gående självständighet som finns i vissa banker eller som är ledamot eller suppleant i styrelsen vid sådan förvaltning. Annan än tjänsteman i banken som är ledamot eller suppleant i bankens styrelse och som ensam eller i förening med annan i direktion, kreditutskott, lånedelegation eller liknande organ får avgöra på styrelsen ankommande ärenden, får också anses ha en ledande ställning. Om en person, som inte är anställd i banken och inte heller är ledamot eller suppleant i bankens styrelse, ingår i sådant organ som nyss nämnts och därmed så att säga deltar i det löpande arbetet, bör han anses ha ledande ställning i den mån en tjänsteman i banken i samma funktion kan anses ha sådan ställning.

Av det anförda följer bl.a. att arbetstagarledamot i bankinstituts styrelse enligt lagen (1973:1039) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag inte omfattas av de strängare kreditjävsreglerna som gäller för den s.k. delegatgruppen, såvida han inte omfattas därav redan på grund av sin tjänsteställning i banken eller på grund av uppdrag som är förenat med styrelseledamotskapet, t.ex. uppdrag att ingå i direktion.

I samband med detta lagstiftningsärende erhöll 61 § BL sin nuvarande lydelse.

Överväganden

Bestämmelserna om kreditjäv i BL har ursprungligen hämtats från bankernas av Kung. Maj:t godkända bolagsordningar. Det var 1924 års bankkom-

mitté som första gången föreslog att regler som begränsade möjligheterna för personer i ledande ställning att erhålla krediter i den egna banken skulle införas i banklagstiftningen. Det skäl som främst åberopades för införandet av en kreditjävsbestämmelse i lagen var att förhindra att personer i bankernas ledningar genom egna krediter för egen räkning kunde ägna sig åt spekulativa affärer, varvid insättarnas medel riskerades. Andra tungt vägande skäl var att de personer som upprätthöll ledande befattningar i bankerna själva borde stå fria och obundna av egna intressen vid bedömningen av villkor för krediter, värdering av säkerheter m.m. Kreditjävsbestämmelsen infördes i dåvarande banklag först år 1933. Med tiden har bestämmelsen vuxit i omfång. I utvecklingsarbetet kan två huvudlinjer skönjas. Syftet att förhindra eller i vart fall försvåra kringgående av kreditjävsbestämmelserna har legat till grund för flera ändringar. Det har å andra sidan också varit en strävan att i den utsträckning som det vid olika tidpunkter har bedömts vara möjligt söka underlätta för anställda m.fl. i bankerna att i rimlig utsträckning kunna få sina legitima lånebehov tillgodosedda i den egna banken.

En person med inflytande över en banks ledning kan komma att åtnjuta fördelar härav såvitt gäller egna krediter i olika avseenden. Själva tillgången till krediter kan – särskilt i tider med knapphet på krediter – innebära en favör i sig. Vidare kan villkoren för beviljade krediter vara mer förmånliga än för allmänheten. Bland kreditvillkoren har i normala fall räntan, dvs. priset på krediten, störst betydelse. I andra fall kan den avgörande förmånen bestå i en välvillig värdering av erbjuden säkerhet för krediten eller i att banken helt avstår från att kräva att formell säkerhet ställs för lånet. Vidare kan avbetalningsvillkoren som erbjuds vara onormalt gynnsamma. Kreditjävsbestämmelserna i bank- och sparbankslagarna tar ensidigt sikte på att förhindra att andra än fullt godtagbara säkerheter ställs för lån till berörda personer. Kravet på fullgoda säkerheter i form av kvalificerad pant innebär i sig en naturlig begränsning av omfattningen på bankens kreditgivning till dessa personer. I princip finns däremot inget som hindrar att banken erbjuder kredittagaren onormalt fördelaktiga ränte- eller amorteringsvillkor.

Kreditjävsbestämmelsen bör bedömas med utgångspunkt från vissa andra regler som avser att försvåra eller förhindra att personer med ett bestämmande inflytande i en bank utnyttjar sin ställning för att själv skaffa sig kredit från banken. För vanliga aktiebolag gäller ett i princip totalt låneförbud för dessa befattningshavare och för ägare med möjligheter till inflytande på bolagets ledning. Samma gäller i princip även för aktiebolag som har som ändamål för sin verksamhet att lämna krediter, dvs. finansbolag, fondkommissionsbolag och kreditaktiebolag. Värdepappersmarknadsutredningen har i betänkandet (SOU 1984:2) Värdepappersmarknaden föreslagit en uppluckring av låneförbudet för bl.a. ägare och befattningshavare i fondkommissionsbolag och finansbolag. Reglerna om låneförbud i aktiebolagslagen gäller inte för bankaktiebolagen. De skäl som motiverar låneförbudet i aktiebolagslagen gäller inte heller för bankerna vars huvudsakliga verksamhet består i att lämna krediter. Kreditjävsbestämmelsen i BL har ett annat syfte än låneförbudet i aktiebolagslagen.

Som framgått finns i BL regler som föreskriver att beslut om kredit till de

personer som omfattas av kreditjävsbestämmelsen alltid måste fattas av bankens styrelse och de kan således inte delegeras till annan. Härigenom har säkerställts att bankens högsta förvaltande organ alltid själv fattar beslut om dessa krediter. En enskild tjänsteman kan därigenom aldrig i detta hänseende utöva påtryckningar på underställd personal. I och för sig kan denna reglering sägas utgöra en tillräckligt stark garanti för att vissa personer med ledande funktioner i banken inte utnyttjar sin ställning för att erhålla krediter i en omfattning som inte anses godtagbar eller på särskilt gynnsamma villkor. Har en styrelseledamot eller en suppleant för styrelseledamot ansökt om kredit i banken gäller dessutom att denne inte får delta i behandlingen av denna ansökan och naturligen inte heller i styrelsens beslut om krediten.

Uppenbarligen har de redovisade bestämmelserna i BL inte ansetts utgöra en tillräcklig garanti för att vissa personer i bankbolagets ledning inte utnyttjar sin ställning på ett otillbörligt sätt i syfte att förskaffa sig sådana krediter från bolaget som annars inte skulle ha beviljats honom. I de stora affärsbankerna torde det vara fråga om ett fåtal personer som har en så dominerande ställning att de kan antas ha någon framgång med strävanden att på ett otillbörligt sätt komma i åtnjutande av krediter. Det måste således konstateras att möjligheterna för personal och styrelseledamöter m.fl. att otillbörligen komma åt krediter i den egna banken generellt sett torde vara små även om man bortser från kreditjävsbestämmelsen. Än mindre måste möjligheterna vara för dessa personer att erhålla krediter i sådan omfattning att förluster på dessa krediter skulle kunna drabba bankernas insättare. Risken för att berörda personer utnyttjar insättarnas medel för spekulationsaffärer för egen räkning bör alltså numera vara mycket liten. Trots detta finns det enligt utredningens mening starka skäl som talar för att begränsa bankernas möjligheter att till vissa personer lämna krediter på generösa villkor. Generellt torde gälla att det är lättare att spekulera med lånade medel än med egna. Kan krediterna dessutom erhållas på särskilt gynnsamma villkor torde detta minska det naturliga motstånd som förlustrisken annars utgör. Vetskapen om att billig kredit finns att tillgå kan alltså öka benägenheten att ta risker i spekulationsaffärer. Om de lånade medlen investeras i finansiella eller reella tillgångar kan de förmånliga kreditvillkoren försätta kredittagaren i ett gynnsamt konkurrensläge och vetskapen om detta kan utöva en lockelse för personer med möjlighet att påverka beslut om egna krediter. Förtroendet för bankerna kan vidare förväntas minska om allmänheten skulle få kännedom om att deras insatta medel utnyttjades av banktjänstemännen för privata spekulationsaffärer. Sätter lagstiftningen inte upp några hinder mot detta förfarande kan det också i enskilda fall innebära ett direkt hot mot bankernas säkerhet. Lockelsen att dölja förluster med nya krediter kan leda till att berörda personer har åtaganden gentemot banken i sådan storleksordning att det är i princip uteslutet att de någonsin skall kunna infrias.

Bankledningarna bör, har det ansetts, stå fria och obundna vid bedömning av kreditansökningar, värdering av säkerheter, fastställande av villkor m.m. Utan tvekan ligger det ett stort värde i detta. Med tanke på utveckligen inom bankområdet bör emelletid möjligheter för enskilda personer i bankernas styrelser eller i deras ledningar att påverka exempelvis värdering av

säkerheter, räntesättningar o.likn. vara mycket små. Belåningsvärdet på aktier fastställs exempelvis av Svenska bankföreningen. Värdering av fast egendom utförs nästan alltid av särskilda värderingsmän. Utlåningsräntorna anpassas ofta att följa förändringar av riksbankens diskonto och det råder för övrigt i dag en hård konkurrens bankerna emellan, vilket gör utrymmet för en avvikande räntesättning litet.

De flesta krediter till personer i ledande ställning i en bank är att anse som fullt acceptabla. Det är numera ett allmänt accepterat synsätt att företag ger sina anställda rabatter vid köp av de varor eller tjänster som företaget producerar. På samma sätt har det blivit naturligt att bankerna medverkar till att ge sina anställda de krediter som dessa efterfrågar. För krediter till andra anställda än de som omfattas av kreditjävsbestämmelsen finns heller inga restriktioner. Själva tillgången till kredit kan i många fall vara en förmån av stor betydelse. Därtill kommer att flera banker ger sina anställda viss ränterabatt och goda amorteringsvillkor. De personer som tillhör jävskretsen har alltså sämre möjligheter att erhålla krediter i den egna banken än andra anställda. De krediter som dessa personer skulle kunna ha berättigade anspråk på att kunna erhålla i den egna banken är främst andra lån än bottenlån i bostadsfastighet samt krediter för köp av kapitalvaror. Möjligheten att mot endast fullgod pantsäkerhet erhålla kredit intill ett belopp om 50 000 kr tillgodoser i viss mån dessa behov. I detta sammanhang bör även vissa effekter av den så kallade marginalskattereformen beröras. Sedan denna reform helt genomförts kommer nämligen den reella kostnaden för de krediter som en bank lämnar till den som är anställd eller har ett uppdrag inom banken, att bli markant högre för kredittagaren än för närvarande. Fullt genomförd innebär reformen bl.a. att det skattemässiga värdet av underskottsavdraget för räntekostnader begränsas till högst 50 procent. Vidare kommer den statliga inkomstskatten att utgå i form av dels ett grundbelopp och dels ett tilläggsbelopp. Reglerna för beräkningen av underlaget för tilläggsbeloppet skiljer sig från beräkningen av underlaget för grundbeloppet. Underlaget för tilläggsbeloppet skall enligt 10 § 3 mom. första stycket 4 p lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt ökas med ett räntetillägg enligt 6 mom. I 6 mom. fjärde stycket sägs att om den skattskyldige erhållit lån av arbetsgivare eller uppdragsgivare eller, om det finns anledning att anta att lånet förmedlats av denne, lån av någon annan och lånet har lämnats till en ränta som understiger sedvanlig ränta skall skillnaden mellan faktisk ränta och sedvanlig ränta tas upp som ett räntetillägg. Den sedvanliga räntan har för 1985 års taxering fastställts till diskontot vid beskattningsårets in- eller utgång plus två procentenheter. Dessa båda nyheter kommer sammantagna att medföra att den totala kostnaden för räntorna på dessa lån, i vart fall för inkomsttagare med en inkomst över den så kallade brytpunkten, ökar påtagligt. Detta torde i sin tur minska benägenheten att förskaffa sig krediter från den egna banken i onödigt stor omfattning, även om banken betingar sig en låg ränta för krediten.

Av vad som anförts torde framgå att behovet av en kreditjävsbestämmelse generellt sett inte är särskilt framträdande. Samtidigt talar mycket starka skäl för att en sådan trots allt behövs som spärr mot missbruk. Det skall här påpekas att de gällande kreditjävsbestämmelserna inte varit föremål för

någon avgörande kritik. Trots detta finns det anledning att närmare undersöka om bestämmelserna har en lämplig uppbyggnad och om de utgör en rimlig avvägning mellan de intressen som här står mot varandra.

Enligt BL saknar revisor i bank helt möjlighet att erhålla krediter i den bank vari han har ett revisionsuppdrag. Förbudet att bevilja kredit åt revisor gäller även suppleant för revisor och den som är gift med sådan person. Innan utredningen prövar kreditjävsbestämmelsen bör här framhållas att den följande diskussionen inte tar sikte på revisorsgruppen. För denna grupp gäller helt andra förutsättningar än för personer tillhörande delegatgruppen eller styrelsegruppen. Självfallet gäller kreditförbudet för revisorer endast de revisorer som genomför den s.k. externrevisionen och väljs av bolagsstämman. Även bankinspektionen utser en eller flera av dessa revisorer. Kreditjävsbestämmelsen berör således inte alls de revisorer som ägnar sig åt internrevision i banken. Låneförbudet för revisorerna har delvis en annan bakgrund än kreditjävsbestämmelsens övriga regler. En viktig förutsättning för att revisionsarbetet skall vara meningsfullt är att de revisorer som utför detta arbete står fria gentemot banken. Det är här inte bara fråga om att förhindra krediter på förmånliga villkor. Det är lika viktigt att revisor eller annan person i revisorsgruppen inte heller på något annat sätt är ekonomiskt beroende av banken. Om en revisor kommer i ekonomiska svårigheter är det inte lämpligt att han har ekonomiska åtaganden gentemot banken. Banken kan visa välvilja genom att underlåta att vidta de åtgärder som situationen annars borde ha föranlett till. Av rädsla för att banken skall upphöra att särbehandla honom, kan revisorn i sin tur låta sig påverkas i sitt revisionsarbete. Intresset av att bankens revisiorer står fria och obundna gentemot banken är vida större än det i och för sig berättigade intresse revisor kan ha att få krediter i banken. Detta gäller även om de av bankinspektionen utsedda revisorerna i viss mån kan sägas utgöra en spärr mot missbruk. Utredningen anser således att den ordning som i dag gäller bör bestå framgent.

Kreditjävsbestämmelserna i bank- och sparbankslagarna är i flera avseende ofullkomliga. Kritik kan riktas mot bestämmelserna både vad avser de grundläggande värderingarna och vad gäller utformningen. Tidigare har konstaterats att en kreditjävsbestämmelse har att fylla en funktion som en spärr mot missbruk. Det har emellertid också konstaterats att den gällande bestämmelsen ensidigt inriktar sig på att förhindra att kredit lämnas till berörda personer utan att fullgod säkerhet föreligger. Detta innebär i sig att krediternas omfattning begränsas på ett naturligt sätt. Emellertid finns inga som helst regler för vilka villkor som i övrigt skall gälla för krediterna. Här bortses från sådana förfaranden som kan anses oförenliga med "sund bankverksamhet". Det är exempelvis fullt möjligt för en av dessa personer att på ett obehörigt sätt skaffa sig förmånliga räntevillkor och generösa återbetalningsvillkor. En annan utformning av bestämmelsen skulle kunna medföra att även dessa villkor kontrollerades. För krediter till personer som formellt inte omfattas av kreditjävsbestämmelsen finns det i dag inga restriktioner alls, även om dessa rent faktiskt kan ha möjlighet att utnyttja sitt inflytande i banken för att skaffa sig förmånliga krediter.

En annan svaghet som vidlåder den gällande bestämmelsen är att varken den egna banken eller någon annan ges möjlighet att bevaka den berörda

personens totala skuldsättning. En persons kreditvärdighet är inte enbart beroende av tillgången på säkerheter. Låntagarens övriga ekonomiska förhållanden måste också vara sådana att han har förmåga att betala förfallna räntor och amorteringar på sina lån. Om en av de ifrågavarande personerna är kraftigt skuldsatt på annat håll kan det uppstå svårigheter, även om de ställda säkerheterna uppfyller villkoren i kreditjävsbestämmelsen. I normala fall görs en noggrann undersökning av den kreditsökandes personliga och ekonomiska förhållanden. För de nu berörda personerna kan det obehöriga förfarandet bestå just i att begära krediter i den egna banken mot i och för sig tillåtna säkerheter, trots att han egentligen saknar förmåga att bära kostnaderna för räntor och amorteringar. Sökandens ställning i banken kan medföra en känsla av olust att behöva göra en sedvanlig kreditvärdighetsprövning och kreditjävsbestämmelsens rigorösa krav på säkerheter kan utgöra den ursäkt man anser sig behöva för att underlåta att genomföra undersökningen med tillbörlig noggrannhet.

Den tyngst vägande kritiken mot de gällande bestämmelserna avser emellertid den lätthet med vilken bankerna kan undgå de hinder som dessa ställer upp. Det måste anses klart otillfredsställande att eventuella illojala förfaranden från bankerna inte ens är lagstridiga och än mindre kan beivras. En möjlighet som står bankerna till buds är att i samarbete med annan bank lämna krediter till personer som i den andra banken på grund av kreditjävsbestämmelsen är förhindrade att erhålla kredit. Allra enklast är emellertid att den andra banken lämnar garantier för den egna bankens krediter till dessa personer. Med garantiåtagandet följer att det står banken fritt att lämna krediten i fråga på önskade villkor.

Ägandet i affärsbankerna är i dag i stort sett spritt på många händer. Detta gäller förvisso inte alla banker. I vissa av provinsbankerna har enskilda personer eller institutioner ägarandelar som är av den storleksordningen att dessa som ägare kan utöva ett bestämmande inflytande på bankens kreditgivning. Kreditjävsbestämmelsen träffar inte alls dessa ägare och utgör inte något som helst hinder mot kreditgivning till ägare i sådan utsträckning eller på sådana villkor att den kan uppfattas som otillbörlig.

Kreditjävsbestämmelserna i BL reglerar noga möjligheten för den som är gift med person med en ledande befattning i banken eller med styrelseledamot att erhålla kredit i banken. Däremot berörs inte alls den som sammanbor med sådan person under äktenskapsliknande former. En ändring i detta avseende är under alla förhållanden angelägen att vidta. Det bör också i detta sammanhang påpekas en felaktighet i 61 § femte stycket BL. Däri hänvisas till dels person som avses i första – tredje styckena och dels till sådan persons make trots att maken redan inkluderas i jävskretsen i första – tredje styckena.

Utredningens förslag

Kreditjävsbestämmelsen i BL kan som framgått kritiseras på flera olika punkter. Samtidigt har utredningen kunnat konstatera att de gällande bestämmelserna inte utsatts för någon avgörande kritik, varken från bankerna eller från bankinspektionen. Behovet av en förändring kan därför tyckas vara inte särskilt stort. Tidigare har också konstaterats att det kan

ifrågasättas om det i praktiken finns något behov av en kreditjävsbestämmelse. Andra spärrar kan förmodas ha större praktisk effekt än kreditjävsbestämmelsen. Enligt utredningens mening bör dock en kreditjävsbestämmelse alltjämt finnas i BAL. Bestämmelsen får antas ha sin största betydelse för bankinspektionen som har anledning att rikta sin uppmärksamhet på förhållanden som kan uppfattas som missbruk. Utan en kreditjävsbestämmelse saknar inspektionen det stöd som erfordras för ett kraftfullt ingripande.

Även om kreditjävsbestämmelsen sålunda föreslås finnas kvar i någon form, finns det enligt utredningens mening anledning att vidta ändringar i denna. Det måste anses otillfredsställande att bestämmelsen i dag har en sådan utformning att den inte utgör något egentligt hinder mot kreditgivning till berörda personer. Det måste anses helt uteslutet att söka komma till rätta med detta problem genom att införa ytterligare regler i den nuvarande kreditjävsbestämmelsen. Denna brister redan i dag i överskådlighet och ställer betydande krav på den som söker tränga in i regelsystemet. Ur banklagstiftningens synvinkel finns det ingen anledning att förbjuda bankerna att bevilja krediter till sina anställda eller till styrelseledamöter m.fl., om dessa krediter beviljas på normala villkor. Man måste antagligen acceptera att personer med uppdrag i bank har tillgång till kredit lättare än andra. Däremot finns det starka skäl som talar för att dessa personer – och även andra – inte bör beviljas krediter på andra villkor än sådana som bankbolaget normalt uppställer vid kreditgivning. Med utgångspunkt från dessa grundläggande riktlinjer har förslaget till ny kreditjävsbestämmelse för bankaktiebolagen utformats.

Den föreslagna kreditjävsbestämmelsen har en helt annan principiell uppbyggnad än gällande bestämmelse. Den föreslagna bestämmelsen bör enligt utredningens mening bättre uppfylla de krav som det befunnits vara rimligt att ställa på en kreditjävsbestämmelse. Bestämmelsen förbjuder inte bankerna att bevilja krediter till vissa personer, och kräver inte heller att vissa särskilda förutsättningar skall föreligga för att kredit skall få beviljas. I stället föreslås att en allmängiltig regel om bankernas kreditgivning till de berörda personerna införs som en ny huvudregel. Förslaget innebär att ett bankbolag aldrig får bevilja krediter till dessa personer på andra villkor än sådana som bankbolaget normalt uppställer. Bestämmelsens syfte är inte att fixera några tillåtna kreditvillkor utan att förhindra att dessa personer beviljas kredit i sådan omfattning eller på sådana villkor att det finns anledning befara att kreditgivningsrätten utnyttjas på ett otillbörligt sätt. Vidare föreslår utredningen att bankbolagens styrelser åläggs skyldighet att i en förteckning föra in uppgifter om de krediter som dessa personer har beviljats. I jämförelse med gällande jävsbestämmelse har personkretsen utökats i två avseenden. Vissa större aktieägare har hänförts till den berörda gruppen kredittagare. Samma gäller för den som utan att vara gift med person som träffas av bestämmelsen sammanlever med denne under äktenskapsliknande förhållanden.

I och med att den föreslagna bestämmelsen inte förbjuder vissa krediter eller ställer krav på säkerheternas beskaffenhet, krävs inte heller några undantag från huvudregeln eller från anteckningsskyldigheten. Normala krediter som lämnas jävskretsen närstående juridiska personer behöver inte

heller undantas på sätt som nu sker.

I det *första stycket* slås inledningsvis den grundläggande principen fast, nämligen att bankbolag inte får bevilja kredit till någon av de i punkterna 1–6 upptagna personerna eller sammanslutningarna på andra villkor än sådana som banken normalt uppställer. Regeln innebär att bankbolagen blir skyldiga att behandla dessa kredittagare på i stort sett samma sätt som andra kredittagare. Särvillkor som enbart motiveras av att kredittagaren står i ett särskilt förhållande till banken blir sålunda tillåtna endast om motsvarande villkor erbjuds även andra i en sådan omfattning att villkoret kan anses som normalt. Bankens beslut att bevilja kredit över huvud taget berörs emellertid inte av bestämmelsen. Den fördel som det innebär att ha tillgång till normala krediter består således.

Huvudregeln är allmänt hållen och gör inte heller anspråk på att i detalj reglera villkoren för de krediter som bankerna lämnar till de av paragrafen berörda personerna. Det är inte uteslutet att det beträffande en viss särskild typ av kredit kan påstås att vissa exakt fixerade villkor är att anse som normala. Utredningen har emellertid valt att inte söka förhindra varje avvikelse från dessa villkor. Om personalen i allmänhet av en bank erbjuds krediter på vissa generösa villkor kan således dessa villkor anses som normala även gentemot personer som är anställda i ledande ställning och omfattas av denna paragraf. Emellertid utgör reglerna om kredit i detta kapitel en yttre ram för dessa tillåtna villkor. Om ett bankbolag således regelmässigt underlåter att kräva att säkerhet ställs för krediterna till anställda kan ett sådant förfarande aldrig anses som normalt. Om däremot de anställda generellt erbjuds viss rabattering av räntan eller något längre avbetalningstid än andra kunder, kan detta anses som normala villkor vid kreditgivning till anställda.

Vid kreditgivning till de personer som avses under punkterna 1–5 bör det vara förenat med relativt små svårigheter att konstatera vilka villkor som ett bankbolag normalt uppställer. Redan kreditbestämmelserna i detta kapitel utgör en ram för vad som kan anses normalt. Särskilt betydelsefulla är bestämmelserna i 10 § om betryggande säkerhet. Enligt förslaget får ett bankbolag underlåta att för ett lån kräva säkerhet i fast eller lös egedom eller i form av borgen endast om trygghet för fullgörandet med hänsyn till låntagarens förhållanden ändå föreligger. En mer omfattande kreditgivning till en privatperson utan att formella säkerheter ställs för lånet kan inte anses normalt annat än i undantagsfall. En given förutsättning är också att det i dessa fall krävs att bankbolaget har gjort en ingående prövning av vederbörandes personliga och ekonomiska förhållanden. Kreditvillkor som inte föreskriver att avbetalning skall äga rum kan anses normala bara om det är fråga om krediter i löpande räkning eller om krediten senare skall lyftas av till exempelvis ett bostadsfinansieringsföretag. Några svårigheter att fastställa vad som är normal ränta för ett lån till en privatperson torde heller inte förligga. Riksskatteverkets anvisningar om den sedvanliga räntan i samband med beräkning av det räntetillägg som skall påföras underlaget för beräkning av tilläggsbeloppet bör också ge god vägledning härvidlag.

Vad gäller krediter som beviljas sammanslutning som avses under punkten 6, kan det däremot vara svårt att ange vad som är att anse som normala villkor. Huvudregeln skall givetvis inte hämma en sund utveckling av

bankernas kreditgivning och inte heller deras konkurrensförmåga. Huvudregeln torde inte – utom i rena kringgåendefall – komma att tillämpas vid kreditgivning till företag som driver annan än finansiell rörelse. Företagens kreditbehov är av skilda slag och inte sällan kan särskilda villkor i kreditavtalet vara företaget till stor nytta. Det kan här vara fråga om avbetalningsfria perioder under den första tiden av kreditens löptid. Det kan också var fråga om generösa räntevillkor i inledningsskedet av kredittiden. Företagens behov av krediter skiljer sig så mycket från varandra att det kan sägas vara särskilt svårt att fastställa vad som för dessa är normala villkor. En yttre ram utgör dock naturligen banklagarnas regler för kreditgivningen. Icke rörelsedrivande företag eller företag med endast finansiell verksamhet torde generellt sett ha ett likartat behov av krediter. I vissa undantagsfall kan dock särskilda villkor anses vara normala även för dessa företag.

Den bank som i ett enskilt fall bryter mot huvudregeln riskerar att bankinspektionen framtvingar ett beslut om ändring av kreditvillkoren eller om uppsägning av krediten i dess helhet. Svårare avvikelser från huvudregeln som är av den karaktären att förfarandet anses strida mot sund bankverksamhet, kan föranleda bankinspektionen att anmäla detta till regeringen som prövar om oktrojen bör förverkas. Givetvis kan anmälan till regeringen bara komma i fråga om bank medvetet sätter i system att meddela krediter i strid mot huvudregeln eller vägrar att rätta sig efter bankinspektionens påpekanden. Huvudregeln bedöms ha sitt största värde i det att bankinspektionen, som har att uppmärksamt följa bankernas krediter till kreditjäviga personer, nu ges möjlighet att påtala förhållanden som kan hänföras inte bara till krediten och säkerheten utan också till övriga kreditvillkor. En svaghet som vidlåder den föreslagna bestämmelsen är att den inte formellt förhindrar att bankerna genom överenskommelser sinsemellan lämnar krediter till personer i den andra banken som berörs av bestämmelsen. En nyhet är emellertid att det inte längre i lagen uppställs något som helst hinder mot att bankens funktionärer lämnas krediter av den egna banken under förutsättning att villkoren är normala. Om det visar sig att korsvisa krediter framdeles förekommer, bör det vara en orsak för bankinspektionen att närmare undersöka kreditavtalen. Skulle det visa sig att villkoren är att anse som onormala bör förfarandet vara att bedöma som stridande mot "sund kreditgivning" och bör föranleda ett ingripande från bankinspektionen.

Vad gäller den i första stycket angivna personkretsen är den till stor del identisk med den kreditjäviga kretsen i 61 § BL. Vissa skillnader finns dock.

1. *Aktieägare med ett aktieinnehav som uppgår till lägst tre procent av hela aktiekapitalet.*

Personer som äger aktier i ett bankaktiebolag berörs i dag inte alls av kreditjävsbestämmelserna om personen i fråga inte är ledamot av bankens styrelse eller är anställd eller delegat i ledande ställning med befogenhet att avgöra kreditärenden. Den aktieägare som äger endast ett mindre antal aktier i ett bankaktiebolag saknar normalt helt möjlighet att med åberopande av sitt aktieinnehav försöka komma i åtnjutande av krediter på särskilt gynnsamma villkor. För dessa finns det därför ingen anledning att införa några särbestämmelser.

I stort sett är ägandet av de svenska affärsbankerna spritt. Vissa provinsbanker har emellertid ägare som innehar en avsevärd del av det totala aktiekapitalet. Sveabanken har i inledningen endast tio ägare. Det är uppenbart att aktieägare med stora aktieinnehav skulle kunna utnyttja det inflytande som ägandet ger för att komma i åtnjutande av krediter på förmånliga villkor. Enligt utredningens mening bör därför huvudregeln gälla även för aktieägare om dennes aktieinnehav är av någorlunda omfattning. Utredningen har valt att föreslå att huvudregeln skall omfatta den aktieägare som innehar lägst tre procent av hela aktiekapitalet i banken. Härigenom bör det bli fråga om ett begränsat antal personer som bankerna utan större besvär har möjlighet att hålla reda på. Om ägare försöker erhålla förmånliga krediter med åberopande av sitt ägande får ju också banken automatiskt klart för sig att det är fråga om en större aktieägare.

2. *Styrelseledamot*
Av 8 kap 1 § fjärde stycket följer att även styrelsesuppleant skall medräknas. Bland styrelseledamöterna skall också enligt 4 § verkställande direktör och vice verkställande direktör ingå.

3. *Delegat i ledande ställning som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande kreditärenden*
Enligt 61 § BL skall i den kreditjäviga kretsen ingå befattningshavare i ledande ställning som har att avgöra på styrelsen ankommande kreditärenden. Befattningshavare på vilka särskilda styrelseuppgifter delegerats benämns i 8 kap 5 § första stycket delegat. Bankinspektionen bör efter samråd med bankbolaget närmare precisera innebörden av begreppet ledande ställning.

4. *Anställd som innehar en ledande ställning inom bankbolaget*
Utöver de i punkterna 2 och 3 nämnda personerna finns det anställda i ledande ställning som inte behöver inneha något delegatsuppdrag vad gäller kreditärenden, men som enligt utredningens uppfattning bör inbegripas i den kreditjäviga kretsen. Bland dessa kan nämnas chefen för internrevisionen, redovisningschefen och chefsjuristen. Denna punkt innebär i viss mån en utvidgning av den kreditjäviga kretsen jämfört med gällande lag. Även här bör bankinspektionen efter samråd med bankbolaget närmare ange vilka anställda som bör anses inneha en ledande ställning.

5. *Den som är gift med eller sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden med person som avses under 1–4*
I denna punkt föreslås som en nyhet att de som sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden skall behandlas som gifta. En motsvarande förändring har vidtagits i bestämmelsen i 10 kap 4 § 3. om revisorsjäv. För att utröna om den presumtive låntagaren sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden med någon som avses under 1–4 skall banken inte behöva göra några ingående efterforskningar. Endast i de fall, där samlevnaden har stadigvarande karaktär och lätt kan konstateras av utomstående behöver de sammanlevande i detta sammanhang likställas med gifta.

6. *Juridisk person i vilken sådan person som avses under 1–5 har ett väsentligt ekonomiskt intresse i egenskap av delägare eller medlem*

"Väsentligt ekonomiskt intresse" skall enligt förarbetena i SOU 1927:11 anses föreligga, där någon äger en väsentlig andel i sammanslutningen: "Att innehavaren av aktiemajoriteten i ett bolag faller härunder är uppenbart, men även den som innehar en något mindre, men dock väsentlig andel i sammanslutningen, bör träffas av omförmälda beslut". 1949 års banklagssakkunniga har i SOU 1952:2 förtydligat detta begrepp och anfört:

> Ehuru sålunda icke något direkt utsagts rörande den betydelse som bör tillmätas intressets storlek, är det uppenbart, att man icke kan bortse härifrån. Det måste sålunda förutsättas, att ett absolut sett stort intresse i ett företag föranleder att intresset bedömes som "väsentligt" vid en lägre storlek i förhållande till företagets aktiekapital än som skulle varit fallet, om intresset varit ringa. Om det ekonomiska intresset har en absolut sett helt obetydlig storlek torde man, i analogi med vad nyss sagts, kunna tala om "väsentligt ekonomiskt intresse" endast om en majoritetspost föreligger.

Som framgår av 6 kap 4 § första stycket 4 får inte en revisor i bankbolaget stå i låneskuld till banken eller ha förpliktelser för vilka banken har ställt säkerhet. För att revisor skall kunna inta den oberoende ställning som revisorsjävsbestämmelserna ger uttryck åt, bör inte heller fysiska eller juridiska personer som – på sätt föreskrivs under punkterna 5 och 6 – är närstående till revisor, kunna stå i låneskuld till bankbolaget. Enligt de föreslagna revisorsjävsbestämmelserna utesluts således revisor och i princip även till revisor närstående fysiska eller juridiska personer från möjligheten att få kredit i banken. Se närmare motiven till 10 kap 4 §.

I *andra stycket* införs ytterligare en nyhet. De personer som enligt gällande bestämmelser omfatts av kreditjävsbestämmelsen tillhör vissa kategorier som har ansetts ha särskilt stora möjligheter att genom obehörig påverkan förskaffa sig krediter från bank. Gällande regler innebär för dessa klara begränsningar att komma i fråga för kredit. Samtidigt som detta system antagligen har varit lätt att tillämpa har det varit förenat med vissa ofullkomligheter. Inom de ramar som bestämmelsen dragit upp har bankerna varit fria att bestämma villkoren för de krediter som kunnat lämnas. I det föreslagna andra stycket har bankbolagets styrelse ålagts att anteckna de krediter som beviljats personer som tillhör den i första stycket angivna kretsen. Anteckningsskyldigheten kan antas i sig ha en preventiv effekt. Vetskapen om att beviljade krediter förs in i en särskild förteckning bör innebära att banken själv bevakar kredittagarens totala skuldsättning hos banken. Av förteckningen skall också villkoren för krediten framgå. Alla villkor som gäller för en kredit är emellertid inte av intresse i detta sammanhang. Bankinspektionen bör därför ges befogenhet att i föreskrifter närmare ange vilka villkor och andra uppgifter förteckningen skall innehålla. Kredittagarens namn och kreditbelopp skall självfallet antecknas. Likaså räntan och de årliga amorteringarna. Förteckningen skall föras kontinuerligt. Bankinspektionen skall i sin tillsynsverksamhet ges tillgång till denna. Om förteckningen i något fall skulle komma att inges till bankinspektionen blir den en allmän handling. Den kan dock enligt 8 kap. 5 § första stycket 2 sekretesslagen (1980:100) aldrig bli offentlig utan omfattas alltid av denna sekretessbestämmelse. Uppgifter i denna förteckning omfattas inte heller

enligt 16 kap. 1 § 3 samma lag av meddelarfrihet och får således inte av tjänsteman hos bankinspektionen meddelas till massmedia. I likhet med vad som nu gäller skall bankinspektionen också pröva fråga om anställd eller delegat skall ha sådan ledande ställning som avses i första stycket punkterna 3 och 4.

I *tredje stycket* sägs att vad som gäller enligt första och andra styckena – bl.a. anteckningsskyldigheten – skall äga motsvarande tillämpning beträffande de krediter som beviljats mot säkerhet av borgen eller fordringsbevis som utfärdats av person eller sammanslutning som avses i det första stycket. En kreditjävig person kan söka undkomma anteckningsskyldigheten på olika sätt. I 15 § sägs att bestämmelserna om kredit i bl.a. 14 § äger motsvarande tillämpning på garantiförbindelse som banken ikläder sig. Denna bestämmelse innebär att om banken lämnar garanti för ett lån exempelvis av annan bank till en person som avses i första stycket, även denna kredit skall av den egna banken antecknas i förteckningen. Den innebär också att banken inte får lämna garanti, om villkoren för krediten avviker från de för den egna banken normala villkoren. Bestämmelserna i 15 § har kompletterats av reglerna i tredje stycket. Anteckningsskyldighet skall således på grund härav föreligga för en kredit även i de fall där någon som avses i första stycket iklätt sig borgensförpliktelse för krediten. Samma gäller om en sådan person eller sammanslutning utfärdat en skuldförbindelse och denna ställts som säkerhet för en kredit i banken. Enligt 7 kap. 3 § föreslås att bankerna ges rätt att förvärva fordringar. Om en bank förvärvar ett fordringsbevis som utfärdats av någon som avses i första stycket skall även detta förvärv antecknas i förteckningen. Den bakomliggande tanken är att det av förteckningen skall framgå de berördas totala åtaganden gentemot banken. Även om betalningsskyldigheten i vissa fall kan sägas vara sekundär utgör åtagandena ändå totalt sett en belastning av vederbörandes allmänna betalningsförmåga och ytterst dennes kreditvärdighet.

I den föreslagna bestämmelsen finns inga regler som berör möjligheten för revisorerna i banken att erhålla krediter i den egna banken. Som framgått tidigare anser utredningen att den nu gällande ordningen, vilken innebär att revisor, suppleant för revisor och den som är gift med sådan person helt saknar möjlighet att erhålla kredit i den bank vari revisorsuppdraget fullgörs, skall i huvudsak bestå. En svaghet i gällande system är att bestämmelsen inte tar sikte på de krediter som revisorerna vid tillträdandet av sitt uppdrag har i banken. Enligt utredningens förslag får enligt 10 kap. 4 § den som står i skuldförhållande till banken inte vara revisor i banken. Denna bestämmelse är mer ingripande än den gällande bestämmelsen i 61 § BL.

I 74 § BL finns bestämmelser som förhindrar delegation från styrelsen av beslut om krediter till personer som omfattas av kreditjävsbestämmelsen. En motsvarande bestämmelse föreslås införd i 8 kap. 6 §.

15 § Bestämmelserna om kredit i 10–14 §§ äger motsvarande tillämpning på garantiförbindelse som bankaktiebolaget ikläder sig.

Paragrafen överensstämmer helt med 62 § BL.

Sedan lång tid har bankernas garantigivning i banklagstiftningen jämställts med kreditgivning. De faror som är förenade med kreditgivningen föreligger

i lika stor utsträckning vid garantigivning. Om den vars åtagande bankgarantin avser att säkerställa inte förmår att fullgöra sitt åtagande blir banken skyldig att träda in. Eftersom det vid garantigivning ofta är fråga om stora belopp kan bank drabbas av omfattande betalningsskyldighet, vilket i sin tur kan återverka på bankens säkerhet. I 1911 års banklag fanns likalydande bestämmelser kopplade direkt till bestämmelserna om krav på formella säkerheter, om enhandskrediter och om kreditjäv. I nu gällande BL sammanfördes bestämmelserna till en paragraf. Genom en lagändring år 1956 föll hänvisningen i detta lagrum till bestämmelserna om krediters löptid i 57 § bort eftersom begränsningsregeln i detta lagrum ansågs i praktiken mindre väl lämpad för garantiförpliktelserna. I stället överlämnades åt bankinspektionen att bevaka att garantiförpliktelsernas giltighetstid inte utsträcktes utöver vad som kunde anses vara förenligt med kraven på tillfredsställande likviditet och soliditet hos bankerna.

I och med att bestämmelsen om förbud för bankerna att bevilja kredit mot skuldebrev med efterställd betalningsrätt infördes i 59 a § år 1980, blev genom hänvisningen i nuvarande 62 § BL bestämmelsen giltig även beträffande bankgarantierna. En bank får således inte ikläda sig en garantiförpliktelse för en kredit som lämnats mot skuldebrev med efterställd betalningsrätt.

Den av utredningen föreslagna placeringen av hänvisningen innebär att denna omfattar även vinstandelslåneförbudet, vilket är en förändring jämfört med gällande lag. Någon förändring i sak är inte åsyftad utan avsikten har i stället varit att underlätta förståelsen av reglerna och att undvika missförstånd. Se även kommentaren till 12 §. I övrigt bör hänvisningen gälla oförändrad. Även om ordet kredit i 13 § bytts ut, skall alltjämt garantiförpliktelse som banken ingått för viss kredittagares åtagande medräknas vid tillämpningen av bestämmelserna om enhandskrediter i 13 §.

16 § Förfallotiden för lån skall bestämmas så att den är förenlig med villkoren för bankbolagets förbindelser.

Ställs ett lån inte att betalas inom ett år, skall bankbolaget förbehålla sig rätt att säga upp lånet till återbetalning senast inom den sagda tiden.

Utan förbehåll enligt andra stycket får dock bankbolaget lämna ut lån med en längre löptid än ett år till ett sammanlagt belopp som vid varje tidpunkt svarar mot högst tjugofem procent av summan av bankbolagets eget kapital och dess inlåning.

Om staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet helt eller delvis svarar för betalningen av ett lån, gäller inte bestämmelserna i andra och tredje styckena.

Paragrafen, som motsvarar 63 § BL, innehåller som en normalregel en bestämmelse om kortfristighet vid bankaktiebolagets kreditgivning samt de tillåtna undantagen från denna normalregel, dvs. i vilka fall tidsbundna krediter skall få förekomma. Det krav på kortfristighet som regelmässigt gäller i fråga om svenska bankers utlåning är grundat på långvarig tradition och har föranletts huvudsakligen av likviditets- och soliditetshänsyn. Krediter är i väsentlig utsträckning en placering av inlåningsmedel och har därför ansetts inte böra vara bundna i större utsträckning än vad som är förenligt med villkoren för förfogandet över dessa inlåningsmedel.

Gällande rätt
Den gällande paragrafen är uppbyggd på följande sätt:

Första stycket
Här ges normalbestämmelsen om krediternas kortfristighet, dvs. lånen skall ställas att betalas inom ett år och – om detta inte görs – skall banken förbehålla sig rätt att säga upp lånen till återbetalning senast inom ett år.

Bestämmelserna i de återstående fyra styckena anger de tillåtna avvikelserna från den i första stycket uppställda normen och anger således i vilka fall tidsbundna krediter får förekomma och under vilka villkor sådana krediter får ges.

Andra stycket
Här anges i vilka fall och i vilken omfattning bunden långivning får ske. Utan förbehåll enligt första stycket får ett bankbolag

1. bevilja återlån enligt reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning.
2. utlämna lån mot skuldebrev inom en viss angiven ram (tjugofem procent av summan av bolagets eget kapital och dess inlåning med avdrag för beviljade återlån).

Tredje stycket
Här upptas

1. "den gyllene bankregeln" som gäller vid all kreditgivning och som innebär att förfallotiden för lån skall bestämmas så att den är förenlig med villkoren för bankbolagets förbindelser.
2. en maximal återbetalningstid om tio år för de bundna krediter som utlämnats inom den i andra stycket tillåtna ramen, och
3. en amorteringsbestämmelse innebärande en årlig amortering för de bundna lån som lämnats inom den i andra stycket angivna ramen och för vilka inte har ställts säkerhet i fast eller lös egendom.

Fjärde stycket
Här stadgas krav på *uppsägningsförbehåll* (tre månader) vid all bunden kreditgivning.

Femte stycket
Här anges

1. Har staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet i sin helhet garanterat ett lån gäller endast "den gyllene bankregeln" för detta lån. De andra bestämmelserna i paragrafen är alltså inte tillämpliga.
2. Svarar utländsk stat eller utländskt bankföretag för ett bundet lån får, om särskilda skäl föreligger, undantag göras från amorteringsbestämmelsen och kravet på uppsägningsförbehåll.
3. Har ett bundet lån lämnats av ett bankbolag tillsammans med ett utländskt bankföretag eller har lånet i sin helhet refinansierats utomlands får, om särskilda skäl föreligger, undantag göras från amorteringsbestämmelsen.

Historik

De i gällande lag medgivna undantagen från huvudregeln om krav på kortfristighet i kreditgivningen har vuxit fram efter hand. Före 1955 års BL fanns det inte några lagstadgade bestämmelser som reglerade kreditens löptid. I bolagsordningarna stadgades dock tidigare att lån inte fick beviljas på längre tid än sex månader med mindre det var fråga om s.k.

avbetalningslån. Med avbetalningslån förstods i bolagsordningarna krediter som inte översteg ett visst belopp. Den högsta gränsen som förekom i bolagsordningarna var 20.000 kr. Avbetalningslån fick inte heller beviljas till ett högre sammanlagt belopp än som motsvarade en tiondel av bankens aktiekapital.

1949 års banklagssakkunniga tog upp frågan om inte bankerna borde få möjlighet att bevilja bundna lån och hänvisade till att denna fråga sammanhänger med likviditetsfrågan. Betydande fluktuationer i behållningen förekom på de olika inlåningsräkningarna men en avsevärd del av inlåningen utgjorde en kärna som kontinuerligt stod kvar hos bankerna. Detta förhållande hade varit grunden till att bankerna i viss utsträckning kunnat omsätta krediter ett så stort antal gånger att krediterna reellt sett framstått som bundna lån. Samma förhållande borde kunna medföra, att bankernas nu mycket begränsade rätt att bevilja långfristiga krediter kunde utvidgas något utan våda för bankernas likviditet. De sakkunniga ansåg det uppenbart att ett medgivande för bankerna att lämna bundna lån inte fick ha en obegränsad räckvidd, men fann det inte erforderligt att lagstifta om detta. I stället kunde man nöja sig med att liksom hittills reglera berörda förhållanden i bolagsordningarna, som obligatoriskt fastställdes av Kungl. Maj:t. De sakkunniga ansåg sig emellertid böra föreslå riktlinjer för nämnda ändringar och därvid ange den maximigräns för bunden utlåning, som inte fick överskridas av någon bank. Tidsbundna lån skulle således få beviljas till ett sammanlagt belopp, som motsvarade tjugo procent av det egna kapitalet, och med en maximistorlek för varje särskilt lån av 100 000 kr. En längsta löptid av förslagsvis tio år skulle föreskrivas. Amortering uppställdes inte såsom ett obligatoriskt villkor för de bundna lånen. Beträffande de bundna lånens konstruktion framhöll de sakkunniga:

> Det borde kunna förutsättas, att tidsbundna lån oftast blir konstruerade som amorteringslån, något som ur lividitetssynpunkt också synes lämpligt för banken. Beträffande lån mot realsäkerhet bör föreskrift lämnas om amortering motsvarande minst normal avskrivning å den pantsatta egendomen. Avkall å kravet på amortering bör göras endast om och i den mån säkerheten har ett bestående värde. I fråga om amortering av bundet borgenslån synas omständigheterna i varje särskilt fall få bli avgörande; i regel lär förhållandena påkalla att amortering äger rum.

I proposition 1955:3 uttalade departementschefen som sin åsikt, att grundbestämmelserna beträffande bundna lån borde upptas i själva banklagstiftningen. Rätten att bevilja bundna lån inverkar på bankernas förmåga att upprätthålla sin betalningsberedskap och regleringen av denna rätt var enligt departementschefen följaktligen av central betydelse. De närmare föreskrifterna rörande utformningen av de bundna lånen torde däremot kunna präglas av vissa olikheter bankerna emellan och borde i enlighet härmed höra hemma i bolagsordningarna.

Departementschefen framhöll att vad gäller amortering av bundna lån det måste göras en åtskillnad mellan de lån, för vilka säkerheten utgörs av borgen och övriga bundna lån. Godtas borgenssäkerhet – vilket syntes tveksamt – borde i lag stadgas amorteringsskyldighet. Undantag kunde enligt departementschefen gälla lån, för vilket kommun eller därmed jämförlig samfällighet är ansvarig i egenskap av huvudgäldenär eller löftesman.

Med vissa jämkningar och tillägg till de riktlinjer som 1949 års banklagssakkunniga uppställt på hithörande område förordade departementschefen att det i den nya banklagen infördes ett särskilt lagrum vilket

dels såsom en normalregel fastslog, att affärsbank, där lån inte var ställt att betalas inom sex månader, skulle förbehålla sig rätt att säga upp lånet till återbetalning senast inom sagda tid,

dels medgav att bank i enlighet med närmare bestämmelser i bolagsordningen, utan hinder av nyssnämnda regel, utlämnade lån med längre återbetalningstid än sex månader till ett sammanlagt belopp motsvarande högst tjugo procent av bankens eget kapital, dock att bundna lån mot statsgaranti fick överskrida nämnda procentgräns med sammanlagt fem procent av bankens eget kapital,

dels i fråga om bundet lån, för vilket statsgaranti inte lämnats föreskrev en begränsning av lånebeloppet till 150 000 kr för varje låntagare samt en längsta löptid av tio år,

och dels i fråga om bundet lån, för vilket statsgaranti inte lämnats och beträffande vilket säkerheten utgjordes av borgen av annan än kommun eller därmed jämförlig samfällighet, ålade låntagaren årlig avbetalning i förhållande till den tid, för vilken lånet beviljats.

I proposition 1962:182 prövades frågan om återlån kunde undantas från kravet på kortfristighet. Departementschefen ansåg särskilda skäl till undantag föreligga beträffande återlånen. För dessa lån var inte de för huvudregeln om kortfristighet grundläggande likviditetssynpunkterna tillämpliga. Bank som beviljade återlån ägde nämligen rätt att i samband därmed erhålla lån hos allmänna pensionsfonden till motsvarande belopp och med motsvarande bindningstid. Bankens funktion i samband med återlån kunde, framhöll departementschefen i propositionen, i viss mån jämföras med beviljande av garantiförpliktelse, för vilken banklagen inte innehöll någon tidsbegränsning. Avgörande i sammanhanget ansåg departementschefen vara den utformning återlånen fått vid tillkomsten av den allmänna tilläggspensioneringen. Därvid hade nämligen förutsatts att återlån skulle kunna beviljas som amorteringslån på viss tid, högst tio år. Även med hänsyn till möjligheten av successiv omsättning av formellt kortfristiga krediter måste det för låntagarna framstå som otillfredsställande om de inte kunde få återlånet även formellt fastställt i enlighet med vad som förutsattes i reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning. Departementschefen föreslog därför, att återlån skulle undantas från kravet på kortfristighet. Denna ändring bifölls av riksdagen (B:oU 1962:33, rskr 379)

Kreditinstitututredningens utredningsuppdrag omfattade bl.a. frågan om krediters löptid. I stencil Fi 1964:7 avlämnade utredningen ett förslag i denna fråga. Utredningen föreslog nya, liberalare regler beträffande rätten till bunden långivning för affärsbanker, sparbanker, jordbrukets kreditkassor och postbanken. Den utvidgade rätten avsågs vara av samma omfattning, för alla de nu berörda kreditinstituten och de föreslagna reglerna gjordes enhetliga sinsemellan. Nedan följer en närmare redogörelse av kreditinstitututredningens förslag och motiven till dessa.

Utredningen konstaterade att banklagens huvudregel om högst sex månaders kredittid innebar praktiska svårigheter för främst affärsbankerna

att tillgodose kreditbehov, särskilt i fråga om finansiering av investeringar och exportaffärer. För sparbanker medgavs – till skillnad från vad som gällde för affärsbankerna – redan undantag från huvudregeln om kortfristighet i utlåningen för väsentliga delar av verksamhetsområdet. De medgivna ramarna för bundna krediter var emellertid utnyttjade i mycket obetydlig utsträckning. Utredningen fann därför inte att de då för sparbankerna gällande reglerna om krediters löptid var till någon nämnvärd nackdel. Jordbrukets kreditkassor hade inte möjlighet att lämna annat än kortfristiga krediter. Kravet på kortfristighet medförde enligt utredningens uppfattning dock inte några större nackdelar för jordbrukets kreditkassor. I den mån dessa kassors kreditgivning avsåg investeringsändamål, skulle det dock, liksom för affärsbankerna, i vissa fall ur såväl kredittagarnas som kassornas synvinkel vara lämpligt att kunna ställa krediterna på längre tid. Även om det främst var för affärsbankerna, som de då gällande bestämmelserna framstod som restriktiva, ansåg utredningen sig böra ta upp frågan till behandling för samtliga bankgrupper.

Det principiella kravet på kortfristighet för affärsbankernas och jordbrukets kreditkassors kreditgivning ansåg utredningen ha traditionell hävd och syntes aldrig ha ifrågasatts vid de utredningar och andra förarbeten, som föregick lagstiftning på området. Detta torde emellertid knappast kunna tas till intäkt för en lagstiftning om direkt förbud mot krediter med längre löptid. Motsvarigheterna till de svenska affärsbankerna i utlandet ser också som sin huvuduppgift att tillhandahålla krediter utan att detta föranlett någon lagstiftning om förbud mot längre kredittider, påpekade utredningen.

Huvudmotivet för kravet på kortfristighet, framhöll utredningen vidare, synes för samtliga ifrågavarande kreditinstitut ha varit omsorgen om institutens *likviditet*. Det har betraktats som något för likviditetspolitiken grundläggande att skapa samstämmighet i tiden mellan in- och utlåning. Detta krav på samstämmighet har man sökt tillgodose genom att ställa samma formella krav på utlåningens varaktighet som på inlåningens. Eftersom kreditinstitutens inlånade medel med kort varsel kan tas ut har man ansett, att motsvarande krav på kortfristighet bör ställas även på utlåningen. Detta betraktelsesätt framskymtar också i utländsk praxis även om de med enstaka undantag inte föranlett lagstadgade krav på kortfristighet i bankernas utlåning. Enligt detta synsätt måste kreditinstituten vara beredda på att hastigt kunna möta krav på att få ut insatta medel, varvid de utlånade medlen snabbt måste kunna disponeras för att kunna möta dessa krav. Utredningen ansåg att större vikt borde fästas vid den reella varaktigheten av in- och utlåning.

Utredningen konstaterade, att inlåningen för samtliga av utredningen berörda kreditinstitut med enstaka undantag utvisat en fortgående stegring år från år. Denna trendmässiga ökning uppgavs i och för sig ha varit naturlig med hänsyn till den expansiva samhällsekonomin. Även inom ramen för den trendmässiga ökningen visade kreditinstitutens inlåning, trots en för vissa institut betydande omsättningshastighet i insättarnas medel, en påfallande stabilitet, eftersom uttag av insättarmedel i regel ledde till motsvarande insättningar. Detta gällde enligt utredningen för det samlade kreditväsendet, men erfarenhetsmässigt var i viss utsträckning så också fallet för det enskilda kreditinstitutet.

Utredningen anförde fortsättningsvis att den likviditetstillströmning, som inflytande amorteringar m.m. föranleder, liksom utlämnande av nya lån är av avgörande betydelse för likviditetens utveckling. Möjligheterna att snabbt påverka likviditeten är, hette det vidare, givetvis större vid en faktiskt kortfristig löptid av krediterna än om krediterna har en längre faktisk löptid. En kort faktisk löptid innebär en snabb tillströmning av likvider, varigenom likviditeten hastigt vid behov kan förbättras genom att nyutlåningen begränsas. I praktiken avser emellertid en mycket stor del av kreditbehoven krediter med en tämligen lång faktisk löptid. I den mån formellt bundna lån inte lämnas, tillgodoses dessa kreditbehov genom att vid lånens beviljande träffas överenskommelse om successiva omsättningar. Eftersom lån av detta slag och även de formellt bundna lånen i stor utsträckning har karaktären av amorteringslån, ger de ett kontinuerligt och förutsebart tillskott till likviditetstillströmningen till det enskilda kreditinstitutet och utgör därigenom en viktig del av dess likviditetsplanering. Har institutet en tämligen stor och med hänsyn till förfallotiden väl sammansatt portfölj av sådana amorteringslån, kan det vid behov även i detta fall tämligen snabbt förbättra sin likviditet genom att inskränka nyutlåningen. Kreditinstitutens ledning har enligt utredningens mening ett självfallet eget intresse av att föra en likviditetspolitik så att en betryggande kassareserv alltid finns med hänsyn till de ytterst allvarliga konsekvenser en förtroendekris till följd av bristande betalningsberedskap skulle kunna få. Utredningen förutsatte därför att kreditinstituten eftersträvar att utlåningen till omfång och förfallotider avpassas så att en betryggande betalningsberedskap upprätthålls. Utredningen erinrade i detta sammanhang om att kreditinstituten enligt gällande bestämmelser är skyldiga att upprätthålla en efter rörelsens art och omfattning avpassad kassareserv och att det även ges närmare föreskrifter om vilka tillgångar som är att betrakta som kassareserv, liksom om reservens undre gräns. Genom dessa bestämmelser och de ytterligare likviditetskrav, som från konjunkturpolitisk synpunkt har uppställts eller kommer att uppställas, regleras indirekt inte endast omfånget av kreditgivningen utan även krediternas faktiska löptid. Kreditinstituten måste vid sin utlåning ta hänsyn till att återbetalningar tidsmässigt anpassas till likviditetskraven och utforma krediternas faktiska löptider med hänsyn härtill.

Utredningen låter bl.a. det anförda ge vid handen att det är den faktiska löptiden och inte den formella som är avgörande för kreditinstitutens likviditet. Från likviditetssynpunkt föreligger därför enligt utredningens mening inte några hinder för en ökad rätt för kreditinstituten att bevilja också formellt bundna lån.

Förutom av hänsyn till likviditeten har enligt utredningens framställning de nuvarande kraven på kortfristighet dikterats med hänvisning till de risker för kreditinstitutens soliditet och räntabilitet som bundna lån respektive lån med fast ränta skulle innebära.

I fråga om *soliditeten* har, säger utredningen, anförts att denna skulle kunna försämras genom bundna lån med hänsyn till möjligheten att värdet av säkerheten för lånet reduceras under bindningstiden. Enligt utredningens mening får det anses självfallet att tidsbundna lån utlämnas endast under förbehåll om uppsägningsrätt ifall säkerheten skulle försvagas under bindningstiden. Några avgörande skäl ur soliditetssynpunkt mot att i viss

utsträckning utlämna lån med en löptid, som även formellt utsätts till den tid krediten avser, föreligger inte enligt utredningens mening.

Utredningen framhåller vidare att det i fråga om *räntabiliteten* har anförts, att det kunde medföra betänkliga följder om kreditinstituten under ett lågt ränteläge i större utsträckning band sin utlåning mot räntesatser som i en framtid kunde komma att visa sig var för låga för att täcka inlåningsräntorna. Utredningen anser det böra understrykas att detta argument endast rör lån som löper till fast ränta. Bundna lån, för vilka räntan är rörlig, möter sålunda inte några invändningar ur räntabilitetssynpunkt, påpekar utredningen. I fråga om lån till fast ränta sägs det vara givet att försiktighet erfordras. Utredningen anser dock att prövningen av i vad mån tidsbundna lån också skall löpa med fast ränta bör kunna överlämnas till de olika kreditinstituten själva.

Med hänsyn till att det inom näringslivet förelåg behov av krediter med längre löptid än ett år ansåg utredningen det angeläget att söka åstadkomma ökade möjligheter att kunna bevilja bundna lån. Av skäl som redovisats i det föregående var det enligt utredningens mening möjligt att inom ramen för då gällande likviditets- och soliditetsregler åstadkomma en liberalisering av bestämmelserna om krediters löptid. Utredningen ifrågasatte om det inte, liksom med enstaka undantag var fallet i utlandet, kunde lämnas till kreditinstituten att själva avgöra inte endast den faktiska utan även den formella löptiden för krediter. Utredningen fann dock att vissa regler alltjämt borde uppställas under hänvisning till bl.a. att om de gällande bestämmelserna helt slopades, så torde tillsynsmyndigheten ändå behöva uppställa supplerande regler, något som även förekommit i vissa andra länder. Utredningen fann således lämpligt att direkt i författningen ange riktlinjer för krediters löptid. Därvid ansåg utredningen att ett allmänt uttalande borde göras beträffande nödvändigheten av en viss tidsbalans mellan kreditinstitutens in- och utlåning.

Utredningen fann inte skäl att föreslå differentierade regler för de olika typerna av kreditinstitut. Utredningens förslag innebar således att samtliga bankgrupper skulle få rätt att lämna ut bundna lån till ett belopp motsvarande viss kvotdel – lika för alla instituten – av summan av inlåningen och eget kapital. En sådan regel anknöt till vad som då gällde för sparbankerna.

Vad avser stats- och kommungaranterade lån intog dessa ur soliditetssynpunkt en särställning, ansåg utredningen. Utredningen föreslog att dessa inte omfattades av den föreslagna kvoten. De undantag som gällde för återlånen enligt reglementet för allmänna pensionsfondens förvaltning föreslogs även i fortsättningen skola bibehållas med hänsyn till dessa låns speciella karaktär. Utredningen föreslog att kvoten sattes till 25 procent. Vidare stadgades en längsta löptid av tio år för de medgivna undantagen från huvudregeln om kortfristighet. Enligt utredningens uppfattning förelåg behov av att kunna lämna medelfristiga lån främst för affärsbankerna, för vilka de då gällande reglerna erbjöd de största olägenheterna. En längsta löptid av tio år för de kvoterade lånen borde enligt utredningen täcka de behov som förelåg och intog i konsekvens härmed ett stadgande om detta i författningsförslagen.

I sitt framlagda förslag avsåg utredningen inte att begränsa möjligheterna till bundna lån till någon eller några speciella kategorier eller ändamål. Några

beloppsgränser för de bundna lånen föreslogs därför inte. Utredningen ansåg inte heller att några förbehåll om räntesättningen för framtiden erfordrades i författningarna. Vidare föreslog utredningen att bestämmelserna om amorteringsskyldighet beträffande borgenlån avskaffades såvitt avsåg affärsbank.

Beträffande lån, som inte innefattades i kvoten, föreslog utredningen att kravet på kortfristighet skulle bibehållas, såvida det inte var fråga om lån som garanterats av staten eller kommun eller om återlån i allmänna pensionsfonden. Utredningen bestämde begreppsmässigt kortfristiga lån som lån med en löptid eller uppsägningstid av högst ett år. I författningarna föreslogs därför löptiden för kortfristiga lån fastställd till högst ett år.

I propositionen 1965:113 förordade departementschefen i allt väsentligt ett genomförande av utredningens förslag. Beträffande förslaget om avskaffande av amorteringsskyldighet för borgenlån utlämnade av affärsbanker fann departementschefen att någon särskild motivering inte lämnats av utredningen. I fråga om amorteringsskyldighet ansåg departementschefen samma synpunkter gälla som framfördes vid tillkomsten av 1955 års BL. Amorteringsskyldighet tillämpades i praktiken i större omfattning än vad som lagligen föreskrevs och det fanns enligt departementschefens uppfattning skäl att undersöka om inte de lagliga föreskrifterna borde skärpas. Utredningen borde således i samband med den hittills inte behandlade frågan om bestämmelserna för borgenlån i sparbank ytterligare överväga de synpunkter som kan anläggas på skyldigheten att amortera reellt bundna lån. En förutsättning vid detta övervägande borde vara att amorteringsskyldighet skall vara regel vid bunden långivning. Departementschefen var emellertid i detta sammanhang inte beredd att vidta någon ändring i sak såvitt gällde amorteringsreglerna.

I proposition 1968:143 föreslogs vissa ändringar i bestämmelserna om krediters löptid med hänsyn till de nya blancokreditreglerna. Kravet på amortering kom också att gälla för bundna blancokrediter. Till bestämmelserna gjordes även tillägget att affärsbank skall vara skyldig att förbehålla sig rätt att säga upp lån inom viss tid, om säkerheten försvagas i märklig mån. Tillägget har den innebörden att i avtal om bunden blancokredit skall ryckas in motsvarande förbehåll för det fall att trygghet inte längre föreligger för förbindelsens fullgörande.

I skrivelse den 24 juni 1969 till Kungl. Maj:t tog bankföreningen upp frågan om bundna krediter till utlandet och hemställde om rätt för affärsbank att lämna bunden blancokredit till utländsk stat eller utländsk bank liksom kredit med garanti av sådan stat eller bank utan speciella krav på amorteringsskyldighet eller på förbehåll om rätt att säga upp lånet till betalning inom tre månader, om säkerheten försvagas i märklig mån eller, vid blancolån, om trygghet inte längre finns för lånets betalning. Till grund för sin hemställan pekade föreningen på ett ökat behov för svenska exportörer att – som ett alternativ till de traditionella leverantörskrediterna – ordna exportkredit genom att svensk bank beviljar utländsk bank kredit och sistnämnda bank lämnar köparen kredit för inköpet från det svenska företaget. Enligt bankföreningen försvåras användningen av denna finansieringsform genom att utländska banker är obenägna att godta förbehåll om förtida uppsägning och i en del fall också kravet på lika årliga amorteringar. Vidare uppger bankföreningen att de angivna kraven lagt hinder i vägen för svenska banker att tillsammans med utländska banker delta i konsortiekrediter till

utländska banker, bl.a. banker i östeuropeiska stater med planekonomi och i utvecklingsländer. Det är otänkbart att svensk bank skulle kunna få en sådan kredit förbunden med förbehåll om förtida uppsägning. Amorteringsskyldighet är visserligen regel vid sådana krediter men det anges som olägligt att skyldigheten är fixerad till årlig avbetalning i förhållande till den medgivna lånetiden.

I prop. 1970:181 sid. 26 f. anförde departementschefen följande. Vid all bunden långivning bör en given utgångspunkt vara att krediter förenas med amorteringsskyldighet. I praxis torde sådan skyldighet också vara regel. Denna ordning är motiverad främst av soliditets- och likviditetshänsyn. Det har dock inte ansetts nödvändigt att i banklagen föreskriva amorteringsskyldighet för annat fall än sådant där bundet lån lämnas i form av borgenslån eller blancokredit. Av det föregående framgår att amorteringskravet – särskilt regeln att avbetalningen skall ske årligen i förhållande till den medgivna lånetiden – liksom kravet på förbehåll om rätt till förtida uppsägning ibland kan försvåra för bankerna att medverka som kreditgivare till utländskt stat eller utländsk bank. Enligt min mening bör principen också i fortsättningen vara att nämnda krav upprätthålls vid kreditgivning till dessa rättssubjekt. Å andra sidan får det ses som ett angeläget svenskt intresse att i största möjliga utsträckning underlätta för svensk bank att medverka vid exportfinansiering också när det är fråga om långa lån och vid annan bunden kreditgivning som är till fördel för det svenska näringslivet och bankväsendet. Möjlighet bör därför öppnas till undantag från kraven på amorteringsskyldighet och förbehåll om rätt till förtida uppsägning i fråga om bundet lån för vars betalning utländsk bank eller stat svarar. Undantag från dessa krav bör sålunda få göras då särskilda skäl föreligger, t.ex. när utländsk stat eller bank som villkor kräver, att kredit lämnas utan att klausuler om årlig amorteringsplikt i förhållande till lånetiden eller om rätt till förtida uppsägning tas upp i skuldebrevet. Särskilt när det gäller undantag från amorteringsbestämmelsen bör emellertid stor restriktivitet iakttagas. Jag förutsätter att det i lånevillkoren som regel föreskrivs någon form av amorteringsskyldighet och att det således närmast kan bli fråga om att göra undantag från det nuvarande kravet på att amorteringsskyldigheten måste avse årlig avbetalning i förhållande till lånetiden. Jag utgår från att bankinspektionen i sin tillsynsverksamhet kommer att tillse att bankerna iakttar vad nu sagts.

Bankföreningen hemställde senare om ytterligare ett undantag från amorteringsplikten. Bakgrunden till denna hemställan angavs i första hand vara att riksbanken – av hänsyn till senare tids påfrestningar på den svenska valutareserven – hävdar att svenska företag bör låna i utlandet i ökad omfattning, därvid lånen bör ha en genomsnittlig löptid på minst fem år. Genom den föreslagna lagändringen skulle det t.ex. bli möjligt för svensk bank, som bildat konsortium med utländska banker för kreditgivning till svenskt företag, att delta i krediten utan att tvingas ställa upp strängare lånevillkor än övriga konsortiemedlemmar. Ett annat fall där kravet på amorteringsplikt borde slopas angavs vara att svensk bank ensam lämnar ett svenskt företag ett lån i utländsk valuta och själv refinansierar lånet genom upplåning i utlandet. Från bankföreningens sida framhölls att amorteringskravet försvårar för svenska banker att delta i bankkonsortier med detagare från olika länder och med syfte att lämna fleråriga krediter – även blancokrediter utan amorteringsvillkor – till låntagare av skilda nationaliteter. Det anses att svenska banker genom att delta i sådana konsortier kan medverka till att de svenska bankkunderna lättare kan få krediter från sådana konsortier.

I prop. 1975:73 sid. 61 framhöll departementschefen att bankinstituten självfallet har en viktig uppgift att fylla när det gäller att på olika sätt förmedla lån från den internationella kreditmarknaden till svenska lånekunder. Han anförde vidare: Mot denna bakgrund är jag villig medverka till att underlätta för bankerna att verka på detta område. Bankerna bör få möjlighet underlåta att ställa upp krav på amorteringsskyldighet, när sådant krav är ägnat att motverka att svenska företag får

tillgång till den utländska lånemarknaden. Avsteg från kravet på amorteringsplikt bör få ske endast om särskilda skäl föreligger. En sådan begränsad vidgning av rätten att lämna bundna blancokrediter eller borgenslån utan krav på amorteringsplikt kan enligt min mening inte anses stå i strid med de krav på soliditet och likviditet som ligger bakom regleringen av krediters löptid. Det blir självfallet en uppgift för bankinspektionen att i sin tillsynsverksamhet tillse att bankerna använder sig av möjligheten att tillämpa amorteringsfrihet endast i sådana fall som här åsyftas. Det kan enligt min mening överlämnas åt bankinspektionen att efter samråd med riksbanken närmare utstaka riktlinjerna för hur praxis på området bör utvecklas. Inspektionen bör fortlöpande hålla sig underrättad om de fall där blancokrediter eller borgenslån lämnats med amorteringsfrihet. Det torde ligga inom ramen för inspektionens befogenheter som tillsynsmyndighet att ge de föreskrifter som kan behövas för att inspektionen skall kunna följa tillämpningen av den nya undantagsregeln.

Svenska bankföreningens ändringsförslag

Från bankföreningens sida har i ett flertal skrivelser hemställts om förändringar i paragrafen. De föreslagna förändringarna har bl.a. sin grund i de praktiska problem och svårigheter som bankerna under senare tid stött på i sin verksamhet vid tillämpning av bestämmelserna i paragrafen. Bankföreningen har föreslagit följande förändring och angivit bl.a. följande skäl för dessa.

1. Tioårsgränsen för återbetalning av bundna krediter

Enligt bankföreningens mening bör tidsgränsen för återbetalning av bundna krediter slopas. Någon längsta löptid behöver således inte anges i lagen. Som skäl för detta kan anföras *dels* begränsningsregeln i 63 § andra stycket 2 som innebär att bank får lämna lån med längre löptid än ett år till ett sammanlagt belopp, som vid varje tidpunkt svarar mot högst 25 procent av summan av bolagets eget kapital och dess inlåning efter avdrag för återlån hos AP-fonden, *dels* den allmänna balansregeln som innebär, att förfallotiden för lån skall bestämmas så, att den är förenlig med villkoren för bankens förbindelser (63 § tredje stycket första meningen).

Regeln om längsta löptid har en stelhet som i praktiken visat sig besvärande och den medger inte en rimlig anpassning till de kommersiella förhållanden i vilka långa krediter aktualiseras. Olägenheterna av begränsningen har ökat undan för undan, också på det icke kommersiella området. Hit kan räknas de från konsumenthåll mot bankerna riktade önskemålen och kraven på längre kredittid i fråga om fastighetsfinansiering. Utvecklingen mot en alltmer internationaliserad kreditgivning i samband med exportfinansiering har gjort tioårsregeln mer ovig än förr. Krediter i samband med exportfinansieringen har efter hand blivit allt längre. Särskilt i samband med export av stora anläggningar och entreprenaduppdrag i utlandet ställs bankerna inför krav på att arrangera krediter med långa löptider. Krav på återbetalningstider i intervallet 10–12 år är vanligt förekommande främst i samband med projekt i u- och statshandelsländerna. För att svenska företag skall få tillfälle att delta i dessa projekt – på senare tid ofta i samarbete med utländska företag – krävs ofta att den egna bankförbindelsen i riskspridningssyfte deltar i finansieringen av såväl själva kapitalvaruleveranserna som lokala kostnader som uppstår i samband med projektets genomförande.

Denna finansiering sker antingen i samverkan eller i konkurrens med utländska banker. Regeln om längsta löptid av tio år för svenska bankers krediter – många gånger utan motsvarigheter i andra konkurrerande länder – är i detta sammanhang starkt hämmande och sätter givetvis svenska banker och deras kunder i en avsevärt sämre konkurrenssituation i finansiellt avseende.

2. *Amorteringsbestämmelsen för bundna krediter utan pantsäkerhet*
Denna regel skall efter ordalagen tolkas så att lånet måste amorteras med lika belopp varje år under hela lånetiden. Även denna regel är utomordentligt osmidig och svår att tillämpa i olika kommersiella förhållanden som aktualiserar bundna lån. En lånefinansierad anläggning t.ex. ger under de första åren inte någon avkastning för betalning av amorteringar. Syftet med kravet på årliga amorteringar torde vara att värna om bankens likviditet. Emellertid synes tillräckliga spärrar mot alltför stor bunden utlåning ligga redan i de tidigare nämnda banklagsbestämmelserna (63 § andra stycket p 2 och 63 § tredje stycket första meningen). En särskild regel om lämplig amortering borde i vart fall inte behöva relateras till varje individuellt lån. Det väsentliga är att amorteringarna har rimlig omfattning bedömda i relation till den totala portföljen av bundna lån.

3. *Bestämmelsen om uppsägningsförbehåll vid all bunden kreditgivning*
År 1970 gjordes genom ändring i 63 § femte stycket BL det undantaget från bl.a. bestämmelsen angående förbehåll om rätt till förtida uppsägning att sådant förbehåll inte behöver träffas i fråga om kredit till utländsk stat eller bank eller kredit för vilka dessa svarade, om särskilda skäl föreligger. Sedan någon tid har samma bekymmer som motiverade tidigare undantag uppkommit i fråga om krediter till utländska företag och även till svenska företag där en bank deltar i kreditkonsortier med svenska och utländska banker. Uppsägningsförbehåll enligt bestämmelsen i 63 § BL kan förekomma men gör så mera sällan. I stället förekommer att man skriver in klausuler om uppsägning vid default, såsom inställande av betalning, underlåtenhet att betala annat lån (cross-default-klausul), nedläggande av verksamheten och inledande av ackordsförhandlingar. Den mera allmänt hållna bestämmelsen att "trygghet inte längre föreligger för förbindelsens fullgörande" betraktas som skäligen godtycklig, varför utländska banker ofta avstår från klausulen. På grund därav kommer den svenska banken ofta i det läget att den nödgas avböja deltagande i ett utländskt lånekonsortium avseende lån till såväl svenska som utländska företag; de senare sådana som avser att göra inköp i Sverige. Också kreditgivning i konkurrens med utländska banker försvåras av att de svenska bankerna måste förbehålla sig ifrågavarande uppsägningsrätt. Bankföreningen anser således att det finns ett starkt behov av att kunna avstå från uppsägningsförbehållet, när kredittagaren bedöms ha så stor kreditvärdighet att klausulen inte behövs. Den nuvarande undantagsbestämmelsen bör därför utvidgas att gälla också i utländska och svenska företag.

4. Stats- och kommungaranterade lån

Regeln om att av paragrafens samtliga bestämmelser endast den allmänna balansregeln är tillämplig på lån för vars fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar har sannolikt avfattats på en tid då en statsgaranti eller kommunborgen regelmässigt avsåg lånet i dess helhet. Numera är det vanligt även med statsgarantier för en procentuell andel av lånet. Detta gäller exempelvis exportkreditnämndens garantier. Mot denna bakgrund bör bestämmelsen ges en sådan lydelse att huvudparten av bestämmelserna i paragrafen inte blir tillämplig på lån till den del staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar för betalningen av lånet.

Utredningens förslag

Först i samband med 1955 års BL infördes i lag grundbestämmelserna beträffande bundna lån. Därefter har paragrafen vid ett flertal tillfällen modifierats, allteftersom bankverksamheten med de nya krav som ställts på denna förändrats och utvecklats. Under förhållandevis kort tid har således normalregeln ändrats och undantag har givits från såväl amorteringsbestämmelsen som bestämmelsen om uppsägningsförbehåll. Paragrafen har därmed blivit oöverskådlig och för bankerna svår att tillämpa.

Som ovan redovisats har bankföreningen hemställt om ett antal ändringar av paragrafen. Utan att här närmare gå in på enskilda ändringsförslag kan utredningen konstatera att i vart fall några av dessa bör genomföras. För att få en fullständig reglering av kreditgivningen i nu berört avseende skulle utredningen kunna tänka sig att andra bestämmelser i skärpande riktning är nödvändiga (t.ex. en reglering av räntebundna krediter). Med sådana ytterligare förändringar skulle skapas ett helt otympligt regelverk, som liksom nuvarande paragraf erfordrar en ständig översyn för anpassning till bankverksamhetens utveckling. Utredningen har därför valt en annan väg för att reglera rätten till bunden långivning.

Till en början vill utredningen påpeka att det principiella kravet på kortfristighet för bankbolagens kreditgivning har traditionell hävd och ifrågasätts inte i något avseende av utredningen. Bankbolagen skall således ha som sin huvudsakliga uppgift att tillhandahålla kortfristiga krediter. Detta framgår även av den föreslagna lydelsen av paragrafen, som i sitt andra stycke innehåller den s.k. normalregeln, dvs. en regel om en löptid av högst ett år. Normalregeln bör vara kvar för att med eftertryck värna om en kortfristig kreditgivning. Även den nuvarande begränsningen att utlämna bundna lån bör bibehållas, dvs. att bankbolaget får lämna ut lån med en längre löptid än ett år till ett sammanlagt belopp som vid varje tidpunkt svarar mot högst tjugofem procent av summan av bankbolagets eget kapital och dess inlåning. Denna bestämmelse tas in som ett tredje stycke i paragrafen. Utredningen har emellertid inte funnit nödvändigt att begränsa den bundna kreditgivningen till lån mot skuldebrev. Som bankföreningen anfört upprättas beträffande större lån särskilda kontrakt och några särskilda skuldebrev behöver inte föreligga i sådant fall.

I gällande paragrafs tredje stycke tas den s.k. gyllene bankregeln upp. I denna uttalas nödvändigheten av en viss tidsbalans mellan in- och utlåningen.

Regeln gäller vid all banks kreditgivning. Utredningen anser att denna regel är den mest betydelsefulla i paragrafen och den bör därför flyttas fram och utgöra det första stycket i den föreslagna paragrafen. Det viktigaste för ett bankbolag bör således vara att få en balans mellan den totala in- och utlåningen. Redan denna bestämmelse anger att ett bankbolag för att föra en betryggande likviditets- och soliditetspolitik måste iaktta stor restriktivitet med bunden kreditgivning. Vidare förutsätter regeln att bankbolagen som huvudregel iakttar paragrafens bestämmelser om bunden långivning, dvs. bestämmelserna om återbetalningstid, amortering och förbehåll om förtida uppsägning.

Möjligheten att bevilja bundna lån sammanhänger med likviditetsfrågan. Eftersom krediter i väsentlig utsträckning är en placering av inlåningsmedel har dessa inte ansetts böra vara bundna i större utsträckning än vad som är förenligt med villkoren för förfogandet över dessa inlåningsmedel. De gällande bestämmelserna om bunden kreditgivning bygger på antagandet att en avsevärd del av den inlåning som förekommer på de olika inlåningsräkningarna utgör en kärna som kontinuerligt står kvar hos bankerna. Detta bör i stort sett gälla än i dag. Emellertid har flera förändringar inträffat vad gäller banks inlåning. De medel som sätts in på traditionella bankräkningar binds under allt kortare tid. Vid sidan av denna form för inlåning har under senare tid även andra inlåningsformer tillkommit. Specialinlåningen har ökat markant. Andra instrument, t.ex. bankcertifikat, har skapats och nya former utvecklas efter hand. I och för sig kan påstås att de nya inlåningsinstrumenten har givit bankerna bättre möjligheter än tidigare att bedriva en effektiv likviditetsplanering; se närmare 17 §. Med denna delvis nya sammansättning av inlåningen ställs emellertid större krav på bankerna att vara observanta på att balans råder mellan in- och utlåningen.

Som uttryckts i tidigare förarbeten bör önskemålet i utvecklingsfrämjande syfte vara att inte tynga lagstiftningen med detaljbestämmelser. Endast det nödvändigaste bör ges en författningsmässig utformning. Detta konstaterande styrks även av det faktum att bankerna har ett naturligt intresse att värna om sin likviditet. Vidare spelar bankinspektionens tillsyn över bankerna här en viktig roll som en garanti för en riktig tillämpning av paragrafen. Den nya datatekniken har därvid för såväl bankerna som bankinspektionen skapat helt andra förutsättningar. Mot denna bakgrund och med hänsyn till den särskilda balansregeln och den begränsning som alltjämt bör gälla vid bunden långivning anser utredningen det inte nödvändigt att behålla de regler i paragrafen som rör återbetalningstid, amortering och förbehåll om förtida uppsägning vid bunden långivning. Vid den översyn som kreditinstitututredningen gjorde av bestämmelsen hade man även tankar på att slopa vissa bestämmelser i paragrafen. Detta blev inte fallet eftersom bankinspektionen för sin verksamhet ändå skulle vara tvungen att uppställa supplerande regler. Utvecklingen har därefter visat att inspektionen ändå varit tvungen att utstaka riktlinjer för hur praxis på området bör utvecklas vad beträffar de undantag som givits från de i paragrafen uppställda reglerna. Utredningen anser således att det nu både är naturligt och önskvärt att ge bankerna en ökad rörelsefrihet att inom den stadgade kvoten lämna bundna lån.

Vid utlämnande av bundna lån bör vid bestämmande av återbetalningstid, amortering och förbehåll om förtida uppsägning hänsyn tas till den totala

bilden av bankens bundna långivning och inte till varje individuellt lån. Även om utredningen anser att de nu gällande reglerna om bundna lån bör gälla som huvudregel ges härigenom utrymme för vissa avvikelser.

Bestämmelsen om en längsta löptid av tio år för de kvoterade lånen tillkom efter förslag av kreditinstitututredningen, som ansåg att denna tid täckte de behov som bankerna då hade. De synpunkter som bankföreningen framfört på denna bestämmelse och då främst de som rör de internationella förhållandena anser utredningen väga så tungt att bundna lån med en fastställd återbetalningstid som med ett eller ett par år överstiger den nu tillåtna maximitiden om tio år bör tillåtas.

Bestämmelsen om årliga amorteringar för lån mot borgensäkerhet och för blancokrediter har uppenbarligen varit hämmande för bankerna och undantag från denna bestämmelse ges redan. Detsamma gäller bestämmelsen om uppsägningsförbehåll. Med det synsätt utredningen har på bankernas rätt att lämna bunden långivning bör även dessa bestämmelser – och då naturligtvis även undantagsbestämmelserna till dessa – kunna utgå. Även här bör dock den praxis som utvecklats kring dessa bestämmelser gälla som riktlinje.

I gällande lag har bankbolaget även rätt att utan förbehåll om ett års uppsägning bevilja återlån enligt reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning med en längre löptid än ett år. I 63 § BL sista stycket sägs vidare att bestämmelserna i paragrafen – med undantag för den särskilda balansregeln – inte är tillämpliga på lån, för vars fulla gäldande bl.a. staten eller kommun svarar. Vad gäller den sistnämnda bestämmelsen har denna, som hävdats från bankföreningens sida, sannolikt avfattats på en tid då en statsgaranti eller en kommunborgen regelmässigt avsåg hela lånet. Statsgarantier förekommer numera för en viss andel av lånet. Exportkreditnämndens garantier ligger för närvarande på 60-80 procent. Mot denna bakgrund anser utredningen att detsamma skall gälla för dessa delvis garanterade lån som för lån som i sin helhet garanteras. I gengäld och som en strävan att förenkla paragrafen har bestämmelsen om att bevilja återlån fått utgå. Dessa lån bör således fortsättningsvis inrymmas i den tillåtna kvoten för bunden långivning.

Avsikten med den föreslagna förändringen av paragrafen är inte att skapa ökade möjligheter för bankbolagen till bunden kreditgivning. Utredningen har i stället avsett att ge bankbolagen en möjlighet till en viss ökad flexibilitet vid bestämmande av de villkor som skall gälla vid den bundna kreditgivningen. Hur långt bankbolaget här kan sträcka sig skall alltid bedömas mot bakgrund av den grundläggande regeln att balans alltid skall råda mellan bankens totala in- och utlåning. Bankinspektionen, som fortlöpande följer bankernas kreditgivning, bör särskilt ägna uppmärksamhet åt de bundna krediter som ges på villkor som i dag inte helt överensstämmer med praxis. För att kunna följa tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen bör inspektionen utfärda de föreskrifter som kan behövas.

Paragrafen gäller inte garantigivning. Enligt 3 § har bankerna med vissa begränsningar givits rätt att förvärva fordringar. Har banken förvärvat en fordran som har en längre löptid än ett år bör fordringsbeloppet inräknas i den i tredje stycket stadgade kvoten.

5.2.7.4 Upplåning

17 § Ett bankaktiebolag får inte i Sverige ge ut obligationer med en löptid överstigande sju år. Obligationer som bankbolaget ger ut i Sverige med en längre löptid än ett år får utfärdas intill ett belopp som motsvarar högst tre procent av bankbolagets inlåning från allmänheten.

Paragrafen motsvarar 66 § tredje stycket BL.

Bankbolagen har aldrig ägt utge sedlar i motsats till vad som gällde för de solidariska bankerna. I 1886 års bankaktiebolagslag intogs även ett förbud för bankbolagen att emittera obligationer. Dessa båda förbud kom till uttryck i bestämmelsen att ett bankbolag inte får utfärda tryckta eller graverade till innehavaren eller till viss man eller order ställda (dvs. löpande) förbindelser. Denna bestämmelse intogs även i 1911 års BL. År 1933 utsträcktes bestämmelsen så att bank inte heller fick ikläda sig ansvarighet för sådana förbindelser. Det hade inträffat att en bank iklätt sig ansvar för obligationer, som utfärdats av annan. Detta förfarande ansågs strida mot grunderna för denna paragraf och till detta kom att bank därigenom ådrog sig förpliktelser av icke bankmässig natur, vilka kunde medföra fara för dess soliditet.

I förarbetena till 1955 års BL ansåg departementschefen att bestämmelsen i fråga med oförändrad lydelse borde ingå i den nya lagen. En viss modifiering av bestämmelsen ansågs dock motiverad. Departementschefen konstaterade att BL inte meddelar någon bestämmelse som hindrar bankbolagen att utfärda egna förlagsbevis. Bestämmelsen i fråga borde emellertid inte ha den ovillkorliga effekten, att bankernas förlagsbevis inte kan få karaktären av löpande förbindelser i skuldebrevslagens mening. För att motverka att undantaget för förlagslånen skulle kunna utnyttjas för försök att kringgå det avsedda förbudet mot sedel- och obligationsutgivning kunde endast förlagsbevis på lägst 100 kr komma i åtnjutande av undantagsställningen. Undantagsregeln till förmån för förlagsbevisen intogs som ett andra stycke i paragrafen.

Genom tillägg av ett tredje stycke till paragrafen (SFS 1979:1050) fick bankerna också rätt att utfärda och ställa garanti för räntebärande obligationer som lyder på minst 100 kr och – om de ges ut i Sverige – har en längsta löptid av sju år. I fråga om obligationer med en längre löptid än ett år föreskrevs att de fick utfärdas intill ett belopp som motsvarar högst tre procent av bankens inlåning från allmänheten. Sistnämnda bestämmelse ändrades senare (SFS 1980:1113) till att avse bara sådana obligationer som ges ut i Sverige.

I proposition 1978/79:165 angavs bl.a. följande motiv för att ge bankerna rätt att emittera bankobligationer. Mot bakgrund av utvecklingen för bankernas obligationsportföljer och mot bakgrund av näringslivets behov av mer formellt bundna medel och långfristiga krediter framstod det som angeläget att bankerna gavs möjlighet att i något större utsträckning än som var fallet binda sin inlåning såväl tids- som räntemässigt. En ökad bindning av bankernas inlåning från allmänheten ökar nämligen deras möjligheter att ge formellt bundna krediter till näringslivet samtidigt som den ökade bindningen har uppenbara kreditpolitiska fördelar. Bankobligationerna borde för allmänheten kunna utgöra ett relativt näraliggande alternativ till vanlig

bankräkning. Det torde därför vara möjligt för bankerna att genom sina väl utbyggda marknadsorganisationer ge obligationerna en god spridning bland allmänheten. Bankerna borde också ha intresse av att bygga ut en väl fungerande sekundär marknad för obligationer. En rätt för bankerna att emittera obligationer borde således komma att innebära en vidgning och aktivering av obligationsmarknaden. Även förbudet för banker att ställa garanti för andra låntagares emissioner borde slopas. Denna möjlighet borde vara ett värdefullt inslag i en banks verksamhet, eftersom banken därigenom skulle kunna medverka till att låntagarens emission underlättades. Eftersom behovet av bankgaranti för obligationslån emellertid kunde bero på att låntagarens kreditvärdighet och ställning i övrigt inte i och för sig var tillräckligt god, tillråddes försiktighet innan en bank lämnar en sådan garanti. Då man var osäker på vilka effekter på obligationsmarknaden som en introduktion av bankobligationer kunde få, underströks vikten av att introduktionen av dessa på marknaden skulle ske med försiktighet. Effekterna på kreditmarknaden av introduktionen av bankobligationer borde studeras noga. Genom emissionskontrollen har riksbanken möjlighet att styra utvecklingen i önskvärd riktning. På sätt som beskrivits fann man även skäl att sätta ett tak för en banks totala skulder i form av bankobligationer. För att bankobligationerna skulle kunna bidra till en vidgning av obligationsmarknaden genom att attrahera nya placerarkategorier borde löptiden inte vara alltför lång. En relativt kort löptid skulle också ha den fördelen att bankobligationerna inte för de traditionella kapitalmarknadsinstituten skulle framstå som ett rent substitut till deras sedvanliga placeringar. Löptiden begränsades således till sju år, om obligationerna gavs ut i Sverige. Däremot ansågs att det inte fanns skäl att föreskriva en begränsning av löptiden för bankobligationer som emitterades utomlands. Dessa begränsningar borde emellertid inte gälla de helt kortfristiga obligationer som bankcertifikaten utgör. För dessa föreskrevs endast en längsta löptid om ett år. – Även om bankerna gavs rätt att utfärda obligationer fann departementschefen att förbudet i paragrafens första stycke borde stå kvar.

Som nämnts inledningsvis har bestämmelsen i paragrafens första stycke dvs. förbudet för bankbolag att utfärda tryckta eller graverade till innehavaren eller till viss man eller order ställda förbindelser eller ikläda sig ansvar för sådana förbindelser, två syften. Det ena är att hindra bankernas utgivning av obligationer. Eftersom bankerna – om än med vissa begränsningar – fått rätt att ge ut och ställa garanti för obligationer, anser utredningen att förbudet inte längre behövs av denna anledning.

Det andra syftet med bestämmelsen är att förhindra bankerna att ge ut sedlar. Med hänsyn till att det i regeringsformen (9 kap. 13 §) föreskrivs att endast riksbanken har rätt att ge ut sedlar finner utredningen att inte heller detta syfte längre är bärande. I 6 § lagen om Sveriges Riksbank föreskrivs även att endast av riksbanken utgivna sedlar utgör lagligt betalningsmedel. De motiv som ursprungligen låg bakom bestämmelsen i paragrafens första stycke kan således inte längre anses ha någon bärkraft. Mot denna bakgrund och då andra skäl att bibehålla bestämmelsen inte synes föreligga anser utredningen att första stycket i paragrafen bör kunna utgå. Detta var även kapitalmarknadsutredningens förslag i betänkandet SOU 1978:11. Med

hänsyn till att paragrafens första stycke bör utgå finner utredningen inte heller någon anledning att behålla andra stycket, som utgör ett undantag till första stycket. Utredningen anser det vidare olyckligt att i lag peka ut obligationer och förlagsbevis såsom de enda möjligheterna för bank att få en upplåning mot masspapper.

Den föreslagna förändringen av paragrafen syftar inte till att förändra bankernas möjligheter att utnyttja den befintliga kreditmarknaden. De begränsningar vad gäller bankernas obligationsutgivning som i gällande lag återfinns i tredje stycket är satta bl.a. med hänsyn till att begränsa bankernas möjlighet att konkurrera med andra finansieringsinstitut, främst kreditaktiebolagen, på marknaden för långa lån. De begränsningar i fråga om obligationsutgivningen som stadgas i 66 § tredje stycket BL bör därför fortfarande gälla. Dessa bestämmelser kommer därmed vara de enda som återstår och utgör därmed paragrafen i sin helhet.

5.2.7.5 Särskilda bestämmelser

Under rubriken särskilda bestämmelser har utredningen placerat tre olika bestämmelser som sinsemellan saknar samband. I 18 § behandlas motbokens värdepappersrättsliga status. Bankernas rätt att etablera bankkontor regleras i 19 § och i 20 § finns det bestämmelser om bankernas behandling av omyndigas bankmedel. Utredningen föreslår att dessa paragrafer ändras i mycket liten omfattning. Bestämmelserna i 18 och 19 §§ bibehålls oförändrade.

18 § Motbok eller annat bevis, som ett bankaktiebolag utfärdar om tillgodohavande på räkning, skall ställas till viss man och innehålla att överlåtelse får ske endast till viss man och att överlåtelsen bör anmälas hos bolaget.

Ett bankbolag får inte träffa förbehåll om rätt för bolaget att åberopa betalning till annan än rätt innehavare av motbok.

Om efterlysning och dödande av förkommen motbok gäller särskilda bestämmelser.

Paragrafen överensstämmer med 67 § BL. Den upptar bestämmelser som reglerar insättningsbevis och motböckers skuldebrevsrättsliga natur. Regleringen i banklagstiftningen är i detta avseende inte uttömmande, utan måste kompletteras av regler i 1936 års skuldebrevslag (SkbrL); främst 32 §. Bestämmelserna i första och andra styckena är för bankerna tvingande bestämmelser och får inte genom överenskommelse mellan banken och en kund avtalas bort. Genom dessa bestämmelser tillförsäkras att motbok och annat insättningsbevis får det enkla skuldebrevets karaktär. I flera hänseenden likställs emellertid dessa handlingar med ett löpande skuldebrev genom bestämmelser i 32 § SkbrL.

Utredningen har inte funnit skäl att nu närmare överväga en genomgripande förändring av paragrafen. Inte heller har det ansetts föreligga något behov att föreslå någon förändring i övrigt. Förslaget överensstämmer därför helt med 67 § BL.

Ursprungligen avsåg dessa regler för affärsbankerna endast insättningsbevisen. Motboken ansågs vara avpassad främst för småspararnas behov och fick därför utnyttjas endast av sparbankerna. Regler mot motbok fanns

därför först endast i 1892 års lag angående sparbanker. Eftersom det då inte fanns någon allmän lagstiftning om skuldebrev var motboken skuldbrevsrättsligt reglerad bara i denna lag. Med tiden gavs affärsbankerna möjlighet att utfärda motböcker för sparkasseräkningar och bestämmelser om denna inlåningsform infördes första gången i 1911 års banklag. Den grundläggande tanken har under hela utvecklingsperioden varit att alla bevis om insättning i bank skall ha det enkla skuldebrevets struktur. Ursprungligen torde ett av skälen för denna ståndpunkt ha varit att förhindra kringgående från bankernas sida av sedelutgivningsförbudet. På grund av insättningsbevisets karaktär av enkelt skuldebrev lämpade det sig dåligt för omsättning på den allmänna marknaden. Det främsta skälet har emellertid varit att tillförsäkra insättarna ett skydd mot utbetalningar till obehöriga personer, föranledda av att insättningsbeviset eller motboken på ett obehörigt sätt kommit i händerna på dessa personer. Huvudregeln, som gäller för samtliga typer av insättningsbevis, även motboken, har kompletterats av andra regler i och med tillkomsten av 1936 års skuldebrevslag men också av bestämmelser i BL. En regel som infördes i BL var förbudet för bankerna att träffa förbehåll beträffande motbok innebärande att banken fick åberopa betalning till innehavare av motboken även om denne var annan än rätt borgenär, dvs. en legitimationsklausul. För affärsbankerna gällde denna bestämmelse ursprungligen endast de så kallade sparkasseräkningarna, men i samband med den samordnade banklagstiftningen år 1968 gjordes den tillämplig på alla bankernas motböcker. Departementschefen anförde till stöd för denna ändring (prop. 1968:143, s 210 f) följande.

I det föregående har jag i skilda sammanhang framhållit, att samtliga bankinstitut numera vänder sig till samma insättarkategorier och erbjuder dem ett i stort sett likartat sortiment inlåningsräkningar. De räkningar för vilka insättningsbevis i form av motbok vanligen utfärdas utgörs av kapital-, kapitalsamlings- och sparkasseräkningar samt därmed jämförbara räkningar. Sådana räkningstyper förekommer numera inom alla slags bankinstitut. Med hänsyn till utvecklingen på inlåningssidan och de principer som ligger bakom en enhetlig rörelselagstiftning finns det skäl att reglera rättsförhållandet mellan bankinstituten och deras motboksägare enhetligt. Motiven för förbud mot legitimationsklausul i sparkasseböcker och sparbanks motböcker kan med samma styrka numera åberopas i fråga om motsvarande inlåningsräkningar hos affärsbanker och centralkassor. Detta gäller också postsparbankens motböcker. Helt allmänt kan sägas att det stämmer bättre överens med billighet och det allmänna rättsmedvetandet att banken bär den förlust som uppkommer, när banken betalar ut insättarmedel till obehörig person, än att förlusten drabbar insättaren. Affärsbankerna har också sedan år 1963 beaktat detta och avstått från att i motböcker för kapital- och kapitalsamlingsräkningar införa legitimationsklausuler eller att åberopa sådan klausul. Inte heller centralkassor och postsparbanken begagnar i praktiken sådana klausuler. Några skäl mot att lagfästa vad som nu gäller i praxis föreligger inte. Jag godtar därför förslaget att låta förbudet mot legitimationsklausuler avse alla insättningsbevis som bankinstitut utfärdar och som har karaktär av motbok. På så sätt kommer i detta hänseende full likställdhet att råda mellan bankinstituten.

För att kunna förstå vilka olika regler som gäller för insättningsbevis och motböcker måste BL:s bestämmelser kompletteras med 32 § SkbrL. Paragrafen lyder:

32 § Skuldebrevslagen: Innehåller bevis rörande tillgodohavande hos bank förbehåll enligt vilket medlen ej må uttagas utan att beviset återställes eller förses med påskrift, vare, i fråga om bankens rätt att mot ny innehavare av beviset göra gällande invändning som grundas å bankens förhållande till tidigare innehavare, tillämpat vad med avseende å löpande skuldebrev är stadgat; och skola de i 22 § givna bestämmelser om överlåtelses verkan mot överlåtarens borgenärer äga tillämpning. Varder sådant bevis överlåtet till flera, äga den företräde som i god tro fått beviset i besittning.

Beträffande motbok rörande tillgodohavande hos bank skall vad i första stycket är stadgat gälla, ändå att motboken ej innehåller förbehåll som där är sagt.

Enkla skuldebrev som, under namn av förlagsbevis eller eljest, utgivas i större antal och uppenbarligen äro avsedda för den allmänna rörelsen, vare ock, oaktat sådant förbehåll saknas, ansedda lika med löpande skuldebrev i de hänseenden nu äro angivna.

Reglerna om motbok och annat insättningsbevis kan förenklat sammanfattas på följande sätt. Genom bestämmelserna i skuldebrevslagen har motbok och insättningsbevis med presentationsklausul givits en ställning som i realiteten gör att dessa handlinga intar en mellanställning mellan enkelt och löpande skuldebrev. Redan då motböckerna introducerades var det vanligt att dessa genom särskilda villkor gjordes till ett presentationspapper. Detta att motboken är ett presentationspapper innebär att banken i egenskap av gäldenär kan för betalning kräva att motboken uppvisas i samband med ett uttag och att insättaren/borgenären å andra sidan kan förlita sig på att så länge som han har motboken i sin besittning någon utbetalning till annan inte kan förekomma. Regelmässigt noteras uttag och insättningar kontinuerligt i motboken. Därigenom att bankerna tidigare ofta använde en klausul som gjorde motboken till ett presentationspapper betraktades denna i allmänhetens ögon alltid som ett sådant. Sedermera infördes bestämmelserna i 32 § andra stycket SkbrL, vilka innebär att en motbok alltid skall betraktas som ett presentationspapper även om sådan klausul skulle saknas. Detta gäller emellertid inte för andra insättningsbevis. Avsaknaden av en presentationsklausul bör emellertid enligt Walin, Lagen om skuldebrev, s 212 innebära att banken gentemot insättaren inte kan åberopa som villkor för en utbetalning att motboken skall presenteras.

Motbokens karaktär av presentationspapper nödvändiggör ett system för dödande av sådan motbok som har förkommit. I annat fall skulle insättaren aldrig kunna kräva utbetalning av insatta medel vid förlust av denna. Regler om dödande av motbok finns i 12 § lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling, vilket lagrum åsyftas med hänvisningen i 7 kap. 18 § tredje stycket BAL.

Legitimationsreglerna avser att skapa ett system som är lätt att tillämpa för att anvisa vem som är berättigad att framställa ett anspråk på betalning enligt ett skuldebrev å ena sidan (aktiv legitimation) och för att anvisa till vem gäldenären kan betala med befriande verkan (passiv legitimation). Det kan förekomma att det råder ovisshet om vem som är rätt borgenär, dvs. är den materiellt berättigade innehavaren av fordringsrätten och det har ansetts oskäligt att gäldenären, som är betalningsskyldig enligt skuldebrevet och vid utebliven betalning kan drabbas av dröjsmålsränta m.m., skall behöva ta ställning i tvisten mellan två personer som båda påstår sig vara innehavare av fordringsrätten. Betalar gäldenären till den som är legitimerad borgenär har

han alltså fullgjort sin betalningsskyldighet. Detta även om det vid en process senare befinnes att annan än den legitimerade borgenären var rätt borgenär. Som framgått tidigare kan en gäldenär genom en legitimationsklausul beträffande ett enkelt skuldebrev tillerkännas rätten att med befriande verkan betala till innehavaren av skuldebrevet. Detta förfarande kan en bank inte använda beträffande en motbok men väl beträffande annat insättningsbevis. Genom en regel i 33 § SkbrL begränsas emellertid räckvidden av en sådan legitimationsklausul. En gäldenär kan enligt detta lagrum aldrig genom en legitimationsklausul befria sig från skyldigheten att iaktta skälig aktsamhet vid prövningen av huruvida innehavaren av enkelt skuldebrev är rätt borgenär. Eftersom bankerna inte tillåts att införa en legitimationsklausul i sina motböcker saknar bestämmelsen betydelse för dessa.

Enligt huvudregeln är en gäldenär enligt reglerna om enkelt skuldebrev berättigad att med befriande verkan betala till ursprunglige borgenären om han inte vet eller hade skälig misstanke om att skuldebrevet är överlåtet. Den gäldenär som är betalningsskyldig enligt ett löpande skuldebrev kan betala med befriande verkan till innehavaren av skuldebrevet om detta är ställt till innehavaren eller om skuldebrevet är ställt till viss man eller order till innehavaren, om denna kan presentera en sammanhängande till honom fortgående skriftlig överlåtelsekedja. Generellt gäller således att gäldenären i de fall det är fråga om ett löpande skuldebrev inte behöver anställa några efterforskningar om innehavarens materiella rätt till fordringen om de formella förutsättningarna är uppfyllda, för att kunna få åberopa betalningen gentemot den rättmätige innehavaren av fordringen.

I och med att såväl motbok som annat bevis om tillgodohavande på räkning som bank utfärdar aldrig får vara löpande skuldebrev, måste banken för att få åberopa betalning till annan än kontohavaren gardera sig mot att innehavaren av motboken eller beviset inte är den materiellt berättigade fordringsägaren. Såvitt gäller motbok gäller enligt reglerna om presentationsklausul, att boken i princip måste företes för att banken skall vara skyldig att betala ut medel från kontot. Banken kan emellertid inte med stöd bara av innehavet med befriande verkan betala till annan innehavare av motbok än kontohavaren. Banken måste dessutom kräva att innehavaren kan stödja sig på en skriftlig överlåtelsehandling eller förebringa annan övertygande bevisning om att han är den rättmätige innehavaren av fordringsrätten (29 §). Det är nämligen denna bankens vetskap som skär av överlåtarens legitimation och i stället gör förvärvaren legitimerad. Mot denna bakgrund framstår regeln i 7 kap. 18 § första stycket BAL att motbok och annat insättningsbevis skall innehålla att överlåtelse bör anmälas till bolaget i första hand som en ordningsföreskrift. Underlåtenhet att avge en sådan anmälan kan nämligen inte förändra reglerna om legitimation. Den förvärvare som presenterar skriftlig överlåtelsehandling eller annan övertygande bevisning om överlåtelsen är trots det berättigad att uppbära betalning och betalningen kan också erläggas med befriande verkan även om ingen anmälan skett. Enligt doktrinen torde bestämmelsen i stället främst ha betydelse för förvärvaren, eftersom en anteckning hos banken om överlåtelsen förhindrar att överlåtaren försöker döda beviset.

En ny innehavare av ett enkelt skuldebrev äger i princip inte bättre rätt mot gäldenären än överlåtaren hade. Gäldenären kan med andra ord göra samma

invändningar mot förvärvaren som han kunde göra mot den ursprunglige borgenären. Möjligheten att kvitta en motfordran är emellertid begränsad efter det att gäldenären fick kännedom om överlåtelsen eller hade skälig anledning att förmoda denna. Beträffande löpande skuldebrev är huvudregeln den motsatta. De invändningar mot betalningsskyldigheten som gäldenären kunde göra gentemot den ursprunglige fordringsägaren kan han i princip inte framföra gentemot en ny innehavare av skuldebrevet. Vissa invändningar kan han dock framföra även gentemot denne. Eftersom såväl insättningsbevis som motbok är enkelt skuldebrev skulle bankens invändningsrätt vid överlåtelse enligt huvudregeln kvarstå gentemot ny innehavare. På grund av innehållet i 32 § SkbrL, vari bl.a. sägs att beträffande bankens rätt att göra gällande invändning som grundas å bankens förhållande till tidigare innehavare skall bestämmelserna om löpande skuldebrev tillämpas, blir huvudregeln den motsatta beträffande motbok och insättningsbevis med presentationsklausul. Samma princip gäller beträffande förvärvares skydd mot överlåtarens borgenärer. Detta skydd inträffar för ett enkelt skuldebrev i och med att gäldenären denuntieras, dvs. underrättas om överlåtelsen. Tredjemansskyddet vid överlåtelse av löpande skuldebrev inträffar däremot vid traditionen av skuldbrevet, dvs. överlämnandet av detta från överlåtaren till förvärvaren. Genom hänvisningen i 32 § SkbrL är förvärvare av motbok skyddad gentemot överlåtarens borgenärer först efter det att han kommit i besittning av motboken eller det insättningsbevis som är förenat med presentationsklausul. Om en innehavare av en motbok eller ifrågavarande insättningsbevis överlåter handlingen till två eller flera, har den förvärvare företräde framför de andra som först kommer i besittning av motboken eller beviset. Detta gäller på grund av den särskilda bestämmelsen därom i 32 § första stycket SkbrL. Utan denna hade reglerna i 31 § andra stycket samma lag medfört att den förvärvare som först underrättade gäldenären, ges företräde framför de andra förvärvarna.

Ett extinktivt godtrosförvärv medför att en ny innehavare av ett skuldebrev tillerkänns den materiella fordringsrätten framför den som tidigare innehaft denna materiella fordringsrätt, men på ett obehörigt sätt blivit av med skuldebrevet. Ett extinktivt godtrosförvärv är under vissa förutsättningar möjligt beträffande ett löpande skuldebrev, men anses omöjligt beträffande ett enkelt skuldebrev. I detta avseende skall de allmänna reglerna om enkla skuldebrev tillämpas beträffande motbok och insättningsbevis. Till följd härav kan den som förvärvar en motbok eller ett insättningsbevis i god tro av någon som obehörigen kommit i besittning av handlingen i fråga, aldrig överta den materiella rätten till fordran på banken. Om banken enligt reglerna om legitimation varit berättigad att betala till innehavare, något som är fullt tänkbart om exempelvis ogiltig överlåtelsehandling presenteras för banken, kvarstår rätten för den rätte borgenären att kräva betalning av den nye innehavaren som uppburit utbetalningen från banken.

Det saknas regler i BL om hur de fordringar som innehavarna av motbokslösa konton har på bankerna skall betraktas i värdepappersrättsligt hänseende. Av allmänna grundsatser bör därför följa att dessa fordringar skall behandlas helt enligt reglerna i SkbrL om enkla skuldebrev (26–31 §§).

19 § Om ett bankaktiebolag har beslutat att inrätta ett bankkontor, skall det utan dröjsmål anmälas hos bankinspektionen.

Paragrafen överensstämmer helt med 68 § BL.

Bestämmelserna i banklagstiftningen om bankkontorsetablering har så sent som år 1980 varit föremål för genomgripande förändringar. Banklagsutredningen lämnade i sitt delbetänkande Blancokrediter och bankkontorsetablering (Ds E 1979:5) förslag till förändringar av dessa bestämmelser. Departementschefen förordade i proposition 1980/81:37 en annan lösning än den som utredningen framfört. Propositionen bifölls av riksdagen utan ändring (NU 1980/81:26, rskr 83, SFS 1980:1005) och den nya lagen trädde i kraft den 1 januari 1981. Lagändringen innebar i korthet att all förhandskontroll av bankernas kontorsetableringar upphörde, men att bankerna ålades skyldigheten att anmäla beslut om att inrätta nya bankkontor till bankinspektionen.

Banklagsutredningen anser sig sakna anledning att nu överväga behov av en förändring av denna paragraf. Utredningen hänvisar beträffande historik och motiv till det nämnda betänkandet och till propositionen.

20 § Omyndig får utan förmyndarens tillåtelse förfoga över medel som den omyndige själv satt in hos bankaktiebolaget efter det att han fyllt sexton år. Utan den omyndiges samtycke får bankbolaget inte betala ut sådana medel till förmyndaren. Har förmyndaren fått överförmyndarens tillstånd att omhänderta medlen och företett bevis på detta, får den omyndige inte vidare förfoga över medlen.

Medel som en förmyndare eller god man förvaltar enligt föräldrabalken får, utom såvitt gäller ränta som stått inne kortare tid än ett år, tas ut utan överförmyndarens tillstånd endast om förbehåll därom skett enligt 15 kap. 9 § andra stycket nämnda balk. Överförmyndaren kan när som helst förordna, att förbehållet inte skall gälla.

Paragrafen överensstämmer i stort med 70 § BL. Den innehåller bestämmelser som behandlar bankbolagens hanterande av omyndigas medel som satts in på konto hos banken. Bestämmelserna kompletterar reglerna i föräldrabalken.

Motsvarande bestämmelse infördes första gången år 1924 i 1911 års lag om bankrörelse i samband med tillkomsten av lagen om förmynderskap. Utformningen av dessa bestämmelser har under årens lopp förändrats och anpassats till ny förmynderskapslagstiftning och till ny banklagstiftning. Syftena med bestämmelserna har dock hela tiden varit desamma, nämligen att dels reglera hur banken skall förfara med medel som satts in på räkning av sådan omyndig som fyllt sexton år samt dels vilka skyldigheter som åvilar banken beträffande omyndigas medel som förvaltas av förmyndare eller god man.

Banklagsutredningen har inte funnit anledning att närmare överväga en genomgripande förändring av dessa bestämmelser. Den föreslagna utformningen av bestämmelserna innebär emellertid att vissa bestämmelser flyttas från lagen till bankrörelseförordningen.

Första stycket

I 9 kap. 3 och 4 §§ föräldrabalken sägs att underårig i vissa fall själv äger råda över den egendom som han förvärvat. I 3 § behandlas sådana medel som sådan omyndig som fyllt sexton år förvärvat genom eget förvärvsarbete.

Denna egendom får den omyndige själv råda över. Samma gäller avkastningen av sådan egendom och vad som trätt i egendomens ställe. I 3 § andra stycket ges emellertid förmyndaren en möjlighet, att med överförmyndarens samtycke omhänderta sådan egendom, om det må anses erforderligt med hänsyn till myndlingens uppfostran eller välfärd. I 4 § behandlas det fallet att den underårige genom gåva eller testamente erhållit egendom under villkor att han själv skall få råda över egendomen. Ett sådant villkor är i princip giltigt, men förmyndaren har, om det må anses erforderligt med hänsyn till myndlingens uppfostran eller välfärd, samma möjlighet som i 3 § att omhänderta egendomen. Överförmyndarens samtycke till omhändertagandet erfordras i sådant fall dock endast om den omyndige fyllt sexton år. Om den underårige inte fyllt sexton år får alltså förmyndaren själv bedöma huruvida förutsättningarna för ett omhändertagande av medlen är för handen. Samma regler gäller enligt 10 kap. 5 och 6 §§ föräldrabalken beträffande medel som den som av rätten förklarats omyndig satt in på konto hos banken.

Reglerna i det förevarande lagrummet bör läsas med de ovan refererade bestämmelserna i föräldrabalken som bakgrund. Huvudregeln är den att de medel som den omyndige själv satt in på konto hos banken efter det att han fyllt sexton år, får han själv förfoga över, utan inblandning från förmyndare eller överförmyndare. I första meningen ges alltså banken befogenheten, att utan närmare undersökning av huruvida medlen verkligen förvärvats av den omyndige själv eller genom gåva eller testamente förenat med villkor att medlen får förfogas av den omyndige själv, betala ut på kontot innestående medel till den omyndige. Denna bestämmelse ger alltså banken en mer utvidgad befogenhet att utan närmare undersökning betala till den underårige än vad som normalt skulle följa av föräldrabalkens regler. I andra meningen förbjuds också banken att betala ut dessa medel till förmyndaren utan myndlingens samtycke. Som framgått tidigare kan förmyndaren omhänderta sådana medel som det är fråga om här endast med överförmyndarens samtycke. I sista meningen sägs att förmyndaren måste förete bevis om detta samtycke till omhändertagande av medel som innestår på bankräkning, för att banken skall vara förhindrad att med befriande verkan betala till den omyndige själv. Så snart detta bevis företetts för banken är emellertid banken förhindrad att med befriande verkan betala till någon annan än förmyndaren. Om detta trots det skulle komma att ske, saknar betalningen befriande verkan gentemot förmyndaren, som alltså kan utkräva hela beloppet på nytt. För banken är företeendet av beviset av mycket stor betydelse och det bör för banken vara av största vikt att anteckning om företeendet omedelbart sker på ett betryggande sätt. Detta torde gälla även om det är fråga om ett motbokslöst konto.

Andra stycket

I första stycket behandlades bankens befattning med sådana medel som insatts på konto av den omyndige själv efter det att han fyllt sexton år. I detta stycke ges bestämmelser om sådana medel som förmyndare eller god man förvaltar enligt föräldrabalken. Huvudregeln finns i första meningen och innebär att dessa medel inte får lyftas från ett konto utan överförmyndarens tillstånd.

Undantag från denna regel görs dels för ränta som stått inne på kontot kortare tid än ett år och dels för sådana medel, för vilka gjorts förbehåll enligt 15 kap. 9 § andra stycket föräldrabalken. I detta senare lagrum sägs att medel som bör hållas tillgängliga för bestridande av utgifter för den omyndiges underhåll eller för vården av hans egendom får sättas in på konto hos bank med förbehåll att medlen får tas ut utan överförmyndarens tillstånd. Ett sådant förbehåll kan göras av den som sätter in ifrågavarande medel på den omyndiges konto, alltså inte bara av förmyndaren utan också av annan person, exempelvis av någon som skänkt medlen till den omyndige. Det åligger inte banken att kontrollera om förbehållet är befogat. Om den omyndige tidigare har ett spärrat konto, dvs. ett konto från vilket medel får lyftas endast med överförmyndarens tillstånd, bör medel som sätts in hos banken med förbehåll föras till ett annat konto än det spärrade.

Det är givet att möjligheten att göra förbehåll vid insättning kan göras till föremål för missbruk i syfte att undandra förvaltningen från överförmyndarens kontroll. För att i någon mån motverka detta finns det en regel såväl i 15 kap. 9 § tredje stycket föräldrabalken som i 70 § andra stycket BL som ger överförmyndaren rätt att förordna att ett förbehåll skall upphöra att gälla.

I första stycket ges bestämmelser som riktar sig till bankerna och som utgör en påbyggnad av bestämmelserna i föräldrabalken. Jämfört med föräldrabalkens regler avviker bestämmelserna i första stycket således i viss utsträckning. Vad gäller nu ifrågavarande bestämmelser i andra stycket kan däremot konstateras att dessa överensstämmer med motsvarande bestämmelser i 15 kap. 9 § föräldrabalken. I detta lagrum hänvisas bl.a. till BL med orden "efter vad därom särskilt är stadgat". I BL finns emellertid inga ytterligare eller från föräldrabalken avvikande regler. Tvärtom: reglerna överensstämmer helt men med det undantaget att det i 15 kap. 9 § föräldrabalken dessutom finns en regel som inte finns i BL, nämligen att bank får utan överförmyndarens tillstånd föra över medel som innestår på ett spärrat konto till annan bank. Det kan med fog ifrågasättas om denna teknik är ändamålsenlig och meningsfull. Den valda tekniken har emellertid vunnit hävd och det skulle kunna antas komma att försvåra bankernas tillämpning av bestämmelserna om en mer genomgripande förändring föreslogs utan samband med en förutsättningslös undersökning av frågan om lagregleringen av bankernas åligganden beträffande omyndigas tillgodohavanden på konto hos banken. Detta torde emellertid ligga utanför utredningsuppdraget och utredningen avstår därför från att nu föreslå någon förändring i nu diskuterat hänseende.

70 § andra stycket BL avslutas med några bestämmelser som utredningen har bedömt vara av den karaktären att de lämpligen bör flyttas över till förordningen. De aktuella bestämmelserna rör dels skyldighet för banken att på insättningsbevis eller motbok anteckna att överförmyndaren förordnat att förbehåll enligt 15 kap. 6 § föräldrabalken inte skall gälla och dels bankens skyldighet att på begäran till överförmyndare, förmyndare och god man lämna bevis om de medel som sätts in eller står inne på konto hos banken och i förekommande fall intyg att av överförmyndaren meddelat tillstånd till uttag från spärrat konto inte har utnyttjats.

I 4 § 6 mom. lagen (1955:184) om införande av nya lagen om bankrörelse

finns en övergångsbestämmelse av innebörd att medel som sedan den 1 januari 1941 innestå på räkning som förvaltas av förmyndare eller god man utan villkor att medlen får lyftas endast med överförmyndarens tillstånd skall, om inte överförmyndaren förordnar annorledes, vid tillämpningen av denna paragraf anses som om förbehåll enligt 15 kap. 9 § andra stycket föräldrabalken gjorts, att de får tas ut utan överförmyndarens tillstånd. En bestämmelse med motsvarande innehåll bör tas in i övergångsbestämmelserna till BAL.

5.2.8 8 kap Bankaktiebolagets ledning

Bestämmelserna om det verkställande organet, styrelsen, och dess förhållande till dem som handhar den löpande förvaltningen inom bolaget är i vissa grundläggande avseenden olika för bankaktiebolagen och för de allmänna aktiebolagen. Regleringen av bankaktiebolagets ledning är mer omfattande än motsvarande reglering i ABL. Den främsta tanken bakom denna mer omfattande reglering är att stärka den inre kontrollen i banken, vilket ansetts särskilt viktigt. I inledningen till detta kapitel behandlar utredningen vad gällande rätt föreskriver beträffande dessa frågor. Därefter redogörs för en föreslagen jämkning i de bestämmelser som skall värna om bankstyrelsernas oberoende gentemot delegater och anställda i banken. I samband härmed redogörs även för begreppet befattningshavare, som nu återfinns på flera ställen i gällande BL. Slutligen tar utredningen i denna inledning bl.a. upp frågor sammanhängande med den anpassning som i förslaget gjorts till ABL.

Bestämmelserna om det verkställande organet inom bankbolagen, styrelsen, överensstämde ursprungligen i stort med motsvarande regler i 1910 års ABL, som i sin tur såsom bolagsorgan endast kände den kollektiva styrelsen, dess kollektiva beslut och dess ansvar. Medan denna ordning för de allmänna aktiebolagens del blev bestående till dess 1944 års ABL upptog vissa lagregler om arbetsfördelningen inom styrelsen – främst genom kravet att det i större bolag skulle finnas en verkställande direktör med uppgift att handha den löpande förvaltningen – infördes redan år 1933 i BL en del bestämmelser av samma principiella innebörd. Dessa bestämmelser gick i korthet ut på *att* styrelsen i ett bankaktiebolag ägde uppdra prövningen och avgörandet av vissa ärenden till en eller flera styrelseledamöter eller andra personer, vilka brukar bilda den s.k direktionen, *att* styrelsen i en av styrelsen för högst ett år i sänder fastställd instruktion måste meddela föreskrifter angående den befogenhet i olika avseenden, som uppdraget skall medföra, *att* styrelsen ägde återkalla eller inskränka uppdraget och utan hinder därav själv avgöra ärende av varje slag, *samt att* vissa i lagen angivna typer av ärenden ovillkorligen skulle avgöras av styrelsen. (1924 års banksakkunnigas betänkande, SOU 1932:30 s 70 ff, prop. 1933:167 s 63 ff.)

Varken 1944 års eller 1975 års ABL upptar några bestämmelser om en kollegial direktion utan upptar, som förut nämnts, regler om verkställande direktör. Nya ABL bygger i sitt 8 kap. på samma principer som 1944 års ABL. För de allmänna aktiebolagen gäller således att det är styrelsen som är bolagets ledande organ och ansvarig för bolagets organisation och förvaltning av bolagets angelägenheter.

Verkställande direktör skall alltid utses i bolag av viss storlek och kan utses i alla bolag. Denne ansvarar för den delen av förvaltningen av bolagets angelägenheter som kallas den löpande förvaltningen i enlighet med de riktlinjer och anvisningar styrelsen meddelar. Styrelsen kan alltså ge verkställande direktören bindande anvisningar om hur löpande förvaltningsåtgärder skall handläggas och beslutas. Till den löpande förvaltningen hänförs alla åtgärder som inte med hänsyn till omfattningen och arten av bolagets verksamhet är av osedvanlig beskaffenhet eller stor betydelse. Även en sådan åtgärd kan emellertid verkställande direktören vidta, om den är av så brådskande natur att styrelsens beslut inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet för verksamhetens gång. Verkställande direktören är då skyldig att så snart som möjligt underrätta styrelsen härom. – Verkställande direktörens befogenhet att handha den löpande förvaltningen upphör om styrelsen tar sin bestämmanderätt i anspråk. Det skulle dock strida mot lagstiftningens grunder att göra så väsentliga ingrepp i verkställande direktörens rätt att sköta den löpande förvaltningen att han i realiteten inte längre kan anses äga ställning av verkställande direktör. – Styrelsen har att besluta i frågor som inte faller inom den löpande förvaltningen. Verkställande direktören skall inte bara leda bolagets verksamhet utan också under styrelsens överinseende sörja för en tillfredsställande organisation av verksamheten. Beslut rörande åtgärder som rör uppbyggnaden av bolagets organisation eller väsentligare förändringar i denna måste dock i större omfattning än åtgärder rörande driften av bolagets rörelse ankomma på styrelsen. – Verkställande direktören skall också leda driften av bolagets rörelse och har att direkt eller indirekt utöva tillsyn över bolagets befattningshavare. Till driften av bolagets rörelse hör i allmänhet också verkställigheten av åtgärder för bolaget även när åtgärderna som sådana inte faller inom verkställande direktörens eget förvaltningsområde utan har beslutats av styrelsen (prop. 1975:103 s. 367 ff).

1955 års BL medförde inte några mer betydande ändringar från vad som inledningsvis anfördes. En del kompletteringar och jämkningar vidtogs främst i syfte att bringa bankreglerna i överensstämmelse med ABL. Vissa olikheter kvarstod dock alltjämt. Medan verkställande direktören enligt ABL är att uppfatta som ett självständigt bolagsorgan med i lagen angivna uppgifter, är BL utformad så att styrelsen i instruktion måste ge erforderliga föreskrifter rörande verkställande direktörens befogenheter. Verkställande direktörens ställning är således enligt BL en annan än i de vanliga aktiebolagen, där hans ansvarighet grundas på lagens föreskrifter. En annan avvikelse är att bestämmelserna om jäv för styrelseledamot går något längre i BL än i ABL.

Som förut nämnts ankommer det på bankens styrelse att förvalta bankens angelägenheter och fatta därav påkallade beslut. Alla beslut som fattas under styrelsenivå grundas på delegering från styrelsen (74 § BL.) Med delegering från styrelsen till viss instans i banken följer således inte rätt för denna instans att föra befogenhet vidare till underställt organ om inte föreskrift därom meddelats i instruktionen. BL ger möjlighet att delegera personlig beslutanderätt till verkställande direktör eller annan befattningshavare. Detta förekommer i betydande omfattning. Som regel utövas den delegerade beslutanderätten kollegialt i direktionen och motsvarande organ samt i regionala och lokala styrelser (kontorsstyrelser). Delegering till enskilda personer har alltmer börjat införas och förekommer numera i allt större utsträckning, åtminstone vad gäller beslut om mindre eller medelstora krediter. Dessa olika styrelser har inte någon associationsrättslig grund i bank- eller annan lagstiftning. Termen styrelse är därför något missvisande. I

själva verket är det fråga om delegationer, som utrustats med en från bankstyrelsen (huvudstyrelsen) överlåten beslutanderätt. Sådana delegationer, som utgörs av direktioner, dvs. delegationer direkt underställda bankens centrala styrelse, kännetecknas av att delegaterna, vilka utses av bankens styrelse, så gott som uteslutande utgörs av personer inom banken. Till delegationer på regional eller lokal nivå hämtas delegaterna däremot huvudsakligen utanför banken. Det yttersta ansvaret för bankens förvaltning ligger alltså hos den centrala bankstyrelsen, således även i den mån verksamheten styrs av delegerade beslut. På grund härav krävs en omfattande rapportering av delegerade beslut till styrelsen. Periodisk rapportering sker i praktiken till närmast överordnad instans och vidare till styrelsen. Styrelsen får härigenom möjlighet att granska i vart fall de väsentligare besluten och dess inverkan på verksamhetsinriktningen. Genom att bankstyrelsen årligen har att ta ställning till instruktionen kan styrelsen fortlöpande ompröva delegeringen på basis av vunna erfarenheter, ändra den eller komplettera sina riktlinjer. – Kontorsstyrelserna har i princip samma funktion och uppgifter i samtliga affärsbanker. Delegerade befogenheter tar sikte på kreditärenden. Kreditlimiten är avpassad efter rörelsens omfattning men varierar också från bank till bank. En huvuduppgift för kontorsstyrelseledamöterna är att tillföra avdelningskontoren information om förhållandena på orten till ledning vid bedömningen av särskilt kreditfrågorna. Deras medverkan har också betydelse för etableringen av kundförhållanden. Bankerna strävar därför efter att i kontorsstyrelserna få representation från olika väsentliga aktiviteter på orten.

Under första hälften av 1970-talet skedde organisatoriska förändringar i några av de större bankbolagen. Dessa förändringar innebar att det i dessa banker inrättades delegatgrupper med stor självständighet, vilka leder verksamheten inom ett större geografiskt område. Härigenom har en lång rad tidskrävande och även i övrigt tyngande rutinärenden kunnat avlastas centralstyrelserna till förmån för en grundligare behandling av centrala frågor rörande exempelvis bankens policy och de viktigaste kreditärendena.

I syfte att förbättra samhällets möjligheter till insyn i och inflytande över beslutsfattandet i bankaktiebolagen infördes år 1971 bestämmelser i BL som innebar möjlighet för det allmänna att tillsätta representanter i styrelserna för dessa banker. Efter hand som bankerna förändrat sin organisation och bankernas styrelser delegerat betydande delar av sin beslutanderätt, har systemet med samhällsrepresentanter breddats och fördjupats. År 1976 tillkom även lagen om styrelsereperesentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag.

Som tidigare nämnts skall det yttersta ansvaret för bankbolagets förvaltning ligga hos den centrala bankstyrelsen, även om verksamheten faktiskt styrs av delegerade beslut. Av denna anledning måste styrelsen granska delegatsbesluten och hålla uppsikt över delegaternas verksamhet. För att denna granskning och kontroll skall vara meningsfull krävs att styrelsen intar en oberoende ställning gentemot dem som fattat besluten. Detta krav på en inre kontroll i banken upprätthålls genom olika bestämmelser i BL av vilka den s.k. femtalsregeln (72 § andra stycket BL, i förslaget 3 § andra stycket) är den viktigaste. Femtalsregeln innebär att av styrelseledamöterna får högst en

för varje påbörjat femtal vara befattningshavare i banken. Andra bestämmelser är 75 § och 77 § andra stycket BL.

Vid genomgången av BL:s nuvarande bestämmelser om styrelsens befogenheter och funktion har utredningen funnit att några mera betydande ändringar inte bör göras. BL:s bestämmelser är uppbyggda så att beslutsfattandet sker kollektivt och att bankens centrala styrelse bär det yttersta ansvaret för verksamheten. Genom dessa bestämmelser upprätthålls en viss inre kontroll som med hänsyn till den roll bankerna har i samhället är av särskild betydelse. Denna kontroll kompletteras av bestämmelserna om samhällsrepresentation och om bankinspektionens tillsyn. Att i detta system t.ex. ge verkställande direktören så vidsträckta legala befogenheter som ABL föreskriver, bör enligt utredningen inte komma i fråga.

Till skillnad från ABL gäller i BL alltjämt att flera verkställande direktörer kan utses samt att bankbolagets firma skall tecknas av minst två personer i förening.

I 74 § uppräknas ett antal ärenden som styrelsen inte får delegera. Uppräkningen är uttömmande. Utredningen kan emellertid konstatera att det i bankaktiebolag förekommer ett flertal ärenden som är lika eller mer betydesefulla för banken än de ärenden som återfinns i uppräkningen. I stället för att komplettera denna har utredningen valt att ersätta huvuddelen av de uppräknade ärendena med en generell bestämmelse att styrelsen inte får delegera ärenden som är av principiell betydelse eller i övrigt av större vikt.

I 74 § femte stycket p 3 förbjuds bankaktiebolagets styrelse att delegera beslut om kredit till styrelseledamöter samt till vissa anställda och delegater i banken. Denna bestämmelse har emellertid behållits i förslaget men har ändrats bl.a. så att beslut om krediter i större utsträckning kan delegeras till direktioner eller andra delegatgrupper om det sker enligt föreskrifter som bankinspektionen skall utfärda.

Utredningen har även funnit skäl att vidta vissa jämkningar i de bestämmelser som värnar om bankstyrelsens oberoende gentemot bl.a. delegater och anställda i banken. Vid översynen av dessa bestämmelser framkom att begreppet "befattningshavare" som återfinns i 72 § andra stycket, 75 § och 77 § andra stycket BL, givits olika betydelser i olika paragrafer. Alla tjänstemän i banken omfattas av begreppet befattningshavare. I vissa paragrafer – såsom i 72 § andra stycket och 77 § andra stycket BL – inbegrips därutöver även personer som utan att vara tjänstemän i banken av styrelsen fått särskilda uppdrag att ensamma eller tillsammans med andra vidta sådana åtgärder som annars ankommer på styrelsen.

Utredningen anser det otillfredsställande att samma term har olika innebörd i skilda paragrafer. Därför föreslår utredningen att begreppet befattningshavare mönstras ut ur banklagstiftningen. I andra sammanhang, t. ex. i ABL:s redovisningsbestämmelser, används begreppet anställd. Utredningen föreslår att detta begrepp införs också i BL. För personer som alltså inte alltid behöver vara anställda i banken men som fått uppdrag som annars ankommer på styrelsen, används i förslaget begreppet delegat.

Även om begreppet anställd är ett vedertaget begrepp, har inte någon enhetlig definition kunnat återfinnas i de författningar där uttrycket förekommer. Man har utgått från att uttrycket är ett känt begrepp och har

därefter gjort vissa undantag eller i förarbetena jämställt vissa personer med de anställda. Därför anser utredningen att begreppet anställd kan användas i BAL och i denna lags förarbeten och här ges en självständig betydelse.

Med anställd bör i BAL – liksom i de flesta andra författningar – avses person som genom ett tjänsteavtal är knuten till banken. Synonyma beteckningar av ordet anställd kan därvid vara tjänsteman eller löntagare. Några större problem att avgöra vilka som är anställda i en bank torde inte föreligga. Anställd är t.ex. alltid den verkställande direktören. Av rättspraxis framgår emellertid att offentliga eller privata s.k. förtroendeuppdrag i flera fall inte grundar något anställningsförhållande. En styrelseledamot är således inte att betrakta som anställd. Begreppet anställd bör i BAL normalt inte heller inbegripa arbetande styrelseordförande, arbetande vice styrelseordförande eller delegat. I vissa fall kan det emellertid tänkas att en arbetande styrelseordförande eller delegat i instruktioner utfärdade av styrelsen ålagts arbetsuppgifter av sådan art och i sådan omfattning att de vid tillämpningen av en viss bestämmelse i BAL bör jämställas med anställd. Därvid bör det avgörande vara att bestämmelserna träffar bankerna lika. Det sakliga innehållet i funktionen bör vara bestämmande och inte de organisatoriska formerna.

Vissa kompletteringar och jämkningar har emellertid gjorts i förslaget för att söka få detta i överensstämmelse med ABL. Här kan nämnas bestämmelserna om styrelseledamöternas antal (1 § första stycket) och uppdragstid (1 § tredje stycket), bestämmelserna om skyldighet att lämna viss information inom koncern (9 §) samt jävsbestämmelserna i 13 §.

Lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag är numera en permanent lagstiftning. Utredningen har övervägt att arbeta in bestämmelserna i denna lag i förslaget. Härigenom skulle BAL ge en fullständig bild av hur bankbolagens styrelser skall vara sammansatta. Utredningen har emellertid avstått från detta med hänsyn till att så inte skett vid översynen av ABL och försäkringsrörelselagen. Bestämmelserna i lagen om styrelserepresentation är tämligen omfattande och berör samtliga bankinstitut. Utredningen har däremot i de föreslagna motiven för olika paragrafer berört vad som skall gälla för arbetstagarledamöterna och även på vissa ställen i lagtexten hänvisat till denna lag.

1 § Ett bankaktiebolag skall ha en styrelse med minst fem ledamöter. Styrelsen skall förvalta bankaktiebolagets angelägenheter i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag. Styrelsen väljs av bolagsstämman. Regeringen får dock utse högst fem ledamöter i styrelsen (offentliga styrelseledamöter) med uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i bankbolagets verksamhet. Även annan styrelseledamot får, om så föreskrivs i bolagsordningen, tillsättas i annan ordning än genom val av bolagsstämman. Särskilda bestämmelser om att styrelseledamot skall utses av annan än bolagsstämman finns i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag.

Styrelseledamöternas uppdrag gäller för den tid som anges i bolagsordningen. Uppdragstiden får inte omfatta mer än fyra räkenskapsår och skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av den ordinarie bolagsstämma på vilken styrelseval förrättas.

Vad som sägs i denna lag om styrelseledamöter skall i tilllämpliga delar gälla även suppleanter.

Paragrafen, som motsvarar 8 kap. 1 § och 6 § första stycket första meningen ABL och 71 § första stycket, 73 § första stycket och 76 § första stycket BL, upptar regler om bl.a. styrelsens storlek och om hur styrelsen utses.

Första stycket

Redan i 1887 års BL föreskrevs att antalet styrelseledamöter skulle minst uppgå till fem och någon ändring har inte vidtagits därefter. Före år 1933 fanns det inte några föreskrifter om det högsta antalet styrelseledamöter. En begränsning av antalet styrelseledamöter infördes då efter förslag av 1932 års banksakkunniga. Som skäl för en begränsning anfördes bl.a. att ett stort antal ledamöter skulle kunna medföra att ledamöternas känsla av ansvar för bankens ledning avtrubbades, och att vid tillsättandet av en sådan styrelse en del personer skulle kunna inväljas inte så mycket av hänsyn till den insats i bankens ledning som de beräknas kunna göra, utan mer av hänsyn till deras ställning i samhället eller till andra liknande omständigheter. Med hänsyn till vikten för bankerna, och särskilt för de stora bankerna, att olika områden av det ekonomiska livet kunde bli företrädda i styrelsen, fick begränsningen givetvis inte göras alltför snäv. Maximiantalet styrelseledamöter bestämdes till tio med rätt för Konungen att, när särskilda skäl föreligga, medge ett större antal, dock ej högre än femton. I 1955 års BL bestämdes maximiantalet till femton. År 1968 höjdes maximiantalet till arton. I samband med införandet av offentliga styrelseledamöter i bank höjdes antalet år 1971 till tjugoen och år 1972 till det nuvarande antalet tjugotre.

I förslaget behålls kravet på en flermannastyrelse. De skäl som 1932 års banksakkunniga anförde för en begränsning av antalet styrelseledamöter synes emellertid knappast längre vara särskilt tungt vägande. För att få en väl fungerande och effektiv styrelse torde bankerna själva vara angelägna om att begränsa antalet ledamöter och till styrelseledamöter endast utse dem som genom sitt kunnande och sin erfarenhet kan förväntas göra en aktiv insats i bankens ledning. Bestämmelsen om högsta tillåtna antal styrelseledamöter föreslås därför utmönstrad. Någon sådan bestämmelse gäller inte heller för de allmänna aktiebolagen. Maximiantalet får därför nu i stället bestämmas i varje banks bolagsordning och därmed anpassas efter bankens individuella förhållanden.

Den schematiska rollfördelningen mellan ett aktiebolags olika organ är att den beslutande myndigheten tillkommer bolagsstämman, den exekutiva uppgiften utövas av styrelsen och den kontrollerande funktionen handhas av revisorerna. Utvecklingen har emellertid efter hand resulterat i att ledningen av ett bolags verksamhet i allt väsentligt kommit att ligga hos styrelsen. Vissa beslut av mer kvalificerad art ligger emellertid fortfarade kvar hos bolagsstämman. Denna uppdelning av bolagsorganens uppgifter gäller således även för bankaktiebolagen. I stycket föreskrivs att styrelsen skall förvalta bankaktiebolagets angelägenheter i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag. Med uttrycket "förvalta" avses med hänsyn till vad som ovan nämnts något mer än att ta hand om bankens verkställande funktioner. Styrelsens förvaltningsrätt innefattar förutom de verkställande uppgifterna, vilka styrelsen i stor utsträckning delegerar till verkställande direktören eller andra delegater, i stort sett alla beslutandebefogenheter utom dem, som enligt särskilda bestämmelser i BAL skall vara förbehållna bolagsstämman.

Stämman skall t.ex. utse förvaltnings- och kontrollorgan och besluta om fastställelse av resultaträkningen och balansräkningen samt om dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. – Som nämnts i inledningen till detta kapitel utgör verkställande direktören i ett bankbolag inte något självständigt bolagsorgan på sätt ABL föreskriver. En verkställande direktör i ett bankbolag handlar hela tiden inom ramen för de befogenheter som styrelsen tilldelar honom (se närmare kommentaren till 4 §).

Andra stycket

Bolagsstämman skall välja styrelsen. I 1955 års BL infördes möjligheten att enligt bestämmelse i bolagsordningen utse en eller flera styrelseledamöter i annan ordning än genom val av bolagsstämman. 1975 års ABL har en motsvarande bestämmelse (8 kap. 1 § andra stycket). Bestämmelsens tillämplighet är beroende av initiativ från bankens egen sida. Genom att ta in en föreskrift i bolagsordningen att styrelseledamöter kan utses på annat sätt kan ett bankaktiebolag frivilligt bereda representation i sin styrelse för t.ex. stat, kummun, anställda, särskild myndighet eller institution, offentlig eller enskild. Även en minoritet av aktieägare kan på sådant sätt få rätt att tillsätta en styrelseledamot.

Den regel som medger att det i bolagsordningen tas in bestämmelser om att utse styrelseledamöter på annat sätt än genom beslut av bolagsstämman har inte försetts med några begränsande förbehåll i lagtexten. Även om lagtexten inte förbjuder en föreskrift i bolagsordningen att val av styrelse ankommer på verkställande direktören eller revisor, strider emellertid en sådan föreskrift mot grunderna för ansvarsfördelningen mellan bolagsorganen och får därför inte förekomma. Att styrelsen utser samtliga styrelseledamöter kan också från flera synpunkter vara en otillfredsställande ordning. En sådan bestämmelse torde knappast förekomma i praktiken. Fallet behöver därför knappast lagregleras. Skulle missbruk förekomma har f.ö. aktieägarna möjlighet att reagera exempelvis genom att ändra bolagsordningen.

För att ge samhället direkt medverkan i och inflytande över besluten i de privatägda affärsbankerna infördes år 1971 en bestämmelse som gav regeringen möjlighet att utse styrelseledamöter. Dessa s.k. offentliga styrelseledamöter skall ha till uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i bankens verksamhet. Högsta antalet offentliga ledamöter bestämdes till tre. Som en följd av samgåendet mellan Skandinaviska banken och Stockholms Enskilda bank utvidgades år 1972 regeringens rätt till att utse fem sådana ledamöter. Regeringens beslut att tillsätta offentliga ledamöter bör fattas först efter det att ifrågavarande bank under hand beretts tillfälle att lägga fram sina synpunkter i fråga om personvalet. Samrådsförfarandet sker helt formlöst. De av regeringen utsedda offentliga styrelseledamöterna skall vid votering och i fråga om quorum inräknas i det antal styrelseledamöter som bestämts i bolagsordningen.

Enligt lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag har de anställda rätt att utse högst två styrelseledamöter i bl.a. ett bankaktiebolag med mer än 25 anställda. Enligt 7 § nämnda lag skall dessa styrelseledamöter inte räknas in i antalet styrelseledamöter enligt första stycket.

Tredje stycket

BL:s bestämmelse om tiden för styrelseledamots uppdrag stämmer i stort överens med bestämmelsen i 1944 års ABL. Bestämmelsen har i förslaget fått samma lydelse som i 1975 års ABL. Styrelseledamots uppdrag gäller för tid som anges i bolagsordningen. Uppdragstiden får inte överstiga en tidsperiod om fyra räkenskapsår och skall upphöra vid den ordinarie bolagsstämma där styrelseval förrättas. Bolaget är, fastän det inte anges i lagen, skyldigt att underrätta den som väljs till styrelseledamot. Styrelseuppdraget upphör vid utgången av den stämma då tiden löper ut även om stämman försummat nyval. Detta innebär att längsta tiden för uppdraget har utökats från nuvarande tre till fyra år. Enligt 1911 års BL var maximitiden fem år. Utredningen vill i detta sammanhang påpeka att det endast med stor tveksamhet kan utläsas av den föreslagna lagtexten att uppdragstiden för styrelseledamot förlängts med ett år. Maximitiden har visserligen bestämts till fyra år men skall avse räkenskapsår, vilket kan tolkas som om uppdragstiden alltjämt är begränsad till maximalt tre år. Enligt utredningens mening når man en klarare bestämning av uppdragstiden om "räkenskapsår" i lagtexten utbyts mot "år". En sådan förändring av lagtexten bör emellertid samtidigt vidtas i motsvarande bestämmelser i bl.a. ABL och försäkringsrörelselagen.

Maximitiden för uppdraget gäller alla styrelseledamöter och inte bara dem som valts på bolagsstämman. Om en styrelseledamot som utsetts på annat sätt än genom val på bolagsstämman – t.ex. en av regeringen utsedd offentlig ledamot – fått ett styrelseuppdrag på mer än fyra år, utgår uppdraget trots detta vid den ordinarie bolagsstämman under fjärde året efter det han valts. Inget hindrar att samma person utses för en ny mandatperiod. I lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag finns särskilda bestämmelser om tiden för en styrelseledamots uppdrag (15 §). Denna tid stämmer överens med den i detta stycke föreslagna uppdragstiden. En samordning bör därför eftersträvas och lätt kunna ske.

Fjärde stycket

Om styrelsesuppleanter skall finnas, måste detta anges i bolagsordningen med uppgift om antalet eller lägsta och högsta antalet, se 2 kap. 5 § 6 punkten. För suppleanter gäller i tillämplig delar detsamma som för styrelseledamöter. Suppleanter för offentliga styrelseledamöter skall enligt departementschefens uttalanden i prop 1970:141 s. 13 inte finnas.

2 § Ett uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om ledamoten eller den som utsett honom begär det. En anmälan om detta skall göras hos styrelsen och, i det fall då ledamot som inte är vald på bolagsstämman vill avgå, hos den som tillsatt honom.

Om en styrelseledamots uppdrag, upphör i förtid eller det uppkommer hinder för denne enligt 3 § att vara styrelseledamot och om det inte finns någon suppleant, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny ledamot för den återstående mandattiden tillsätts om inte den förutvarande ledamoten har varit offentlig styrelseledamot eller en sådan arbetstagarledamot som avses i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag. Skall ledamoten väljas på bolagsstämman, kan valet anstå till den nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter och antalet inte understiger fem.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser för det fall att styrelseledamots uppdrag upphör i förtid, motsvarar 8 kap. 2 § ABL och 73 § första stycket 2 punkten och andra stycket BL.

Styrelsemandat i ett bankaktiebolag är ett förtroendeuppdrag. Styrelseledamot har enligt *första stycket* rätt att efter anmälan avgå i förtid. Anmälan skall göras hos styrelsen och, om ledamoten inte är vald på bolagsstämman, hos den som tillsatt honom.

Enligt första stycket kan en styrelseledamot också när som helst skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom, dvs. bolagsstämman eller annan. Den som begär att en av honom tillsatt styrelseledamot skall avgå i förtid, skall anmäla detta till styrelsen. Detta innebär att när en offentlig styrelseledamot eller en arbetstagarledamot entledigas av den som utsett honom, skall denne också anmäla detta till styrelsen.

Enligt ABL skall verkställande direktören kunna kvarstå i sin befattning även om han avgår ur styrelsen. Detta är inte möjligt i ett bankaktiebolag, eftersom det där alltid krävs att verkställande direktören skall vara styrelseledamot.

Upphör styrelseuppdraget i förtid eller blir en styrelseledamot omyndig eller försatt i konkurs eller bosätter han sig utomlands eller förlorar han sitt svenska medborgarskap och finns ingen suppleant för honom, skall enligt *andra stycket* övriga styrelseledamöter se till att en ny ledamot utses för den återstående mandattiden. Styrelsen skall alltså sammankalla bolagsstämman, om valet ankommer på stämman, eller anmoda den som skall tillsätta den nya ledamoten att fullgöra denna uppgift. Om den förutvarande styrelseledamoten var offentlig styrelseledamot eller arbetstagarledamot är de kvarvarande styrelseledamöterna inte skyldiga att vidtaga några åtgärder. I sådant fall ankommer det helt och hållet på regeringen resp. vederbörande fackliga organisation att ta ställning till om ny ledamot skall utses och i så fall för vilken mandattid.

Beträffande ledamot som skall väljas av bolagsstämman, får enligt andra stycket valet av denne anstå till nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med de kvarstående ledamöterna och suppleanterna och dessa inte är färre än fem. I detta antal kan inräknas styrelseledamöter, som inte utsetts av bolagsstämman, t.ex. offentliga styrelseledamöter och arbetstagarledamöter. Liksom enligt gällande BL kan styrelsen inte fungera om det i 1 § föreskrivna lägsta antalet styrelseledamöter underskrids. Denna reglering skiljer sig från motsvarande bestämmelse i ABL. Styrelsen i sådana bolag som enligt 8 kap. 1 § första stycket ABL skall ha minst tre ledamöter, kan vid inträffad vakans interimistiskt fungera med två ledamöter, såvida inte bolagsordningen föreskriver att styrelsen endast är beslutsför om tre ledamöter är närvarande.

Om en styrelseledamot, som enligt bolagsordningen skall tillsättas i annan ordning än genom val av bolagsstämman, inte utsetts, skall enligt 8 kap. 2 § tredje stycket ABL rätten förordna en ersättare. Anledningen till denna bestämmelse i ABL är att om en vakans får bestå och antalet styrelseledamöter därigenom kommer att understiga det i lagen eller bolagsordningen angivna minimiantalet, kan bolaget jämlikt 13 kap. 4 § ABL försättas i likvidation. Om underlåtenheten att utse ny styrelseledamot beror på bolagets egna organ, får bolaget stå sitt kast. Det skulle däremot vara

betänkligt om en utomstående, som enligt bolagsordningen skall utse styrelseledamot, genom att underlåta detta skulle kunna tvinga bolaget att träda i likvidation. Rätten skall därför i sådana fall förordna en ersättare, som avgår om ny ledamot tillsätts i vederbörlig ordning. Det torde höra till sällsyntheterna att bankaktiebolag med sina förhållandevis stora styrelser skulle komma i en situation som kräver nödtvungna kompletteringsval. Av denna anledning har utredningen funnit att ifrågavarande bestämmelse är onödig i banklagstiftningen.

3 § Styrelseledamöterna skall vara svenska medborgare och, om inte regeringen eller efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen i särskilda fall tillåter något annat, bosatta i Sverige. Den som är omyndig eller i konkurs får inte vara styrelseledamot.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i banken. Vid beräkningen av hur många av styrelseledamöterna som får vara anställda i banken skall hänsyn tas varken till de offentliga styrelseledamöterna eller till arbetstagarledamöterna enligt 8 § lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag.

Paragrafen motsvarar 8 kap. 4 § ABL och 72 § BL.

Första stycket

Styrelseledamot skall vara svensk medborgare och bosatt i Sverige. Detta stadgades redan i 1911 års BL, som också uppställde kravet att styrelseledamot skulle vara myndig. Att någon som befinner sig i konkurstillstånd skulle väljas till styrelseledamot ansågs mindre antagligt. Konkurstillstånd upptogs därför inte som diskvalifikationsgrund i denna paragraf och inte heller i 73 § andra stycket 1 punkten BL.

Att konkurstillstånd diskvalificerar för uppdrag som styrelseledamot är således en nyhet i förslaget, som därmed ställer upp samma kvalifikationskrav för styrelseledamot som ABL. I motsats till vad som gäller i ABL är emellertid villkoren i BL indispensabla. Utlänning eller utlandssvensk kan således inte såsom i ABL efter dispens av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer vara styrelseledamot. Utredningen har inte ansett sig kunna göra avkall på kravet på svenskt medborgarskap. Däremot anser utredningen att bosättningskravet i särskilda fall skulle kunna efterges. Det skulle t.ex. för ett bankaktiebolag kunna vara värdefullt att i styrelsen få ha kvar en styrelseledamot som tillfälligtvis på grund av tjänstgöring utomlands tvingas ändra bosättningsort. Det bör på samma sätt som i ABL och försäkringsrörelselagen ligga på regeringen eller på myndighet (bankinspektionen) som regeringen bestämmer att ge dispens från bosättningskravet.

De i första stycket upptagna kvalifikationskraven för styrelseledamot gäller också bankaktiebolags stiftare (2 kap. 1 §), och revisorer (10 kap. 2 §) samt – på grund av hänvisningar till förevarande paragraf – firmatecknare (14 §) och likvidator (13 kap. 7 §). För stiftare saknas varje möjlighet till dispens. Revisorer kan däremot få dispens från såväl kravet på svensk nationalitet som bosättning i landet.

I *andra stycket* upptas motsvarigheten till 72 § andra stycket BL vari sägs att av styrelseledamöterna får inte flera än en för varje påbörjat femtal vara befattningshavare i banken. Bestämmelsen infördes år 1933 i 1911 års BL,

samtidigt som delegation av vissa styrelsefunktioner tilläts. Enligt 1911 års BL hade dessa delegater inte något självständigt ansvar gentemot banken eller tredje man utan styrelsen svarade för delegaterna. Det förutsattes därför att styrelsen hade en viss efterhandsprövning av delegaternas beslut. Styrelsen kunde, om delegat förfarit olämpligt, vidta rättelse eller – om det behövdes – återkalla eller inskränka delegatens uppdrag. För att efterhandsprövningen inte enbart skulle bli en formalitet var det viktigt att styrelsen inte dominerades av befattningshavare som var delegater. Viktigt var också att styrelsen inte kom i ett beroendeförhållande till de delegater inom den centrala tjänstemannakretsen som skulle föredra ärenden inför den granskande styrelsen, dvs. medlemmar av den s.k. direktionen. Det var huvudsakligen mot denna bakgrund den s.k. femtalsregeln kom till. När nu bestämmelsen om delegats ansvar i 1955 års BL ändrats så att delegat själv bär ansvar för skada mot banken eller tredje man, minskas i viss mån betydelsen av styrelsens efterhandsgranskning av delegatsbesluten. Det måste dock i fortsättningen stå klart att styrelsen måste hålla en viss uppsikt över delegaternas verksamhet. Liksom hittills måste styrelsen ha en sådan uppbyggnad att den inre kontrollen i banken blir reell och effektiv. Under inga förhållanden får styrelsen behärskas av dem som står under dess överinseende. Genom den föreslagna bestämmelsen värnas således styrelsens självständighet gentemot samtliga befattningshavare i bolagets tjänst, dvs. anställda, och gentemot delegater oavsett om de inte är anställda i bankbolaget.

Enligt förslaget skall det yttersta ansvaret för bankens förvaltning ligga hos den centrala bankstyrelsen. Undantag görs inte för den verksamhet som styrs av delegerade beslut. Genom en omfattande rapportering till styrelsen av delegerade beslut skall denna ges möjlighet att granska i vart fall de viktigare besluten och den inriktning verksamheten därigenom får. Vid denna granskning är det viktig att styrelsen intar en oberoende ställning i förhållande till dem som fattat besluten. En effektiv och meningsfull granskning förutsätter emellertid också att styrelseledamöterna har kännedom om bankens verksamhet och skötsel. Denna kunskap kan i stor utsträckning förvärvas genom att styrelseledamöterna exempelvis deltar i olika beslutsorgan. Den mest effektiva inre kontrollen nås genom att styrelsen ges en sammansättning som samtidigt garanterar såväl oberoende som kompetens och kunskap om bankens verksamhet och skötsel.

Utvecklingen inom bankverksamheten har krävt en förändring av delegeringens art och omfattning samt av bankernas organisatoriska uppbyggnad. Det synes numera vara varken möjligt eller önskvärt att så strikt upprätthålla principen att styrelsen skall inta en så oberoende ställning till delegaterna som motiven till "femtalsregeln" ger uttryck åt. Av vissa bankers instruktioner framgår att flera styrelseledamöter aktivt deltar i bankernas lånedelegationer, kreditutskott m.m. En sådan ordning kan inte sägas ha inverkat menligt på styrelsens kontrollerande funktion. I detta sammanhang skall även erinras om den kontrollmöjlighet som det allmänna fått genom de offentliga styrelseledamöterna.

Ett alltför dominerande inflytande i styrelsen från anställda i banken får dock alltjämt anses olämpligt med hänsyn till styrelsens kontrollfunktion. Det mest väsentliga synes därvid vara att styrelsen inte kommer i

beroendeställning till den centrala tjänstemannakretsen inom banken. "Femtalsregeln" föreslås därför bli ändrad endast så att av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i banken. Beträffande den närmare innebörden av "anställd" hänvisas till inledningen till detta kapitel. Genom denna ändring ges "femtalsregeln" en lydelse som överensstämmer med hur gällande regel tillämpats i praxis.

I enlighet med gällande rätt föreskrivs i andra meningen att man vid tillämpningen av "femtalsregeln" inte skall medräkna de offentliga styrelseledamöterna bland styrelseledamöterna. Så har föreskrivits för att bestämmelsen om offentlig styrelserepresentation i bankerna inte som sidoeffekt skall medföra möjlighet för banken att i förhållande till vad som tidigare gällde öka bankmannarepresentationen i styrelsen.

Enligt 8 § lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag gäller "femtalsregeln" inte för arbetstagarledamot. Eftersom allmän lag viker för speciallag skulle tillägget beträffande arbetstagarledamot i pricip inte behöva göras. Utredningen har emellertid ansett det praktiskt att en hänvisning görs till bestämmelsen i nämnda lag.

I ett bankaktiebolag kan utses ett antal styrelsesuppleanter. Dessa är inte nödvändigtvis personliga ersättare åt de ordinarie ledamöterna. Vid utseende av suppleanter skall också hänsyn tas till "femtalsregeln". Vid ett styrelsesammanträde bör i första hand de ordinarie ledamöterna beredas tillfälle att närvara. Om inte samtliga ordinarie ledamöter kan infinna sig, kallas suppleant. Därvid skall vid kallelse till varje enskilt sammanträde iakttas att sammansättningen av ledamöterna, ordinarie och suppleanter, inte blir sådan att den står i strid med "femtalsregeln". Inget hindrar emellertid att samtliga ledamöter, ordinarie och suppleanter, kallas till sammanträdet. Vid sådant förhållande är det emellertid av vikt att det redan i början av sammanträdet klargörs vilka som vid sammanträdet skall utgöra styrelsen och äga rätt att delta i beslutsfattandet. Därvid skall naturligtvis bestämmelsen i bolagsordningen om antalet styrelseledamöter och "femtalsregeln" iakttas.

4 § Styrelsen skall inom sig utse verkställande direktör. Denne skall under styrelsens inseende leda verksamheten i banken.

Om det behövs, får flera verkställande direktörer utses bland styrelseledamöterna eller styrelsesuppleanterna. Styrelsen skall även förordna styrelseledamot eller styrelsesuppleant att vara ställföreträdare för den verkställande direktören (vice verkställande direktör).

Vad som sägs i denna lag om verkställande direktören skall i tillämpliga delar gälla vice verkställande direktör.

Paragrafen, som motsvarar 74 § första stycket och 76 § första stycket BL, upptar bestämmelser om verkställande direktör. Motsvarande bestämmelse i ABL finns i 8 kap. 3 §.

Beträffande denna paragraf hänvisas till vad som i detta kapitel inledningsvis sagts. Förslaget innebär i sak inte några förändringar i förhållande till gällande rätt. Alltjämt består olikheten vad gäller verkställande direktörens ställning mellan BL och ABL.

I bankaktiebolag måste obligatoriskt finnas en verkställande direktör.

Eftersom dennes befogenheter närmast är att anse som grundade på en delegation från styrelsens sida, skall styrelsen enligt *första stycket* inom sig utse en verkställande direktör. Någon möjlighet att utse verkställande direktören utanför styrelsekretsen finns således inte. I bankaktiebolag är således verkställande direktörens befogenheter grundade på direkta uppdrag från styrelsen. Han har alltså ställning som delegat med uppgift att under styrelsens inseende leda verksamheten i banken. Verkställande direktören kan också vid sidan om sin syssla som verkställande direktör av styrelsen ges andra uppdrag som delegat i banken. Som framgår av 5 § kan ett sådant delegatsuppdrag i princip tilldelas vem som helst, oavsett om vederbörande är styrelseledamot eller ej.

1949 års banklagssakkunniga ansåg att det i vissa fall kunde vara lämpligt att dela upp arbetsuppgifterna som tillhör den löpande förvaltningen i banken på flera verkställande direktörer. Detta förekom redan då i praktiken. En bestämmelse med detta innehåll togs också in i 1955 års BL. I förarbetena underströk departementschefen dock att flera verkställande direktörer endast undantagsvis skulle få utses. Samtidigt betonades nödvändigheten av att vid tillsättande av flera verkställande direktörer arbetsuppgifterna och därmed ansvaret fördelades mellan dem på ett klart sätt och att uppsikten över likviditeten alltid odelat borde åvila en av de verkställande direktörerna. I 5 § andra stycket föreskrivs därför att om flera verkställande direktörer utsetts, skall i en instruktion anges hur ledningen av bankens verksamhet skall fördelas mellan dem. Enligt ABL och försäkringsrörelselagen kan inte fler än en verkställande direktör utses.

Bestämmelsen i *andra stycket* fick sin nuvarande utformning år 1972 (prop. 1971:166 s. 9 f) som en följd av samgåendet mellan Skandinaviska banken och Stockholms Enskilda bank.

I andra stycket föreskrivs vidare att styrelsen skall bland styrelseledamöterna eller styrelsesuppleanterna utse en ställföreträdare för verkställande direktören. Om flera verkställande direktörer utses, bör styrelsen kunna förordna dessa att vara ställföreträdare för varandra.

I *tredje stycket* stadgas att vad som sägs i denna lag om verkställande direktör också skall gälla vice verkställande direktören. Eftersom ställföreträdaren för verkställande direktören skall vara antingen styrelseledamot eller styrelsesuppleant gäller även för honom de kvalifikationskrav som uppställs för styrelseledamot i 3 §.

5 § Styrelsen får med den inskränkning som följer av 6 § uppdra åt verkställande direktör eller någon annan att ensam eller tillsammans med andra vidta sådana åtgärder som annars ankommer på styrelsens egen prövning. En person som har fått ett sådant uppdrag kallas delegat.

Styrelsen skall i en instruktion meddela föreskrifter om de befogenheter som skall tillkomma verkställande direktör eller andra delegater. Instruktionen skall fastställas för ett år i sänder. Avser uppdraget att bevilja kredit, skall grunderna för kreditgivningen fastställas. Har flera verkställande direktörer utsetts, skall instruktionen ange hur ledningen av bankens verksamhet skall fördelas mellan dem. Styrelsen skall så snart det kan ske sända en avskrift av instruktionen till bankinspektionen samt, när ändringar vidtagits i instruktionen, underrätta inspektionen om detta.

Uppdrag som avses i första stycket kan när som helst återkallas eller inskränkas. Utan hinder av att styrelsen har lämnat delegatuppdrag får styrelsen själv avgöra ärenden av varje slag.

Paragrafen motsvarar 74 § andra–fjärde styckena BL.

Styrelsen skall förvalta bankaktiebolagets angelägenheter i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag. Förutom de rent verkställande uppgifterna innefattar styrelsens förvaltningsrätt samtliga beslutande befogenheter utom dem, som enligt uttryckliga stadganden i BL förbehålls bolagsstämman. Enligt denna paragrafs *första stycke* får dock styrelsen delegera de rent verkställande uppgifterna på verkställande direktör och även på andra personer. Det ligger i sakens natur att styrelsen i ett bankaktiebolag måste tillgripa delegation i vidsträckt omfattning. De beslut som har större betydelse bör dock redovisas, diskuteras och avgöras i styrelsen, eftersom det annars finns risk för att styrelsens ställning urholkas. Utredningen har ansett att denna viktiga princip bör komma till uttryck direkt i lagtexten (se 6 §).

I ett bankaktiebolag är det inte enbart verkställande direktören som kan ha ställning som delegat. Enligt första stycket kan styrelsen lämna delegatsuppdrag till vem som helst oavsett om denne tillhör styrelsen eller ej. Åtskilliga kvalificerade befattningshavare i bankerna har ställning av delegater. De kan ensamma få uppdrag från styrelsen, men oftast får de uppdrag att ingå i särskilda s.k. direktioner, utskott eller andra organ med beslutsfunktioner. Vidare kan de ingå i s.k. styrelser som kan finnas inrättade för olika distrikt av bankens verksamhetsområde, eller vid enskilda avdelningskontor.

Begreppet delegat är ett hävdvunnet uttryck inom bankvärlden. I första stycket har givits en definition av detta begrepp, som fortsättningsvis i förslaget används som benämning på personer som fått i uppdrag att avgöra styrelseärenden.

Beträffande *andra stycket* hänvisas till vad som inledningsvis sagts i detta kapitel.

Enligt stycket skall styrelsen i en särskild instruktion meddela föreskrifter angående de befogenheter som skall tillkomma verkställande direktör och andra delegater, som fått sina uppdrag enligt bestämmelsen i första stycket. Dessa instruktioner skall vara ändamålsenliga och tydligt avfattade. Detta är angeläget av bl.a. följande skäl.

Genom instruktionen måste en klar avgränsning göras mellan delegatens handlande i kraft av delegation å ena sidan och dennes handlande som anställd i banken å andra sidan. Detta får särskild betydelse för delegater som är anställda i banken. Skadeståndsskyldigheten för delegat regleras nämligen i 15 kap. och anställds skadeståndsskyldighet regleras genom de allmänna skadeståndsreglerna. Verkställande direktörens handlande i en bank grundar sig – förutom när han agerar som styrelseledamot – alltid på en delegation från styrelsens sida. Dennes ansvar för olika dispositioner regleras därför alltid enligt bestämmelserna i 15 kap. Det är emellertid även här av betydelse att avgöra i vilken egenskap verkställande direktören företagit en handling, eftersom bestämmelserna om styrelseledamots och delegats skadeståndsansvar i vissa avseenden skiljer sig åt. Som redan anmärkts under 4 § är det också viktigt, när flera verkställande direktörer utses, att det klart i instruktionen anges de olika verkställande direktörernas arbetsuppgifter och hur ansvaret fördelas mellan dem.

De flesta bankaktiebolag har ett rikt förgrenat kontorsnät och delegation måste tillgripas i stor omfattning. Styrelsen måste bli befriad från de mindre

kvalificerade avgörandena. Särskilt gäller detta vid kreditgivningen. Vad gäller delegaternas befattning med kreditgivningsärenden krävs självfallet att instruktionerna precist anger de gränser inom vilka den delegerade beslutanderätten får utövas. Det gäller inte enbart beloppsgränser utan även t.ex. hur säkerheterna skall vara beskaffade.

Instruktionerna skall fastställas för ett år i taget. Styrelsen skall emellertid fortlöpande se över instruktionerna och om det behövs snarast vidta erforderliga ändringar. Bankaktiebolagen skall också se till att bankinspektionen alltid har kännedom om de för banken aktuella instruktionerna. Genom skyldigheten för bankaktiebolagen att sända in avskrifter av instruktionerna till bankinspektionen ges inspektionen möjlighet att övervaka att kraven på tydlighet är uppfyllda och om en delegation överensstämmer med lag och framstår som ändamålsenlig och lämpligt avvägd.

Vad angår verkställande direktörens befogenheter har dessa inte såsom i ABL närmare bestämts i lag utan skall fastställas av styrelsen i en särskild instruktion. Verkställande direktören är som framgår av 5 § första stycket inte den ende som kan anförtros ärenden av sådan beskaffenhet att de annars ankommer på styrelsen. Denna har nämligen en allmän befogenhet att delegera sådana ärenden på en eller flera personer, antingen dessa är styrelseledamöter eller ej. Styrelsen är den högsta förvaltningsinstansen i bolaget och förutsätts som sådan hålla uppsikt över delegaterna. Ett uttryck för att styrelsen förväntas med uppmärksamhet följa delegaternas funktionsutövning är bestämmelsen i *tredje stycket* som tillåter styrelsen att när som helst återkalla eller inskränka delegaternas (inkl. verkställande direktörens) mandat eller utan hinder av detsamma själv avgöra ärende av varje slag.

6 § Styrelsen får inte uppdra åt enskild styrelseledamot eller någon annan att avgöra ärenden som är av principiell beskaffenhet eller i övrigt av större vikt.

Styrelsen får inte i något fall uppdra åt en enskild styrelseledamot eller någon annan att bevilja kredit till person eller sammanslutning som omfattas av bestämmelserna i 7 kap. 14 §.

Utan hinder av vad som sägs i andra stycket får styrelsen uppdra åt annan att inom fastställda gränser bevilja kredit till person eller sammanslutning som där avses i och för en av honom driven rörelse.

Styrelsen får i enlighet med de föreskrifter som bankinspektionen utfärdat uppdra åt enskild styrelseledamot eller någon annan att ensam eller i förening med andra bevilja kredit till andra anställda och delegater än sådana som avses i andra stycket och till dessa närstående personer eller sammanslutningar.

Bestämmelserna i denna paragraf om kredit skall gälla även i fråga om de garantiförpliktelser som bankaktiebolaget ikläder sig.

Paragrafen motsvarar 74 § femte och sjätte styckena BL.

Som framgår av motiven till 5 § första stycket måste styrelsen av praktiska skäl tillgripa delegation i vidsträckt omfattning. Vissa ärenden har emellertid ansetts vara av sådan betydelse eller av sådan art att de inte bör få delegeras. I 74 § femte stycket BL finns en uttömmande uppräkning av de ärenden som styrelsen själv alltid måste fatta beslut i. De flesta av dessa ärenden torde alltjämt ha en sådan angelägenhetsgrad att styrelsen själv bör besluta i dessa. Bankverksamheten förändras emellertid fortlöpande. Även om ifrågavarande bestämmelse föreskriver att styrelsen skall fatta beslut i ärendet, ligger i

praktiken det egentliga avgörandet på den verkställande ledningen. I bankaktiebolag förekommer även ett flertal andra ärenden som kan vara av lika stor eller större betydelse än de som räknas upp i nyss nämnda bestämmelse. Att komplettera uppräkningen även med dessa ärenden och därmed exakt ange dessa torde knappast vara möjligt. Mot en sådan lösning kan också anföras dels tolkningssvårigheter och gränsdragningsproblem och dels risken för att en sådan uppräkning blir alltför detaljerad. Härtill kommer att en sådan lösning skulle vara svår att anpassa till framtida förhållanden. Utredningen har mot denna bakgrund valt en annan lösning. I paragrafens *första stycke* föreskrivs att styrelsen inte får delegera ärenden som är av principiell beskaffenhet eller i övrigt av större vikt. Denna bestämmelse skulle kunna exemplifieras i lag med de ärenden som nu återfinns i uppräkningen i 74 § femte stycket BL. Som nämnts tidigare är emellertid dessa ärenden inte alltid representativa för vad som får anses vara ärenden av principiell beskaffenhet eller i övrigt av större vikt. Utredningen har därför valt att i lagtexten utesluta denna uppräkning dock med undantag för beslut om kredit till bl.a. vissa anställda och delegater inom banken. Delegation av beslut i dessa senare ärenden kräver enligt utredningens mening en särskild reglering.

Den föreslagna förändringen skall inte behöva innebära att bankstyrelserna får en helt ny utgångspunkt för bedömningen av i vilken utsträckning delegation får förekomma. Alltjämt bör således de policybetonade frågorna som anger verksamhetens mål och inriktning alltid avgöras av styrelsen. Ärenden som innebär att större investeringar skall göras, att nya rörelsegrenar skall startas eller förvärvas eller att bankens verksamhet skall omstruktureras utgör andra exempel på sådana ärenden vars avgöranden bör förbehållas styrelsen. Vilka ärenden som skall anses vara av principiell beskaffenhet eller i övrigt av större vikt får i det enskilda fallet avgöras av bankstyrelsen. Som måttstock vid denna bedömning bör dock de ärenden som nu anges i 74 § femte stycket BL tjäna. Nedan följer därför en redogörelse för dessa ärenden.

1. inrättande eller indragning av avdelningskontor eller övertagande av annan bankrörelse.
2. förvärv eller avyttring av fastighet, avsedd för bankens inrymmande eller för att tillgodose därmed sammanhängande behov.

Beslut i ärenden enligt 1 och 2 fattas i praktiken redan nu av den verkställande ledningen i banken. Rör dessa beslut stora värden eller är de av större vikt bör styrelsen inte kunna delegera dessa ärenden.

3. förvärv av aktier, emissionsbevis, förlagsbevis som avses i 55 § första stycket 5 BL samt andel i aktiefond och i ekonomisk förening i andra fall än då fråga är om sådant värdepapper som är utmätt eller pantsatt för bankbolagets fordran, eller förvärvet sker med stöd av 55 § andra eller tredje stycket BL och styrelsebeslut angående förvärvet inte kan avvaktas utan olägenhet.

Denna punkt fick år 1979 sin nuvarande lydelse mot bakgrund av de förändringar i BL som infördes i samband med fondkommissionslagens

tillkomst (prop 1978/79:9). I denna lag finns det bestämmelser om att bankinspektionen under vissa förutsättningar kan lämna bankinstitut tillstånd att driva fondkomissionsrörelse samt bestämmelser om vad som gäller för sådan rörelse. Dessa bankinstitut har vidare rätt att inneha ett handelslager värdepapper. Denna möjlighet för bankerna att förvärva värdepapper krävde en ändring av delegationsreglerna, eftersom bankernas styrelser inte sammanträder så ofta att det i praktiken var möjligt att skaffa styrelsebeslut för varje förvärv eller omplacering av värdepapper. Motsvarande gällde i samband med bankernas förvärv av värdepapper vid emissioner på den allmänna marknaden. Bestämmelsen förutsatte att bankstyrelserna ställde upp krav på att förvärv med stöd av delegation skulle rapporteras till styrelsen. Vidare har som en följd av de ändringar i 54–56 §§ BL som år 1979 kom till stånd på förslag av kapitalmarknadsutredningen, (prop. 1978/79:165) förbudet för styrelsen att delegera ärenden som avser förvärv av förlagsbevis utgått ur denna punkt. Ett undantag gäller dock för sådana förlagsbevis som avses i 55 § första stycket 5 BL.

Även om bestämmelserna i denna punkt inte förs över till BAL bör de i princip alltjämt gälla. I den gällande bestämmelsen undantas från förbudet att delegera beslut om förvärv av sådana värdepapper som skall ingå i bankens handelslager i fondkommissionsrörelsen eller förvärv av värdepapper vid emission på den allmänna marknaden. Om dessa förvärv skall få undantas krävs emellertid att ett styrelsebeslut angående förvärvet inte kan avvaktas utan olägenhet. Denna senare förutsättning måste emellertid anses onödig eftersom det i praktiken aldrig är så att ett styrelsebeslut i dessa fall kan avvaktas utan olägenhet.

4. fastställande av allmänna räntesatser för in- och utlåning; dock att beslut, där så påkallas av allmän ränteförändring, må utan styrelsens hörande meddelas för tiden intill nästkommande styrelsesammanträde.

Denna bestämmelse, som infördes år 1933 i BL, finns inte närmare motiverad i förarbetena. I likhet med andra ärenden i uppräkningen torde man ha ansett att dylika ärenden är av så väsentlig betydelse att någon delegation inte bör ifrågakomma. Numera föreligger det emellertid ofta en viss automatik i räntesättningen, eftersom räntesatserna i princip följer förändringarna av diskontot. Ärendena som berörs i denna bestämmelse behöver därför inte nödvändigtvis avgöras av styrelsen. Om styrelsen inte avgör ett sådant ärende, bör dock beslutet anmälas i efterhand till styrelsen. Det är emellertid inte uteslutet att en räntesättning i något fall skall anses vara ett ärende av principiell beskaffenhet eller av större vikt. En räntesättning behöver inte nödvändigtvis vara knuten till en förändring i diskontot. I sådant fall bör styrelsen besluta i ärendet.

5. utgivande av obligationer med längre löptid än ett år.

Denna punkt i uppräkningen kom till år 1979 efter förslag av kapitalmarknadsutredningen (prop 1978/79:165) som en följd av de samtidigt föreslagna bestämmelserna i 66 § BL om banks möjlighet att ge ut obligationer. Ett ärende som avser utgivande av obligationer med en längre löptid än ett år bör alltjämt utgöra ett ärende av större vikt och som sådant bör det inte då

delegeras. Liksom hittills bör dock beslut att ge ut bankcertifikat kunna delegeras.

Bankinspektionen skall enligt 5 § andra stycket ta emot och granska de instruktioner i vilka ges föreskrifter om de befogenheter som skall tillkomma verkställande direktör eller andra delegater. Vid den granskning av instruktionerna som därvid görs bör bankinspektionen med uppmärksamhet följa omfattningen av delegationen så att denna inte inbegriper ärenden som kan anses vara av principiell betydelse eller av större vikt

Andra stycket

Som ovan nämnts anser utredningen att styrelsens möjlighet att delegera beslut om kredit till anställda och delegater i banken även fortsättningsvis bör regleras i lag. Den gällande bestämmelsen i detta ämne finns intagen i 74 § femte stycket 3 BL.

Denna bestämmelse har ett visst samband med kreditjävsbestämmelsen i 61 § BL som ändrades år 1975 (jfr. prop. 1975: 73 sid. 53 och 57). Före år 1975 gällde kreditjävsbestämmelsen personer i den s.k. delegatgruppen i vilken ingår verkställande drektören och dennes ställföreträdare samt annan befattningshavare som ensam eller tillsammans med annan får avgöra på bankstyrelsen ankommande ärenden samt makar till sådan person. Med befattningshavare förstods förutom tjänsteman i banken, också annan person som fått i uppdrag att ingå i bankens direktion, s.k. kreditutskott, lånedelegation eller i annat liknanade organ på central eller lokal nivå i banken.

Bankföreningen hemställde år 1973 om en ändring av kreditjävsreglerna så att delegatgruppen begränsades till verkställande direktören och dennes ställföreträdare, eftersom den personkrets som ingick i den dåvarande delegatgruppen var alltför vid och inrymde ett stort antal underordnade befattningshavare.

Bankinspektionen instämde i att personkretsen var alltför vid men förordade en inte fullt så snäv begränsning av personkretsen som den som bankföreningen föreslagit. Enligt inspektionen borde alla de befattningshavare som har ett centralt inflytande på banks kreditgivning, dess villkor etc. omfattas av kreditjävsbestämmelsen. Inspektionen förordade därför att denna skulle omfatta "verkställande direktör och dennes ställföreträdare samt annan befattningshavare i ledande ställning som handlägger kreditfrågor". Det fick sedan ankomma på inspektionen att ta ställning till vilka personer som omfattades av bestämmelsen i fråga.

En sådan ändring av 61 § BL krävde enligt inspektionen att även 74 § femte stycket p 3 BL ändrades, eftersom denna bestämmelse är direkt knuten till reglerna om kreditjäv. Inspektionen uttalade därvid: "Det är en oundgänglig förutsättning för en uppmjukning av reglerna om kreditjäv att alla krediter till personer som f.n. är kreditjäviga även i fortsättningen prövas av högre instans i banken".

Departementschefen delade inspektionens uppfattning om den kreditjäviga kretsen. I överensstämmelse med vad inspektionen föreslagit borde enligt departementschefen vidare 74 § femte stycket 3 p BL ändras så att alla krediter till personer som f.n. är kreditjäviga också i fortsättningen skall

prövas av styrelsen. Personkretsen i 74 § femte stycket 3 p BL bestämdes därför på följande sätt.

1. Verkställande direktör
2. vice verkställande direktör
3. andra befattningshavare i ledande ställning som har delegatuppdrag vad gäller kreditärenden,
4. andra befattningshavare, som är delegater,
5. samtliga styrelseledamöter utan delegatsuppdrag,
6. bolag, förening eller annan sammanslutning vari sådana personer som avses i p 1–5 är styrelseledamot eller såsom delägare eller medlem äger ett väsentligt ekonomiskt intresse,
7. den som är gift med person som avses under p 1–5.

De personer som anges i 1–3 är desamma som nämns i 61 § första stycket BL. Enligt 61 § åttonde stycket BL prövar bankinspektionen frågan om befattningshavare skall anses ha sådan ledande ställning som avses i 61 § första stycket BL. Vidare överensstämmer de personer som anges i 5 med de personer som nämns i 61 § andra stycket BL. Med "befattningshavare" i 3 och 4 avses förutom tjänstemän i banken även personer som fått i uppdrag att ingå i bankens direktion, kreditutskott, lånedelegation eller i annat liknande organ på central eller lokal nivå i banken.

Som framgått måste således styrelsen enligt gällande bestämmelse själv besluta om kredit till bl.a. samtliga delegater i banken. Som tidigare nämnts har utvecklingen inom bankverksamheten krävt en förändring av delegeringens art och omfattning samt av bankernas organisatoriska uppbyggnad. Av praktiska skäl har bankstyrelserna tvingats tillgripa delegation i en allt större omfattning och ofta i kreditgivningsärenden. Det finns således ett stort antal delegater i bankerna på såväl regional som lokal nivå, såsom kamrerare och andra anställda i motsvarande ställning. Styrelserna har alltså att avgöra ett ständigt ökande antal ärenden om krediter till personer med delegatsuppdrag i banken. I de större bankerna har dessa ärenden fått en avsevärd omfattning och det finns anledning att fråga sig om det är meningsfullt att i den omfattning som för närvarande gäller, förlägga besluten i samtliga dessa ärenden till styrelsen. Enligt utredningens mening talar övervägande skäl för att krediter till vissa delegater bör kunna beslutas av direktioner eller kreditorgan närmast under styrelsen eller också av regionstyrelser eller kreditorgan närmast under denna nivå. Centralstyrelsen bör således i så stor utsträckning som möjligt avlastas beslut om kredit till bankens befattningshavare. Endast sådana beslut som är verkligen motiverade bör fattas av styrelsen och därmed ges en mer ingående prövning.

Utredningens uppfattning är den att personkretsen i bestämmelsen är alltför vid och frågan är hur denna lämpligen kan avgränsas. Minimikravet är naturligtvis att ingen i banken får bevilja sig själv kredit. Den som söker krediten får inte heller genom sin ställning inom banken ges möjlighet att påverka kreditbeslutet. Någon större förändring i förhållande till vad som gäller nu bör det inte heller vara fråga om. Ändringen skall endast medföra att besluten om kredit till vissa delegater inom banken förs ner från högsta instans till en något lägre instans. Besluten om kredit skall dock alltid fattas på en nivå som ligger över den på vilken delegaten är verksam.

Att i lagtext exakt ange de personer, till vilka styrelsen själv måste fatta beslut om kredit torde vara en nära nog omöjlig upgift, om bestämmelsen samtidigt skall vara förhållandevis kortfattad. Bestämmelsen skall också vara så utformad att den skall kunna tillämpas på banker med olika organisationer, storlekar och omfattningar av delegation. För att på ett smidigt sätt avgränsa personkretsen enligt denna paragraf anser utredningen att alla krediter till de personer som f.n. omfattas av bestämmelserna om kreditjäv i 61 § BL även fortsättningsvis måste prövas av styrelsen.

Detta har kommit till direkt uttryck i lagtexten genom hänvisningen till 7 kap. 14 §. Den i detta lagrum angivna personkretsen är:

a) aktieägare med ett aktiekapital som uppgår till lägst tre procent av hela aktiekapitalet,
b) styrelseledamot,
c) delegat i ledande ställning som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande kreditärenden,
d) anställd som innehar en ledande ställning inom bankbolaget
e) den som är gift med eller sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden med person som avses under a – d,
f) juridisk person i vilken sådan person som avses under a – e har ett väsentligt ekonomiskt intresse i egenskap av delägare eller medlem.

Den här avsedda personkretsen har närmare definierats i anslutning till kreditjävsbestämmelsen (7 kap. 14 §), och här hänvisas endast till den redogörelsen. Det bör dock erinras om att bankinspektionen i 7 kap. 14 § andra stycket tillagts befogenheten att pröva fråga om anställd eller delegat skall anses inneha en sådan ledande ställning som avses i c och d ovan. Leder en sådan prövning till att person skall omfattas av kreditjävsbestämmelsen, följer av detta stycke att kreditbeslutet måste fattas av styrelsen. Det bör här påpekas att detta innebär en förändring så till vida att beslut om kredit till juridisk person vari sådan person som avses under a–e har uppdrag som styrelseledamot enligt förslaget får delegeras från styrelsen.

I paragrafens *tredje stycke* upptas ett undantag till förbudet att delegera beslut om kredit till de personer eller sammanslutningar som nämns under punkterna a) – f) ovan. Här föreskrivs nämligen att styrelsen kan inom vissa fastställda gränser delegera besluten om kredit till dessa personer eller sammanslutningar om krediten lämnas i och för en rörelse som någon av dessa driver. Detta undantag finns redan i gällande lag.

Enligt *fjärde stycket* får styrelsen till en enskild styrelseledamot eller någon annan delegera beslut om kredit till andra anställda och delegater än de som avses i andra stycket eller till dessa närstående fysiska eller juridiska personer. Bland de delegater som här avses ingår ett stort antal kamrerare och andra anställda i motsvarande ställning på olika nivåer i banken. Delegation enligt detta stycke skall följa de föreskrifter som inspektionen efter samråd med de olika bankerna utarbetar. Dessa föreskrifter bör vara så utformade att beslut om kredit till nämnda personer måste fattas på en sådan nivå i banken att den presumtive kredittagaren saknar möjlighet att påverka prövningen. Vid utformningen av föreskrifterna bör således hänsyn tas till bankernas organisation och, om så krävs, till enskilda delegaters individuella ställning i banken.

I paragrafens *femte stycke* har till andra–fjärde styckenas bestämmelser

gjorts ett tillägg, varigenom motsvarande förbud mot delegation kommer att gälla beslut om ställande av garanti för krediter. Eftersom utredningen föreslagit att ärenden som rör utgivande av obligationer ej längre alltid måste behandlas av styrelsen har den gällande bestämmelsen om ställande av garanti för obligationer i detta stycke fått utgå. Utredningen finner även att det saknas behov av en sådan bestämmelse.

7 § Regeringen kan förordna att delegatsuppdrag som avser flera personer skall omfatta också offentliga styrelseledamöter. Avser uppdraget att delta i en regionstyrelse eller ett motsvarande organ, kan regeringen förordna att en person som inte är ledamot av bankens styrelse skall omfattas av uppdraget med uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i verksamheten.

Om uppdraget åt en delegat innebär att han skall ingå i en kontorsstyrelse, får kommunfullmäktige i den kommun där kontoret är beläget förordna högst två personer, som utses av fullmäktige och som skall ha till uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i verksamheten. Är kontorsstyrelsen gemensam för kontor i två kommuner, får fullmäktige i vardera kommunen utse en sådan person. Är styrelsen gemensam för kontor i tre eller flera kommuner, utses personerna av fullmäktige i de två kommuner som har flest invånare.

Paragrafen överensstämmer med 74 a § första och andra styckena BL.

Första stycket

Med hänsyn till den nyckelroll som bankaktiebolagen har på kreditmarknaden har det ansetts vara av särskilt intresse för samhället att få inflytande i och kontroll över dessa bankers verksamhet. Bestämmelsen i 5 § första stycket om möjlighet för bankstyrelserna att delegera sin beslutanderätt till direktioner och kreditutskott och till regionala eller lokala styrelser har utnyttjats i stor utsträckning. I 1970 års proposition om införande av offentliga styrelseledamöter i bankbolagen förutsattes att varje offentlig styrelseledamot skulle aktivt följa bankens verksamhet och hålla sig informerad om handläggningen av viktigare ärenden, även om de beslutades av annat organ i banken än styrelsen. I två hänseenden infördes regler som gav offentliga styrelseledamöter möjlighet att utanför styrelsesammanträdena delta i arbetet inom banken. Enligt den ena regeln har offentlig styrelseledamot – om det finns flera, den eller de som förordnas av regeringen – rätt att närvara och delta i överläggningar när ärende, som senare skall behandlas av styrelsen, förbereds av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller befattningshavare i banken (11 § tredje stycket). Den andra regeln gav regeringen rätt att förordna att offentlig styrelseledamot skulle omfattas av delegatsuppdrag att avgöra ärenden i stället för styrelsen. Bestämmelsen var avsedd att tillämpas endast om särskilda skäl föranledde det och var begränsad till fall när flera delegater utsetts. Bestämmelsen infördes för att öppna möjlighet till samhällsrepresentation i Skandinaviska Bankens tre centralkontorsstyrelser. Bakgrunden till detta var att denna banks huvudstyrelse utgjordes av de personer som ingick i centralkontorsstyrelserna.

Efter hand visade det sig att de offentliga styrelseledamöterna omöjligen kunde hinna befatta sig med annat än en begränsad del av det beslutsfattande som förekom på olika nivåer inom en bank. Detta gällde särskilt de större bankbolagen, som decentraliserat betydande delar av verksamheten till

regionala styrelser och andra organ. Formerna för den omfattande delegationen av styrelsens beslutanderätt har visserligen alltid måst regleras i detalj av bankens instruktioner. Styrelsen skall i efterhand genom ett rapportsystem kunna följa hur den överlåtna beslutanderätten utövats av de styrelsen underställda organen. I praktiken kan bankstyrelsen knappast ändra på beslut som har fattats på lägre nivå. Följden av detta blev att de offentliga styrelseledamöternas möjligheter att påverka beslutsfattandet i banken minskade i samma mån som styrelsen delegerade beslutanderätten till olika delegatgrupper. Mot denna bakgrund breddades det allmännas representation i bankerna, vilket kom till uttryck i proposition 1975/76:53. Behovet av att bygga ut det nuvarande systemet med samhällsrepresentanter i bankerna framträdde särskilt tydligt mot bakgrund av den betydande delegering av styrelseärenden som inom storbankerna (bl.a. Svenska Handelsbanken och Götabanken) sker till regionala styrelser.

Den ändring som i detta hänseende kom till stånd år 1976 i 74 a § BL innebar följande. Regeln, som ursprungligen infördes år 1971 och som skulle tillämpas på Skandinaviska Enskilda Bankens centralkontorsstyrelser, behölls även i fortsättningen men kravet att särskilda skäl skulle föreligga togs bort. Enligt denna bestämmelse ägde regeringen förordna att de offentliga ledamöterna i huvudstyrelsen också skulle få ingå i de regionala styrelserna. Bestämmelsen skulle också kunna tillämpas på andra delegatgrupper som helt eller delvis bestod av styrelseledamöter.

Den nyss nämnda bestämmelsen, som i princip var anpassad till Skandinaviska Enskilda Bankens organisation, var inte lämplig för övriga banker. I konsekvens med vad som redan gällde för denna bank infördes samhällsrepresentation även i övriga bankers regionala topporgan. I BL infördes därför en bestämmelse som gav regeringen rätt att utse en särskild samhällsrepresentant som skulle ingå i regionstyrelse eller annat högsta organ för ett större geografiskt område och ha till uppgift att verka för att samhällets intressen beaktades i bankens verksamhet. Bestämmelsen tog sikte på de regionstyrelser som finns i Svenska Handelsbanken, Götabanken och PKbanken och på de regiondirektioner som finns i Götabanken.

De ovan redovisade bestämmelserna, som nu finns intagna i 74 a § första stycket BL, har utan sakliga ändringar förts över till denna paragrafs första stycke.

Andra stycket

Bankstyrelsernas delegering av sin beslutanderätt sker också till kontorsstyrelser,dvs. styrelser som är knutna till avdelningskontor och andra lokala kontor. De handlägger ofta kreditfrågor som är viktiga för den kommun eller den bygd där kontoret är beläget. Styrelserna består vanligtvis av kontorsföreståndaren och ett mindre antal personer som representerar olika intresseområden i orten. Bankaktiebolagen har tidigt insett värdet av att i kontorsstyrelserna ha med personer med kommunal erfarenhet. Från samhällets synpunkt är det å andra sidan självfallet värdefullt om representanter för kommunerna får möjlighet att påverka besluten i de kreditfrågor som är av betydelse för en kommuns liv och utveckling. Detta gäller så mycket mer som det i praktiken inte torde vara möjligt för de offentliga styrelseledamöterna eller samhällsrepresentanterna i regionstyrelserna att bevaka de ärenden som avgörs på kontorsnivå. Mot denna bakgrund infördes

i BL år 1976 regler om kommunal representation i bankaktiebolagens kontorsstyrelser. Enligt bestämmelsen (74 a § tredje stycket BL) skall högst två kommunrepresentanter kunna utses för varje kontorsstyrelse. Om sådan styrelse är gemensam för två eller flera kommuner skall kommunfullmäktige i varje kommun ha rätt att utse var sin representant. För det fåtal fall där kontorsstyrelsen är gemensam för kontor i tre eller flera kommuner skall skyldighet att utse ledamöter begränsas till de två till invånarantalet största kommunerna. Denna bestämmelse om kommunal representation i kontorsstyrelser har utan sakliga ändringar införts i paragrafens andra stycke.

Något som inte direkt har berörts i propositionen 1975/76:53 är frågan om antalet kommunrepresentanter då en bank har flera kontorsstyrelser i en kommun. Utredningen anser att även i detta fall två kommunrepresentanter skall utses för varje kontorsstyrelse. Som departementschefen anger i nämnda proposition blir ett ärende uppenbarligen många gånger mer allsidigt belyst från samhälleliga utgångspunkter om två representanter deltar. Vidare torde en bank ha två eller flera kontorsstyrelser endast i de större kommunerna och i dessa större enheter kan två kommunvalda representanter vara befogade.

Redan i propositionen 1970:141 framhöll departementschefen att beslut om tillsättande av offentliga styrelseledamöter borde fattas först efter det ifrågavarande bank under hand beretts tillfälle att framlägga sina synpunkter på personvalet. Också i fråga om de samhällsrepresentanter som skall ingå i regionstyrelser och lokalstyrelser bör tillsättandet föregås av en kontakt med berörd bank. Därvid bör samförstånd kunna nås om t.ex. den mandattid som skall gälla för uppdraget. Till samhällsrepresentant i bank bör inte utses person som har närmare anknytning till annat bankinstitut.

8 § Verkställande direktör eller annan delegat som är anställd i banken får inte vara styrelseledamot i sådana bolag vars huvudsakliga verksamhet består i att förvalta eller driva handel med aktier eller som driver emissionsrörelse. I andra bolag får de vara styrelseledamöter, om bankaktiebolagets styrelse i varje särskilt fall ger sitt tillstånd. Den som tillståndet avser får inte delta i styrelsens beslut.

I paragrafen, som motsvarar 75 § BL och som saknar motsvarighet i ABL, upptas förbud för verkställande direktören eller andra delegater som är anställda i banken att vara styrelseledamöter i förvaltnings- eller emissionsbolag eller, utan bankstyrelsens tillstånd, i annat bolag.

Denna bestämmelse infördes år 1933 i BL. Initiativet kom ursprungligen från 1924 års bankkommitté i betänkandet SOU 1927:11. 1932 års banksakkunniga granskade i SOU 1932:30 kommitténs förslag i denna fråga och gjorde ett tillägg till kommitténs föreslagna bestämmelse, nämligen beträffande styrelseledamotskap i förvaltnings- eller emissionsbolag som förvaltar eller driver handel med aktier. Enligt förarbetena infördes bestämmelsen i BL då man hyste farhågor för att bankverksamheten skulle kunna leda in på olämpliga vägar eller att bankledningens objektivitet vid prövningen av kreditfrågor skulle kunna sättas i fråga, om de i bestämmelsen nämnda personerna satt i andra bolags styrelser. Samtidigt underströk man att sådant styrelseledamotskap i vissa fall indirekt kunde gagna bankens intressen. En bankman kunde ha behov av att vara ledamot i ett industriföretags styrelse för att bli förtrogen med industriella förhållanden och därigenom få kännedom om frågor, som kunde vara av betydelse för

honom som bankman. Även ur bankens synvinkel kunde det vara betydelsefullt att få följa ett företags verksamhet, om banken till företaget lämnat omfattande krediter. Olägenheterna ansågs emellertid väga så tungt att sådant ledamotskap endast skulle få förekomma i undantagsfall. Förelåg särskilda omständigheter av t.ex. personlig art skulle också ett sådant tillstånd få meddelas. – Beträffande styrelseledamotskap i förvaltnings- och emissionsbolag framhölls, att den nära anknytningen mellan banker och emissionsföretag, som uppkommit bl.a. därigenom att banks direktör också deltagit i emissionsbolagets styrelse, visat sig särskilt olycksbringande. Bankdirektörer skulle därför inte få vara ledamöter av styrelser i dylika företag.

Departementschefen tillstyrkte i propositionen 1933:167 de sakkunnigas förslag och uttalade bl.a. att det var av vikt att banks direktörer och med dem jämställda befattningshavare endast i vissa särskilda fall skulle få tillstånd att vara styrelseledamöter i andra bolag. I propositionen avsåg ifrågavarande bestämmelse, förutom verkställande direktören, tjänsteman på vilken styrelsebefogenheter delegerats. Med tjänsteman torde endast ha åsyftats en befattningshavare i verklig tjänstemannaställning. Delegat utanför kategorien tjänsteman torde därför inte ha medräknats. Alltjämt i det till det lagrådet remitterade förslaget till BL användes ordet tjänsteman i detta sammanhang. Att detta ord i anslutning till lagrådsbehandlingen byttes ut mot termen befattningshavare bör inte uppfattas som ett uttryck för en utvidgning av reglernas tillämpningsområde. Termen befattningshavare i denna bestämmelse har således en snävare betydelse än i 72 § andra stycket och 77 § andra stycket BL, där man med befattningshavare också avser delegater som inte är tjänstemän i banken.

Inom utredningen har diskuterats nödvändigheten av att behålla bestämmelserna i förevarande paragraf i dess nuvarande lydelse. Denna fråga och andra liknande frågor bör emellertid bli föremål för bedömning av strukturutredningen. Utredningen har emellertid fört över gällande bestämmelse till BAL och har inte funnit skäl att göra annat än smärre justeringar i ifrågavarande bestämmelse. Erfarenheten har visat att det är förenat med betydande fördelar för en bank om en bankanställd bereds plats i ett industriföretags styrelse. Även om de ovan redovisade olägenheterna alljämt får anses ha styrka, bör en viss uppmjukning av bestämmelsens nuvarande tillämpning vara försvarbar. Förbudet att vara styrelseledamot i förvaltnings- och emissonsbolag har överförts utan ändring.

De personer som skall träffas av bestämmelsen har i förslaget definierats på annat sätt än i gällande lag. Bl.a. har "befattningshavare" i paragrafen bytts ut mot "anställd". (Se närmare om detta i inledningen till detta kapitel.) Någon saklig förändring av bestämmelsen är därmed inte åsyftad.

Som departementschefen anförde i propositionen 1933:167 skall regeln gälla för banks direktör och med dem jämställda personer. Det kan tänkas att det i en bank finns befattningshavare med samma arbetsuppgifter som de som uttryckligen nämns i bestämmelsen. En banks styrelseordförande kan t.ex. ha omfattande delegatsuppdrag i ett kreditutskott m.m. Även om styrelseordföranden inte är att betrakta som anställd i banken bör dock denne, om han utöver sin syssla som styrelseordförande innehar andra omfattande uppdrag i banken, vid tillämpningen av denna bestämmelse i

vissa fall kunna jämställas med en i banken anställd delegat. Bankinspektionen bör med stöd av de allmänna tillsynsbestämmelserna och med ledning av bankernas instruktioner även kunna pröva det lämpliga i att sådana befattningshavare innehar uppgifter som styrelseledamöter i förvaltnings- och emissionsbolag. Även bankens styrelse bör på sätt paragrafens andra mening föreskriver pröva om sådan befattningshavare skall ges tillstånd att vara styrelseledamot i andra bolag.

9 § Om ett bankaktiebolag har blivit moderbolag, skall styrelsen meddela detta till dotterföretagets ledning. Dotterföretagets ledning skall lämna styrelsen för moderbolaget de upplysningar som fordras för att beräkna koncernens ställning och resultatet av koncernens verksamhet.

Paragrafen överensstämmer med 8 kap. 7 § ABL och saknar motsvarighet i BL.

Enligt första meningen skall ett bankaktiebolag som blivit moderbolag meddela detta till dotterföretagets ledning. Denna bestämmelse är särskilt viktig vad gäller efterlevnaden av förbudet i 6 kap. 9 § för dotterföretag att förvärva eller som pant motta aktier i moderbolaget. Utan särskilt stadgande är det uppenbart, att om dotterföretaget är moderbolag i en underkoncern, det bör vidarebefordra meddelandet till de i underkoncernen ingående dotterföretagen.

I paragrafen sägs vidare att dotterföretagets ledning skall lämna styrelsen för moderbolaget de upplysningar som fordras för att beräkna koncernens ställning och resultatet av koncernens verksamhet. I egenskap av aktieägare i ett dotterföretag har moderbolaget visserligen rätt att ta del av de redovisningshandlingar som skall läggas fram för aktieägarna och av revisionsberättelsen. Har moderbolaget och dotterföretaget samma räkenskapsår kan således flera uppgifter hämtas från detta material. I annat fall fordras särskilda upgifter från dotterföretaget per moderbolagets balansdag. Också i övrigt fordras särskilda uppgifter från dotterföretaget såsom upplysningar om interntransaktioner och andra mellanhavanden inom koncernen som inte kan utläsas ur de framlagda redovisningshandlingarna. På grund av de förhållanden som oftast råder mellan moderbolag och dotterföretag torde det i allmänhet vara lätt för moderbolaget att få de uppgifter som krävs för att få en överblick över koncernens förhållanden. Bestämmelsen har emellertid den betydelsen, att den i förhållande till moderbolaget begränsar den tystnadsplikt som annars åligger verkställande direktören och styrelsen beträffande dotterföretagets angelägenheter. Bestämmelsen gäller endast svenska dotterföretag.

10 § Inom styrelsen skall en av ledamöterna vara ordförande. Om inte något annat föreskrivs i bolagsordningen eller beslutats av bolagsstämman, väljer styrelsen ordförande. Styrelsen får även utse vice styrelseordförande. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottning.

Verkställande direktör eller någon annan anställd i banken får inte vara ordförande eller vice styrelseordförande.

Paragrafen, som motsvarar 77 § BL och 8 kap. 8 § första stycket ABL, innehåller bestämmelser om ordföranden i styrelsen. Paragrafen infördes

först i 1955 års BL och överensstämmer med 84 § första stycket i 1944 års ABL.

Bestämmelserna i *första stycket* har nu omarbetats så att de överensstämmer med motsvarande bestämmelse i 1975 års ABL. Styrelsen skall alltid ha en ordförande, som utses bland dess ledamöter. Normalt utses ordföranden av styrelsen. Bolagsstämman kan emellertid t.ex. i samband med val av styrelseledamöter, besluta att viss ledamot skall vara ordförande. Bolagsordningen kan också innehålla särskilda bestämmelser om vilken styrelseledamot som skall vara ordförande i styrelsen. I detta stycke har även intagits en bestämmelse om att styrelsen får utse vice styrelseordförande. Redan nu torde flertalet bankbolag ha utsett vice styrelseordförande.

Andra stycket

I den gällande bestämmelsen sägs att verkställande direktören eller annan befattningshavare i banken inte får vara styrelseordförande. Motivet till denna bestämmelse är detsamma som legat till grund för den s.k. femtalsregeln (3 § andra stycket), dvs. att styrelsen, som har att utöva tillsyn över bankens befattningshavare, inte bör ledas av någon av dessa. Begreppet "befattningshavare" har i denna bestämmelse samma vida innebörd som i den gällande femtalsregeln och inbegriper således såväl anställda som delegater i banken.

Av samma skäl som anförts för en ändring av femtalsregeln bör begreppet "befattningshavare" i bestämmelsen bytas ut mot "anställd". Att styrelseordföranden inhämtar kunskap om bankens verksamhet och skötsel genom att ingå i en delegatgrupp kan många gånger vara av vikt för styrelsearbetet. Bankverksamhet har liksom mången annan verksamhet blivit alltmer komplicerad. Det torde därför vara svårt att utan någon förankring i den praktiska verksamheten kunna leda arbetet i styrelsen och fatta de för banken riktiga besluten. Alltjämt är emellertid de ursprungliga motiven till bestämmelsen viktiga. Styrelseordföranden bör därför vara förhindrad att i alltför stor omfattning delta i bankens löpande förvaltning. Som anförts i inledningen till detta kapitel kan styrelseordföranden då komma att jämställas med en anställd i banken och därmed bli förhindrad att fullgöra sin syssla som ordförande. Bankinspekionen bör vid granskningen av de instruktioner som bankerna skall sända in och i övrigt noggrant följa dessa förhållanden vad gäller ordföranden. På så sätt upprätthålls kravet på en effektiv inre kontroll i banken.

I första stycket har intagits en bestämmelse om att styrelsen får utse vice styrelseordförande. Inte heller denne bör få vara verkställande direktör eller anställd i banken.

11 § Styrelsens ordförande skall se till att sammanträden hålls när det behövs. Om en styrelseledamot fordrar att styrelsen sammankallas, skall detta ske.

Vid styrelsens sammanträden skall det föras protokoll, som undertecknas eller justeras av ordföranden och den ledamot som styrelsen utser. Styrelseledamöterna har rätt att få avvikande mening antecknad till protokollet. Protokollen skall föras i nummerföljd och förvaras på betryggande sätt.

En offentlig styrelseledamot eller, om flera sådana ledamöter är utsedda, den eller de som regeringen förordnar, har rätt att närvara och delta i överläggningarna när ärenden, som senare skall avgöras av styrelsen, förbereds av därtill särskilt utsedda

styrelseledamöter, anställda eller delegater i banken. En person som avses i 7 § första stycket andra meningen har motsvarande rätt.

Paragrafen överensstämmer med 74 a § tredje stycket och 78 § BL och motsvaras av 8 kap. 8 § andra och tredje styckena ABL.

Första och andra styckena infördes år 1955 i BL med 84 § i 1944 års ABL som förebild. Enligt *första stycket* ankommer det på styrelseordföranden att se till att sammanträden hålls när det behövs. Vidare föreskrivs liksom i gällande lag att om en ledamot av styrelsen, vari verkställande direktör alltid ingår, fordrar att styrelsen sammankallas, så skall en sådan begäran följas. Utredningen anser att denna bestämmelse bör tolkas så att ordföranden skall vara skyldig att efterkomma styrelseledamotens begäran endast om den fråga som styrelseledamoten önskar förelägga styrelsen utgör ett relevant styrelseärende. Ordföranden bör vidare ha möjlighet att i stället för att kalla till ett extra sammanträde låta det särskilda ärendet bli behandlat vid nästa ordinarie sammanträde om det är uppenbart att ett sådant anstånd med avgörandet saknar betydelse. Utredningen förutsätter att befogenheten att sammankalla styrelsen jämväl tillkommer suppleant för styrelseledamot, även om det inte i varje enskilt fall kan konstateras att förutsättningar för att suppleant skulle ha fått inträda i styrelsen förelegat. Efterkommer ordföranden inte en begäran att sammankalla styrelsen kan han fällas till ansvar enligt straffbestämmelsen i 19 kap. 1 § första stycket 3 p.

Uppdrag som styrelsens ordförande innebär inte enbart ordförandeskapet vid styrelsens sammanträden. Därtill kan läggas ett flertal uppgifter såsom skyldighet att följa bolagets verksamhet och, om så erfordras, göra denna till föremål för överväganden inom styrelsen samt att övervaka att styrelsens tillsynsplikt inte eftersätts. Ordföranden bör söka åstadkomma en verklig effektivitet i styrelsens förvaltning av bolagets angelägenheter. Han bör därför inta en samlande ställning och bl.a. ena stridiga uppfattningar om vad som är bolagets bästa.

Andra stycket innehåller bestämmelser om protokollföring, om rätt för styrelseledamöterna att få avvikande mening antecknad i protokollet och om hur protokoll skall föras och förvaras.

Bestämmelsen i *tredje stycket* tillkom år 1971 (prop. 1970:141) och fick sin nuvarande lydelse år 1976 (prop. 1975/76:53). Den reglerar de av regeringen utsedda offentliga ledamöternas rätt att närvara och delta i överläggningarna inom direktion, kreditutskott eller annat liknande organ som finns inom banken. Som framhölls i propositionen 1970:141 är syftet med regeln att den offentliga styrelseledamoten skall bli i stånd att närmare orientera sig i de styrelseärenden som förbereds vid sammanträde inom nämnda bolagsorgan. I propositionen 1975/76:53 anfördes bl.a. att samhällsrepresentanten kan genom rapporter i efterhand skaffa sig en tämligen god överblick över viktigare kreditärenden och andra mera betydelsefulla ärenden som avgörs av direktioner och andra organ inom banken. Det är emellertid uppenbart att en samhällsrepresentant på ett helt annat sätt kan påverka beslutsfattandet inom direktionen, kreditutskott och liknande organ, om han får närvara vid behandlingen av ärendena där och inte enbart i efterhand får besked om besluten. Bl.a. mot denna bakgrund vidgades år 1976 samhällsrepresentanternas möjlighet till insyn och inflytande på arbetet utanför huvud- och

regionstyrelser för att de bättre skall kunna fylla sin uppgift att verka för att samhällets intresse beaktas i bankens verksamhet. För att smidigt passa in de offentliga representanternas medverkan i bankarbetet i direktioner och andra organ bör representanterna i samråd med resp. bankledning staka ut vissa riktlinjer för hur deras medverkan i arbetet praktiskt skall ordnas.

Enligt bestämmelsen ges således en offentlig styrelseledamot – eller om flera sådana utsetts, den eller de som regeringen därtill särskilt förordnar – rätt att närvara och delta i överläggningarna när ärende behandlas av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller tjänstemän i banken. Vidare stadgas att samhällsrepresentant i regional styrelse eller förvaltning skall ha motsvarande rätt i fråga om därtill knuten direktion eller annat organ. Regeln bör i fråga om de privata storbankerna självfallet tillämpas så att offentlig ledamot i huvudstyrelsen inte deltar i sammanträden till vilka samhällsrepresentant i regionstyrelse har tillträde.

12 § Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i bolagsordningen är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter fått tillfälle att delta i ärendets behandling. Om en styrelseledamot har förfall och om det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall denne beredas tillfälle till detta.

Som styrelsens beslut gäller, om bolagsordningen inte föreskriver särskild röstmajoritet, den mening för vilken vid sammanträdet mer än hälften av de närvarande röstar eller vid lika röstetal den mening som ordföranden ansluter sig till. Är styrelsen inte fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om inte något annat föreskrivs i bolagsordningen.

Handlingar som enligt denna lag skall undertecknas av styrelsen skall skrivas under av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

Paragrafen motsvarar 79 § BL, som i sin tur är avfattad helt i överensstämmelse med 85 § i 1944 års ABL. Den nu föreslagna lydelsen överensstämmer i stort med 8 kap. 9 § ABL.

Styrelsen är enligt *första stycket* beslutför om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter är närvarande. Med hela antalet styrelseledamöter, avses det antal som skall finnas enligt bolagsordningen eller, om däri endast anges lägsta och högsta antal, det antal som skall finnas enligt bolagsordningen och bolagsstämmans beslut. Detta innebär att i uttrycket "hela antalet styrelseledamöter" skall medräknas de bolagsstämmovalda ledamöterna, de på annat sätt enligt bolagsordningen valda ledamöterna och de av regeringen utsedda offentliga styrelseledamöterna. Därtill kommer även arbetstagarledamöterna enligt lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag. I bolagsordningen kan för beslutförhet föreskrivas ett högre antal än som sägs i lagen. Styrelsen får inte fatta beslut, om kallelse till sammanträdet inte skett i behörig ordning.

Av propositionen 1975/76:166 med förslag till lag om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar m.m. framgår att uttrycket "tillfälle att delta i ärendets behandling" innebär enligt sin lydelse främst att styrelseledamöterna skall ha fått skäligt rådrum och möjlighet att informera sig till styrelsesammanträdet.

År 1976 tillfördes ABL i 8 kap. 9 § efter förslag i nyssnämnda proposition även en bestämmelse som innebär att styrelseledamot, innan styrelsen får

fatta beslut i ett ärende, skall ha erhållit ett tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Kravet på tillfredsställande underlag syftar både på skriftligt material och muntlig föredragning. Vad som skall anses vara ett tillfredsställande underlag för ett visst ärendes behandling får avgöras från fall till fall. Beslutsunderlaget bör vara så lättförståeligt och informativt som möjligt och bör som huvudregel i sin helhet vara avfattat på det svenska språket. Att beslutsunderlaget skall vara tillfredsställande innebär vidare att allt som är väsentligt för ärendets behandling skall framgå av det tillhandahållna materialet. Frågan om i vad mån kriteriet "tillfredsställande" blivit uppfyllt kommer i första hand att prövas av styrelseordföranden, verkställande direktören eller den som i övrigt svarar för att beslutsunderlag tillhandahålls styrelseledamöterna. Denna bestämmelse är straffsanktionerad i ABL.

I propositionen 1975/76:169 med förslag till lag om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag diskuterades styrelsearbetets former och innehåll. Därvid framhölls att möjligheterna att i förväg lämna information till styrelseledamöterna om ärenden som skall behandlas på styrelsesammanträde är avsevärt begränsade på grund av den banksekretess som gäller i främst kreditärenden. Dagordningar och annat material som inte är sekretessbelagt bör dock utsändas i god tid före sammanträdena för att ge styrelseledamöterna möjlighet att kunna delta i styrelsearbetet på ett meningsfullt sätt. Det ansågs emellertid inte lämpligt att införa lagbestämmelser om dessa frågor.

Någon sekretess gentemot styrelsens ledamöter föreligger inte. De ärenden som diskuteras vid sammanträden i en bank är emellertid ofta av känslig karaktär för den person eller det företag ärendet berör. Risk finns för att skriftlig information, som för utomstående är sekretessbelagd, kan komma i orätta händer om den mångfaldigas och sänds ut till styrelseledamöterna före sammanträdet. Med hänsyn härtill finner utredningen att ABL:s bestämmelse att styrelseledamöterna skall ha erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet inte bör överföras till BL. Liksom hittills bör det i övrigt ankomma på varje styrelse att bestämma formerna för styrelsearbetet och därmed sammanhängande frågor. Bestämmelserna i ABL bör dock i flera fall kunna få motsvarande tilllämpning på styrelsearbetet i en bank.

Enligt *andra stycket* fattas styrelsebeslut med enkel majoritet, om inte annat föreskrivs i bolagsordningen. Ordföranden har utslagsröst. Giltigt styrelsebeslut, när styrelsen inte är fulltalig, föreligger först om det biträds av mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, men i motsats till gällande lag kan i bolagsordningen föreskrivas en lindrigare röstetalsregel.

Handlingar som enligt denna lag skall undertecknas av styrelsen, t.ex. aktiebrev, skall enligt *tredje stycket* undertecknas av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter. Som framgår av 3 kap. 4 § andra och femte styckena får namnteckningarna på aktiebrev, emissionsbevis m.fl. återges genom tryckning eller på något annat liknande sätt. I lag kan dock uttryckligen föreskrivas att samtliga styrelseledamöter skall skriva under en handling (se 11 kap. 2 § andra stycket beträffande årsredovisningen).

13 § En styrelseledamot eller en delegat får inte handlägga frågor om avtal mellan honom och bankaktiebolaget. Inte heller får han handlägga fråga om avtal mellan bolaget och tredje man, om han i frågan har ett väsentligt intresse, som kan strida mot bolagets. Med ett avtal jämställs en rättegång eller någon annan talan.

Paragrafen, som överensstämmer med 8 kap. 10 § ABL och motsvarar 80 § BL, upptar bestämmelser om jäv för styrelseledamot (se även 8 §).

Jävsregeln i paragrafens första och andra punkt återfanns redan i 1910 års BL och den har sedan länge haft en motsvarighet i ABL. Bestämmelsen stadgar att styrelseledamot eller delegat inte får handlägga frågor rörande avtal mellan honom och bankbolaget. Inte heller får han handlägga frågor om avtal mellan bolaget och tredje man, om han i frågan har ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot bolagets.

Enligt ordalydelsen berör gällande bestämmelse endast styrelseledamöter och inte delegater i banken. Bestämmelsen har emellertid tillämpats analogt på delegaters funktionsutövning. Utredningen har låtit detta komma till uttryck direkt i lagtexten.

Med ordet handlägga avses såväl ett kollegialt som ett individuellt beredande och avgörande av ärenden. I bankaktiebolag deltar styrelseledamot endast i kollegial behandling av olika frågor. Om bestämmelsen tillämpas på delegats funktionsutövning, kan det emellertid bli fråga också om en individuell handläggning, exempelvis från verkställande direktörens sida.

Bestämmelsen förhindrar den jävige funktionären både från att delta i överläggning och beslut. Stadgandet hindrar emellertid inte styrelseledamoten eller delegaten att närvara vid överläggningen. Står han som direkt motpart till bankbolaget i ärendet kan hans närvaro t.o.m. tänkas vara erforderlig för viss slutlig förhandling mellan kontrahenterna. Vid den slutliga överläggningen liksom då beslutet fattas, bör han emellertid avträda.

För att jäv skall anses föreligga i fråga om avtal mellan bankbolaget och tredje man fordras att ifrågavarande styrelseledamot eller delegat har ett "väsentligt intresse" i ärendet och vidare skall detta intresse vara stridande mot bolagets. Sammanfaller intresset med bolagets föreligger alltså inte jäv. En styrelseledamot som äger en betydande fordran hos bankbolaget och därför är intresserad av avslut i en affär som kan förmodas vara inkomstbringande för bolaget, är således inte jävig att delta i ärendets handläggning.

Förbudet att handlägga frågor rörande avtal får anses träffa även sådana ensidiga rättshandlingar som har betydelse för ett avtals uppkomst, förändring eller upphörande, t.ex. uppsägning av ett kontrakt. Jävsregeln får anses äga motsvarande tillämpning beträffande gåva från bolaget. I paragrafens sista punkt jämställs med fråga om avtal frågor rörande rättegång och annan talan.

Enligt gällande bestämmelse omfattar jävsregeln också den situationen då avtal skall slutas mellan bankbolaget å ena sidan och å andra sidan någon som en styrelseledamot ensam eller tillsammans med annan företräder. Denna jävsregel infördes i BL år 1955 efter förslag av 1949 års banklagssakkunniga. Följande skäl angavs för detta.

BL:s bestämmelser om jäv för styrelseledamot har överförts till sakkunnigförslaget. De sakkunniga har emellertid funnit skäl föreligga till en viss utsträckning av jävet, nämligen för det fall, då avtal skulle slutas mellan bankbolaget och någon som en styrelseledamot i banken företrädde, antingen ensam eller jämte annan. De sakkunniga erinrar om att detta problem diskuterats för de allmänna aktiebolagens del i förarbetena till ABL (SOU 1941:9, del s 333) samt anförde härom närmare:

Det uttalades att för dylik utsträckning av jävet talade hänsynen till den pliktkollision som i sådant fall kunde uppkomma och att det naturligtvis vore lämpligt, att en styrelseledamot avhöll sig från att deltaga i behandlingen exempelvis av fråga om avtal med ett annat bolag, av vars styrelse han jämväl vore ledamot. En utvidgning av jävet i antydd riktning företogs emellertid ej. Först beroende på farhågor för att därigenom praktiska olägenheter skulle uppkomma särskilt vid koncernförhållanden. Bestämmelser om kontroll vid koncernförhållanden samt regler om skydd för aktieägareminoritet och om skadestånd ansågs enligt lagberedningen vara av större värde än en jävsregel, som lätt skulle kunna erhålla endast formell betydelse.

De sakkunniga gör gällande, att de praktiska olägenheter i koncernförhållanden, som en mera vidsträckt jävsregel skulle medföra, icke kunde tillmätas samma betydelse i fråga om bankaktiebolagen. Koncernförhållanden vore nämligen sparsamt förekommande inom bankvärlden. De sakkunniga fortsätter:

Det är icke ovanligt, att styrelseledamot i bankbolag jämväl är medlem av styrelsen för ett vanligt aktiebolag. Uppenbarligen är det icke lämpligt, att en sådan person deltager i beslut om kredit från banken till aktiebolaget. Ett förbud häremot skulle enligt uppgift även överensstämma med den ordning, som faktiskt tillämpas. Huruvida man bör gå ett steg längre och förbjuda även deltagande i överläggning i ärendet synes mera tvivelaktigt. Den som genom en sådan regel uteslöts från behandlingen av kreditärendet skulle regelmässigt vara den i fråga om de relevanta omständigheterna mest initierade. Självfallet komme han under alla förhållanden att anlitas för att banken skulle vinna nödvändiga upplysningar i saken och man måste även utgå ifrån att han städse lämnades tillfälle meddela bankstyrelsen sin uppfattning beträffande kreditens tillrådlighet. I själva verket hade han därmed sagt sitt ord i överläggningen. Ett förbud för styrelseledamoten att deltaga i beslutet synes – icke minst i fråga om företag under offentlig kontroll – innefatta en tillräcklig garanti mot de risker, varom här kan vara fråga. De sakkunniga ha ansett sig böra stanna härvid och kunna för denna ståndpunkt i viss mån åberopa lagberedningens ovannämnda uttalanden vid tillkomsten av nya aktiebolagslagen. Genom en jävsbestämmelse av denna begränsade innebörd kommer beslutet att fattas av personer inom bankledningen, som står oberoende gentemot bankens medkontrahent, och ansvaret för beslutet att vila på dem. Självfallet kunna förhållandena vara sådana, att styrelseledamot bör, ehuru därtill ej föranledd av tvingande lagregel, avhålla sig från att deltaga även i bankstyrelsens överläggningar. Därest en intressekollision föreligger av den art, att styrelsededamoten får anses i avtalet äga ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot bankbolagets, gäller som nyss sagts redan enligt nuvarande lag förbud för honom att deltaga i behandlingen av avtalet.

I likhet med de sakkunniga fann departementschefen att farhågor för att ifrågavarande bestämmelse skulle leda till praktiska olägenheter vid s.k. koncernförhållanden inte hade samma berättigande för bankaktiebolagens del som för de allmänna aktiebolagen. Departementschefen fortsatte:

Samtidigt bör det konstateras, att den diskuterade jävsregeln ter sig särskilt motiverad just beträffande bankaktiebolagen. De avtal mellan bankaktiebolaget och tredje man, vilka jävsregeln skulle träffa, kom givetvis att mestadels avse beviljande av lån från bankens sida. Att företrädaren för den lånesökande parten skulle i sin egenskap av

styrelseledamot i bankaktiebolaget få delta i beslutet angående utlämnande av lånet kan icke betecknas som tillfredsställande. Liksom de sakkunninga anser jag det vara tillräckligt, att regeln endast tar sikte på deltagandet i själva beslutet i avtalsärendet.

Vid införandet av ifrågavarande jävsbestämmelse förekom koncernförhållanden inom bankvärlden endast i ringa omfattning. Utvecklingen på bankområdet visar att så inte längre är fallet. Jävsregeln kan således i lika stor omfattning för bankaktiebolagen som för de allmänna aktiebolagen numera medföra risker för praktiska olägenheter i koncernförhållanden. Utredningen har därför inte till BAL fört över denna för bankbolagen speciella jävsregel. De motiv som åberopades för regelns införande torde dock till viss del alltjämt vara aktuella. Även om jävsbestämmelserna nu inte omfattar just denna speciella situation, bör en styrelseledmot eller en delegat avhålla sig från att delta i själva beslutet av ett mellanhavande med ett annat bolag där han också är styrelseledamot.

14 § Styrelsen företräder bankaktiebolaget och tecknar dess firma.

Styrelsen kan bemyndiga en styrelseledamot eller någon annan att företräda bolaget och teckna dess firma, om förbud mot detta inte har tagits in i bolagsordningen. För den som inte är styrelseledamot gäller vad som sägs om sådan i 3 § första stycket och 13 §.

Rätten att teckna bolagets firma får utövas endast av två eller flera personer i förening. Andra inskränkningar får inte registreras.

Styrelsen kan när som helst återkalla sådana bemyndiganden som avses i andra stycket.

Paragrafen, som motsvaras av 8 kap. 11 § ABL samt 81 och 82 §§ BL, reglerar rätten att teckna bankaktiebolagets firma.

Firmateckningsrätten innefattar rätt att såsom bolagets ställföreträdare representera bolaget vid avtal och andra rättshandlingar samt inför domstolar och myndigheter i övrigt. Ställföreträdarskapet kan utövas inte endast genom skriftlig firmateckning utan också exempelvis vid ingående av muntliga avtal. Paragrafen ger, liksom motsvarande bestämmelser i gällande lag, endast regler för sådana representanter som enligt lagen är ställföreträdare för bolaget, dvs. styrelseledamöter och firmatecknare. En position i viss mån likartad med de legala ställföreträdarna intar de befattningshavare i bankbolag, vilka har behörighet att företräda bolaget enligt s.k. ställningsfullmakt. I bankerna ges en dylik speciell behörighet ofta till högre banktjänstemän som vanligen får anses behöriga att till följd av sina tjänsteåligganden, sin "ställning", ingå avtal för bankbolaget och även i övrigt företräda detta (jfr. 10 § andra stycket avtalslagen).

ABL:s föreskrifter om verkställande direktörens rätt att företräda aktiebolag och teckna dess firma berör inte bankbolagen med hänsyn till utformningen av BAL:s bestämmelser om verkställande direktör.

Första stycket överensstämmer med 8 kap. 11 § första stycket ABL och motsvarar 81 § BL.

Styrelsen är alltid ställföreträdare för bolaget. Med styrelse förstås den beslutande styrelsen, dvs. om styrelsen fattar ett majoritetsbeslut om ingående av avtal för bolaget, kan majoriteten också representera bolaget när avtalet ingås.

Av första stycket jämfört med 9 § delgivningslagen (1970:428) följer att delgivning som sker enligt lag eller andra författningar får ske med en av flera gemensamt behöriga firmatecknare. Motsvarande torde gälla även andra meddelanden till bolaget.

I 9 kap. 17 § finns särskilda bestämmelser om hur bolaget skall företrädas när styrelsen vill föra talan mot bolaget, t.ex. för att klandra ett beslut av bolagsstämman.

Andra stycket motsvarar 8 kap. 11 § andra stycket ABL och 82 § 2 mom BL.

Liksom enligt ABL kan enligt BL endast styrelsen bemyndiga och entlediga firmatecknare. Dessa handlar under styrelsens överinseende och så till vida på styrelsens ansvar.

I 82 § 2 mom första stycket 1 punkten BL föreskrivs till skillnad mot 1944 års ABL, att styrelsens möjlighet att bemyndiga styrelseledamot eller styrelsesuppleant att teckna firman är ovillkorlig, dvs. den kan inte inskränkas genom en bestämmelse i bolagsordningen eller av bolagsstämman. Styrelsens möjlighet att bemyndiga en person utanför styrelseledamöternas och styrelsesuppleanternas krets till firmatecknare är emellertid inte ovillkorlig. Här förutsätts, liksom enligt 1944 års ABL, att tillstånd till detta lämnas i bolagsordningen eller genom särskilt beslut av bolagsstämman. I förslaget och i 1975 års ABL är emellertid regeln förenklad. Styrelsen kan bemyndiga vem som helst att vara firmatecknare, i den mån annat inte föreskrivs i bolagsordningen. Bolagsordningen kan t.o.m. förbjuda styrelsen att utse firmatecknare. Firmatecknaren får emellertid inte vara omyndig eller i konkurs. Han skall vara svensk medborgare och skall, om inte regeringen eller myndighet, som regeringen bestämmer, medger annat, vara bosatt i landet. Har styrelseledamot fått dispens från bosättningskravet enligt 4 §, kan styrelsen ge honom firmateckningsrätt utan ny dispens. Jävsbestämmelserna i 13 § är tillämpliga på firmatecknare.

Tredje stycket motsvarar 8 kap. 11 § tredje stycket ABL och överensstämmer med 82 § 1 mom och 2 mom andra stycket BL.

Denna bestämmelse tillkom år 1933 ytterst på förslag av 1924 års bankkommitté och skiljer sig från ABL:s regler genom att kollektiv firmateckning alltid skall tillämpas i bankbolag. Enligt ABL ankommer det på styrelsen att fritt bedöma, om kollektiv firmateckning skall tillämpas.

1932 års banksakkunniga ansåg att åtgärder borde vidtas för att förhindra att person ensam kan teckna en banks firma. 1924 års bankkommitté hade föreslagit, att på skriftlig handling, varigenom bank ikläddes förpliktelser skulle bankens firma tecknas av minst två personer (SOU 1927:11 s 146). Då det kunde uppstå tveksamheter om vilka handlingar som avsågs, fann de sakkunniga att bankbolags firma över huvud taget ej fick tecknas av endast en person (SOU 1932:30 sid 76).

I förslaget behålls regeln att endast kollektiv firmateckning skall få förekomma i bankaktiebolag.

Styrelsen kan föreskriva annan begränsning i firmatecknarens befogenheter, t.ex. begränsning till vissa slag av rättshandlingar, men en sådan begränsning får inte registreras. Även om en sådan bestämmelse meddelas i bolagsordningen, kan den därför åberopas endast mot tredje man som inte är i god tro.

Enligt gällande lag (82 § 2 mom andra stycket BL) ges regler om firmateckning genom kontrasignation. Dessa bestämmelser infördes i 1955 års BL efter förebild av 89 § i 1944 års ABL.

Bestämmelsen, att styrelsen må föreskriva att firmatecknare bör underskriva sitt namn endast såsom kontrasignant har slopats i förslaget liksom i nya ABL. Med ordet "bör" framhävs att det är fråga om en ordningsföreskrift och att giltig firmateckning föreligger även om kontrasignanten ej i enlighet med det allmänna förfaringssättet vid kontrasignation satt sitt namn under den andre firmatecknarens namn utan tecknat sitt namn vid sidan av dennes. Bestämmelsen har således verkan som en instruktion och kan åberopas mot tredje man endast om denne inte är i god tro. Sådan bestämmelse kan ej registreras.

Den andra bestämmelsen, som är tvingande, innebär att kontrasignant äger teckna firman endast i förening med ordinär firmatecknare. Inte heller denna bestämmelse har, i överensstämmelse med ABL, upptagits i förslaget. Till denna föreskrift fanns ingen sanktion knuten. Hinder föreligger emellertid inte mot att kontrasignation fortfarande används. Kontrasignanten är verklig firmatecknare och det saknar juridisk betydelse för giltigheten av rättshandling m.m. oavsett om han tecknar på sätt som brukas för kontrasignation eller inte. Om hur firma tecknas för bankaktiebolag ges bestämmelser i 16 kap. 3 §. Sistnämnda lagrum innehåller bara vissa utfyllande bestämmelser, medan de grundläggande bestämmelserna ges i firmalagen. Beträffande verkan av att handling utfärdas utan firmateckning hänvisas till 16 kap. 3 §.

Enligt *fjärde stycket* kan styrelsen liksom enligt gällande bestämmelse när som helst återkalla ett firmateckningsbemyndigande.

15 § Styrelsen eller någon annan ställföreträdare för bolaget får inte företa rättshandlingar eller andra åtgärder som är ägnade att bereda otillbörliga fördelar åt aktieägare eller andra till nackdel för bolaget eller andra aktieägare.

En ställföreträdare får inte följa en föreskrift av bolagsstämman eller något annat bolagsorgan, om föreskriften inte är gällande därför att den står i strid mot denna lag eller bolagsordningen.

Paragrafen, som överensstämmer med 8 kap. 13 § ABL och motsvaras av 83 § 1 punkten och 84 § första och andra styckena BL, innehåller en av de s.k. generalklausulerna, av vilka denna riktar sig till bolagets styrelse.

Enligt *första stycket* får styrelsen eller annan ställföreträdare för bolaget inte företa en rättshandling eller någon annan åtgärd som är ägnad att bereda otillbörliga fördelar åt aktieägare eller andra, till nackdel för bolaget eller andra aktieägare.

I gällande lag 83 § 1 p BL, som i sin tur hänvisar till 52 § andra och tredje styckena, finns bestämmelser som innebär att styrelsen eller någon annan ställföreträdare för bankbolaget inte får vidta åtgärder för ändamål som uppenbarligen är främmande för föremålet för bankaktiebolagets verksamhet eller för verksamhetens syfte. Vidare får de inte vidta sådana åtgärder att fördel uppenbarligen bereds vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare. Dessa bestämmelser är utformade i nära överensstämmelse med motsvarande bestämmelser i 1944 års ABL före de ändringar som vidtogs år 1973 (prop. 1973:93).

Vid ändringen av ABL år 1973 (prop 1973:93 sid 83 och 137) söktes en bestämmelse som skulle ge uttryck för den allmänna aktiebolagsrättsliga principen om aktieägarnas likställighet i den mån något annat inte följer av bolagsordningen. Det gällde att formulera regler som bättre skyddade minoriteten med hänsyn bl.a. till att bolagsledningen och den bestämmande aktiegruppen genom andra samtidigt föreslagna ändringar i ABL skulle få fler befogenheter och större handlingsfrihet än vad som tidigare gällde. Här avses bl.a. de ändringar som nu föreslås bli införda i BL, nämligen fullmakt för styrelsen att besluta om nyemission, konverteringslån m.m. och om avvikelse från företrädesrätt vid nyemission. Samtidigt gällde det att å ena sidan ge bestämmelserna en avfattning som inte skulle ge dessa en alltför begränsad betydelse och, å andra sidan, inte heller ett alltför vidsträckt tillämpningsområde, eftersom det skulle kunna medföra svårigheter för bolagsledningen och andra att avgöra om en företagen åtgärd var rättsenlig eller inte. Ändringen innebar att bolagsorganen i överensstämmelse med den nämnda likställighetsprincipen inte får fatta beslut som är ägnade att bereda någon otillbörlig fördel på bekostnad av andra aktieägare. Bolagsorganen är m.a.o. skyldiga att handla lojalt mot bl.a. en aktieägarminoritet.

Den år 1973 företagna ändringen överensstämmer i sak med 8 kap. 13 § första stycket ABL. För bankaktiebolagens del bör minoritetsskyddet tillgodoses på motsvarande sätt som ABL ger uttryck åt.

Om en ställföreträdare för bolaget skulle företa en rättshandling i strid mot bestämmelsen i första stycket är enligt 16 § rättshandlingen inte gällande mot bolaget såvida tredje man insåg eller bort inse att bestämmelsen överskreds. Vid bedömningen av om god tro föreligger måste emellertid ett betydande utrymme anses tillkomma tredje mans goda tro. Både rättshandlingens beskaffenhet och tredje mans ställning kan bli av avgörande betydelse. Om den rättshandling som innebär skada för bolaget eller aktieägare samtidigt för tredje man innebär en sådan fördel som objektivt sett måste betecknas som otillbörlig, torde den faktiska situationen många gånger vara sådan att god tro får anses utesluten.

Som nämnts är det enligt gällande lag förbjudet för bankaktiebolagets ställföreträdare att vidta åtgärder för ändamål som uppenbarligen är främmande för föremålet för bankaktiebolagets verksamhet eller för verksamhetens syfte. En i sak nära nog överensstämmande bestämmelse fanns i ABL fram till år 1975, då den togs bort. Redan i BL:s bestämmelser om rörelsen beskrivs i väsentlig del föremålet för bolagets verksamhet och verksamhetens syfte. Närmare uppgifter om bankbolagets speciella inriktning kan hämtas ur bolagsordningen. Redan genom rörelsebestämmelserna och bolagsordningens föreskrifter uppställs hinder för styrelsen och andra ställföreträdare att vidta åtgärd som är främmande för föremålet för bolagets verksamhet eller för verksamhetens syfte. Eftersom styrelsen således på grund av andra bestämmelser inte får vidta åtgärder som är främmande för bolagets verksamhet, har den särskilda bestämmelsen om detta utgått i förslaget.

Enligt 83 § 2 p BL äger styrelsen rätt att ge vissa gåvor. Denna regel återfinns i förslagets 12 kap. 6 §.

Andra stycket överensstämmer med 8 kap. 13 § andra stycket ABL och motsvarar 84 § första och andra styckena BL. Här stadgas att bolagets

ställföreträdare inte får följa föreskrifter av bolagsstämman eller något annat bolagsorgan, om föreskriften står i sådan strid mot denna lag eller bolagsordningen att den är ogiltig. Detta överensstämmer såväl med gällande lag som med ABL.

Stycket blir inte tillämpligt, om bolagsstämmans beslut genom klanderpreskription enligt 9 kap. 16 §, blivit gällande.

I gällande lag föreskrivs också att ställföreträdare inte får följa en föreskrift av bolagsstämma "om sådan åtgärd avseende förvaltningen av bolagets angelägenheter, vars verkställighet styrelsen finner innebära ett uppenbart åsidosättande av bolagets intresse". En föreskrift av bolagsstämman av sådant slag torde praktiskt taget alltid stå i strid mot generalklausulen i 9 kap. 15 § och alltså även i strid mot lagen.

Den gällande lagregeln torde ha tillkommit för att hindra styrelsen att undandra sig ansvar för en bolagsskadlig åtgärd genom att på förhand skaffa bolagsstämmans samtycke till åtgärden. Det torde förhålla sig så att styrelsen är ansvarig, om den uppsåtligen eller av vårdslöshet föranlett ett bolagsstämmobeslut om en för bolaget skadlig åtgärd. Samma bör också gälla om styrelsen underlåtit att söka förhindra eller väcka klandertalan mot ett sådant beslut. Någon uttrycklig bestämmelse härom har i överensstämmelse med aktiebolagslagen inte medtagits.

Det finns inte någon rättslig skyldighet för ställföreträdare att verkställa ett bolagsstämmobeslut, om bolaget därigenom tillfogas skada. Tvärtom kan verkställighet av sådant beslut medföra skadeståndsskyldighet för styrelsen, nämligen om styrelsen lämnar stämman oriktiga eller ofullständiga uppgifter eller om det, sedan beslutet fattats, inträffar omständigheter som medför att verkställande av beslutet medför skada för bolaget.

Gällande lag innehåller en bestämmelse (84 § första stycket BL) som innebär att styrelsen, annan ställföreträdare och delegat måste följa de särskilda föreskrifter som meddelas i bolagsordningen eller av bolagsstämman. Någon motsvarande regel finns inte i förslaget och inte heller i ABL. Regeln torde nämligen i allmänhet gälla utan någon särskild lagbestämmelse. Det följer av att bolagsstämman är det överordnade organet vars beslut bolagets ställföreträdare i princip är skyldiga att följa.

Paragrafen reglerar endast bolagsorganens skyldigheter i föreskrivet hänseende. Huruvida sådana anställda i bolaget som inte intar organställning är skyldiga att följa bolagsstämmans, styrelsens eller verkställande direktörens anvisningar, får avgöras enligt allmänna rättsregler. Det blir därvid i första hand fråga om en tolkning av anställningsavtalet eller kollektivavtal, med hänsynstagande till vad för slags anvisning det är fråga om.

16 § Om en ställföreträdare, som har företagit en rättshandling för bolaget, har överskridit sin befogenhet, är rättshandlingen inte gällande mot bolaget, om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller bort inse att befogenheten överskreds.

Paragrafen, som överensstämmer med 8 kap. 14 § 1 p ABL och motsvaras av 85 § första stycket BL, upptar regler om verkan av att ställföreträdare för bolaget vid företagande av en rättshandling överskridit sin befogenhet.

Har de ställföreträdare som företagit en rättshandling för bolaget överskridit sin befogenhet, är rättshandlingen inte gällande mot bolaget, om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller bort inse att befogenhe-

ten överskreds dvs. var i ond tro.

Utredningens förslag bygger, liksom ABL, på att det finns en viss funktionsfördelning mellan styrelsen och bolagsstämman. Denna funktionsfördelning innebär en begränsning av båda organens behörighet att företräda bolaget. Skulle exempelvis styrelsen vidta en åtgärd som innebär att den överträder de gränser som denna funktionsfördelning innebär, medför åtgärden inte rättsverkan gentemot bolaget, alldeles oavsett om tredje man var i god tro eller inte. Detta motsvarar vad som gäller enligt nuvarande lagstiftning. Har ställföreträdare för bolaget däremot handlat inom ramen för sin behörighet men överskridit sin befogenhet, blir rättshandlingen bindande för bolaget om tredje man var i god tro. Som exempel på fall av befogenhetsöverskridande kan nämnas att ställföreträdare vidtar åtgärd som strider mot en av bolagsstämman eller styrelsen meddelad föreskrift eller instruktion. Bestämmelsen har i det hänseendet samma innebörd som motsvarande bestämmelse i 85 § första stycket BL.

17 § För registrering skall bolaget anmäla vem som utsetts till styrelseledamot och suppleant samt till firmatecknare. Samtidigt skall dessa personers postadress och personnummer anmälas. För registrering skall även anmälas vilka som tecknar bolagets firma och hur denna tecknas.

Anmälan görs första gången när bankaktiebolaget enligt 2 kap. 12 § anmäls för registrering och därefter genast efter det att en ändring inträffat i de förhållanden som anmälts eller skall anmälas för registrering enligt första stycket. Rätt att göra anmälan har även den som anmälningen gäller.

Ändras bolagets postadress, skall bolaget genast anmäla det för registrering.

Paragrafen, som i sak överensstämmer med 8 kap. 15 § ABL och motsvaras av 22 § andra och tredje styckena och 88 § BL, innehåller bestämmelser om att bankaktiebolaget skall för registrering anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot och suppleant samt till firmatecknare. Den överensstämmer i huvudsak med gällande lag. En nyhet är att postadress och personnummer skall anges för de omnämnda personerna.

I ABL föreskrivs att ett aktiebolag skall till registreringsmyndigheten sända in en förteckning över styrelseledamöter, verkställande direktör, suppleanter och firmatecknare. Förteckningen skall sändas in senast en månad efter den ordinarie bolagsstämman. Denna bestämmelse har tillkommit för att myndigheterna skall kunna kontrollera förändringar i bolagets ledning inför en förestående likvidation eller konkurs. Utredningen anser för bankbolagens del att det med hänsyn till den kontroll som bankinpektionen utövar inte är nödvändigt med en motsvarande uppgiftsskyldighet. Förslaget innehåller därför inte någon sådan bestämmelse.

5.2.9 9 kap Bolagsstämma

Det föreslagna bolagsstämmokapitlet omfattar huvudsakligen bestämmelser som i gällande BL finns intagna i följande tre kapitel.

1. *Om bolagsstämma (104 – 108 §§ BL)*

Bestämmelserna om bolagsstämma i 1911 års BL var med vissa smärre undantag hämtade från 1910 års ABL. Vid översynen av BL år 1955 fann

departementschefen att det inte förelåg någon anledning till att bestämmelserna om bolagsstämma i en ny banklag skulle avvika från vad som gällde enligt ABL. 1955 års BL överensstämmer därför i detta hänseende nära med 1944 års ABL. Reglerna gavs i stor utsträckning form av hänvisningar till ABL:s föreskrifter. Sådana hänvisningar gjordes beträffande aktieägarnas deltagande i och rösträtt på bolagsstämman, beträffande förfarandet i övrigt på stämman samt beträffande innehållet av kallelse till stämman. En betydelsefull nyhet i detta kapitel år 1955 var bestämmelserna om aktieägarnas frågerätt.

2. *Om ändring av bolagsordningen och vissa andra fall, då särskild röstpluralitet å bolagsstämma erfordras (110–114 §§ BL)*

I kapitlet meddelas bl.a. regler om den särskilda röstpluralitet som krävs för ändring av bolagsordningen. Sådana regler fanns upptagna redan i 1911 års BL. För att beslut enligt denna BL skulle vara giltiga krävdes, att samtliga aktieägare skulle rösta för beslutet eller att beslutet fattades på två på varandra följande stämmor varav en skulle vara ordinarie. På den första stämman krävdes endast vanlig majoritet med hänsyn tagen till de avgivna rösterna. På den andra stämman krävdes ett nytt beslut med kvalificerad pluralitet bland de röstande. I flera fall krävdes också att de röstande företrädde en bestämd minimiandel i aktiekapitalet.

Motsvarande bestämmelser i 1910 års ABL var uppbyggda på samma sätt som i 1911 års BL men uppställde på vissa punkter strängare pluralitetskrav. I 1944 års ABL mildrades pluralitetsreglerna något. Fortfarande behölls dock kravet på beslut på två stämmor om inte enighet om beslutet förelåg. Kravet på att en av stämmorna skulle vara ordinarie slopades med hänsyn till att nya bestämmelser om kallelse till och tid för sista stämman infördes.

Översynen av BL år 1955 innebar beträffande dessa bestämmelser en större liberalisering av pluralitetskraven än som skedde för de allmänna aktiebolagen genom tillkomsten av 1944 års ABL. Anledningen till detta var att de flesta bankaktiebolag med stora aktiekapital och med ett högst avsevärt antal aktieägare skulle få svårt att uppfylla flera av ABL:s pluralitetskrav. Skyddet för aktieägarminoriteterna, som dessa pluralitetsbestämmelser syftade att åstadkomma, ansågs inte heller bli försvagat genom denna uppmjukning, eftersom bankerna på ett helt annat sätt än allmänna aktiebolag fick anses vara föremål för allmän uppmärksamhet. Vidare skulle varje beslut som innebar ändring av bolagsordningen stadfästas av Kungl. Maj:t.

3. *Om talan mot bolagsstämmobeslut (115 och 116 §§ BL)*

I kapitlet ges bestämmelser om talan mot bolagsstämmobeslut i allmänhet (115 § BL) och om arvode åt styrelseledamöter eller andra (116 § BL). Dessa bestämmelser omarbetades år 1955 så att de kom att överensstämma i stort med motsvarande bestämmelser i 1944 års ABL.

Utredningsförslaget innebär att BL:s bestämmelser om bolagsstämma i de redovisade kapitlena omarbetas så att de i huvudsak stämmer överens med motsvarande bestämmelser i ABL. Eftersom dessa är i stort oförändrade jämfört med 1944 års ABL och BL:s bestämmelser i stort överensstämmer

med 1944 års ABL blir förändringarna i kapitlet inte särskilt omfattande. Några hänvisningar görs inte i förslaget till ABL:s bestämmelser utan i förslaget ges fullständiga bestämmelser om bolagsstämma. Några viktigare nyheter bör dock anmärkas.

De största förändringarna avser minoritetsskyddet. Enligt de föreslagna bestämmelserna slopas generellt kravet på beslut på två på varandra följande bolagsstämmor och på olika sätt mildras kraven på kvalificerad majoritet på bolagsstämma för genomförande av vissa beslut, särskilt förändringar i bolagsordningen. Bl.a. försvinner metoden att beräkna majoritet med anknytning till antalet röstande. För att få ett mera flexibelt minoritetsskydd än vad reglerna om kvalificerad majoritet ger införs en generalklausul i 15 §.

Aktieägare får oinskränkt rätt att låta sig företrädas av ombud på stämman. Ombudet får de själva välja fritt. I likhet med ABL fastslås i lag rätten för aktieägare att ta med ett biträde till bolagsstämman.

De nu gällande jävsreglerna innebär att en aktieägare inte får delta i behandlingen av frågor om avtal mellan honom och bolaget eller frågor om avtal mellan bolaget och tredje man, om aktieägaren i frågan äger ett väsentligt intresse som kan anses vara stridande mot bolagets. Denna bestämmelse slopas i förslaget och meningen är att generalklausulen mot diskriminerande bolagsstämmobeslut i stället skall täcka den lucka som öppnas genom att jävsreglerna tas bort.

De ineffektiva reglerna om äganderättsförsäkran som skydd mot bulvanskap slopas utan att det därmed avses någon ändring i principen att enbart den som verkligen är aktieägare får rösta. Rätten att delta i bolagsstämman hos avstämningsbolag tillkommer den som senast tio dagar före stämman anmält sig för införing i aktieboken. Denna bestämmelse är ursprungligen hämtad från lagen om förenklad aktiehantering. Beträffande föranmälan till stämman görs viss ändring avseende tiden för sådan anmälan.

Bestämmelserna om klander och ogiltighet av bolagsstämmobeslut har omformulerats men bygger i stort sett på samma grundtankar som gällande rätt.

1 § Aktieägares rätt att besluta i bankaktiebolagets angelägenheter utövas vid bolagsstämman.

I avstämningsbolag tillkommer rätten att delta i bolagsstämma den som har tagits upp som aktieägare i en sådan utskrift av aktieboken som avses i 3 kap. 14 § andra stycket.

I bolagsordningen kan bestämmas att aktieägare för att få delta i bolagsstämman skall anmäla sig hos bolaget senast den dag som anges i kallelsen till stämman. Denna dag får inte vara söndag, annan allmän helgdag, lördag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton och får inte infalla tidigare än femte dagen före stämman.

Aktier som tillhör bolaget kan inte företrädas vid bolagsstämman. Sådana aktier skall inte medräknas när det fordras samtycke av ägare till en viss del av aktierna i bolaget för att ett beslut skall bli giltigt eller en befogenhet skall få utövas.

Paragrafen, som i huvudsak överensstämmer med 9 kap. 1 § ABL och motsvaras av 104 § första stycket BL och 35 § LFA, innehåller allmänna bestämmelser om rätten att delta i bolagsstämma.

Bolagsstämman är bankaktiebolagets högsta beslutande organ. Stämman

har beslutanderätt rörande bolagets organisation och sådana inre förhållanden som tillsättande och entledigande av de övriga organen, dvs. styrelsen och revisorer, ökning eller minskning av aktiekapitalet, fastställande av årsredovisning och åtgärder med anledning av vinst eller förlust, ändring av bolagsordningen samt upplösning av bolaget genom likvidation eller fusion. Vissa åtgärder ankommer dock enligt lagen på styrelsen, nämligen att tillsätta och entlediga verkställande direktör och firmatecknare. Enligt förslaget har styrelsen vidare vetorätt mot bolagsstämmans beslut när det gäller vinstutdelning och kapitalnedsättning i förening med återbetalning till aktieägarna. Bolagsordningen kan ge rätt åt utomstående att tillsätta och entlediga styrelseledamot och revisor vid sidan av dem som bolagsstämman utser. Bankinspektionen utser revisor enligt bestämmelser i 17 kap 3 §. Arbetstagarledamöter och offentliga styrelseledamöter i bankaktiebolag utses också av utomstående. Som tidigare nämnts i samband med 8 kap. 1 § hör förvaltningen inte till bolagsstämmans utan till styrelsens kompetensområde. Dock kan bolagsstämman även i förvaltningsfrågor ge styrelsen direktiv. Om bolagsstämmans direktiv inte strider mot BL eller bolagsordningen (8 kap. 15 § andra stycket) eller innebär något som är kriminellt eller strider mot goda seder eller uppenbart strider mot bolagets bästa, måste styrelsen rätta sig efter dessa. Direktivrätten får emellertid inte ta sig en sådan omfattning, att styrelsen förlorar sin ställning som ansvarig handhavare av förvaltningen.

I *första stycket* uttalas den grundläggande regeln att aktieägares rätt att besluta i bolagets angelägenheter utövas på bolagsstämma.

Rätten att delta i och utöva rösträtt på bolagsstämma tillkommer i princip varje legitimerad aktieägare. Han skall alltså vara både aktieägare och legitimerad som sådan. Den som ägt en aktie men avhänt sig den får inte delta i bolagsstämman, även om han fortfarande i aktieboken står antecknad som ägare av aktien. Den som äger aktier men inte är vederbörligen legitimerad får inte heller delta i stämman. För att vara legitimerad måste enligt 3 kap. 15 § första stycket aktieägaren vara införd i aktieboken.

Såvitt gäller sådana aktier i avstämningsbolag som enligt 3 kap. 11 § är registrerade på förvaltare, är aktieägaren inte införd i aktieboken. En sådan aktieägare kan alltså inte själv genom förvaltaren eller annat ombud företräda aktien vid stämman. För avstämningsbolagens del har tagits in en särskild regel i *andra stycket* förevarande paragraf, som innebär ett visst undantag från principen att endast aktieägare får delta i bolagsstämman. Enligt 3 kap. 14 § andra stycket skall en utskrift av hela aktieboken och som avser förhållandena tio dagar före stämman hållas tillgänglig för aktieägarna vid stämman i avstämningsbolag. Tidsfristen har uppställts för att VPC skall få tid på sig att framställa utskriften och skicka den till bolaget. Detta betyder, att den som köpt en aktie exempelvis en vecka före stämman, inte får möjlighet att delta i stämman. Den förutvarande ägaren har dock denna möjlighet. Avsteget från huvudregeln att endast aktieägare har rätt att delta i bolagsstämma är således betingat av praktiska skäl.

Från huvudregeln att endast aktieägaren eller hans ombud eller företrädare får utöva rösträtt och andra förvaltningsbefogenheter i bolaget har gjorts ytterligare ett undantag. Annan än aktieägare, nämligen vissa nyttjanderätts- eller avkomsthavare, är enligt 3 kap. 16 § berättigad att

företräda aktien. Av 3 kap. 16 § samt förevarande paragrafs andra stycke följer motsättningsvis att det annars inte är tillåtet för någon att utöva en ägares befogenheter utan att vara ägare.

Enligt *tredje stycket* kan det i bolagsordningen bestämmas att aktieägarna, för att få delta i bolagsstämma, skall föranmäla sig hos bolaget senast viss dag, högst fem helgfria dagar före stämman. Bestämmelserna har motsvarighet i gällande lag i vilken dock tidpunkten var bestämd till högst tre helgfria dagar före stämman. Genom en bestämmelse om föranmälan får styrelsen tillfälle att före stämman upprätta en röstlängd.

I gällande lag finns bestämmelser om ett särskilt styrelsesammanträde omedelbart före bolagsstämma resp. anmälningstidens utgång för prövning av frågor om nya aktieägares införande i aktieboken. Utredningsförslaget saknar i överensstämmelse med ABL dessa bestämmelser. Det åligger styrelsen att tillse att den som anmäler sig för införing i aktieboken verkligen blir införd i denna, jfr. 3 kap. 15 §. Någon särskild bestämmelse om styrelsesammanträde för ändamålet har inte ansetts behövlig.

Från det i gällande BL uppställda ovillkorliga förbudet att förvärva egna aktier görs i förslagets 6 kap. 9 § andra stycket ett mindre undantag. Ett bankbolag som har tillstånd att driva fondkommissionsrörelse ges rätt att förvärva ett begränsat antal egna aktier för att underlätta denna rörelse. För den händelse dessa aktier registreras på bankbolaget bör varken rösträtt eller någon annan rätt för dessa aktier kunna utövas på bolagsstämman. En bestämmelse om detta har intagits i *fjärde stycket*. Här ges även – i överensstämmelse med 9 kap. 1 § ABL – bestämmelser om frånräknande i vissa fall av aktier som ägs av bankbolaget när den för utövningen av en minoritetsrätt behövliga andelen av aktiekapitalet skall beräknas. – Någon möjlighet till indirekta förvärv lämnas inte i 6 kap. 9 §.

2 § Aktieägarnas rätt vid bolagsstämman utövas av aktieägarna personligen eller genom ombud med skriftlig, dagtecknad fullmakt. Sådan fullmakt gäller högst ett år från utfärdandet.

Varje aktieägare kan vid bolagsstämman medföra ett biträde.

Paragrafen överensstämmer med 9 kap. 2 § första och andra styckena ABL och motsvaras av 104 § första stycket och 105 § BL.

Enligt *första stycket* utövas aktieägarnas rätt vid bolagsstämman av dessa personligen eller genom ombud med skriftliga dagtecknade fullmakter. En aktieägare kan alltså delta i bolagsstämman och rösta personligen genom en legal ställföreträdare eller genom ett ombud. Någon begränsning i denna rätt att delta i bolagsstämman får inte göras. Möjligheten att i bolagsordningen föreskriva att endast annan aktieägare får nyttjas som ombud har slopats (se prop. 1973:168). En aktieägare har alltså en ovillkorlig rätt att låta sig representeras på bolagsstämman genom ombud.

Enligt gällande rätt är giltighetstiden begränsad till fem år. I utredningsförslaget föreslås i överensstämmelse med ABL att en sådan fullmakt får gälla högst ett år från utfärdandet. I paragrafen anges också att fullmakten skall vara daterad. Först därigenom får man kontroll över att regeln om fullmakts giltighetstid iakttas. Vidare anges i paragrafen att fullmakten skall vara skriftlig. Detta krav är ägnat att befordra ordning och reda samt minska risken för efterföljande tvister. Fullmakten behöver inte vara bevittnad.

Liksom gällande lag innebär förslaget att rösträttsfullmakt kan ställas till innehavaren, till viss man eller order. En rösträttsfullmakt kan återkallas enligt de regler som gäller för en vanlig fullmakt. Om utövandet av rösträtten för aktier som ingår i en aktiefond finns det särskilda bestämmelser i 17 § aktiefondslagen (1974:931).

I överensstämmelse med ABL innebär *andra stycket* att en aktieägare till bolagsstämman får medföra högst ett biträde. Regeln är tvingande. Det betyder att aktieägare, som inte är sakkunniga, får möjlighet att ta med sig en expert i affärsekonomiska, juridiska eller tekniska frågor till stämman. I 10 § andra stycket har upptagits en bestämmelse om att dessa biträden skall anmärkas i röstlängden vid bolagsstämman.

Bestämmelsen i 9 kap. 2 § tredje stycket ABL är inte aktuell för bankaktiebolag, eftersom fjärde AP-fonden enligt reglemente (SFS 1976:98) inte får placera de under styrelsens förvaltning stående medlen i aktier i bankaktiebolag.

3 § Ingen kan rösta för egna och andras aktier för sammanlagt mer än en femtedel av de aktier som företräds på stämman, om inte något annat följer av bolagsordningen.

Aktieägaren får inte själv eller genom sitt ombud rösta i fråga om

1. talan mot honom,
2. hans befrielse från skadeståndsansvar eller andra förpliktelser gentemot bolaget, eller
3. sådan talan eller befrielse som avses i 1 och 2 beträffande någon annan, om aktieägaren i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot bolagets.

Bestämmelserna i första och andra styckena om aktieägare gäller även deras ombud.

Paragrafen, som överensstämmer med 9 kap. 3 § ABL och motsvaras av 104 § första stycket BL, innehåller bestämmelser som innebär begränsningar i aktieägarnas rösträtt.

Enligt 3 kap. 1 § första stycket har alla aktier lika rätt i bolaget, om något annat inte följer av andra stycket i samma paragraf. Detta betyder att alla aktier också i princip har samma röstvärde. Någon särskild regel om detta behövs därför inte i denna paragraf. Av 3 kap. 1 § framgår vidare att det är möjligt att i bolagsordningen ge regler om olika röstvärden för aktier. Därvid får emellertid ingen aktie ges ett röstvärde som överstiger tio gånger röstvärdet för en annan aktie. Inte heller på den punkten finns det någon anledning att ta in en bestämmelse i förevarande paragraf.

Den i *första stycket* upptagna begränsningen att ingen får i bankaktiebolag rösta för egna och andras aktier för sammanlagt mer än en femtedel av de på stämman företrädda aktierna har motsvarighet i gällande lag. Det är vanligt att det i bolagsordningarna föreskrivs undantag från regeln i skärpande riktning.

I *andra stycket* tas upp bestämmelser om jäv vid röstning på bolagsstämman. Nuvarande regler om jäv vid röstning är hämtade från 1944 års aktiebolagslag (117 § första och andra styckena). Dessa jävsregler kan emellertid missbrukas av en minoritet när det t.ex. gäller jäv i avtalsfrågor eller jäv att delta i val av revisor. Skyddet mot missbruk av majoritetsinflytande upprätthålls av andra bestämmelser, såsom generalklausulen i 15 § (se

prop. 1975:103 sid 391). Utredningen föreslår därför att gällande jävsregler skall omarbetas enligt motsvarande bestämmelser i ABL.

En aktieägare som är styrelseledamot får alltså enligt andra stycket inte rösta när det gäller att bevilja honom ansvarsfrihet eller utkräva skadestånd av honom. Till området för jäv hör också frågor om befrielse från andra förpliktelser mot bolaget, t.ex. på grund av ett vanligt kreditavtal eller på grund av skadegörelse på bolagets egendom.

Jävbestämmelserna gäller endast själva omröstningen på stämman. Det är tillåtet och kan också vara lämpligt att en jävig person deltar i behandlingen av ärendet på bolagsstämman så att han får tillfälle att utveckla sina synpunkter i frågan.

Enligt lagtexten är det förbjudet för aktieägare att rösta i fråga om befrielse från förpliktelser gentemot bolaget. Av grunderna för detta stadgande måste det anses följa att en aktieägare är förhindrad att delta i en röstning rörande beslut som avser att tillförsäkra denne förmåner som kompenserar honom för ålagda förpliktelser.

Gällande lag innehåller bestämmelser om att rösträtt inte får utövas för en aktie på vilken ej fullgjorts förfallen inbetalning. Denna bestämmelse har i överensstämmelse med ABL slopats. Tillräckliga påtryckningsmedel mot försumliga betalare finns genom reglerna om förverkande. Förslaget innebär därför att man inte genom bestämmelser i bolagsordningen kan som villkor för rösträtt kräva att aktierna helt skall ha betalats. Från regeln att varje aktie har en röst gäller nämligen inga andra undantag än de som anges i lagen.

Enligt gällande lag är den som röstar för aktie på bolagsstämman skyldig att på begäran av aktieägare med en tiondel av de på stämman företrädda aktierna avge en närmare specificerad försäkran om rätt till aktien. Bestämmelsen avser att utgöra ett skydd mot att någon röstar för aktie som han inte äger. Reglerna om en sådan försäkran har i överensstämmelse med ABL slopats, eftersom det bl.a. kan ifrågasättas om bestämmelsen ger något effektivt skydd mot försök att kringgå röstningsreglerna. Om någon röstar som bulvan för annan och därigenom kringgår förbud enligt lagen eller bolagsordningen för aktieägaren att rösta, är detta ej särskilt straffbelagt, utan de allmänna reglerna om klander av bolagsstämmans beslut får anses utgöra en tillräcklig sanktion mot ett sådant förfarande.

4 § Bolagsstämman skall hållas på den ort där styrelsen har sitt säte. I bolagsordningen kan dock föreskrivas att den skall eller kan hållas på annan angiven ort. Om utomordentliga omständigheter föranleder det, får stämman hållas på annan plats.

Paragrafen överensstämmer med 9 kap. 4 § ABL och motsvaras av 104 § andra stycket BL.

Liksom enligt gällande lag föreskrivs i förslaget att bolagsstämma skall hållas på den ort där styrelsen har sitt säte. Bolagsordningen kan dock ange annan ort där stämman skall eller kan hållas. Om utomordentliga omständigheter påkallar det, får stämman, trots avsaknad i bolagsordningen av särskilda regler, enligt paragrafen hållas på annan plats.

5 § Ordinarie bolagsstämma skall hållas inom fyra månader efter utgången av varje räkenskapsår. Vid den ordinarie bolagsstämman skall årsredovisningen och revisions-

berättelsen samt, i moderbolag, koncernredovisningen och koncernrevisionsberättelsen läggas fram.

Vid stämman skall beslut fattas

1. om fastställelse av resultaträkningen och balansräkningen samt, i moderbolag, koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen,
2. om dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen,
3. om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna,
4. i andra ärenden som ankommer på stämman enligt denna lag eller bolagsordningen.

Beslut i frågor som avses i andra stycket 1–3 skall dock anstå till en fortsatt stämma, om majoriteten eller en minoritet bestående av ägare till en tiondel av samtliga aktier begär det. En sådan stämma skall hållas minst en och högst två månader därefter. Något ytterligare uppskov är inte tillåtet.

Om skyldighet att sända in vissa handlingar till bankinspektionen finns det bestämmelser i 17 kap. 6 §.

Paragrafen, som i huvudsak överensstämmer med 9 kap. 5 § ABL och motsvaras av 106 § BL, anger när ordinarie bolagsstämma skall hållas och vilka ärenden som måste tas upp på en sådan stämma.

Första stycket

Enligt 1911 års BL skulle ordinarie bolagsstämma hållas inom fyra månader efter utgången av varje räkenskapsår. I 1955 års BL är tiden angiven till tre månader. I motiven till 1955 års BL har beträffande denna tidsbegränsning angivits att samma tid har i allmänhet varit fastställd i bankernas bolagsordningar och att någon svårighet inte lär föreligga att iaktta en sådan regel. För de allmänna aktiebolagen gäller liksom tidigare en maximitid om sex månader. Utredningen finner inte skäl att i detta hänseende anpassa BL till ABL utan föreslår en maximitid om fyra månader för bankaktiebolagen.

Bolagsordningen behöver inte såsom enligt gällande lag innehålla någon närmare angivelse av den tidsperiod under vilken bolagsstämman skall hållas. Regler i bolagsordningen som precicerar tiden för bolagsstämman är emellertid fortfarande tillåtna. Särskilda regler om kallelse gäller enligt 8 § när den ordinarie bolagsstämman skall hållas på annan tid än den som är utsatt i bolagsordningen.

Vid den ordinarie stämman skall enligt stycket årsredovisningen och revisionsberättelsen samt i moderbolag, koncernredovisningen och koncernrevisionsberättelsen läggas fram. Vidare skall övriga i andra stycket angivna ärenden behandlas. I lagtexten talas det endast om den ordinarie bolagsstämman, men förslaget hindrar lika litet som gällande lag att bolagsordningen föreskriver att ytterligare någon ordinarie bolagsstämma för andra ärenden skall hållas varje år.

Liksom enligt gällande lag skall enligt *andra stycket* stämman fastställa balansräkningen och såsom en nyhet även resultaträkningen. Stämman skall också besluta om dispositioner beträffande bankbolagets vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen. I koncernförhållande skall bolagsstämman i moderbolaget ta ställning till frågan om dispositioner beträffande vinst eller förlust enligt den fastställda koncernbalansräkningen. Vidare skall i överensstämmelse med gällande lag frågan om ansvarsfrihet för styrelsele-

damöterna utgöra ett obligatoriskt ärenden på den ordinarie bolagsstämman.

Enligt 2 kap. 5 § punkten 8 skall bolagsordningen ange vilka ärenden som skall förekomma på den ordinarie stämman. Det förutsätts att val av styrelseledamöter och i vissa fall av revisorer sker på den ordinarie bolagsstämman, se 8 kap. 1 § och 10 kap. 1 §. Dessa ärenden skall alltså anges i bolagsordningen. Det kan också tänkas att bolagsordning anger andra ärenden som obligatoriskt skall behandlas på den ordinarie stämman. I detta stycke 4 anges därför att som obligatoriska ärenden på den ordinarie bolagsstämman skall förekomma sådana ärenden som ankommer på stämman enligt lagen eller bolagsordningen.

Enligt *tredje stycket* har stämman möjlighet att skjuta upp beslut i frågor som avses i andra stycket 1–3 till en fortsatt stämma en viss dag minst en och högst två månader därefter, om ägarna till en tiondel av samtliga aktier begär det. Något ytterligare uppskov är inte tillåtet. Denna bestämmelse överensstämmer i huvudsak med gällande lag. Den avser att utgöra ett skydd för minoriteten och är därmed tvingande. Bestämmelsen utgör ett komplement till minoritetens rätt enligt 15 kap. 5 § att hindra bolagsstämman att fatta beslut om ansvarsfrihet. Förhållandena bakom den framlagda årsredovisningen kan vara komplicerade och fordra en närmare undersökning än som varit möjlig under kallelsetiden, vilken ofta bara är ett par veckor. Därmed kan också skapas en förhandlingsfrist och överilade aktioner från minoritetens sida kan förekommas.

Det är viktigt att utan dröjsmål få avgjort i vad mån redovisningen för ett avslutat räkenskapsår skall ligga till grund för den fortsatta verksamheten och hur det skall förfaras med den uppkomna vinsten eller förlusten. En längre tids ovisshet i dessa frågor är till skada både för aktieägarna och för utomstående. Med anledning av detta föreskrivs att något ytterligare uppskov inte är tillåtet. Bolagsstämman kan emellertid inte direkt tvingas att fastställa de framlagda balans- och resultaträkningarna.

Styrelsens redovisningshandlingar och, i förekommande fall koncernredovisningshandlingar, revisionsberättelse m.m. skall så snart det kan ske sändas till bankinspektionen enligt 17 kap. 6 §. En erinran om detta har tagits in i *fjärde stycket.*

6 § Extra bolagsstämma skall hållas när styrelsen finner skäl till detta. En sådan stämma skall även hållas när det för ett visst angivet ändamål skriftligen begärs av flertalet av revisorerna eller av ägare till en tiondel av samtliga aktier. Kallelse skall utfärdas inom fjorton dagar från den dag då en sådan begäran kommit in till bolaget.

Paragrafen, som motsvaras av 107 § 2 mom BL och av 9 kap. 6 § ABL anger när en extra bolagsstämma skall hållas.

En extra bolagsstämma kan enligt paragrafen sammankallas på styrelsens initiativ. Revisorerna kan enligt paragrafen påkalla en extra stämma. Styrelsen skall dessutom, liksom enligt gällande lag, kalla till extra bolagsstämma när det begärs av ägare till en tiondel av samtliga aktier. När revisorerna eller en aktieägareminoritet begär en extra stämma, skall ändamålet anges. Kallelse till stämman skall utfärdas inom 14 dagar efter det att en sådan begäran har inkommit till bolaget.

I överensstämmelse med ABL föreslås att det bör stå bolagen fritt att låta minoritetsrättigheter tillkomma sådana minoriteter som är mindre än den i lagen angivna. En minoritet som representerar mindre än tio procent av aktiekapitalet kan därför i bolagsordningen ges rätt att påkalla en extra stämma trots att någon uttrycklig lagregel om detta inte finns.

Enligt 107 § 2 mom andra stycket BL får revisorerna själva utlysa en extra bolagsstämma. Om revisorerna inte är ense om detta, skall den mening gälla som de flesta revisorerna ansluter sig till. Förekommer lika många röster för som emot skall den mening gälla, som anser att en extra bolagsstämma skall utlysas. Samma bestämmelser fanns i 1944 års ABL (122 § andra stycket). I gällande ABL får däremot varje revisor påkalla en extra stämma. Utredningsförlaget skiljer sig från ABL:s bestämmelse genom att varje enskild revisor inte ges denna rätt. I stället bör gälla att mer än hälften av revisorerna skall vara ense för att de skall kunna begära en extra stämma. En sådan bestämmelse kan sägas utgöra ett skydd mot förhastade aktioner från revisorernas sida. Att förhindra sådana aktioner, som skulle kunna inverka menligt på allmänhetens förtroende för bankerna, är särskilt viktigt för bankbolagen. Varje revisor är naturligtvis oförhindrad att till bankinspektionen anmäla förhållanden som han anser anmärkningsvärda eller diskutabla. Som framgår av 17 kap. 4 § har bankinspektionen möjlighet att kalla till extra bolagsstämma. Sådan kallelse kan endast ske om styrelsen inte har rättat sig efter en begäran av inspektionen att kallelse skall utfärdas till en sådan stämma.

7 § En aktieägare har rätt att få ett ärende behandlat vid bolagsstämma, om han skriftligen framställer ett yrkande om detta hos styrelsen i så god tid att ärendet kan tas upp i kallelsen till stämman.

Paragrafen, som överensstämmer med 9 kap. 7 § ABL och motsvaras av 107 § 1 mom BL, reglerar de enskilda aktieägarnas rätt att få ett ärende upptaget i kallelsen till bolagsstämman.

Enligt gällande lag har en aktieägare rätt att få ett ärende prövat på den ordinarie stämman, om han hos styrelsen begär det senast tio dagar före stämman. Enligt förslaget har en aktieägare rätt att få ett ärende behandlat vid bolagsstämman, om han skriftligen framställer ett yrkande om detta hos styrelsen i så god tid att ärendet kan tas upp i kallelsen till stämman. Ändringen medger en större flexibilitet men är inte avsedd att medföra en förändring av aktieägarnas nuvarande möjligheter. Rätten att få ärende behandlat gäller enligt förslaget vid såväl den ordinarie som vid en extra stämma.

När det gäller ordinarie stämma har aktieägare till följd av 5 § vissa möjligheter att ungefärligen bedöma när sådan stämma skall hållas och kan därför i god tid anmäla ett visst ärende till styrelsen för att tas upp i kallelsen. Vid en extra stämma är situationen något annorlunda. I praktiken är det ofta inte möjligt för aktieägarna att utnyttja rätten i fråga om en extra stämma eftersom han inte känner till att en sådan skall hållas förrän han har fått kallelsen. Men skulle han ha kännedom om denna, innan kallelsen har utfärdats, har han rätt att begära att även andra frågor skall behandlas vid stämman.

8 § Styrelsen kallar till bolagsstämma. Kallelse skall utfärdas tidigast fyra veckor före stämman. Om inte bolagsordningen föreskriver längre tid, skall kallelsen utfärdas senast två veckor före stämman. Uppskjuts stämman till en dag som infaller senare än fyra veckor efter det stämman har inletts, skall kallelse ske till den fortsatta stämman. Fordras enligt denna lag eller bolagsordningen för giltighet av ett bolagsstämmobeslut att det fattas på två stämmor, kan kallelse till den andra stämman inte ske innan den första stämman har hållits. I sådan kallelse skall det anges vilket beslut den första stämman har fattat.

Kallelse skall ske enligt bolagsordningen. En skriftlig kallelse skall dock alltid sändas till varje aktieägare vars postadress är känd för bolaget, om

1. den ordinarie bolagsstämman skall hållas på någon annan tid än den som föreskrivs i bolagsordningen, eller
2. bolagsstämman skall behandla frågor om
   a) sådana ändringar av bolagsordningen som avses i 14 §
   b) bolagets försättande i likviditation eller
   c) upphörande av bolagets likvidation.

I kallelsen skall tydligt anges de ärenden som skall behandlas på stämman. Om ett ärende avser en ändring av bolagsordningen, skall det huvudsakliga innehållet av förslaget till ändringen anges i kallelsen. Att i vissa fall särskilda upppgifter skall anges i kallelsen följer av 4 kap. 5 § andra stycket, 5 kap. 3 § och 1 § tredje stycket detta kapitel.

Under minst en vecka närmast före den stämma, som avses i 5 §, skall redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen eller avskrifter av dessa hållas tillgängliga hos bolaget för aktieägarna och genast sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

I paragrafen, som överensstämmer med 9 kap. 8 § första meningen och 9 § ABL samt motsvaras av 106 § 1 mom andra stycket och 107 § 3 och 4 mom BL, ges bestämmelser om vem som skall kalla till bolagsstämma samt tiden och sättet för sådan kallelse.

Enligt *första stycket* är huvudregeln den att styrelsen kallar till bolagsstämma. I 9 kap. 8 § 2 p ABL ges regler om att länsstyrelsen skall på anmälan av styrelseledamot m.fl. utlysa en bolagsstämma som inte sammankallas i föreskriven ordning. Motsvarande bestämmelser fanns redan i 1944 års ABL. Varken gällande BL eller förslaget innehåller några motsvarande regler. Bankbolagen, som för att driva sin verksamhet är beroende av oktroj, förutsätts sammankalla stämma som skall hållas enligt denna lag, bolagsordningen eller stämmobeslut. Om styrelsen underlåtit att efterkomma en begäran från bankinspektionen om en extra stämma, kan dock inspektionen enligt 17 kap 4 § kalla till en sådan.

Kallelse till bolagsstämma skall enligt första stycket utfärdas tidigast fyra veckor före och, om inte bolagsordningen föreskriver längre tid, senast två veckor före stämman. Någon skillnad görs inte i gällande lag mellan ordinarie och extra bolagsstämma.

Kallelse får anses utfärdad den dag kallelsen avsänds med posten eller en kungörelse införs i tidningen. Detta får anses gälla utan uttrycklig bestämmelse.

Uppskjuts stämma till en dag som infaller mer än fyra veckor efter det att stämma har inletts, skall kallelse, liksom enligt gällande rätt, ske till den fortsatta stämman. Motsättningsvis framgår att kallelseåtgärder inte behövs,

när stämman ajourneras jämt fyra veckor eller kortare tid.

Vissa bolagsstämmobeslut måste för att bli giltiga fattas på två stämmor. Så är fallet vad gäller beslut om frivillig likvidation enligt 13 kap 1 § andra stycket. Det kan även tänkas förekomma föreskrifter i bolagsordningen av denna innebörd att vissa beslut för att vara giltiga, skall antas av två på varandra följande bolagsstämmor. I sådana fall får, liksom enligt gällande rätt, kallelse till den senare bolagsstämman inte ske förrän den första har hållits. I kallelsen till den senare stämman skall anges vilket beslut den första stämman fattat. Därmed menas givetvis det beslutet som för att bli giltigt måste bekräftas på den efterföljande stämman.

I bolagsordningen skall enligt 2 kap 5 § 7. anges på vilket sätt kallelsen till stämman skall utfärdas. Bolagsordningens bestämmelser om detta skall naturligtvis iakttas. Men *andra stycket* inehåller liksom gällande lag en tvingande bestämmelse om skriftliga kallelser i vissa fall. Sådana kallelser fordras enligt detta stycke,

1. när avsteg görs från vad bolagsordningen innehåller om tidpunkten för hållande av den ordninarie bolagsstämman
2. när en bolagsordningsändring föreslås som kräver en särskild kvalificerad majoritet enligt 14 § samt
3. när ärendet gäller bolagets försättande i likvidation eller upphörande av likvidationen.

I fall som sagts nu skall skriftlig kallelse skickas till varje aktieägare vars postadress är känd för bolaget.

Förslaget upptar inte, i överensstämmelse med ABL, gällande lags regler om att kallelse i vissa fall skall sändas i rekommenderat brev. Den föreslagna bestämmelsen är härvidlag även något mindre krävande för bolaget i förhållande till gällande lag enligt vilken kallelse skall avsändas till varje aktieägare "om vars postadress uppgift kan utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas".

I kallelsen skall enligt *trejde stycket* tydligt anges samtliga de ärenden som skall förekomma på stämman. Undantag görs inte för ärenden som enligt 5 § eller bolagsordningen är obligatoriska på den ordinarie bolagsstämman. De ärenden som enligt 5 § är obligatoriska på stämman har emellertid i praxis och efter överensskommelse med bankinspektionen inte angivits i detalj i kallelsen utan har nämnts under den samlade benämningen "obligatoriska bolagsstämmoärenden". Enligt utredningen får detta anses uppfylla kraven på tydlighet.

Beträffande kallelsens innehåll i övrigt föreskrivs att om ett ärende avser en ändring av bolagsordningen, skall det huvudsakliga innehållet av förslaget till ändringen anges i kallelsen.

I kallelsen skall naturligtvis tid och plats för stämman noggrant anges. I 4 kap 4 § sista stycket ges vidare föreskrifter om att det i kallelsen skall anges företrädesrätt vid nyemission och av hänvisningen till 5 kap 3 § följer att motsvarande gäller vid utgivande av konvertibla skuldebrev. I 9 kap 1 § tredje stycket föreskrivs slutligen att om det fordras en föranmälan så skall senaste dagen för denna anges i kallelsen till stämman.

Under minst en vecka närmast före den stämman, där årsredovisningen resp koncernredovisningen skall behandlas, skall denna och revisionsberättelsen resp koncernrevisionsberättelsen eller avskrifter av dessa hållas

tillgängliga för aktieägarna hos bolaget. Bestämmelser om detta tas upp i *fjärde stycket*. I överensstämmelse med gällande lag har bolaget dessutom skyldighet att sända dessa handlingar till de aktieägare, som särskilt begär det och lämnar uppgifter om sin postadress.

9 § Om någon kallelse till bolagsstämman inte har skett eller handlingar inte har tillhandahållits eller sänts ut enligt denna lag eller bolagsordningen, får bolagsstämman inte besluta i något ärende utan samtycke av de aktieägare som berörs av felet. Har ett ärende inte tagits upp i kallelsen, får bolagsstämman även utan ett sådant samtycke avgöra ärendet, om det enligt bolagsordningen skall förekomma på stämman, eller besluta att extra bolagsstämma skall sammankallas för att behandla ärendet.

Paragrafen, som överensstämmer i sak med 9 kap 10 § ABL och motsvaras av 107 § 4 mom BL, anger i vad mån bolagsstämman kan med giltig verkan fatta beslut trots att de i lagen eller bolagsordningen givna föreskrifterna om kallelse och tillhandahållande av handligar m m inte har iakttagits.

Eftersätts föreskrifter som gäller sådana åtgärder som styrelsen skall vidta för att kalla aktieägarna till stämman och ge den information om ärendet på stämman, medför det i regel att bolagsstämmans beslut inte kan anses ha tillkommit i behörig ordning. Beslutet kan därför genom klander bli upphävt enligt 16 §. I vissa fall, nämligen om kallelse inte alls skett eller bestämmelserna om kallelse väsentligen eftersatts, inträder enligt nämnda paragraf tredje stycket 3 t o m ogiltighet oavsett klandertalan. Ett åsidosättande sker naturligtvis även när kallelsen eller handlingarna inte har det erforderliga innehållet. Av lagens syfte följer vidare att om det i kallelsen eller handlingarna skall ingå förslag till ett bolagsstämmobeslut av angivet innehåll, kan stämman inte utan de berörda aktieägarnas samtycke fatta beslut som innebär en reell avvikelse från förslaget.

I förevarande paragraf uppställs som en undantagsregel att bolagsstämma trots fel av ifrågavarande slag kan fatta giltigt beslut, om samtycke därtill ges av de aktieägare som berörs av felet. I det till lagrådet remitterade förslaget till ABL krävdes beträffande denna fråga samtycke av samtliga aktieägare. Motiven (prop 1975:103 sid 401) är skrivna med utgångspunkt från detta krav. Efter granskning av lagrådet, som inte berörde denna paragraf, ändrades lydelsen i paragrafen till den nu gällande. Ändringen har inte motiverats utan kan av föredraganden ha bedömts såsom en redaktionell jämkning. För att aktieägare skall kunna lämna sådant samtycke skall han enligt legitimationsregeln i 3 kap 15 § vara legitimerad såsom aktieägare i förhållande till bolaget. En sådan undantagsregel gäller i själva verket för alla fall då ett bolagsstämmobeslut är behäftat med formella fel eller, annars endast rör de nuvarande aktieägarnas rätt. Särregleringen av de nu ifrågavarande formella felen har emellertid skett av praktiska skäl.

Om den ifrågavarande försummelsen beträffande kallelse etc skulle ha drabbat endast viss eller vissa aktieägare, t ex om kallelse inte behörigen tillsänts dem, är deras samtycke tillräckligt för att giltigt beslut skall kunna fattas.

Det är också en allmän regel att formella felaktigheter i fråga om kallelse eller i annat avseende inte gör ett bolagsstämmobeslut ogiltigt, om det är tydligt att felet inte inverkat på beslutets innehåll. En aktieägare som genom

försumlighet av styrelsen inte i rätt tid fått den i bolagsordningen föreskrivna skriftliga kallelsen men infinner sig på stämman och medger att han likväl i rätt tid tagit del av en till annan aktieägare sänd kallelse, kan rimligtvis inte under åberopande av att han inte fått någon kallelse motsätta sig att bolagsstämman fattar beslut. Detsamma gäller, om handlingar inte funnits tillgängliga i föreskriven ordning före stämman, men ingen aktieägare har frågat efter dem.

Bolagsstämman kan avgöra ett ärende trots att detta inte tagits upp i kallelsen, om ärendet enligt bolagsordningen skall förekomma på stämman. Det mest praktiska fallet är de till den ordinarie stämman hörande ärendena som nämnts i 5 § och som också skall vara angivna i bolagsordningen. Dessa ärenden tas också oftast upp i kallelsen under en samlad benämning. Se kommentaren till 8 § tredje stycket. Men hit kan också höra val av styrelseledamöter och revisorer och eventuellt andra i denna lag eller bolagsordningen angivna ärenden som skall förekomma på den ordinarie stämman. Sådana ärenden kan få tas upp och avgöras av stämman utan hinder av att de inte angivits i kallelsen. Bestämmelsen gäller däremot inte andra fel, t ex att kallelsen inte skett i rätt tid.

Enligt gällande lag likställs med ärenden som enligt bolagsordningen skall förekomma på ordinarie stämma ett sådant ärende som "omedelbart föranledes" därav. Ett sådant ärende kan alltså tas upp till behandling trots att det inte särskilt angivits i kallelsen. Bestämmelsen har inte tagits med i förslaget. Någon väsentlig ändring i sak betyder detta dock inte. Om stämman fattar beslut i en fråga och beslutet som en mer eller mindre nödvändig eller självskriven följd kräver beslut i ett därmed sammanhängande ärende eller om frågorna annars står i så nära samband med varandra att de rimligtvis bör behandlas och avgöras samtidigt, kan de ofta i förevarande hänseende betraktas som en enhet, d v s som ett ärende.

Liksom enligt gällande rätt kan bolagsstämman besluta att en extra stämma skall sammankallas för behandling av ett ärende som inte har angivits i kallelsen. Visserligen ger 6 § rätt åt aktieägare med en tiondel av aktiekapitalet eller den mindre del som är angiven i bolagsordningen att begära att en extra stämma inkallas för ett visst ärende. Denna rätt för bolagsstämman att besluta om en extra stämma kan dock vara av betydelse om inte så stor del av aktiekapitalet som förutsätts för minoritetsrättens utövning är företrädd på stämman. Detsamma gäller den majoritet som på stämman önskar att en extra stämma skall sammankallas inte företräder en tillräcklig stor del av hela aktiekapitalet.

10 § Ordförande vid bolagsstämman utses av stämman om inte något annat föreskrivs i bolagsordningen.

Ordföranden skall upprätta en förteckning över de närvarande aktieägarna, ombuden och biträdena samt i denna ange hur många aktier och röster var och en företräder vid stämman (röstlängd). Röstlängden skall, sedan den godkänts av stämman, tillämpas intill dess stämman beslutat att ändra den. Uppskjuts stämman till en senare dag än nästföljande vardag skall ny röstlängd upprättas.

Genom ordförandens försorg skall protokoll föras vid stämman. Röstlängden skall tas in i protokollet eller fogas till detta som bilaga. I protokollet skall införas stämmans beslut och om röstning skett, hur den utfallit. Protokollet skall undertecknas av ordföranden och av minst en justeringsman som har utsetts på stämman. Senast två

veckor efter stämman skall protokollet hållas tillgängligt för aktieägarna hos bolaget. Protokollen skall förvaras på betryggande sätt.

Paragrafen, som överensstämmer med 9 kap 11 § ABL och motsvaras av 104 § första stycket BL, reglerar val av ordförande på bolagsstämman, upprättande av röstlängd samt protokollföring vid bolagsstämman.

I *första stycket* anges att ordföranden vid bolagsstämman utses av stämman, om något annat inte bestämts i bolagsordningen. Bestämmelserna om val av ordförande på bolagsstämman är alltså dispositiva. Bolagsordningen kan t ex ange att styrelsens ordförande skall vara ordförande på stämman. Om inte aktieägarna kan enas om vem som skall vara ordförande, faller uppgiften att upprätta röstlängd på den som öppnar stämman. Det förtjänar påpekas att ordförandens utslagsröst kan komma till användning redan när bolagsstämman skall rösta om fastställande av röstlängden.

Stämmans ordförande skall enligt *andra stycket* upprätta röstlängd. I röstlängden skall anges de närvarande aktieägarna, ombuden och biträdena med uppgift om hur många aktier och röster var och en företräder vid stämman. Därefter skall stämman besluta om röstlängdens godkännande. Godkännande av röstlängden är ett obligatoriskt stämmoärende. Detta innebär emellertid inte att röstlängden inte kan ändras under bolagsstämman. Röstlängden kan under stämman ändras genom majoritetsbeslut. Någon skyldighet för bolagsstämman att ändra i röstlängden av den anledningen att en aktieägare tillkommer eller avlägsnar sig från stämman torde emellertid inte föreligga. Aktier som upptas i röstlängden anses som företrädda vid stämman.

Talan mot bolagsstämmans beslut beträffande röstlängden kan föras i samband med att ett beslut, som fattas i ärende där omröstning sker på grund av röstlängden, klandras.

Bestämmelserna i *tredje stycket* om protokoll vid bolagsstämman ansluter nära till gällande lag. Bestämmelsen i gällande lag om att anteckning skall ske i protokollet om prövning av hur kallelse skett till stämman, har emellertid inte tagits med. Någon ändring i praxis torde inte följa därav.

11 § Styrelsen skall, om en aktieägare begär det och styrelsen finner att det kan ske utan väsentligt förfång för bankaktiebolaget eller nämnvärd olägenhet för enskild, på bolagsstämman lämna upplysningar om förhållanden, som kan inverka på bedömandet av bolagets årsredovisning och dess ställning i övrigt eller av ärenden på stämman. I bankbolag som är moderbolag avser upplysningsplikten även bolagets förhållande till dotterföretag i koncernen och koncernredovisningen samt sådana förhållanden beträffande dotterföretagen som avses i första meningen.

Om en begärd upplysning endast kan lämnas med stöd av sådana uppgifter som inte är tillgängliga på stämman, skall upplysningen inom två veckor därefter skriftligen hållas tillgänglig för aktieägarna hos bolaget samt sändas över till de aktieägare som har begärt upplysningen.

Finner styrelsen att en begärd upplysning inte kan lämnas till aktieägarna utan väsentligt förfång för bolaget eller nämnvärd olägenhet för enskild, skall upplysningen i stället på aktieägarnas begäran lämnas till bolagets revisor inom två veckor efter stämman. Revisorerna skall inom en månad efter stämman till styrelsen skriftligen yttra sig över om den begärda upplysningen lämnats till dem samt om upplysningen enligt deras mening bort föranleda någon ändring i revisionsberättelsen eller, beträffande moderbolag, koncernrevisionsberättelsen eller om upplysningen i övrigt

ger någon anledning till erinran. Om så är fallet, skall ändringen eller erinringen anges i yttrandet. Styrelsen skall hålla revisorernas yttrande tillgängligt för aktieägarna hos bankaktiebolagets huvudkontor samt sända över det i avskrift till de aktieägare, som har begärt upplysningen.

Paragrafen, som i huvudsak överensstämmer med 9 kap 12 § första-tredje styckena ABL och motsvaras av 108 § BL, ger bestämmelser om den enskilda aktieägarens rätt att få upplysningar av bolagsledningen på bolagsstämman i ärenden som skall avgöras på stämman.

Frågerätten är enligt *första stycket* begränsad på det sättet att upplysningar skall lämnas endast där det kan ske utan väsentligt förfång för bolaget. Enligt gällande rätt är styrelsen skyldig att lämna upplysningar endast om det kan ske utan förfång för bolaget. Befrielse från informationsplikten inträder inte så fort skada av vad slag som helst kan åberopas. Men förhållandena kan vara sådana att styrelsen inte får lämna upplysningar, t ex om bolagets affärshemligheter skulle yppas för utomstående eller om konkurrenters intressen skulle främjas. Den enskilde aktieägarens intresse måste i så fall stå tillbaka för det samfällda bolagsintresset.

I bankaktiebolag - till skillnad från allmänna aktiebolag - är frågerätten även begränsad på det sättet att upplysning skall meddelas endast om det kan ske utan nämnvärd olägenhet för enskild.

Reglerna om aktieägares frågerätt var en nyhet i 1955 års BL. 1949 år banklagssakkunniga, som utformade reglerna om frågerättsinstitutet, hade som målsättning att detta institut inte fick rubba banksekretessen. För att upplysningar som lämnades till följd av frågerätten inte skulle åsidosätta banklagstiftningens sekretessregel, skulle upplysningar inte få lämnas om de medförde ett "förnärmande av enskilds rätt". (SOU 1952:2 sid 177 f)

Lagrådet kritiserade denna anknytning till själva lagregeln om sekretessen och anförde (prop 1955:3 sid 315):

> Uppenbarligen kunna enskilda äga sådant intresse av att deras förhållanden till banken ej yppas, att en särskild inskränkning i styrelsens upplysningsplikt på den grund är påkallad. Emellertid torde bestämmelserna i förevarande paragraf få anses innebära, att upplysningar som styrelsen meddelar i den ordning paragrafen förutsätter och i de hänseenden som där angivas knappast någonsin kunna anses lämnade i oträngt mål. Den inskränkning i upplysningsplikten som betingas av enskildas intresse av att sekretessen även i nu förevarande fall bevaras synes därför ej böra anknyta till den allmänna sekretessregeln. I stället bör väljas ett uttryckssätt som ger vid handen att styrelsen vid upplysningspliktens fullgörande har att beakta även nyssnämnda intresse. För att upplysning skall vägras torde ej böra krävas att den skulle lända enskild till förfång. Å andra sidan bör det ej utgöra tillräcklig grund för vägran att enskild skulle tillskyndas olägenhet, om än aldrig så obetydlig. Till utmärkande härav kunde som förutsättning för upplysningars meddelande stadgas, att det kan ske utan nämnvärd olägenhet för enskild. Vid bedömandet huruvida olägenhet som skulle uppkomma är att anse som nämnvärd bör kunna i viss mån beaktas vikten av de intressen som upplysningarna skulle tillgodose. - Lagrådsuttalandet ligger till grund för bestämmelsens nuvarande utformning.

Upplysningsplikten avser även bankaktiebolagets förhållanden till andra bolag inom samma koncern. Denna regel gäller alla bolag som ingår i koncernen. Särskild koncernredovisning skall lämnas av bankaktiebolaget.

Upplysningsplikten för bankbolagets ledning gäller då i fråga om koncernredovisningen. Bankbolagets ledning bör också vara skyldig att ge upplysningar om dotterföretagens förhållanden. Särskilda bestämmelser om detta har tagits in i paragrafen. Aktieägarnas frågerätt vad gäller koncernförhållanden är så till vida begränsad att styrelsen har att i varje särskilt fall pröva, om en begärd upplysning kan lämnas utan väsentligt förfång för det bolag som avses eller nämnvärd olägenhet för enskild. Upplysningsplikten beträffande koncernen gäller i ABL inte bara moderbolaget och dess ägare. Enligt ABL:s motsvarande bestämmelser kan alltså aktieägarna i ett dotterföretag på dotterföretagets stämma begära sådana upplysningar om förhållandet till moderbolaget eller till annat dotterföretag som kan lämnas utan väsentlig skada. I den mån intressegemenskap föreligger mellan olika koncernföretag skall hänsyn även tas till skada som kan uppkomma för något annat koncernföretag och därmed för koncernen.

För bankaktiebolag gäller, som ovan nämnts, särskilda sekretessregler. Enskildas förhållanden till bankaktiebolaget får inte obehörigen röjas. Tidigare har också konstaterats att de uppgifter som styrelsen lämnar en aktieägare enligt paragrafens första stycke första meningen knappast någonsin kan anses lämnade i oträngt mål. Något annorlunda anser utredningen förhållandena vara när uppgifter om enskildas förhållanden till aktieägare i dotterbolaget. Det torde vidare många gånger vara en svår uppgift för dotterbolagets styrelse att avgöra om upplysningen är till nämnvärd olägenhet för enskildas förhållande till bankaktiebolaget. Utredningen har därför inte funnit det lämpligt att i lag reglera denna "korsvisa" upplysningsplikt.

Kan begärd upplysning lämnas endast med stöd av uppgifter, som inte är tillgängliga på stämman, skall enligt *andra stycket* upplysningen inom två veckor därefter skriftligen hållas tillgänglig hos bolaget för aktieägarna samt sändas till de aktieägare som begärt upplysningen.

Enligt *tredje stycket* ankommer det på styrelsen att pröva om en begärd upplysning kan lämnas på stämman utan väsentligt förfång för bolaget eller nämnvärd olägenhet för enskild. Finner styrelsen att en begärd upplysning mot denna bakgrund inte kan lämnas, skall upplysningen i stället på begäran av aktieägare lämnas till revisorerna för yttrande. Revisorernas yttrande skall endast innehålla ett uttalande, huruvida den begärda upplysningen lämnats till dem, samt huruvida upplysningen enligt deras mening bort föranleda en ändring i revisionsberättelsen eller, beträffande moderbolaget, koncernrevisionsberättelsen eller i övrigt ger anledning till någon erinran. Anser revisorerna att så är fallet, skall de i yttrandet ange den ändring i berättelsen som enligt deras mening upplysningen bort föranleda eller den erinran som upplysningen annars ger anledning till. Styrelsen skall hålla revisorernas yttrande tillgängligt hos bankbolagets huvudkontor för aktieägarna samt sända det i avskrift till de aktieägare som begärt upplysningen.

Anser en aktieägare i motsats till styrelsen att en begärd upplysning kan lämnas utan väsentligt förfång för bolaget eller nämnvärd olägenhet för enskild kan han föra talan inför domstol med yrkande om utlämnande av den begärda upplysningen.

12 § Bolagsstämmans beslut utgörs av den mening som fått mer än hälften av de avgivna rösterna eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder. Vid val anses den vald som fått de flesta rösterna. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottdragning, om inte något annat har beslutats vid stämman innan valet förrättats.

Första stycket gäller inte om något annat följer av denna lag eller föreskrivs i bolagsordningen. Beträffande de beslut som avses i 13 eller 14 § kan det dock i bolagsordningen endast föreskrivas längre gående villkor än som anges i dessa paragrafer.

I paragrafen, som överensstämmer med 9 kap 13 § ABL och motsvaras av 104 § första stycket BL, ges huvudregeln om den röstmajoritet som fordras för att ett giltigt bolagsstämmobeslut skall föreligga.

I *första stycket* förskrivs att bolagsstämmans beslut skall utgöras av den mening, som har fått mer än hälften av de avgivna rösterna eller vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder. Ordföranden röstar, öppet eller slutet, såsom aktieägare tillsammans med övriga aktieägare. När rösträkningen är avslutad förklarar han öppet i de undantagsfall när lika röstetal föreligger vilken mening han i egenskap av ordförande biträder, även när omröstningen varit sluten.

Vidare föreskrivs i detta stycke att vid val anses den vald som fått de flesta rösterna. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottdragning, om något annat inte föreskrivs i bolagsordningen. I bolagsordningen kan sålunda bestämmas t ex att i stället för röstmajoritet skall gälla proportionellt val i närmare angiven ordning. Efter förebild av ABL öppnas dessutom möjlighet för bolagsstämman att innan valet påbörjas besluta hur man skall förfara vid lika röstetal.

Enligt *andra stycket* är bestämmelserna i första stycket dispositiva dock med ett särskilt angivet undantag. I fråga om ändring av bolagsordningen ställer förslaget för giltighet av bolagsstämmobeslut större krav än att det fattas med mer än hälften av de avgivna rösterna, nämligen att röstmajoriteten är större eller att beslutet biträds av aktieägare med viss del av samtliga aktier eller av de på stämman företrädda aktierna, se 13 och 14 §§. I sådana fall kan enligt andra stycket andra punkten bolagsordningen inte minska men däremot skärpa kraven genom att fordra ännu större röstmajoritet eller ställa upp andra villkor t ex godkännande av två bolagsstämmor eller av utomstående. I andra fall än som sagts nu kan i bolagsordningen kraven på röstmajoritet både ökas och minskas.

13 § Beslut att ändra bolagsordningen fattas av bolagsstämman utom i det fall som avses i 4 kap 14 § andra stycket. Beslutet är giltigt om det har biträtts av aktieägare med två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de vid stämman företrädda aktierna, om inte något annat följer av 14 §.

Beslut att ändra bolagsordningen skall genast anmälas för registrering sedan ändringen har stadfästs och får utom i de fall som avses i 18 kap 5 § inte verkställas förrän registrering har skett.

I paragrafen, som i huvudsak överensstämmer med 9 kap 14 § första och tredje styckena ABL och motsvaras av 110 § 4 mom och 114 § BL, ges regler om ändring av bolagsordningen och registrering av sådan ändring.

I 13 och 14 §§ ges regler om ändring av bolagsordningen. Dessa, som i huvudsak överensstämmer med 1944 års ABL, har i förslaget omarbetats och

överensstämmer med motsvarande regler i 1975 års ABL. Det system av regler som vuxit fram vad gäller bolagsordningsändringar har framstått som statiskt, otidsenligt och opraktiskt. (Se närmare uppställningen i tablån, som följer). Utredningen har funnit det naturligt att ändra reglerna om kvalificerad majoritet beträffande dessa ärenden i BL så att de nu helt överensstämmer med reglerna i 1975 års ABL. Detta innebär bl a att gällande lags bestämmelser om krav på beslut på två på varandra följande bolagsstämmor har slopats. Vidare har kravet på kvalificerad majoritet och det antal fall då kvalificerad majoritet fordras reducerats.

Tablå över röstpluralitetsregler för beslut om bolagsordningsändring

	1944 års ABL	BL
1. Normalregeln.	Samtliga aktieägare skall ha förenat sig om beslutet eller detta skall ha fattats på två stämmor och på den stämma som sist hållits, biträtts av minst 2/3 av de röstande. (133 § 5 mom)	Samma regel som i 1944 års ABL. (110 § 4 mom)
2. Huvudregeln beträffande beslut, som innefattar sådan ändring av bolagsordningen, att rättsförhållandet mellan redan utgivna aktier rubbas.	Samtliga aktieägare skall ha förenat sig om beslutet. (133 § 1 mom första st första p)	Samma regel som i 1944 års ABL. (110 § 1 mom första st första p)
2a Undantagsregel avseende den situationen, att endast vissa aktiers rätt rubbas genom beslutet.	Samtycke krävs endast av ägarna till de berörda aktierna; härutöver skall angående beslutets fattande på två på varandra följande stämmor gälla vad som för varje särskilt fall är angivet vid 1 och 3 i denna tablå. (133 § 1 mom första stycket andra p)	Samma regel som angivits i kolumnen för 1944 års ABL. (110 § 1 mom andra p)

	1944 års ABL	BL
2b Undantagsregel avseende den situationen, att aktier av olika slag finns och beslutet rubbar rättsförhållandet mellan aktieslagen.	Utöver vad som följer av bestämmelserna vid 1 eller 3 i denna tablå erfordras att beslutet på den sista stämman biträtts av 9/10 av samtliga röstande för det slag av aktier vilkas rätt försämras genom beslutet, och att de som biträtt beslutet tillika företrätt 9/10 av dessa aktier. (133 § 1 mom andra stycket)	Utöver vad som följer av bestämmelserna vid 1 eller 3 i denna tablå erfordras att beslutet på den sista stämman biträtts av 9/10 av samtliga röstande för det slag av aktier vilkas rätt försämras genom beslutet, och att de som biträtt beslutet tillika företrätt 9/10 av på stämman företrädda aktier av detta slag. (110 § 1 mom andra stycket)
2c Undantagsregel, avseende den situationen, att beslut, som rubbar rättsförhållandet mellan aktier av olika slag, åsyftar sådan ändring av bolagsordningen, att det där bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet höjs eller att belopp vartill aktier av visst slag skall kunna utges, höjs eller sänks.	Det erfordras iakttagande av vad som vid 1 och 4 i denna tablå är för varje särskilt fall angivet. (133 § 1 mom fjärde stycket)	Samma regel som angivits i kolumnen för 1944 års ABL. (110 § 1 mom tredje stycket)

	1944 års ABL	BL
3. Huvudregeln beträffande beslut om ändring av bolagsordningen i fråga om grunderna för utövande av rösträtt och för fattande av beslut å bolagsstämma.	Samtliga aktieägare skall ha förenat sig om beslutet eller det skall ha fattats på två på varandra följande bolagsstämmor och å den stämma, som sist hållits, biträtts av minst 9/10 av samtliga röstande, därvid de som biträtt beslutet tillika skall ha företrätt minst 3/4 av hela aktiekapitalet. (133 § 2 mom första stycket)	Samtliga aktieägare skall ha förenat sig om beslutet eller detta skall ha fattats på två på varandra följande bolagsstämmor, därav minst en ordinarie och å den stämma, som sist hållits, biträtts av minst 9/10 av samtliga röstande, därvid de som biträtt beslutet tillika skall ha företrätt minst 9/10 av det på stämman företrädda aktiekapitalet. (110 § 2 mom första stycket)
3a Undantagsregel, avseende den situationen, att i samband med beslut om nedsättning av aktiekapitalet i annan ordning än enligt förbehåll i bolagsordningen, fattas beslut angående ändring av bolagsordningen i fråga om grunderna för utövande av rösträtt och beslutet ej innefattar annan ändring än som erfordras för att förhindra att förhållandet mellan aktier av olika slag rubbas genom nedsättningen.	Den vid 1 i denna tablå angivna normalregeln skall gälla. (133 § 2 mom andra stycket)	Samma regel som angivits i kolumnen för 1944 års ABL. (110 § 2 mom andra stycket)

	1944 års ABL	BL
4. Regeln beträffande beslut- där aktier av olika slag finns och dessa ej medför lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst – om sådan ändring av bolagsordningen, att det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet eller det belopp, vartill aktier skall kunna utges av något av nämnda slag, höjs eller också att nytt aktieslag skall kunna utges.	Samtliga aktieägare skall ha förenat sig om beslutet eller detta skall ha fattats på två på varandra följande bolagsstämmor och på den stämma, som sist hållits, biträtts av minst 3/4 av de röstande, därvid – om genom beslut visst aktieslags rätt försämras de som biträtt beslutet tillika skall ha företrätt minst 3/4 av sistnämnda slag av aktier. (133 § 4 mom)	Samtliga aktieägare skall ha förenat sig om beslutet eller detta skall ha fattats på två på varandra följande bolagsstämmor och på den stämma, som sist hållits, biträtts av minst 3/4 av de röstande, därvid – om genom beslutet visst aktieslags rätt försämras – de som biträtt beslutet tillika skall ha utgjort minst 3/4 av de för sistnämnda aktieslag röstande och ha företrätt minst 9/10 av på stämman företrädda aktier av detta slag. (110 § 3 mom)

De föreslagna reglerna kan inte direkt jämföras med de i tablån nämnda, eftersom bl a det antal fall då kvalificerad majoritet skall fordras har reducerats. I stora drag kan dock följande jämförelse göras. Normalregeln i förslaget återfinns i 13 § första stycket. Huvudregeln i p 2 i tablån motsvaras av 14 § första stycket. Undantagsreglerna i 2 a - c motsvaras av 14 § tredje stycket. Huvudregeln i p 3 har sin motsvarighet i 14 § andra stycket. Reglerna i 3 a och 4 saknar motsvarigheter i förslaget.

I förevarande paragraf är således normalregeln intagen. Denna innebär att beslut om ändring av bolagsordningen är giltigt endast om det biträtts av aktieägare med två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de vid stämman företrädda aktierna.

Som ovan nämnts är detta endast en normalregel. För vissa ändringsbeslut gäller 14 §.

Beslut om ändring av bolagsordningen fattas enligt *första stycket* av bolagsstämman utom i fall som avses i 4 kap 14 § andra stycket, dvs när vid nyemission samtliga tecknade aktier inte har helt betalats och bankinspektionen på grund av detta skall registrera dels att aktiekapitalet satts ned med det sammanlagda nominella beloppet av de ej betalda aktierna, dels i förekommande fall att bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalet har ändrats. Motsvarande problem uppstår inte vid konvertering av skuldebrev, eftersom enligt 5 kap 1 § tredje stycket villkoren för utbyte eller nyteckning av aktier måste bestämmas så att utbytet eller nyteckningen kan ske utan att bolagsordningen ändras.

Bolagsstämman kan ändra i bolagsordningen intagna bestämmelser som ger tredje man viss rättighet. Det betyder inte i och för sig att tredje man inte skulle kunna ha någon rätt i dessa sammanhang. Bestämmelsen i bolagsordningen kan grunda sig på en obligationsrättsligt giltig utfästelse gentemot tredje man, som om den bryts kan medföra skadeståndsskyldighet för bolaget.

Andra stycket

Beslut om ändring av en banks bolagsordning kräver stadfästelse (2 kap 4 §). Sedan stadfästelse meddelats, skall ändringen ofördröjligen anmälas för registrering. Som huvudregel gäller att först sedan registrering skett får ändringsbeslutet gå i verkställighet. Enligt 18 kap 5 § - som har motsvarighet i gällande lag (167 och 169 §§) - kan emellertid registrering av en ändring av bolagsordningsbestämmelse om aktiekapital eller om aktiernas nominella belopp ske endast om registrering samtidigt sker av en sådan ökning eller nedsättning av aktiekapitalet som är nödvändig för att den nya bestämmelsen i bolagsordningen och det registrerade aktiekapitalet fortfarande skall stämma överens. Bestämmelsen förutsätter alltså att vissa verkställighetsåtgärder vidtas innan registrering sker av ändringen i bolagsordningen. En erinran om detta undantag från förbudet mot verkställighet före registrering har förts in i detta stycke.

14 § Beslut om sådan ändring av bolagsordningen att i fråga om redan utgivna aktier

1. aktieägarnas rätt till bankaktiebolagets vinst eller övriga tillgångar minskas genom bestämmelse enligt 12 kap 1 § andra stycket, eller
2. rättsförhållandet mellan aktier rubbas

är giltigt, om det biträtts av samtliga vid stämman närvarande aktieägare företrädande nio tiondelar av aktierna.

Beslut om en sådan ändring av bolagsordningen som innebär att

1. det antal aktier, för vilka aktieägare kan rösta på bolagsstämman begränsas,
2. av nettovinsten för räkenskapsåret, efter avdrag för vad som går åt för att täcka balanserad förlust, mer än som följer av 12 kap 4 § första stycket skall avsättas till reservfonden eller på något annat sätt hållas inne, eller
3. användningen av bankbolagets vinst eller dess behållna tillgångar vid dess upplösning regleras på något annat sätt än som avses i första stycket 1 eller detta stycke

är giltigt om det biträtts av aktieägare med två tredjedelar av de avgivna rösterna och nio tiondelar av de på stämman företrädda aktierna.

Beslut om sådan ändring av bolagsordningen som avses i första eller andra stycket är, utan hinder av vad i dessa stycken sägs, giltigt, om det biträtts av aktieägare med två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de på stämman företrädda aktierna, om

1. ändringen endast försämrar viss eller vissa aktiers rätt och samtliga de vid stämman närvarande ägarna av dessa aktier företrädande nio tiondelar av alla de aktier som på detta sätt berörs samtycker till ändringen, eller
2. ändringen endast försämrar ett helt aktieslags rätt och ägarna till hälften av alla aktier av detta slag och nio tiondelar av de på stämman företrädda aktierna av detta slag samtycker till ändringen.

Paragrafen, som överensstämmer med 9 kap 15 § ABL och motsvaras av 110 § BL, anger de beslut om ändring av bolagsordningen för vilkas giltighet

ställs större krav än enligt 13 §. Paragrafen utgör en minoritetsskyddsregel. Bankinspektionens uppgift är inte att bevaka aktieägarnas rätt. Bl a mot denna bakgrund krävs en sådan regel även i BL.

Den gällande BL:s höga majoritetskrav för vissa ändringar av bolagsordningen har i överensstämmelse med ABL i allmänhet reducerats i förslaget och antalet fall då särskild röstmajoritet krävs har minskats. Enligt förslaget krävs i de i *första stycket* angivna fallen samtycke av alla de vid stämman närvarande aktieägarna företrädande nio tiondelar av samtliga aktier. Anledningen till att en så kvalificerad majoritet krävs är att ändringen starkt ingriper i den rätt som tillkommer redan utgivna aktier. Reglerna gäller därför inte för sådana ändringar som berör endast ännu ej utgivna aktier.

De fall som enligt detta stycke kräver att ändringsbeslutet biträds av samtliga de vid stämman närvarande aktieägarna företrädande nio tiondelar av samtliga aktier är följande.

1. Sådan ändring av bolagsordningen att en bestämmelse enligt 12 kap 1 § andra stycket införs eller skärps. En sådan bestämmelse går ut på att bolagets syfte helt eller delvis skall vara något annat än att bereda vinst åt aktieägarna antingen så att vinst inte alls skall uppkomma eller så att vinsten och/eller bolagets behållna tillgångar vid dess upplösning inte skall tillfalla aktieägarna. Bestämmelsen kan ha en mera begränsad räckvidd, t ex så att endast en del av vinsten skall tillfalla utomstående och resten aktieägarna.

2. Sådan ändring av bolagsordningen att rättsförhållandet mellan redan utgivna aktier rubbas. Denna regel ger uttryck för den viktiga aktiebolagsrättsliga principen att aktierna i ett aktiebolag, i den mån något annat inte är bestämt i bolagsordningen, har lika rätt. Avvikelser från denna princip får inte - med det undantag som framgår av tredje stycket - ske utan den mycket kvalificerade majoritet som anges i första stycket. Detsamma gäller i fråga om en rubbning av rättsförhållandet mellan aktier som enligt bolagsordningen har olika rätt. En ändring innebärande att olika berättigade aktier blir likaberättigade faller alltså under förevarande punkt.

Ett ändringsbeslut enligt denna punkt kräver enligt gällande BL samtycke av samtliga aktieägare. Detsamma gäller i 1911 års BL och 1944 års ABL.

Enligt *andra stycket* krävs för vissa beslut om ändring i bolagsordningen en majoritet motsvarande två tredjedelar av de avgivna rösterna och nio tiondelar av de på stämman företrädda aktierna.

Enligt gällande lag fordras hög röstmajoritet för beslut om ändring av bolagsordningen vad gäller bl a grunderna för utövandet av rösträtt och för fattande av beslut på bolagsstämman. Den gällande bestämmelsen i 110 § 2 mom första stycket BL innebär beträffande dessa ändringsbeslut: Samtliga aktieägare skall ha förenat sig om beslutet eller detta skall ha fattats på två på varandra följande bolagsstämmor, av vilka en skall vara ordinarie, och på den stämman som sist hållits, biträtts av minst 9/10 av samtliga röstande. De som på den senare stämman biträtt beslutet skall också ha företrätt minst 9/10 av det på stämman företrädda aktiekapitalet. 1944 års ABL innehöll i 133 § 2 mom första stycket en motsvarande bestämmelse; dock utan krav på en ordinarie stämma men med krav på att de som biträtt beslutet också skulle ha företrätt minst 3/4 av hela aktiekapitalet.

Så vidsträckta undantag som framgår av föregående stycke från huvudregeln i 13 § fodras emellertid inte enligt utredningens mening. Som konstaterats i förarbetena till ABL torde det knappast finnas mer än ett fall av praktisk betydelse, där en särskild majoritetsregel är påkallad i fråga om ändring beträffande rösträtt och beslut på bolagsstämma. Det gäller en ändring innebärande att det antal röster, för vilka aktieägarna kan rösta på bolagsstämman, begränsas. Enligt 3 § första stycket kan ingen på bolagsstämman rösta för egna och andras aktier för sammanlagt mer än en femtedel av de på stämman företrädda aktierna. I bolagsordningen kan emellertid tas in en bestämmelse som avviker från denna regel. Sålunda kan som röstmaximum för varje aktieägare genom en föreskrift i bolagsordningen bestämmas en lägre kvotdel. Denna möjlighet kan utnyttjas så att en aktieägares inflytande i bolaget väsentligt reduceras. För honom kan ändringen reellt te sig lika betydelsefull som en rubbning i rättsförhållandet mellan aktierna. Med hänsyn till detta föreskrivs i stycket att beslut om sådana ändringar av bolagsordningen som innebär att det antal aktier för vilka aktieägarna kan rösta begränsas, är giltiga endast om de biträds av aktieägare med mer än två tredjedelar av de avgivna rösterna och med mer än nio tiondelar av de på stämman företrädda röstberättigade aktierna. Bestämmelsen avser naturligtvis också det fallet att en bolagsordning, som innehåller en bestämmelse att en aktieägare får rösta för hela sitt aktieinnehav, ändras så att en begränsning av röstmaximum införs till den i lagens normalregel angivna, en femtedel av de på stämman företrädda aktierna.

Till andra stycket hör också det fallet att det är fråga om att i bolagsordningen införa en bestämmelse att nettovinsten för räkenskapsåret efter avdrag av vad som går åt för täckande av balanserad förlust, i större utsträckning än vad som följer av 12 kap 4 § första stycket skall avsättas till reservfonden eller på något annat sätt hållas inne. Detsamma gäller i fråga om bestämmelser som på annat sätt avser användningen av bolagets vinst eller dess behållna tillgångar vid dess upplösning, om något annat inte följer av första stycket 1.

Bestämmelsen i första stycket 1 avser, som tidigare nämnts, införande av bestämmelser i bolagsordningen, varigenom bolagsverksamhetens syfte ändras så att vinst eller tillgångar vid upplösning av bolaget skall helt eller delvis tillfalla utomstående eller bolagets verksamhet skall drivas så att ingen eller endast en viss begränsad vinst uppstår. Första stycket 1. gäller däremot inte, om i bolagsordningen skall föras in en bestämmelse som t ex avser att viss del av årsvinsten skall för bolagets konsolidering avsättas till reservfonden eller annars innehållas eller att utdelningen inte skall överstiga ett visst belopp eller att vid bolagets upplösning de av bolagets tillgångar som ej tillhör insättarna skall fördelas mellan aktieägarna på annat sätt än efter deras aktieinnehav. Dessa bolagsordningsändringar regleras uteslutande i andra stycket.

Andra stycket är även tillämpligt, om aktiernas rätt till utdelning skall begränsas till viss procent av deras nominella värde. Vidare gäller detta stycke vid en sådan ändring av bolagsordningen som berör fråga som avses i 12 kap 1 § andra stycket, d v s att bolagets verksamhet helt eller delvis skall ha annat syfte än att bereda vinst åt aktieägarna. Skall en sådan bestämmelse

ändras på något annat sätt än att bestämmelsen utvidgas att omfatta en större del av vinsten eller tillgångarna än förut och avse exempelvis det ändamål till vilket den vinst skall användas som enligt bestämmelsen inte skall tillfalla aktieägarna, måste den i detta stycke föreskrivna röstmajoriteten uppnås.

Tredje stycket innehåller viktiga undantag från majoritetsreglerna i första och andra styckena.

Ett beslut om bolagsordningsändring av det slag som avses i första och andra styckena är i vissa fall gällande om det fattas enligt den normala majoritetsregeln i 13 §. De fall som avses är sådana där endast viss eller vissa aktiers rätt eller visst aktieslags rätt försämras genom ändringen. I dessa fall anses det räcka om särskilda pluralitetskrav uppställs för de aktieägare vilkas rätt försämras. Försämras viss eller vissa aktiers rätt krävs därför - förutom det vanliga pluralitetskravet - att samtliga på stämman närvarande berörda aktieägarna ger sitt samtycke och att dessa också företräder nio tiondelar av alla de aktier som berörs av ändringen. Försämras ett helt aktieslags rätt skall ägarna till hälften av alla aktier av detta slag och nio tiondelar av de på stämman företrädda aktierna av detta slag samtycka till ändringen.

Om en ändring i vissa fall kan medföra försämring av ett aktieslags rätt och under andra förhållanden försämra ett annat aktieslags rätt, skall de här givna bestämmelserna tillämpas på båda aktieslagen.

Om sålunda bolagsordningen ändras så att t ex vissa aktiers röstvärde försämras, så kan ändringen beslutas av aktieägare med två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de vid stämman företrädda aktierna, om de aktieägare som berörs av försämringen och är företrädda på stämman samtycker. Dessa aktieägare skall också företräda nio tiondelar av alla de berörda aktierna.

Enligt 3 kap 1 § andra stycket kan i bolagsordningen bestämmas att aktier av olika slag skall finnas eller kunna utges. En sådan bestämmelse skall, om aktierna inte skall medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar eller vinst, ange den företrädesrätt som tillkommer aktieägarna vid en ökning av aktiekapitalet enligt 4 kap och en emission av skuldebrev enligt 5 kap. Om ett helt nytt aktieslag skall ges ut, krävs därför en ändring av bolagsordningen som anger företrädesrätten till dessa nya aktier. Om beslut rörande en sådan ändring innebär att ett visst aktieslags rätt försämras, krävs enligt detta stycke att samtycke ges av ägarna till hälften av det aktieslag vars rätt försämras och att de representerar nio tiondelar av de på stämman företrädda aktierna av detta slag; allt under förutsättning att den erforderliga tvåtredjedelsmajoriteten enligt 13 § uppnås.

15 § Bolagsstämman får inte fatta beslut, som är ägnade att ge otillbörliga fördelar åt aktieägare eller andra till nackdel för bolaget eller andra aktieägare.

Paragrafen överensstämmer med 9 kap 16 § ABL och motsvaras av 52 § tredje stycket BL.

Paragrafen innehåller en av de s k generalklausulerna, av vilka denna riktar sig till bolagsstämman. Bolagsstämman får inte fatta beslut som är ägnade att bereda otillbörliga fördelar åt aktieägare eller andra till nackdel för bolaget eller andra aktieägare. Motiven till bestämmelsen har redovisats vid 8 kap 15 §. Som framgår av den där lämnade redogörelsen gäller motsvarande regler för styrelsen eller annan ställföreträdare för bolaget.

16 § Om ett bolagsstämmobeslut inte har tillkommit i behörig ordning eller i övrigt strider mot denna lag eller bolagsordningen, kan talan mot bankaktiebolaget om att beslutet skall upphävas eller ändras föras av aktieägare eller styrelsen eller en styrelseledamot. Mot ett bankaktiebolag kan sådan talan föras även av den som styrelsen obehörigen har vägrat att föra in som aktieägare i aktieboken.

Talan skall väckas inom tre månader från dagen för beslutet. Om talan inte väcks inom denna tid är rätten till talan förlorad.

Talan får väckas senare än vad som sägs i andra stycket när

1. beslutet är sådant att det inte lagligen kan fattas ens med alla aktieägares samtycke,
2. samtycke till beslutet krävs av alla eller vissa aktieägare och sådant samtycke inte har givits, eller
3. kallelse till stämman inte har skett eller de för bolaget gällande bestämmelserna om kallelse har väsentligen eftersatts.

Dom varigenom bolagsstämmans beslut upphävs eller ändras, gäller även för aktieägare som inte har instämt talan. Rätten kan ändra bolagsstämmans beslut endast om det kan fastställas vilket innehåll beslutet rätteligen borde ha haft. Är bolagsstämmans beslut sådant att det skall anmälas för registrering enlig denna lag och har det upphävts eller ändrats genom en dom som vunnit laga kraft eller har det genom beslut under rättegången förordnats att bolagsstämmans beslut inte får verkställas, skall rätten underrätta bankinspektionen för registrering.

Paragrafen, som överensstämmer med 9 kap 17 § ABL och motsvaras av 115 § och 171 § andra stycket BL, innehåller regler om talan mot bolagsstämmobeslut.

Talan mot ett bolagsstämmobeslut går ut på att beslutet på grund av att det inte har tillkommit i laga ordning eller på grund av att det till sitt innehåll är rättstridigt skall förklaras ogiltigt eller ändras. Liksom enligt gällande lag dras en gräns mellan de fall då klandertalan mot bolagsstämmans beslut på grund av något fel i fråga om beslutets tillkomst eller innehåll måste väckas inom viss tid för att klanderrätten inte skall upphöra och beslutet därigenom blir giltigt och de fall då lagen inte fastställer någon tid för talan mot beslutet. De sistnämnda fallen brukar betecknas som nullitetsfall. Inte heller i sådana fall kan emellertid ogiltigheten göras gällande hur länge som helst. Längre tids passivitet från aktieägarnas sida kan enligt allmänna rättsregler ha den verkan att de förlorar sin rätt att föra talan mot beslutet.

Enligt *första stycket* kan, om bolagsstämmobeslut inte tillkommit i behörig ordning eller i övrigt strider mot denna lag eller bolagsordningen, talan mot bolaget om upphävande eller ändring av beslutet föras av aktieägare eller av styrelsen eller en styrelseledamot.

En förutsättning är således att ett bolagsstämmobeslut föreligger, även om det är behäftat med mer eller mindre svåra fel i formellt eller materiellt avseende. En sammankomst som några aktieägare håller utan att aktieägarna i allmänhet kallas kan inte anses som bolagsstämma och vid sammankomsten fattade beslut är inte bolagsstämmobeslut, även om de avser bolagets angelägenheter och av de agerande betecknas som bolagsstämmobeslut. Skillnaden mellan ett sådant beslut och ett bolagsstämmobeslut, som är en nullitet, har i allmänhet ingen praktisk betydelse. En nullitetstalan enligt förevarande stycke skiljer sig i regel inte från den talan som enligt allmänna processrättsliga regler kan föras för att få fastställt att ett beslut på en sammankomst av nyssnämnt slag inte har verkan av bolagsstämmobeslut.

Dock torde rätten i en sådan fastställelseprocess inte, såsom när det gäller talan enligt förevarande stycke, kunna ändra det beslut som fattats vid sammankomsten.

Liksom enligt gällande lag kan enligt första stycket talan föras mot ett beslut som är formellt felaktigt, dvs felaktigt i fråga om tillkomstsättet. Talan kan också föras mot beslut som är behäftat med ett materiellt fel därigenom att innehållet strider mot BAL eller bolagsordningen. Ett beslut som strider mot andra lagar har lämnats utanför lagtexten. Det är klart att ett beslut som går ut på någon kriminell eller mot goda seder stridande åtgärd alltid är ogiltigt. Den omständigheten att ett bolagsstämmobeslut strider mot vanlig civillag medför däremot inte att beslutet i och för sig blir ogiltigt. En annan sak är att bolaget kan bli skadeståndsskyldigt.

Berättigade att föra talan är, liksom enligt gällande lag, aktieägarna, styrelsen och styrelseledamöterna. När lagen säger att talan kan föras av en aktieägare är förutsättningen att han verkligen äger aktier och att han enligt 3 kap 15 § är legitimerad såsom aktieägare när talan väcks och så länge han för talan. Däremot krävs det inte att han är aktieägare och legitimerad såsom sådan när det aktuella beslutet fattades. Än mindre behöver han alltså ha deltagit i den stämma där beslutet fattades. Att en aktieägare röstat för ett bolagsstämmobeslut betyder i och för sig inte att han förlorat rätten att klandra beslutet. Frågan under vilka förutsättningar han kan anses ha tyst eller uttryckligen avstått från talerätten får överlämnas till rättstillämpningen.

Även beträffande styrelseledamöter gäller att de måste inneha sitt uppdrag när de väcker talan och så länge de för talan. Vid avgörande om talan skall väckas eller ej, handlar de under samma skyldighet mot bolaget att iaktta dettas intresse liksom alltid annars vid utövande av sitt uppdrag som styrelseledamot. De har alltså talerätt framför allt i bolagets intresse. Detta innebär bl a att de i vissa fall kan anses skyldiga att väcka klandertalan.

I gällande lag finns särskilda bestämmelser om prövning av bolagsstämmans beslut om arvode åt styrelseledamöter, revisorer eller tjänstemän i bolaget eller i övrigt åt någon som fullgör ett uppdrag som meddelats honom (116 § BL). Denna bestämmelse saknar i överensstämmelse med ABL motsvarighet i förslaget. Sådana arvoden brukar i praktiken inte bestämmas av bolagsstämman utan av styrelsen. I den mån ett arvode som bestäms av bolagsstämman är s k förtäckt utdelning kan varje aktieägare klandra beslutet. Även de i 8 kap 15 § och 9 kap 15 § upptagna generalklausulerna kan tänkas komma i tillämpning beträffande ett arvode av ifrågavarande slag.

Enligt *andra stycket* skall talan, om inte något annat följer av tredje stycket, väckas inom tre månader från dagen för beslutet. Om talan inte väcks inom den tiden är rätten till talan förlorad.

Av *tredje stycket* framgår i vilka fall sådana beslut som strider mot BAL eller bolagsordningen blir klanderbara och när de blir nulliteter. Medan gällande lag besvarar frågan att ange vilka beslut som är endast klanderbara innebär förslaget en uppräkning av de fall där ett beslut är en nullitet, varav följer att klandertalan får föras i princip utan tidsbegränsning. De i stycket angivna nullitetsfallen är följande.

1. När beslutet är sådant att det inte lagligen kan fattas ens med alla aktieägarnas samtycke.

I sak motsvarar denna bestämmelse regeln i gällande lag att ett beslut är klanderbart när det kränker endast aktieägares rätt. Om kränkningen endast drabbar aktieägare varmed menas personer som vid tiden för beslutet är aktieägare - kan det fattas med samtycke av dem alla. De centrala regler i BAL som avser att skydda andra än dessa aktieägare, dvs. blivande aktieägare, insättare, borgenärer, anställda och andra som kan göra anspråk på rättigheter av bolaget, är tvingande och får inte åsidosättas ens av ett enhälligt beslut av samtliga aktieägare. Det gäller framför allt de regler som har till syfte att hålla kvar det bundna kapitalet. Hit hör också tvingande regler beträffande bolagets organisation såsom organens sammansättning samt deras befogenheter och skyldigheter m.m. Ett beslut som strider mot dessa regler kan därför inte bli giltigt därigenom att det inte klandras inom den i lagen angivna klandertiden. Lagen anger inte närmare vilka regler som på nu angivet sätt är tvingande. Detta har ansetts vara en uppgift för rättstillämpningen och doktrinen.

2. När samtycke till beslutet krävs av alla eller vissa aktieägare och sådant samtycke inte har givits.

Det är här fråga om samtycke av alla aktieägarna eller av de aktieägare på vilkas rätt beslutet inkräktar. Enligt förslaget kräver lagen inte i något fall för ändring av bolagsordningen samtycke av alla aktieägare. Sådana krav kan emellertid finnas i bolagsordningen, jfr 12 §. Lagrummet avser däremot inte sådant fall då lagen kräver att ett beslut biträtts av aktieägare som representerar en viss del av hela aktiekapitalet eller av de på stämman företrädda aktierna eller av ägare till viss del av visst aktieslag eller av viss del av de på stämman företrädda aktierna av detta slag.

Enligt gällande lag gäller inte klanderpreskription, för ett bolagsstämmobeslut som skall anmälas för registrering om de i BL eller bolagsordningen upptagna föreskrifterna om särskild röstmajoritet inte har iakttagits. Ett sådant beslut blir, fastän klandertalan inte instämts, inte gällande i annat fall än om registrering av beslut skett i strid med vad som bort ske. Regeln avser att skydda en minoritet i särskilt betydelsefulla frågor. Denna regel har utelämnats i ABL eftersom ovisshet om giltigheten av sådana för företagen mycket viktiga beslut, kan vålla svåra olägenheter för företagens verksamhet. Av samma skäl har bestämmelsen inte tagits upp i utredningens förslag. Detta innebär bl.a. att beslut om ändring av bolagsordningen, som inte går in under de särskilt angivna nullitetsfallen, blir giltiga även när en föreskriven röstmajoritet inte uppnåtts, om de inte klandras inom föreskriven tid. Väcks inte klandertalan skall de alltså stadfästas och registreras.

3. När kallelse till stämman inte har utfärdats eller de för bolaget gällande bestämmelserna om kallelse väsentligen har eftersatts.

Gällande lag innehåller ingen motsvarande bestämmelse. Det är endast vid bolagsstämman som de enskilda aktieägarna i ett bankaktiebolag har möjlighet att direkt påverka bankbolagets verksamhet. Det är därför av grundläggande betydelse att aktieägarna underrättas om förekommande stämmor. Underlåtenhet att utfärda kallelse till stämma eller att på annat sätt i väsentlig grad eftersätta de för bolaget gällande reglerna om sådan kallelse måste därför utgöra sådan åtgärd som bör föranleda att beslut fattade på stämman blir ogiltiga även utan klandertalan. Frågan huruvida i det särskilda fallet brister i kallelsen innebär att kallelsereglerna väsentligen eftersatts kan

naturligtvis vara svår att avgöra. Felet kan bestå i att kallelse inte skett inom den tid, som anges i 8 § första stycket och bolagsordningen, eller i den form som föreskrivits i nämnda paragraf andra stycket och bolagsordningen. Att fel i kallelsen förlorar sin betydelse, om samtliga aktieägare eller de aktieägare som berörs av beslutet samtycker till att beslutet på stämman ändå fattas, framgår av 9 §. Frågan huruvida i det särskilda fallet brister i kallelsen innebär att kallelsereglerna skall anses ha väsentligen eftersatts får dock överlämnas till rättstillämpningen.

I fråga om formella fel gäller att ett sådant inte gör beslutet ogiltigt eller klanderbart, om det är tydligt att felet inte inverkar på beslutet. Likaså blir ett begånget fel utan betydelse, om den som berörs av felet är närvarande på stämman och uttryckligen eller tyst samtycker till att ett beslut fattas. Även ett efter stämman givet sådant samtycke får anses ha denna verkan.

Enligt *fjärde stycket,* som har motsvarighet i gällande lag, gäller en dom, varigenom bolagsstämmans beslut upphävs eller ändras, även för de aktieägare som inte har instämt talan. Rätten kan ändra bolagsstämmans beslut endast om det kan fastställas vilket innehåll beslutet rätteligen borde ha haft. Är bolagsstämmans beslut sådant som enligt denna lag skall anmälas för registrering och har det upphävts eller ändrats genom en dom som vunnit laga kraft eller har genom beslut under rättegången förordnats att bolagsstämmans beslut inte får verkställas, skall rätten underrätta bankinspektionen om detta för registrering. Vid underrättelsen om upphävande eller ändring av ett bolagsstämmobeslut bör fogas domstolens beslut med lagakraftbevis.

17 § Om styrelsen vill väcka talan mot bankaktiebolaget, skall bolagsstämma kallas samman för att välja en ställföreträdare som skall föra bolagets talan i tvisten. Stämningen delges med den valde ställföreträdaren.

Förbehåll i bolagsordningen, att tvister mellan bolaget och styrelsen, en styrelseledamot, en likvidator eller en aktieägare skall hänskjutas till skiljemän, har samma verkan som skiljeavtal. Begär styrelsen skiljemannaförfarande mot bolaget, tillämpas första stycket. Är det fråga om klandertalan av styrelsen mot bolagsstämmans beslut är rätten till talan inte förlorad enligt 16 § andra stycket, om styrelsen inom den där angivna klandertiden har kallat till bolagsstämma enligt första stycket.

Paragrafen, som överensstämmer med 9 kap. 18 § ABL och motsvaras av 87 § BL, innehåller bestämmelser om vad som skall ske, om styrelsen vill väcka talan mot bankaktiebolaget samt bestämmelser om verkan av en skiljedomsklausul i bolagsordningen.

Om styrelsen vill väcka talan mot bankaktiebolaget skall enligt *första stycket* en bolagsstämma sammankallas för val av ställföreträdare att föra bolagets talan i tvisten. Enligt gällande lag anses stämning delgiven då den blivit föredragen vid stämman. Det naturliga är emellertid att stämningen delges den på bolagsstämman särskilt valde ställföreträdaren.

Förslaget har utformats härefter. Självfallet kan delgivningen ske med ett behörigt ombud för ställföreträdaren.

Ett förbehåll i bolagsordningen att tvister emellan bolaget och styrelsen, styrelseledamöter, likvidatorer eller aktieägare, skall hänskjutas till skiljemän har enligt *andra stycket* samma verkan som skiljeavtal. Begär styrelsen tilllämpning av förbehållet, skall första stycket tillämpas. Det innebär att

bolagsstämman skall sammankallas för val av ställföreträdare att föra bolagets talan i tvisten. Yrkandet om skiljemannaförfarande delges med den särskilt valde ställföreträdaren eller hans behöriga ombud.

Om det är fråga om klandertalan av styrelsen mot bolagsstämmans beslut, gäller tidsfristen i 16 § andra stycket. Enligt nämnda stycke skall ansökan om stämning göras hos rätten inom tre månader från dagen för beslutet. Denna regel kan inte tillämpas i fråga om skiljemannaförfarande. I stället föreskrivs i tredje meningen i detta stycke att i fråga om klandertalan av styrelsen mot bolagsstämmans beslut har styrelsen bevarat sin rätt till talan, om den inom den i 16 § andra stycket angivna klandertiden utlyst en bolagsstämma enligt första stycket.

5.2.10 10 kap Revision

BL:s ursprungliga bestämmelser om revisionen inom bankaktiebolagen omarbetades genom lagstiftning år 1933. Föreskrifterna blev då betydligt mera utförliga än motsvarande regler i den då gällande 1910 års ABL. Nyheterna i 1944 års ABL fann departementschefen vid översynen av BL år 1955 inte vara av samma intresse för bankaktiebolagen med hänsyn till att BL:s bestämmelser om revision redan var utformade med tanke på att åstadkomma en självständig och effektiv granskning av bankbolagens förvaltning samt med tanke på att tillsynsmyndigheten genom en särskild revisor alltid deltog i revisionen. De tidigare gällande reglerna angående bankrevisionen överfördes därför utan väsentliga förändringar till 1955 års BL.

De nu föreslagna reglerna står i nära överensstämmelse med motsvarande bestämmelser i ABL. I förhållande till gällande rätt innebär det att en del nyheter förts in i förslaget. Bl.a. föreslås att uppdragstiden för revisor skall kunna regleras i bolagsordningen. Auktoriserade revisionsbolag skall kunna utses till revisorer. Jävsbestämmelserna och bestämmelserna om revisorernas uppgift samt om revisionsberättelsens innehåll har utformats efter ABL:s mönster. Vidare har det införts regler om revisorernas tystnadsplikt (12 §).

Alltjämt kvarstår i BAL att bolagsstämman skall välja minst två revisorer och minst två suppleanter. Minst en av revisorerna skall vara auktoriserad. Något krav på registrering av revisorerna på sätt som föreskrivs i 10 kap 15 § ABL uppställs inte i förslaget. Bankinspektionen får anses bl. a. genom sin särskilt utsedde revisor äga kännedom om dessa.

Utredningen har inte föreslagit någon motsvarighet till ABL:s bestämmelser om särskild granskning och om minoritetsrevisor. Inte heller finns motsvarighet till bestämmelser om ingripande av länsstyrelsen i vissa fall då en revisor inte har utsetts vederbörligen eller då revisorerna är obehöriga. Utredningen har i stället behållit bestämmelsen i gällande lag att anmälan skall göras till bankinspektionen. Bankinspektionen har sedan möjlighet att ingripa med stöd av bestämmelserna i 17 kap.

1 § Bolagsstämman skall välja minst två revisorer och minst två suppleanter. I bolagsordningen kan dock bestämmas att en eller flera av revisorerna, dock inte alla, skall utses i annan ordning. Bankinspektionen skall dessutom enligt vad som föreskrivs

i 17 kap 3 § utse en eller flera revisorer.

Bestämmelserna i denna lag om revisorer gäller i tillämpliga delar om revisorssuppleanter.

För de revisorer som är valda av bolagsstämman gäller uppdraget för den tid som anges i bolagsordningen. Om uppdraget inte skall gälla tills vidare, skall uppdragstiden bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av den ordinarie bolagsstämma på vilken revisorsval förrättas.

Paragrafen, som motsvaras av 10 kap 1 § första–tredje styckena ABL och 95 § första och andra styckena, 96 § första stycket 1 p och 97 § 3 mom BL, innehåller regler om utseende av revisorer.

Bolagsstämman skall enligt *första stycket* välja minst två revisorer. I bolagsordningen kan dock föreskrivas att ett större antal revisorer skall utses. Vidare kan i bolagsordningen bestämmas att en eller flera av revisorerna, men inte alla, skall utses av annan än bolagsstämman. Innebörden härav är att minst en revisor alltid skall väljas av bolagsstämman.

I överensstämmelse med gällande lag skall alltså minst två revisorer utses. Utredningen menar att bankaktiebolagens särart motiverar att minst två revisorer skall finnas. ABL:s bestämmelser att antalet revisorer kan bestämmas fritt i bolagsordningen har därför inte förts över till BL.

Vidare sägs i första stycket, att bolagsstämman skall välja minst två suppleanter. Detta skiljer sig från gällande rätt som föreskriver, att då revisorer väljs på bolagsstämma lika många suppleanter skall utses. Denna senare bestämmelse infördes i 1955 års BL, som då kom att överensstämma med 1944 års ABL och även med den ordning som ofta tillämpades inom bankerna. I ABL upptas inte den tidigare bestämmelsen att lika många revisorssuppleanter som revisorer skall väljas. Anledningen härtill är bl.a. att om ett revisionsbolag utsetts till revisor saknas det anledning att utse suppleant för detta. Departementschefen anför vidare beträffande denna fråga (prop 1975:103 s 149): "För egen del ansluter jag mig dock till utredningens uppfattning att det är onödigt att genom bestämmelse i lagen binda stämman i fråga huruvida revisorssuppleanter skall utses och till vilket antal. Stämman avgör alltså denna fråga. Hinder föreligger emellertid inte för att i bolagsordningen inta bestämmelse om revisorssuppleanter".

I bankaktiebolag utses vanligen minst två eller tre revisorer utöver det i lagen stipulerade minimiantalet om två revisorer. Även om bankbolagen ges möjlighet att utse ett revisionsbolag till revisor och det då ej krävs någon suppleant, finner utredningen att ett minimikrav på två suppleanter bör uppställas i BAL.

Såsom en nyhet föreskrivs i förslaget att det i bolagsordningen kan bestämmas att en eller flera revisorer, dock inte alla, skall tillsättas av någon annan än bolagsstämman, t ex de anställda, ägarna till ett visst aktieslag eller en viss aktieägarminoritet. Av den kompetensfördelning som lagen gör mellan de olika bolagsorganen framgår det att styrelsen inte kan ges rätt att utse revisor.

I första stycket erinras även om att bankinspektionen som regel skall utse en eller flera revisorer. Härom finns det föreskrifter i 17 kap 3 §, där det även sägs att bankinspektionen skall utfärda en instruktion för dessa revisorer. Inspektionen äger också när som helst återkalla förordnandet och i stället

utse en ny revisor. Enligt gällande lag äger bankinspektionen utse flera revisorer, då särskilda omständigheter föranleder därtill. Den omständigheten att bankinspektionen förordnat särskild revisor, inverkar inte på skyldigheten för bankbolaget enligt första styckets första mening att utse minst två revisorer.

Enligt *andra stycket* gäller för suppleanter i tillämpliga delar vad i lagen sägs om revisorer. Detta gäller om tillsättande och entledigande, om mandattid och kvalifikationer. Om revisor enligt lagen skall vara auktoriserad, skall detta givetvis även gälla i fråga om suppleant för honom.

Tredje stycket

I de ursprungliga bestämmelserna i 1911 års BL stadgades att revisorerna skulle utses årligen och att minst vartannat år en av revisorerna skulle bytas. För att revisorerna på ett tillfredsställande sätt skulle kunna fullgöra sina många gånger krävande uppgifter och bli mer förtrogna med sina arbetsuppgifter upphävdes genom lagstiftning år 1933 förbudet mot omval. Som skäl för detta anfördes även att aktieägarna, oavsett föreskrifter i lag om verkställande av revisorsbyte, vid det årligen återkommande valet hade frihet att utse annan person till revisor än den som förut innehaft uppdraget (NJA II 1934 sid 186). I gällande lag föreskrivs således att revisorer och revisorssuppleanter skall utses årligen för en tid intill dess nästa ordinarie stämma hållits.

I likhet med ABL upptas inte i förslaget bestämmelsen i 96 § första stycket BL att maximitiden för ett revisorsuppdrag är ett år. Enligt förslaget skall mandattiden anges i bolagsordningen, som kan föreskriva viss tid kortare eller längre än ett år, men också bestämma att revisorsuppdraget gäller för en obestämd tid, dvs till dess ny revisor väljs (2 kap 5 § 6). En obligatorisk maximitid synes inte påkallad. Tvärtom kan det vara önskvärt att revisorsmandatet inte automatiskt upphör för tidigt. En revisor som valts för längre tid eller utan tidsbegränsning får – även om stämman alltid kan entlediga honom – gärna en något starkare ställning i förhållande till bolagsledningen.

I gällande lag (96 § andra stycket BL) föreskrivs att den som utsetts till revisor eller revisorssuppleant ofördröjligen skall underrättas om detta. Denna bestämmelse, som tillkom med tanke på den förpliktelse vederbörande har att omedelbart påbörja den faktiska utövningen av sina funktioner, finns inte medtagen i förslaget. Bestämmelsen är även borttagen i ABL, då man ansett att underrättelsen är så självklar att någon uttrycklig föreskrift om detta inte är nödvändig.

En bestämmelse om registrering av revisor upptas i 10 kap 15 § ABL. I likhet med gällande rätt upptar emellertid inte heller förslaget någon bestämmelse om registrering av bolagsstämmovalda revisorer. De i bankbolagen utsedda revisorerna får anses vara väl kända i bankinspektionen bl a genom de av inspektionen särskilt utsedda revisorerna.

I överensstämmelse med gällande rätt har ABL:s bestämmelser om minoritetsrevisor och särskild granskning inte efterbildats. Skälet till detta är bl a den omfattande tillsynsverksamhet som bankinpektionen utövar på bankbolagen.

En revisor som utses av någon annan än bolagsstämman enligt bestäm-

melser i bolagsordningen eller förordnas av bankinspektionen fyller samma funktion som en av bolagsstämman utsedd revisor och har samma rättigheter och skyldigheter som en sådan. Arvodet till revisor som förordnats av inspektionen bestäms av denna.

2 § Revisorerna skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen i särskilda fall tillåter något annat. Den som är omyndig eller i konkurs får inte vara revisor.

Revisorerna skall ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som fordras för updragets fullgörande.

Till revisor kan även utses ett auktoriserat revisionsbolag. Vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel likställs ett auktoriserat revisionsbolag med en auktoriserad revisor. Ett bolag som utses till revisor skall till styrelsen för det bankaktiebolag som revisionen avser anmäla vem som är huvudansvarig för revisionen. Den huvudansvarige skall vara auktoriserad revisor. Bestämmelserna i 4 och 12 §§ tillämpas på den huvudansvarige.

Till revisor i dotterföretag bör, om det kan ske, utses minst en av moderbolagets revisorer.

Paragrafen, som motsvaras av 10 kap 2 § ABL och 97 § 1 mom första stycket BL, innehåller bestämmelser om vem som kan utses till revisor.

Enligt *första stycket* skall revisor vara svensk medborgare och bosatt i Sverige, om inte regeringen eller bankinspektionen i enskilda fall tillåter något annat. Den som är omyndig eller i konkurs kan inte vara revisor. Till skillnad från gällande lag ges i förslaget dispensmöjlighet från kravet på svenskt medborgarskap och bosättning i riket. En sådan bestämmelse kan vara värdefull t ex när en bank vill utse ett utländskt revisionsbolag med tanke främst på samordningen av revisionen inom en bankkoncern med utländska dotterbolag. Även att konkurstillstånd diskvalificerar för val till revisor är en nyhet (jmfr val av styrelseledamot 8 kap 3 §).

I *andra stycket* uppställs såsom ett allmänt kvalifikationskrav att revisorerna skall ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden, som fordras för uppdragets fullgörande. I gällande lag uttrycks detta krav med att revisorerna skall vara med det ekonomiska livet väl förtrogna personer. Denna föreskrift ansågs ha sitt berättigande såsom en garanti för att det även vid tillsättande av sådana revisorer som inte behöver vara yrkesrevisorer väljs personer som på grund av sina kunskaper och erfarenheter inom det ekonomiska området antas kunna göra en tillfredsställande insats i revisionsarbetet (NJA II 1934 s 186).

Regeln är sanktionerad endast på det sättet att om bolagsstämman till revisor utser någon som inte fyller de upptagna kompetenskraven, kan bolagsstämmans beslut klandras.

I *tredje stycket* ges bestämmelser om revisionsbolag. I gällande BL kan en juridisk person inte utses till revisor. Nu föreslås – i överensstämmelse med ABL – att ett revisionsbolag som är auktoriserat, skall kunna utses till revisor. Ett bolag som utses till revisor skall till styrelsen för det bolag som revisionen avser anmäla vem som är huvudansvarig för revisionen. Den huvudansvarige skall vara auktoriserad revisor. Bestämmelserna om jäv och om revisors rätt och skyldighet att närvara vid bolagsstämma tillämpas även på den huvudansvarige. Någon möjlighet att som i ABL utse ett godkänt revisionsbolag till revisor ges inte i förslaget.

En särskild föreskrift om skadeståndsansvar för ett till revisor förordnat revisionsbolag har upptagits i 15 kap 2 § andra stycket.

Till revisor i ett bankbolags dotterföretag bör enligt *fjärde stycket,* om det kan ske, utses minst en av bankbolagets revisorer. Motsvarande bör gälla för de revisorer som utses av bankinspektionen. Bestämmelsen, som återfinns i ABL och i försäkringsrörelselagen, saknar motsvarighet i BL. Eftersom ett bankaktiebolag aldrig kan vara dotterföretag vänder sig denna regel i första hand till bankaktiebolagets dotterföretag. Om ett incitament för bankbolaget att medverka till att syftet med regeln uppnås, föreslås att den införs även i BAL. Bestämmelsens syfte är att ge bankbolagets kontrollorgan kännedom om dotterföretagens förhållanden, vilket uppenbarligen är av stor betydelse för möjligheten att bedöma bankbolagets och koncernens ställning, resultat och förhållanden i övrigt. Om inte gemensamma revisorer kan utses, är det självfallet angeläget att revisorerna i bankbolaget såsom moderbolag på något annat sätt, framför allt genom ett nära samarbete med revisorerna i dotterföretagen, skaffar sig den kännedom om dotterföretagen, som de behöver.

I paragrafen används uttrycket "dotterföretag" i stället för uttrycket "dotterbolag", vilket sammanhänger med den avfattning reglerna om koncerner fått i förslaget (1 kap. 3 §). Självfallet blir regeln inte tillämplig på dotterföretag som drivs i en juridisk form som inte medför skyldighet att ha revisorer, t ex mindre handelsbolag.

3 § Minst en av de revisorer som bolagsstämman utser skall vara auktoriserad revisor.

Paragrafen motsvarar 10 kap 3 § ABL och överensstämmer med 97 § 1 mom andra stycket BL.

Enligt paragrafen skall i överensstämmelse med gällande lag minst en av de av bolagsstämman valda revisorerna vara auktoriserad revisor. Denna bestämmelse tillkom år 1955 och ersatte det tidigare stadgandet, att minst en av de revisorer aktieägarna utser, "skall ha vunnit beprövad erfarenhet beträffande revisionsverksamhet". Genom att regler om auktoriserad revisor infördes i BL kom denna att överensstämma med ABL:s regler för de större allmänna aktiebolagen, se 10 kap 3 § ABL. Något undantag från kravet på auktorisation för en revisor i ett bankaktiebolag ges emellertid inte.

4 § Den kan inte vara revisor som

1. är styrelseledamot eller delegat i bankaktiebolaget eller dess dotterföretag eller biträder vid bolagets bokföring eller medelsförvaltning eller bolagets kontroll däröver,
2. är anställd hos bankbolaget eller på något annat sätt intar en underordnad eller beroende ställning till detta eller till någon som avses under 1 eller är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder bolaget vid grundbokföringen eller medelsförvaltningen eller bolagets kontroll däröver,
3. är gift med eller sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden med eller är syskon eller släktning i rätt upp- eller nedstigande led till en sådan person som avses under 1 eller är besvågrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller
4. står i låneskuld till bankbolaget eller något annat företag i samma koncern eller har

förpliktelser för vilka bolaget eller ett sådant företag har ställt säkerhet.

Revisorerna får vid revisionen inte anlita någon som enligt första stycket inte är behörig att vara revisor. Har bankaktiebolaget anställda eller delegater med uppgift att uteslutande eller huvudsakligen sköta bolagets interna revision, får revisorerna dock anlita dessa personer i den utsträckning det är förenligt med god revisionssed.

Paragrafen, som motsvaras av 10 kap 4 § första och tredje styckena ABL samt 97 § 1 mom tredje stycket och 61 § tredje stycket BL, innehåller bestämmelser om jäv för revisorer. Bestämmelsen i 10 kap 4 § andra stycket ABL som säger att den som inte är behörig att vara revisor i moderbolag inte heller får vara revisor i dotterbolag har inte efterbildats i förslaget. Anledningen till detta är att ett bankaktiebolag inte kan såsom dotterbolag ingå i en koncern.

Utöver det i 1911 års BL intagna förbudet mot att till revisor utse den som är i bankens tjänst eller står i underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot innehåller 1955 års BL också vissa släktskapsjäv, på sätt som föreskrevs i 1944 års ABL. Med att någon stod i underordnad eller beroende ställning till en styrelseledamot åsyftades särskilt det fall, att en person var anställd i ett företag, som helt eller delvis hade samma ledning som bankbolaget.

Vid 1955 års BL-översyn, då jävsbestämmelserna fick sin nuvarande lydelse, föreskrevs bl a att till revisor får inte utses den som är befattningshavare i bankaktiebolaget eller eljest intar en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller annan befattningshavare i ledande ställning i bolaget. Med "befattningshavare" avses förutom tjänstemän i banken även personer som fått i uppdrag att ingå i bankens direktion, kreditutskott, lånedelegation eller i annat liknande organ på central eller lokal nivå i banken. Beträffande begreppet befattningshavare; se inledning till 8 kap.

Bestämmelserna i förslaget, som i stort överensstämmer med motsvarande regler i ABL, innebär en viss skärpning i förhållande till gällande rätt.

Första stycket

Det är av största vikt att revisorerna intar en självständig ställning i förhållande till bankaktiebolaget. Förslaget innehåller därför långt gående regler beträffande revisorsjäv. Dessa är utformade så att personer som på ett eller annat sätt kan komma att beröras av revisionen inte får utses till revisorer eller anlitas av revisor som biträde.

De personer som inte kan komma i fråga för uppdrag som revisor har delats in i följande fyra grupper.

1. *Styrelseledamot eller delegat i bankaktiebolaget eller dess dotterföretag eller den som biträder vid bolagets bokföring eller medelsförvaltning eller bolagets kontroll däröver.*

I denna punkt har på sätt som föreskrivs i ABL tillagts styrelseledamöter eller delegater i bankaktiebolagets dotterföretag. Vidare är den som biträder vid bankbolagets bokföring, medelsförvaltning eller kontrollen däröver jävig som revisor vare sig han är anställd inom bolaget eller anlitas som konsult. En revisor bör inte ta någon befattning med den löpande bokföringen. Till den löpande bokföringen hänförs enligt bokföringslagen dels grundbokföringen och dels huvudbokföringen. I överensstämmelse med kommerskollegiets

revisorskungörelse (KFS 1977:23) får revisor dock lämna råd och anvisningar i bokslutsfrågor.

2. *Anställd hos bolaget eller någon som på något annat sätt intar en underordnad eller beroende ställning till detta eller till någon som avses under 1. eller är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder bolaget vid grundbokföringen eller medelsförvaltningen eller bolagets kontroll däröver.*

Undantaget för personer som intar en underordnad eller en beroende ställning i förhållande till styrelseledamöter m fl är till för fall där en påtaglig fara för osjälvständighet eller partiskhet föreligger.

Det framgår också av denna punkt att jäv föreligger beträffande person som är verksam hos en konsult som bolaget anlitar. Längre gående biträde får lämnas av det revisorsorgan, där revisorn är verksam, om åtgärderna utförs av en person som inte deltar i revisionen och inte är överordnad revisorn. Med grundbokföringen, medelsförvaltningen eller bankbolagets kontroll däröver får revisionsorganet dock inte biträda.

3. *Släkt och svågerskap.*

I denna punkt sägs att den inte får vara revisor som är gift med eller sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses under 1 eller är besvågrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon. Dessa släktskapsjäv är desamma som i gällande lag men med det tillägget att även samboendeförhållande skall inräknas. I fråga om jäv på grund av syskonförhållande eller släktskap i rätt upp- eller nedstigande led har adoption samma verkan som blodsband.

Följande relationer till personer under 1 medför således jäv: make, far, mor, farfar, farmor, morfar, mormor, barn, barnbarn, styvfar, styvmor, fars eller mors styvfar eller styvmor, barns make, barnbarns make, makes far eller mor, makes farföräldrar eller morföräldrar, makes barn, makes barnbarn, syskon, makes syskon, syskons make.

4. *Person som står i låneskuld.*

ABL:s bestämmelse om jäv för den som står i låneskuld till bolaget eller något annat företag i samma koncern eller har förpliktelser för vilka sådant bolag har ställt säkerhet, har också efterbildats i förslaget. Denna regel infördes i ABL genom 1973 års lagstiftning. Med låneskuld jämställs i detta fall skuld på grund av leasingavtal. Att skuldsättning hos bankbolaget kan medföra jäv är emellertid i och för sig inte någon nyhet i banklagstiftningen. Av kreditjävsbestämmelserna i 61 § tredje stycket BL framgår att ett bankaktiebolag inte får lämna kredit till en revisor i bolaget eller revisorsuppleant eller till den som är gift med en sådan person. Denna kreditjävsbestämmelse torde nu bli överflödig. Kreditjävsbestämmelserna har i förslaget (7 kap 14 §) i förhållande till gällande rätt fått en helt ny utformning.

Dock bör krävas för att revisor inte skall hamna i en jävssituation att vad som föreskrivs i denna punkt även skall gälla för fysisk eller juridisk person som är revisorn nästående. Med närstående fysisk person avses den som är gift med eller den som sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden

med revisor. Med närstående juridisk person avses ett företag eller sammanslutning i vilken revisorn eller revisorns make/maka eller samboende har ett väsentligt ekonomiskt intresse i egenskap av delägare eller medlem. Beträffande dessa närstående personer se kreditjävsbestämmelsen 7 kap. 14 § första stycket 5 och 6.

En komplett uppräkning av revisorsjäven är svår att åstadkomma. En revisor måste emellertid alltid överväga vad som är förenligt med hans utövande av ett revisionsuppdrag. Som allmän regel gäller att revisor inte får försätta sig i en sådan situation, som ger upphov till lojalitetskonflikter, vilka han inte själv kan bemästra och vilka kan rubba förtroendet för honom. Lojalitetsplikten understryks av att revisorn innehar en förtroendeställning, som medför att han fattar beslut på egen hand. En situation som kan antas rubba förtroendet för en revisor kan tänkas vara att revisorn har väsentliga intressen i ett konkurrerande bankinstitut eller annat företag. Vidare kan tänkas fall där en person är nära knuten till en styrelseledamot eller en anställd i ledande ställning i bankbolaget på ett sådant sätt att förtroendet för honom rubbas. Föreligger sådana eller liknande situationer av "delikatessjävskaraktär" bör bankinspektionen – även om revisorn inte träffas av något direkt i lag upptaget revisorsjäv – tillse att revisorn entledigas från uppdraget.

Revisor får vid revisionen inte anlita någon som omfattas av revisorsjäv. Bestämmelser om detta har tagits upp i *andra stycket*. Har emellertid bankbolaget i sin tjänst anställda eller delegater med uppgift att uteslutande eller huvudsakligen handha bolagets interna revision, bör revisorerna dock vid revisionen kunna få anlita sådana personer i den utsträckning det är förenligt med god revisionssed. En sådan hjälp kan avsevärt underlätta revisorernas arbete och därmed förbättra revisionens kvalitet. Revisorerna har självfallet rätt att begära allehanda slags upplysningar av bolagets anställda eller delegater. Detta innebär inte att de anställda eller delegaterna "anlitas" vid revisionen.

5 § Ett av bolagsstämman lämnat uppdrag att tills vidare vara revisor upphör när ny revisor har utsetts.

Ett uppdrag som revisor upphör i förtid, om revisorn eller den som utsett honom begär det. En anmälan om detta skall göras hos styrelsen och, i de fall då en revisor som inte är vald på bolagsstämma vill avgå, hos den som har tillsatt honom.

Om en revisors uppdrag upphör i förtid eller det uppkommmer hinder för honom enligt 2–4 §§ eller enligt bolagsordningen att vara revisor och om det inte finns någon suppleant, skall styrelsen vidta åtgärder för att en ny revisor tillsätts för den återstående mandattiden.

Paragrafen, som motsvaras av 10 kap 5 § ABL och 96 § första stycket och 149 § första stycket andra meningen BL, reglerar tiden för revisors uppdrag.

Enligt *första stycket* som enbart gäller för de bolagsstämmovalda revisorerna, upphör en revisors uppdrag, om uppdraget avser obestämd tid, när ny revisor utsetts. Till skillnad från gällande lag kan alltså revisor utses för obestämd tid.

Enligt *andra stycket,* som gäller samtliga revisorer, kan en revisor avgå eller skiljas från uppdraget av den som utsett honom utan hinder av att

uppdragstiden inte gått till ända. En revisor kan på egen begäran frånträda sitt uppdrag genom anmälan till den som utsett honom. Bestämmelsen i detta stycke omfattar således bl a den nu gällande bestämmelsen i 149 § första stycket andra meningen BL om att bankinspektionen när som helst kan återkalla förordnande i fråga om de av inspektionen utsedda revisorerna.

Upphör revisors uppdrag i förtid eller blir han obehörig enligt 2–4 §§ eller enligt bolagsordningen och finns det inte någon suppleant, skall enligt *tredje stycket* styrelsen genast se till att en ny revisor utses. Detta innebär att styrelsen kan bli skyldig att utlysa en extra bolagsstämma för val av revisor eller att i förekommande fall anmoda utomstående att utse en ny revisor.

Gällande BL upptar inte – till skillnad från ABL – någon regel om skyldighet för styrelsen att föranstalta om kompletteringsval vid en revisors avgång. Förklaringen till denna avvikelse är närmast den för bankaktiebolagen tillämpade ordningen med årliga revisorsval. Då årliga revisorsval inte föreslås för bankbolagen torde en bestämmelse om kompletteringsval vara nödvändig även i BAL. Denna bestämmelse kommer troligtvis inte att behöva bli tillämplig så ofta, eftersom ett bankbolag alltid skall utse två revisorssuppleanter. Med hänsyn till att ett bankbolag regelmässigt har ett flertal revisorer – flera än i många större allmänna aktiebolag – bör bankinspektionen i vissa fall utan någon uttrycklig lagbestämmelse kunna tillåta att kompletteringsvalet skjuts upp till nästa bolagsstämma, om denna inte kommer att äga rum alltför långt fram i tiden.

6 § Styrelsen skall, om inte rättelse utan dröjsmål sker genom den som utser revisor, göra anmälan hos bankinspektionen

1. om en bestämmelse i denna lag eller bolagsordningen om antalet revisorer har åsidosatts,
2. om auktoriserad revisor inte är utsedd enligt 3 §, eller
3. om en revisor är obehörig enligt 2 § första stycket eller 4 § första stycket eller enligt bolagsordningen.

Anmälan enligt första stycket kan göras av envar.

Paragrafen, som motsvaras av 10 kap 6 § ABL och 97 § 2 mom BL, innehåller bestämmelser om anmälan till bankinspektionen i vissa fall då revisorerna inte utses i vederbörlig ordning eller då revisorerna är obehöriga enligt vissa av bestämmelserna i 2 och 4 §§ eller enligt bolagsordningen.

Till skillnad från ABL regleras i denna paragraf endast styrelsens skyldighet och vars och ens rätt att göra anmälan till bankinspektionen. Anmälan skall eller får göras om revisorer inte utsetts till föreskrivet antal eller om några kvalifikationsvillkor beträffande dessa satts åsido. Anmälan till inspektionen i dessa fall syftar till att ge inspektionen möjlighet att rätta till felet.

Anmälan till inspektionen får göras av vem som helst. Styrelsen åläggs emellertid att göra en anmälan, om inte rättelse utan dröjsmål sker genom den som utser revisorn. Att styrelsen inte behöver göra anmälan om rättelse sker utan dröjsmål är en nyhet. Styrelsen bör alltså, om det gäller en revisor som skall utses av bolagsstämman, sammankalla en stämma för val av en behörig revisor. Som anmärkts vid föregående paragraf bör dock i vissa fall ett sådant kompletteringsval kunna anstå till nästa bolagsstämma. Detta bör endast kunna ske efter samråd med bankinspektionen. Gäller det en av

utomstående utsedd revisor bör styrelsen först anmoda vederbörande att tillsätta en ny revisor. Om bolagsstämman eller den utomstående ändå underlåter att utse revisor, är styrelsen skyldig att anmäla förhållandet till bankinspektionen.

Till den motsvarande bestämmelsen i ABL, som föreskriver skyldighet att göra anmälan till länsstyrelsen, är knuten en befogenhet och en skyldighet för länsstyrelsen att själv komplettera revisorsbeståndet eller att utse en behörig revisor. En sådan bestämmelse finns inte i BL och har inte heller upptagits i förslaget. Vissa bestämmelser i tillsynskapitlet möjliggör för inspektionen att få en likvärdig rättelse. De bestämmelser som främst avses är 17 kap 7 § första och andra styckena och 17 kap 3 § första stycket.

Bankinspektionen kan inte ingripa endast av det skälet att en revisor inte anses uppfylla de allmänna kvalifikationskraven i 2 § andra stycket. Den frågan kan dras inför domstol genom klander av revisorsvalet. Ett val på bolagsstämman av en obehörig revisor kan också klandras. Att få rättelse genom en anmälan till bankinspektionen är således inte det enda medlet att få till stånd en rättelse då revisor avgår eller entledigas eller blir obehörig. För fall då en revisor avgår eller entledigas eller blir obehörig föreskrivs vidare i 5 § att styrelsen i vissa fall skall se till att ny revisor utses. Det starkaste remediet torde emellertid vara att revisorer måste finnas och medverka för att beslut om fastställelse av årsredovisning samt om vinstutdelning och ansvarsfrihet skall vara lagliga. Om revisor finns men är jävig, kan besluten klandras.

7 § Revisorerna skall i den omfattning som följer av god revisionssed granska bankaktiebolagets årsredovisning jämte räkenskaperna samt styrelsens förvaltning.

Om bankbolaget är ett moderbolag, skall revisorerna även granska koncernredovisningen och koncernföretagens inbördes förhållanden i övrigt.

Revisorer, som är utsedda av någon annan än bankinspektionen skall följa de särskilda föreskrifter som meddelas av bolagsstämman, såvida de inte strider mot lag, bolagsordningen eller god revisionssed.

Paragrafen, som överensstämmer med 10 kap 7 § ABL och motsvaras av 95 § första stycket, 99 § samt 100 § första stycket BL, anger i allmänna drag omfattningen av en revisors granskningsuppgift.

Första stycket

I gällande lag (99 § BL) – liksom i 1944 års ABL (111 §) – uppräknas vissa åtgärder som revisorerna skall vidta vid fullgörande av sin granskning. I 99 § andra stycket BL åläggs revisorerna att minst en gång varje halvår fullgöra en viss granskningsskyldighet. Någon motsvarighet till dessa bestämmelser finns varken i förslaget eller i ABL.

Nu gällande regler i BL tillkom genom lagstiftning år 1933 på förslag av 1932 års banksakkunniga. Dessa uttalade bl a följande i sitt betänkande (SOU 1932:30 sid 82):

Revisorsuppdraget inskränker sig inte till att revisorerna först någon tid före den ordinarie bolagsstämman skall konstituera sig i och för granskning av förvaltningen under det förflutna räkenskapsåret, utan revisorerna har rätt och plikt att alltid följa bolagets verksamhet, en uppsikt, som slutligen utmynnar i revisionsberättelsen till bolagsstämman.

Emellertid torde revisorsuppdraget ganska ofta ha uppfattats såsom inskränkt på sätt nyss angivits, och någon granskning under det löpande räkenskapsåret har därför inte ägt rum. De sakkunniga anser betydelsen av en sådan granskning vara av den vikt, att revisorns skyldighet i detta hänseende bör på något tydligare sätt än för närvarande är fallet komma till uttryck i lagen. I detta syfte har de sakkunniga föreslagit, att revisorerna för verkställande av dem åliggande granskning skall sammanträda så ofta de själva finner det vara nödigt, dock att minst en gång varje halvår vissa i lagen särskilt uppräknade ärenden skall bli föremål för behandling. Bestämmelserna härom utgör självfallet ett minimikrav, och i den mån revisorerna finner anledning därtill är de givetvis skyldiga såväl att oftare behandla nyssnämnda ärenden som också att mer än en gång under året till behandling ta upp andra delar av sitt granskningsuppdrag. De sakkunniga har sålunda inte i något avseende åsyftat att begränsa den granskning, som revisorerna för närvarande är skyldiga att verkställa, t ex i fråga om inventering av banks tillgångar.

I aktiebolagsutredningens betänkande (SOU 1971:15 sid 266) angavs följande beträffande ABL:s bestämmelser härvidlag:

De angivna åtgärderna faller så självklart under revisorernas plikter att de inte behöver anges i lagen. En sådan uppräkning kan t o m ha en negativ effekt eftersom den inte är eller kan göras uttömmande. Att granskningen skall ha den omfattning som följer av god revisionssed betyder att den får växlande omfattning och innebörd allt efter företagens skiftande förhållanden och att en anpassning måste ske efter utvecklingen genom teori och praxis i fråga om uppfattningen om revisionsuppdragets innebörd och omfattning.

Banklagsutredningen ansluter sig till aktiebolagsutredningens uttalande. Av skäl som angivits i nämnda betänkande torde det i BAL räcka med att endast i allmänna drag ange omfattningen av revisorernas granskningsuppgifter.

Utredningen vill med kraft stryka under betydelsen av ett aktivt handlande från revisorernas sida. Liksom hittills bör alltså revisorerna så ofta de finner det vara nödvändigt bl a ta del av styrelsens protokoll och av styrelsen utfärdade föreskrifter om kreditgivningen, granska av styrelsen beviljade större krediter och andra större placeringar av bolagets medel samt av styrelsen vidtagna åtgärder i fråga om förvaltning och avyttring av inköpt eller övertagen egendom. De bör också se till att bolagets organisation av och kontroll över bokföringen och medelsförvaltningen är tillfredsställande. Vidare bör de ta del av de föreläggande och erinringar, som bankinspektionen kan ha gjort till styrelsen eller verkställande direktören, samt av rapporter över inspektioner och undersökningar beträffande bolagets huvud- och avdelningskontor samt beträffande företag av större betydelse som ägs av bolaget.

En ytterligare bestämning av revisorernas granskningsuppgifter i vissa avseenden framgår av några av de följande paragraferna i detta kapitel, särskilt 9 §. Revisorernas uppgifter är emellertid inte begränsade till sådan granskning som avses i detta kapitel. I flera andra kapitel förekommer bestämmelser om revisorernas medverkan i olika sammanhang. Det gäller exempelvis vid nyemission (4 kap 7 §), emission av konvertibla skuldebrev (5 kap 7 §) och nedsättning av aktiekapitalet (6 kap 1 §). När det gäller bolagsledningens svar på frågor av aktieägare skall revisorerna också i vissa fall medverka (9 kap 11 §). Vid likvidation skall revisorerna fungera i stort sett som vanligt (13 kap 8 §).

Liksom hittills innebär således revisorernas granskning inte bara att årsredovisningen skall revideras. De skall också i den omfattning god revisionssed kräver det utöva en löpande kontroll under den tid deras uppdrag omfattar.

Enligt *andra stycket* skall revisorerna i moderbolaget även granska koncernredovisningen och koncernföretagens inbördes förhållanden i övrigt. Bestämmelsen är ny i BAL och överensstämmer med 10 kap 7 § andra stycket ABL.

Revisorerna får den bästa överblicken över koncernförhållandena, om såsom i 2 § sista stycket rekommenderas, någon av moderbolagets revisorer också är revisor i dotterbolaget. Vidare har i 8 § införts en bestämmelse att bolagsledningen i ett dotterbolag har upplysningsplikt gentemot moderbolagets revisorer.

Revisorerna skall enligt *tredje stycket* följa de särskilda föreskrifter, som meddelas av bolagsstämman såvida de inte strider mot lag, bolagsordningen eller god revisionssed. Bestämmelsen har motsvarighet i gällande lag. Det sagda gäller naturligen inte en av bankinspektionen utsedd revisor.

I motsats till 1944 års ABL – 111 § 1 mom tredje stycket – saknar BL i revisionskapitlet ett uttryckligt stadgande om en revisors rätt att anlita medhjälpare. Detta har inte tolkats så att revisorerna i ett bankbolag skulle vara betagna en sådan rätt utan har ansetts gälla utan ett uttryckligt stöd av lag. Av 4 § andra stycket framgår f ö att lagen förutsätter att en revisor i mån av behov får använda en lämplig medhjälpare. Om ett bolag utses till revisor, kommer den för revisionen huvudansvarige att kunna utnyttja hos bolaget anställda personer såsom medhjälpare.

8 § Styrelsen skall ge revisor tillfälle att verkställa granskningen i den omfattning som revisorn finner behövlig samt lämna de upplysningar och det biträde som han begär. Samma skyldighet åligger styrelsen, verkställande direktören och revisor i ett dotterföretag gentemot revisor i moderbolaget.

Paragrafen, som motsvaras av 10 kap 8 § ABL och 100 § andra stycket BL, innehåller bestämmelser om bankledningens skyldighet att medverka vid revisionen.

Styrelsen skall enligt paragrafen ge revisorerna tillfälle att verkställa granskningen i den omfattning revisorerna finner det nödvändigt samt lämna de upplysningar och det biträde som de begär. Motsvarande bestämmelse finns i gällande lag. Detta innebär bl a att bolagsledningen inte har rätt att hemlighålla någonting rörande bolagets angelägenheter i förhållande till revisorerna. Revisorerna har alltså en oinskränkt rätt att få upplysningar från styrelsen. I detta ligger att de bör få besked direkt från verkställande direktören, anställda och delegater. Denna rätt till upplysningar är förbunden med tystnadsplikt för revisorn.

Samma skyldighet föreligger för styrelsen, verkställande direktören och revisorn i ett dotterbolag i förhållande till revisorn i ett moderbolag.

9 § Sedan revisor slutfört granskningen, skall han skriva en hänvisning till revisionsberättelsen på årsredovisningen och i fråga om moderbolag på koncernredovisningen. Finner revisor att balansräkningen eller resultaträkningen inte bör fastställas, skall han anteckna även detta. I moderbolag gäller detsamma i fråga om koncernbalansräkningen och koncernresultaträkningen.

Paragrafen överensstämmer med 10 kap 9 § ABL och motsvaras av 101 § tredje meningen BL.

För att kunna identifiera den årsredovisning och den koncernredovisning som granskats vid revisionen skall revisorerna enligt paragrafen på densamma göra en hänvisning till revisionsberättelsen sedan de slutfört granskningen av redovisningen. Motsvarande bestämmelser finns i gällande lag. För att förebygga att en redovisning som revisorerna anser vara oriktig och inte bör fastställas, ändå kan uppfattas som godkänd av dem, skall revisorerna enligt en ny bestämmelse i paragrafen göra en anteckning på årsredovisningen, om att de anser att balansräkningen eller resultaträkningen inte bör fastställas. I moderbolag görs i dessa fall motsvarande anteckningar på koncernredovisningen.

10 § Revisorerna skall för varje räkenskapsår avge revisionsberättelse till bolagsstämman. Berättelsen skall överlämnas till bolagets styrelse senast två veckor före den ordinarie bolagsstämman.

Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande, huruvida årsredovisningen gjorts upp enligt denna lag. Innehåller inte årsredovisningen sådana upplysningar som skall lämnas enligt 11 kap, skall revisorerna ange detta och, om det kan ske, lämna behövliga upplysningar i sin berättelse.

Har revisorerna vid sin granskning funnit att någon åtgärd eller försummelse, som kan föranleda ersättningsskyldighet, ligger en styrelseledamot till last eller att en styrelseledamot på annat sätt handlat i strid mot denna lag eller bolagsordningen, skall det anmärkas i berättelsen. Revisionsberättelsen skall även innehålla ett uttalande i fråga om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna. Revisorerna kan även i övrigt i berättelsen anteckna de upplysningar som de önskar meddela aktieägarna.

Revisionsberättelsen skall innehålla särskilda uttalanden om bolagets förvaltningsutgifter, den inre kontrollen inom bolaget, fastställande av balansräkningen och resultaträkningen samt om det i förvaltningsberättelsen framställda förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

I moderbolag skall revisorerna avge en särskild revisionsberättelse beträffande koncernen. Härvid skall första-fjärde styckena tillämpas.

Paragrafen, som i huvudsak överensstämmer med 10 kap 10 § ABL och motsvaras av 101 § första meningen och 102 § BL, innehåller bestämmelser om revisionsberättelsen.

Revisorerna skall enligt *första stycket* för varje räkenskapsår avge en revisionsberättelse till bolagsstämman. Berättelsen skall överlämnas till bolagets styrelse senast två veckor före den ordinarie bolagsstämman. Motsvarande bestämmelser finns i gällande lag.

I andra – fjärde styckena ges bestämmelser om revisionsberättelsens innehåll. Bestämmelserna överensstämmer i huvudsak med gällande lag.

Enligt *andra stycket* skall revisionsberättelsen innehålla uttalanden, huruvida årsredovisningen gjorts upp enligt denna lag. Enligt 11 kap 1 § andra stycket skall bestämmelserna om årsbokslut i bokföringslagen (1976:125) iakttas vid upprättande av årsredovisningen. Enligt tredje stycket samma paragraf får regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen utfärda närmare föreskrifter om bankaktiebolagens löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning samt därvid meddela från bokföringslagen avvikande föreskrifter. Revisorsuttalandet skall naturligtvis göras med beaktande av bestämmelserna i bokföringslagen och de föreskrif-

ter som utfärdats av regeringen eller bankinspektionen. Det krävs alltså av revisorerna såsom bolagets kontrollorgan, att de gör ett uttalande huruvida redovisningen är uppgjord enligt de i lag givna bestämmelserna och de särskilda anvisningarna samt laglig i alla avseenden, beträffande såväl specificering som värdering. Om revisorerna på någon punkt känner sig tveksamma i detta avseende, skall de i revisionsberättelsen ge uttryck för denna tveksamhet. Med hänsyn härtill finns det inte något behov av en motsvarighet till bestämmelsen i gällande lag, att revisorerna skall göra ett särskilt uttalande om en tillgång tagits upp till ett högre värde än i den senaste fastställda balansräkningen eller om en tillgång som anskaffats under räkenskapsåret tagits upp till ett högre värde än anskaffningskostnaden. Uppgifter om en sådan värdering skall finnas i årsredovisningen och om lagens bestämmelser härvid överträds, skall revisorerna givetvis göra en anmärkning om detta.

Har det i årsredovisningen inte lämnats sådana upplysningar som enligt 11 kap skall lämnas, är revisorerna skyldiga att ange detta. De skall i sådan fall lämna behövliga tilläggsupplysningar, om det kan ske. Meningen är emellertid inte att de i revisionsberättelsen skall lämna sådana tilläggsuppgifter som bolagsledningen med hänsyn till bankbolagets intressen inte önskar och inte heller är skyldiga att lämna ut.

Har revisorerna vid sin granskning funnit att en åtgärd eller en försummelse, som kan föranleda ersättningsskyldighet, ligger en styrelseledamot till last, skall det enligt *tredje stycket* anmärkas i berättelsen. Formuleringen avser att utmärka att revisorerna har skyldighet att göra anmärkningar i revisionsberättelsen endast om de verkligen funnit att åtgärden eller försummelsen är av det slaget att den medför skadeståndsskyldighet. Om revisorerna anser det mer eller mindre sannolikt att skadeståndsskyldighet kan föreligga men inte är säkra på det, kan det vara lämpligt att i revisionsberättelsen ge ett i skadeståndsfrågan neutralt uttalande med uppgift om resultatet av deras granskning i detta avseende. Här liksom i övrigt bör revisorerna vid utformningen av berättelsen beakta den särskilda betydelse det har för ett bankbolag att allmänhetens och utlandets förtroende för bankbolaget inte i onödan rubbas.

Tredje stycket innehåller vidare en bestämmelse om att revisorerna skall anmärka om de vid sin granskning funnit att en styrelseledamot handlat i strid mot BAL eller mot bolagsordningen.

Enligt 9 kap 6 § andra stycket 3 skall den ordinarie bolagsstämman besluta om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna. I enlighet härmed föreskrivs i andra meningen av förevarande stycke att revisionsberättelsen även skall innehålla uttalanden om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna. Revisorerna bör i allmänhet tillstyrka eller avstyrka ansvarsfrihet och ange skälen. Liksom enligt gällande rätt har de inte ovillkorlig skyldighet till detta utan kan i tveksamma fall begränsa sig till att ange skälen för eller emot ansvarsfrihet. Även om revisorerna anmärker på en viss åtgärd, som enligt deras mening kan föranleda skadeståndsskyldighet, är de oförhindrade att tillstyrka ansvarsfrihet för den som enligt deras anmärkning eventuellt gjort sig skyldig till en skadeståndsgrundande handling, t ex om skadan och hans vårdslöshet är ringa och han kanske i stort sett fullgjort sitt uppdrag på ett mycket förtjänstfullt sätt.

Enligt sista meningen i detta stycke kan revisorerna i övrigt i berättelsen meddela de upplysningar som de önskar bringa till aktieägarnas kännedom. Eftersom revisionsberättelsen blir en offentlig handling, skall revisorerna räkna med att dess innehåll kommer till allmän kännedom. Naturligtvis skall revisorerna här som annars noggrant hålla sig inom ramen för sitt uppdrag. De får inte lämna upplysningar om affärshemligheter vilkas yppande för allmänheten kan vålla bolaget skada eller inte heller obehörigen röja något om enskildas förhållanden till bankbolaget. Det bör påpekas att rätten för revisorerna att lämna upplysningar i sin revisionsberättelse kan och i vissa fall bör utnyttjas av dem för att ge positiva uppgifter om bolagets förhållanden, t ex upplysningar som vederlägger förekommande rykten om oegentligheter från bolagsledningens sida eller om stora förluster för bolaget.

I *fjärde stycket* föreskrivs vidare att revisionsberättelsen skall innehålla ett särskilt uttalande om bolagets förvaltningsutgifter, om den inre kontrollen inom bolaget, om fastställande av balansräkningen och resultaträkningen samt om det framställda förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Bestämmelsen har motsvarighet i gällande lag.

Till skillnad från 1944 års ABL uppställdes i BL krav på särskilda revisorsuttalanden rörande omfattningen av den verkställda granskningen, rörande bolagets förvaltningsutgifter och rörande den inre kontrollen inom bolaget. Revisionsberättelserna i de allmänna aktiebolagen torde i allmänhet ge besked i dessa frågor. Någon uttrycklig bestämmelse har för de allmänna aktiebolagen inte funnits erforderlig (NJA II 1945 s 609). Med hänsyn till den speciella inriktningen av verksamheten hos bankaktiebolagen bör dock, som föreskrivs i förslaget, uttryckliga lagregler om detta vara berättigade.

Liksom f n kan revisorerna undantagsvis underlåta att direkt till- eller avstyrka fastställandet av en granskad räkning och i stället påpeka att bolagsledningens förslag om samma räkning i ett visst angivet avseende kan ge anledning till tvekan. Det är dock önskvärt att revisorerna i detta avseende ger stämman så god och klar ledning som möjligt.

Beträffande styrelsens förslag i fråga om dispositioner rörande vinst eller förlust gäller liksom enligt gällande lag att revisorerna bör tillstyrka eller avstyrka förslaget och att de i varje fall skall uttala sig om detta. De är givetvis skyldiga att göra anmärkning såvida den föreslagna dispositionen inte står i överensstämmelse med lagens och bolagsordningens bestämmelse. Detta gäller också, om det i bolaget har föreslagits en utdelning utan att regeln i 12 kap 2 § andra stycket om hänsynstagande till god affärssed m m iakttagits. Någon uttrycklig bestämmelse om detta behövs dock inte.

Varje revisor är i princip ansvarig för hela den granskning som ingår i revisionsuppdraget, även om det inte sällan kan anses rimligt och praktiskt ofrånkomligt att en viss arbetsfördelning sker mellan revisorerna. Då skadeståndsskyldighet för revisorerna förutsätter vårdslöshet kan en arbetsfördelning i överensstämmelse med god revisionssed beaktas vid bedömning av skadeståndsfrågor.

Varje revisor har således ett eget ansvar för revisionen i dess helhet och därav följer utan uttryckliga lagbestämmelser att han liksom enligt gällande lag har rätt att få en från medrevisorerna avvikande mening uttryckt antingen genom att foga ett särskilt yttrande till revisionsberättelsen eller genom att avge en egen revisionsberättelse.

Enligt förslagets 9 kap 5 § andra stycket 1 skall - i likhet med vad som föreskrivs i ABL - koncernredovisningen fastställas. Som en konsekvens härav föreskrivs i *femte stycket* att revisorerna i bankbolaget såsom moderbolag skall avge en särskild revisionsberättelse för koncernen och däri bl a göra de uttalanden och lämna de upplysningar om koncernen som avses i andra stycket samt uttala sig angående fastställande av koncernbalansräkningen och koncernresultaträkningen. Bestämmelserna i första–fjärde styckena skall således tillämpas på en sådan redovisning.

Av andra stycket följer att det i koncernrevisionsberättelsen skall anges om koncernredovisningen inte innehåller sådana upplysningar som skall lämnas. Ett uttalande om koncernredovisningen kan göras endast om alla viktigare dotterföretag underkastats revisionsgranskning och dotterföretagens revisorer överlämnat en rapport om resultatet till moderbolagets revisorer. Saknar ett dotterföretag revisorer måste moderbolagets revisorer själva föranstalta om en granskning av dotterföretaget i den utsträckning som det är praktiskt möjligt.

Självfallet möter det inte något hinder att ta in revisionsberättelsen för moderbolaget och revisionsberättelsen för koncernen i en och samma handling. FAR rekommenderar att koncernrevisionsberättelsen återges i samma handling som revisionsberättelsen för moderbolaget under särskild rubrik men med gemensam underskrift för moderbolaget och koncernen.

11 § De erinringar som revisor framställt till styrelsen skall antecknas i ett protokoll eller någon annan handling som skall överlämnas till styrelsen och bevaras av denna på betryggande sätt.

Paragrafen, som överensstämmer med 10 kap 11 § ABL och motsvaras av 100 § tredje stycket BL, innehåller bestämmelser om att de erinringar som revisorerna framställt till styrelsen m.m skall antecknas i protokoll eller annan handling.

Bestämmelsen i 100 § tredje stycket BL, som saknade motsvarighet i 1944 års ABL, infördes i BL på förslag av 1932 års banksakkunniga. Dessa åberopade, att det var av gammal praxis i bankbolagen att anmärkningsvärda iakttagelser delgavs styrelsen genom promemorior eller i annan form (se SOU 1932:30 sid 83).

Enligt 10 § tredje stycket kan revisorerna i revisionsberättelsen föra in de upplysningar som de anser bör komma till aktieägarnas kännedom. I denna paragraf ges bestämmelser om sådana erinringar som revisorerna gör till bolagsledningen men som de inte anser vara av den beskaffenhet att de bör komma till aktieägarnas och allmänhetens kännedom på grund av att de är mindre betydelsefulla eller berör affärshemligheter e d. Sådana erinringar skall göras skriftligen så att de för framtiden är tillgängliga för bolagsledningen och för senare revisorer, vilket bidrar till att ge kontinuitet åt revisionen. Med hänsyn till att revisionsprotokoll inte är obligatoriskt enligt förslaget föreskrivs att erinringarna skall föras in i protokoll eller någon annan handling. Revisorerna kan alltså ge sin erinran i en rapport eller i ett vanligt brev eller dylikt. Dessa skriftliga erinringar i protokoll eller någon annan handling skall förvaras av styrelsen på ett betryggande sätt. De blir inte offentliga, men är liksom bolagets handlingar i övrigt tillgängliga för senare revisorer.

Erinringar som sagts nu har inte karaktär av verkliga anmärkningar mot redovisning eller förvaltningen utan mera av råd och förslag till förbättringar. De innefattar endast uttalanden om önskvärda förbättringar för framtiden i olika avseenden. Paragrafen betyder inte att varje uttalande som revisorerna gör till bolagsledningen eller en ledamot av denna måste ske i en skriftlig handling. Revisorerna måste kunna under sin löpande verksamhet göra muntliga påpekanden som revisorerna själva anser vara av alltför ringa vikt för att behöva lämnas i skriftlig form.

12 § Revisor har rätt att närvara vid bolagsstämma. Han är skyldig att närvara vid stämma, om det med hänsyn till ärendena kan anses påkallat.

Paragrafen, som överensstämmer med 10 kap 12 § ABL och motsvaras av 104 § första stycket BL, innehåller bestämmelser om revisorernas rätt och skyldighet att närvara vid bolagsstämma.

Liksom enligt gällande lag har varje revisor rätt att närvara på bolagsstämman. Han har naturligtvis även rätt att yttra sig på stämman i angelägenheter som hör under hans granskning. Han är enligt paragrafen skyldig att närvara vid bolagsstämman, om det på grund av ärendenas beskaffenhet kan anses påkallat. I de flesta fall är förhållandena emellertid sådana att revisorn inte behöver närvara.

13 § Revisor får inte till enskild aktieägare eller utomstående lämna upplysningar om sådana bankaktiebolagets angelägenheter som han fått kännedom om vid fullgörandet av sitt uppdrag, om det kan vara till förfång för bolaget.

Om revisors tystnadsplikt vad avser uppgifter om enskildas förhållanden till bankbolaget finns det föreskrifter i 4 § bankrörelselagen (1984:00).

Revisor är skyldig att till bolagsstämman lämna alla upplysningar som bolagsstämman begär, om det inte skulle vara till väsentligt förfång för bolaget eller till nämnvärd olägenhet för enskild. Revisor är vidare skyldig att lämna medrevisor, ny revisor och, om bolaget har försatts i konkurs, konkursförvaltare erforderliga upplysningar om bolagets angelägenheter.

Paragrafen, som i huvudsak överensstämmer med 10 kap 13 § ABL och motsvaras av 184 § femte p BL, innehåller bestämmelser om revisorernas tystnadsplikt och om deras upplysningsskyldighet.

I gällande lag kommer revisorernas tystnadsplikt till uttryck genom en straffbestämmelse som stadgar straff för den revisor eller medhjälpare som trots att han insett eller bort inse att skada kunde följa därav yppar något om det som vid verkställd granskning kommit till hans kännedom utan att det med nödvändighet fordras för fullgörande av hans upppdrag. Förslaget innehåller ingen motsvarande straffsanktion.

Revisorerna bör inte få lämna ut uppgifter om bolaget på sådant sätt att bolaget lider skada. Å andra sidan bör revisorernas tystnadsplikt inte omfatta sådana upplysningar som kan lämnas utan att det skadar bolaget. I *första stycket* föreskrivs därför att revisor inte får lämna upplysningar om bolaget, om det kan vara till skada för detta. Tystnadsplikten gäller i princip även efter det revisorns uppdrag upphört. Åsidosätter en revisor sin tystnadsplikt kan han ådra sig skadeståndsansvar (se 15 kap 2 §).

I 4 § första stycket bankrörelselagen (1980:00) finns det en bestämmelse som förbjuder bl a revisor att obehörigen röja enskildas förhållanden till

bankaktiebolaget. I *andra stycket* erinras om denna bestämmelse. För närmare uppgifter om innebörden av denna banksekretessbestämmelse hänvisas till motiven till nämnda paragraf.

Tystnadsplikten enligt första stycket, som endast anges i förhållande till enskilda aktieägare och utomstående, gäller inte i förhållande till bolagsstämman. Inte heller banksekretessbestämmelsen i 4 § första stycket bankrörelselagen är tillämplig på uppgifter som revisorerna skall lämna till stämman, eftersom sådana upplysningar inte kan anses bli röjda på ett obehörigt sätt. I likhet med vad som gäller enligt bestämmelserna om frågerätt (9 kap 11 §) bör dock sekretessintresset föranleda en viss modifiering av uppgiftsskyldigheten till bolagsstämman vad gäller enskildas förhållanden till bankaktiebolaget. En förutsättning för att revisor skall vara skyldig att lämna uppgifter till bolagsstämman om dessa förhållanden bör vara att det kan ske "utan nämnvärd olägenhet för enskild".

Tredje stycket innehåller således en bestämmelse om att revisorerna är skyldiga att till bolagsstämman lämna alla upplysningar som stämman begär, om det inte skulle vara till väsentlig skada för bolaget eller nämnvärd olägenhet för enskild. Självfallet innebär denna bestämmelse inte att revisor skall avslöja innehållet i handlingar som är sekretessbelagda enligt lag eller annan författning. För att revisorn skall lämna begärd information krävs ett stämmobeslut. En enskild aktieägare kan således inte på stämman kräva vissa upplysningar av revisorerna.

I andra stycket andra meningen anges vidare att revisorerna är skyldiga att lämna medrevisor, ny revisor och om bolaget har försatts i konkurs, konkursförvaltaren erforderliga upplysningar om bolagets angelägenheter. Denna bestämmelse infördes den 1 juli 1981 i ABL (SFS:1980:1104). Denna utvidgade upplysningsskyldighet begränsas inte av något skaderekvisit. Revisorerna har tystnadsplikt och någon skada för bolaget eller för enskild kan därför inte uppkomma om de informeras. Även konkursförvaltaren kan informeras utan skada för bolaget eller för enskild.

5.2.11 11 kap Redovisning

Syftet med styrelsens årsredovisning är att vid varje räkenskapsårs utgång lämna upplysningar om bankaktiebolagets årsresultat, ekonomiska ställning och de övriga förhållanden som är av betydelse för bedömningen av bolagets utvecklingsmöjligheter. Årsredovisningens främsta uppgift är att verka som ett kommunikationsmedel mellan bankaktiebolagets styrelse och olika intressenter. Till dessa hör aktieägare, anställda, insättare och andra borgenärer, myndigheter, offentliga institutioner och massmedia. Utomståendes behov av insyn i bankbolaget tillgodoses bl a genom att årsredovisningen ges allmän publicitet och genom den uppgiftsskyldighet bankbolagen har gentemot bankinspektionen.

I gällande lag finns de grundläggande redovisningsbestämmelserna upptagna i kapitlet om styrelsens årsredovisning, vari även hänvisas till bokföringslagens regler. Utredningen har i förslaget behållit det nu gällande systemet med uppdelning av redovisningsbestämmelserna men med hänvisning i högre grad än tidigare till bokföringslagen, där numera de grundläggande allmänna redovisningsbestämmelserna finns.

I bokföringslagens bestämmelser om årsbokslut – den bokföringsskyldiges officiella men ej offentliga redovisning – återfinns utförliga regler bl a om vad som förstås med olika slags tillgångar, uppställning av resultaträkning och balansräkning, vissa kompletterande upplysningar till dessa handlingar samt värdering av omsättnings- resp anläggningstillgångar. De bestämmelser som till komplettering av de generella stadgandena i bokföringslagen krävs för bankaktiebolagens del rör bl a räkenskapsårets omfattning, vilka handlingar årsredovisningen – den offentliga redovisningen – omfattar, dessas undertecknande och offentliggörande, vissa tilläggsuppgifter i balansräkningen – t ex vad som förstås med bankaktiebolagets eget kapital – ytterligare upplysningar som resultat – och balansräkningarna bör kompletteras med, värderingen av anläggningstillgångar och uppskrivning av värdet på dessa tillgångar samt innehållet i förvaltningsberättelsen.

Bokföringslagens regler och redovisningsbestämmelserna i detta kapitel kompletteras vidare av föreskrifter som utfärdas av regeringen eller efter regeringens bemyndigande av bankinspektionen. Enligt utredningens mening är det mest praktiskt att regeringen genom en generell delegationsbestämmelse intagen i instruktionen för bankinspektionen ger inspektionen rätt att utfärda dessa kompletterande föreskrifter till bokföringslagens regler. Detta ger möjlighet till en smidig anpassning till utvecklingen inom redovisningsområdet för bankaktiebolagens del. Vidare skall regeringen eller inspektionen kunna meddela från bokföringslagen avvikande föreskrifter. Detta bör endast kunna ske om särskilda skäl föreligger. Någon möjlighet att meddela avvikande föreskrifter från redovisningsbestämmelserna i detta kapitel ges inte, eftersom dessa är utformade med beaktande av de för bankaktiebolagen särskilda förhållandena.

Bankinspektionen skall bl a i sina föreskrifter meddela bestämmelser om uppställning av resultaträkning och balansräkning i årsbokslut enligt bokföringslagen och i årsredovisningen. Dessa föreskrifter skall naturligtvis så långt som möjligt följa bokföringslagens uppställning av resultaträkning och balansräkning.

Utredningens förslag till nya redovisningsbestämmelser för bankaktiebolagen är anpassade till ABL och bokföringslagen. Bankaktiebolagens särart föranleder dock att det måste göras vissa avvikelser från dessa lagar. Dessutom upptar redovisningskapitlet bestämmelser om koncernredovisning och avlämnande av delårsrapport. Dessa bestämmelser är i stort sett överensstämmande med ABL:s. Även koncernredovisningsbestämmelserna skall kompletteras av detaljföreskrifter, utfärdade av bankinspektionen. Kapitlet innehåller särskilda regler för värdering av bankaktiebolags tillgångar. Dessa regler avviker till viss del från såväl bokföringslagens som ABL:s regler. I gällande BL används inte explicit benämningarna anläggningstillgångar och omsättningstillgångar. Utredningen föreslår emellertid att dessa benämningar, som definieras i 13 § BFL, bör användas också i banklagstiftningen. Vad gäller anläggningstillgångar skall dessa till skillnad från BFL och ABL i princip alltid värderas enligt lägsta värdets princip. Dessa tillgångar kan dock skrivas upp på sätt gällande lag föreskriver. Uppskrivningsbeloppet kan användas för utjämning av bankaktiebolagets andra tillgångar. I ABL kan uppskrivningsbeloppet i princip användas för utjämning av endast anläggningstillgångar. En nyhet i förslaget är att

uppskrivningsbeloppet skall kunna användas till fondemission eller för avsättning till en uppskrivningsfond. Denna nyhet är hämtad från ABL.

Liksom i ABL har i förslaget införts begreppet noter till resultat- och balansräkningarna. Detta sammanhänger med att det å ena sidan i många fall är önskvärt att kompletterande upplysningar lämnas rörande vissa poster i resultat- och balansräkningarna, medan å andra sidan redovisningshandlingarna inte bör bli alltför otympliga och svåröverskådliga. En bättre överskådlighet åstadkoms om den kompletterande upplysningen lämnas i not. Bestämmelser om noter finns förutom i förslagets 8 § även i 20 § BFL. Dessa paragrafer anger uttömmande vilka uppgifter som skall tas in i noter. Specifikationer som krävs enligt andra lagrum i fråga om resultat-och balansräkningarna får alltså inte lämnas i not. Däremot står det varje bankbolag fritt att utnyttja nottekniken för frivilliga kompletteringar och upplysningar utöver vad som krävs i lag.

Liksom i ABL införs i förslaget en uppdelning av det egna kapitalet på bundet och fritt eget kapital. En annan nyhet i förslaget är att det till förvaltningsberättelsen skall fogas en kapitaltäckningsanalys. I denna skall lämnas upgifter om det egna kapitalet, om därmed likställt kapital och om kapitalkravet enligt bestämmelserna i 7 kap 7 §.

I förslagets 6 kap 9 § andra stycket görs ett mindre undantag från förbudet att förvärva egna aktier. Ett bankbolag som har tillstånd att driva fondkommissionsrörelse får för att underlätta sådan rörelse förvärva egna aktier. Detta skall få ske i en mycket begränsad omfattning och dessa egna aktier skall ingå i det handelslager som bankbolaget har i och för sin fondkommissionsrörelse. Med hänsyn till det syfte dessa förvärv av egna aktier skall ha, bör dessa aktier i värderings- och redovisningshänseende betraktas på samma sätt som andra aktier som ingår i handelslagret, dvs som en omsättningstillgång. Några särskilda regler i BAL om hur egen aktie skall värderas och regleras krävs därför inte.

I gällande BL finns i kapitlet om styrelsens årsredovisning bestämmelser som inte tagits med i förslaget. Anledningen till detta är antingen att motsvarande bestämmelser nu i stället återfinns i BFL eller att utredningen har ansett att bestämmelserna skall ingå i de föreskrifter som regeringen eller bankinspektionen skall utfärda.

De bestämmelser i BL som ersätts av bestämmelser i BFL är följande. 91 § 1 mom. BL om värderingen av omsättningstillgångar ersätts av 14 § BFL. Bestämmelsen i 91 § 3 mom första stycket BL om hur anskaffningsvärdet på anläggningstillgång skall beräknas när värdehöjande förbättring gjorts återfinns nu i 15 § första stycket BFL. Bestämmelserna i 91 § 4 mom. BL om värderingen av osäkra fordringar och värdelösa fordringar han nu sin plats i 16 § första stycket BFL. 93 § BL om vinst- och förlusträkning motsvarar 18 § BFL.

Utredningen anser att bestämmelserna i 92 § 3 mom. om vilka uppgifter som skall tas upp inom linjen skall ingå i bankinspektionens föreskrifter.

I förslaget till redovisningsbestämmelser för bankaktiebolag har endast tagits in en bestämmelse som direkt undantar vissa bestämmelser i BFL så att de inte blir tillämpliga på bankaktiebolag. Det gäller 17 § andra och tredje styckena BFL. I 17 § första stycket BFL finns bestämmelser om goodwill. Dessa föreslås bli gällande för bankaktiebolag, vilket innebär att även

bankaktiebolag nu får möjlighet att ta upp förvärvad goodwill som tillgång.

Nuvarande BL innehåller inte några regler som möjliggör att goodwill tas upp som tillgång. 1949 års banklagssakkunniga ansåg att beräknandet av goodwillvärde är främmande för den verksamhet som bankaktiebolagen bedriver. Goodwill, som inte har något substantiellt värde, har för bankbolagen ansetts vara en alltför osäker och "fiktiv" post. Det har ansetts som särskilt viktigt bl.a. med hänsyn till insättarskyddet att de särskilda posterna i balansräkningen har en "verklig" täckning.

Utredningen har funnit att det för bankaktiebolagen uppstår särskilda problem med att goodwill enligt BL inte får tas upp som tillgång i det att de civilrättsliga och skatterättsliga reglerna beträffande goodwill inte harmonierar.

Belopp som erlagts för goodwill skall omedelbart bokföras som kostnad. Denna kostnad är inte i sin helhet avdragsgill samma år som transaktionen genomförs. I punkt 5 anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen föreskrivs i stället att kostnad för anskaffning av sådan tillgång som goodwill utgör får dras av endast genom årliga värdeminskningsavdrag. Denna skillnad mellan BL och skattelagstiftningen utgör en klar nackdel för bankbolagen i förhållande till de allmänna aktiebolagen.

Ett annat problem vad gäller redovisning av goodwill uppstår i koncernsammanhang. Vid upprättandet av banks koncernredovisning krävs att BFL:s regler om goodwill gäller. Anledningen till detta är att förvärvsmetoden bör användas vid upprättande av koncernredovisningen. Vid eliminering av värdet på aktier i ett dotterbolag enligt förvärvsmetoden kan det visa sig att i priset för dotterbolagsaktierna ingår ett goodwillvärde. Detta goodwillvärde skall då tas upp i koncernbalansräkningen och avskrivas enligt bestämmelser som gäller för avskrivning av goodwill (jfr 17 § BFL) och avskrivningen skall belasta koncernresultatet. I och för sig skulle olika regler kunna gälla för redovisning av goodwill i moderbolaget och i koncernen. Detta skulle emellertid medföra olägenheter.

Utredningen utgår vidare från att goodwill av tveksamt värde alltid kommer att skrivas bort helt. Det bör understrykas, att endast goodwill med riktigt, helst realiserbart värde bör kunna tas upp som tillgång. Avskrivning bör ske med högsta skattemässigt tillåtna belopp. Goodwill av tveksamt värde måste alltid skrivas bort omedelbart. Inspektionen har möjlighet att utfärda närmare föreskrifter beträffande den redovisningsmässiga behandlingen av goodwill. Det åligger såväl revisorer som bankinspektionen att noga följa bankernas redovisning av förvärvad goodwill.

Mot bakgrund av nämnda omständigheter finner utredningen att bankaktiebolagen i likhet med vad fallet är för de allmänna aktiebolagen, bör tillåtas redovisa goodwill som tillgång. Detta gäller även i bankaktiebolags koncernredovisning.

5.2.11.1 Årsredovisning m.m

1 § Kalenderår utgör räkenskapsår, om inte annat följer av 12 § andra stycket bokföringslagen (1976:125). För varje räkenskapsår skall årsredovisning avges. Denna består av resultaträkning, balansräkning och förvaltningsberättelse.

I fråga om resultaträkning och balansräkning i årsredovisning och i årsbokslut enligt

bokföringslagen gäller, förutom bestämmelserna i nämnda lag, föreskrifterna i detta kapitel.

Regeringen, eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen, får utfärda närmare föreskrifter om bankaktiebolagens löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning samt därvid, om särskilda skäl föreligger, meddela föreskrifter som avviker från bokföringslagen. Föreskrifterna skall utformas så att de främjar en klar och rättvisande översikt av bankaktiebolagets resultat och ställning.

Paragrafen motsvaras av 11 kap. 1 § ABL samt 89 § första stycket första meningen, 90 § och 151 § BL.

Enligt gällande rätt skall bankaktiebolags räkenskapsår vara helt år. Vid rörelsens början eller vid omläggning av räkenskapsår får dock räkenskapsåret avse del av år eller utsträckas till att omfatta högst arton månader. Om inte kalenderåret skall utgöra bankbolagets räkenskapsår, skall räkenskapsåret anges i bolagsordningen.

I *första stycket* föreslår utredningen att kalenderår alltid skall utgöra räkenskapsår. Vad angår de för närvarande verksamma bankerna torde undantagslöst gälla att räkenskapsåret utgörs av kalenderåret. Samordnade räkenskapsår för bankerna torde vara lämpligt även med hänsyn till den uppgiftsskyldighet som bankerna har gentemot bankinspektionen enligt 17 kap. 6 §. S.k. brutna räkenskapsår bör således inte få förekomma i bankbolag. När bokföringsskyldighet inträder eller upphör, får dock räkenskapsåret vara kortare eller längre än kalenderåret, dock högst arton månader. Detta undantag regleras i 12 § andra stycket bokföringslagen, till vilken bestämmelse hänvisas i detta stycke.

I första stycket anges vidare att bankaktiebolaget skall avge årsredovisning för räkenskapsår. Årsredovisningen skall bestå av resultaträkning, balansräkning och förvaltningsberättelse. Termen resultaträkning har i enlighet med bokföringslagen ersatt den i gällande rätt brukade termen vinst- och förlusträkning. I förvaltningsberättelsen skall ingå en kapitaltäckningsanalys enligt 10 § sista stycket.

Andra stycket innehåller den grundläggande föreskriften att för upprättande av årsredovisningen skall, utöver bestämmelserna i bankaktiebolagslagen, bestämmelserna i bokföringslagen om resultaträkning och balansräkning i årsbokslut iakttas. Hänvisningen till bokföringslagen innebär också att god redovisningssed skall tillämpas vid upprättande av årsredovisningshandlingarna. Av 10 § första stycket framgår att detta även skall gälla vid upprättandet av förvaltningsberättelsen. Bestämmelsen om god redovisningssed finns i 2 § bokföringslagen.

Tredje stycket innehåller en bestämmelse om att regeringen får utfärda närmare föreskrifter om bankaktiebolagens löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning. Därvid får från bokföringslagen avvikande föreskrifter meddelas, om sådana är nödvändiga med hänsyn till de särskilda förhållanden som gäller för bankaktiebolagen. Regeringen får enligt förslaget genom ett bemyndigande överlåta befogenheten att utfärda föreskrifter åt bankinspektionen.

Enligt 151 § BL får bankinspektionen meddela närmare föreskrifter om sättet för förande av bankaktiebolagens räkenskaper. Dessa tillämpningsföreskrifter som t.ex. berör uppställningen av resultaträkning och balansräkning arbetas fram inom inspektionen bl.a. efter vad som förekommit vid

årliga sammankomster med de olika bankinstituten. Enligt departementschefens uttalande i propositionen 1975:104 med förslag till ny bokföringslag bör dessa föreskrifter ta över eller komplettera bestämmelserna i bokföringslagen.

Den föreslagna bestämmelsen ger bankinspektionen större möjligheter än enligt gällande rätt att meddela föreskrifter och anvisningar rörande redovisningen. Denna ordning, som nyligen även upptagits i försäkringsrörelselagen, finner utredningen lämplig. Redovisningsreglerna måste kunna anpassas efter de skiftande förhållanden som råder på bankområdet. På grund av bankspecifika hänsyn måste bokföringslagens bestämmelser i några avseenden ändras eller kompletteras för att redovisningsreglerna skall kunna fylla sin avsedda funktion. Detta bör kunna ske utan större omgång. För den skull bör denna uppgift kunna läggas på bankinspektionen. I bemyndiganderegeln bör också anges att de regler som meddelas med stöd av denna skall utformas så att de främjar en klar och rättvisande översikt av bankbolagets ställning och resultat. Denna bestämmelse är hämtad från försäkringsrörelselagen liksom kravet på att det skall föreligga särskilda skäl för att göra avsteg från bokföringslagens bestämmelser. Endast när klara motiv förligger kan således inspektionen meddela föreskrifter som avviker från bokföringslagen. Avsteg kan emellertid inte göras från de grundläggande bestämmelser som tas upp i detta kapitel. Dessa är utformade direkt med beaktande av bankaktiebolagens särart.

När bankinspektionen avser att utforma anvisningar eller föreskrifter för bankbolagens redovisning är det naturligt att inspektionen följer de rutiner för samråd med bankerna som redan nu tillämpas. Självfallet bör även samråd ske med bokföringsnämnden.

2 § I årsredovisningen skall återges resultaträkningen och balansräkningen för det närmaste föregående räkenskapsåret. Har det under året skett någon ändring i specificeringen av poster i resultaträkningen och balansräkningen skall, om det inte möter särskilda hinder, uppgifterna från den tidigare årsredovisningen sammanställas så att dessa kan jämföras med posterna i den senare årsredovisningen.

Årsredovisningen skall skrivas under av samtliga styrelseledamöter. Har avvikande mening beträffande årsredovisningen antecknats till styrelsens protokoll, skall den avvikande meningen fogas till redovisningen.

Paragrafen överensstämmer med 11 kap. 2 § ABL. Paragrafens första stycke saknar motsvarighet i BL, men den föreslagna ordningen har i praxis redan tillämpats av bankerna. Andra stycket motsvaras av 89 § första stycket andra meningen och andra stycket BL.

I *första stycket* föreskrivs att föregående års resultaträkning och balansräkning skall tas med i årsredovisningen. För att uppgifterna skall kunna jämföras med varandra föreskrivs att om en ändring under året vidtagits beträffande posters specificering, motsvarande förändringar skall ske också vid återgivandet av föregående års resultat- och balansräkning. Eftersom kravet på fullständig överensstämmelse knappast kan upprätthållas räcker det att tidigare uppgifter sammanställs så att man kan jämföra med den ändrade specificeringen i den nya årsredovisningen.

I vissa situationer torde emellertid ett absolut krav på omarbetning inte kunna ställas. Medan en ändrad uppställning av balansräkningens poster

endast i undantagsfall ger problem i detta avseende, kan vid exempelvis en ändrad kostnadsredovisning ofta en orimlig arbetsinsats krävas, om kravet på jämförbarhet i resultaträkningen ovillkorligen skulle upprätthållas. Med hänsyn främst till sådana fall föreskrivs därför att omarbetning måste ske endast om särskilda hinder inte möter. I redovisningshandlingarna bör, om av särskilda skäl omarbetning inte varit möjlig, lämpligen anges för vilka poster jämförbarhet inte föreligger. Någon uttrycklig lagregel om detta fordras knappast.

Väsentliga förändringar mellan åren i resultat- och balansräkningarna såväl med avseende på posters specificering som i övrigt bör särskilt kommenteras i årsredovisningen. En föreskrift av denna innebörd tas upp i 8 § första stycket 6.

Bestämmelsen i första stycket innebär bl.a. att föregående års fastställda resultat- och balansräkningar skall redovisas i oförändrat skick, bortsett från eventuell ändrad specificering. Detta medför att en förändring i koncernens sammansättning, t.ex. en under året skedd försäljning av ett dotterbolag, inte får föranleda att det avyttrade företaget utesluts från tidigare års redovisning. Visserligen kommer i detta fall vissa poster i resultaträkningen inte att bli fullt jämförbara, men den från resultatberäkningssynpunkt kanske viktigaste uppgiften, nämligen rörelseresultatet, blir så långt det är möjligt jämförbar. Vid fusion mellan två bankaktiebolag eller mellan ett bankaktiebolag och dess dotterbolag bör vid tillämpningen av bestämmelsen båda företagens siffror kunna slås samman. Detta är ett förfarande som närmare bör belysas genom upplysning enligt 9 § första stycket 6.

Uppgifter från de tidigare redovisningshandlingarna kan skrivas in i den aktuella handlingen. Detta bör i så fall ske i en särskilt rubricerad kolumn. Enligt utredningens mening bör bankinspektionen utfärda närmare bestämmelser om hur de nämnda uppgifterna skall redovisas.

I *andra stycket* föreskrivs dels att årsredovisningen skall skrivas under av samtliga styrelseledamöter, däribland verkställande direktören, dels att, om avvikande mening antecknats till styrelsens protokoll, yttrade om detta skall fogas till redovisningen. Dessa bestämmelser har tillkommit med hänsyn till redovisningshandlingarnas vikt och det ansvar för handlingarnas innehåll som åvilar styrelsens samtliga ledamöter. Vid förfall för någon styrelseledamot får naturligtvis en suppleant underskriva handlingarna.

Bestämmelserna i paragrafen skall också tillämpas i fråga om koncernredovisningen; 10 § andra stycket och 11 § första stycket.

3 § Minst en månad före den ordinarie bolagsstämman skall årsredovisningshandlingarna för det förflutna räkenskapsåret avlämnas till revisorerna.

Om skyldigheten att sända in redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen till bankinspektionen finns det föreskrifter i 17 kap. 6 §.

Paragrafens första stycke överensstämmer med 11 kap. 3 § första stycket ABL och 89 § tredje stycket BL.

I *första stycket* föreskrivs att redovisningshandlingarna skall lämnas till revisorerna minst en månad före den ordinarie bolagsstämman. Bestämmelsen garanterar sålunda revisorerna en minimitid om 14 dagar för avslutandet av revisionen, eftersom revisorerna enligt 10 kap. 9 § första stycket skall avge sin revisionsberättelse till styrelsen senast två veckor före den ordinarie bolagsstämman.

I *andra stycket* erinras om bestämmelsen i 17 kap. 6 § som föreskriver skyldighet för bankbolaget att sända in redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen till bankinspektionen. Samtidigt som dessa handlingar kommer in till inspektionen betraktas de som allmänna handlingar och eftersom de inte träffas av någon bestämmelse i sekretesslagen (1980:100) blir de också offentliga.

Bestämmelserna i paragrafen skall enligt 10 § andra stycket tillämpas på koncernredovisningen och koncernrevisionsberättelsen.

4 § Utöver vad som följer av 14 § bokföringslagen (1976:125) gäller följande vid värdering av bankaktiebolags omsättningstillgångar.

1. Om en särskild upplysning lämnas i årsredovisningen får en omsättningstillgång tas upp över anskaffningsvärdet, dock inte över verkliga värdet.
2. Räntebärande obligationer som avses i 7 kap. 7 § första stycket A2 eller B1 får tas upp till ett värde (medeltalsvärde) som grundas på ett medeltal av emissionsräntorna under de senaste tio åren på obligationer som utfärdats av Konungariket Sveriges Statshypotekskassa, Svenska Bostadsfinansiering Aktiebolag BOFAB och Sparbankernas Inteckningsaktiebolag och som avser kreditgivning för nyproduktion av bostäder eller, i den mån statligt bostadslån utgår, för annat byggande. Medeltalet tillkännages av bankinspektionen.

5 § Utöver vad som följer av 15 § bokföringslagen (1976:125) gäller för bankaktiebolag att en anläggningstillgång, vars värde på balansdagen är lägre än anskaffningsvärdet, inte får tas upp över detta verkliga värde.

För uppskrivning av en anläggningstillgång enligt 15 § fjärde stycket bokföringslagen krävs bankinspektionens medgivande.

Utan hinder av vad i 15 § fjärde stycket bokföringslagen föreskrivs om användningen av belopp, varmed värdet av där avsedd anläggningstillgång skrivs upp, får sådant belopp utnyttjas även till

1. erforderlig nedskrivning på omsättningstillgångar om det finns särskilda skäl för en sådan utjämning,
2. fondemission, eller
3. avsättning till uppskrivningsfond.

Uppskrivningsfonden får tas i anspråk endast för det ändamål som avses i 15 § fjärde stycket bokföringslagen eller för de i tredje stycket 1 och 2 angivna ändamålen.

I 4 och 5 §§ behandlas värderingen av bankbolagens tillgångar. I 91 § första momentet BL anges såsom värderingsprincip för bankaktiebolagets tillgångar, såväl omsättnings- som anläggningstillgångar, att de inte får tas upp vare sig över sina verkliga värden eller till högre belopp än som motsvarar kostnaderna för deras förvärvande eller anskaffande (lägsta värdets princip).

Från nämnda huvudregel om värdering av tillgångar enligt lägsta värdets princip görs i 91 § andra momentet första stycket BL det undantaget att vad gäller omsättningstillgångar så får de tas upp över anskaffningsvärdet om upplysning om detta lämnas i förvaltningsberättelsen.

Vad gäller omsättningstillgångar görs i 91 § andra momentet andra stycket BL ytterligare ett undantag från huvudregeln. Här ges bankaktiebolaget möjlighet att i balansräkningen ta upp sådana räntebärande obligationer som avses i 7 kap. 7 §, första stycket A2 eller B1, till ett medeltalsvärde i stället för till marknadsvärdet.

Även för anläggningstillgångar ges i gällande BL möjlighet till avsteg från

regeln om lägsta värdets princip. I 91 § 3 mom. andra stycket sägs att en anläggningstillgång inte får tas upp till ett högre belopp än till vilket den var uppförd i närmaste föregående balansräkning. Om tillgången emellertid måste anses äga ett bestående värde, väsentligt överstigande sistnämnda belopp, får den efter bankinspektionens medgivande tas upp till högst detta värde. Fast egendom får dock inte skrivas upp över taxeringsvärdet. Rätten att skriva upp anläggningstillgångar motiveras väsentligen av möjligheten till avskrivning av värdet av andra tillgångar.

För de allmänna aktiebolagens del gäller enligt 11 kap. 1 § andra stycket ABL bestämmelserna i 14 och 15 § BFL. Här stadgas som huvudregel att omsättningstillgångar skall tas upp enligt lägsta värdets princip och att anläggningstillgångar skall tas upp till högst anskaffningsvärdet.

Som nämts i inledningen till kapitlet anser utredningen att gällande regler om värdering av bankernas tillgångar i det väsentliga bör föras över till den nya banklagen.

4 §

Paragrafen, som saknar motsvarighet i ABL, innehåller för bankaktiebolag speciella värderingsregler för omsättningstillgångar. Reglerna utgör undantag från huvudregeln om lägsta värdets princip. Paragrafens första och andra punkter överensstämmer med 91 § 2 mom BL.

Förslaget upprätthåller som nämnts alltjämt kravet på att huvudparten av bankaktiebolagets omsättningstillgångar skall värderas enligt lägsta värdets princip. Denna regel finns intagen i 14 § BFL, som nu enligt bestämmelsen i 1 § andra stycket blir tillämplig även på bankaktiebolag. 14 § BFL innehåller även andra värderingsregler beträffande omsättningstillgångar som även de blir tillämpliga för bankbolagen. Här anges t.ex. vad som avses med verkliga värdet av en omsättningstillgång.

Omsättningstillgångar, dvs. tillgångar som inte är avsedda att stadigvarande brukas eller innehas i rörelsen, utgör för bankaktiebolagens del den helt dominerande tillgångsposten. Beträffande värderingen av dessa tillgångar finns som ovan nämnts undantagsregler från huvudregeln. En av dessa regler återfinns i första punkten och innebär att en omsättningstillgång får tas upp över anskaffningsvärdet om en upplysning om detta meddelas i årsredovisningen, dvs. i en not i balansräkningen. Verkliga värdet utgör dock den övre gränsen.

I 14 § fjärde stycket BFL finns en motsvarande undantagsregel till lägsta värdets princip. En omsättningstillgång får enligt denna bestämmelse tas upp över anskaffningsvärdet, om särskilda omständigheter föreligger och det kan anses tillåtet enligt god redovisningssed. Medgivandet att omsättningstillgång kan få tas upp över anskaffningsvärdet innebär inte, att den i någon situation får värderas över sitt verkliga värde. Bestämmelsen kan enligt förarbetena till denna komma till användning när t.ex. en färdigställd större leverans av något särskilt skäl inte kan fullgöras före räkenskapsårets slut som avsikten var eller vad gäller värderingen av påbörjade men ännu ej färdigställda större objekt. Vid värderingen av dessa tillgångar bör ett företag kunna ta upp en efter försiktig bedömning beräknad andel av påräknelig vinst. Mycket stor restriktivitet måste iakttas då det gäller här ifrågavarande avsteg från lägsta värdets princip. Enligt 20 § första stycket p 1

BFL krävs särskild upplysning i årsbokslut och årsredovisning när denna undantagsregel har utnyttjats.

Bestämmelsen i ifrågavarande punkt är betydligt mer liberal än bestämmelsen i 14 § fjärde stycket BFL. Det krävs således inte några särskilda omständigheter av den natur som nämnts i BFL:s bestämmelse utan det uppställs endast en upplysningsplikt för bankbolaget för att tillgången skall få tas upp över anskaffningsvärdet. För de allmänna aktiebolagen gäller inte någon liknande bestämmelse. Anledningen till denna skillnad mellan reglerna om värdering av omsättningstillgångar hos ett bankaktiebolag och hos ett allmänt aktiebolag är att omsättningstillgångarna hos bankbolaget skiljer sig till sin natur väsentligt från andra aktiebolags tillgångar. Huvuddelen av ett allmänt aktiebolags omsättningstillgångar utgörs normalt av varulager, halvfabrikat och råvaror. Beträffande dessa tillgångar måste anskaffningsvärdet representera ett toppvärde på ett helt annat sätt än det rimligen måste göra beträffande bankbolagens portföljer av värdehandlingar.

Exempel på fall där avsteg kan göras från lägsta värdets princip är redovisningen av olika valutor. Enligt detta stycke kan värdet tas upp till den officiella kursen på balansdagen. Tillgångar i utländsk valuta kan därvid komma att tas upp över anskaffningsvärdet. Så gäller t.ex. för den betydande posten utlåning i utländsk valuta till svenska företag. Denna fordran motsvaras direkt av upplåning i utländsk valuta främst från utländska banker. Såväl tillgångs- som skuldposterna redovisas till verkligt värde på balansdagen.

I *andra punkten* ges särskilda regler om värdering av obligationer. År 1974 infördes en supplementär värderingsregel efter förebild av en särbestämmelse, som före år 1968 hade gällt för sparbankernas obligationsinnehav. Syftet med regeln är att bankbolagen skall ha möjlighet att successivt anpassa obligationernas värden till en långsiktig marknadsutveckling. Tillfälliga kursväxlingar skall inte behöva återspeglas i bokföringen. Den grundläggande tankegången bakom detta är att bankernas obligationsinnehav normalt omfattar ett stort antal olika lån som ingår bland placeringarna under så lång tid att tillfälliga fluktuationer på marknaden blir utan större betydelse. Regeln har inneburit att en obligationsportfölj kunnat bokföras till ett högre värde än marknadsvärdet. Det högsta bokföringsvärdet fick enligt 1974 års lagändring grundas på medelräntan under de senaste tio åren på obligationer som utfärdas av staten, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och Sveriges allmänna hypoteksbank och som har en återstående löptid på minst tio år. Med utgångspunkt från ett avkastningskrav lika med medelräntan beräknas ett teoretiskt obligationsvärde, benämnt medeltalsvärde, som ligger till grund för bokföringen. Bankinspektionen har fått till uppgift att fastställa medelräntan.

Den 1 januari 1982 ändrades beräkningen av medelräntan så att avkastningskravet numera utgörs av den genomsnittliga emissionsräntan i stället för den s.k. effektiva räntan. I underlaget för ränteberäkningen ingår obligationer utgivna av stadshypotekskassan, BOFAB och Spintab men däremot inte längre obligationer utgivna av staten och hypoteksbanken (proposition 1981/82;23). Anledningen till denna ändring var bl.a. att beräkningen av medelräntan för obligationer som har en återstående löptid

på minst tio år hade givit ett inte avsett resultat mot bakgrund av att de flesta obligationslån, som emitterats på senare tid, har försetts med en femårig räntejusteringsklausul. Den nya regeln är inte så komplicerad och arbetskrävande som den tidigare.

5 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om värdering av bankaktiebolagets anläggningstillgångar. Bestämmelserna i paragrafen utgör kompletteringar till BFL:s regler om värdering av anläggningstillgångar. Första stycket motsvarar 91 § 1 mom. BL. Andra stycket har sin motsvarighet i 91 § 3 mom. andra stycket BL. Tredje och fjärde styckena motsvarar 11 kap. 4 § ABL och 91 § 3 mom. andra stycket andra meningen BL.

I 15 § första stycket första meningen BFL föreskrivs att en anläggningstillgång får tas upp till högst anskaffningsvärdet. Denna bestämmelse kompletteras i *första stycket* med en bestämmelse som säger att om tillgångens verkliga värde på balansdagen är lägre än anskaffningsvärdet får tillgången inte tas upp över detta verkliga värde. Anläggningstillgångar i ett bankbolag skall således – liksom omsättningstillgångar – värderas enligt lägsta värdets princip. Det verkliga värdet för tillgångar som stadigvarande används i rörelsen – fastigheter, datorutrustning och övriga inventarier – får därvid beräknas enligt en vedertagen bruksvärdeprincip. I praktiken innebär detta att ett normalt avskrivningsförfarande enligt bokföringslagen kommer att tillämpas.

15 § fjärde stycket BFL innehåller bestämmelser om uppskrivning av anläggningstillgångar. Dessa bestämmelser överensstämmer i stort med de som nu återfinns i 91 § 3 mom. andra stycket BL. I *andra stycket* kompletteras BFL:s uppskrivningsregel med att det krävs bankinspektionens medgivande om ett bankaktiebolag skall kunna skriva upp en anläggningstillgång. Så är fallet redan enligt gällande BL. Huvudprincipen är att en anläggningstillgång inte får tas upp över värdet i närmast föregående fastställda balansräkning. Detta framgår av 91 § 3 mom andra stycket 1 p BL och 15 § första stycket 3 p BFL vilken senare bestämmelse nu kommer att gälla för bankaktiebolagen. Uppskrivning av en anläggningstillgång är alltså i princip förbjuden. Denna regel har sin grund i tanken att ett bankbolag inte bör kunna skapa en utdelningsbar vinst genom att skriva upp värdet på anläggningstillgångar. Företagsekonomiskt sett är en orealiserad värdestegring på anläggningstillgångar inte någon vinst i bolagets verksamhet. Om ett uppskrivningsbelopp skulle få ingå i det redovisade resultatet kunde detta föranleda oriktiga slutsatser om bolagets räntabilitet.

Om ett bankbolags anläggningstillgång kan anses ha ett bestående väsentligt övervärde kan enligt gällande lag bankinspektionen medge att uppskrivning får ske. Det får dock inte ske så att vinstutdelning därigenom möjliggörs utan endast under förutsättning att det belopp varmed uppskrivning sker används till erforderlig avskrivning på värdet av andra tillgångar. Denna andra förutsättning föreskrivs inte uttryckligen i lagtexten, men den har av bankinspektionen, när medgivande till uppskrivningen lämnas, ansetts som en nödvändig förutsättning.

Som ett generellt tak för uppskrivningen gäller att tillgången får tas upp till

högst det nya bestående värdet. I likhet med gällande rätt får emellertid fast egendom inte skrivas upp över gällande taxeringsvärde. Med hänsyn till sitt syfte bör sistnämnda regel tillämpas så att bolag med flera fastigheter inte får skriva upp fastigheternas sammanlagda redovisade värde utöver motsvarande sammanlagda taxeringsvärde.

För att en anläggningstillgång skall få skrivas upp krävs även enligt förslaget bankinspektionens medgivande. Möjligheten till en uppskrivning är också enligt förslaget beroende av vad det belopp varmed uppskrivning sker skall användas till för ändamål. Enligt tredje stycket skall uppskrivningsbeloppet användas till en nedskrivning av värdet på andra tillgångar, fondemission eller avsättning till uppskrivningsfond. I inspektionens medgivande bör därför även ligga en prövning huruvida det av bankbolaget angivna ändamålet för användning av uppskrivningsbeloppet är tillåtet och lämpligt.

I *tredje stycket* anges till vilka ändamål uppskrivningsbeloppet får användas. Detta stycke motsvarar 11 kap. 4 § ABL.

Punkten 1

Som nämnts måste enligt gällande lag uppskrivningsbeloppet användas för erforderlig avskrivning på andra tillgångar. I likhet med ABL begränsas användningsområdet av uppskrivningsbeloppet dock något i förslaget, såtillvida att i fråga om rätt till värdeutjämning mellan olika tillgångar, uppskrivningsbeloppet inte längre kan användas för avskrivning utan endast för erforderlig nedskrivning av värdet på andra tillgångar, dvs. endast i samband med en varaktig väsentlig värdeminskning beträffande tillgången i fråga.

Enligt förslaget begränsas på samma sätt som i ABL och BFL möjligheten uppskrivning – nedskrivning endast till sådana fall då sådan utjämning är påkallad av särskilda omständigheter. Genom kravet på särskilda skäl markeras att utjämningsrätten endast bör förekomma undantagsvis. Särskilda skäl kan anses föreligga vid oförutsedda kraftiga förändringar i fråga om olika tillgångars användning och värde.

För att nedskrivningsrätten inte skall kunna missbrukas och skapa utdelningsbar vinst föreskrivs att nedskrivningen skall vara erforderlig. Situationen måste alltså vara den att nedskrivningen under alla omständigheter måste företas, men att nedskrivningen inte får göras större än vad som är motiverat.

Eftersom uppskrivningen inte får användas till vinstutdelning får den inte redovisas över resultaträkningen. När uppskrivningen används för erforderlig nedskrivning av annan tillgång, bokförs sålunda upp- och nedskrivningen direkt på resp. tillgångskonton. Redogörelse för förfarandet skall emellertid lämnas enligt regeln i 20 § BFL. Eftersom nedskrivningen måste vara motiverad, måste den vara genomförd i bokslutet och årsredovisningen.

I ABL är utjämningsrätten begränsad till samma typer av tillgångar, dvs. anläggningstillgångar eller till individuella tillgångar inom samma kollektiva balanspost. Detta framgår av 15 § fjärde stycket bokföringslagen. Enligt första punkten kan ett bankaktiebolag – liksom enligt gällande rätt – skriva upp värdet på en anläggningstillgång och använda uppskrivningsbeloppet även till att skriva ned värdet på en omsättningstillgång. I 1949 års

banklagssakkunnigas betänkande föreslogs denna uppskrivningsbestämmelse, varvid framhölls att befogenheten att skriva upp anläggningstillgångar har sitt berättigande främst genom att den möjliggör avskrivning på värdet av andra tillgångar såväl anläggnings- som omsättningstillgångar. I proposition 1955:3 fann departementschefen att det därvid inte hade uttalats att också den avskrivning, som korresponderade med uppskrivningen, skulle – i likhet med vad ABL kräver – avse anläggningstillgång. Enligt departementschefen torde det vara motiverat, att banklagstiftningen lämnar något större frihet i detta avseende än den allmänna aktiebolagslagstiftningen, men att avskrivningens hänförande till annan anläggningstillgång dock bör betraktas som det normala.

I *punkten 2* anges såsom en nyhet att uppskrivningsbeloppet kan användas för fondemission. Utredningen anser inte att det föreligger några principiella betänkligheter mot uppskrivning om uppskrivningsbeloppet förs över till det egna aktiekapitalet.

Tredje punkten

En ytterligare nyhet i förhållande till gällande rätt är att uppskrivningsbeloppet inte omedelbart behöver användas till endera av de två tidigare beskrivna dispositionerna. Liksom i ABL föreskrivs i paragrafens sista stycke att beloppet kan avsättas till en uppskrivningsfond, som senare får tas i anspråk för något av de under punkterna 1 och 2 angivna ändamålen samt för det ändamål som avses i 15 § fjärde stycket bokföringslagen. Uppskrivningsfonden tillhör bolagets bundna egna kapital.

6 § Bestämmelserna i 17 § andra och tredje styckena bokföringslagen (1976:125) gäller inte för bankaktiebolag.

Vid uppställning av resultaträkningen och balansräkningen samt vid specificering enligt 8 § skall andelar i andra företag än aktiebolag likställas med de aktier som bankaktiebolaget äger.

Första stycket

Enligt 17 § andra och tredje styckena BFL får utgifter för teknisk hjälp, forsknings- och utvecklingsarbete, provdrift, marknadsundersökningar samt kapitalrabatt och direkta emissionsutgifter vid upptagande av långfristiga lån tas upp som tillgångar. Enligt gällande BL får dock dessa utgifter inte tas upp som tillgångar. Utredningen anser att denna ordning även fortsättningsvis bör gälla. I paragrafen föreskrivs därför att de nämnda bestämmelserna i BFL inte gäller för bankaktiebolagen. Undantag har emellertid inte gjorts för bestämmelserna i 17 § första stycket BFL, som behandlar värdet av förvärv av goodwill. Bankaktiebolagen får därigenom möjlighet att ta upp sådan goodwill som tillgång. Denna nyhet för bankaktiebolagen har berörts närmare i inledningen till detta kapitel.

Andra stycket överensstämmer med 11 kap. 5 § första stycket ABL. Bestämmelsen saknar motsvarighet i gällande lag med hänsyn till att ett bankaktiebolag enligt 54 § BL endast får förvärva aktier under vissa förutsättningar. Enligt förslagets 7 kap. 4 § ges bankaktiebolaget emellertid vissa möjligheter att förvärva andra andelar än aktier, t.ex. andelar i ett handelsbolag.

I detta stycke föreskrivs att av bankaktiebolaget ägda andelar i företag som inte är aktiebolag, t.ex. andelar i ekonomiska föreningar, handelsbolag eller kommanditbolag, vid uppställning av resultat- och balansräkningarna skall jämställas med av bolaget ägda aktier.

7 § I balansräkningen skall aktier i dotterbolagen tas upp som en särskild post bland tillgångarna.

Ett bankaktiebolags eget kapital skall delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust. Under bundet eget kapital skall tas upp aktiekapital, reservfond och uppskrivningsfond. Under fritt eget kapital eller ansamlad förlust skall tas upp fria fonder, var för sig, balanserad vinst eller förlust samt nettovinst eller förlust för räkenskapsåret. Balanserad förlust och förlust för räkenskapsåret tas därvid upp som avdragsposter. Särskilda bestämmelser om beräkning av eget kapital för tillgodoseende av kravet på kapitaltäckning finns i 7 kap. 7 §.

Utgifter för bolagsbildningen, för ökning av aktiekapitalet och för bolagets förvaltning får inte tas upp som tillgångar.

I paragrafen upptas erforderliga bestämmelser om balansräkningen. Paragrafen motsvarar 11 kap. 7 § ABL.

I *första stycket* klargörs att aktier i dotterbolag skall redovisas separat från andra bolaget tillhöriga aktier. Det är ett led i koncernredovisningen att så sker. Dessa aktier är att hänföra till anläggningstillgångar. Bestämmelser om specifikation av aktieinnehavet upptas i 8 § första stycket 1.

I *andra stycket* upptas bestämmelser om bankaktiebolagets eget kapital.

I gällande lag finns ingen bestämmelse som anger vad som är bundet och fritt eget kapital i ett bankaktiebolag. Utredningen anser emellertid att BAL i likhet med ABL skall ange detta. Bankaktiebolagets eget kapital delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust. Med bundet eget kapital förstås sådana delar av det egna kapitalet som inte kan tas i anspråk för vinstutdelning. Härunder upptas aktiekapital och reservfond. Därjämte räknas bl.a. hit, såsom nämnts vid 5 § tredje stycket 3. uppskrivningsfond. Med fritt eget kapital förstås vad som benämns vinst enligt balansräkningen, dvs. fria fonder, balanserad vinst samt räkenskapsårets vinst. Förlustposterna "balanserad förlust" och "förlust för räkenskapsåret" skall ingå under fritt eget kapital och tas upp som avdragsposter (negativa poster).

I andra stycket erinras även om att det i 7 kap. 7 § finns särskilda bestämmelser om beräkning av eget kapital för tillgodoseende av kapitaltäckningskravet.

I andra stycket har vidare begreppet nettovinst använts. Detta begrepp är hämtat från ABL. Enligt svensk praxis förstås med nettovinst vad som utan ytterligare avdrag kan tillföras eget beskattat kapital och stå till förfogande för vinstutdelning i förekommande fall efter avdrag för täckande av balanserad förlust och avsättningar till bundna fonder.

Nettovinstbegreppet har betydelse eftersom vissa lagregler utgår från nettovinsten, såsom reglerna om vinstutdelning i 12 kap. Dessutom bör nettovinstbegreppet beaktas vid upprättande av koncernredovisningen för moderbolag med dotterbolag i andra länder, där man som vinstdisposition tar upp belopp som enligt svensk redovisningspraxis skall redovisas som kostnad.

I *tredje stycket,* som överensstämmer med 91 § 5 mom BL, förbjuds aktivering av kostnader för bolagsbildning och för ökning av aktiekapitalet. Grunden för att dessa utgifter omedelbart skall avföras såsom kostnader är att ifrågavarande åtgärder inte i och för sig kan anses komma den ekonomiska verksamheten under kommande år till godo. I stycket förbjuds också aktivering av kostnader för bolagets löpande förvaltning. Detta motsvarar gällande lag.

Vad gäller bankaktiebolagets möjligheter att såsom tillgång ta upp värdet av förvärvad goodwill, hänvisas till inledningen av kapitlet.

I 11 kap. 7 § sista stycket ABL finns intagna bestämmelser som reglerar specifikationsskyldigheten i fråga om bl.a. inbördes fordrings- och skuldförhållanden i en koncern. I dessa bestämmelser anges att om i fordrings- eller skuldpost enligt balansräkningen upptagits fordringar och skulder till dotterföretag, så skall beloppen anges särskilt. Detta innebär att upplysning inte bara skall lämnas om det sammanlagda beloppet av överskjutande fordran eller skuld utan också för varje särskilt slag av fordringar eller skulder skall anges vad som därav avser dotterföretag. Uppgiften kan lämnas inom linjen. Vidare upptas samma krav på särredovisning av fordringar hos eller skulder till moderbolag. Bestämmelsen riktar sig naturligen till sådana dotterföretag som drivs i aktiebolagsform. Sådan redovisningsskyldighet föreligger inte enligt BL. Mellanhavanden med moderbolaget utgör emellertid erfarenhetsmässigt ofta betydande belopp i dotterbolags balansräkningar och upplysningar om detta kan vara av stor vikt för en läsares förståelse av ett sådant bolags finansieringsförhållanden. Ett bolag, som samtidigt är moder- och dotterbolag, skall var för sig visa mellanhavanden med sina dotterföretag och med sitt moderbolag.

Slutligen innehåller dessa bestämmelser samma regler om separat redovisning av panter och därmed jämförliga säkerheter samt ansvarsförbindelser som i första punkten stadgas i fråga om fordringar och skulder. Med pant avses givetvis alla sådana säkerheter som tas upp i balansräkningen under denna rubrik. Förutom handpanter avses sålunda bl.a. inteckningshandlingar av olika slag. Uttrycket "med pant jämförliga säkerheter" har tillkommit främst med tanke på äganderättsförbehåll till tillgångar som köpts på avbetalning eller annars på kredit. Det får nämligen anses stå i överensstämmelse med god redovisningssed att ett bolag som inköpt och fått leverans av tillgångar med äganderättsförbehåll också tar upp dessa i sin balansräkning. Förekommer sådan försäljning mellan t.ex. moderbolag och dotterföretaget, bör naturligtvis särskild upplysning lämnas också om detta förhållande.

Utredningen finner att dessa bestämmelser, som ger uttryck för god redovisningssed, i princip skall tillämpas även inom bankkoncerner. Med hänsyn till de skilda förhållanden som gäller för bankerna uppstår särskilda svårigheter att i lagtext klara ut hur moderbolagets och dotterföretagens mellanhavanden närmare skall särredovisas. Bankkoncernernas struktur torde göra det redovisningsmässigt svårt att ta fram olika konton för särredovisning. Av denna anledning anser utredningen att en bestämmelse

motsvarande den i 11 kap. 7 § sista stycket ABL inte bör tas in i förslaget till bankaktiebolagslag. I stället anser utredningen att bankinspektionen enligt bestämmelsen i 1 § andra stycket, vilken i sin tur hänvisar till bestämmelsen om god redovisningssed i BFL, skall svara för den närmare utformningen av denna för koncernförhållanden viktiga specifikationsskyldighet.

8 § Utöver vad som följer av bokföringslagen (1976:125) skall i resultaträkningen och balansräkningen uppgifter och särskilda upplysningar lämnas i följande hänseenden:

1. Aktier i andra bolag skall tas upp med angivande för varje bolag av dess namn, antalet aktier samt dessas nominella värde och bokförda värde. För varje bolag skall vidare anges aktiernas röstvärde samt den utdelning som erhållits. Bankinspektionen får tillåta att aktier redovisas utan specifikation.
2. Består aktiekapitalet av aktier av olika slag, skall anges hur det fördelar sig på de olika aktieslagen. Antalet aktier och aktiernas nominella belopp skall anges.
3. Ändringar i beloppen av det egna kapitalets poster jämfört med föregående balansräkning skall specificeras.
4. Har bolaget utelöpande lån, som är konvertibla eller förenade med optionsrätt till nyteckning, skall för varje lån anges utestående lånebelopp samt tid och villkor för utbyte eller för nyteckning. Beträffande utelöpande lån mot vinstandelsbevis skall för varje lån anges utestående lånebelopp och räntebestämmelserna.
5. För fastigheter som är anläggningstillgångar skall anges de sammanlagda taxeringsvärdena fördelade på de tillgångar som tagits upp under särskilda poster i balansräkningen.
6. Om det har förekommit sådana förändringar i resultaträkningen eller balansräkningen beträffande posternas gruppering eller något annat som väsentligt påverkar jämförbarheten mellan åren, skall redogörelse lämnas för förändringarna.

De uppgifter och särskilda upplysningar som avses i första stycket får tas in i noter, om tydliga hänvisningar görs vid de poster i redovisningshandlingarna till vilka de hänför sig.

Paragrafen, som motsvarar 11 kap. 8 § ABL, ger föreskrifter om skyldighet att lämna vissa tilläggsuppgifter och särskilda upplysningar i anslutning till resultaträkning och balansräkning.

I paragrafen införs det nya begreppet noter till resultat- och balansräkningarna. Skälet till detta är i korthet följande. I lag och praxis krävs i många fall kompletterande upplysningar om posterna i resultat- och balansräkningarna, vilka upplysningar inte lämpligen kan eller bör insättas i själva redovisningshandlingarna, bl.a. eftersom dessa då kan bli oöverskådliga. Enligt gällande lag hänförs dessa upplysningar i vissa fall till förvaltningsberättelsen, i andra fall skall de lämnas inom linjen eller i särskild bilaga. Placeringen av sådana upplysningar i förvaltningsberättelsen medför att sambandet mellan en kommentar eller specifikation och den post vartill den hänför sig inte blir så tydlig som är önskvärt. Läsaren förbiser lätt kommentaren. Det är lämpligt att själva resultat- och balansräkningarna blir så upplysande som möjligt. I enlighet med ABL förordar utredningen därför den teknik med en notapparat som efter engelskt och amerikanskt mönster under senare år kommit att tillämpas också av bankaktiebolagen.

Bestämmelserna är utformade så att noterna kan undvaras, om motsvarande uppgift eller upplysning i stället lämnas i resultat- eller balansräkning. Däremot kan noterna inte ersättas genom omnämnande i förvaltningsberättelsen.

Om en uppgift enligt paragrafen tas in i not, skall tydlig hänvisning göras vid den eller de poster i redovisningshandlingarna, vartill uppgiften hänför sig. Detta sker lämpligen genom att i postens text eller vid dess belopp anges notens nummer t.ex. "Not 1". Återfinns noten på samma sida, är en enkel fotnothänvisning uppenbarligen tillräcklig. Noterna blir sålunda en form av tillägg till resultat- och balansräkningarna. Dessa tillägg är naturligtvis oavskiljbara, dvs. noterna och hänvisningarna till dem får inte uteslutas i avskrifter eller vid tryckning av årsredovisningen.

Paragrafen anger uttömmande vilka föreskrivna uppgifter som får tas in i noter. Specifikation som krävs enligt 7 § och bestämmelserna i bokföringslagen i fråga om resultat- och balansräkning får alltså inte lämnas i not med åberopande av förevarande paragraf. Däremot står det varje bolag fritt att utnyttja nottekniken för frivilliga kompletteringar och upplysningar utöver vad som krävs i lag.

Av paragrafens sex punkter avser de fem första kompletterande uppgifter till särskilda poster i balansräkningen. I många fall torde en sådan uppgift kunna lämnas direkt i balansräkningen. Intas uppgiften i not bör hänvisning ske vid ifrågavarande balanspost eller- poster. Punkten 6 avser särskilda upplysningar som i regel kräver en kortare eller längre löpande text, varför upplysningen normalt kommer att lämnas i not. Hänvisning till noten kan i vissa fall bli erforderlig både i resultat- och balansräkningarna.

Punkt 1. Under denna punkt upptas föreskrifter om specifikation av bolagets innehav av aktier och sådana andelar som enligt 6 § skall likställas med aktier. I fråga om aktiernas (och andelarnas) värden skall för varje post i specifikationen anges såväl nominella värdet som bokförda värdet. Vidare skall för varje bolag anges aktiernas röstvärde samt den utdelning som erhållits.

Bankinspektionen får meddela dispens från kravet på specifikation av aktier. Därav följer att inspektionen även bör kunna dispensera från kravet på specifikation av röstvärde och utdelning. Det kan t.ex. inte vara meningsfullt att bankbolagen specificerar varje aktiepost i den aktieportfölj som får förvärvas enligt 16 § fondkommissionslagen. Beträffande redovisningen av egen aktie i detta handelslager; se inledningen till detta kapitel. Det bör räcka med en klumpredovisning av aktierna och utdelningen i portföljen, vars sammansättning växlar under året. Detsamma gäller sådana aktier, som bankbolaget förvärvar i samband med en emission i vilken banken medverkat. (7 kap. 5 §). En klumpredovisning av å ena sidan utdelningen från alla andra än organisationsaktierna och å andra sidan utdelningen från bankbolagets organisationsaktier borde även vara möjlig.

Punkt 2. Bestämmelsen härunder innebär att aktiekapitalet skall specificeras på olika slag av aktier. Uttrycket "aktier av olika slag" har i denna punkt samma innebörd som i 3 kap. 1 §.

Punkt 3 föreskriver att förändringar i det egna kapitalet under räkenskapsåret skall specificeras.

Det egna kapitalets poster kan ändras på många olika sätt, bl.a. genom vinstdisposition eller förlusttäckning, genom ny- eller fondemission, genom nedsättning av aktiekapitalet eller genom uppskrivning av anläggningstillgångar enligt 5 §. För varje post som ändras skall anges slaget av ändring samt beloppet i fråga.

Av bestämmelsens karaktär framgår, att specifikationskravet gäller även den post i huvudgruppen Eget kapital som utgörs av nettovinst eller förlust för räkenskapsåret. Vad som upptas som sådan post i en balansräkning övergår ju omedelbart efter balansdagen till att utgöra balanserad vinst eller förlust. Den automatiska överföring som skett i fråga om vinst eller förlust i den föregående balansräkningen behöver inte ingå i specifikationen. Består den enda ändringen i övrigt av det egna kapitalet däri, att en utdelning beslutats, kommer denna sålunda att redovisas som en förändring av beloppet balanserad vinst.

Punkt 4 föreskriver skyldighet att lämna vissa uppgifter om konvertibla skuldebrev, skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning samt vinstandelslån. Uppgifterna, som avser att möjliggöra en bättre bedömning av bolagets finansiella struktur, torde inte här närmare behöva kommenteras.

Punkt 5 föreskriver att uppgift om fastigheters sammanlagda taxeringsvärden skall lämnas. Värdena skall fördelas på de under särskilda poster i balansräkningen upptagna tillgångarna. Kravet på redovisning av taxeringsvärden gäller endast fastigheter som är anläggningstillgångar.

Punkt 6 föreskriver upplysningsskyldighet i fråga om förändringar i resultat- och balansräkning som väsentligt påverkar jämförbarheten mellan åren. Om det beträffande posters gruppering eller eljest förekommit förändring i resultat- eller balansräkning, som väsentligt påverkar jämförbarheten mellan åren, skall sålunda enligt punkten redogörelse lämnas för förändringarna.

9 § Förvaltningsberättelsen skall upprättas med iakttagande av god redovisningssed.

I förvaltningsberättelsen skall upplysningar lämnas om

1. sådana förhållanden som inte skall redovisas i resultaträkningen eller i balansräkningen men som är viktiga för bedömningen av bolagets verksamhetsresultat och ställning, samt
2. händelser av väsentlig betydelse för bolaget, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut.

I förvaltningsberättelsen skall anges medelantalet av i bankaktiebolaget anställda personer under räkenskapsåret. Vidare skall det anges det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, dels till övriga anställda och delegater i bolaget. Tantiem och därmed jämställd ersättning till styrelsen skall anges särskilt.

Förvaltningsberättelsen skall innehålla förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Bankaktiebolaget skall till förvaltningsberättelsen foga en kapitaltäckningsanalys. I denna skall lämnas uppgifter om det egna kapitalet, om därmed enligt 7 kap. 7 § likställt kapital och om kapitalkravet enligt bestämmelserna i nämnda lagrum.

Paragrafen, som behandlar förvaltningsberättelsens innehåll, motsvaras av 11 kap. 9 § ABL och 94 § första, andra och fjärde styckena BL.

Första stycket innehåller den grundläggande föreskriften att förvaltningsberättelsen skall upprättas med iakttagande av god redovisningssed.

Enligt *andra stycket* skall upplysning lämnas dels om sådana för bedömningen av bolagets resultat och ställning viktiga förhållanden, som inte skall redovisas i resultat- eller balansräkning, dels om händelser av väsentlig betydelse för bolaget även om de inträffat efter räkenskapsårets

utgång. Detta överensstämmer med gällande lag utom på den viktiga punkten att den s.k. förfångsklausulen har slopats.

De skäl som anförts för klausulens slopande för de allmänna aktiebolagen, dvs. att skapa förutsättningar för en öppen redovisning av alla sådana förhållanden som underlättar bedömningen av bolagets resultat och ställning, gäller även för bankaktiebolagen. Utredningen vill emellertid peka på lagrådets tveksamhet att från lagtexten utmönstra de ifrågavarande förfångsklausulerna (prop 1975:103 sid 767 f). Enligt lagrådets uppfattning skulle en öppen redovisning i vissa fall varken vara i myndigheternas, de anställdas eller andra borgenärers eller aktieägarnas intresse. I viss parallellitet med brottsbalkens bestämmelser om nöd måste den underförstådda regeln anses gälla att styrelsen skall kunna underlåta redovisning om en sådan skulle vara uppenbart oförsvarlig med hänsyn till bolagets intressen. Departementschefen instämde i vad lagrådet anfört. Mot bakgrund härav finner utredningen att förfångsklausulen bör kunna slopas också i banklagstiftningen.

Enligt *tredje stycket* skall liksom enligt gällande lag i förvaltningsberättelsen anges medeltalet av i bankaktiebolaget anställda personer under räkenskapsåret. Vidare skall anges det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning och dels till övriga anställda och delegater i bolaget. Beträffande "personer i ledande ställning" får det ankomma på bankinspektionen att närmare bestämma denna krets så att likformighet nås mellan de olika bankinstituten. I denna krets, som omfattar såväl anställda som delegater, bör alltid verkställande direktörens ställföreträdare ingå.

Av det i lagtexten använda uttrycket "räkenskapsårets löner och ersättningar" framgår att det är årets kostnadssumma, ej utbetalningssumma av löner etc, som skall anges. Till "ersättningar" som åsyftas i stycket hör arvoden, provisioner, semesterersättningar och andra belopp som utgår direkt till vederbörande, däremot inte pensions- och socialförsäkringspremier o.d.

I ABL föreskrivs att tantiem och därmed jämställd ersättning till styrelsen skall särskilt redovisas i förvaltningsberättelsen. Med tantiem avses i aktiebolagsrättsliga sammanhang en volymbestämd ersättning, t.ex. viss procent av omsättningen, rörelseresultatet e.d. Tantiem är i många länder en vanlig form för gottgörelse till styrelsen och verkställande direktören. I Sverige är sådan ersättning förhållandevis ovanlig och förekommer inte i bankaktiebolag. Något förbud mot sådan ersättning stadgas varken i ABL eller BL. Begreppet tantiem förekommer i stället i 50 § första stycket BL, som reglerar beräkningen av nettovinsten som bas för avsättning till reservfonden (se 12 kap. 4 § andra stycket). Om sådan form av gottgörelse som tantiem utgör förekommer i bank, bör dock tantiem till styrelsen – på samma sätt som ABL föreskriver – särskilt redovisas i förvaltningsberättelsen.

I ABL anges att förvaltningsberättelsen skall innehålla uppgift om medeltalet anställda vid varje arbetsställe med mer än 20 anställda. Enligt motiven har denna bestämmelse en arbetsmarknadspolitisk bakgrund. Med hänsyn till att bankbolagens arbetsställen (huvudkontor, regionkontor, lokalkontor och liknande) som regel är belägna inom orter med ett differentierat näringsliv synes en motsvarande bestämmelse för bankaktie-

bolagens del obehövlig.

Enligt ABL skall bolag som har anställda i flera länder ange såväl sysselsättning som löner särskilt för anställda i utlandet. Även denna bestämmelse har i ABL en arbetsmarknadspoliktisk bakgrund. Utredningen finner, med hänsyn till att bankerna endast efter tillstånd av regeringen tillåts att etablera sig i utlandet, att en sådan särredovisning är av mindre intresse när det gäller bankaktiebolagen. Enligt förslaget krävs därför ingen särredovisning av löner eller ersättning för anställda i utlandet.

I *fjärde stycket* föreskrivs i enlighet med gällande lag att förvaltningsberättelsen skall innehålla förslag till dispositioner beträffande vinst eller förlust. Förslaget skall omfatta de belopp som i balansräknigen redovisas som balanserad vinst eller förlust och nettovinst eller förlust för räkenskapsåret. Det som redovisas som fria fonder behöver tas med bara om en minskning av en sådan fond föreslås.

I ABL 11 kap. 9 § finns en bestämmelse, att till förvaltningsberättelsen i större företag skall fogas en finansieringsanalys. Ändamålet med en sådan analys är att ge en översikt över ett företags finansierings- och investeringsförhållanden. Utredningen finner inte att en sådan analys har något större värde i ett bankaktiebolags förvaltningsberättelse. I *femte stycket* föreslår utredningen i stället att bankbolaget till förvaltningsberättelsen skall foga en kapitaltäckningsanalys. I analysen skall anges kapitalkravet fördelat på de olika riskklasserna. Närmare föreskrifter om vad analysen skall innehålla och hur den skall ställas upp bör meddelas av bankinspektionen i samråd med bankerna.

5.2.11.2 Koncernredovisning

10 § I moderbolag skall, utöver årsredovisning för moderbolaget, för varje räkenskapsår avges koncernredovisning bestående av koncernresultaträkning och koncernbalansräkning. Redovisningen skall hänföra sig till balansdagen för moderbolaget.

Bestämmelserna i 2 § andra stycket och 3 § skall tillämpas på koncernredovisningen.

Paragrafen, som innehåller grundläggande bestämmelser om koncernredovisningens omfattning och inriktning, motsvaras av 11 kap. 10 § ABL.

I *första stycket* föreskrivs att moderbolaget skall avge koncernredovisning, som skall bestå av koncernresultaträkning och koncernbalansräkning. Redovisningen skall hänföra sig till balansdagen för moderbolaget.

Hänvisningen i *andra stycket* till 2 § andra stycket innebär att koncernredovisningen skall undertecknas av samtliga styrelseledamöter i moderbolaget, samt att en till styrelseprotokollet antecknad avvikande mening skall fogas till redovisningen.

Vidare innebär hänvisningen till 3 § att koncernredovisningen skall underställas revisorerna i moderbolaget för granskning minst en månad före den ordinarie bolagsstämman samt att koncernredovisningen och koncernrevisionsberättelsen skall läggas fram på bolagsstämman och offentliggöras. Genom hänvisningen erinras även om skyldigheten att sända koncernredovisningshandlingarna till bankinspektionen.

Bevis om att både koncernresultaträkning och koncernbalansräkning fastställts skall vidare utfärdas med uppgift också om det beslut bolagsstäm-

man i moderbolaget träffat i fråga om moderbolagets vinst eller förlust.

Att handlingarna skall tillhandahållas moderbolagets aktieägare föreskrivs i 9 kap. 8 § fjärde stycket.

11 § Koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen skall var för sig utgöra ett sammandrag av moderbolagets och dotterföretagens resultaträkningar och balansräkningar upprättat enligt god redovisningssed och med iakttagande i tillämpliga delar av 2 § första stycket och 4-8 §§.

Koncernresultaträkningen skall utvisa koncernens årsresultat efter avdrag för redovisad vinstutdelning inom koncernen och avdrag eller tillägg för ökning eller minskning av internvinster under räkenskapsåret. Koncernbalansräkningen skall utvisa beloppet av fritt eget kapital eller ansamlad förlust i koncernen efter avdrag för internvinster. Med internvinst avses moderbolagets andel av vinst som uppkommit genom att en tillgång överlåtits inom koncernen, i den mån inte tillgången därefter överlåtits till köpare utanför koncernen eller tillgången förbrukats eller dess värde satts ned hos det företag inom koncernen som förvärvat tillgången.

Vid koncernredovisningen får de undantag från första eller andra stycket göras som förhållandena kräver om det med hänsyn till koncernens sammansättning eller andra särskilda skäl

1. är förenat med synnerliga svårigheter att i vissa hänseenden tillämpa bestämmelserna, eller
2. av bankinspektionen lämnas medgivande till detta.

För sådana avvikelser skall en motiverad redogörelse lämnas i moderbolagets förvaltningsberättelse.

I förvaltningsberättelsen för ett moderbolag skall vidare i tillämpliga delar lämnas sådana upplysningar om koncernen som avses i 9 § andra och tredje styckena. Redogörelse skall lämnas för vilka metoder och värderingsprinciper som använts vid upprättandet av koncernredovisningen. Vidare skall uppges det belopp som skall föras över till det bundna egna kapitalet i koncernen enligt årsredovisningarna för företag inom denna.

Paragrafen reglerar koncernredovisningens innehåll och motsvaras av 11 kap. 11 § ABL. I *första stycket* föreskrivs att resultaträkningen och balansräkningen för koncernen skall var för sig vara ett sammandrag av koncernföretagens redovisningshandlingar. För upprättande av sammandraget är den goda redovisningsseden vägledande. Utöver denna lag gäller som tidigare nämnts bokföringslagens bestämmelser och bankinspektionens anvisningar.

Beträffande möjligheten att ta upp värdet av förvärvad goodwill som tillgång i koncernredovisningen hänvisas till inledningen av kapitlet.

Den i stycket intagna hänvisningen till 2 § innebär bl.a. att föregående års koncernresultaträkning och koncernbalansräkning skall tas in i årets koncernredovisning på samma sätt som gäller i fråga om bankbolagets egen årsredovisning.

Enligt *andra stycket* skall vid beräkningen av koncernens årsresultat, vilket skall anges i koncernresultaträkningen, enligt första punkten i stycket som avdragspost tas upp ökning av internvinst sedan föregående balansdag resp, som tilläggspost upptas minskning av internvinst. Vidare skall avdrag göras för under året redovisad vinstutdelning mellan företag inom koncernen.

För koncernbalansräkningens uppställning skall vid beräkningen av fritt eget kapital resp. ansamlad förlust som avdragsbelopp ingå internvinst på balansdagen.

Definitionen på begreppet internvinst överensstämmer med ABL:s. Med internvinst avses moderbolagets andel av vinst på överlåtelse av tillgång inom koncernen, i den mån ej överlåtelse av tillgången därefter skett till köpare utanför koncernen eller förbrukning av tillgången eller nedsättning av dess värde ägt rum hos det företag inom koncernen som förvärvat tillgången. Internvinst kan alltså uppkomma genom överlåtelse från moderbolaget till dotterföretag eller från dotterföretag till moderbolag eller till annat dotterföretag.

Bestämmelsen om internvinst avser överlåtelse av alla slags tillgångar. Uttrycket "moderbolagets andel" av vinsten åsyftar att vid uträkningen av internvinst, avdrag får göras för den vinst som belöper på utomståendes minoritetsandelar i dotterföretag.

Utredningens förslag saknar bestämmelser om formen och metoderna för koncernresultaträkningens och koncernbalansräkningens upprättande. Utredningen anser att det bör ankomma på bankinspektionen att föja utveckligen på området och utarbeta närmare föreskrifter för bankernas koncernredovisning. I svensk praxis förekommer huvudsakligen två skilda metoder för eliminering av moderbolagets redovisade värde av aktier i dotterbolag, nämligen parivärdemetoden och förvärvsmetoden (past-equity-metoden). Förvärvsmetoden, vars tillämpning anses leda till riktigare koncernbalansräkningar, har efter hand vunnit ökad tillämpning och utredningen rekommenderar därför att denna metod används.

I *tredje stycket* finns bestämmelser om att moderbolaget kan avvika från redovisningsbestämmelserna i första och andra styckena. Avvikelse får ske, om det med hänsyn till koncernens sammansättning eller andra särskilda skäl är förenat med synnerliga svårigheter att tillämpa första och andra styckena eller om bankinspektionen lämnar sitt medgivande till avvikelse.

Punkt 1. Skilda bokslutsdagar kan i regel inte anses ge anledning till att inte ta med ett dotterföretag i koncernredovisningen. Undantagsregeln tar i stället sikte på bl.a. de tillfällen då ett dotterföretag är utländskt och följer avvikande redovisningsregler. Även valutakurser och kursdifferenser kan ha sådan inverkan på dotterföretagets redovisning att en koncernredovisning ger en vilseledande bild av verkligheten. I fråga om dotterföretag som nyligen införlivats med koncernen kan vidare under ett övergångsskede skilda kontoplaner och konteringsprinciper ge obalans åt ett koncernsammandrag, varför undantagsbestämmelsen kan behöva åberopas. Samma kan förhållandet vara i fråga om ett nyligen övertaget företag med annat räkenskapsår än koncernen i övrigt. En sådan omständighet är dock inte en tillräcklig grund för att helt och hållet utesluta företaget från koncernredovisningen med hänsyn till att krav bör kunna ställas på att månadsbokslut eller annat periodiskt bokslut utarbetas.

Punkt 2. Bankinspektionen bör kunna lämna medgivande till undantag från redovisningsbestämmelserna i första och andra styckena. Sådana fall kan tänkas i fråga om bolag, vars aktier bankbolaget övertagit för skyddande av fordran och i fråga om bolag, vars aktier bankbolaget övertagit vid medverkan vid emissioner. Flera bankbolag har vissa smärre dotterbolag – främst fastighetsbolag – med synnerligen obetydlig inverkan på koncernens ställning och resultat. Även i fråga om dessa bolag bör inspektionen i vissa fall kunna lämna medgivande till undantag.

Av stycket framgår att företagen avvikelse samt skälen för denna skall anges i moderbolagets förvaltningsberättelse.

I *fjärde stycket* ges föreskrifter om vilka ytterligare uppgifter avseende koncernen som skall tas in i moderbolagets förvaltningsberättelse. I denna skall sålunda enligt hänvisningen i stycket till 9 § tas med upplysningar om viktiga förhållanden och händelser av väsentlig betydelse för koncernen såsom kompletterande underlag för den fullständiga koncernbedömningen. Vidare skall på sätt som föreskrivs i 9 § redovisas antalet anställda inom koncernen samt löner och ersättningar till dessa.

För att möjliggöra en bättre förståelse för det siffermaterial som presenteras i koncernredovisningshandlingarna föreskrivs vidare i förevarande stycke att uppgift skall lämnas om vilka metoder och värderingsprinciper som kommit till användning. Redogörelse skall alltså lämnas om bl.a. koncernbalansmetod, t.ex. parivärde- eller förvärvsvärdemetod, eller metod för omräkning av utländskt dotterföretags räkenskaper till svensk valuta.

Genom den fullständiga koncernredovisningen kommer direkt att framgå dels koncernens årsresultat (nettovinst eller förlust), och dels beloppet av fritt eget kapital eller av ansamlad förlust i koncernen. Dessa uppgifter ligger till grund för beräkningen av hur stor vinstutdelning som kan göras i moderbolaget. Emellertid måste, för en korrekt vinstutdelningsbedömning, uppgift också lämnas om det belopp som av det fria egna kapitalet i koncernen skall överföras till bundet eget kapital. Bestämmelse härom har tagits in i stycket.

Genom att ange det belopp som skall föras över till det bundna kapitalet klarläggs att en del av det fria egna kapitalet på balansdagen på grund av koncernföretagens årsredovisningar kan komma att bli disponerat i koncernföretag på sådant sätt att det inte kan förfogas för vinstutdelning. I beloppet ingår dels avsättningar till bundna fonder (reservfond etc.), dels sådana fondemissioner som tar i anspråk fritt eget kapital. Framräknandet av beloppet sker vid sidan av koncernredovisningen och liksom i denna skall avdrag ske för de andelar i resp. dotterföretags belopp som faller på minoriteter.

5.2.11.3 Delårsrapport

12 § Bankaktiebolag skall minst en gång under det räkenskapsår som omfattar mer än tio månader avge särskild redovisning (delårsrapport). Rapporten skall avse bolagets verksamhet från räkenskapsårets början. En delårsrapport skall omfatta två tredjedelar av räkenskapsåret.

Delårsrapport avges av styrelsen eller, om styrelsen bestämmer det, av verkställande direktören. Rapporten skall hos bolaget hållas tillgänglig för envar och genast sändas till de aktieägare som begär det. Om skyldigheten att sända in delårsrapport till bankinspektionen finns det föreskrifter i 17 kap. 6 § 3.

I paragrafen, som motsvarar 11 kap. 12 § ABL, ges grundläggande bestämmelser om avgivande av delårsrapport.

Första stycket

Samtliga bankaktiebolag blir enligt förslaget skyldiga att årligen avge minst en delårsrapport. Enligt 1 § första stycket skall som huvudregel räkenskaps-

året utgöras av kalenderåret. När bokföringsskyldighet inträder eller upphör, kan dock räkenskapsåret vara längre eller kortare än kalenderåret. Behovet av delårsrapport är naturligtvis mindre – eller helt obefintligt – om verksamhetsåret omfattar kortare tid än normalt tolv månader. Någon nedre tidsgräns för räkenskapsår finns inte. Av praktiska skäl föreskrivs därför i stycket att delårsrapport endast skall avges för räkenskapsår som omfattar mer än tio månader.

Den obligatoriska delårsrapporten skall omfatta en rapportperiod om två tredjedelar av räkenskapsåret och skall alltid avse verksamheten från räkenskapsårets början.

Det åligger i första hand styrelsen att svara för delårsrapporteringen. I överensstämmelse med praxis föreskrivs i *andra stycket* att styrelsen kan uppdra åt verkställande direktör att avge delårsrapport, vilket torde kunna bidra till att rapporten avges snabbt.

I andra stycket ges vidare föreskrifter om spridning och offentliggörande av delårsrapport. Först och främst skall rapporten hållas tillgänglig för envar hos bolaget och översändas till aktieägare som begär det. Avges flera delårsrapporter gäller bestämmelserna samtliga rapporter.

I fråga om bankbolag, vilkas aktier är föremål för mer omfattande handel, måste alla parter på aktiemarknaden få möjlighet att erhålla information samtidigt. Det skulle vara mycket otillfredsställande, om aktieägarna eller vissa av dessa fick del av rapporten innan publicering skett i pressen.

För att tillgodose offentlighetsintresset föreskrivs också i 17 kap. 6 § 3. att delårsrapporten skall sändas in till bankinspektionen så snart det kan ske. En erinran om detta har tagits in i andra stycket. I ABL:s motsvarande bestämmelse föreskrivs att endast den obligatoriska delårsrapporten skall sändas in till patent- och registreringsverket och att detta skall ske senast två månader efter rapportperiodens utgång. Utredningen finner inte skäl att uppställa någon bestämd tidsgräns för bankaktiebolagen utan förutsätter att dessa sänder delårsrapporten med största skyndsamhet till bankinspektionen. Vidare anser utredningen att bankaktiebolagen bör sända in samtliga delårsrapporter till bankinspektionen och inte bara den som obligatoriskt skall avges. Detta överensstämmer med rådande praxis.

13 § I delårsrapport skall översiktligt redogöras för verksamheten och resultatutvecklingen i denna samt för utvecklingen av inlåningen, utlåningen och likviditeten sedan det föregående räkenskapsårets utgång. Vidare skall i belopp anges resultatet före bokslutsdispositioner och skatt under rapportperioden. Bestämmelserna i 9 § andra stycket gäller i tillämpliga delar för delårsrapporten.

Ett moderbolag skall i delårsrapport, utöver uppgifter för moderbolaget lämna uppgifter för koncernen i tillämpliga delar motsvarande vad i första stycket sägs.

Paragrafen, som motsvarar 11 kap. 13 § ABL, anger vilka uppgifter som skall ingå i en delårsrapport.

I *första stycket* föreskrivs till en början att i delårsrapport skall lämnas en översiktlig redogörelse för verksamheten och resultatutvecklingen i denna samt för utvecklingen av inlåningen, utlåningen och likviditeten under rapportperioden.

Bestämmelserna i 9 § andra stycket första punkten om förvaltningsberättelsens innehåll gäller i tillämpliga delar för delårsrapport. Detta ger ramen

för beskrivningen av hur verksamheten fortskridit. Obligatoriskt skall sålunda upplysning lämnas om alla för bedömningen av bolagets resultat och ställning viktiga förhållanden samt händelser av väsentlig betydelse för bolaget, även om de inträffat efter rapportperiodens slut. Ett kvalitativt uttalande om resultatutvecklingen torde vara till fyllest.

Utöver den beskrivna redogörelsen skall enligt första stycket också lämnas beloppsuppgift om resultatet före bokslutsdispositioner och skatt under rapportperioden.

I *andra stycket* föreskrivs att moderbolaget skall, utöver uppgifter för moderbolaget lämna uppgifter för koncernen i tillämpliga delar motsvarande vad som föreskrivs i första stycket.

14 § Om det inte möter särskilda hinder, skall i anslutning till uppgifterna enligt 13 § även lämnas motsvarande uppgifter för samma rapportperiod under det föregående räkenskapsåret.

Begrepp och termer i delårsrapport skall i möjlig mån överensstämma med dem som använts i den senast framlagda årsredovisningen.

I paragrafen, som överensstämmer med 11 kap. 14 § ABL, föreskrivs att en delårsrapport skall innehålla uppgifter för motsvarande period föregående år. Använda termer och begrepp bör enligt paragrafen överensstämma med dem som använts i senast framlagda årsredovisning.

Genom dessa bestämmelser underlättas bedömningen av resultatutvecklingen och användningen av delårsrapporten som kontrollinstrument för prognoser grundade på tidigare avgiven årsredovisning. Bestämmelserna torde inte ytterligare behöva kommenteras.

I detta sammanhang bör anmärkas att det får anses åligga revisorerna att i samband med sin förvaltningsrevision undersöka om avgivna delårsrapporter avgivits i rätt tid och motsvarar lagens krav. Även om revisorerna inte granskar rapporten innan den avges, kommer man därigenom att få en viss ytterligare kontroll av att lagens bestämmelser om delårsrapport efterlevs.

5.2.12 12 kap Vinstutdelning och annan användning av bankaktiebolagets egendom

Detta kapitel innehåller en del av de skyddsregler, som ställts upp för att bevara bankaktiebolagets eget kapital. Detta kan ju minskas dels genom utbetalning utan vederlag till aktieägare eller tredje man dels för att täcka uppkommen förlust i rörelsen. Bestämmelserna i 2 och 4 kap. om hur betalningen för tecknade aktier vid nybildning och nyemission skall ske, ger garantier för att pengar eller annan egendom motsvarande aktiekapitalet tillförs bolaget. Detta gäller även eventuell överkurs för aktier. Det krävs att det på detta sätt tillförda bundna kapitalet, som skall utgöra säkerhet för bankbolagets insättare och övriga fordringsägare och även tjäna som riskkapital för bolagets verksamhet, stannar kvar i bolaget. I BL och även i ABL uppställs därför en rad bestämmelser till skydd för det bundna egna kapitalet. Utbetalning till aktieägare får endast ske enligt BL:s regler för nedsättning av aktiekapitalet (6 kap.) eller reservfonden och för utskiftning vid likvidation (13 kap.) samt för vinstutdelning enligt detta kapitel.

Ett bankbolag får endast göra vederlagsfria utbetalningar till tredje man om detta kan ske inom ramen för den tillgängliga vinsten enligt den fastställda balansräkningen och om det samtidigt inte strider mot den allmänna försiktighetsregel som tagits in i 12 kap. 2 § andra stycket (Jfr. 12 kap. 6 §).

De i gällande BL upptagna bestämmelserna om högsta tillåtna vinstutdelning för ett enskilt bankaktiebolag har i stort sett behållits i förslaget, men har närmare preciserats på samma sätt som i ABL. Därtill har såsom en nyhet införts bestämmelser för bankbolag som är moderbolag. Bolagets vinstutdelning begränsas högst till vad som återstår av det fria egna kapitalet efter avdrag för i lag eller bolagsordning föreskriven avsättning till bundet eget kapital. Utdelningsbar vinst i moderbolag måste bestämmas med hänsyn till dels förhållandena inom moderbolaget och dels förhållandena inom koncernen i sin helhet. Som ett komplement till dessa bestämmelser har såsom en nyhet införts en allmän försiktighetsregel som föreskriver, att vinstutdelning inte får ske med så stort belopp att utdelningen men hänsyn till bolaget eller koncernens konsolideringsbehov, likviditet eller ställning i övrigt står i strid mot god affärssed.

Utöver regler till skydd för det egna bundna kapitalet föreskrivs i gällande lag att ett visst tvångssparande skall ske genom årliga avsättningar till reservfonden. Reglerna om avsättning till reservfonden är i BL strängare än i ABL men har i förslaget satts i överensstämmelse med ABL:s motsvarande bestämmelser. Reservfonden får i enlighet med gällande lag sättas ned för att täcka förlust enligt fastställd balansräkning, om förlusten inte kan täckas av fritt eget kapital. I förslaget öppnas ytterligare två möjligheter att sätta ned reservfonden.

Kapitlet innehåller även bestämmelser om påföljd för olagliga utbetalningar till aktieägarna. Denna påföljd är helt naturligt att mottagaren måste betala tillbaka vad han fått jämte viss ränta. Detta gäller enligt förslaget även om den olagliga utbetalningen inte förorsakat någon skada för borgenärerna. Förslaget avviker här från gällande lag så till vida att denna i 139 § andra stycket föreskriver återbäringsskyldighet på grund av olagligt skifte vid likvidation, endast i händelse av bolagets oförmåga att fullgöra sina förbindelser. Förslaget upptar liksom ABL inte denna särbestämmelse utan ger en enhetlig regel om återbäring vid utbetalning i strid mot bestämmelserna i lagen. Denna förenkling innebär knappast någon saklig ändring eftersom reglerna om skifte vid likvidation (13 kap. 14 §) just har till syfte att skydda borgenärerna och överträdelse av dem regelmässigt betyder att bolaget inte kan fullgöra sina förbindelser. Inte heller har utredningen i förslaget tagit upp regeln i 139 § andra stycket BL enligt vilken återbäringsskyldighet föreligger när i enlighet med lagens bestämmelser erforderliga medel innehållits till betalning av tvistig eller ej förfallen gäld, men det visar sig att dessa medel inte är tillräckliga. Ett exempel på detta är att innehållna medel gått förlorade genom olyckshändelse. En särskild lagbestämmelse för sådana sällsynta fall synes onödig.

Någon motsvarighet till ABL:s bestämmelser om viss rätt för en aktieägarminoritet att påkalla vinstutdelning finns inte i förslaget. Samma skillnad förelåg redan mellan BL och 1944 års ABL. Inte heller har ABL:s bestämmelser om förbud mot lån till aktieägare m.fl. upptagits i förslaget

med hänsyn till de särskilda kreditjävsbestämmelserna som gäller för bankaktiebolagen (7 kap. 14 §).

1 § Bankaktiebolagets medel får betalas ut till aktieägare endast enligt bestämmelserna i denna lag om vinstutdelning, utbetalning vid nedsättning av aktiekapitalet eller reservfonden och utskiftning vid bolagets likvidation.

Om bankbolagets verksamhet helt eller delvis skall ha ett annat syfte än att bereda vinst åt aktieägarna, skall bolagsordningen innehålla bestämmelser om hur vinsten och de behållna tillgångarna vid bolagets likvidation skall användas.

Paragrafen överensstämmer med 12 kap. 1 § ABL och motsvaras av 51 § 1 mom. 1 p. BL.

I *första stycket* uttrycks, i enlighet med gällande lag, den centrala aktiebolagsrättsliga principen att bolagets tillgångar, som i frånvaron av personligt ansvar för aktiebolagets skulder är det enda borgenärerna har att hålla sig till, i viss utsträckning är undantagna aktieägarnas dispositionsrätt och så till vida bundna i bolaget. Bolaget får enligt första stycket inte till aktieägarna föra över tillgångar i större omfattning eller i annan ordning än som anges i bestämmelserna om vinstutdelning, om nedsättning av aktiekapitalet eller reservfonden och om likvidation.

Förbudet avser inte bara utbetalning i pengar utan också överföring av annan egendom. Förbudet avser bara utbetalning till aktieägarna i denna deras egenskap. Självfallet finns det inte något hinder mot att bolaget sluter vanliga avtal med aktieägarna - om köp, anställning etc. - varvid aktieägarna är att betrakta som tredje man. Skulle någon försöka kringgå utbetalningsförbudet genom att en mer eller mindre benefik överföring till aktieägare maskeras som en vanlig affärstransaktion, kan emellertid bestämmelserna om olaga utbetalning i 5 § bli tillämpliga.

Utbetalningsförbudet riktar sig endast mot aktieägare. Det kan emellertid påpekas att en transaktion mellan bolaget och tredje man, som strider mot bolagsverksamhetens föremål eller syfte, t.ex. en gåva eller en till formen onerös men i verkligheten benefik rättshandling i annat fall än som anges i 6 §, är ogiltig enligt 8 kap. 15 och 16 §§. Den kan dock bli giltig, om alla aktieägare samtycker till den. Sådant samtycke har dock verkan endast inom ramen för aktieägarnas dispositionsrätt över bolagets tillgångar, dvs. endast om transaktionen inte tar i anspråk andra medel än sådana som bolaget kan utdela såsom vinst.

Bestämmelsen i *andra stycket* är en nyhet. En bank kan i likhet med de allmänna aktiebolagen ha annat syfte med sin verksamhet än att bereda vinst åt aktieägarna. Bestämmelsen utgår från den förutsättningen att syftet med ett bankaktiebolags verksamhet, om inte annat anges i bolagsordningen, är att bereda vinst åt aktieägarna. Av stycket framgår att aktieägarnas rätt till den efter skatt återstående vinsten kan elimineras genom bestämmelser i bolagsordningen. Sådana bestämmelser kan innehålla att verksamheten skall drivas i aktieägarnas intresse på annat sätt än genom att åstadkomma vinst till fördelning mellan dem. Men syftet kan också vara att gynna andra intressenter än aktieägarna. Det kan vara politiskt, vetenskapligt, kulturellt, välgörande etc. Syftet kan också vara blandat så att t.ex. viss del av uppkommande vinst skall användas för understödjande av ett ideellt ändamål, medan vinsten i övrigt tillkommer aktieägarna.

Regler om införande, borttagande och ändring av bolagsordningsbestämmelser om särskilt ändamål för bolagsverksamheten finns i 9 kap. 14 §.

2 § Vinstutdelning till aktieägare får inte överstiga vad som i den fastställda balansräkningen och, i fråga om moderbolag, i den fastställda koncernbalansräkning för det senaste räkenskapsåret redovisas som bolagets respektive koncernens nettovinst för året, balanserad vinst och fria fonder sedan avdrag gjorts för

1. den redovisade förlusten,
2. det belopp som enligt lag eller bolagsordning skall avsättas till bundet eget kapital eller, i fråga om moderbolag, det belopp som av det fria egna kapitalet i koncernen enligt årsredovisningarna för företag inom denna skall föras över till det bundna egna kapitalet och
3. det belopp som enligt bolagsordningen eljest skall användas för andra ändamål än vinstutdelning.

Vinstutdelningen får inte ske med så stort belopp att utdelningen med hänsyn till bolagets eller koncernens konsolideringsbehov, likviditet eller ställning i övrigt står i strid mot god affärssed. Förbud mot vinstutdelning i vissa fall föreskrivs i 6 kap. 5 §.

Paragrafen, som i huvudsak överensstämmer med 12 kap. 2 § ABL och motsvaras av 51 § 1 mom. BL, innehåller regler om det högsta belopp som får delas ut till aktieägarna som vinst. Reglerna om högsta tillåtna utdelningsbelopp har utformats enhetligt för såväl enskilda bankaktiebolag som moderbolag i koncern.

Syftet med reglerna om beräkning av vinsten i bankaktiebolag är bl.a. att ge en norm för hur stort belopp, som högst får delas ut till aktieägarna utan att insättarnas och övriga fordringsägares intressen träds för när. Utdelningens storlek är naturligtvis särskilt från konsolideringssynpunkt av betydelse för aktieägarna själva, anställda och samhället.

Av *första stycket* framgår att förutsättningen för att vinstutdelning skall få ske är att en i vederbörlig ordning fastställd balansräkning för det senaste räkenskapsåret utvisar fritt eget kapital som överstiger eventuell redovisad förlust (punkt 1). Till fritt eget kapital räknas nettovinst, balanserad vinst och fria fonder. Innan vinstutdelning får ske skall dock från detta överskott av fritt eget kapital dras av vad som enligt lag eller bolagsordningen skall avsättas till bundet eget kapital (punkt 2). Bestämmelser om obligatorisk avsättning till reservfond finns i 4 §. Ytterligare avsättningsskyldighet kan följa av bolagsordningen. Bolagsordningen kan också t.ex. föreskriva att visst belopp av årets vinst skall avsättas till annan fond, som därvid får anses vara bunden. En sådan avsättning kan innefatta vad som i 1 § andra stycket avses med "användning av vinst" i bolag vars verksamhet delvis har annat syfte än att bereda vinst åt aktieägare. Meningen kan vara att i framtiden fonden skall tillgodose exempelvis vetenskapliga ändamål. Emellertid kan bolagsordningens regler om vinstanvändning – för annat ändamål än utdelning till aktieägarna – i bolag varom här är fråga tänkas i stället ha den formen att beloppet utbetalas direkt för det avsedda ändamålet t.ex. till någon vetenskaplig inrättning. Självfallet bör inte heller sådana belopp kunna disponeras för utdelning till aktieägarna. Detta framgår av 3 punkten.

Med begreppet nettovinst förstås vad som utan ytterligare avdrag kan tillföras eget, beskattat kapital och stå till förfogande för vinstutdelning, i

förekommande fall efter avdrag för täckning av balanserad förlust och avsättning till bundna fonder.

Enligt första stycket gäller i huvudsak samma bestämmelser för utdelningen till aktieägarna i moderbolag. Uppgift om koncernens nettovinst och fritt eget kapital i koncernen finns i koncernbalansräkningen. Vid beräkningen av det utdelningsbara beloppet skall avdrag göras för förlust enligt denna balansräkning. Därjämte skall avdrag göras för belopp som av det fria egna kapitalet i koncernen enligt årsredovisningarna för företag inom denna skall överföras till bundet eget kapital. Upplysning i sistnämnda hänseende skall enligt 11 kap. 11 § fjärde stycket lämnas i moderbolagets förvaltningsberättelse. Av bestämmelserna följer således att vinstutdelningen i moderbolag är underkastad dubbla begränsningar. Moderbolaget får inte dela ut mer än vad som är utdelningsbar vinst enligt bolagets egen balansräkning och inte heller större belopp än vad som är utdelningsbar vinst enligt koncernbalansräkningen.

I *andra stycket* upptas en generell försiktighetsregel i fråga om vinstutdelning. Vinstutdelningen får inte ske med ett så stort belopp, att utdelningen med hänsyn till bolagets konsolideringsbehov, likviditet eller ställning i övrigt står i strid med god affärssed.

Från många synpunkter är det angeläget att bolagen i sin utdelningspolitik tar stor hänsyn till sitt konsolideringsbehov. Detta behov torde för bankbolagens del vara särskilt påtagligt eftersom kapitaltäckningsreglerna i 7 kap. 7 § ålägger en bank att ha ett eget kapital av viss storlek ställt i relation till bankens omslutning. En ökning av verksamhetsvolymen förutsätter således att det egna kapitalet eller vad som i detta sammanhang får jämställas därmed ökar.

Styrelsens särskilda ansvar i fråga om bolagets konsolidering och utveckling markeras i och för sig genom bestämmelsen i 3 § att större vinstutdelning än styrelsen föreslår eller godkänner inte får beslutas. Det bör emellertid klargöras i lagen att bolagets konsolideringsbehov måste beaktas vid bedömningen av vilken vinstutdelning som skall ske. En annan viktig faktor som bolagsorganen måste ta hänsyn till i det sammanhanget är bolagets likviditet. Enligt 11 kap. 9 § andra stycket skall i förvaltningsberättelsen upplysning lämnas dels om sådana för bedömningen av bolagets verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, vilka inte redovisas i resultat- och balansräkningarna, dels om händelse av väsentlig betydelse för bolaget, som inträffat under räkenskapsåret eller efter dess slut. Hänsyn härtill bör naturligtvis tas när styrelsen fattar sitt beslut om förslag till vinstutdelning. Även händelser av betydelse för vinstutdelningen som inträffat efter avgivet vinstutdelningsförslag bör föranleda att styrelsen omprövar sitt tidigare förslag.

Vad gäller ett moderbolags utdelning skall vid tillämpningen av den generella försiktighetsprincipen inte bara beaktas moderbolagets utan också hela koncernens konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

I andra stycket sista meningen erinras om att en nedsättning av aktiekapitalet enligt 6 kap. 5 §, dvs. sådan som sker genom att nedsättningsbeloppet används för omedelbar täckning av förlust eller överföring till reservfonden medför hinder för bolaget under tre år att utan rättens tillstånd dela ut vinst, såvida inte aktiekapitalet åter ökas med ett belopp motsvarande nedsättningen.

3 § Bolagsstämman fattar beslut om vinstutdelning. Stämman får endast i den mån den har skyldighet till detta enligt bolagsordningen besluta om utdelning av större belopp än styrelsen föreslagit eller godkänt.

I avstämningsbolag skall avstämningsdagen anges i bolagsstämmans beslut om utdelning till aktieägare. Utdelningen förfaller till betalning på avstämningsdagen och skall betalas utan dröjsmål. Den som på avstämningsdagen är införd i aktieboken eller i förteckningen enligt 3 kap. 12 § skall anses behörig att ta emot utdelningen. Om han inte var berättigad att ta emot utdelningen skall 4 kap. 4 § tredje stycket tillämpas.

Paragrafen, som överensstämmer med 12 kap. 3 § första och tredje styckena ABL och motsvaras av 52 § första stycket BL och 21 § första stycket, 22 och 23 §§ samt 24 § första stycket LFA, reglerar bankaktiebolagets beslut om vinstutdelning.

I *första stycket* föreskrivs att beslut om vinstutdelning fattas av bolagsstämman. Om inte bestämmelserna i bolagsordningen leder till annat, får högre utdelning inte beslutas än styrelsen föreslår eller godkänner. En sådan vetorätt för styrelsen i förhållande till bolagsstämman saknar motsvarighet i gällande lag. En motsvarande bestämmelse finns vad gäller kapitalåterbäring vid nedsättning av aktiekapitalet. Bestämmelsen motiveras med att styrelsen, som oftast företräder bolagets långsiktiga intressen, i högre grad än aktieägarna i allmänhet får anses ha den bästa möjligheten och vara bättre skickad än bolagsstämman att bedöma hur stor utdelning som är lämplig med hänsyn till bolagets förhållanden.

Endast ordinarie bolagsstämma kan besluta om vinstutdelning, jfr. 9 kap. 5 §.

Styrelsens förslag till utdelning finns i årsredovisningen. Enligt 11 kap. 9 § fjärde stycket skall förvaltningsberättelsen innehålla förslag till dispositioner beträffande vinst eller förlust. Årsredovisningen skall enligt 11 kap. 2 § andra stycket undertecknas av samtliga styrelseledamöter. Skulle på bolagsstämman fråga uppkomma om att besluta om högre utdelning än vad som föreslagits i förvaltningsberättelsen, måste styrelsen godkänna beslutet för att det skall bli giltigt.

Regeln att bolagsstämman inte kan besluta om högre utdelning än styrelsen medger, gäller inte bolagsstämmans beslut om sådan utdelning som stämman är skyldig att besluta. Stämman kan på grund av bestämmelse i bolagsordningen vara skyldig att besluta om viss utdelning, t.ex. hela vinsten skall utdelas eller att viss mindre del av den skall utdelas på begäran av aktieägare. Bolagsordningen kan också innebära att en minoritet har rätt till viss utdelning. Vidare kan bolagsordningen innehålla bestämmelser som utesluter eller minskar aktieägarnas möjlighet att få utdelning jfr. 1 § andra stycket.

När bolagsstämman vederbörligen beslutat om utdelning till aktieägarna har dessa en fordran mot bolaget på utdelningsbeloppet. Denna fordran behöver emellertid inte vara omedelbart förfallen till betalning. I Sverige är det f.n. vanligt att utdelningen är förfallen till betalning i och med att bolagsstämman beslutat om utdelningen eller någon dag senare, som då anges i beslutet. Bolagsstämman kan också – bortsett från de fall då skyldighet på grund av bolagsordningen föreligger att besluta om viss utdelning med enkel majoritet besluta att inte dela ut någon vinst, eller besluta att utdelning skall utbetalas först vid en senare tidpunkt. Denna torde

dock inte kunna skjutas alltför långt fram i tiden, t.ex. knappast så långt som till ordinarie bolagsstämman under nästa räkenskapsår.

Det förekommer någon gång att bolagsstämman beslutar om utdelning i två poster, varav den första utbetalas genast och den andra först senare. På motsvarande sätt kan i avstämningsbolag beslutas två utbetalningar, varvid även två avstämningsdagar måste fastställas. Styrelsen torde ha rätt att innehålla den andra delutbetalningen om utvecklingen i bolaget motiverar detta. Någon uttrycklig bestämmelse om detta behövs knappast.

Eftersom utdelning får ske endast av fritt eget kapital enligt fastställd balansräkning för nästföregående räkenskapsår kan, innan balansräkningen fastställts, det inte förekomma någon "förskottsutbetalning" såsom laga utdelning. Om sådant förskott utbetalas, är mottagarna principiellt återbäringsskyldiga enligt 5 § intill dess stämman fastställt balansräkningen och i vederbörlig ordning beslutat om sådan utdelning, att den täcker utbetalade förskott.

I ABL upptas i ett andra stycke bestämmelser om minoritetens rätt att påkalla vinstutdelning. Dessa bestämmelser, som hade motsvarighet i 1944 års ABL (75 §), intogs ej i 1955 års BL. Inte heller nu föreligger skäl att ta upp dessa i banklagstiftningen. Som tidigare nämnts kan dock i bankaktiebolags bolagsordning intas bestämmelser som ger en minoritet bland aktieägarna rätt att påkalla vinstutdelning.

Andra stycket avser utdelning i avstämningsbolag och motsvarar bestämmelserna i 21 - 24 §§ LFA.

Utdelningen i avstämningsbolag förfaller till betalning på avstämningsdagen. Denna skall anges i bolagsstämmans utdelningsbeslut. Detta gäller dock inte om vinsten skall tillfalla andra än aktieägarna, i vilket fall avstämning inte skulle fylla någon funktion. Utbetalningen skall ske utan dröjsmål. Betalningen förutsätts komma att ske på ändamålsenligt sätt med rimligt beaktande av önskemål från mottagarna. Legitimerad att motta betalningen är den som på avstämningsdagen var införd i aktieboken eller i förteckning enligt 3 kap. 13 §. Skulle mottagaren inte vara materiellt berättigad, gäller samma regel som beträffande mottagande av emissionsbevis (4 kap. 4 § tredje stycket).

4 § Till en reservfond skall avsättas belopp, som

1. om reservfonden inte uppgår till tjugo procent av aktiekapitalet, motsvarar minst tio procent av den del av nettovinsten för året som inte går åt för att täcka balanserad förlust,
2. på grund av aktieteckning erhållits för aktierna utöver det nominella beloppet,
3. betalats till bolaget av någon som fått en aktie förverkad,
4. enligt 4 kap. 18 § skall tillfalla bolaget,
5. vid utbyte av en fordran enligt skuldebrev mot en aktie, motsvarar skillnaden mellan fordringsbeloppet och aktiens nominella belopp,
6. enligt bolagsordningen skall avsättas till reservfonden,
7. enligt beslut av bolagsstämman i övrigt skall överföras från det i balansräkningen redovisade fria egna kapitalet till reservfonden.

Vid beräkning av det belopp, som enligt första stycket 1 skall avsättas till reservfonden, skall nettovinsten ökas med vad som kan ha tillerkänts styrelseledamot eller annan som tantiem.

Reservfonden får enligt beslut av bolagsstämman sättas ned endast

1. för att täcka sådana förluster enligt den fastställda balansräkningen, som inte kan täckas av fritt eget kapital,

2. för fondemission, eller
3. för andra ändamål, om rätten med motsvarande tillämpning av 6 kap. 6 § ger tillstånd till nedsättningen.

Paragrafen, som i huvudsak överensstämmer med 12 kap. 4 § ABL och motsvaras av 50 § BL, innehåller bestämmelser om avsättning av belopp till reservfond m.m.

Första stycket

För bankaktiebolagen innebär fondavsättningskravet i gällande BL, att av årsvinsten minst 15 procent skall avsättas till reservfonden samt att sådan avsättning måste verkställas årligen om inte reservfonden utgör 50 procent av aktiekapitalet. Enligt ABL är det tillräckligt med årliga avsättningar om minst 10 procent, och avsättningarna får upphöra redan när reservfonden motsvarar 20 procent av aktiekapitalet. Detta betydligt strängare fonderingskrav för bankaktiebolagen infördes redan i 1886 års BL. Av propositionen 1886:27 sid 31 framgår att 1881 års bankkommitté diskuterat införande av bestämmelser som skulle begränsa bankernas inlåning i förhållande till deras grundfond. Statsministern avvisade detta, då sådana bestämmelser bl.a. skulle kunna inverka menligt på bankernas rörelse och vara svåra att övervaka. Han fortsatte:

> Vad man emellertid synes med skäl kunna fordra är, att vid de banker, där delägarna ej har någon ansvarighet utöver grundfonden, man söker bidra till tryggande av fordringsägarnas rätt genom skärpta föreskrifter om avsättning av vinstmedlen till reservfonden. Kommittén föreslår i detta avseende, att enligt vad hittills i allmänhet varit i bankernas bolagsordningar stadgat, ej mera än tio procent av årsvinsten behöver avsättas och att avsättningarna får upphöra, sedan reservfonden uppgått till tjugo procent av grundfonden. Jag har trott mig böra hemställa att vid aktiebankerna, minst tjugo procent av årsvinsten skall avsättas till reservfonden och avsättningarna fortfara, till dess reservfonden uppnått femtio procent av grundfonden.

Bestämmelsens slutliga utformning bestämdes i enlighet med statsministerns uttalanden. Av dessa kan framläsas ett samband mellan kravet på att trygga bankernas insättare och reservfondskravet. I 1911 års BL infördes regler om inlåningsrätt. Reservfondskravet minskades samtidigt från 20 till 15 procent av årsvinsten och behölls i övrigt oförändrat.

I ABL har reglerna i 1944 års ABL om obligatorisk avsättning till skuldregleringsfond slopats. Sådana regler återfinns inte i BL, eftersom dessa inte lämpar sig för bankerna till följd av bankverksamhetens speciella karaktär och med hänsyn till bankinspektionens tillsyn över bankerna. BL:s kapitaltäckningsregler uppställer därutöver särskilda krav som indirekt tvingar bankerna att uppställa ett visst förhållande mellan eget kapital och upplåning av främmande kapital.

Aktiebolagsutredningen föreslog att den obligatoriska avsättningen till reservfonden skulle kunna slopas. I proposition 1975:103 sid. 211 f anförde departementschefen bl.a. följande. Reglerna om avsättning till reservfond syftar till att skapa garantier för att en konsolidering sker inom företagen. Att så sker är av vikt inte bara för aktieägarna utan också för löntagarna och samhället i stort. För aktieägarna har reglerna den särskilda betydelsen att de främjar en jämnare vinstutdelning. Om bolaget går med förlust kan nämligen

denna skrivas av mot reservfonden och bolaget kan dela ut av det överskott, som uppkommer under följande år. Om bolaget inte hade någon reservfond, måste förlusten kompenseras innan någon utdelning kan ske. Gentemot detta resonemang kan invändas att bolagets avskrivningspolitik har mycket större betydelse för konsolideringen än eventuella avsättningar till reservfonden. Gällande skattelagstiftning innehåller nämligen regler som gör det möjligt för bolagen att i betydande utsträckning konsolidera sig med obeskattade medel genom tillskapande av dolda reserver. Kravet på obligatorisk avsättning till reservfond skulle från denna synpunkt kunna sägas vara ett sämre alternativ för konsolidering än uppbyggnad av dolda reserver, eftersom avsättningen måste ske med beskattade medel. Det kan emellertid vara principiellt tveksamt om konsolideringen uteslutande borde främjas genom skatterättsliga regler om avskrivning och tillskapande av dolda reserver. Det kan inte uteslutas, att det i framtiden blir en mer restriktiv reglering av företagens rätt att bilda obeskattade reserver. Reglerna om årlig obligatorisk avsättning till reservfond har därför tills vidare behållits i ABL.

I BL uppställs ett betydligt strängare fonderingskrav genom årliga avsättningar till reservfonden än i ABL. Skälet till detta har varit att trygga insättarnas och andra fordringsägares rätt. I bankbolagen görs emellertid avsättningar till värderegleringskonton vilket utgör en avsevärd konsolidering. Någon risk att sätta ned kravet på avsättning till reservfond i BAL till i nivå med avsättningskravet i ABL föreligger inte enligt utredningens mening. Det minsta redovisade egna kapitalet som banken måste ha, regleras av kapitaltäckningsreglerna i 7 kap. 7 §. Den faktiska storleken av det beskattade kapitalet utgör utgångspunkten för bestämmande av den totala kapitalbasen. Inom ramen för denna volym eget kapital skall reservfondbestämmelserna garantera att en viss grad av soliditetsuppbyggnad kommer till stånd i former som förhindrar vinstutdelning. Detta mål tryggas genom att det beskattade kapitalet utgör kärnan i kapitalbasen. En sänkning av kravet på avsättning till reservfonden skulle mot denna bakgrund inte inverka på uppbyggnaden av det beskattade egna kapitalet i stort utan endast på fördelningen mellan bundet kapital och fria fonder. En sådan ändring av bestämmelsen påverkar därmed inte bankernas soliditetsuppbyggnad och skattekostnader. Utredningen föreslår således att BL:s regler om årlig obligatorisk avsättning till reservfond anpassas till ABL:s motsvarande regler och således föreskriver att om inte reservfonden uppgår till tjugo procent av aktiekapitalet så skall till reservfonden avsättas ett belopp som motsvarar minst tio procent av den del av nettovinsten för året som inte går åt att täcka den balanserade förlusten. Denna bestämmelse tas upp i paragrafens första stycke *punkten 1.*

Till reservfonden skall vidare läggas överkurs som tillfallit bolaget i samband med aktieteckning, (*punkten 2*). En sådan överkurs skall betraktas som en kapitalinsättning som inte bör kunna återbetalas i form av vinstutdelning. Överkurs kan förekomma såväl vid bolagets bildande som vid nyemission och oberoende om det rör sig om en kontant- eller apportemission.

Enligt 2 kap. 14 § tredje stycket kan den för vilken aktie förverkats åläggas att utge en femtedel av det tecknade beloppet till bolaget. Detsamma kan bli

fallet vid nyemission och vid sådan nyteckning som avses i 5 kap., se 4 kap. 12 § och 5 kap. 13 §. Även sådana belopp skall läggas till reservfonden (*punkten 3*).

Till reservfonden skall, som anges i *punkten 4*, också föras över belopp som enligt 4 kap. 18 § tillfaller bolaget efter försäljning av fondaktier som inte har tagits ut av den därtill berättigade. Belopp från försåld fondaktie, som inte lyfts inom fyra år efter försäljningen tillfaller bolaget enligt 4 kap. 19 §.

När ett konvertibelt skuldebrev byts ut mot aktier, kan en form av överkurs uppstå, nämligen om konverteringskursen överstiger aktiens nominella belopp. Sådan överkurs bör liksom enligt ABL och den för de allmänna aktiebolagen tidigare gällande bestämmelsen, 14 § LKS, läggas till reservfonden (*punkten 5*).

Det är vidare möjligt att i bolagsordningen ta in en bestämmelse om att avsättning till reservfond skall ske (*punkten 6*). Avsättningen kan gälla hur stor del av vinsten som helst. Det finns inte någon maximigräns för reservfondens storlek.

Slutligen innehåller första stycket i *punkten 7* en regel om att bolagsstämman kan besluta att belopp skall föras över från det i balansräkningen redovisade fria egna kapitalet till reservfonden. En anledning att göra en sådan extraordinär avsättning kan vara, att man vill öka bolagets kreditvärdighet. Man binder då utdelningsbara vinstmedel på ett enklare sätt än genom omföring av dem till aktiekapitalet.

Om bankbolaget har tillerkänt en styrelseledamot, en anställd eller en delegat arvode i form av tantiem, dvs. ett arvode som är beroende av rörelsens resultat, måste detta belopp enligt 50 § första stycket BL läggas till nettovinsten före beräkningen av avsättningsbeloppet. En motsvarande bestämmelse återfinns i *andra stycket*. Som utredningen anmärkt i kommentaren till 11 kap. 9 § bör bank om tantiem till styrelsen förekommer särskilt redovisa detta i förvaltningsberättelsen.

Reservfonden, som tillsammans med aktiekapitalet och uppskrivningsfonden utgör bankbolagets bundna kapital, får inte fritt disponeras av bolaget. I *tredje stycket* finns regler om i vilka fall reservfonden får tas i anspråk.

Liksom enligt gällande lag får reservfonden enligt tredje stycket *första punkten* tas i anspråk för täckande av sådan förlust enligt fastställd balansräkning som inte kan täckas av fritt eget kapital. Det fria egna kapitalet måste således förbrukas i första hand, innan reservfonden får användas till förlusttäckning. Förlusten behöver emellertid inte täckas av medel från reservfonden utan kan balanseras. I allmänhet torde man i praxis föredra att upplösa obeskattade reserver för att undvika att reservfonden tas i anspråk för förlusttäckning.

Uppskrivningsfonden får dock inte i något fall användas till förlusttäckning. Enligt 11 kap. 5 § kan denna fond användas endast för fondemission eller om särskilda skäl föreligger erforderlig nedskrivning på värdet av andra tillgångar.

Enligt tredje stycket *punkten 2* får reservfonden vidare tas i anspråk för fondemission. Detta är en nyhet. Denna möjlighet att utnyttja reservfonden som numera finns också i ABL, innebär att ett till aktiekapitalet från reservfonden överfört belopp blir starkare bundet i bolaget än om fondemissionen inte skett. Med hänsyn därtill finns inte några bärande skäl

mot ett sådant användningssätt. I ABL kan nedsättning av reservfonden ske också för ökning av aktiekapitalet genom nyemission. Detta är avsett att möjliggöra nyemission till underkurs (prop. 1979/80:143 s. 185). Eftersom nyemission till underkurs inte får förekomma i bankaktiebolag (4 kap. 2 § första stycket), har någon motsvarighet till denna möjlighet att sätta ned reservfonden inte tagits upp i förslaget.

Likaså är det en nyhet att reservfonden enligt tredje stycket *punkten 3* skall kunna användas för andra ändamål än de som anges under punkterna 1 och 2. En förutsättning för detta är emellertid att rätten, enligt samma regler som i 6 kap. 6 § föreskrivs för nedsättning av aktiekapitalet, ger tillstånd till nedsättning av reservfonden.

Bestämmelsen gör det möjligt att använda reservfonden t.ex. för utbetalning till aktieägare under samma villkor som gäller vid nedsättning av aktiekapitalet. Med rättens tillstånd kan därför medel föras över från reservfonden till fritt eget kapital och därefter utbetalas till aktieägarna. Det kan också tänkas att man använder reservfonden för att möjliggöra nedsättning av aktiekapitalet med återbetalning till aktieägarna med överkurs enligt 6 kap. 1 § första stycket.

Bestämmelserna i tredje stycket är avsedda att gälla även beträffande reservfond som upplagts enligt äldre lag.

5 § Sker utbetalning till aktieägare i strid mot denna lag, skall mottagaren betala tillbaka vad han erhållit med ränta, beräknad enligt 5 § räntelagen (1975:635), från det att utbetalningen erhållits intill dess räntan skall betalas enligt 6 § räntelagen till följd av 3 eller 4 § samma lag. Detta gäller dock inte om mottagaren hade skälig anledning att anta att utbetalningen utgjorde laglig vinstutdelning.

För den brist som kan uppkomma vid återbetalningen ansvarar enligt 15 kap. 1–4 §§, de som medverkat till att besluta om eller verkställa utbetalningen eller till att upprätta eller fastställa en oriktig balansräkning som legat till grund för beslutet.

I paragrafen, som överensstämmer med 12 kap. 5 § ABL och motsvaras av 51 § 2 mom. samt 139 § andra stycket 2 meningen BL, upptas bestämmelser om påföljden av att utbetalning av bolagets medel till aktieägare sker i strid mot 1 §.

Utbetalning får ske endast vid vinstutdelning, nedsättning av aktiekapitalet eller reservfonden samt utskiftning vid bolagets likvidation. En lagstridig utbetalning kan innebära att viss eller vissa aktieägares rätt kränks, t.ex. om vinstutdelning sker med större belopp till vissa aktieägare än till andra utan att detta beror på att deras aktier enligt bolagsordningen har olika rätt till utdelning. Den lagstridiga utbetalningen kan också stå i strid med de aktiebolagsrättsliga reglerna om skyddet för det bundna kapitalet.

I *första stycket* föreskrivs till en början att påföljden av en olaglig utbetalning är att mottagaren skall lämna tillbaka vad han uppburit. En motsvarande bestämmelse infördes i BL år 1955 med ABL som förebild.

På återbäringsbeloppet skall liksom i gällande lag erläggas ränta enligt 5 § räntelagen (prop. 1975:102 sid. 147). Den tid under vilken ränteberäkning sker sträcker sig från den dag utdelningen uppburits intill dess ränta skall utgå enligt 6 § räntelagen till följd av lagens 3 eller 4 §.

Återbäringsskyldigheten enligt stycket gäller även om den olagliga utbetalningen visserligen inkräktat på bolagets bundna kapital men inte

förorsakat skada för borgenärerna och bolaget således ändå kan fullgöra sina förpliktelser.

I andra meningen av stycket upptas bestämmelse om undantag från återbäringsskyldigheten. Återbäring krävs inte om mottagaren hade skälig anledning anta att utbetalning utgjorde laglig vinstutdelning. Godtrosskyddet vidgas härigenom i jämförelse med gällande lag som föreskriver ovillkorlig återbäringsskyldighet för det fall att utdelningen skett utan att balansräkningen fastställts eller med större belopp än som enligt den fastställda balansräkningen är utdelningsbart vinstbelopp.

Godtrosregeln i första stycket omfattar alla de fall då belopp utbetalas som vinstutdelning utan att lagens regler därom iakttagits. Som exempel härpå kan nämnas att bolagsstämman beslutat större utdelning än styrelsen föreslagit eller godkänt eller då utdelning skett utan att bolagsstämman fattat beslut därom, eller då stämmans beslut om utdelning av formella skäl är ogiltigt eller undanröjs efter klander. Även vinstutdelning i strid med 6 kap. 5 § får behållas av godtroende mottagare.

Godtrosregeln gäller bara i fråga om vinstutdelning. Om kapitalnedsättning med utbetalning till aktieägare skett utan att de därom givna reglerna iakttagits, skall återbäring alltså ovillkorligen ske. Det skulle alltför mycket äventyra borgenärsskyddet, om godtroende aktieägare fick behålla sådana kapitalbelopp.

Reglerna om återbäringsskyldighet tar i första hand sikte på kontanta lagstridiga utbetalningar till aktieägare. Reglerna täcker emellertid även fall då egendom överförs i annan form till aktieägare.

I *andra stycket* upptas en med gällande lag i sak överensstämmande regel om ansvarighet för brist vid återbäring. De som medverkat till beslutet om utbetalningen eller verkställande därav eller till upprättande eller fastställande av oriktig balansräkning som legat till grund för beslutet blir enligt stycket ansvariga enligt bestämmelserna i 15 kap. 1–4 §§ om skadeståndsskyldighet. Hänvisningen till dessa lagrum betyder att styrelseledamot, delegat, revisor och aktieägare under de i paragraferna angivna förutsättningarna blir ansvariga för brist vid återbäringen. Ersättningsskyldigheten för flera blir solidarisk. Jämkning kan ske enligt 15 kap. 4 §. Däremot blir reglerna i 5 och 6 §§ nämnda kapitel om talan mot de ansvariga inte tillämpliga. Beviljad ansvarsfrihet berör alltså inte ansvarigheten för brist vid återbäringen och talan om denna ansvarighet – liksom om återbäringen – kan väckas inom den allmänna preskriptionstiden.

Lagrådet anmärkte över specialmotiveringen till denna paragraf i ABL bl.a. följande:

"Trots hänvisningen i andra stycket till skadeståndsbestämmelserna i 15 kap. 1–4 §§ bör ej heller vid tillämpningen av detta stycke krävas mera i objektivt hänseende än att brist uppkommit vid återbäringen. Med denna läsart kommer hänvisningen till 15 kap. 1–4 §§ i första hand att avse det subjektiva rekvisitet det skall föreligga *uppsåt* eller *oaktsamhet* resp. *grov oaktsamhet* (enligt 15 kap. 3 §) i förhållandet till olagligheten av den åtgärd som grundar återbäringsskyldighet. Men genom hänvisningen till 15 kap. 1-4 §§ begränsas också den krets av personer som kan åläggas återbäringsplikt enligt andra stycket av förevarande paragraf. De som här kan ifrågakomma är styrelseledamot, verkställande direktör, revisor och aktieägare. Stiftare kan knappast tänkas kunna vidtaga åtgärd som nu avses. Dessutom blir reglerna om solidarisk ansvarighet och jämkning tillämpliga."

6 § Bolagsstämman får besluta om gåvor till allmännyttiga eller därmed jämförliga ändamål, om det med hänsyn till ändamålens beskaffenhet, bolagets ställning och omständigheterna i övrigt kan anses skäligt. Styrelsen får till sådana ändamål endast använda tillgångar som med hänsyn till bolagets ställning är av ringa betydelse.

I denna paragraf, som överensstämmer med 12 kap. 6 § ABL samt 52 § andra stycket andra meningen och 83 § andra meningen BL, upptas bestämmelser om bolagsstämmans och styrelsens rätt att disponera över bolagets medel för gåva till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål (jfr. 8 kap. 15 § och 9 kap. 15 §).

5.2.13 13 kap Likvidation och upplösning

Som helhet kan konstateras att det råder en betydande överensstämmelse mellan gällande BL och 1944 års ABL vad gäller bestämmelserna om likvidation och konkurs. I förslaget har flera i 1975 års ABL införda nyheter förts över till BAL. Kvar står dock vissa väsentliga skillnader mellan de båda lagarna.

I likhet med gällande lag anger förslaget på vad sätt och vid vilken tidpunkt ett bankaktiebolag upplöses. Ett sätt är genom likvidation, varom bestämmelse ges i detta kapitel. Ett annat sätt på vilket ett bankaktiebolag kan upplösas är genom fusion, varvid bolagets tillgångar och skulder övertas av ett annat bankaktiebolag (14 kap.). Slutligen är ett bankaktiebolag som försatts i konkurs i vissa fall att betrakta som upplöst i och med att konkursen avslutas.

Ett likvidationsförfarande i egentlig mening torde mera sällan komma till användning i fråga om bankbolag. Hittills har det vanligaste sättet för ett bankbolags upplösning varit att dess tillgångar och skulder överförs till ett annat bankbolag i samband med rörelsens övertagande av det senare bolaget. Härefter upplöses det överlåtande bankbolaget genom likvidation. I och med att regler om fusion nu föreslås införda i BAL (14 kap.) torde inte heller likvidation i samband med sammanslagningar bli nödvändig.

Under likvidationen avvecklas bolagets verksamhet, dess skulder betalas och de behållna tillgångarna utskiftas bland aktieägarna. Likvidationen innebär inte i och för sig en upplösning av bolaget. Även under likvidationen är bolaget ett bestående rättssubjekt där visserligen styrelsen ersatts av likvidatorer men bolagsstämman och revisorerna fungerar fortfarande. Bolagsorganens rättigheter och skyldigheter är i stora delar desamma som förut, fastän deras uppgifter naturligtvis har förändrats och begränsats eftersom syftet med likvidationen är att avveckla bolagets verksamhet och göra det färdigt för upplösning. Därefter får det under likvidationen inte ske någon vinstutdelning, ökning eller nedsättning av aktiekapitalet eller emission av skuldebrev enligt 5 kap. och som regel inte heller någon ändring av bolagsordningen. Bolagets upplösning bildar slutpunkten i likvidationsförfarandet.

Som nämnts kvarstår i förslaget vissa väsentliga olikheter i förhållande till ABL. I förslaget behålls kravet på kvalificerad majoritet vid beslut om frivillig likvidation. Reglerna om skyldighet att träda i likvidation (tvångslikvidation) är alltjämt strängare för bankbolag än för allmänna aktiebolag. Enligt 2 § ges också ett bankbolag en kortare frist att undgå en likvidation

p.g.a. att delar av aktiekapitalet gått förlorat.

Utredningen har inte efterbildat ABL:s regler om likvidation när en aktieägare genom missbruk av sitt inflytande i bolaget medverkat till överträdelse av aktiebolagslagen och bolagsordningen. En sådan bestämmelse har inte ansetts nödvändig på grund av bankinspektionens tillsyn över bankbolagen. Inte heller har bestämmelsen i 13 kap. 18 § ABL om registreringsmyndighetens befogenhet att från registret avföra bolag som kan antas ha upphört med sin verksamhet efterbildats. Detsamma gäller bestämmelsen i 13 kap. 15 § tredje stycket ABL om att likvidationen skall läggas ned och bolaget anses upplöst om bolaget visar sig sakna tillgångar som täcker likvidationskostnaderna.

Enligt gällande BL är den enda möjligheten för ett bankaktiebolag att klara sig undan ett likvidationshot att aktieägarna skjuter till kapital. Utredningen har funnit att aktieägartillskott i de flesta fall är ett orealistiskt alternativ för det bankaktiebolag som vill undgå likvidation. I princip bör ett bankaktiebolag ha samma möjligheter som ett allmänt aktiebolag att förhindra en likvidation. Om bankbolaget inför bankinspektionen kan presentera ett förslag som snabbt kommer att fylla bristen i aktiekapitalet, bör inspektionen kunna ge bankbolaget en sådan frist som krävs för att förslaget skall kunna genomföras. Utöver genom aktieägartillskott skall ett bankbolag enligt förslaget kunna fylla bristen i aktiekapitalet t.ex. genom en nyemission, vid vilken aktierna tecknas till överkurs, eller genom en nedsättning av aktiekapitalet och en därpå följande nyemission.

I 18 § ges - på sätt även ABL föreskriver - ett bankaktiebolag som trätt i likvidation möjlighet att under vissa förutsättningar besluta om likvidationens upphörande och verksamhetens återupptagande. För verkställighet av ett sådant beslut krävs bankinspektionens tillstånd.

Enligt gällande BL utses likvidatorerna av bolagsstämman (123 §). Om ett bankaktiebolag, som trätt i likvidation, sedermera befinnes sakna behöriga likvidatorer skall sådana utses av rätten (126 §). Bankinspektionen har enligt 158 § 1 mom. första stycket BL rätt att förordna ett ombud som skall närvara vid likvidatorernas sammanträden. Därigenom ges det allmänna insyn i likvidationsförfarandet. Enligt gällande ABL skall den som beslutar om ett aktiebolags likvidation utse en eller flera likvidatorer. Bolagsstämman utser således likvidatorer både i de fall då det är fråga om en helt frivillig likvidation och när stämman beslutar om likvidation sedan skyldighet att träda i likvidation inträtt. I de fall som rätten beslutat om likvidation utser rätten likvidatorer. ABL:s regler om utseende av likvidatorer har nyligen ändrats (SFS 1983:453). Departementschefen motiverar ändringen (prop. 1982/83:139 sid. 10) på följande sätt.

> Hur en likvidation genomförs är självfallet ofta av stor betydelse för bolagets borgenärer. Från borgenärssynpunkt är det därför väsentligt att likvidatorn är en sakkunnig och i övrigt lämplig person som står fri i förhållande till bolagets ägare och tidigare ledning. Med hänsyn härtill kan det övervägas att föra in särskilda kompetenskrav i ABL. Detta skulle emellertid enligt min mening utgöra en stelbent lösning och det är också osäkert hur långt den skulle leda. En bättre ordning är att rätten alltid skall utse likvidator. Härmed får man enligt min uppfattning tillräckliga garantier för att endast lämpliga personer utses för uppdraget. I de fall där rätten redan nu tillsätter likvidator utses också undantagslöst personer som fyller de högt ställda kvalifikationer som gäller för konkursförvaltare (se 44 § konkurslagen, 1921:225).

I bankaktiebolagen föreligger alltid risk för en konflikt mellan å ena sidan ägarnas intressen och å andra sidan insättarnas intressen. Banklagstiftningen syftar bl.a. till att garantera att insättarnas intressen inte träds för när genom beslut av bankbolagets ägare. Intressekonflikten kan bli särskilt uttalad i de fall då skyldighet för bankbolaget att träda i likvidation föreligger. Det föreligger därför enligt utredningens mening särskilt starka skäl för att välja en lösning som garanterar att insättarnas intressen bevakas i likvidationsförfarandet. De skäl som har åberopats till stöd för ändringen i ABL gäller alltså enligt utredningens mening även bankbolagen. Utredningen har emellertid ansett att det är mer ändamålsenligt att likvidatorerna i ett bankbolag utses av bankinspektionen och inte av rätten.

De kvalifikationskrav som man bör ställa på en likvidator i ett bankaktiebolag är nämligen större än de som en vanlig likvidator kan uppfylla. En god kännedom om bankverksamhetens speciella förhållanden utgör en förutsättning för att likvidatorn skall kunna fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. Det får förutsättas att bankinspektionen bättre än de allmänna domstolarna har kännedom om personer som är lämpliga för sådana uppdrag.

I gällande BL (132 §) meddelas regler för det fall att det under likvidationen uppkommer ovisshet om bankaktiebolagets ställning är sådan, att konkursanledning föreligger. Genom dessa regler möjliggörs för likvidatorerna att frita sig från ansvarighet för den fortsatta likvidationen när ovisshet är för handen i omnämnda avseende. Reglerna i denna paragraf har inte förts över till förslaget. Någon motsvarighet till dessa regler finns inte i ABL. Likvidatorerna har utan denna särskilda bestämmelse möjlighet att kalla till bolagsstämma.

5.2.13.1 Frivillig likvidation

1 § Bolagsstämman kan besluta att bankaktiebolaget skall träda i likvidation.

I andra fall än i 2 och 4 §§ sägs är ett beslut om likvidation inte giltigt med mindre samtliga aktieägare förenat sig om detta eller beslutet fattats på två på varandra följande stämmor och på den sista stämman biträtts av minst två tredjedelar av samtliga röstande. Om det för giltighet av beslutet i bolagsordningen är bestämt ytterligare något villkor, skall det gälla. Bolagsstämman kan besluta att likvidationen skall inträda en viss senare dag.

Även om bolagsordningen skulle föreskriva kvalificerad majoritet för beslut om likvidation, fattas ett sådant beslut med enkel majoritet, när det föreligger grund för tvångslikvidation enligt 2 eller 3 §. När en sådan grund föreligger har beslutet omedelbar verkan.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 1 § ABL samt 118 § BL.

Liksom enligt gällande lag skall det normalt ankomma på bolagsstämman att fatta beslut om likvidation. Detta gäller både när bankbolaget utan att vara skyldigt till det önskar träda i likvidation (frivillig likvidation) och när bankbolaget av anledning som anges i lagen eller bolagsordningen tvångsvis skall försättas i likvidation (tvångslikvidation). När anledning till tvångslikvidation föreligger, men bolagsstämman inte beslutar om likvidation, skall enligt 2 och 4 §§ rätten besluta om likvidation.

I 9 kap. 8 § andra stycket finns bestämmelser om hur kallelse skall utfärdas

till den bolagsstämma som skall behandla frågan om bolagets försättande i likvidation.

Enligt BL gäller olika majoritetsregler beroende på om grund för tvångslikvidation föreligger eller inte. För giltighet av bolagsstämmans beslut om frivillig likvidation krävs enligt gällande lag att samtliga aktieägare förenat sig om detta eller att beslutet fattats på två på varandra följande stämmor och på den sista stämman biträtts av minst 2/3 av samtliga röstande. Om det föreligger grund för tvångslikvidation, uppställer emellertid gällande lag inga särskilda regler om röstpluralitet utan enkel majoritet är tillräcklig. Dessa regler överensstämmer med vad som tidigare gällde enligt 1944 års ABL.

Enligt ABL kan ett beslut om frivillig likvidation fattas med enkel majoritet. En minoritet i ett allmänt aktiebolag kan således inte framtvinga att bolaget fortsätter verksamheten. Skulle bolagsordningen kräva kvalificerad majoritet för beslut om likvidation, skall detta givetvis gälla, om inte grund för tvångslikvidation föreligger. I sådant fall räcker enkel majoritet.

Utredningen har inte funnit skäl att beträffande dessa majoritetsregler anpassa BL till ABL. Likvidation av en bank bör inte kunna beslutas av en tillfällig majoritet. Reglerna i BL om tvångslikvidation är i förhållande till ABL:s motsvarande regler betydligt strängare och grund för tvångslikvidation inträder oftast tidigare i ett bankaktiebolag. Om det föreligger grund för tvångslikvidation i ett bankaktiebolag räcker det med enbart enkel majoritet. I paragrafens *andra stycke* behålls således de gällande bestämmelserna dvs. att beslut om frivillig likvidation är giltigt endast om samtliga aktieägare förenat sig om detta eller om beslutet fattats på två på varandra följande stämmor och på den sista stämman biträtts av minst 2/3 av samtliga röstande.

Vid frivillig likvidation finns möjlighet att föreskriva att bolaget skall träda i likvidation viss senare dag. Denna bestämmelse fyller ett praktiskt behov då det t.ex. kan vara lämpligt att likvidationen skall inträda i och med räkenskapsårets utgång. Någon bestämmelse om den tid efter beslutet om likvidation som likvidationen senast skall inträda har inte tagits upp i förslaget. Det ligger i sakens natur att uppskovet inte får göras för långt. Utan särskilda skäl bör tiden inte kunna utsträckas längre än till nästa räkenskapsår.

Ett beslut om tvångslikvidation, vilket undantagslöst fattas med enkel majoritet, får enligt *tredje stycket* alltid omedelbar verkan. Någon möjlighet att i detta fall föreskriva att bolaget skall träda i likvidation viss senare dag ges således inte.

5.2.13.2 Tvångslikvidation

2 § Det åligger styrelsen i ett bankaktiebolag att ofördröjligen upprätta en särskild balansräkning så snart det finns skäl att anta att bankbolagets eget kapital understiger nio tiondelar av det registrerade aktiekapitalet. Visar balansräkningen att så är fallet, skall styrelsen snarast möjligt till bolagsstämman hänskjuta frågan om bolaget skall träda i likvidation. Den närmare tidpunkten för bolagsstämmans hållande skall bestämmas gemensamt med bankinspektionen. Minst en vecka före stämman skall styrelsen till bankinspektionen sända in balansräkningen samt ett särskilt yttrande av

revisorerna över denna. Vidare skall styrelsen inom samma tid hos bolaget hålla de nämnda handlingarna tillgängliga för aktieägarna. Handlingarna skall läggas fram på stämman. Godkänns inte på stämman en balansräkning avseende ställningen vid tiden för stämman som utvisar att det egna kapitalet uppgår till det registrerade aktiekapitalet, skall styrelsen, om inte bolagsstämman beslutar att bolaget skall träda i likvidation, hos rätten ansöka att bolaget försätts i likvidation. En sådan ansökan kan även göras av en styrelseledamot eller en aktieägare. Anmälan till rätten om samma förhållanden kan göras av bankinspektionen.

Om en ansökan eller en anmälan enligt första stycket görs, förordnar rätten att bolaget skall träda i likvidation, om det inte under ärendets handläggning i tingsrätten styrks att en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.

Vid beräkningen av det egna kapitalets storlek skall inom linjen en post tilläggas som utvisar den ökning av tillgångarnas sammanlagda värde som skulle följa, om de redovisades till försäljningsvärdet med avdrag för de förväntade försäljningskostnaderna. Beträffande sådana anläggningstillgångar, som undergår en fortlöpande värdeminskning gäller dock att de tas upp till anskaffningsvärdet minskat med erforderliga avskrivningar och nedskrivningar, om ett högre värde erhålls genom detta.

Paragrafen, som motsvarar 13 kap. 2 § första-tredje styckena ABL och 120 § första, andra och fjärde styckena BL, reglerar tvångslikvidation när viss del av aktiekapitalet gått förlorat.

För bankaktiebolagen vidhålls jämfört med de allmänna aktiebolagen de betydligt strängare reglerna om skyldighet att träda i likvidation. BL aktualiserar frågan om tvångslikvidation redan då aktiekapitalet gått förlorat med 1/10, medan ABL föreskriver att 2/3 av aktiekapitalet skall ha gått förlorat innan det jämförliga tvångsläget inträder. Enligt en nyligen beslutad ändring i ABL är ett allmänt aktiebolag skyldigt att träda i likvidation om hälften av aktiekapitalet har gått förlorat (SFS 1983:453). Det strängare kravet i BL motiveras av omtanken om insättarna. Dessa har ju inte någon särskild säkerhet för sina fordringar. Deras ställning skulle därför direkt kunna äventyras, om verksamheten fick fortgå även sedan den visat sig föranleda sådana förluster som måste täckas med avsevärda delar av aktiekapitalet.

Om det finns anledning att anta att bankbolaget gjort sådana förluster att 1/10 av aktiekapitalet gått förlorat, skall styrelsen enligt gällande BL ofördröjligen upprätta en balansräkning. Visar balansräkningen att 1/10 av aktiekapitalet gått förlorat skall styrelsen efter det att revisorerna yttrat sig över balansräkningen ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma. I förslaget behålls i *första stycket* i huvudsak de nu gällande bestämmelserna men med det undantaget att den närmare tidpunkten för stämman skall bestämmas gemensamt med bankinspektionen. Denna ändring av bestämmelsen bör ses mot den bakgrunden att inspektionen på ett tidigt stadium och redan innan situationen är så akut att en eventuell tvångslikvidation är för handen, måste antas vara väl informerad om bankens problem. Banken har t.ex. dessförinnan inte kunnat efterleva de krav på kapitaltäckning som uppställs i BL. Innan dessa problem blir för allmänheten kända genom ett kungörande om kallelse till stämma, bör bankinspektionen tillsammans med banken ges en frist som möjliggör t.ex. en rekonstruktion av bolaget så att

likvidationstvånget upphör. Som framgår nedan skall bankbolaget kunna undgå en likvidation också på annat sätt än genom aktieägartillskott, något som enligt gällande lag är den enda möjligheten för att få bristen fylld. Bankinspektionen bör således kunna skjuta upp stämman endast om förutsättningarna för att undgå likvidation bedömes goda. Någon längre frist bör det inte vara frågan om.

Om inte den ordinarie stämman är nära förestående, måste styrelsen sammankalla en extra stämma för att behandla frågan. Är inte bristen i aktiekapitalet fylld redan vid stämmans hållande skall styrelsen, om inte stämman beslutar om likvidation, hos rätten ansöka att bolaget försätts i likvidation. Enligt såväl gällande BL som förslaget måste hela bristen i aktiekapitalet således vara fylld.

I ABL mjukades motsvarande regler upp högst väsentligt. Två tredjedelar av aktiekapitalet kunde gå förlorat innan tvångslikvidationsgrund förelåg. Bolagsstämman gavs möjlighet att uppskjuta ett beslut om likvidation till nästa ordinarie bolagsstämma. Om det vid denna tidpunkt visade sig att det egna kapitalet uppgick till halva aktiekapitalet förelåg ej längre någon grund för likvidation. Likvidationsreglerna har skärpts avsevärt för de allmänna aktiebolagen. Erfarenheterna har visat att ekonomisk brottslighet ofta kommer till stånd med hjälp av aktiebolag som har otillräckligt eget kapital. Ett sätt att försvåra förutsättningarna för sådan brottslighet ansågs vara att skärpa reglerna om tvångslikvidation vid kapitalförlust. Enligt denna senaste ändring inträder skyldighet att upprätta likvidationsbalansräkning när mer än halva aktiekapitalet gått förlorat. Vidare skall hela förlusten täckas inom en kortare tid efter det att likvidationsbalansräkningen upprättats. Tidsfristen har fastställts till åtta månader.

Även om ABL:s likvidationsregler skärpts i vissa avseenden finner utredningen det inte vara försvarligt att i detta avseende anpassa BL till ABL. Ett bankaktiebolag bör således inte utan att grund för tvångslikvidation föreligger få ha en så stor brist i aktiekapitalet som ett allmänt aktiebolag tillåts ha. Inte heller bör ett bankaktiebolag ges samma respit som ett allmänt aktiebolag för att täcka bristen i aktiekapitalet. I och för sig torde ett bankaktiebolag inte kunna hamna i en situation med en så stor brist i aktiekapitalet. Dessförinnan bör bankbolaget ha kommit i konflikt med bl.a. kapitaltäckningsreglerna.

Sammanfattningsvis har utredningen kunnat konstatera att förutsättningarna att undgå en likvidation genom aktieägartillskott är mycket små för bankaktiebolag, som oftast har ett mycket spritt ägande. För att ge bankbolagen andra möjligheter att förhindra en likvidation har bankinspektionen enligt förslaget givits rätt att förlänga fristen för hållande av den bolagsstämma vid vilken beslut om likvidation skall fattas. Visar den av styrelsen upprättade balansräkningen att bolagets eget kapital understiger nio tiondelar av det egna aktiekapitalet, skall som tidigare nämnts styrelsen omedelbart underrätta bankinspektionen om detta för att de i samråd skall bestämma den närmare dagen för stämman. Har styrelsen vid denna tidpunkt förslag på hur bristen i aktiekapitalet skall kunna fyllas, bör styrelsen samtidigt presentera detta förslag för inspektionen. Denna har då att mot bakgrund av de föreliggande omständigheterna bedöma förslagets bärkraft och även bedöma hur snabbt bristen kan komma att fyllas genom

den föreslagna åtgärden. Vad som bankinspektionen kommit fram till vid denna bedömning bör sedan ligga till grund för prövningen av frågan om tidpunkten för bolagsstämman kan skjutas fram i tiden. De åtgärder som här kan komma i fråga är förutom de redan nämnda – aktieägartillskott och rekonstruktion av bolaget – t.ex. en nyemission, vid vilken aktierna tecknas till överkurs, eller en nedsättning av aktiekapitalet och en därpå följande nyemission.

Vad gäller aktieägartillskotten grundar dessa inte något slags utvidgad aktieägarrätt, eftersom det inte är fråga om någon form av aktiekapitalökning. I 121 § BL finns emellertid intaget bestämmelser om ersättning av vinstmedel åt tillskjutande aktieägare. Dessa bestämmelser har inte tagits upp i förslaget. Alltjämt gäller dock att aktieägare som på detta sätt tillskjutit medel kan ersättas av vinstmedel. Sådan ersättning utgår efter vad som har avtalats mellan banken och aktieägarna.

Så länge det inte förekommer någon vinst i rörelsen, bör bankbolaget redovisa aktieägarnas återbetalningsanspråk inom linjen. Blir fråga om likvidation på grund av aktiekapitalförlust aktuell på nytt och har tidigare tillskott ännu ej betalats tillbaka skall dessa återbetalningsanspråk inte medtas bland skulderna i den balansräkning som skall upprättas enligt förevarande paragraf.

Enligt första stycket sista punkten kan ansökan om tvångslikvidation även göras av en styrelseledamot eller en aktieägare. Vidare kan anmälan om förhållandena göras av bankinspektionen. Dessa bestämmelser överensstämmer med gällande lag. Enligt ABL har även revisor rätt att ansöka om tvångslikvidation, då bl.a. erfarenheten visat att styrelsen inte sällan underlåtit att lämna en sådan ansökan. För bankbolagen synes det inte motiverat att ge revisorerna denna initiativrätt. Bankinspektionen förutsätts kunna utöva denna kontroll.

När ansökan eller anmälan enligt första stycket har gjorts, skall rätten enligt *andra stycket* förordna att bolaget skall träda i likvidation, om det inte under ärendets handläggning i tingsrätten styrks, att en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman. Bolaget kan alltså – som en nyhet – undgå tvångslikvidation genom att under ärendets handläggning i tingsrätten förebringa bevisning om att likvidationsanledningen upphört.

Beräkningen av bristen skall enligt *tredje stycket* ske på grundval av en balansräkning som upprättats enligt vanliga regler. I likhet med ABL föreskrivs i förslaget dock vissa modifikationer. Dessa avser att förhindra att ett bankbolag tvingas i likvidation i fall då det har dolda reserver av sådan storlek att det i verkligheten inte föreligger ekonomisk grund för tvångslikvidation. Bolaget skall alltså till de i balansräkningen enligt vanliga regler redovisade tillgångarna inom linjen lägga en post som motsvarar skillnaden mellan tillgångarnas redovisade värde och deras försäljningsvärde efter avdrag för försäljningskostnader. Beträffande sådana anläggningstillgångar som undgår fortlöpande värdeminskning skall värdet dock tas upp till anskaffningskostnaderna minskade med erforderliga av- och nedskrivningar, om det därigenom erhålls ett högre värde. Den kapitalökning som sålunda skall redovisas inom linjen skall göras såväl vid det tillfälle då bolagsstämman prövar frågan om likvidationen som då rätten prövar frågan.

3 § Om inte styrelseledamöterna fullgör vad som åligger dem enligt 2 § första stycket, svarar de och andra som med vetskap om detta handlar på bankaktiebolagets vägnar solidariskt för bolagets uppkommande förbindelser. Ett sådan ansvar inträder även för de aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt 2 § första stycket, med vetskap om detta deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. Denna ansvarighet gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan hänskjutits till rättens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 2 § fjärde stycket ABL och 124 § BL. I paragrafen har tagits in bestämmelser om personligt ansvar för styrelseledamöter och aktieägare för bolagets förpliktelser i vissa fall. Bestämmelserna är i huvudsak oförändrade i jämförelse med gällande lag.

4 § Rätten skall förordna att bankaktiebolaget skall träda i likvidation, om
1. rörelsen inte öppnats inom ett år från bolagets bildande,
2. bolagets hela rörelse har överlåtits,
3. regeringen har förklarat oktrojen förverkad, eller
4. bolaget är försatt i konkurs som avslutats med överskott och bolagsstämman inte inom föreskriven tid har fattat beslut om likvidation enligt 19 §.

Beslut om likvidation meddelas dock ej, om det styrks att likvidationsgrunden upphört under ärendets handläggning i tingsrätten.

Frågor om likvidation enligt första stycket prövas på anmälan av bankinspektionen eller på ansökan av styrelsen, styrelseledamot eller aktieägare. I det fall som avses i första stycket 4 prövas frågan på ansökan även av en borgenär eller någon annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda bolaget.

I paragrafen, som motsvaras av 13 kap. 4 § ABL samt 119 § första stycket och 145 § BL, upptas övriga likvidationsgrunder enligt denna lag.

Enligt *första stycket* p 1-3 skall bolaget träda i likvidation om inte rörelsen öppnats inom ett år från bolagets bildande eller om bolagets hela rörelse har överlåtits. Vidare skall bolaget träda i likvidation om regeringen förklarar oktrojen förverkad. Dessa likvidationsgrunder förekommer i gällande lag. Eftersom oktroj enligt förslaget alltid skall beviljas tills vidare har den likvidationsgrunden att meddelad oktroj gått till ända utan att ny oktroj beviljats, fått utgå.

Enligt *första stycket* p 4 skall bolaget träda i likvidation om bolaget är försatt i konkurs och denna avslutas med överskott. Ytterligare bestämmelser om detta finns i 19 § andra stycket, som föreskriver att bolagsstämman i ett sådan fall beslutar om likvidation. Underlåter emellertid bolagsstämman att fatta ett sådant beslut inom en månad från det konkursen avslutades, blir bestämmelserna i denna paragraf tillämpliga.

I ABL upptas andra likvidationsgrunder, såsom att bolaget saknar behörig styrelse eller verkställande direktör eller att bolaget inte sänt in årsredovisning för något av de senaste två räkenskapsåren. Bankinspektionen har till uppgift att bl.a. kontrollera att sådana förhållanden inte uppstår i bankbolag. Om detta skulle inträffa kan oktrojen förklaras förverkad för bankbolaget och detta utgör då en grund för likvidation. En annan likvidationsgrund som finns upptagen i ABL men inte i förslaget är att likvidationsskyldighet föreligger enligt bolagsordningen.

Även om likvidationsgrund enligt första stycket föreligger när ärendet

anhängiggörs hos rätten kan bolaget enligt *andra stycket* undgå likvidation genom att visa att likvidationsanledningen upphört under ärendets handläggning i tingsrätten.

Enligt *tredje stycket* prövar rätten inte frågan om tvångslikvidation enligt förevarande paragraf ex officio utan endast på anmälan av bankinspektionen eller på ansökan av behörig sökande. Behörig sökande är styrelsen, styrelseledamot och aktieägare. I fall som avses i första stycket punkt 4 får ansökan också göras av en borgenär eller någon annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda bolaget.

5.2.13.3 Förfarandet hos rätten

5 § Görs ansökan eller anmälan som avses i 2 eller 4 § skall rätten genast kalla bolaget, bankinspektionen samt de aktieägare och de borgenärer som vill yttra sig i ärendet att inställa sig för rätten på en bestämd dag, då frågan om skyldighet för bolaget att träda i likvidation skall prövas. Kallelsen skall delges bolaget, om det kan ske på något annat sätt än enligt 15-17 §§ delgivningslagen (1970:428). Kallelsen skall kungöras genom rättens försorg i Post- och Inrikes Tidningar minst två och högst fyra månader före inställelsedagen.

Paragrafen överensstämmer med 13 kap. 5 § ABL och motsvaras av 120 § tredje stycket BL.

Bestämmelserna i 5 och 6 §§ gäller domstolsförfarandet i ärenden rörande tvångslikvidation enligt 2 eller 4 §. I övrigt är lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden tillämplig på sådana ärenden.

Görs ansökan eller anmälan om tvångslikvidation enligt 2 eller 4 §, skall rätten genast kalla bolaget, bankinspektionen samt aktieägarna och borgenärerna. Kallelsen skall delges bolaget, såvida det finns upplysning om någon med vilken delgivning kan ske, samt kungöras genom rättens försorg i Post- och Inrikes Tidningar minst två och högst fyra månader före inställelsedagen.

Med hänsyn till likvidationsfrågans betydelse för aktieägare och borgenärer i allmänhet bör kungörelseförfarande ske i dessa fall. Orden "delges bolaget" innebär en anpassning till terminologin i delgivningslagen (1970:428). Såvitt gäller bolaget innebär alltså bestämmelsen ett krav på att bolaget skall bevisligen ha delgivits kallelse till förhandlingen inför rätten. Härvid kommer i första hand 3, 9 och 13 §§ delgivningslagen att bli tillämpliga. Kan bolaget inte delges enligt nämnda lagrum, skall emellertid i stället för vad som sägs i delgivningslagen om kungörelsedelgivning bestämmelsen i förevarande paragraf om kungörelse äga tillämpning. Sådan kungörelse skall under alla förhållanden utfärdas. Den har primärt till syfte att utan personlig delgivning kalla bolagets aktieägare och borgenärer till förhandlingen. Kungörelsen får emellertid också under den nyss angivna förutsättningen ersätta bevislig delgivning med bolaget.

Av lagtexten framgår att frågan om likvidationsskyldighet skall prövas på grundval av vad som framkommer vid inställelsen på den utsatta dagen. Någon möjlighet att besluta om uppskov för att avgöra ärendet vid ett senare tillfälle finns alltså inte.

6 § Har sökanden haft kostnader för delgivning eller kungörelse samt för expeditioner i ärendet enligt 2 eller 4 §, skall dessa betalas av bankaktiebolagets medel, om bolaget

förpliktas träda i likvidation eller om rätten i annat fall finner det skäligt. När en anmälan gjorts av bankinspektionen, skall dessa kostnader betalas av bankbolaget.

Paragrafen, som motsvaras av 13 kap. 6 § ABL och 122 § BL, ger sökanden och bankinspektionen rätt till ersättning ur bolagets medel för vissa kostnader i samband med likvidationsförfarandet. ABL:s bestämmelse att statsverket skall ersätta dessa kostnader om bolagets medel ej förslår har inte medtagits i förslaget. Trots att denna regel finns i BL har utredningen funnit att en sådan bestämmelse torde sakna praktisk betydelse.

5.2.13.4 Genomförandet av likvidationen

7 § Bolagsstämman eller den domstol, som fattar beslut att bankaktiebolaget skall träda i likvidation, skall genast till bankinspektionen anmäla likvidationsbeslutet för registrering. Bankinspektionen skall därvid utan dröjsmål utse två eller flera likvidatorer. Dessa träder i styrelsens ställe och har i uppgift att genomföra likvidationen.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 13 kap. 7 § första–tredje styckena ABL och motsvaras av 119 § första stycket, 123 § första och andra styckena, 126 § första stycket och 127 § första meningen BL.

Enligt gällande BL utses likvidatorerna av bolagsstämman, eller i visst fall, av allmän domstol. I paragrafen föreslås som en nyhet att likvidator i ett bankaktiebolag alltid skall utses av bankinspektionen. Motiven för detta förslag har redovisats i inledningen av detta kapitel.

Förordnandet av likvidatorer bör ske snabbt. Eftersom dessa skall utses av annan än den som fattar beslut om likvidationen, kan det befaras att en viss tidsutdräkt kan komma att uppstå. Riskerna härför bör emellertid inte överdrivas. Det får anses som uteslutet att en bank försätts i tvångslikvidation utan att bankinspektionen lång tid dessförinnan har uppmärksammats på bankens svårigheter med bl.a. att tillgodose kapitaltäckningskravet i 7 kap. 7 §. Om bankbolaget beslutar om frivillig likvidation bör det inte vara lika angeläget att snabbt utse likvidatorer och om så ändå skulle vara fallet kan bankinspektionen i förväg underrättas om det tilltänkta beslutet.

Likvidatorerna skall ha i uppgift att genomföra likvidationen. Givetvis skall därvid tillses att samtliga berörda parters intressen tillgodoses såvitt möjligt. Särskilt viktigt är att insättarnas intressen bevakas och att likvidationen om möjligt genomförs utan förluster för dessa. Det är angeläget att likvidatorerna besitter tillräcklig kunskap och erfarenhet och står fria i förhållande till den tidigare ledningen och aktieägarna. Det kan tänkas förekomma fall där likvidationen utgör ett led i en företagsrekonstruktion eller omstrukturering. I sådant fall kan det finnas skäl att tillmötesgå bankbolagets önskemål om att till likvidatorer utse personer som är väl förtrogna med förhållandena i den berörda banken. Det ankommer på bankinspektionen att bedöma i vilka fall en sådan begäran skall efterkommas.

ABL stadgar att en eller flera likvidatorer skall utses. Likvidatorerna skall överta arbetet från styrelseledamöterna, vilka i ett bankbolag måste vara minst fem till antalet. Vidare måste bankbolagets firma tecknas av minst två personer i förening (8 kap. 14 §). Mot bakgrund härav bör för bankbolagens

del uppställas ett krav på att likvidatorerna skall vara minst två till antalet.

Bestämmelserna i 158 § 1 mom. BL om bankinspektionens rätt att utse god man med uppgift att kontrollera likvidatorernas förvaltning har inte överförts till förslaget, eftersom bankinspektionen föreslås alltid utse likvidatorerna.

När likvidationen inträder övergår ledningen av bolaget från styrelsen till likvidatorerna. Likvidatorerna utses att genomföra hela likvidationen och tillsätts inte som styrelseledamöterna för viss tid. Antalet likvidatorer – utöver två – får bestämmas efter vad bankinspektionen finner lämpligt. Även suppleanter kan utses.

Paragrafen förutsätter att endast den som utsett likvidatorerna kan entlediga dem. Bolagsstämman kan alltså inte entlediga en likvidator. Aktieägare eller andra intressenter kan med angivande av skäl hos inspektionen begära att en likvidator entledigas och att en annan utses i hans ställe.

Bolagsstämman eller den domstol som beslutar om likvidation har skyldighet att genast anmäla beslutet för registrering. Anmälan gör det möjligt för bankinspektionen att kontrollera att likvidationsbeslutet stämmer med BAL och bolagsordningen. Vidare initierar anmälan inspektionen som ovan nämnts att utse likvidatorer.

8 § Bestämmelserna i denna lag om styrelse och styrelseledamöter skall tillämpas på likvidatorer, i den mån något annat inte följer av detta kapitel.

Ett uppdrag att vara revisor upphör inte genom att bolaget träder i likvidation. Bestämmelserna i 10 kap. skall tillämpas under likvidationen. Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande huruvida enligt revisorernas mening likvidationen onödigt fördröjs.

Paragrafen överensstämmer med 13 kap. 7 § fjärde och femte styckena ABL och motsvaras av 128 och 134 §§ BL.

Enligt *första stycket* likställs likvidatorerna med styrelseledamöter, om något annat inte följer av bestämmelserna i detta kapitel. Att likvidatorerna har andra uppgifter än styrelsen framgår av 12 §. Av bestämmelserna i detta stycke jämförda med 8 kap. följer bl.a. att likvidatorerna är underkastade behörighetsvillkoren enligt 8 kap. 3 § och jävsreglerna i 8 kap. 13 §, 8 kap. 11 § om sammanträden m.m. skall tillämpas. Vidare har likvidatorerna rätt att gemensamt företräda bolaget och förordna firmatecknare m.m. 8 kap. 14–15 §§. Likvidatorernas ansvar regleras enligt 12 kap. 5 § och 15 kap. 1 och 4 §§. Reglerna om talan för bolaget mot styrelseledamöter gäller även beträffande talan mot likvidatorerna.

Om suppleanter utses, gäller för dessa i tillämpliga delar samma regler som för likvidatorer, jfr 8 kap. 1 § femte stycket.

Enligt *andra stycket* skall det förhållandet att bolaget träder i likvidation inte beröra ett uppdrag att vara revisor.

Enligt gällande lag upphör revisorernas uppdrag när bolaget träder i likvidation, men i deras ställe inträder av bolagsstämman utsedda likvidationsrevisorer. För dessa gäller i stort sett samma regler som för revisorerna. I överensstämmelse med ABL föreslås här emellertid att de ordinarie revisorerna, som kan antas vara väl insatta i bolagets förhållanden, fortsätter

sin verksamhet under likvidationen. Något val av nya revisorer fordras därför inte, om inte de nuvarande revisorernas mandattid gått ut. Naturligtvis finns det inte något hinder mot att de gamla revisorerna entledigas och nya utses, om det skulle finnas önskvärt.

Revisorernas kontroll över likvidatorernas förvaltning är densamma som deras kontroll över styrelsens förvaltning. För revisorerna, deras tillsättande och entledigande, mandattid och verksamhet skall 10 kap. gälla. De kvalifikationskrav som enligt 10 kap. 3 § gällde före likvidationen bör tillämpas även under denna. Särskilda uppgifter under likvidationen tillkommer revisorerna genom att de har att granska styrelsens redovisning enligt 10 § och likvidatorernas slutredovisning, 15 §.

Enligt sista punkten i detta stycke skall revisionsberättelsen innehålla uttalande huruvida enligt revisorernas mening likvidation onödigt fördröjs. Även om likvidatorerna utsetts av bankinspektionen utgör denna bestämmelse en garanti för att likvidatorernas arbete sker med den skyndsamhet som situationen kräver.

Bankinspektionen skall enligt 17 kap. 3 § utse en eller flera revisorer i bankbolaget. Detta förordnande upphör inte genom att bolaget går i likvidation. Inspektionens revisor kan alltså fortsätta sitt uppdrag under likvidationen. Bestämmelsen i 158 § 1 mom. fjärde stycket BL om en särskild av inspektionen utsedd likvidationsrevisor har därför blivit överflödig.

9 § I fråga om bolagsstämma under likvidation skall bestämmelserna i denna lag om bolagsstämma tillämpas, i den mån något annat inte följer av detta kapitel.

Paragrafen överensstämmer med 13 kap. 8 § ABL och motsvaras av 130 § BL.

Bolagsstämman skall under likvidationen fungera enligt samma regler som tidigare. Det betyder bl.a. att ordinarie bolagsstämma skall hållas inom den i 9 kap. 5 § angivna tiden med iakttagande även av närmare tidsangivelse, om sådan finns i bolagsordningen. Bolagsstämmans befogenheter begränsas dock av att den egentliga bolagsverksamheten har upphört. Sålunda kan bolagsstämman inte fatta giltiga beslut om vinstutdelning, ökning eller nedsättning av aktiekapitalet eller utgivande av konvertibla skuldebrev m.m. Bolagsstämman torde vidare vara förhindrad att besluta om ändringar i bolagsordningen. Att likvidationen ändå inte hindrar beslut om fusion anges i 14 kap. 1 § första stycket. Om bolagsstämmans befattning med frågan om ansvarsfrihet för likvidatorerna finns det bestämmelser i 14 §.

10 § När bankaktiebolaget trätt i likvidation skall styrelsen genast avge en redovisning för sin förvaltning av bolagets angelägenheter under den tid, för vilken redovisningshandlingarna inte förut lagts fram på bolagsstämma. Redovisningen skall läggas fram på bolagsstämma så snart det kan ske. Bestämmelserna om årsredovisning och revisionsberättelse skall tillämpas.

Om tiden även omfattar det föregående räkenskapsåret, skall en särskild redovisning, i moderbolag omfattande även koncernredovisning, avges för detta år.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 13 kap. 9 § ABL och motsvaras av 129 § BL.

När bolaget trätt i likvidation, skall enligt *första stycket* styrelsen genast

avge redovisning för sin förvaltning av bolagets angelägenheter under den tid, för vilken redovisningshandlingar inte förut lagts fram på en bolagsstämma. Redovisning skall läggas fram på bolagsstämma så snart det kan ske. Redovisningen skall göras upp enligt reglerna om årsredovisning. Bestämmelserna om årsredovisning och revisionsberättelse, om deras tillhandahållande och om handläggningen på stämman skall tillämpas. Det betyder att reglerna i 9 kap. 5 § och 8 § fjärde stycket, 10 kap. 9 § samt 11 kap. skall iakttas.

Reglerna om koncernredovisning förutsätter att koncernbolagen normalt har samma räkenskapsår. Koncernredovisningsreglerna kan i princip inte bli tillämpliga i fall som avses i förevarande paragraf, eftersom den redovisning som avses i paragrafen vanligtvis gäller endast del av räkenskapsår.

Omfattar tiden även föregående räkenskapsår, skall dock enligt *andra stycket* särskild redovisning, i moderbolag omfattande även koncernredovisning, avges för nämnda år.

11 § Likvidatorerna skall söka kallelse på bankbolagets okända borgenärer.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 10 § ABL och 131 § första stycket BL.

När ansökan om kallelse på okända borgenärer görs till tingsrätten skall likvidatorerna enligt 4 § andra stycket lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer samtidigt bifoga en förteckning över bolagets kända borgenärer och så vitt möjligt ange deras adress. Bland bankbolagets kända borgenärer ingår insättarna. Med hänsyn till det stora antalet insättare finns inte i gällande BL eller förslaget – till skillnad från i ABL – i lagtexten intaget ett krav på skyndsamhet, dvs. att likvidatorerna genast skall söka kallelse på bolagets okända borgenärer. Detta får emellertid inte uppfattas som ett avkall på det principiella kravet på skyndsamhet i förevarande sammanhang. Kallelseansökan bör således avges snarast möjligt.

Enligt 6 § lagen om kallelse på okända borgenärer är kallelsen på okända borgenärer preklusiv dvs. en okänd borgenär förlorar sin rätt att göra fordran gällande efter utgången av kallelsetiden. Denna är sex månader.

12 § Likvidatorerna skall så snart det kan ske genom försäljning på offentlig auktion eller på något annat lämpligt sätt förvandla bankaktiebolagets egendom till pengar, i den mån det behövs för likvidationen, samt betala bolagets skulder. Bolagets rörelse får fortsättas, om det behövs för en ändamålsenlig avveckling eller för att de anställda skall få skäligt rådrum för att skaffa sig nya anställningar.

Paragrafen överensstämmer med 13 kap. 11 § ABL och motsvaras av 133 § första stycket BL.

Likvidatorerna har rätt att relativt fritt bedöma när realisation skall ske. Bankaktiebolagets rörelse får sålunda fortsättas om det behövs för en ändamålsenlig avveckling. Rörelsen får emellertid inte fortsättas i samma omfattning som före likvidationsbeslutet. Sedan bolaget trätt i likvidation får inte likvidatorerna driva ny inlånings- och utlåningsverksamhet. En nyhet är emellertid att likvidatorerna i viss utsträckning har möjlighet att fortsätta rörelsen, om det behövs för att de anställda skall få skäligt rådrum att skaffa sig ny anställning. Även här är det dock fråga om ett inskränkt rörelsebegrepp.

Ett uppskov med avvecklingen får inte bli alltför långvarigt med hänsyn till syftet med själva likvidationsförfarandet, jfr. även 8 § andra stycket.

I 133 § andra stycket BL krävs för försäljning under hand samtycke av ett av bankinspektionen förordnat ombud. Denna bestämmelse infördes i BL efter förebild av reglerna om god man i 1944 års ABL. Varken i ABL eller i förslaget har dessa bestämmelser upptagits. I stället anges i förevarande paragraf att egendomens försäljning skall ske på offentlig auktion eller på något annat lämpligt sätt. Därigenom har man velat markera likvidatorernas skyldighet att noggrant överväga om en försäljning under hand - som tidigare krävde samtycke om ombudet/godemannen - är förmånligare för bolaget än en försäljning på offentlig auktion.

13 § Likvidatorerna skall för varje räkenskapsår avge en årsredovisning, som skall läggas fram på den ordinarie bolagsstämman för godkännande. I fråga om stämman och redovisningen skall 9 kap. 5 § andra stycket 1 och 2 samt 11 kap. 9 § tredje - femte styckena, 10 och 11 §§ inte tillämpas.

I balansräkningen tas det egna kapitalet upp i en post, varvid aktiekapitalet anges inom linjen, i förekommande fall fördelat på olika aktieslag.

Ingen tillgång får tas upp till ett högre värde än den beräknas inbringa efter avdrag för försäljningskostnaderna. Om en tillgång kan beräknas inbringa ett väsentligt högre belopp än det i balansräkningen upptagna värdet eller om för en skuld och en likvidationskostnad kan beräknas åtgå ett belopp som väsentligt avviker från den redovisade skulden, skall vid tillgångs- eller skuldposten det beräknade beloppet anges inom linjen.

Paragrafen överensstämmer med 13 kap. 12 § ABL och motsvaras av 136 och 138 §§ BL.

Enligt 8 § första stycket gäller beträffande likvidatorerna samma regler som beträffande styrelse, i den mån annat inte följer av detta kapitel. I enlighet därmed skall likvidatorerna enligt *första stycket* lägga fram årsredovisningen på den ordinarie bolagsstämman. Eftersom denna redovisning emellertid inte, såsom under bolagets normala verksamhet, skall ligga till grund för bestämmandet av vinst eller förlust och eventuellt för utdelning eller annan disposition av vinsten, krävs inte någon formlig fastställelse av balansräkningen och resultaträkningen, utan stämman skall endast godkänna eller inte godkänna årsredovisningen.

Däremot skall frågan om ansvarsfrihet åt likvidator tas upp till behandling och avgörande på den ordinarie bolagsstämma där årsredovisningen lagts fram. Liksom styrelsen framlägger således även likvidatorerna en årsredovisning som skall ha granskats av revisorerna. Att ansvarsfrihet kan beviljas likvidator i denna ordning är i likhet med ABL en nyhet i förhållande till gällande lag som i princip utgår från att ansvarsfrihet beviljas först när likvidationen är slutförd.

Redovisningens form under likvidationen skall vara densamma som före denna. Sålunda skall bl.a. resultaträkning ingå i redovisningen vilket inte krävs i gällande lag. Det är en fördel att årsredovisningen efter likvidationen har samma form som dessförinnan. Man får bl.a. en form för redovisningen som är välkänd både för den som skall upprätta den och för läsarna. Uppgifter om nedskrivningar samt om vinst eller förlust på avyttringar av bolagets tillgångar får en lämpligare form genom att dessa tas in i

resultaträkningen än, vilket sker enligt gällande lag, när de lämnas endast i en förvaltningsberättelse. Slutligen uppnås en överensstämmelse med bolagets redovisning före likvidationen. Den balansräkning som ingår i styrelsens slutredovisning enligt 10 § ger ingångsvärdena för redovisningen under likvidationen, varigenom aktieägarna får en möjlighet att överblicka alla förändringar i det egna kapitalet intill dess likvidationen avslutas. Av denna anledning har BL:s bestämmelse om skyldighet för likvidatorerna att upprätta en särskild ingående balansräkning inte upptagits i förslaget.

Från huvudregeln att årsredovisningen skall upprättas enligt samma regler som före likvidationen görs dock i första stycket undantag för några av föreskrifterna rörande innehållet i förvaltningsberättelsen. Uppgifter enligt 11 kap. 9 § tredje stycket om medeltalet under räkenskapsåret anställda eller om vissa löner behöver således inte lämnas. Förslag enligt fjärde stycket nämnda paragraf behöver inte heller upprättas. Vidare krävs inte någon kapitaltäckningsanalys enligt 11 kap. 9 § femte stycket. Inte heller blir de i 11 kap. givna reglerna rörande koncernförhållanden tillämpliga.

Av 8 § andra stycket framgår att reglerna om revision skall tillämpas även under likvidationen. Den i 17 kap. 6 § föreskrivna skyldigheten att till bankinspektionen sända in årsredovisning och revisionsberättelse gäller även den av likvidatorerna framlagda årsredovisningen jämte revisionsberättelsen.

Bankaktiebolaget får enligt *andra stycket* redovisa det egna kapitalet i en enda post, varvid aktiekapitalet anges inom linjen, i förekommande fall fördelat på olika aktieslag. Detta sammanhänger med att det, när bolaget är i likvidation, inte är nödvändigt att kunna urskilja utdelningsbara poster i balansräkningen. Någon uppdelning mellan fritt och bundet eget kapital behöver därför inte göras. Posten eget kapital framkommer såsom skillnaden mellan tillgångar och skulder. Uppgiften om aktiekapitalet har intresse för beräkningen av värdet på den andel av de behållna tillgångarna som ankommer på varje aktie.

Om likvidation pågår, finns det behov av särskilda balansvärderingsregler. Tillgångarna skall i regel avyttras vid likvidationen. De bör därför inte få tas upp till högre värde än det beräknade försäljningsvärdet efter avdrag för försäljningskostnaderna. Regeln om detta i *tredje stycket* första meningen har egentlig betydelse främst beträffande anläggningstillgångar. Nedskrivning skall sålunda i förekommande fall ske till detta maximivärde och denna nedskrivning, liksom förekommande justeringar av bokförda skulders värden, kommer till synes i resultaträkningen för det första likvidationsåret.

Till följd av det principiella förbudet att skriva upp värdet på anläggningstillgångar kan emellertid vissa tillgångar komma att tas upp till värden som understiger vad tillgångarna enligt likvidatorernas beräkning kan komma att inbringa vid en försäljning. Då det är av intresse för aktieägarna att snarast kunna åtminstone ungefärligen bedöma slutresultatet av likvidationen, föreskrivs i andra punkten att större övervärden av detta slag skall anges genom att det beräknade värdet uppges inom linjen. Därvid bör givetvis beaktas de tillkommande skattekostnader som kan bli aktuella om tillgångarna kan realiseras till de beräknade värdena, antingen så att värdena anges efter avdrag för skatt eller så att beräknad skatt tas upp inom linjen på skuldsidan.

För skuldernas del upptas en motsvarande informationsregel. Denna regel avser även likvidationskostnaderna. I möjligaste mån bör beloppet för återstående sådana kostnader uppskattas och tas upp bland skulderna i balansräkningen. Eftersom detta ibland kan möta svårigheter finns det enligt stycket möjlighet att lämna uppgifter om dessa kostnader inom linjen, vilket gör det lättare att ange deras storlek mer ungefärligt.

14 § När den i kallelsen på okända borgenärer bestämda inställelsedagen är förbi och alla kända skulder blivit betalda, skall likvidatorerna skifta bolagets behållna tillgångar. Om något skuldbelopp är tvistigt eller inte förfallet till betalning eller av någon annan orsak inte kan betalas, skall så mycket av bolagets medel behållas som kan behövas för denna betalning.

De aktieägare som vill klandra skiftet skall väcka talan mot bolaget senast tre månader efter det slutredovisningen lades fram på bolagsstämman.

Om en aktieägare inte har anmält sig för att lyfta vad han erhållit vid skiftet inom fem år efter det slutredovisning lades fram på bolagsstämman, har han förlorat sin rätt till detta. Är medlen i förhållande till de skiftade tillgångarna att anse som ringa, kan rätten på anmälan av likvidatorerna förordna att medlen skall tillfalla allmänna arvsfonden. I annat fall skall 17 § tillämpas.

Paragrafen överensstämmer med 13 kap. 13 § ABL och motsvaras av 139 § första stycket och 140 § tredje och fjärde styckena BL. Dessa senare paragrafer stämde i sin tur nästan helt överens med 163 och 164 §§ i 1944 års ABL.

När den i kallelsen på okända borgenärer utsatta inställelsedagen är förbi och alla kända skulder blivit betalda, skall enligt *första stycket* likvidatorerna skifta bolagets behållna tillgångar. Om något skuldbelopp är tvistigt eller inte är förfallet till betalning eller av annan orsak inte kan betalas, skall erforderliga medel hållas inne och återstoden skiftas.

Med uttrycken skifte och skifta åsyftas fastställande av vad som skall tillkomma varje aktieägare, inte det faktiska utlämnandet av skifteslotterna till aktieägarna. Detta utlämnande kan komma att dröja kortare eller längre tid beroende på när aktieägarna lyfter vad de erhållit.

Enligt *andra stycket* kan aktieägare, som anser att de vid skiftet inte fått vad de har rätt till, inom tre månader från det slutredovisningen med den däri ingående redogörelsen för skiftet framlades på bolagsstämman, väcka talan mot bolaget. Om sådan talan vinner bifall, betyder det att skiftet ändras. Det kan medföra att den i skiftet angivna lotten för någon eller flera av de övriga aktieägarna minskar. Enligt 12 kap. 5 § föreligger då återbäringsskyldighet. Ansvar för brist vid återbäringen kan åligga likvidatorerna och de aktieägare som medverkat till det oriktiga skiftet.

När utbetalning görs efter skifte av bolagets tillgångar, skall enligt 3 kap. 4 § tredje stycket aktiebreven förses med påskrift om utbetalningen.

Har aktieägare inte inom fem år efter det att slutredovisningen framlades på bolagsstämman anmält sig för att lyfta vad han erhållit vid skiftet, har han enligt *tredje stycket* förlorat sin rätt därtill. Är medlen i förhållande till de skiftade tillgångarna att anse som ringa, kan rätten på anmälan av likvidatorerna förordna att de skall tillfalla allmänna arvsfonden. I annat fall skall likvidationen fortsättas.

15 § Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skall de så snart det kan ske avge en slutredovisning för sin förvaltning genom en förvaltningsberättelse avseende likvidationen i dess helhet. Berättelsen skall även innehålla en redogörelse för skiftet. Till berättelsen skall fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skall avlämnas till revisorerna. Dessa skall inom en månad därefter avge en revisionsberättelse över slutredovisningen och förvaltningen under likvidationen.

Efter det revisionsberättelsen avlämnats till likvidatorerna skall dessa genast kalla aktieägarna till en bolagsstämma för granskning av slutredovisningen. Slutredovisningen med bifogade redovisningshandlingar och revisionsberättelsen skall hållas tillgängliga för aktieägarna och sändas till dem som begär det och uppger sin postadress samt läggas fram på stämman. Föreskrifterna i 9 kap. 5 § andra stycket 3 och tredje stycket om beslut på bolagsstämma om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna skall tillämpas på likvidatorerna. Om skyldighet att sända in de nämnda handlingarna till bankinspektionen stadgas i 17 kap. 6 §.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 13 kap. 14 § och motsvaras av 141 § BL.

Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skall de enligt *första stycket* så snart det kan ske avge slutredovisning för sin förvaltning genom en förvaltningsberättelse avseende likvidationen i dess helhet. Berättelsen skall även innehålla en redogörelse för skiftet, dvs. fastställandet av vad som skall utfalla på varje aktie. En redogörelse för detta skall framläggas för aktieägarna, som på grundval av detta får bedöma om de vill klandra skiftet inom tre månader från det slutredovisningen lades fram på bolagsstämman (14 § andra stycket). Om vid redovisningens avgivande skiftet helt eller delvis verkställts genom utbetalning, bör det framgå av slutredovisningen.

Vid förvaltningsberättelsen skall fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skall avlämnas till revisorerna. Dessa skall inom en månad därefter avge en revisionsberättelse över slutredovisningen och förvaltningen under likvidationen.

När likvidatorerna fått revisionsberättelsen skall de enligt *andra stycket* genast kalla aktieägarna till en bolagsstämma för granskning av slutredovisningen. Förvaltningsberättelsen med bifogade redovisningshandlingar och revisionsberättelsen skall på det sätt som anges i 9 kap. 8 § fjärde stycket tillhandahållas aktieägarna före stämman samt framläggas på denna. Hänvisningen till 9 kap. 5 § andra stycket 3 och tredje stycket innebär att en minoritet som disponerar en tiondel av samtliga aktier i bolaget kan påfordra uppskov till fortsatt stämma med beslut i ärende rörande ansvarsfrihet åt likvidatorerna. Reglerna om minoritetens rätt att på bolagets vägnar föra talan mot styrelseledamöter äger nämligen motsvarande tillämpning beträffande talan mot likvidatorerna, jfr 16 § andra stycket.

Till andra stycket har fogats en erinran om skyldigheten att sända in handlingarna till bankinspektionen (17 kap. 6 §).

16 § När likvidatorerna lagt fram slutredovisningen är bankaktiebolaget upplöst. Detta förhållande skall genast anmälas för registrering.

Utan hinder av vad som anges i första stycket kan ägare till en tiondel av samtliga aktier hos likvidatorerna begära att en bolagsstämma inkallas för att behandla enfråga om talan enligt 15 kap. 5 §.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 13 kap. 15 § första och andra styckena ABL och motsvaras av 142 § första stycket BL.

Första stycket innehåller regeln att bolaget är upplöst när likvidatorerna lagt fram slutredovisningen på bolagsstämman. Anmälan om detta för registrering skall göras genast.

Utan hinder av att likvidatorerna lagt fram slutredovisningen kan ägare till en tiondel av samtliga aktier hos likvidatorerna enligt *andra stycket* påkalla en bolagsstämma för behandling av en fråga huruvida talan enligt 15 kap. 5 § skall anställas dvs. talan om skadestånd till bolaget enligt 15 kap. 1-3 §§.

Frågan om bolagets rätt att föra talan mot likvidatorerna om skadestånd regleras av 8 § första stycket jämfört med 15 kap. 1, 5 och 6 §§. Detsamma gäller beträffande minoritetens rätt att föra sådan talan på bolagets vägnar. En förutsättning för att en minoritet skall kunna föra en talan enligt 15 kap. 5 § andra stycket är emellertid att vid bolagsstämman lagts fram förslag om ansvarsfrihet eller om anställande av talan och att förslaget inte lett till giltigt beslut om ansvarsfrihet eller avstående från talan. Eftersom bolaget är upplöst när slutredovisningen lagts fram har minoriteten i förevarande stycke tillerkänts rätt att även efter slutredovisningens framläggande påkalla en bolagsstämma för behandling av fråga om talan mot likvidatorerna. Det kan anmärkas att den i 15 kap. 5 § tredje stycket uppställda fristen för talans väckande – ett år från det årsredovisningen och revisionsberättelsen för räkenskapsåret lades fram på bolagsstämma – är tillämplig också på talan mot likvidatorerna. Fristen börjar därvid löpa när slutredovisningen läggs fram. Bolagsstämma, som påkallas enligt förevarande stycke, måste därför hållas inom sådan tid att tillräckligt rådrum återstår för talans väckande.

I sammanhanget förtjänar att påpekas att av 16 § första stycket jämfört med 17 § följer att bolaget inte är upplöst, om bolagsstämman när slutredovisningen läggs fram, beslutar att anställa talan för bolaget mot likvidatorerna.

Om ett bolag i likvidation inte har tillgångar som täcker likvidationskostnaderna föreskrivs i ABL (13 kap. 15 § tredje stycket) att likvidationen skall läggas ned och bolaget anses upplöst. En motsvarande bestämmelse har av utredningen ansetts vara onödig och har därför inte tagits med i förslaget. Det torde nämligen vara uteslutet – bl.a. med hänsyn till att reglerna om skyldighet för ett bankbolag att träda i likvidation (tvångslikvidation) är betydligt strängare än för de allmänna aktiebolagen – att ett bankbolag i likvidation inte ens skulle ha tillgångar som täcker likvidationskostnaderna.

17 § Om det efter bankaktiebolagets upplösning enligt 16 § visar sig att bolaget har tillgångar eller om talan väcks mot bolaget eller om det av någon annan orsak uppkommer behov av en likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas. Detta skall genast anmälas av likvidatorerna för registrering. Kallelse till första bolagsstämman efter återupptagandet skall utfärdas enligt bolagsordningen. Därutöver skall skriftliga kallelser sändas till varje aktieägare vars postadress är införd i aktieboken eller på något annat sätt är känd för bolaget.

Paragrafen överensstämmer med 13 kap. 16 § ABL och motsvaras av 143 § BL.

Om tillgång yppas för bolaget efter dess upplösning enligt 16 § eller om talan väcks mot bolaget eller om det annars uppkommer behov av likvidationsåtgärder, skall likvidationen fortsättas. I sådant fall är bolaget inte längre att anse som upplöst.

Den fortsatta likvidationen knyter an till den föregående där denna avslutades varför t.ex. kallelse på okända borgenärer inte behöver utfärdas på nytt, om detta skett i det tidigare förfarandet. Likvidatorerna återinträder utan vidare i sitt uppdrag.

Fortsätts likvidationen, skall anmälan om detta genast göras av likvidatorerna för registrering. Kallelse till första bolagsstämman efter återupptagandet skall sändas till varje aktieägare med för bolaget känd adress.

18 § Om ett bankaktiebolag har trätt i likvidation på grund av bolagsstämmas beslut eller, i fall som avses i 2 §, på grund av rättens beslut, kan stämman sedan revisorerna avgivit yttrande besluta att likvidationen skall upphöra och bolagets verksamhet återupptas. Ett sådant beslut får dock inte fattas,

1. om det finns anledning till likvidation på grund av denna lag eller bolagsordningen,
2. om bankbolagets eget kapital beräknat enligt 2 § tredje stycket inte uppgår till det registrerade aktiekapitalet, eller
3. om utskiftning ägt rum.

För beslut enligt första tycket krävs kvalificerad majoritet på sätt 1 § andra stycket föreskriver. När sådant beslut fattas, skall en styrelse samtidigt väljas.

Bolagsstämmans beslut om likvidationens upphörande och val av en styrelse skall av likvidatorerna genast anmälas för registrering. Beslutet får inte verkställas förrän bankinspektionen lämnat tillstånd till detta och registrering har skett.

Om ett likvidationsbeslut som avses i 1–4 §§ blivit upphävt genom lagakraftägande dom eller beslut av domstol, skall likvidatorerna genast anmäla detta för registrering samt kalla till bolagsstämma för val av styrelse.

När likvidationen har upphört enligt denna paragraf, skall 15 § tillämpas.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 13 kap. 17 § ABL och saknar motsvarighet i BL. Paragrafen innehåller bestämmelser om att i vissa fall likvidation kan avbrytas och verksamheten återupptas.

Om ett bankaktiebolag har trätt i likvidation torde möjligheten att avbryta likvidationen och återuppta verksamheten i princip vara utesluten. Redan före likvidationsbeslutet bör samtliga förutsättningar för att undgå likvidationen vara prövade. Utredningen vill dock inte utesluta möjligheten att situationen för bolaget efter likvidationsbeslutet kan förändras så att det vore önskvärt att kunna avbryta likvidationen och återuppta verksamheten. I förslaget tas därför upp särskilda bestämmelser om detta, vilka i stort motsvarar ABL:s bestämmelser.

Har bankaktiebolaget trätt i likvidation på grund av bolagsstämmans beslut eller, i fall som avses i 2 §, på grund av rättens beslut, kan stämman, sedan revisorerna avgett yttrande, enligt *första stycket* besluta att likvidationen skall upphöra och bolagets verksamhet återupptas. Ett sådant beslut får dock inte fattas, om likvidationsanledning föreligger på grund av lagen eller bolagsordningen eller om bolagets eget kapital beräknat enligt 2 § tredje stycket inte uppgår till det registrerade aktiekapitalet. Inte heller får ett sådant beslut fattas om utskiftning har ägt rum.

Revisorernas yttrande skall gälla frågan huruvida hinder mot beslutet

föreligger med hänsyn till kravet på full täckning av aktiekapitalet. Det förutsätts att revisorerna får del av den balansräkning som likvidatorerna upprättar för ändamålet med tillämpning av 2 § tredje stycket.

Enligt *andra stycket* krävs kvalificerad majoritet för beslut om att bolagets verksamhet skall återupptas. Samma majoritetsregler som gäller för beslut om frivillig likvidation bör krävas dvs. att samtliga aktieägare skall ha förenat sig om ett återupptagande eller att beslutet fattats på två på varandra följande bolagsstämmor och på den sista stämman biträtts av minst två tredjedelar av samtliga röstande.

Vid den bolagsstämma som beslutar om ett återupptagande av bolagets verksamhet skall en styrelse väljas. Något val av revisorer behöver inte ske eftersom de ordinarie revisorerna förutsätts fullgöra sitt uppdrag även under likvidationsförfarandet.

Tredje stycket föreskriver att beslutet om likvidationens upphörande och valet av styrelse skall anmälas för registrering. Innan beslutet får verkställas skall bankinspektionen lämna tillstånd till detta. Även om det inte föreligger något hinder enligt denna paragraf att återuppta verksamheten, kan bolaget ha kommit i konflikt med andra skyddsregler som uppställs i BL. Bankinspektionen har alltså inte bara att pröva om förutsättningarna för ett återupptagande är fyllda enligt denna paragraf. När tillstånd ges låter inspektionen samtidigt registrera beslutet och valet av styrelse.

Om ett likvidationsbeslut har blivit upphävt genom domstols lagakraftägande dom eller beslut, skall enligt *fjärde stycket* likvidatorerna genast anmäla detta för registrering samt kalla till bolagsstämma för val av styrelse.

När likvidationen har upphört enligt denna paragraf skall likvidatorerna avge slutredovisning enligt 15 §. Bestämmelser om detta har tagits in i *femte stycket.*

5.2.13.5 Konkurs

19 § Om ett bankaktiebolag är försatt i konkurs och denna avslutas utan något överskott, är bolaget upplöst när konkursen avslutas.

Om det finns överskott, skall bolagsstämman inom en månad från det konkursen avslutades besluta att bolaget skall träda i likvidation. Om inte ett sådant beslut fattas, gäller 4 §.

Var bolaget i likvidation när det försattes i konkurs, skall likvidationen fortsättas enligt 17 §, om konkursen avslutas med överskott.

Paragrafen överensstämmer med 13 kap. 19 § ABL och motsvaras av 145 § BL.

Enligt *första stycket* är ett i konkurs försatt bankbolag upplöst när konkursen avslutas utan överskott. I *andra och tredje styckena* ges bestämmelser om det fall att konkursen avslutas med överskott. Principen är att bolaget i sistnämnda fall skall avvecklas genom likvidation, jfr 4 § första stycket 4.

20 § Om ett bankaktiebolag försätts i konkurs, skall konkursdomaren sända en underrättelse om beslutet till bankinspektionen för registrering.

Under konkursen företräds bankbolaget som konkursgäldenär av den styrelse eller de likvidatorer som finns vid konkursens början. Under konkursen gäller dock

bestämmelserna i denna lag om rätt att avgå, om entledigande och om nytillsättning.

När konkursen har avslutats skall konkursdomaren genast för registrering underrätta bankinspektionen samt ange om något överskott finns eller inte. Konkursdomaren skall även för registrering underrätta bankinspektionen när en överrätt genom beslut, som vunnit laga kraft, upphävt ett beslut att försätta bolaget i konkurs.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 13 kap. 20 § ABL och motsvaras av 144 § BL. Eftersom ackordslagen (1970:847) ej är tillämplig på bankaktiebolag har ABL:s regler härom ej medtagits.

I *första stycket* föreskrivs att konkursdomaren skall underrätta bankinspektionen när bankaktiebolag försätts i konkurs.

Att ett bolag försätt i konkurs betyder inte att det är upplöst och att dess organ upphör att existera. Organen förlorar emellertid befattningen med alla de rättigheter och skyldigheter som tillkommer konkursboet och de angelägenheter som handläggs av konkursförvaltningen enligt konkurslagens regler. Sålunda kan styrelsen eller bolagsstämman inte besluta om eller disponera över bolagets tillgångar, och bolagsstämman kan inte med verkan mot konkursboet bevilja styrelseledamöterna ansvarsfrihet. Konkursboet kan till och med utan hinder av att ansvarsfrihet beviljats viss tid före konkursen, föra talan om skadestånd enligt 15 kap. 6 § sista stycket.

Att bolagsorganen ändå fortfarande existerar framgår av *andra stycket,* enligt vilket såväl styrelsen som bolagsstämman har vissa uppgifter under konkursen. Styrelsen eller likvidatorerna företräder bolaget såsom konkursgäldenär under konkursen och bolagsstämman har befogenhet att entlediga och tillsätta styrelseledamöter. Det kan också erinras om att bolagsstämman, om konkursen avslutas med överskott, utan vidare skall fungera och fatta beslut om att försätta bolaget i likvidation.

I fråga om dem som under konkursen skall företräda bolaget såsom konkursgäldenär utgår förslaget liksom gällande lag från att detta ankommer på den vid konkursens början utsedda styrelsen eller likvidatorerna, om sådana då är utsedda. Styrelseledamöterna förutsätts sålunda stå kvar även om den tid för vilken de valts skulle gå ut, innan konkursen avslutas. Men de har liksom likvidatorer rätt att avgå, och vidare skall gälla vad som föreskrivs i lagen om entledigande och skyldighet att utse efterträdare till den som entledigas eller av annan orsak avgår.

I *tredje stycket* föreskrivs att konkursdomaren skall underrätta bankinspektionen när konkursen avslutats. Konkursdomaren skall därvid ange om konkursen avslutats med överskott eller inte. När bankinspektionen får besked om att en konkurs avslutats med överskott bör den anmäla förhållandet för rätten för tvångslikvidation enligt 4 §. Konkursdomaren skall enligt stycket även för registrering underrätta bankinspektionen om beslut som fattats av överrätt i de frågor som avses i förevarande stycke.

5.2.14 14 kap. Fusion och inlösen av aktier i dotterbolag

I ABL finns ett särskilt förfarande för samgående mellan aktiebolag som kallas fusion. Fusion innebär att ett aktiebolag (det överlåtande bolaget) går upp i ett annat bolag (det övertagande bolaget) genom att det överlåtande bolagets tillgångar och skulder övergår på det övertagande bolaget. Därefter

upplöses det överlåtande bolaget utan likvidation. Det är alltså inte möjligt att inom fusionsreglernas ram begränsa transaktionen till att gälla endast vissa av det överlåtande bolagets tillgångar och skulder. Fusionen innebär också att det överlåtande bolagets samtliga rättigheter och skyldigheter övergår på det övertagande bolaget.

I ABL regleras två huvudformer av fusion. Den ena formen är sådan fusion som består i att ett bolag uppgår i ett annat. Detta förfarande brukar benämnas absorption. Den andra fusionsformen består i att två eller flera bolag går upp i ett nytt för ändamålet stiftat bolag, s.k. kombination.

Det normala förfarandet av samgående mellan svenska aktiebolag är ett samgående mellan ett moderbolag och ett helägt dotterbolag. Denna fusionsform liknar absorption. Genom särskilda bestämmelser om rätt till tvångsinlösen av minoritetsaktier i dotterföretag vidgas möjligheterna att tillämpa fusionsformen.

Gällande BL har inga fusionsregler motsvarande dem som fanns i 1944 års ABL. I stället för fusionsregler ges i 189 § BL bestämmelser om övertagande av annan bankrörelse. Om ett bankaktiebolag bildas eller om ett bankaktiebolags aktiekapital ökas för övertagande av annan bankrörelse så får enligt denna paragraf den andel i vad bolaget på detta sätt skall överta utgöra ersättning för aktier i bolaget samt teckning ske med villkor att ett sådant tillskott skall få göras. Bestämmelsen kan sägas utgöra en eftergift eftersom apport normalt ej tillåts vid bildande av bankaktiebolag eller vid nyemission. Det naturligaste sammanslagningsförfarandet torde vara att det ena bankbolaget övertar det andras tillgångar och samtidigt ikläder sig ansvarighet för dess skulder samt att det överlåtande bolaget först därefter träder i likvidation. Om det överlåtande bolagets hela rörelse överlåts är likvidation av detta bolag ett ofrånkomligt led i sammanslagningen enligt 119 § BL.

Att några fusionsbestämmelser inte har förts in i BL torde få ses mot bakgrunden av att ABL:s särskilda anordningar till tryggandet av rättsägares intressen, vilka vid fusion ersätter motsvarande anordningar i fråga om likvidation, inte har ansetts så väl avpassat för kreditinstitutens specifika förhållandena.

Såvitt gäller sparbanker har däremot regler om fusion i särskild utformning, införts i SpL. Skälen till detta var att det tidigare i SpL uppställda kravet på likvidation som ett obligatoriskt led i sammanslagningsförfarandet ledde till att välmotiverade sammanslagningar inte kom till stånd. Orsaken till detta var att ledningen i den sparbank som skulle gå upp i en annan av känslomässiga skäl ryggat tillbaka inför åtgärden att låta sin sparbank träda i likvidation. Dessutom tillkom att likvidationsmomentet med nödvändighet gjorde sammanslagningen vidlyftig och tidskrävande. Fusionsinstitutet står till förfogande endast för sammanslagning mellan två eller flera sparbanker.

Även för jordbrukskasserörelsens del finns bestämmelser om fusion.

Fusionsmetodens företräden för att åstadkomma en sammanslagning mellan associationer av samma art ligger främst i att den gör likvidationsmomentet obehövligt och därigenom framstår som mindre komplicerad än det tillvägagångssätt som nu står till buds för bankaktiebolagen. En strävan är också att få enhetliga regler om sammanslagning i de olika bankinstitutens lagar. I förslaget tas därför nya regler upp som i stort sett överensstämmer

med ABL:s bestämmelser om fusion genom absorption och genom kombination. Dessa fall regleras i förslagets 1 och 2 §§ samt avser endast samgåendet mellan bankaktiebolag. I 9 § tas regler upp om fusion mellan ett bankaktiebolag såsom moderbolag och ett helägt dotterbolag.

Även om ABL:s fusionsregler i huvudsak överförts till förslaget avviker de för bankaktiebolagen föreslagna bestämmelserna på viktiga punkter ifrån ABL. Enligt förslaget skall regeringen ge tillstånd till fusionen och därvid vidta en prövning som är anpassad till bankbolagens särskilda förhållanden. I bankaktiebolagen utgör insättarna den dominerade gruppen bland bolagets borgenärer. Enligt förslaget skall bankinspektionen bevaka insättarnas och övriga borgenärers intressen i såväl det övertagande som det överlåtande bolaget. Under fusionsförfarandet kommer bl.a. fusionsavtalet och regeringens tillstånd till verkställighet av fusionsbeslutet att registreras. Fusionsavtalet skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar enligt 18 kap. 2 §. Härigenom har det särskilda kallelseförfarandet vid domstolsproceduren vid fusion av allmänt aktiebolag ansetts kunna undvikas.

Proceduren för de olika formerna av fusion kommer att bli följande

A *Absorption 1 §*

1. Styrelserna i två eller flera bankaktiebolag träffar ett fusionsavtal, som innebär att ett eller flera bankaktiebolag (överlåtande bolag) uppgår i ett annat bankaktiebolag (övertagande bolag).
2. Styrelsen i överlåtande bolag skall därefter upprätta handlingarna enligt 1 § andra stycket 1-6.
3. Fusionsavtalet jämte de handlingar som avses i 1 § andra stycket hålls tillgängliga för aktieägarna i det överlåtande bolaget.
4. Efter minst en vecka skall styrelsen i det överlåtande bolaget lägga fram fusionsavtalet på bolagsstämma, som skall godkänna detta för att det skall bli giltigt.
5. Bolagsstämmans beslut att godkänna avtalet skall anmälas för registrering hos bankinspektionen inom fyra månader från beslutet. Bankinspektionen kungör registreringen i Post- och Inrikes Tidningar. Om denna tidsfrist ej hålls eller bankinspektionen på formella grunder avskriver ansökan eller vägrar registrering är frågan om fusion förfallen.
6. Senast två månader efter registreringen skall bolagen hos regeringen ansöka om tillstånd att verkställa avtalet. Krävs ändring av bolagsordningen i det övertagande bolaget skall stadfästelse av ändringen samtidigt sökas. Samtliga handlingar som ligger till grund för fusionen jämte bevis om registrering skall inlämnas till bankinspektionen.
7. Regeringens tillståndsprövning sker på sätt 4 § tredje stycket föreskriver.
8. Inom två månader från regeringens tillstånd om fusion skall bolagen för registrering anmäla aktiekapitalets ökning enligt 6 § första stycket.
9. När registrering skett av fusionstillstånd enligt 4 § och anmälan om ökning av aktiekapitalet enligt 6 § första stycket skett, övergår det överlåtande bolagets skulder och tillgångar till det övertagande bolaget. Denna registrering skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar.

   Frågan om fusion kan förklaras förfallen av regeringen eller bankinspektionen enligt 6 § tredje stycket.

10. Härefter vidtar genom styrelsens i överlåtande bolaget försorg skifte av fusionsvederlaget. Styrelsen skall inför stämman framlägga redogörelse för skiftet.
11. Efter denna slutredovisning är överlåtande bolag upplöst, vilket skall anmälas till bankinspektionen för registrering och kungöras på sätt 18 kap. 2 § föreskriver.

B *Kombination 2 §*

1. Fusionsavtal träffas, varigenom två eller flera bankaktiebolag (överlåtande bolag) förenas genom att bilda ett nytt bankaktiebolag, som övertar deras tillgångar och skulder mot vederlag av aktierna i det övertagande bolaget.
2. Styrelserna i de överlåtande bolagen upprättar handlingarna enligt 1 § andra stycket 1-5 och håller dessa tillgängliga för resp. bolags aktieägare.
3. Efter minst en vecka skall styrelserna i de överlåtande bolagen lägga fram fusionsavtalet jämte övriga handlingar inför resp. bolagsstämma för godkännande. Fusionsavtalet skall bl.a. innehålla förslag till bolagsordning för det nya bankbolaget och ange hur dess styrelse och revisorer skall utses.
4. Resp. bolagsstämma godkänner avtalet och utser tillsammmans styrelse och revisorer i det övertagande bolaget. (Stämmorna motsvarar konstituerande stämman vid bankaktiebolagsbildning enligt 2 kap. 9 §).
5. Senast fyra månader efter stämmornas godkännande av fusionsavtalet skall godkännandebeslutet anmälas till bankinspektionen för registrering och kungörelse. I annat fall eller om bankinspektionen avskrivit anmälan eller vägrat registrering av avtalet är frågan om fusion förfallen. Före registrering krävs revisors yttrande enligt 3 § andra stycket.
6. Senast två månader efter avtalets registrering skall bolagen hos regeringen ansöka om tillstånd att verkställa fusionsavtalet och samtidigt underställa regeringen bolagsordningen för det övertagande bolaget för stadfästelse och oktroj (4 § första stycket).
7. Regeringens prövning sker på sätt 4 § tredje stycket och 2 kap. 3 § föreskriver.
8. När överlåtande bolag fullgjort sina skyldigheter enligt fusionsavtalet skall bolagen för registrering hos bankinspektionen anmäla att fusionsavtalet verkställts och det nya bolaget har därigenom bildats. Sådan anmälan skall göras senast två månader efter oktrojens meddelande. Revisorsintyg skall därvid företes på sätt 6 § första stycket föreskriver. Bankinspektionen kungör registreringen i Post- och Inrikes Tidningar.
9. Efter det att oktroj meddelats och även anmälan enligt 6 § första stycket registrerats övertar det nya bankaktiebolaget de överlåtande bolagens skulder och tillgångar med undantag för skadeståndsanspråk enligt 15 kap. 1-3 §§.

   Frågan om fusion kan förklaras förfallen av regeringen eller bankinspektionen enligt 6 § tredje stycket. Om detta ej sker skall bankinspektionen i bankregistret låta registrera det nybildade bolaget. Övrig registrering på grund av anmälan eller underrättelse görs genom anteckning på överlåtande bolags upplägg.

10. Härefter vidtar genom styrelsernas i överlåtande bolag försorg skifte av fusionsvederlaget. Styrelserna skall inför resp. stämma lägga fram en redogörelse för skiftet.
11. Efter slutredovisning är överlåtande bolag upplöst, vilket skall anmälas till bankinspektionen för registrering som kungörs på sätt 18 kap. 2 § föreskriver. De överlåtande bolagen avförs ur bankregistret.

Genom de föreslagna fusionsreglerna och genom att apport föreslås bli tillåten vid nyemission är de tidigare beskrivna sammanslagningsreglerna i 189 § BL onödiga. Se bl.a. 4 kap. 2 §.

Gällande BL innehåller inte några bestämmelser om inlösen av minoritetsaktier. När fusion mellan moderbolag och helägt dotterbolag föreslås bli tillåtet även i BAL bör regler om detta införas i förslaget. Utveckligen har också visat att det finns behov av regler i banklagstiftningen om inlösen av minoritetsaktier.

5.2.14.1 Fusion genom absorption

1 § Avtal om fusion, varigenom ett bankaktiebolag (överlåtande bolag) upplöses utan likvidation och dess tillgångar och skulder övertas av ett annat bankaktiebolag (övertagande bolag), skall för att bli giltigt godkännas av bolagsstämman i det överlåtande bolaget. Fusion kan ske utan hinder av att det överlåtande bolaget har trätt i likvidation. I ett sådant fall skall likvidationen avslutas när regeringens tillstånd enligt 4 § har registrerats.

Följande handlingar skall hållas tillgängliga för aktieägarna under minst en vecka före den bolagsstämma vid vilken frågan om godkännande av fusionsavtalet skall behandlas, samt läggas fram på stämman,

1. förslag till bolagsstämmans beslut,
2. fusionsavtalet, som skall ange fusionsvederlaget och grunderna för dess fördelning,
3. en redogörelse av styrelsen för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömningen av förslagets lämplighet för bolaget och insättarna,
4. ett yttrande av revisorerna över styrelsens redogörelse enligt 3,
5. om årsredovisningen inte skall behandlas på stämman, de handlingar som anges i 4 kap. 5 § första stycket 1–3,
6. om i fusionsvederlaget ingår aktier i det övertagande bolaget eller av detta bolag utfärdade konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning, de handlingar som anges i 4 kap. 5 § första stycket 1–3 beträffande det övertagande bolaget.

Handlingarna skall genast sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Paragrafen som i stort överensstämmer med 14 kap. 1 § ABL, ger bestämmelser om fusion av två fristående bankaktiebolag genom absorption. Bestämmelserna avser endast fusion mellan bankaktiebolag. Det är sålunda inte möjligt att enligt denna paragraf genomföra en fusion mellan ett bankaktiebolag och ett allmänt aktiebolag eller en ekonomisk förening eller mellan ett svenskt och ett utländskt bankaktiebolag. En speciell form av absorption regleras i 9 §, nämligen när ett helägt dotterbolag går upp i moderbolaget, bankaktiebolaget.

Vid fusion enligt denna paragraf skall enligt *första stycket* ett mellan bolagen träffat fusionsavtal godkännas av bolagsstämman i det överlåtande

bolaget. För godkännande krävs liksom i ABL endast enkel majoritet. Bolagsordningen kan dock enligt den allmänna regeln i 9 kap. 12 § andra stycket första punkten föreskriva större majoritet för fusionsbeslutet. Att endast enkel majoritet krävs för beslut i denna fråga, som ju får en ingripande verkan på det överlåtande bolaget, förklarar föredragande statsrådet i proposition 1975:103 sid. 148 med att det knappast med fog kan göras gällande att ett beslut i denna fråga är så mycket viktigare än beslut om avvikelse från aktieägares företrädesrätt att delta i nyemission. Beslut i denna senare fråga kan fattas med enkel majoritet. Vidare kan ett krav på kvalificerad majoritet i vissa fall omöjliggöra en i och för sig nödvändig fusion. Utredningen delar föredragande statsrådets uppfattning och finner inte skäl att uppställa strängare majoritetsregler för bankbolagen än för de allmänna aktiebolagen.

Något godkännande av fusionsavtalet av bolagsstämman i det övertagande bolaget krävs inte. För detta bolag är fusionen endast att se som en affärstransaktion av ungefär samma betydelse som andra affärer som styrelsen är kompetent att besluta om. Om fusionen nödvändiggör en ändring av bolagsordningen eller emission av aktier, konvertibla skuldebrev eller vinstandelsbevis fordras ju på denna grund medverkan av bolagsstämman i det övertagande bolaget bortsett från sådan ökning av aktiekapitalet som styrelsen kan besluta på grund av bolagsstämmans bemyndigande.

Någon begränsning i fråga om arten av fusionsvederlag finns inte. Detta kan således bestå av det övertagande bolaget utgivna konvertibla skuldebrev, skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning eller vinstandelsbevis eller någon annan egendom.

Fusion kan ske även om det överlåtande bolaget är i likvidation. Styrelsens uppgifter under fusionsförfarandet fullgörs i sådant fall av likvidatorerna. När regeringens tillstånd enligt 4 § har registrerats skall likvidationen i det överlåtande bolaget avslutas i vanlig ordning genom skifte och slutredovisning.

I *andra stycket* anges det material som skall tillhandahållas aktieägarna och framläggas på bolagsstämman i det överlåtande bolaget till ledning för fusionsfrågans bedömning. Detta material är dels ett fullständigt förslag till fusionsavtal, dels vissa redovisningshandlingar m.m. rörande det överlåtande bolaget. Handlingarna skall hållas tillgängliga för aktieägarna under minst en vecka före bolagsstämman och läggas fram på denna. Om en aktieägare begär det och anger sin postadress, skall handlingarna också enligt *tredje stycket* sändas till aktieägaren.

De handlingar som sålunda skall tillhandahållas anges i sex punkter. I punkten 1 tas upp förslag till bolagsstämmans beslut. Enligt punkten 2 skall fusionsavtalet tillhandahållas. Av första stycket följer att fusionsavtalet måste vara fullständigt, eftersom de delar av fusionsavtalet som inte omfattas av bolagsstämmans godkännande, inte blir giltiga. Fusionsavtalet skall enligt denna punkt ange fusionsvederlaget och grunderna för dess fördelning.

Att fördelningen skall ske mellan aktieägarna i det överlåtande bolaget är självklart. Fördelningen skall ske med iakttagande av aktieägarnas lika rätt med de avvikelser som kan vara bestämda i bolagsordningen. Om vederlaget är aktier, konvertibla skuldebrev, skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning eller vinstandelsbevis, som skall ges ut av det övertagande

bolaget, måste det anges det antal därav som belöper på varje aktie i det överlåtande bolaget. Om det inte på en aktie i det överlåtande bolaget belöper en eller flera aktier eller skuldebrev, måste aktieägarna i det överlåtande bolaget beredas möjlighet att utnyttja sin rätt. I ett sådant fall måste alltså delbevis utfärdas (jfr. 4 kap. 4 §). Uppgifter om detta bör lämnas i fusionsavtalet. Någon särskild lagregel om delbevis vid fusion synes dock inte nödvändig.

Att fusionsavtalet skall vara fullständigt betyder att det bör reglera förutsebara rättsliga frågor, som fusionen ger upphov till och som inte är lösta i lagen.

Enligt punkterna 3 och 4 skall styrelsen lämna redogörelse för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömningen av förslagets lämplighet för bolaget och insättarna. Revisorerna skall yttra sig över denna redogörelse. Om handlingar som avses i punkten 5 skall tillhandahållas, kan redogörelsen och yttrandet ingå i nämnda handlingar. Om frågan om fusion skall behandlas på ordinarie bolagsstämma på vilken årsredovisningen läggs fram, får aktieägarna en tillfredsställande redogörelse för bolagets ekonomiska situation. För det fall att årsredovisningen inte behandlas på stämman, föreskrivs i punkten 5 att följande handlingar skall tillhandahållas aktieägarna, nämligen

1) avskrift av den senaste årsredovisningen, försedd med anteckningar om bolagsstämmans beslut om bolagets vinst eller förlust, samt av avskrift av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,

2) en av styrelsen undertecknad redogörelse för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning och som har inträffat efter årsredovisningens avgivande, samt

3) ett av revisorerna avgivet yttrande över redogörelsen.

Om i fusionsvederlaget ingår det övertagande bolagets aktier, konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning, är vederlagets värde beroende av det övertagande bolagets ekonomiska förhållanden. För att underlätta för aktieägarna i det överlåtande bolaget att bedöma vederlagets värde föreskrivs därför i punkt 6 att de skall få tillgång till motsvarande handlingar om det övertagande bolaget som redovisats under punkten 5.

Om det övertagande bolaget skall såsom vederlag lämna aktier, konvertibla skuldebrev, skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning eller vinstandelsbevis, måste bolaget självfallet besluta om nyemission eller emission av skuldebrev enligt bestämmelserna därom i 4 resp. 5 kap. Några särskilda bestämmelser om detta erfordras inte.

5.2.14.2 Fusion genom kombination

2 § Avtal om fusion, varigenom två eller flera bankaktiebolag (överlåtande bolag) förenas genom att bilda ett nytt bankaktiebolag som övertar deras tillgångar och skulder mot aktierna i det övertagande bolaget, skall för att bli giltigt godkännas av bolagsstämman i varje överlåtande bolag. Bestämmelserna i 1 § första stycket andra meningen skall därvid tillämpas.

De handlingar som anges i 1 § andra stycket 1–5 skall upprättas för varje överlåtande bolag. De skall hållas tillgängliga för aktieägarna i de överlåtande bolagen under minst en vecka före den bolagsstämma vid vilken frågan om godkännande av fusionsavtalet

skall behandlas. Handlingarna skall genast sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress. De skall läggas fram på stämmorna.

Fusionsavtalet skall innehålla ett förslag till bolagsordning för det övertagande bolaget och ange hur styrelsen och revisorerna skall utses. Godkänner bolagsstämmorna i de överlåtande bolagen avtalet, skall de samtidigt utse en styrelse och revisorer.

Genom paragrafen, som i stort överensstämmer med 14 kap. 2 § ABL, regleras fusion (kombination) genom att två eller flera bolag (överlåtande bolag) uppgår i ett nytt bolag som bildas i och med fusionen. Liksom beträffande 1 § är denna paragraf tillämplig enbart vid fusion mellan bankaktiebolag.

Tillvägagångssättet vid fusion enligt *första och andra styckena* blir följande. Mellan de överlåtande bolagen träffas ett avtal om fusion. Eftersom bolagen blir överlåtande bolag i förhållande till det nya, skall bolagsstämmorna i de förstnämnda bolagen godkänna avtalet. Godkännandet träffas med enkel majoritet, om ej annat följer av bolagsordningen. Beträffande tillhandahållande och framläggande på stämman av vissa handlingar skall 1 § andra stycket 1–5 tillämpas. Dessa handlingar skall upprättas för vart och ett av de överlåtande bolagen och tillhandahållas aktieägarna i de överlåtande bolagen före de bolagsstämmor vid vilka fråga om godkännande av fusionsavtalet skall behandlas. Om aktieägare begär det och uppger sin postadress, skall handlingarna skickas till honom. Handlingarna skall läggas fram på bolagsstämmorna. Detta innebär i praktiken att de överlåtande bolagen gemensamt sammanställer de redovisningshandlingar m.m. som krävs enligt lagen till en gemensam fusionsakt, som används vid samtliga bolagsstämmor vid vilka fusionsavtalet behandlas. Fusionsavtalet skall ange grunderna för fördelning av fusionsvederlaget, dvs. aktierna i det nya bolaget, mellan aktieägarna i de överlåtande bolagen.

Enligt *tredje stycket* skall bolagsstämmorna i de överlåtande bolagen, om de godkänner fusionsavtalet, samtidigt anta en bolagsordning och utse styrelse och revisorer i det övertagande bolaget. Avtalet måste alltså innehålla ett förslag till bolagsordning samt bestämmelser om tillsättande av styrelse och revisorer i samband med bildandet av nämnda bolag. I dessa bestämmelser kan anges vilka personer som skall utses, eller t.ex. att bolagsstämman i varje överlåtande bolag har att välja visst antal av styrelseledamöterna och revisorerna. Även i förra fallet utses formellt styrelseledamöter och revisorer på överlåtande bolags bolagsstämmor.

Det nya bolagets bildande får närmast karaktären av bolagsbildning med rätt att teckna aktier mot apport, vars värde naturligtvis enligt den i 2 kap. 2 § andra stycket uttryckta grundsatsen inte får understiga det nominella värdet av aktierna i det nya bolaget (jfr. 3 § andra stycket). Bildandet sker i enklare former än i de i 2 kap. föreskrivna. Stiftare är de överlåtande bolagen.

I ABL sägs att fusionsavtalet ersätter stiftelseurkunden vid vanlig bolagsbildning. Denna bestämmelse återfinns inte i förslaget eftersom begreppet stiftelseurkund saknas för bankbolagen. I stället för stiftelseurkund skall upprättas en bolagsordning, som efter godkännandet av stämmorna skall stadfästas av regeringen. Därefter skall det på detta sätt nybildade bolaget beviljas oktroj. Tillsammans med de övriga handlingar som skall hållas tillgängliga för aktieägarna och framläggas på stämman,

förutsätts fusionsavtalet ge aktie ägarna i de överlåtande bolagen erforderlig information för bedömning av fusionen. Styrelsen i överlåtande bolag är också enligt 9 kap. 11 § skyldig att på yrkande av aktieägare lämna upplysningar rörande fusionen. Någon formell täckning av aktierna i det nya bolaget sker inte, jfr 5 § första stycket. Inte heller hålls konstituerande bolagsstämma. Denna ersätts av de bolagsstämmor som i vart och ett av de överlåtande bolagen hålls för att godkänna fusionsavtalet och anta bolagsordningen samt välja styrelse och revisorer enligt fusionsavtalet. Någon ändring av bolagsordningen kan därvid inte ske. Om någon ändring ifrågasätts måste själva fusionsavtalet, i vilket bolagsordningen ingår, ändras och behandlas på nytt enligt denna paragraf. Sedan det nya bolaget bildats kan naturligtvis en ändring av bolagsordningen ske i vanlig ordning.

5.2.14.3 Fusionsförfarandet

3 § När fusionsavtalet har godkänts av bolagsstämman skall bolagsstämmans beslut anmälas av det överlåtande bankaktiebolaget för registrering. Om detta inte har skett inom fyra månader från beslutet eller om bankinspektionen genom lagkraftägande beslut har avskrivit en sådan anmälan eller vägrat registrering av beslutet, har frågan om fusion fallit.

För registrering av ett fusionsavtal enligt 2 § krävs, att ett yttrande visas upp från en auktoriserad revisor av vilket det framgår att aktiekapitalet i det övertagande bolaget inte överstiger de överlåtande bolagens sammanlagda verkliga värde för det övertagande bolaget.

Paragrafen, som i stort överensstämmer med 14 kap. 3 § ABL, innehåller regler om registrering av bolagsstämmans beslut att godkänna fusionsavtavtalet.

Eftersom det överlåtande bolaget upplöses genom fusionen är det av vikt att alla som har intressen i bolaget får kännedom om att fusionsavtal träffats och godkänts av bolagsstämman i det överlåtande bolaget. Därför skall bolaget enligt första stycket göra registreringsanmälan till bankinspektionen inom fyra månader från stämmans beslut att godkänna fusionsavtalet, oavsett om detta beslut klandras. Genom anmälningen kommer bolagsstämmans beslut om godkännande av fusionsavtalet att införas i bankregistret. Enligt 18 kap. 2 § är bankinspektionen skyldig att i Post- och Inrikes Tidningar kungöra det som införs i registret. Försummas anmälan eller vägras registrering genom beslut som vinner laga kraft, förfaller frågan om fusion. Vid kombination som avses i 2 § skall registreringsanmälan göras av vart och ett av de överlåtande bolagen, vilket innebär att hela fusionsfrågan förfaller, om något av dem kommer för sent med sin anmälan.

Som nämnts får fusion enligt 2 § närmast karaktären av bolagsbildning med rätt att teckna aktier mot apport. Enligt 2 kap. är apport inte tillåten vid nybildning. Däremot får enligt förslaget apport vid nyemission förekomma. Enligt 4 kap. 2 § första stycket är teckning av aktie till underkurs förbjuden (se även 2 kap. 2 § andra stycket). Värdet på apportegendomen får inte sättas högre än det verkliga värdet för bolaget. Kontroll av att dessa bestämmelser följs sker genom att en auktoriserad revisor avger intyg i samband med registreringen av emissionen (4 kap. 14 § första stycket). En motsvarande revisionskontroll skall enligt *andra stycket* ske vid fusion enligt 2 §.

4 § Senast två månader efter det att beslutet om godkännande av fusionsavtalet registrerats skall såväl det övertagande som överlåtande bankaktiebolaget ansöka om regeringens tillstånd att verkställa avtalet. Vid fusion enligt 2 § skall bankbolagen därjämte underställa regeringen bolagsordningen för det övertagande bolaget för stadfästelse och oktroj enligt 2 kap. 3 §.

Regeringen prövar om fusionen dels kan anses förenlig med deras intressen, som är insättare i eller i övrigt har fordringar på de av fusionen berörda bankaktiebolagen, dels framstår som ändamålsenlig ur allmän synpunkt.

Paragrafen, som motsvarar 14 kap. 4 § ABL, innehåller bestämmelser om regeringens tillstånd att verkställa den av bankbolagen beslutade fusionen.

I *första stycket* föreskrivs att tillstånd att verkställa fusionsavtalet skall av bolagen, dvs. såväl överlåtande som övertagande bolag, sökas hos regeringen. Ansökningen skall göras senast två månader efter registreringen av fusionsavtalet. Försummas denna anmälan, faller frågan om fusion enligt 5 § tredje stycket. Ansökningshandlingarna skall lämnas in till bankinspektionen. En bestämmelse om detta finns i förordningen till denna lag.

Om det vid fusion enligt 1 § krävs att bolagsordningen ändras i det övertagande bolaget skall detta bolag samtidigt ansöka om stadfästelse av bolagsordningsändringen.

Vid fusion enligt 2 §, genom vilken ett nytt bankaktiebolag bildas, skall de överlåtande bolagen såsom stiftare samtidigt underställa regeringen det nybildade bolagets bolagsordning för stadfästelse. Regeringen skall i detta fall även pröva om bolagsordningen, på sätt 2 kap. 3 § föreskriver, överensstämmer med ABL och med andra författningar samt om särskilda bestämmelser krävs. Ytterligare en förutsättning för att ett fusionsavtal enligt 2 § skall få verkställas är att den avsedda rörelsen är nyttig för det allmänna. Om regeringen finner detta och att övriga förutsättningar enligt förevarande paragrafs andra stycke är uppfyllda, skall regeringen, när tillstånd till verkställighet av fusionsavtalet ges, också stadfästa bolagsordningen och bevilja oktroj.

Enligt 14 kap. 4 § ABL skall rätten ge tillstånd att verkställa fusionsavtalet. Paragrafen innehåller även regler till skydd för överlåtande bolags borgenärer. Dessa regler föreskriver att rätten skall kalla bolagets borgenärer, såväl kända som okända, med föreläggande för den som vill bestrida ansökningen att senast viss dag skriftligen hos rätten anmäla detta, vid äventyr att han annars anses ha medgivit ansökningen. Kallelsen skall offentliggöras på ett visst angivet sätt. Bestrids inte ansökningen eller får de borgenärer som bestrider den full betalning eller betryggande säkerhet för sina fordringar, skall tillstånd meddelas.

Utredningen anser att det förfarande, som enligt ABL skall äga rum vid fusion till skydd för överlåtande bolags borgenärer, inte är praktiskt genomförbart vid fusion mellan bankaktiebolag.

Enligt utredningens mening bör det ankomma på regeringen att lämna tillstånd till verställighet av fusionsavtalet. Skälen till detta är bl.a. följande. Vid fusion enligt 2 § skall regeringen stadfästa bolagsordningen för det nybildade bolaget och bevilja oktroj för detta. Vid fusion enligt 1 § torde det oftast krävas en ändring i det övertagande bolagets bolagsordning. I vissa fall skall även denna ändring stadfästas av regeringen. Eftersom dessa regerings-

ärenden är så nära knutna till fusionsärendet i övrigt bör regeringen pröva detta i sin helhet. I prövningen om tillstånd skall ges för verkställighet av ett fusionsavtal mellan bankaktiebolag finns också ett allmänt intresse att bevaka, nämligen om fusionen framstår som ändamålsenlig ur allmän synpunkt. Denna prövning, som vid fusion enligt 2 § knyter an till oktrojprövningen, bör naturligen ankomma på regeringen.

I bankaktiebolagen utgör insättarna den dominerande gruppen bland bolagets borgenärer. Dessa torde ha vissa svårigheter att avgöra, om den föreslagna fusionen kommer att försämra deras rätt.

Vid en aktiebolagsfusion bevakar domstolen vid tillståndsprövningen enbart att fusionen inte skadar dem, som har fordringar på det överlåtande företaget. Ett sådant begränsat hänsynstagande kan emellertid inte göras vid en fusion mellan bankbolag. Tillståndsprövningen i detta fall bör beakta fusionens följdverkningar även för borgenärerna - och då främst insättarna - i det övertagande bolaget.

Regeringen kan alltså enligt förslaget ge tillstånd till verkställighet av fusionsavtalet utan att varje enskild borgenär gett sitt medgivande till fusionen. Borgenärerna har dock möjlighet att lämna synpunkter på fusionen, eftersom denna offentliggörs i Post- och Inrikes Tidningar på ett tidigt stadium av förfarandet. Regeringen och bankinspektionen får således agera som ställföreträdare för insättarna och övriga borgenärer och bevaka att deras intressen inte äventyras genom fusionen. Detta förfarande innebär ett avsteg från de allmänna civilrättsliga reglerna om skuldövertagande. De speciella förhållanden som gäller vid fusion i vilken bankaktiebolag deltar och som ovan redovisats, motiverar enligt utredningens mening detta avsteg.

I *andra stycket* ges regler om hur regeringen skall pröva ansökningen om fusion. Som nämnts tidigare skall regeringen bevaka samtliga borgenärers intressen i både det överlåtande och det övertagande bolaget. För tillstånd till verkställighet av fusionen krävs vidare att fusionen framstår som ändamålsenlig ur allmän synpunkt. Härmed avses exempelvis, att fusionen inte bör vara till nackdel för bankväsendet som sådant.

I 14 kap. 5 § första stycket ABL föreskrivs att rätten skall underrätta registreringsmyndigheten om ansökan och om lagakraftvunnet beslut som meddelats med anledning av ansökan. Eftersom ansökan enligt förslaget skall ges in till bankinspektionen och det får förutsättas att regeringen omedelbart meddelar inspektionen om ett fattat beslut, krävs inte i förslaget en motsvarande bestämmelse om underrättelseskyldighet. De anteckningar i bankregistret som denna paragraf föranleder behöver inte kungöras (Se 18 kap. 2 §).

5 § Om en pensionsstiftelse eller en personalstiftelse hör till det överlåtande bankaktiebolaget, gäller om stiftelsens överförande till det övertagande bankbolaget bestämmelserna i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

Paragrafen motsvarar 14 kap. 4 § andra stycket ABL. I detta stycke hänvisas bl.a till 6 kap. 6 § fjärde stycket, i vilken hänvisas till lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m. En motsvarande hänvisning finns i SpL:s fusionsbestämmelser (78 § fjärde stycket).

Av bestämmelserna i lagen om tryggande av pensionsutfästelse skall särskilt beaktas 23 § andra stycket. Av denna framgår, vad gäller allmänt aktiebolag, att pensionsborgenär inte behöver kallas i fusionsärendet. Länsstyrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet skall i stället lämna medgivande till överflyttningen av ansvaret för pensionsutfästelse. Medgivandet ersätter kallelse och samtycke av pensionsborgenärer. Utredningen föreslår nu för bankbolagens del en motsvarande bestämmelse i ovannämnt lagrum. Detsamma gäller för sparbanker och föreningsbanker i 10 kap. 6 § SpLF och 12 kap. 6 § FbL. I egenskap av tillsynsmyndighet över bankinstituten bör dock bankinspektionen överta de uppgifter som länsstyrelsen enligt ovan innehar. Den nämnda bestämmelsen bör kompletteras med en sådan bestämmelse.

6 § Utgörs fusionsvederlaget helt eller delvis av aktier i det övertagande bankaktiebolaget och har det eller de överlåtande bankaktiebolagen fullgjort sina skyldigheter enligt fusionsavtalet, skall såväl det övertagande som överlåtande bolaget för registrering anmäla aktiekapitalets ökning eller, vid fusion enligt 2 §, att det övertagande bolaget bildats och en styrelse utsetts för det. Anmälningen, som ersätter teckning av aktierna, skall göras inom två månader från det att regeringen givit tillstånd till fusionen. Till anmälningshandlingen skall fogas ett intyg från en auktoriserad revisor om att de överlåtande bolagens tillgångar har överlämnats till det övertagande bolaget. Vad som nu har sagts skall tillämpas om det i fusionsvederlaget ingår konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som det övertagande bolaget ger ut med anledning av fusionen.

De överlåtande bolagens tillgångar och skulder med undantag av skadeståndsanspråk enligt 15 kap. 1–3 §§ övergår till det övertagande bolaget, när fusionstillstånd enligt 4 § har registrerats och, i fall som avses i första stycket, även en sådan anmälan som där anges har registrerats.

Har inte ansökan om regeringens tillstånd gjorts inom den föreskrivna tiden eller har regeringen avslagit ansökan, skall bankinspektionen förklara att frågan om fusion har fallit. Detsamma gäller om bolagen inte har gjort anmälan enligt första stycket inom den föreskrivna tiden eller bankinspektionen genom lagakraftägande beslut avskrivit sådan anmälan eller vägrat registrering.

Paragrafen motsvarar 14 kap. 5 § andra-fjärde styckena ABL.

Utgörs fusionsvederlaget helt eller delvis av aktier i det övertagande bolaget kan det överlåtande bolaget behöva ett visst anstånd för fullgörande av sina skyldigheter enligt fusionsavtalet. Det gäller framför allt överlämnandet av dess egendom till det övertagande bolaget, varigenom de nya aktierna blir inbetalade. I enlighet härmed föreskrivs i *första stycket* att samtliga av fusionen berörda bolag i ett sådant fall skall, sedan övertagande bolag fullgjort sina skyldigheter enligt fusionsavtalet, för registrering anmäla aktiekapitalets ökning. Vid fusion genom kombination avser anmälan att det övertagande bolaget bildats och att styrelse har utsetts. Anmälan för sådana registreringar skall göras av bolagen senast två månader efter det att regeringens tillstånd meddelats, vid äventyr att fusionen enligt tredje stycket förklaras förfallen. Att båda bolagen skall göra anmälningen sammanhänger med att den på anmälningen följande registreringen betyder att fusionen juridiskt är fullbordad för båda bolagens del. Sålunda skall, om fusionsvederlaget helt eller delvis utgörs av aktier som detta bolag ger ut, genom registreringen aktiekapitalet anses ökat i det övertagande bolaget. Vid fusion

genom kombination skall registreringen innefatta registrering av det nybildade bolaget och dess styrelse. Inte i något fall fordras alltså någon formlig teckning av aktier, vilket i lagtexten är uttryckt så att den av bolagen gjorda anmälningen ersätter aktieteckningen. Anmälningen skall därför innehålla uppgift om hur många aktier som givits ut och deras sammanlagda nominella belopp. För att kunna kontrollera att tillgångarna verkligen har överlämnats till det övertagande bolaget föreskrivs att ett intyg om detta, utfärdat av en auktoriserad revisor, skall företes i registreringsärendet. Den registrering, som anmälan enligt detta stycke föranleder, skall på sätt 18 kap. 2 § föreskriver av bankinspektionen kungöras i Post- och Inrikes Tidningar.

Utgörs fusionsvederlaget av konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning får teckningen av skuldebreven anses ske i och med fusionsavtalet. Skuldebreven behöver dock inte anmälas för registrering förrän det är definitivt klart att fusionen kommer till stånd, dvs. vid den tidpunkt som avses i förevarande paragraf. Bestämmelser om detta har tagits in i första stycket sista punkten. Dessa bestämmelser tar dock sikte bara på det fallet att skuldebreven ges ut med anledning av fusionen. Har skuldebreven getts ut i annat sammanhang och då registrerats, fordras självfallet inte någon ytterligare registrering. Överlåtande bolags tillgångar övergår enligt *andra stycket* till det övertagande bolaget när registrering sker av regeringens tillstånd och i de fall som avses i första stycket, av bolagens anmälan. Detsamma gäller skulderna. Både tillgångar och skulder får anses övergå i sin helhet, även om någon av dem inte skulle ha uppgivits i eller ens varit känd vid tiden för avtalet. Fusionen utgör en form av universalsuccession och samtliga det överlåtande bolagets tillgångar och skulder ingår i fusionen. Hinder möter naturligtvis inte mot att det överlåtande bolaget avhänder sig viss tillgång innan fusionsavtalet sluts.

Ett undantag från regeln att tillgångarna övergår i och med registreringen föreskrivs beträffande skadeståndsanspråk som överlåtande bolag kan ha enligt 15 kap. 1–3 §§. Det skulle leda till egendomliga komplikationer om t.ex. ett skadeståndsanspråk mot styrelsen, grundat på att den vid fusionsavtalets upprättande eftersatt bolagets intressen, skulle övergå till det övertagande bolaget. Talan enligt 15 kap. 5 § rörande sådant skadeståndsanspråk kan därför föras för det överlåtande bolaget, eventuellt av en minoritet, och vad på grund av en sådan talan tillfaller bolaget skall skiftas mellan aktieägarna på vanligt sätt. Intill dess så skett och ny slutredovisning framlagts, får bolaget anses bestå.

Fusionsvederlaget övergår alltså till det eller de överlåtande bolagen. Om fusionsvederlaget utgör aktier i det övertagande bolaget, blir aktieägarna i överlåtande bolag genom fusionen ägare till aktierna och införs som sådana i aktieboken. Aktiebrev eller interimsbevis skall ges ut av det övertagande bolaget till antal och valörer som är lämpligt för fördelningen mellan aktieägarna i det överlåtande bolaget enligt de i fusionsavtalet angivna grunderna. Även delbevis kan, som tidigare nämnts, komma till användning. Sådana delbevis utgör en form av emissionsbevis och omfattas alltså av reglerna i 3 kap. 4 § sista stycket och 3 kap. 6 § första och andra styckena.

I *tredje stycket* föreskrivs att bankinspektionen skall förklara att frågan om

fusion har fallit, om inte ansökan om regeringens tillstånd görs inom den föreskrivna tiden eller om regeringen avslår ansökan eller om bolagen inte gör anmälan enligt första stycket inom föreskriven tid.

7 § När registrering som avses i 6 § andra stycket skett, skall styrelsen i överlåtande bankaktiebolag skifta fusionsvederlaget.

Styrelsen skall genast när skiftet skett redovisa sin förvaltning av bankbolagets angelägenheter för den tid och på det sätt som anges i 13 kap. 10 §. Redovisningen, som skall läggas fram på bolagsstämman så snart det kan ske, skall innehålla en redogörelse för skiftet.

Beträffande klander av skiftet och preskription av skifteslikviden skall 13 kap. 15 § andra och tredje styckena tillämpas.

Paragrafen överensstämmer i stort med 14 kap. 6 § ABL.

När tillgångar och skulder efter registrering enligt 6 § andra stycket övergått till det övertagande bolaget återstår för det överlåtande bolaget att skifta fusionsvederlaget bland sina aktieägare. Likvidation i egentlig mening sker inte, eftersom bolaget numera inte har några skulder. Likvidatorer skall därför inte tillsättas. Bolagsledningen skall fortfarande fungera. Vissa likvidationsregler blir dock enligt förevarande paragraf tillämpliga.

Styrelsen i det överlåtande bolaget skall enligt *första stycket* skifta fusionsvederlaget. Så snart skifte skett skall styrelsen enligt *andra stycket* avge redovisning för sin förvaltning av bolagets angelägenheter under den tid, för vilken redovisningshandlingar inte tidigare lagts fram på bolagsstämma. Redovisningen skall framläggas på bolagsstämma så snart det kan ske. Bestämmelserna om årsredovisning och revisionsberättelse äger motsvarande tillämpning. Redovisning skall innehålla redogörelse för skiftet.

Den nu nämnda slutredovisningen har inte som bolagets vanliga årsredovisning till uppgift att fastställa huruvida bolaget visar en vinst, över vilken bolagsstämman kan förfoga och därför har de för årsredovisningen gällande värderings- och specifikationsreglerna inte här samma betydelse. Men det är önskvärt att slutredovisningen i dessa hänseenden ansluter sig till årsredovisningen. Genom den kontinuitet i redovisningen som detta medför fyller slutredovisningen huvudsakligen en annan viktig uppgift, nämligen att ge aktieägarna ledning för bedömningen av bolagsledningens verksamhet och frågan om ansvarsfrihet. Slutredovisningen med revisionsberättelse skall därför tillhandahållas aktieägarna och framläggas på bolagsstämma. Koncernredovisning behövs inte i annat fall än om årsredovisning från näst föregående år ännu inte framlagts och slutredovisningen alltså skall omfatta också det räkenskapsåret.

Slutredovisningen skall således innehålla redogörelse för skiftet på samma sätt som vid likvidation. Skiftet sker naturligtvis normalt enligt de för fusionsavtalet angivna grunderna för fusionsvederlagets fördelning. Redogörelsen för skiftet torde ofta kunna begränsas till att dessa grunder återges. Fördelningen måste ske med iakttagande av aktieägares rätt att av fusionsvederlaget erhålla vad som belöper på hans aktier, i den mån inte något annat följer av bolagsordningen, jfr. 3 kap. 1 §. Om skifte sker enligt fusionsavtalets grunder men leder till att aktieägarnas rätt enligt vad nu sagts åsidosätts, kan aktieägare klandra skiftet, såvida han inte kan anses ha samtyckt till åsidosättandet.

Tredje stycket

Aktieägare som anser att han inte fått vad han har rätt till vid skiftet kan klandra detta. Han skall då väcka talan mot bolaget senast tre månader efter det att slutredovisningen lades fram på bolagsstämma. Sker inte detta, förlorar han sin talan. Klandertalan riktas mot det överlåtande bolaget. Eftersom det gäller skifte av fusionsvederlaget kommer inte det övertagande bolaget att bli part i målet eller på annat sätt beröras av tvisten.

Har en aktieägare inte inom fem år efter det slutredovisningen framlades på bolagsstämman anmält sig för att lyfta vad han erhållit vid skiftet, har han förlorat sin rätt därtill. Är medlen i förhållande till de skiftade tillgångarna att anse som ringa, kan rätten på anmälan av styrelsen förordna att medlen skall tillfalla allmänna arvsfonden. I annat fall skall skiftesförfarandet återupptas.

8 § När slutredovisningen har lagts fram enligt 7 §, är det överlåtande bankaktiebolaget upplöst. En anmälan om detta skall genast göras för registrering.

Utan hinder av första stycket kan ägare till en tiondel av samtliga aktier hos styrelsen påkalla bolagsstämma för behandling av fråga om talan enligt 15 kap. 5 §. Om en sådan talan väcks gäller 13 kap. 18 § i tillämpliga delar.

Paragrafen överensstämmer med 14 kap. 7 § ABL.

När styrelsen har lagt fram slutredovisning inkl. redogörelse för skiftet är enligt *första stycket* det överlåtande bolaget upplöst. Anmälan om detta skall genast göras för registrering och kungörelse skall enligt 18 kap. 2 § ske i Post- och Inrikes Tidningar.

Trots att bolaget sålunda är upplöst kan enligt *andra stycket* ägare till 10 procent av samtliga aktier hos styrelsen påkalla bolagsstämma för behandling av fråga om talan om skadestånd till bolaget enligt 15 kap. 5 §. Grunden för denna bestämmelse har kommenterats i samband med 6 §.

5.2.14.4 Fusion mellan moderbolag och helägt dotterbolag

9 § Äger ett bankaktiebolag samtliga aktier i ett dotterbolag, kan bolagens styrelser träffa och för registrering anmäla ett sådant avtal om fusion, att dotterbolaget skall gå upp i bankaktiebolaget. Därvid gäller 4–6 §§ i tillämpliga delar. Dotterbolaget är upplöst när regeringens beslut om tillstånd enligt 4 § har registrerats. Är dotterbolaget ett allmänt aktiebolag, skall bankinspektionen lämna uppgifter om fusionen till patent- och registreringsverket, som skall registrera regeringens tillstånd enligt 4 §.

Fusion enligt första stycket får ske utan hinder av att det i dotterbolaget finns sådan egendom som bankaktiebolaget på grund av bestämmelserna i 7 kap. 1–4 §§ inte får förvärva. Sådan egendom måste avyttras senast ett år från registreringen enligt 6 § andra stycket. Om synnerliga skäl föreligger, kan bankinspektionen förlänga denna frist.

Paragrafen, som motsvarar 14 kap. 8 § ABL, innehåller regler om fusion mellan bankaktiebolag och helägt dotterbolag. Till skillnad från fusion enligt 1 och 2 §§ kan ett bankbolag enligt denna paragraf fusionera med ett allmänt aktiebolag. Förutsättningarna är att det bolag som moderbolaget – bankbolaget – skall fusionera med är helägt.

Fusionsavtal träffas enligt *första stycket* mellan bolagens styrelser. Eftersom dotterbolaget är helägt krävs inte att bolagsstämman i detta bolag

godkänner styrelsebeslutet. En sådan stämma skulle bli en tom formalitet och i verkligheten endast en protokollering av beslut som styrelsen efter bankaktiebolagets direktiv fattat.

Båda bolagens styrelser skall anmäla fusionsavtalet för registrering. Någon tid för anmälningen är inte utsatt. Det är nämligen inte meningsfullt att fixera en viss tid, vars överskridande skall medföra att fusionsfrågan förfaller, eftersom bankaktiebolagets och dotterbolagets styrelser i vilket ögonblick som helst kan förnya fusionsavtalet. Den gemensamma registreringsanmälan kan dessutom anses likvärdig med ett bekräftande eller förnyande av fusionsavtalet. Beträffande regeringens tillstånd och registrering av detta, gäller 4–6 §§ i tillämpliga delar. Dock anses dotterbolaget upplöst i och med registrering av regeringens tillstånd. Något skifte av helägt dotterbolags tillgångar blir det inte fråga om.

Bankbolags dotterbolag utgörs som regel av allmänna aktiebolag. I 14 kap. 8 § ABL ges regler om fusion mellan moderbolag och helägt dotterbolag, vilka båda är allmänna aktiebolag. Som tidigare konstaterats vad gäller absorption (14 kap. 1 §) och kombination (14 kap. 2 §) skiljer sig dessa regler på flera punkter från de som nu tas upp i förslaget. Enligt ABL skall bl.a. rätten ge tillstånd till fusionen och kallelseförfarandet är annorlunda. Patent- och registeringsverket har hand om registreringen. Utredningen har inte funnit några hinder föreligga mot att de föreslagna fusionsreglerna skall gälla vid fusion mellan ett bankaktiebolag och ett helägt almänt aktiebolag som ingår i en bankkoncern. Dotterbolagets verksamhet kommer genom fusionen att föras in i den "egentliga" bankverksamheten och lyda under BAL:s bestämmelse. För att pröva om detta är lämpligt eller om särskilda begränsningar krävs med anledning av bestämmelserna i paragrafens andra stycke, torde det snarare vara nödvändigt att den särskilda prövning som regeringen skall göra enligt 4 § också skall göras vid fusion enligt denna paragraf.

Dotterbolaget är upplöst när regeringens tillstånd enligt 4 § har registrerats. Är dotterbolaget ett allmänt aktiebolag skall fusionen inte bara registreras hos bankinspektionen utan också hos patent- och registreringsverket. Bankinspektionen skall se till att en sådan registrering samtidigt görs hos patent- och registreringsverket, som också av inspektionen fortlöpande skall hållas underrättad om fusionen.

I förslagets 7 kap. ges bestämmelser om den egendom som ett bankaktiebolag får förvärva och driva handel med för egen räkning. Oavsett dessa bestämmelser får ett bankaktiebolag enligt *andra stycket* genom fusionen förvärva all den egendom som dotterbolaget överför till bankbolaget. Om egendomen utgörs av sådan s.k. förbjuden egendom som bankbolaget inte får behålla enligt 7 kap. 1–4 §§, skall emellertid bankbolaget åter avyttra denna. Detta måste ske senast ett år från registreringen av fusionen. I vissa fall kan en vidareförsäljning inom denna frist te sig synnerligen oförmånlig för bankbolaget. I sådana fall kan bankinspektionen förlänga den frist inom vilken försäljning skall ske. En motsvarighet till dessa bestämmelser finns i 189 § 5 p BL.

Som tidigare nämnts utgör fusionen en form av universalsuccession. Samtliga det överlåtande bolagets tillgångar och skulder ingår i fusionen. Om dotterbolaget innehar sådan egendom som bankaktiebolaget är förbjudet att

inneha, är det därför lämpligt att dotterbolaget avyttrar denna egendom innan fusionsavtalet sluts.

5.2.14.5 Inlösen av aktier i dotterbolag

Paragraferna 10-14 innehåller bestämmelser om inlösen av minoritetsaktier i dotterbolag. Några motsvarande bestämmelser finns inte i gällande lag, men däremot i 14 kap. 9–13 §§ ABL.

10 § Äger ett moderbolag självt eller tillsammans med ett dotterföretag mer än nio tiondelar av aktierna med mer än nio tiondelar av röstetalet för samtliga aktier i ett dotterbolag, har moderbolaget rätt att av de övriga aktieägarna i det sistnämnda bolaget lösa in de återstående aktierna. Den som har aktier som kan lösas in har också rätt att få dessa inlösta av moderbolaget.

En tvist om huruvida rätt eller skyldighet till inlösen föreligger eller om lösenbeloppet skall prövas av tre skiljemän enligt lagen (1929:145) om skiljemän, om något annat inte följer av bestämmelserna i detta kapitel. Bestämmelserna i 18 § andra stycket nämnda lag om den tid inom vilken skiljedomen skall meddelas är inte tillämpliga vid sådana tvister.

Har moderbolaget förvärvat större delen av sina aktier i dotterbolaget på grund av att en vidare krets inbjudits att till moderbolaget överlåta sådana aktier mot en viss ersättning, skall lösenbeloppet motsvara ersättningen, om det inte finns särskilda skäl för något annat.

Kostnaderna för skiljemannaförfarandet skall bäras av moderbolaget, om inte skiljemännen på särskilda skäl ålägger någon annan aktieägare att helt eller delvis svara för dessa kostnader.

Paragrafen överensstämmer med 14 kap. 9 § ABL.

I *första stycket* anges förutsättningarna för rätt till inlösen av minoritetsaktier i dotterbolag. Både moderbolaget och minoritetsaktieägarna har rätt att påfordra inlösen. Inlösen av aktier kan utgöra ett led i ett fusionsförlopp men så behöver inte vara fallet.

För inlösen krävs inte bara att moderbolaget innehar mer än nio tiondelar av aktierna i dotterbolaget utan också att dessa aktier representerar mer än nio tiondelar av röstetalet för samtliga aktier i bolaget.

Med moderbolagets eget innehav av aktier i dotterbolaget likställs indirekt innehav genom annat dotterföretag. Lösningsrätt föreligger sålunda när tillräckligt många aktier i ett dotterbolag innehas antingen av moderbolaget självt eller av moderbolag och annat dotterföretag tillsammans.

Att minoritetsaktieägarna tillerkänns rätt att få sina aktier inlösta sammanhänger med att de inte kan åberopa några särskilda minoritetsrättigheter gentemot huvudaktieägaren – moderbolaget – eftersom deras innehav är mindre än tio procent av aktiekapitalet. De står uppenbarligen i samma prekära ställning gentemot moderbolaget även när dettas aktieinnehav delvis förmedlas av annat koncernbolag.

Den angivna storleken på aktieinnehavet måste föreligga, när moderbolaget eller minoritetsaktieägare framställer krav på inlösen. Med hänsyn till att moderbolaget fått inlösningsrätt i syfte att ge moderbolaget möjlighet till fusion med ett helägt dotterbolag får moderbolagets inlösningsrätt antas bortfalla, om under inlösningsförfarandet moderbolagets innehav av aktier kommer att gå ner under det föreskrivna genom att moderbolaget avhänder

sig aktier. Däremot bör moderbolaget inte kunna stoppa minoritetsaktieägarnas inlösningsaktion genom att under förfarandet avhända sig aktier i dotterbolaget. Detta torde vara klart utan någon särskild bestämmelse om detta.

I *andra stycket* föreskrivs att tvist huruvida inlösen skall ske eller om lösenbeloppets storlek skall avgöras av tre skiljemän enligt lagen om skiljemän.

Till skiljemännen kan således hänskjutas inte bara fråga om lösenbeloppets storlek utan också fråga om grund för lösningsanspråket föreligger. Aktieägarna kan bestrida att moderbolaget äger så många aktier i dotterbolaget som fordras för lösningsrätt t.ex. därför att äganderätten till vissa aktier är omtvistad. En sådan fråga skall, om den över huvud taget uppkommer, prövas i samma process som frågan om lösenbeloppets storlek. Om den förstnämnda frågan skulle gå till särskild domstolsprövning, medför det risker för förlängning och andra komplikationer.

Erfarenheten har visat att det är mycket svårt att slutföra processer av förevarande slag inom de i 18 § andra stycket lagen om skiljemän föreskrivna sex månaderna. Denna särskilda bestämmelse har därför undantagits från dessa skiljeförfaranden. Tillräckliga garantier för att en process av detta slag inte drar ut alltför långt på tiden bör finnas i bl.a. 13 och 14 §§ lagen om skiljemän. Häri sägs att skiljemän alltid skall handlägga saken skyndsamt och att tvisten kan avgöras utan att part, som förhalar målet har slutfört sin talan.

Tredje stycket innehåller vissa regler om bestämmande av lösenbeloppet i en speciell situation. Situationen är den att ett bolag offentliggjort ett erbjudande att köpa aktier i ett annat bolag för ett visst pris. Detta erbjudande har accepterats av så många aktieägare att bolaget i fråga fått mer än nittio procent av aktierna i det av erbjudandet berörda bolaget. Det kan då te sig egendomligt att de aktieägare som inte accepterat erbjudandet skall ha möjlighet att i ett inlösningsförfarande få ut ett högre pris för sina aktier. För denna speciella situation bör därför den regeln gälla att det av övriga aktieägare godtagna priset skall anses utgöra aktiens värde, om inte särskilda skäl föranleder något annat.

Denna särregel bör gälla bara i de fall då erbjudandet om köp av aktier riktats till en vidare krets. Erbjudandet måste alltså beröra ett större antal personer bland allmänheten. Vidare bör fordras att större delen av moderbolagets aktieinnehav förvärvats på grund av erbjudandet. Ett särskilt skäl att gå ifrån det pris som erlagts på grund av erbjudandet kan vara att en längre tid förflutit från moderbolagets aktieförvärv på grund av erbjudandet till dess inlösenförfarandet inleddes. Ett annat skäl kan vara att informationsunderlaget varit ofullständigt eller att nya viktiga omständigheter tillkommit.

Frågan till vilken tidpunkt värderingen skall hänföras är inte angiven i förslaget. Också ABL saknar regler om detta. Det synes principiellt mest riktigt att löseskillingen fastställs med hänsyn till aktiens värde vid tiden för moderbolagets begäran om tvistens prövning av skiljemän. Senare inträffade omständigheter som inverkar på aktiernas värde skulle då inte beaktas. Det är dock möjligt att aktiernas värde vid den tid då lösningsanspråket

framställdes måste bedömas i ljuset av senare framkomna omständigheter.

Den tvistefråga som hänskjuts till skiljemän gäller i regel lösenbeloppets storlek. Enligt 1944 års ABL bestämdes vid tvist om lösenbelopp detta så att det skulle motsvara aktiernas verkliga värde. Att skiljemännen skulle söka fastställa ett verkligt ekonomiskt värde och inte något rent formellt, som t.ex. aktiens nominella belopp var självklart. Eftersom bestämmelsen även var intetsägande därför att den i övrigt knappast gav någon ledning för lösenbeloppets bestämmande, togs den inte upp i 1975 års ABL, som på denna punkt överensstämmer med förslaget. Principerna för lösenbeloppets bestämmande bör lämpligen överlämnas till doktrin och rättspraxis. Det bör dock fram hållas att aktiernas värdering skall ske utan hänsyn till deras egenskap av minoritetsaktier (se NJA 1957 s 1).

Enligt *fjärde stycket* skall kostnaderna för skiljemannaförfarandet bäras av moderbolaget, om inte skiljemännen av särskilda skäl ålägger någon annan aktieägare att helt eller delvis svara för dessa kostnader.

11 § Vill moderbolaget lösa in aktier i dotterbolag enligt 10 § och kan en överenskommelse om detta inte träffas, skall moderbolaget hos dotterbolagets styrelse skriftligen begära att tvisten skall hänskjutas till skiljemän. Samtidigt skall styrelsen uppge sin skiljeman.

Dotterbolagets styrelse skall vid begäran enligt första stycket genast genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar och den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer anmoda de aktieägare, mot vilka lösningsanspråket riktas, att skriftligen uppge sin skiljeman till dotterbolaget senast två veckor från kungörelsen. Anmodan skall även genom brev sändas till varje sådan aktieägare, om hans postadress är känd för bolaget.

Har inte samtliga aktieägare, vilkas namn är införda i aktieboken och mot vilka lösningsanspråket riktas, inom den föreskrivna tiden uppgivit en gemensam skiljeman, skall dotterbolagets styrelse hos rätten i den ort där styrelsen har sitt säte begära att god man förordnas. Denne skall hos samma rätt ansöka om förordnande av en sådan skiljeman och i tvisten bevaka de frånvarande aktieägarnas rätt.

Paragrafen, som överensstämmer med 14 kap. 10 § ABL, innehåller bestämmelser om utseende av skiljemän.

Det är inte tillfredsställande att ett inlösningsförfarande tar mycket lång tid i anspråk. För moderbolaget betyder det att en önskvärd rationalisering av koncernen, som vanligen är ändamålet med inlösningen, fördröjs av hänsyn till de befintliga minoritetsintressena i dotterbolaget. Om minoritetsaktieägare vill utnyttja möjligheterna att driva obstruktionspolitik mot moderbolaget – t.ex. genom att klandra bolagsstämmobeslutet – kan dotterbolagets skötsel under samma tid även försvåras. Minoritetens lojala intressen kan i allmänhet knappast heller befrämjas genom en utdragen process mellan moderbolaget såsom dominerande aktieägare i dotterbolaget och minoriteten. I 1975 års ABL har proceduren förkortats och förenklats så mycket som det ansetts möjligt utan att rättssäkerheten äventyras för parterna och i synnerhet för dem vilkas aktier skall inlösas.

Vill moderbolag göra gällande sin lösningsrätt enligt 10 § bör i första hand en frivillig uppgörelse träffas. Kommer parterna emellertid inte överens – det torde räcka att ena parten påstår det – skall moderbolaget hos dotterbolagets styrelse skriftligen begära att tvisten prövas av tre skiljemän enligt

skiljemannalagen och uppge sin skiljeman.

När dotterbolagets styrelse får denna begäran skall den omedelbart underrätta alla kända aktieägare och anmoda dessa att uppge sin skiljeman inom två veckor från det anmodan kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar och i den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Att kungörelse alltid måste ske synes ofrånkomligt av rättssäkerhetsskäl. För tids vinnande kan styrelsen, så snart kungörelse som nu sagts utfärdats, hos rätten begära förordnande av god man för aktieägare som inte hör av sig med anledning av kallelsen. En sådan begäran skall annars göras, om samtliga anmodade aktieägare icke inom föreskriven tid uppgivit en för dem gemensam skiljeman. Gode mannen skall hos tingsrätten ansöka om förordnande av sådan skiljeman för aktieägare och även i övrigt i tvisten bevaka aktieägarnas rätt, såvida inte samtliga aktieägare kommer överens om något annat.

Bestämmelser om det nu beskrivna förfarandet har tagits upp i denna paragraf. Som framgår av följande paragrafer kan moderbolagets förvärv av äganderätt till aktierna ske redan innan skiljedom om lösenbeloppets storlek föreligger.

12 § Prövas en tvist om inlösen enligt 10 § av skiljemän och är det ostridigt mellan parterna att det finns lösningsrätt eller förklaras det i en skiljedom att sådan rätt finns utan att lösenbeloppet samtidigt fastställs, är aktieägarna skyldiga att till moderbolaget överlämna sina aktiebrev med påskrifter om överlåtelsen. Detta gäller endast om moderbolaget ställer säkerhet, som godkänts av skiljemännen, för det kommande lösenbeloppet med ränta.

Aktieägarna har rätt till skälig ränta på lösenbeloppet för tiden från det säkerhet ställts till dess lösenbeloppet förfaller till betalning.

Paragrafen överensstämmer med 14 kap. 11 § ABL.

12-14 §§ innehåller bestämmelser som bl.a. innebär att moderbolaget kan förvärva äganderätten till aktierna redan innan skiljedom rörande lösenbeloppets storlek givits.

Som tidigare nämnts är en långt utdragen process rörande inlösningen förenad med stora olägenheter. Om tvist inte råder rörande moderbolagets rätt att inlösa aktierna utan endast om lösenbeloppets storlek, synes det inte inge några betänkligheter att låta äganderätten överföras till moderbolaget redan innan lösenbeloppet slutgiltigt har bestämts. För moderbolaget är det en stor fördel att utan det långa dröjsmål som processen om lösenbeloppet medför kunna genomföra en sådan rationalisering av koncernen som förutsätter att dotterbolaget är helägt och att hänsyn inte längre behöver tas till minoritetsaktieägarna. De senare kan, när det är klart att inlösen skall ske, knappast ha befogat intresse av att under processen om inlösenbeloppet stå kvar som aktieägare. För dem är det i den situationen endast av intresse att de får en tillfredsställande ersättning för aktierna, och det bör vara en fördel också för dem att få ut ersättningen eller åtminstone en del av den väsentligt tidigare mot avstående av äganderätten till aktierna.

Den första förutsättningen för att minoritetsaktieägare skall vara skyldig att överlämna sina aktiebrev är enligt *första stycket* att det inte föreligger tvist huruvida moderbolaget över huvud taget har rätt att lösa aktierna. Denna förutsättning är för handen, om aktieägare inte bestritt eller inte längre vidhåller ett bestridande av denna rätt. Bestridandet kan grunda sig på ett

påstående att moderbolaget inte äger tillräckligt många aktier för lösningsrätt, t.ex. därför att det råder tvist om äganderätten till vissa aktier.

Situationen kan också vara den att bestridandet framställts men ogillats genom mellandom som vunnit laga kraft. Sådan mellandom kan skiljemännen alltid meddela, om parterna samtycker. Däremot kan skiljemän inte ge mellandom utan båda parternas samtycke (jfr 19 § skiljemannalagen).

Det är självfallet tänkbart att aktieägare kan genom att framställa helt obefogad invändning mot moderbolagets rätt att lösa aktierna, avsevärt fördröja moderbolagets förvärv av dessa aktier. Det är emellertid inte möjligt att ställa upp en rättvis och lämplig regel som hindrar att sådana invändningar framställs och prövas i vanlig ordning. En viss återhållande faktor ligger dock däri att en aktieägare som framställer en obefogad invändning av ifrågavarande slag enligt 10 § sista stycket kan åläggas att svara för uppkommande rättegångskostnader.

En annan förutsättning för att moderbolaget skall bli ägare till aktierna är att moderbolaget ställer sådan säkerhet för kommande lösenbelopp jämte ränta som skiljemännen godkänt.

Enligt *andra stycket* har aktieägare rätt att få skälig ränta på lösenbeloppet för tiden från det säkerhet ställts för kommande lösenbelopp enligt första stycket till dess lösenbeloppet förfaller till betalning enligt skiljedomen. Räntans storlek bestäms av skiljemännen.

13 § Om ett fastställt lösenbelopp har erbjudits aktieägare utan att dessa har överlämnat sina aktiebrev, skall moderbolaget genast sätta ned lösenbeloppet enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet. Därvid får förbehåll om rätt att återta det nedsatta beloppet inte göras.

Paragrafen överensstämmer med 14 kap. 12 § ABL.

Har fastställt lösenbelopp erbjudits aktieägare utan att denne överlämnat sina aktiebrev, skall enligt paragrafen moderbolaget genast sätta ned lösenbeloppet enligt lagen om nedsättning av pengar hos myndighet. Moderbolaget får inte göra något förbehåll om rätt att återta det nedsatta beloppet.

Enligt 15 kap. 1 § andra punkten blir styrelseledamöterna skadeståndsskyldiga för skada som vållats aktieägare eller annan genom överträdelse av denna lag. Underlåtenhet att verkställa i förslaget föreskriven nedsättning medför därför solidarisk ansvarighet för styrelseledamöterna gentemot den som skadats genom att nedsättningen inte skett.

14 § Om säkerhet har ställts enligt 12 § eller om nedsättning har skett enligt 13 §, är moderbolaget ägare till aktierna. Innan aktiebreven har överlämnats till moderbolaget medför breven i sådana fall endast rätt för innehavaren att mot överlämnande av breven till moderbolaget eller länsstyrelsen få ut lösenbeloppet med ränta.

Har aktiebrevet inte överlämnats inom en månad från det moderbolaget blivit ägare till aktien, kan det utfärdas ett nytt aktiebrev ställt till moderbolaget. Det nya aktiebrevet skall innehålla en uppgift om att det ersätter det äldre brevet. Överlämnas därefter det äldre aktiebrevet till moderbolaget, skall det överlämnas till dotterbolaget för att makuleras.

Paragrafen överensstämmer med 14 kap. 13 §.

Har säkerhet för kommande lösenbelopp jämte ränta ställts enligt 12 §

eller nedsättning skett enligt 13 §, är moderbolaget enligt *första stycket* ägare till aktierna. Aktieägarnas rätt tillgodoses genom att de så snart skiljedom meddelats kan av de hos länsstyrelsen nedsatta medlen lyfta det i domen fastställda beloppet.

När moderbolaget blivit ägare av aktierna, har det enligt 12 § rätt att få aktiebreven och få sitt namn infört i aktieboken. När en aktieägare lyfter hos länsstyrelsen nedsatt belopp, skall han överlämna aktiebrevet med vederbörlig transport till moderbolaget eller in blanco. När aktiebrev överlämnats till länsstyrelsen i samband med lyftande av utdömt belopp, skall denna överlämna dem till moderbolaget, i vars hand de åter fungerar som vanliga aktiebrev.

Om aktieägare underlåter att överlämna aktiebrev, t.ex. därför att det har förkommit, har moderbolaget enligt rättspraxis – NJA 1968 s. 123 – inte ansetts behörigt att göra ansökan om dödande av aktiebrevet. I *andra stycket* har därför intagits betstämmelsen, att om ett aktiebrev inte avlämnats inom en månad sedan moderbolaget blev ägare av aktien, nytt aktiebrev kan utfärdas i det inte inlämnade brevets ställe. Tidigare var i ABL fristen ett år men den ändrades den 1 januari 1982 till en månad (prop. 1980/81;146 sid. 16). Det nya aktiebrevet, som givetvis utfärdas av dotterbolagets styrelse, skall innehålla uppgift att det ersätter ett äldre aktiebrev. Denna uppgift hindrar att det nya aktiebrevet ger legitimation att lyfta lösenbelopp. I samband med att det nya aktiebrevet utfärdas skall moderbolaget införas i aktieboken såsom ägare av aktien. Skulle därefter det äldre aktiebrevet överlämnas till moderbolaget, skall det makuleras. Denna uppgift ankommer på dotterbolaget, till vilket moderbolaget alltså skall överlämna aktiebrevet. Om dotterbolaget upplöses genom fusion enligt 9 § övergår denna skyldighet till moderbolaget.

5.2.15 15 kap Skadestånd m.m.

I samband med 1955 års översyn av BL byggdes skadeståndsreglerna ut i nära överensstämmelse med 1944 års ABL:s motsvarande regler. Skadeståndsreglerna i 1975 års ABL bygger i sin tur i huvudsak på bestämmelserna i 1944 års ABL.

Bland nyheterna i skadeståndsreglerna i 1975 års ABL märks särskilt reglerna om skadeståndsansvar i de fall ett revisionsbolag utsetts till revisor. Fristen för väckande av skadeståndstalan mot styrelseledamot, verkställande direktör m.fl. har förlängts från sex månader till ett år från årsredovisningens framläggande på bolagsstämman. Vidare skärps i viss mån kraven på att lämnad redovisning skall vara riktig och fullständig för att den ansvarsfrihet som bolagsstämman beviljat styrelsen och verkställande direktören, skall befria dem från skadeståndsskyldighet. I gengäld uppställs en treårig preskriptionstid när det gäller skadeståndstalan mot en styrelseledamot eller verkställande direktör, om skadeståndstalan inte grundar sig på brottslig gärning. Slutligen innehåller ABL nyheter även när det gäller uppgörelse om skadeståndsskyldighet mellan bolaget och de skadeståndsansvariga. En sådan uppgörelse kan inte träffas med styrelsen, eftersom det enligt 15 kap. 5 § ABL är bolagsstämman som beslutar huruvida talan om skadestånd till bolaget skall föras. Föreligger majoritetsmissbruk kan generalklausulen i 9

kap. 16 § ABL tillämpas på skadeståndsuppgörelser.

I betänkandet SOU 1971:15 (Förslag till aktiebolagslag m.m.) uttalade aktiebolagsutredningen att enighet rått vid de nordiska överläggningarna om att skadeståndsbestämmelser bör ingå i ABL. Anledningen till detta var att den allmänna skadeståndsrätten endast var ofullständigt reglerad i de nordiska ländernas lagstiftning. Dessutom ansågs vissa särskilda förhållanden inom aktiebolagsrätten motivera en speciell reglering av skadeståndsskyldigheten. Sålunda ansågs regler behövas om skadeståndsansvar vid överträdelse av sådana regler i ABL som avser att skydda tredje man. Vidare behövdes bestämmelser om jämkning av skadeståndsskyldigheten i vissa fall eftersom i aktiebolagsförhållanden en ganska ringa oaktsamhet från ett bolagsorgans sida kan medföra särskilt stora ekonomiska skador, vilkas ersättande skulle kunna betyda en orimligt tung börda för den ansvarige.

Den allmänna skadeståndsrätten blev lagreglerad genom skadeståndslagen (SkL) som trädde i kraft den 1 juli 1972. För att kunna bedöma huruvida förslagets skadeståndsregler bör anpassas till denna lag eller till ABL:s bestämmelser, vilket i stort sett skulle innebära ett bibehållande av gällande grundläggande skadeståndsregler, kommer i det följande i korthet redogöras för skillnaderna mellan dessa båda lagar i detta hänseende.

I ABL:s skadeståndskapitel ingår bestämmelser om skadeståndsskyldighet för bl.a. styrelseledamöter och verkställande direktör. Skadeståndsskyldigheten skall kunna åläggas dessa i två olika relationer:

a. För skada som drabbar *bolaget;* de blir skyldiga att ersätta sådan skada som de åstadkommer uppsåtligen eller av oaktsamhet vid fullgörande av uppdraget.
b. För skada som drabbar *aktieägare* eller *tredje man;* de blir skyldiga att ersätta sådan skada som de åstadkommer uppsåtligen eller av oaktsamhet vid fullgörande av uppdraget, dock endast när detta sker genom överträdelse av bestämmelser i ABL eller bolagsordningen.

Bestämmelserna är inte begränsade till viss skadetyp utan får anses gälla personskada, sakskada och ren förmögenhetsskada.

Skadeståndet kan jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet, skadans storlek och omständigheterna i övrigt (4 § första stycket).

Talan om skadestånd till aktiebolaget enligt de särskilda skadeståndsreglerna måste väckas inom viss kortare tid.

Dessa bestämmelser innebär att SkL:s allmänna skadeståndsregler sätts ur spel såvitt gäller det ansvarsreglerade området. Detta följer av 1 kap. 1 § SkL.

Regeln om skada som drabbar bolaget följer den allmänna culparegeln, med det undantaget att den såvitt gäller ren förmögenhetsskada går längre. Brottslig handling förutsätts nämligen inte för skadeståndsskyldighet vilket är fallet enligt 2 kap. 4 § och 3 kap. 1 § SkL. Att ABL går något längre än allmänna skadeståndsregler på denna punkt kan motiveras av att de berörda personerna gentemot bolaget intar en särskild förtroendeställning och att man därför vill vara något strängare och inte låta skadeståndsskyldigheten vara beroende av om skadehandlingen är kriminaliserad eller inte.

Att överträdelse av bestämmelser i ABL eller bolagsordningen skall föreligga för ansvar för skada som vållas av aktieägare eller tredje man utgör

en väsentlig inskränkning i förhållande till culparegeln. Eftersom styrelseledamoten eller verkställande direktören agerar som organ för bolaget kan skadeståndsansvar uppkomma för bolaget självt gentemot skadelidande tredje man oavsett om handlandet innefattat överträdelse av angivet slag eller inte. Bolagets ansvar följer av culparegeln i 2 kap. 1 § SkL eller av eventuellt föreliggande speciella skadeståndsbestämmelser i kontrakt e.l. Ansvarsförhållandena blir alltså "haltande" så till vida att bolaget får svara för skador som styrelseledamoten eller verkställande direktören inte kan göras personligen ansvariga för. Detta gäller i de fall då den handling som leder till skada inte innefattar överträdelse av ABL eller bolagsordningen. I praktiken har detta inte så stor betydelse för den skadelidande, eftersom denne kan få ersättning av bolaget. Viktigare är däremot regressituationen. Vad bolaget har gett ut, kan inte i alla situationer krävas tillbaka av den försumlige styrelseledamoten eller verkställande direktören.

Utredningen anser att förslagets skadeståndsregler bör följa ABL:s skadeståndsregler och inte vila på de allmänna skadeståndsreglerna. Även de nyheter i 1975 års ABL som inledningsvis redovisades bör tas upp i förslaget. Bestämmelserna i förslaget kommer härmed i huvudsak att överensstämma med motsvarande bestämmelser om skadestånd i gällande ABL.

Utredningen har emellertid inte efterbildat ABL:s regel i 15 kap. 3 § om rätt för en aktieägare som blivit utsatt för maktmissbruk från en annan aktieägares sida att få sina aktier inlösta. En sådan regel har inte ansetts behövlig för bankaktiebolagens del. Genom skadeståndsreglerna har en aktieägare ett försvarsmedel mot maktmissbruk från andra aktieägare. Om maktmissbruket är systematiskt och långvarigt har skadeståndsreglerna inte ansetts utgöra ett tillräckligt skydd för förfördelade aktieägare. Ett sådant förhållande bör emellertid inte kunna uppstå i bankaktiebolag, som oftast har ett mycket spritt ägande. Om detta till äventyrs skulle inträffa, lär ett sådant maktmissbruk medföra skada för insättarna och motivera ett ingripande från bankinspektionen.

I fråga om organpersonernas ansvarighet märks några smärre avvikelser mellan ABL:s bestämmelser och förslaget. Detta motiveras av de speciella förhållanden som gäller för bankaktiebolagen. I förslaget nämns inte verkställande direktören bland de organpersoner som träffas av skadeståndsansvar enligt BAL:s skadeståndsregler. Verkställande direktören är i banklagstiftningen inte någon självständigt bolagsorgan till skillnad från en verkställande direktör i ett allmänt aktiebolag. Sitt uppdrag som verkställande direktör har denne fått från styrelsen. Han skall också alltid vara styrelseledamot i banken. Utredningen har vid utformningen av förslaget utgått ifrån att verkställande direktör i ett bankbolag aldrig kan anses agera utanför såväl uppdraget som styrelseledamot som delegatsuppdraget. Verkställande direktören träffas därför alltid av BAL:s skadeståndsregler, antingen som styrelseledamot eller som delegat.

I gällande BL ges samtliga delegater samma skadeståndsansvar som styrelseledamot. Av särskilt intresse är att redovisa de särskilda preskriptionsregler som gäller för bankbolagets rätt att väcka talan om skadestånd mot delegat. Om detta föreskrivs i 109 § andra stycket BL att en sådan talan inte får väckas sedan ett år förflutit sedan redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen för det räkenskapsår, varunder den skadebringande

handlingen vidtogs, lades fram på stämman. Bakgrunden till bestämmelsen är att det har ansetts vara naturligt att den som anförtrotts funktioner som är av sådan beskaffenhet att de ankommer på styrelsen inte skall behöva stå det ekonomiska ansvaret för dessa funktioners utövande under en avsevärt längre tid än styrelseledamöterna själva. Utan denna särbestämmelse skulle delegats skadeståndsansvar inte preskriberas förrän tio år efter det att den skadebringande handlingen vidtogs. En komplikation är emellertid att stämman av praktiska skäl inte kan uttala sig i frågan om decharge beträffande alla delegaterna i en bank på samma sätt som skall ske beträffande samtliga styrelseledamöter. Kontrollen av delegaternas funktionsutövning torde i realiteten ankomma på styrelsen. Den föreskrivna tidsfristen har ansetts ge styrelsen tillräcklig tid att utföra den erforderliga granskningen och att ta initiativet till att väcka skadeståndsanspråk mot delegat. I de fall en delegats handlande blir föremål för debatt, kan stämman direkt fatta beslut om väckande av talan. I vissa fall inträder inte preskription vid den angivna tidpunkten. Orsakades skadan av en brottslig gärning kan talan väckas senare. Likaledes kan talan väckas senare om delegaten i väsentliga hänseenden lämnat oriktiga eller ofullständiga upplysningar till stämman eller revisorerna. Normalt brukar frågor rörande delegats funktionsutövning inte förekomma på bankbolags stämma och denna senare bestämmelse saknar därför antagligen praktisk betydelse för inträdet av preskription. Det måste här avslutningsvis påpekas att reglerna om preskription av delegats skadeståndsansvar endast gäller delegatens handlande i anledning av hans uppdrag som delegat. Ett stort antal personer har sådana uppdrag. I många fall rör det sig emellertid om mindre omfattande uppgifter och delegaten åligger en mängd andra arbetsuppgifter i dennes egenskap av vanlig anställd. Det är givet att det kan uppstå praktiska svårigheter att bedöma huruvida en skadebringande handling vidtagits inom delegatsuppdraget eller i tjänsten i övrigt. Om handlingen inte omfattas av delegatsuppdraget gäller den vanliga tioårspreskriptionen. Trots de antydda svårigheterna har bestämmelsernas utformning, såvitt känt, inte skapat några problem i tillämpningen.

Inom utredningen har diskuterats hur delegats skadeståndsskyldighet skall regleras. Fråga har varit om delegats skadeståndsansvar skall specialregleras i likhet med styrelseledamots ansvar eller om dennes ansvar skall regleras på sätt arbetstagares skadeståndsansvar regleras i 4 kap. 1 § SkL.

4 kap. 1 § SkL är en nedsättningsregel som är mera fördelaktig för ansvarsobjektet i det att den utgår från att ansvar kan göras gällande bara om vissa uppräknade omständigheter föreligger och då endast i den mån synnerliga skäl föreligger med hänsyn till vissa angivna omständigheter. Regeln kan sägas utgöra en "omvänd jämkningsregel" jämfört med den skadeståndsregel som gäller t.ex. för styrelseledamot. Denne träffas tämligen omgående av ett skadeståndsansvar med möjlighet till reduktion bl.a. om skadeståndet skulle bli oskäligt stort med hänsyn till den ansvariges betalningsförmåga. I enlighet med uttalanden i förarbetena till SkL skulle sannolikt det stora flertalet delegatsuppdragen anses så ansvarsfulla att den person som inom uppdraget åsamkat bankbolaget skada i de flesta fall skulle åläggas skadeståndsansvar trots den restriktivitet som bestämmelsen i övrigt manar till. Oavsett vilka regler som tillämpas torde resultatet i det stora

flertalet fall, vad gäller skadeståndsbeloppets storlek, bli detsamma. Genom de associationsrättsliga skadeståndsreglerna uttalas emellertid på ett markerat sätt en presumtion för skadeståndsansvar.

I ett bankaktiebolag skall styrelsen förvalta bolagets angelägenheter i enlighet med vad som föreskrivs i BAL. Förutom de rent verkställande uppgifterna innefattar styrelsens förvaltningsrätt samtliga beslutande befogenheter utom dem som enligt uttryckliga stadganden i BAL förbehålls bolagsstämman. Styrelsen får emellertid delegera de rent verkställande uppgifterna till verkställande direktören och även till andra personer. Delegation har helt naturligt tillgripits i vidsträckt omfattning i bankerna. Åtskilliga kvalificerade befattningshavare i bankerna har ställning av delegater. De kan ensamma få uppdrag att ingå i särskilda s.k. direktioner, utskott eller andra organ med beslutsfunktioner. Vidare kan de ingå i de s.k. styrelserna som kan finnas inrättade för olika regionala och lokala distrikt av bankens verksamhetsområde eller vid enskilda avdelningskontor. Delegater förekommer även på lokal nivå inom banken med delegerade befogenheter av högst begränsad omfattning. Dessa delegater är oftast vanliga anställda i banken som genom delegationen tillagts vissa särskilda uppgifter.

De särskilda skadeståndsregler som återfinns i BL och annan associationsrättslig lagstiftning markerar ett i vissa avseenden strängare skadeståndsansvar för vissa organpersoner. Vissa delegater inom banken, t.ex. verkställande direktören och ledamot i regionbankstyrelse, får anses vara jämställda med dessa organpersoner med hänsyn dels till omfattningen och betydenheten av det delegatsuppdrag som givits dem och dels till den nivå på vilken de är verksamma inom banken. Dessa delegater i ledande ställning bör enligt utredningens mening utan tvekan drabbas av samma skadeståndsansvar som en styrelseledamot.

För delegater som är anställda inom banken på lägre nivåer och som då regelmässigt har mindre omfattande delegatsuppdrag blir organansvaret som följer av delegationen mer uttunnat. Delegatsuppdraget utgör för dessa en naturlig del av deras övriga tjänsteuppdrag. De torde därför i flera fall ha svårt att förstå varför deras ersättningsansvar är "strängare" när de fullgör åligganden inom delegatsuppdraget än när de fullgör andra sysslor som i och för sig kan vara väl så ansvarsfulla. Emellertid åtnjuter dessa delegater i dag enligt reglerna i 109 § andra stycket BL en förmån bestående i att deras skadeståndsansvar preskriberas ett år efter det att redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen för räkenskapsåret lagts fram på stämman. Om dessa delegaters skadeståndsansvar skulle följa de vanliga skadeståndsrättsliga reglerna om anställds skadeståndsansvar sker detta inte förrän tio år efter det att den skadebringande handlingen företogs.

Utredningen finner dock skäl föreligga för ett "strängare" ansvar för delegat på sätt som gällande BL redan nu stadgar. Uppdraget som delegat har en särskild dignitet eftersom det gäller funktioner som egentligen ankommer på styrelsen. I bankverksamhet föreligger det även ett starkt behov av prevention mot skador. Det ligger i linje med preventionsintresset att ha en mer uttrycklig föreskrift om skadeståndsskyldighet i stället för en regel om presumtion mot skadeståndsskyldighet som den i 4 kap. 1 § SkL.

Den förordade lösningen innebär att det måste konstateras huruvida den

skadebringande handlingen utförts inom delegatsuppdraget eller faller utanför detta. Som framgått tidigare bör emellertid konsekvenserna av detta inte överdrivas. Detta gäller redan nu och har inte medfört några svårigheter i tillämpningen.

1 § Stiftare, styrelseledamot samt delegat, som vid fullgörandet av sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bankaktiebolaget, skall ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan vållas aktieägare eller annan genom överträdelse av denna lag eller bolagsordningen.

Paragrafen överensstämmer i stort med 15 kap. 1 § ABL och motsvaras av 176 §, 177 § första stycket och 178 § BL.

Som framgår av 8 kap. 1 § kan i bankbolagens styrelser förekomma olika slags styrelseledamöter beroende på vem som utsett dem. Det kan således vara fråga om bolagsstämmovalda ledamöter, ledamöter som utsetts enligt särskild föreskrift i bolagsordningen, offentliga styrelseledamöter och arbetstagarledamöter enligt lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag. Med styrelseledamot i detta kapitel avses samtliga nu uppräknade styrelseledamöter. Någon skillnad beträffande ansvar för vidtagna åtgärder bör inte göras mellan styrelseledamöterna.

På sätt beskrivits i inledningen till detta kapitel bör samtliga delegater inom banken träffas av det särskilda skadeståndsansvar som denna paragraf reglerar.

Enligt 8 kap. 4 § skall verkställande direktören alltid utses bland styrelseledamöterna och enligt 8 kap. 5 § får denne sitt uppdrag genom delegation från styrelsen. Verkställande direktören utför sina uppgifter dels i egenskap av styrelseledamot och dels i egenskap av delegat. I dessa båda egenskaper träffas han av skadeståndsbestämmelserna i denna paragraf. Det saknas därför anledning att avgöra i vilken av dessa båda egenskaper han företagit en skadeståndsgrundande handling. En sådan uppdragskombination kan också andra delegater ha. Dessa kan utöver delegatskapet vara anställda i banken. Här är det däremot viktigt att göra skillnad mellan vederbörandes handlande som delegat och som anställd, eftersom dennes ansvar som anställd följer de allmänna skadeståndsrättsliga reglerna i 4 kap. 1 § SkL. Styrelsen skall enligt 8 kap. 5 § i instruktioner meddela föreskrifter om de befogenheter som i olika avseenden som skall tillkomma verkställande direktören och andra delegater. Dessa instruktioner får tjäna som vägledning för att avgöra i vilken egenskap vederbörande handlat.

Lagrummet är även direkt tillämpligt på likvidator genom hänvisningen i 13 kap. 8 §.

Stiftarna är skadeståndsskyldiga mot bolaget för varje skada som de vid bolagets stiftande genom uppsåt eller vårdslöshet förorsakar bolaget.

Första meningen reglerar de där angivna personernas ansvar för skada som tillfogats bolaget. För sådan skada blir vederbörande ersättningsskyldig, om skadan försorsakats genom en åtgärd eller en underlåtenhet som kan tillräknas honom såsom uppsåt eller oaktsamhet. Det skall vara fråga om skada som vederbörande vid fullgörande av sitt uppdrag åsamkat bolaget. En person i organställning kan givetvis förorsaka bolaget skada genom åtgärd som han vidtagit såsom tredje man i förhållande till bolaget. Förslagets regler

är inte tillämpliga i ett sådant fall.

Stiftare, styrelseledamöter och delegater står i direkt sysslomannaförhållande till bolaget. De är följaktligen gentemot bolaget skyldiga att vid fullgörandet av sitt uppdrag iaktta den omsorg som krävs av en sysslоman i allmänhet. Skadeståndsskyldighet kan sålunda inträda om ett av bolagsstämman fattat beslut verkställts trots att omständigheter därefter inträffat som medför att beslutets verkställande skulle skada bolaget. (jfr. 8 kap. 15 §). Därav framgår för övrigt att styrelseledamöter eller andra ställföreträdare för bolaget inte utan vidare undgår skyldighet att ersätta en skada som åsamkats bolaget genom deras vållande, trots att bolagsstämman beslutat om den åtgärd som medför skadan.

Enligt *andra meningen* har stiftare, styrelseledamöter och delegater ansvar också gentemot andra som berörs av deras verksamhet för bolaget. Ansvaret mot dessa – enskilda aktieägare, insättare och andra borgenärer, anställda, annan tredje man – är emellertid inte lika vidsträckt som mot bolaget. Skadeståndsskyldighet kan endast inträda, om BAL eller bolagsordningen överträds uppsåtligen eller av vårdslöshet. De bestämmelser i BAL eller bolagsordningen som just har till syfte att skydda tredje man blir sanktionerade på detta sätt.

Reglerna i andra meningen innebär bl.a. att styrelsen inte blir ansvarig för skada som vållas en bolagets medkontrahent vid kontraktsbrott från bolagets sida. I ett sådant fall drabbar skadeståndsskyldigheten i allmänhet endast bolaget. En annan sak är att bolaget - med stöd av paragrafens första mening - kan kräva att av styrelsen få tillbaka vad bolaget tvingats utge till dess medkontrahent.

En person i organställning kan givetvis ådra sig personlig skadeståndsskyldighet gentemot tredje man till följd av reglerna i den allmänna skadeståndsrätten. Enligt samma regler kan bolaget gentemot den skadelidande få svara för skadeersättningen. Om bolaget i ett dylikt fall tvingas ge ut skadeersättning, har det regressrätt mot skadevållaren. Avgörande för vilka regler denna regressrätt skall bedömas enligt, bör vara om skadevållaren handlat i sin egenskap av organ för bolaget eller ej.

2 § En revisor är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Han ansvarar även för den skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet vållas av hans medhjälpare.

Om ett revisionsbolag är revisor, åligger ersättningsskyldigheten detta bolag och den för revisionen huvudansvarige.

Paragrafen, som överensstämmer med 15 kap. 2 § ABL och som motsvaras av 177 § första och andra styckena BL, behandlar skadeståndsansvaret för revisorer och revisionsbolag.

Enligt *första stycket* är revisorerna ersättningsskyldiga enligt de i 1 § angivna grunderna. De svarar också för den skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet vållas av deras medhjälpare. Detta överensstämmer med gällande lag.

Paragrafens *andra stycke* saknar motsvarighet i gällande lag, vilket sammanhänger med den nya regeln i 10 kap. 2 § tredje stycket att ett auktoriserat revisionsbolag kan utses till revisor. I ett sådant fall åligger ersättningsskyldigheten för skada detta bolag och den för revisionen

huvudansvarige. På grund av regeln i 4 § andra stycket innebär detta att bolaget och den huvudansvarige alltid svarar solidariskt gentemot det bolag revisionen avser. Frågan om huruvida uppsåt eller oaktsamhet föreligger får normalt avgöras med hänsyn till den huvudansvariges förhållanden.

3 § Aktieägare är skyldig att ersätta den skada som han genom att medverka till överträdelse av denna lag eller bolagsordningen uppsåtligen eller av grov oaktsamhet tillfogar bankaktiebolaget, aktieägare eller annan.

Paragrafen överensstämmer med 15 kap. 3 § första meningen ABL och motsvaras av 177 § tredje stycket, 178 § och 179 § BL.

Paragrafen, som i sak motsvarar gällande lag, reglerar aktieägares skadeståndsansvar gentemot bolaget och gentemot annan aktieägare eller annan tredje man.

En aktieägare är inte skyldig att positivt verka i bolagets intresse. Deltar han i bolagets förvaltning, får han i första hand ta tillvara sina egna intressen utan att därigenom bli ansvarig mot bolaget eller tredje man. Paragrafen innebär dock vissa begränsningar i aktieägares rätt att tillvarata sina egna intressen. En aktieägare är ersättningsskyldig för den skada som han genom att medverka till överträdelse av denna lag eller bolagsordningen uppsåtligen eller av grov oaktsamhet tillfogar bolaget, aktieägare eller andra.

Enligt 179 § i nuvarande BL är en aktieägare skadeståndsskyldig bl.a. om han uppsåtligen genom begagnande av sitt inflytande över styrelseledamot medverkar till att bolaget eller annan aktieägare tillskyndas skada genom åtgärder, som innebär att fördel uppenbarligen bereds vissa till nackdel för bolaget eller annan aktieägare. Den föreslagna lydelsen av paragrafen täcker även detta fall. En sådan åtgärd strider nämligen mot generalklausulen i 8 kap. 15 §.

4 § Om någon är ersättningsskyldig enligt 1–3 §§, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet, skadans storlek och omständigheterna i övrigt.

Skall flera ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet i den mån skadeståndsskyldigheten inte jämkats för någon av dem enligt första stycket. Vad någon betalat i skadestånd får sökas åter av de andra efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

Paragrafen överensstämmer med 15 kap. 4 § ABL och motsvaras av 180 och 181 §§ BL.

Enligt *första stycket* kan, om någon är ersättningsskyldig enligt 1–3 §§, skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet, skadans storlek och omständigheterna i övrigt. I jämförelse med gällande lag innebär detta en utvidgning av jämkningsmöjligheterna. I begreppet "omständigheterna i övrigt" bör i överensstämmelse med 4 kap. 1 § SkL inbegripas det förhållandet att en delegat haft en blygsam befattning i bankbolaget.

Jämkning kan i och för sig ske även vid brottslig gärning. Skuldgraden skall dock beaktas vid jämkningsprövningen. Jämkning skall i allmänhet inte ske när fråga är om uppsåtligt handlande som är brottsligt.

I förarbetena till skadeståndslagen (1972:207) behandlades bl.a. förhållandet mellan de associationsrättsliga jämkningsreglerna och regeln i

skadeståndslagen 4 kap. 1 § om arbetstagares skadeståndsansvar (se prop. 1972:5 s. 433 och 564). Därvid uttalades bl.a. att de särskilda associationsrättsliga jämkningsreglerna innefattade en exklusiv reglering av skadeståndsansvarets omfattning när, för personer i organställning, fråga är om ersättningsskyldighet på grund av felaktiga beslut eller åtgärder på den juridiska personens vägnar.

När person i organställning vållat skada under utförande av ett arbete som kunde ha anförtrotts en vanlig arbetstagare skulle enligt samma uttalanden jämkningsregeln i 4 kap. 1 § skadeståndslagen vinna analogisk tillämpning. Skadeståndstalan mot en person i organställning skall prövas efter aktiebolagslagens regler när anspråket grundas på handling som vederbörande vidtagit i sin egenskap av organ för den juridiska personen. Här gäller således reglerna i förslaget om sätt och tid för talans väckande, verkan av ansvarsfrihet, förutsättningarna för skadeståndsskyldighet och jämkning. Grundas skadeståndsanspråket däremot på handling som personen i fråga inte vidtagit i sin egenskap av organ för bolaget skall sådan talan följa allmänna regler. En annan sak är att vid tillämpning av 4 kap. 1 § skadeståndslagen – som också utsades i förarbetena till paragrafen – hänsyn måste tas till om skadevållaren intagit en förtroendeställning.

Enligt *andra stycket,* som överensstämmer med gällande lag, ansvarar flera ersättningsskyldiga för samma skada solidariskt. Den, vars ersättningsskyldighet jämkats, är givetvis solidariskt ansvarig endast med det jämkade beloppet. De ersättningsskyldiga skall sinsemellan ta del i betalningen efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna. Om omständigheterna inte föranleder något annat, bör fördelningen ske efter huvudtalet. En prövning av fördelningsfrågan efter skälighet skall äga rum även om någon eller några av de till skadan medverkande dömts att betala ett jämkat belopp.

5 § Talan om skadestånd till bankaktiebolaget enligt 1–3 §§ kan väckas, om vid bolagsstämman majoriteten eller en minoritet, bestående av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier, har biträtt ett förslag om att väcka skadeståndstalan eller har röstat mot ett förslag om att bevilja någon styrelseledamot ansvarsfrihet. En uppgörelse om skadeståndsskyldigheten kan träffas endast av bolagsstämman och endast under förutsättning att inte ägare till en tiondel av samtliga aktier röstar mot förslaget. Förs skadeståndstalan av en aktieägare för bolagets räkning, kan någon uppgörelse inte träffas utan hans samtycke. Talan om skadestånd till bankbolaget mot en delegat får utan hinder av vad ovan sagts väckas av styrelsen.

Talan om skadestånd till bolaget får föras av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier. Om någon aktieägare sedan talan väckts avstår från talan, kan likväl de övriga fullfölja denna. Den som har väckt talan svarar för rättegångskostnaderna men har rätt till ersättning av bolaget för den kostnad som täcks av vad som kommit bolaget till godo genom rättegången.

Talan för bolagets räkning mot en styrelseledamot om skadestånd på grund av ett beslut eller en åtgärd under ett räkenskapsår skall väckas senast ett år från det årsredovisningen och revisionsberättelsen för räkenskapsåret lades fram på bolagsstämman.

Har ett beslut fattats att bevilja ansvarsfrihet eller att inte föra skadeståndstalan utan att aktieägare som avses i första stycket röstat mot beslutet eller har tiden för talan försuttits enligt tredje stycket, kan trots detta talan enligt första eller andra stycket väckas, om det i årsredovisningen eller i revisionsberättelsen eller på något annat sätt

till bolagsstämman inte har lämnats i väsentliga hänseenden riktiga och fullständiga uppgifter angående det beslut eller den åtgärd som talan grundas på.

Utan hinder av vad som sagts ovan i denna paragraf kan skadeståndstalan som grundas på brott föras av styrelsen.

Paragrafen, som överensstämmer i huvudsak med 15 kap. 5 § ABL och motsvaras av 109 § BL, innehåller bestämmelser om talan om skadestånd till bankaktiebolaget och i samband därmed bestämmelser om ansvarsfrihet.

Frågan om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna är ett obligatoriskt ärende på den ordinarie bolagsstämman, vid vilken årsredovisningen skall prövas, se 9 kap. 5 § andra stycket 3 p. Anledningen till detta är att det är av central betydelse för bolaget att frågan om ansvar för styrelseledamöterna avgörs snabbt. Det betyder med andra ort att om ansvarsfrihet har beviljats dessa så kan talan om skadestånd sedan i princip inte anställas. Från denna princip finns emellertid vissa undantag i paragrafens fjärde och femte stycken samt i 6 § andra stycket. Frågan om ansvarsfrihet avser varje person för sig. Stämman kan således bevilja ansvarsfrihet för vissa styrelseledamöter men vägra ansvarsfrihet för andra.

Enligt *första stycket* ankommer det på bolagsstämman att besluta om talan om skadestånd till bankaktiebolaget. Sådan talan får alltså inte väckas om ej ärendet dessförinnan behandlats på stämman. Stämman kan således fatta ett formligt beslut om att skadeståndstalan skall väckas. Handläggningen på stämman kan emellertid också utmynna i att styrelsen inte beviljas ansvarsfrihet (decharge), och detta är tillräckligt för att skadeståndstalan skall få anhängiggöras. Att det alltid krävs ett bolagsstämmobeslut för denna fråga är en nyhet i förhållande till gällande lag. För närvarande fordras nämligen inte beslut på bolagsstämman för att väcka skadeståndstalan mot stiftare, delegat, revisor och aktieägare.

Beslut om beviljande av ansvarsfrihet har alltså avgörande betydelse för frågan om skadeståndstalan skall kunna anställas mot styrelseledamot. Eftersom skadeståndsreglerna har stor betydelse för minoriteten såsom ett led i skyddet mot maktmissbruk från majoritetens sida, följer av detta att minoriteten också måste ha möjlighet att kunna förhindra beslut om ansvarsfrihet. I enlighet med detta föreskrivs i första stycket första meningen att talan om skadestånd till bolaget kan väckas, om vid bolagsstämman ägare til minst en tiondel av samtliga aktier röstat emot ett förslag om ansvarsfrihet eller biträtt ett förslag om att anställa skadeståndstalan. Det räcker således att minoriteten motsätter sig att ansvarsfrihet beviljas styrelseledamot för att talan om skadestånd skall kunna väckas mot honom. Denna minoritetens rätt gäller inte bara talan mot styrelseledamot utan även talan mot stiftare, delegater, revisorer och aktieägare. Därmed möjliggörs bl.a. för en aktieägarminoritet att föra talan mot en aktieägarmajoritet som skadat bolaget.

Om ansvarsfrihet beviljas styrelseledamöterna ligger det i sakens natur att detta beslut är slutgiltigt på det sättet att en ny bolagsstämma inte senare kan besluta att bolaget skall väcka skadeståndstalan för åtgärd som styrelseledamot vidtagit under samma tid. Om ansvarsfrihet inte beviljas kan antingen styrelsen (i regel en nytillträdande styrelse) eller en aktieägareminoritet väcka talan utan något ytterligare beslut av stämman om att skadeståndstalan

skall väckas. Styrelsen eller en aktieägarminoritet kan även utan ytterligare beslut av stämman väcka skadeståndstalan mot den som nämns i 1–3 §§ om stämman eller en aktieägarminoritet biträtt ett förslag att väcka skadeståndstalan. Det ankommer dock på styrelsen att på eget ansvar pröva, huruvida talan skall föras. I sammanhanget är att märka, att dechargevägran kan ha den karaktären, att stämmomajoriteten endast velat "pricka" den avgående styrelsen men ej önskar göra ekonomiskt ansvar gällande.

Enligt första stycket andra meningen kan endast bolagsstämman träffa uppgörelse beträffande skadeståndsskyldighet enligt 1–3 §§. Sådan uppgörelse kan dock inte träffas, om ägare till en tiondel av samtliga aktier röstar emot ett förslag om detta. Det är viktigt att alla slag av uppgörelser utom process om skadestånd till bolaget omgärdas med skydd för minoritetens rätt att föra skadeståndstalan. Om bolagsstämman skulle anta ett förslag om förlikning med den skadeståndsskyldige, innebärande att den senare åtar sig att betala visst skadestånd till bolaget, följer härav indirekt att bolaget inte kommer att föra någon talan. Något bolagsstämmobeslut om detta i enlighet med reglerna i första stycket första meningen föreligger emellertid inte. I syfte att förhindra ett sådant kringgående är därför utvidgningen till uppgörelser nödvändig om minoritetsskyddet skall bli effektivt. Om en aktieägare för talan för bolagets räkning, erfordras förutom ett stämmobeslut också hans samtycke för att uppgörelsen skall kunna äga rum.

I tredje meningen anges förutsättningarna för att talan om skadestånd till bankbolaget mot en delegat skall kunna väckas. En motsvarighet till denna bestämmelse saknas naturligen i ABL. Normalt sett saknar stämman underlag för bedömningen huruvida samtliga delegater i ett bankbolag skall beviljas ansvarsfrihet. Av praktiska skäl torde detta dessutom vara omöjligt i en bank av någorlunda storlek. Granskningen av delegaternas befogenhetsutövning får därför i realiteten ankomma på styrelsen. Det åligger styrelsen att se till att den interna kontrollen i en bank är uppbyggd på ett sådant sätt att oegentligheter begångna av delegater upptäcks så snabbt som möjligt. Det är trots det förklarligt om en bank inte före den ordinarie bolagsstämman kan slutföra granskningen av alla delegaters befogenhetsutövning under det föregående räkenskapsåret. Som framgår av 6 § första stycket innebär förslaget - i överensstämmelse med gällande rätt - att talan om skadestånd till bankbolaget mot delegat skall väckas senast ett år efter det att årsredovisningen och revisionsberättelsen för räkenskapsåret lades fram på bankbolagets stämma. Det kan rimligen antas att eventuella oegentligheter begångna av delegater upptäcks inom denna tid, om än inte så snart att utredningen kunnat slutföras till den ordinarie bolagsstämman för räkenskapsåret. Om det skulle krävas att frågan om väckande av talan mot delegat alltid måste bli föremål för stämmans prövning – i likhet med vad som krävs för väckande av talan mot styrelseledamot – skulle det medföra att en extra stämma måste inkallas för att pröva denna fråga. Detta skulle leda till sådana konsekvenser att talan mot delegat i princip är otänkbar. Förslaget innehåller i stället att styrelsen får väcka sådan talan utan att frågan dessförinnan behöver ha behandlats av stämman. Ingenting hindrar givetvis att stämman i enlighet med innehållet i första stycket i övrigt vidtar åtgärder beträffande ett skadeståndsanspråk mot en delegat. Stämman kan dock inte formellt meddela ansvarsfrihet beträffande en delegat.

Enligt *andra stycket* får skadeståndstalan på bolagets vägnar väckas av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier. En förutsättning för en sådan minoritetstalan mot en styrelseledamot är att giltigt beslut om ansvarsfrihet inte föreligger. Har beslutet om ansvarsfrihet förhindrats enligt första stycket av en minoritet, kan sålunda också talan väckas av en minoritet. Den minoritet som för talan behöver dock inte bestå av de aktieägare som förhindrat beslutet om ansvarsfrihet. Minoritetstalan kan dessutom föras av olika minoritetsgrupper var för sig. Vidare kan en minoritetstalan föras även om styrelsen på majoritetens uppdrag för skadeståndstalan. Detta är nödvändigt för att varken majoriteten eller olika minoritetsgrupper skall kunna hindra varandra från att föra den talan som varje grupp anser vara befogad.

Om aktieägarna sedan talan väckts avstår från talan, kan de övriga alltid fullfölja denna även om de representerar mindre än en tiondel av samtliga aktier. Om talan anställts av aktieägare, svarar de som anställt talan för rättegångskostnaderna. Aktieägarna har dock rätt till ersättning för dessa kostnader av bolaget i den mån de täcks av vad som kommit bolaget till godo genom rättegången.

Enligt *tredje stycket* skall skadeståndstalan mot styrelseledamöterna väckas inom ett år från det årsredovisningen och revisionsberättelsen lades fram på bolagsstämma. Preskriptionsregelns syfte är att frågan om ansvarstalan mot styrelseledamot inte skall kunna hållas svävande under en längre tid, något som skulle kunna inverka störande på bolagets verksamhet. En fristbestämmelse är även motiverad mot bakgrund av de skärpta villkor som uppställs i fjärde stycket. Den nuvarande fristen för väckande av talan mot styrelseledamot på sex månader har emellertid befunnits alltför kort. Preskriptionsbestämmelsen blir tillämplig även för likvidatorer enligt hänvisningen i 13 kap. 8 §. För stiftare, revisorer och aktieägare som är skadeståndsansvariga enligt detta kapitel gäller däremot inte ettårsfristen. Redovisningens framläggande är inte en lika naturlig utgångspunkt för en kort preskriptionstid när det gäller dessa personkategorier. Här gäller preskriptionsreglerna i 6 §.

I *fjärde stycket* regleras verkan av att bolagsstämman inte haft tillgång till riktiga och fullständiga uppgifter bl.a. när ansvarsfrihet beviljats eller förslag att anställa talan inte biträtts av tillräckligt många aktieägare.

Enligt gällande rätt har decharge som beviljats – eller på grund av underlåten talan skall anses beviljad – den verkan att styrelseledamot blir fria från skadeståndsskyldighet mot bolaget. Undantag härifrån gäller beträffande åtgärd, om vars vidtagande eller betydelse för bolaget, styrelsen eller styrelseledamot uppsåtligen eller av vårdslöshet exempelvis i redovisningshandlingarna lämnat i väsentliga hänseenden oriktiga eller ofullständiga upplysningar. Denna regel kunde komma att innebära att bolagsstämman beslutade om ansvarsfrihet rörande förhållanden som stämman saknade vetskap om. Bestämmelsen har därför skärpts på det sättet att ansvarsfriheten gäller endast om stämman i årsredovisningen, revisionsberättelsen eller på annat sätt fått i väsentliga avseenden riktiga och fullständiga upplysningar om den åtgärd som är i fråga. För att ansvarsfrihetsbeslutet skall sakna verkan beträffande en viss åtgärd saknar det betydelse om den bristfälliga informationen lämnats uppsåtligen eller av oaktsamhet.

För att beviljad ansvarsfrihet eller talerättens preskription enligt tredje stycket skall befria från ansvar för viss åtgärd, måste alltså i väsentliga avseenden riktig och fullständig information om åtgärden ha förelegat vid den stämma där beslutet om ansvarsfrihet fattades eller årsredovisning och revisionsberättelse lades fram. Majoriteten eller en minoritetsgrupp av aktieägare har enligt 9 kap. 5 § möjlighet att uppskjuta ansvarsfrihetsfrågan till en fortsatt stämma där mer fullständiga upplysningar kan ges. Regelns tillämpning begränsas inte enbart till styrelseledamot utan gäller även i fråga om stiftare, revisorer och aktieägare.

Skadeståndstalan enligt detta stycke kan föras utan ny handläggning på bolagsstämman. Det räcker således med den behandling som redan ägt rum enligt första stycket. Exempelvis kan en aktieägareminoritet, som anser sig vilseledd, direkt inge stämningsansökan till rätten utan att någon förnyad handläggning av frågan om ansvarsfrihet eller om väckande av skadeståndstalan uppställs som processförutsättning.

Enligt gällande lag kan skadeståndstalan för bolagets räkning mot styrelseledamot på grund av brott i regel väckas oavsett om ansvarsfrihet beviljats. Har brottet - t.ex. en förskingring - upptäckts efter det att ansvarsfrihet beviljats torde i allmänhet fjärde stycket vara tillämpligt. Men behov kan föreligga att föra målsägandetalan för bolagets räkning innan dechargefrågan behandlats på bolagsstämman. I *femte stycket* föreskrivs därför att, utan hinder av vad som sagts ovan i paragrafen kan skadeståndstalan som grundas på brott föras av styrelsen.

6 § Talan för bankaktiebolagets räkning enligt 1-3 §§, som inte grundas på brott, kan inte väckas mot

1. stiftare sedan tre år förflutit från det beslutet om bolagets bildande fattades på den konstituerande stämman,
2. styrelseledamot sedan tre år förflutit från utgången av det räkenskapsår då beslutet eller åtgärden, som talan grundas på, fattades eller vidtogs,
3. delegat sedan ett år förflutit från det årsredovisningen och revisionsberättelsen för det räkenskapsår varunder den ansvarsgrundande åtgärden vidtogs, framlades på bolagsstämman,
4. Revisor sedan tre år förflutit från det revisionsberättelsen framlades på bolagsstämman eller yttrande som avses i denna lag avgavs samt
5. aktieägare sedan två år förflutit från beslutet eller åtgärden som talan grundas på.

Försätts bankaktiebolaget i konkurs på en ansökan som gjorts innan den i första stycket angivna tiden har gått ut, kan konkursboet föra talan enligt 1–3 §§ utan hinder av att frihet från skadeståndsansvar har inträtt enligt 5 §. Efter utgången av den nämnda tiden kan en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från första borgenärssammanträdet.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 15 kap. 6 § ABL och motsvaras av 109 § första stycket och andra stycket andra meningen BL.

Paragrafen innehåller i *första stycket* bestämmelser om en yttersta preskriptionstid beträffande skadeståndstalan för bolaget som inte grundas på straffbelagd gärning. För talan om skadestånd som aktieägare eller annan för egen räkning vill väcka mot person som avses i 1 § gäller däremot vanliga preskriptionsregler.

Preskriptionstiden för talan för bolaget mot stiftare är tre år räknat från

beslutet om bolagets bildande och för styrelseledamot tre år räknat från utgången av det räkenskapsår då beslutet eller åtgärden som talan grundas på fattades resp. vidtogs. Denna senare regel utgör en nyhet. Den sammanhänger med den föreslagna skärpningen av reglerna i 5 § fjärde stycket som anger förutsättningarna för att ett beslut om ansvarsfrihet skall kunna beviljas med befriande verkan.

För delegats skadeståndsansvar gäller en preskriptionstid om ett år räknat från det årsredovisningen och revisionsberättelsen för det räkenskapsår varunder den ansvarsgrundande åtgärden vidtogs, lades fram på bolagsstämman. Detta överensstämmer med gällande rätt. Till skillnad mot vad som nu gäller kan däremot preskriptionstiden för delegat inte förlängas av det skälet att redovisningshandlingarna eller revisionsberättelsen inte innehållit fullständiga och riktiga uppgifter. Normalt har en delegat mycket små möjligheter att påverka innehållet i dessa handlingar och vanligtvis berör dessa handlingar inte heller frågor som har anknytning till enskilda delegaters befogenhetsutövning. Som tidigare nämnts bör det i stället åligga styrelsen att vidta erforderliga granskning – och kontrollåtgärder. Denna kontrollverksamhet bör vara organiserad på det sättet att begångna oegentligheter upptäcks inom den stipulerade tiden. Liksom tidigare inträder inte preskription vid den här avsedda tidpunkten för skada som grundas på brottslig gärning.

Preskriptionstiden för talan mot revisor är tre år räknat från den dag revisionsberättelsen lades fram på stämman eller ett sådant revisorsyttrande som avses i lagen avgavs.

Preskriptionstiden för talan mot aktieägare är två år räknat från dagen för beslutet eller åtgärden som talan grundas på.

Om ett bankaktiebolag försätts i konkurs, kan i överensstämmelse med gällande rätt konkursboet enligt *andra stycket* väcka talan mot styrelseledamöter utan hinder av att ansvarsfrihet beviljats eller skall anses ha inträtt på grund av bestämmelserna i 5 §. Mot samtliga i 1-3 §§ avsedda personer kan konkursboet väcka talan om skadestånd vid en senare tidpunkt än vad första stycket anger. I sådant fall måste dock konkursansökan ha gjorts före preskriptionstidens utgång och talan får inte väckas senare än sex månader från första borgenärssammanträdet. I jämförelse med gällande rätt innebär detta, såvitt avser ansvarstalan mot styrelseledamot, att tiden inom vilken konkursansökan måste göras förlängs med ett år. Tiden är nämligen enligt BL två år från det årsredovisningen framlades på stämman, men enligt paragrafen tre år från utgången av det räkenskapsår då den skadevållande handlingen vidtogs.

5.2.16 16 kap Bankaktiebolagets firma

De grundläggande bestämmelserna om bankaktiebolags firma finns i firmalagen (1974:156), som trädde i kraft den 1 juli 1974. Firmalagen har karaktär av en allmän lagstiftning som är direkt tillämplig på alla slag av firmasubjekt.

Förevarande kapitel reglerar bl a de villkor som vid sidan av firmalagen skall gälla för rätten att erhålla registrering av ett bankaktiebolags firma. Bestämmelserna överensstämmer i stort med bestämmelserna i 16 kap. ABL.

I samband med firmalagens tillkomst gjordes vissa ändringar i BL. De efter dessa ändringar gällande reglerna i BL om firma har överförts utan några sakliga ändringar till utredningens förslag. Undantag har dock gjorts för några bestämmelser (22 a § och 165 § andra stycket BL) som avses bli införda i bankrörelseförordningen.

I 3 § bankrörelselagen förbehålls ordet bank för vissa kreditinrättningar och för vissa dessa institut närstående företag. Annan än de i 3 § uppräknade instituten får inte heller i sin firma använda ordet bank. Enligt 1 § firmalagen definieras firma som den benämning under vilken en näringsidkare driver sin verksamhet. Om en del av verksamheten drivs under en särskild benämning, utgör denna benämning bifirma. En bifirma är således inte någon självständig juridisk person. Lagens bestämmelser om firma gäller även bifirma.

Firma (bifirma) kallas av firmalagen för primärt kännetecken. Andra kännetecken som näringsidkare jämte firma använder för sin verksamhet benämns sekundära kännetecken. Firma och sekundärt kännetecken kallas gemensamt näringskännetecken.

Enligt 2 § firmalagen förvärvar en näringsidkare ensamrätt till firma genom registrering eller inarbetning. Ensamrätt till ett sekundärt kännetecken kan bara förvärvas genom inarbetning. Ett näringskännetecken skall anses inarbetat, om det är allmänt känt bland dem till vilka näringsidkarens verksamhet riktar sig. Firma registreras enligt bestämmelserna i firmalagen och vad i annan författning särskilt föreskrivs om registrering av visst slags firma. För bankaktiebolagens del gäller alltså förutom firmalagens regler föreskrifterna i detta kapitel.

1 § Ett bankaktiebolags firma skall innehålla ordet bank. Firma skall registreras i bankregistret. Den skall tydligt skilja sig från andra ännu bestående firmor, som är införda i bankregistret, samt från benämningar på utländska bankinrättningar, som är allmänt kända i Sverige. För registrering av ett bankaktiebolags firma gäller i övrigt vad som föreskrivs i firmalagen (1974:156).

Skall bankbolagets firma registreras på två eller flera språk, skall varje lydelse anges i bolagsordningen.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 16 kap. 1 § första och andra styckena ABL och motsvaras av 5 § andra stycket samt 6 § första stycket och andra stycket första meningen BL.

Även om det i princip kan vara tillräckligt att den allmänna firmalagen förbjuder användning av vilseledande näringskännetecken har det vid denna lags tillkomst funnits fördelaktigt att på de olika associationsrättsliga områdena få preciserat vilka beteckningar som typiskt sett är vilseledande och därför inte får brukas utan auktorisation.

Enligt *första stycket* skall ett bankaktiebolags firma innehålla ordet bank. Enligt ABL skall ett allmänt aktiebolag innehålla ordet aktiebolag och enligt försäkringsrörelselagen ett försäkringsaktiebolags firma ordet försäkringsaktiebolag. För bankaktiebolagens vidkommande har det ansetts obehövligt att firma utöver ordet bank också skall innehålla ordet aktiebolag. Någon risk för förväxling med andra bankinstitut – sparbanker och föreningsbanker – har inte ansetts föreligga.

Införandet i firmalagen av en allmän regel om förbud mot förväxlingsbara firmor har inte inneburit någon ändring i de bestämmelser i speciallagstiftningen som anger att i samma register införda firmor skall tydligt skilja sig

från varandra. Motivet för dessa regler är att registrering i samma register av identiskt lika firmor kan medföra förväxlingsrisk. Bankaktiebolags firma skall registreras i bankregistret, som förs av bankinspektionen. I överenstämmelse med gällande lag föreskrivs därför i första stycket tredje meningen att firman skall tydligt skilja sig från en ännu bestående banks firma som är registrerad i bankregistret. Vidare skall firman också skilja sig från benämningar på utländska bankinrättningar, som är allmänt kända i Sverige. Regeln innebär alltså inte att ett nytt bankaktiebolags firma måste skilja sig från en tidigare i aktiebolagsregistret, handelsregistret eller föreningsregistret införd firma. Innehavaren av en sådan äldre firma eller innehavaren av en i något av de andra bankregistren tidigare införd firma kan om han lider förfång av likheten med det nya bankbolagets firma enligt 15 § firmalagen föra talan om förbud för denna bank att använda firman.

I första stycket sista meningen sägs vidare att för registrering av bankaktiebolags firma gäller i övrigt vad som föreskrivs i firmalagen. Särskiljningsförmåga har i firmalagen uppställts som krav för registrering. I firmalagen anges vissa förutsättningar för bedömandet av särskiljningsförmågan. Vidare upptar denna lag en katalog över s k speciella registreringshinder.

Andra stycket överensstämmer med det tillägg som gjordes i BL år 1974 i samband med firmalagens tillkomst. Om bankaktiebolagets firma skall registreras på två eller flera språk skall varje lydelse anges i bolagsordningen. Vad som föreskrivs om firma skall äga tillämpning på var och en av de olika lydelserna. Varje version måste alltså uppfylla samtliga de allmänna och speciella krav som normalt ställs för registrering av firma. Beträffande registrering av samma firma på olika språk se vidare 11 § firmalagen (prop. 1974:4 sid 217).

2 § Bolagets styrelse kan anta bifirma. Vad som sägs i 1 § första stycket om firma gäller även bifirma. Ordet bank får dock inte tas in i bifirman.

Paragrafen, som motsvarar 16 kap 1 § tredje stycket ABL och 6 § tredje stycket BL, innehåller bestämmelser om bifirma.

Enligt firmalagen får alla näringsidkare begagna bifirma för del av sin verksamhet. Bifirma får med hänsyn till principen om firmans enhet aldrig avse hela verksamheten. Den bör inte heller brukas för så stor del av verksamheten att den framstår som en parallell till huvudfirman. Behov av bifirma föreligger exempelvis vid fusioner och jämförliga sammanslagningar av företag, t ex ett aktiebolag förvärvar aktierna i ett annat bolag och låter dess verksamhet gå upp i sin egen men önskar behålla dess firma som ett hos en speciell kundkrets inarbetat kännetecken. Bifirma har också betydelse när vid koncernbildning behov föreligger av att driva särskilda verksamhetsgrenar under skilda beteckningar (prop. 1974:4 sid 79 f, 167 f och 201).

Rätten att registrera bifirma är således densamma för alla firmahavare. Firmautredningens förslag gav emellertid endast aktiebolag och ekonomisk förening rätt att ha bifirma. Bankinspektionen påpekade att även affärsbanker, sparbanker och jordbrukets kreditkassor kan behöva en möjlighet att använda bifirma för del av verksamheten, t ex efter fusion, eller för att beteckna en fristående rörelsegren. Inspektionen framhöll vidare att

bankers, sparbankers och jordbrukets kreditkassors rörelser inom resp. lagstiftnings ram har undergått och i framtiden beräknas i än högre grad undergå ökad diversifiering (prop. 1974:4 sid 130 f). Bankaktiebolag gavs således möjlighet att använda och förvärva skydd för bifirma. Departementschefen anförde i nämnda proposition sid 195 att i fall där frågan om bifirma kan antas ha praktisk betydelse bör i speciallagstiftningen för berört rättssubjekt tas in särskilda föreskrifter om sättet för bifirmans antagande och förutsättningarna för dess registrering. Så gjordes i BL i samband med firmalagens tillkomst. Förutsättningarna för registrering av bifirma är desamma som i fråga om huvudfirman med det undantaget att ordet bank inte får ingå i bifirman. En bifirma får nämligen aldrig ge sken av att det är fråga om en självständig juridisk person. Dessa regler återfinns nu i denna paragraf.

Föreskrifter om anmälan för registrering av bifirma kommer att tas in i en förordning till denna lag.

3 § Skriftliga handlingar, som utfärdas för ett bankaktiebolag, bör undertecknas med bolagets firma. Har styrelsen eller någon annan ställföreträdare för bolaget utfärdat en handling utan firmateckning och framgår det inte av dess innehåll att den har utfärdats på bolagets vägnar, är de som har undertecknat handlingen solidariskt ansvariga för förpliktelsen enligt handlingen såsom för egen skuld. Detta gäller dock inte, om

1 det av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick att den utfärdades för bolaget och
2. den till vilken handlingen ställts av bolaget utan oskäligt dröjsmål får ett behörigen undertecknat godkännande av handlingen efter det att antingen en begäran om godkännande framställts eller personlig ansvarighet gjordes gällande mot undertecknarna.

Paragrafen motsvarar 16 kap 1 § fjärde stycket ABL samt 86 § BL och innehåller bestämmelser om firmateckning.

Skriftliga handlingar som utfärdas för bankaktiebolaget bör undertecknas med bolagets firma.

I firmalagen (26 §) finns allmänna anvisningar om hur firma kan tecknas. Där föreskrivs att firmateckning sker genom tydlig angivelse av den fullständiga firman och underskrift av firmatecknare. Eftersom delar av en firma kan återfinnas i andra firmor, är det viktigt att firman skrivs ut i sin helhet, så att förväxling utesluts. Firmateckningen blir inte komplett, om den inte är försedd med minst en egenhändig namnteckning. Om bifirma används, skall också huvudfirman anges.

De återgivna bestämmelserna har karaktären av ordningsföreskrifter. Det är alltså inte säkert att firmateckningen blir bindande även om dessa bestämmelser följts. För att ett bankaktiebolags firmateckning skall bli bindande krävs att bestämmelserna i 8 kap. 14 § har iakttagits.

Förslagets 13 kap. 7 § innehåller en särskild regel om att likvidatorerna under likvidationen träder i styrelsens ställe och således äger teckna bankbolagets firma under likvidationen. Denna bestämmelse kompletteras av en allmän föreskrift i firmalagen om att firma under likvidation eller konkurs skall tecknas med tillägg, som utvisar det ändrade förhållandet. Firman skall i så fall tecknas med tillägg av orden "i likvidation" resp "i konkurs".

I de återstående bestämmelserna av paragrafen ges regler för de fall då firmateckningen inte fyller BAL:s eller firmalagens krav. Dessa regler överensstämmer med gällande lag (86 § BL).

4 § Om förbud mot användning av firma och om hävande av firmaregistrering finns det bestämmelser i firmalagen (1974:156).

Paragrafen överensstämmer med 16 kap 2 § ABL och motsvaras av 170 § BL.

När det gäller förbud mot användning av firma (näringskännetecken) hänvisar paragrafen till firmalagen, som emellertid behandlar åsyftade förbudssituationer i en vidare bemärkelse.

Enligt 15 § firmalagen kan domstol vid vite förbjuda innehavaren att använda kännetecken, om detta eller dess användning strider mot goda seder eller allmän ordning eller är vilseledande. Sådant förbud får också meddelas, om någon gör intrång i annans rätt till näringskännetecken (firmaintrång). Talan om förbud får föras av var och en som lider förfång av kännetecknet eller dess användning. I vissa fall får sådan talan också föras av myndighet och av sammanslutning av berörda näringsidkare. Talan om utdömande av vite förs av den som ansökt om förbudet eller i visst fall av myndighet.

Reglerna om förbud mot användning av bankbolags firma bör ses mot bakgrund av förbudet för annan än bank att driva sådan in- och utlåningsrörelse som omfattas av bankrörelsedefinitionen i 1 § bankrörelselagen. Det kan inte bedömas som särskilt troligt att annan bank obehörigen använder sig av en firma vartill banken i fråga inte är berättigad. Antalet bankaktiebolag är i Sverige i dag så litet att ett sådant förfarande skulle kunna fortgå endast under mycket kort tid. Allvarligare är emellertid det fallet att någon som saknar oktroj genom att använda ordet bank söker vilseleda allmänheten. Mot detta förfarande finns det emellertid regler i bankrörelselagen, vilka regler gör det möjligt att omedelbart beivra sådana överträdelser. Förbudsförfarandet enligt firmalagen behöver således inte utnyttjas.

Om hävande av registrering stadgas i 16-17 §§ firmalagen. Hänvisning till dessa bestämmelser görs i förevarande paragraf.

Om ett bankaktiebolags firma har registrerats i strid mot firmalagen eller mot vad som är föreskrivet i denna lag och om hinder mot registrering fortfarande föreligger, kan domstol häva registreringen, såvida inte rätten till firman ändå skall bestå enligt 8 § firmalagen. I 16 § firmalagen anges fall, när registrering får hävas samt när talan om hävande av registrering får föras.

Sedan dom om hävande av registrering vunnit laga kraft, skall firman avföras ur registret.

Gällande lag innehåller i 170 § andra stycket en bestämmelse av innebörd att om någon i annat fall än när fråga är om firmaintrång anser att en införing i bankregistret länder honom till förfång kan han föra talan vid domstol om registreringens hävande och om skadestånd. Någon motsvarighet härtill har inte upptagits i förslaget. Skälet till detta är att det inte finns något praktiskt behov av en sådan bestämmelse. Se i övrigt härom lagrådets uttalande om ABL:s motsvarande bestämmelse (prop. 1975:103 sid 782).

5.2.17 17 kap Tillsyn

Som tidigare framgått har utredningen ansett sig förhindrad att nu fullgöra det utredningen ursprungligen ålagda uppdraget att se över bestämmelserna om bankinspektionens tillsyn över bankerna. De i 147-162 §§ BL upptagna reglerna om tillsynen har därför i stort sett oförändrade förts in i detta kapitel. På ett par punkter har vissa följdändringar måst vidtas. Dessa ändringar har anmärkts under varje paragraf. I övrigt har utredningen anlagt endast språkliga synpunkter på utformningen av dessa bestämmelser. Utredningen har därför avstått från att motivera de bestämmelser som överförts utan saklig ändring. I 157 § BL anges att bankinspektionen får förena föreläggande eller förbud som meddelats enligt BL med vite. Denna bestämmelse har förts över till 19 kap 2 § och återfinns således inte i detta kapitel. Vissa bestämmelser om bankinspektionens befogenheter i samband med bankaktiebolags likvidation har inte heller förts över till BAL eftersom de på grund av andra föreslagna förändringar i BAL blivit onödiga (se närmare 10 §).

I 160 § andra stycket BL anges att regeringen får utfärda särskilda bestämmelser rörande beviljande av kredit till ledamot av eller befattningshavare hos bankinspektionen. Med stöd av denna regel får regeringen i instruktionen för bankinspektionen uppställa villkor för krediter som dessa personer upptar. I 22 § andra stycket förordningen (1979:740) med instruktion för bankinspektionen sägs också att tjänsteman vid inspektionen inte utan tillstånd får uppta kredit hos företag som är föremål för inspektionens tillsyn och att tillstånd meddelas av inspektionen eller, i de fall krediten upptas av generaldirektören, av regeringen. För att en sådan bestämmelse skall kunna meddelas i instruktionen för bankinspektionen måste det finnas ett uttryckligt stöd i lag. Den i 160 § andra stycket intagna bestämmelsen bör således alltjämt gälla. Emellertid är denna bestämmelse av den karaktären att den inte avser att reglera bara bankaktiebolagens kreditgivning utan alla bankinstituts kreditgivning till tjänstemän vid inspektionen. Någon motsvarande bestämmelse finns dock inte i de båda andra bankinstitutgruppernas lagar. Bestämmelsen bör därför inte tas in i endast bankaktiebolagslagen. Av detta torde följa att bestämmelsen i fråga bör föras in i bankrörelselagen. Inte heller detta är emellertid tillräckligt. Den i instruktionen intagna bestämmelsen tar sikte på krediter från alla de institut och företag som står under inspektionens tillsyn, således också bl.a. finansbolag och fondkommissionsbolag. I de lagar som reglerar dessa institut finns dock ingen bestämmelse motsvarande den i 160 § andra stycket BL. Det torde ligga utanför utredningsuppdraget att i detta avseende föreslå några ändringar i dessa och andra lagar. Utredningen har därför avstått från att nu föra fram något förslag till placering av denna bestämmelse. I stället föreslår utredningen att det i övergångsbestämmelserna till BAL anges att bestämmelsen i 160 § andra stycket BL alltjämt skall gälla. Det får senare ankomma på strukturkommittén eller möjligen annan utredning med uppdrag att se över betämmelserna om tillsynen av finansieringsinstituten, att i samband med en övergripande översyn lämna förslag på lämplig placering av den nu ifrågavarande bestämmelsen.

En annan bestämmelse som inte heller återfinns i tillsynskapitlet är den i 161 § BL. Där sägs att det i Post- och Inrikes Tidningar skall tillkännages när bankaktiebolag öppnar sin rörelse och när bankbolag träder i likvidation och att bankbolaget skall underrätta bankinspektionen om dagen då sådan kungörelse sker. Enligt utredningens förslag skall rättens eller stämmans beslut, att ett bankinstitut skall träda i likvidation alltid anmälas till bankinspektionen för registrering. Registreringen skall på sedvanligt sätt kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. Den i 161 § BL upptagna regeln blir därmed onödig. Bestämmelsen att kungörande och anmälan av kungörande om den dag då bankaktiebolag öppnar sin rörelse skall ske är kopplad till bestämmelsen i 13 kap 4 § om tvångslikvidation. Där sägs bl.a. att det föreligger skyldighet för bankbolaget att träda i likvidation om rörelsen inte har öppnats inom ett år från det bolaget bildades. Enligt de av utredningen framlagda förslagen till SpLF och FbL gäller samma för sparbanker och föreningsbanker.En motsvarande tvångslikvidationsgrund föreslås också för dessa båda institutgrupper. Mot bakgrund härav är det angeläget att också dessa institut åläggs skyldigheten att genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar tillkännage när rörelsen öppnas. En motsvarande betämmelse föreslås därför gälla även för dessa institut. Utredningen har emellertid bedömt att bestämmelsen har en mer naturlig anknytning till reglerna om bankinstituts bildande. Denna kungörelse utgör en naturlig avslutning på bildandeprocessen. Bestämmelsen har därför förts in som sista paragraf i de kapitel som rör institutens bildande.

1 § Bankinspektionen skall övervaka, att bankaktiebolagen i sin verksamhet ställer sig till efterrättelse denna lag och andra författningar, såvitt de särskilt avser banker, ävensom de för bankbolagen gällande bolagsordningarna samt de föreskrifter som med stöd av stadgande i lag eller bolagsordningen meddelats av bolagsstämman eller styrelsen.

Det åligger bankinspektionen att även i övrigt med uppmärksamhet följa bankbolagens verksamhet i den mån så erfordras för kännedom om de förhållanden som kan inverka på bolags säkerhet eller i övrigt är av betydelse för en sund utveckling av bankverksamheten.

Bankinspektionen är inte på grund av vad här föreskrivits skyldig att övervaka att sådana bestämmelser iakttas, som avser enskilda aktieägares rättigheter eller skyldigheter i förhållande till bankbolaget eller till någon annan aktieägare eller som angår bolagets inre angelägenheter.

Paragrafen överensstämmer med 147 § BL.

2 § Tillsynen utövas med ledning av de handlingar, som enligt denna lag skall sändas in till bankinspektionen, samt de upplysningar, som inhämtas vid bankundersökningar eller på något annat sätt. Bankundersökning skall anställas så ofta som inspektionen anser det nödvändigt eller när regeringen anbefaller sådan.

Paragrafen överensstämmer med 148 § BL.

3 § Bankinspektionen skall för varje bankaktiebolag förordna en eller flera revisorer att med övriga revisorer delta i granskningen av styrelsens förvaltning och bankaktiebolagets räkenskaper. Inspektionen får när som helst återkalla ett sådant förordnande och i stället utse en ny revisor.

För revisor som förordnats av bankinspektionen skall inspektionen utfärda instruktion.

Paragrafen överensstämmer med 149 § BL.

4 § Bankinspektionen får, när det anses nödvändigt, sammankalla bankaktiebolagets styrelse. Har styrelsen inte rättat sig efter en begäran från inspektionen om att kalla till en extra bolagsstämma, får inspektionen utfärda sådan kallelse.

Företrädare för inspektionen får närvara vid styrelsesammanträde, som inspektionen har utlyst, och vid bolagsstämma samt delta i överläggningarna.

Paragrafen överensstämmer med 150 § BL.

5 § Bankinspektionen får utfärda närmare föreskrifter om förvaring och inventering av värdehandlingar samt om brottsförebyggande åtgärder. Om föreskrifter i fråga om bokföring och redovisning finns det bestämmelser i 11 kap. 1 § tredje stycket.

Paragrafen motsvaras av 151 § BL. Eftersom det i 11 kap. 1 § tredje stycket sägs att regeringen, eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen får utfärda närmare föreskrifter om bankbolagens löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning, har den nu gällande bestämmelsen i 151 § BL ersatts med en hänvisning till nämnda lagrum.

6 § Det åligger styrelsen i ett bankaktiebolag

1. att när som helst för den befattningshavare hos bankinspektionen, som enligt av regeringen meddelade bestämmelser har att i sådant avseende företräda inspektionen, samt för den särskilda undersökning, regeringen kan finna för gott att anställa, hålla bankbolagets kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning,
2. att genast efter varje månads slut enligt de formulär, som fastställs av inspektionen, upprätta och till denna sända in en översikt, som utvisar bolagets tillgångar och skulder, ävensom uppgift om de räntesatser bolaget under månaden tillämpat vid in- och utlåning,
3. att så snart det kan ske, till inspektionen i avskrift sända in styrelsens årsredovisningshandlingar och, i förekommande fall, koncernredovisningshandlingar, revisionsberättelse med tillhörande handlingar, ävensom delårsrapport samt protokoll över förhandlingarna vid ordinarie bolagsstämma,
4. att dels på den tid som inspektionen betämmer, till inspektionen sända de uppgifter som denna anser nödvändiga för att kunna upprätta en översikt över resultatet av bolagets verksamhet under räkenskapsåret samt bolagets ställning vid årets slut, dels utöver detta, efter regeringens bestämmande, avge ytterligare statistiska uppgifter om bolagets verksamhet och ställning,
5. att jämväl i övrigt meddela inspektionen eller en sådan befattningshavare vid denna som ovan sagts, alla de upplysningar om bolaget, som de begär, samt
6. att när inspektionen finner anledning till antagande, att bankaktiebolaget gjort sådana förluster, att bolagets eget kapital understiger nio tiondelar av det registrerade aktiekapitalet, på inspektionens anmodan genast låta upprätta en balansräkning enligt 13 kap. 2 § och kalla revisorerna att granska densamma.

Paragrafen överensstämmer med 152 § BL.

7 § Har styrelsen eller bolagsstämman fattat beslut som står i strid med lag eller bolagsordningen, får bankinspektionen förbjuda verkställighet av beslutet. Inspektio-

nen får också förelägga styrelsen att, om ett beslut som nyss sagts gått i verkställighet, göra rättelse där så kan ske samt att fullgöra vad styrelsen åligger enligt lag eller bolagsordningen. Ett sådant föreläggande får dock inte meddelas i fråga om i lag givna föreskrifter, vilkas överträdande är belagt med straff.

Sker svårare avvikelser från denna lag eller bolagsordningen, har inspektionen att göra anmälan om detta till regeringen, som kan förklara oktrojen förverkad.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 153 § BL. I jämförelse med denna senare paragraf innehåller första stycket en avvikelse. Enligt gällande lag får inspektionen, såvitt gäller innehållet i vinst- och förlusträkning eller balansräkning, förelägga om rättelse trots att felaktiga uppgifter i dessa redovisningshandlingar kan medföra straffansvar för styrelseledamot. Eftersom bl.a. dessa straffbestämmelser inte föreslås bli införda i BAL, behöver undantaget härför inte föras över till BAL.

8 § Även om avvikelse från lag eller bolagsordningen inte har skett, får bankinspektionen meddela de erinringar i fråga om bankaktiebolagets verksamhet, som inspektionen kan finna påkallade.

Om verksamheten till följd av allvarliga missförhållanden beträffande bolagets ledning kan befaras komma att bli till skada för det allmänna, får inspektionen förelägga bolagets styrelse att vidta för ändamålet nödvändiga åtgärder. Om styrelsen underlåter att rätta sig efter ett sådant föreläggande gäller vad i 7 § andra stycket sägs.

Paragrafen överensstämmer med 154 § BL.

9 § Om oktroj har beviljats för ett bankaktiebolag och bolaget därefter inte anmälts för registrering inom föreskriven tid, skall regeringen efter anmälan av bankinspektionen förklara oktrojen förverkad. Detsamma gäller om anmälningen för bolagets registrering genom lagakraftägande beslut blivit avskriven eller avslagen.

Om registrering av beslut, varigenom oktrojen har förverkats förordnar regeringen.

Paragrafens första stycke motsvaras av 155 § BL. Det andra stycket överensstämmer helt med 156 § BL. I gällande 155 § BL finns en regel innebärande att oktrojen för ett bankaktiebolag kan förklaras förverkad om inte konstituerande stämma hålls inom föreskriven tid. I 2 kap BAL anges ingen bestämd tid inom vilken den konstituerande stämman måste hållas. Registrering av det nybildade bankbolaget måste däremot alltjämt ske inom viss föreskriven tid efter det oktroj beviljades.

10 § Bankinspektionen har under ett bankaktiebolags likvidation i fråga om likvidatorerna och bolagsstämma samma befogenhet som, innan bolaget trätt i likvidation, enligt denna lag tillkommer inspektionen beträffande styrelsen och bolagsstämman.

Paragrafen överensstämmer med 158 § 1 mom tredje stycket BL. Det första momentet i denna paragraf innehåller ytterligare tre stycken. Dessa har inte förts över till BAL. I 13 kap. 7 § BAL föreslås att bankinspektionen alltid skall utse likvidatorerna i ett bankbolag som trätt i likvidation. Enligt BL har bankinspektionen möjlighet att vid likvidation utse ett ombud med uppgift att övervaka likvidationen. Dessa bestämmelser om likvidationsombud har

enligt utredningens mening blivit överflödiga i och med att likvidatorerna alltid skall utses av bankinspektionen. I 13 kap. 8 § andra stycket BAL föreslås att de tidigare utsedda revisorerna skall fortsätta sina uppdrag utan hinder av att bankbolaget trätt i likvidation. Detta gäller också den eller de av inspektionen utsedda revisorerna. Även bestämmelserna om särskilda av inspektionen utsedda likvidationsrevisorer har således blivit onödiga.

11 § Har ett bankaktiebolag försatts i konkurs, skall bankinspektionen förordna ett allmänt ombud. Det allmänna ombudet skall som konkursförvaltare delta i konkursboets förvaltning tillsammans med den eller de förvaltare som utses enligt konkurslagen (1921:225).

Det allmänna ombudet kan beträffande medförvaltare göra en sådan framställning som avses i 80 § konkurslagen.

Även om beslut om delning av boets förvaltning har fattats, får det allmänna ombudet delta i förvaltningen i dess helhet.

Om arvode till det allmänna ombudet gäller bestämmelserna i konkurslagen om arvode till konkursförvaltare.

Paragrafen överensstämmer med 158 § 2 mom BL.

12 § Bankinspektionens beslut enligt denna lag överklagas hos regeringen genom besvär. Inspektionens beslut får verkställas utan hinder av anförda besvär, om inte regeringen förordnar något annat.

Om besvär över beslut i vissa fall finns bestämmelser i 18 kap. 7 § och 19 kap. 2 § sista stycket.

Paragrafens första stycket överensstämmer med 175 § första stycket BL, medan det andra stycket saknar direkt motsvarighet i BL. Bestämmelser som i viss mån svarar mot det andra stycket finns dock i 175 § andra stycket BL. I de lagrum, vartill detta stycke hänvisar, upptas vissa särskilda besvärsbestämmelser, som har det gemensamt att besvärstalan skall föras hos kammarrätten och inte hos regeringen. I 18 kap. 7 § sägs att besvärstalan mot bankinspektionens beslut, varigenom en anmälan om registrering avskrivits eller en registrering vägrats skall föras hos kammarrätten inom två månader från beslutets dag samt att detsamma skall gälla talan mot ett beslut innebärande att aktiekapitalet nedsatts enligt 4 kap. 14 § eller frågan om nedsättning av aktiekapitalet enligt 6 kap. 7 § eller om fusion enligt 12 kap. 5 § har fallit. I 19 kap. 2 § sägs att talan mot bankinspektionens beslut att förelägga vite eller att döma ut förelagt vite skall föras hos kammarrätten. Besvärstiden får anses vara normala tre veckor.

13 § Varje bankaktiebolag skall årligen betala ett bidrag för att täcka kostnaderna för bankinspektionens organisation och verksamhet. Bidragets storlek beräknas som en procentandel av bolagets eget kapital och skulder vid utgången av det nästföregående kalenderåret. Procentandelen skall vara lika för alla bankaktiebolag och får inte överstiga tre tusendels procent. Närmare föreskrifter om fastställande av bidrag och bidragens erläggande meddelas av regeringen.

Ett bankaktiebolag skall även utge ersättning, dels till offentlig styrelseledamot och person som avses i 8 kap. 7 § första stycket andra meningen med belopp som regeringen bestämmer, dels till revisor, som förordnats enligt 3 §, med belopp som bankinspektionen bestämmer.

Paragrafen överensstämmer med 159 § BL. De nu gällande reglerna om ersättning åt likvidationsombud och likvidationsrevisor, som inspektionen har utsett, har av naturliga skäl fått utgå.

14 § En ledamot i styrelsen för bankinspektionen eller en befattningshavare hos bankinspektionen får inte vara ledamot i styrelsen för ett bankaktiebolag. Inte heller får sådan person vara aktieägare i eller anställd hos ett sådant bolag.

Paragrafen överensstämmer med 160 § första stycket BL. Den i 160 § andra stycket BL intagna regeln, att regeringen får utfärda särskilda bestämmelser för beviljande av kredit till ledamot av eller befattningshavare hos bankinspektionen, bör av skäl som redovisats i inledningen till detta kapitel flyttas till övergångsbestämmelserna till denna lag.

15 § Närmare bestämmelser om bankregistret och om bankinspektionens organisation och verksamhet meddelas av regeringen.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 194 § BL. Bestämmelser om bankregistret föreslås ingå i den för bankinstituten gemensamma bankrörelseförordningen. Bestämmelserna om bankinspektionens organisation och verksamhet finns intagna i förordning (1982:885) med instruktion för bankinspektionen.

5.2.18 18 kap Registrering m.m.

Gällande bestämmelser om registrering har i huvudsak utformats med 1944 års ABL som förebild. Bestämmelserna är detaljerade och ganska svåröverskådliga. De återfinns i registreringsavsnittet men även på spridda ställen i BL. Registreringsbestämmelserna är i själva verket i stor utsträckning en instruktion för bankinspektionen om vad som vid olika tillfällen skall iakttas beträffande införingar i registret m.m.

De föreslagna registreringsbestämmelserna bygger på samma principer som gällande lag. I överensstämmelse med 1975 års ABL har vissa förenklingar vidtagits. En del bestämmelser om registrering bör tas in i bankrörelseförordningen och inte regleras i lag. Sådana bestämmelser är bl.a. 165 och 166 §§ och 169 § 2 mom. BL.

Bankaktiebolag har rätt att vinna registrering om det bildats och organiserats i överensstämmelse med BAL:s föreskrifter och detta styrks inför bankinspektionen med de uppgifter och de handlingar som särskilt föreskrivs. Härutöver krävs – till skillnad från vad som gäller för ett allmänt aktiebolag – regeringens tillstånd (oktroj). Med undantag för oktrojförfarandet gäller vad som nu sagts om registrering av bolaget också beträffande registrering av bolagsstämmobeslut eller annat som skall anmälas för registrering. Innebär ett bolagsstämmobeslut att bolagsordningen behöver ändras, krävs emellertid stadfästelse av ändringen innan registrering kan ske.

Registreringssystemets betydelse ligger i den legalitetskontroll och den publicitet det innefattar. Till själva registreringen eller till kungörandet av vad som införts i registret knyts i flera fall viktiga rättsverkningar. Publiciteten avser också att ge intresserade en inblick i bolagets förhållanden

i viktiga avseenden och att motverka sådana åtgärder som är bedrägliga eller i övrigt ägnade att väcka kritik.

Bankregistret skall föras av bankinspektionen. Det som förs in i registret skall med några få undantag kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. Bankinspektionen skall se till att uppgifter och anmälningar lämnas enligt bestämmelserna i BAL och bankrörelseförordningen. Inspektionen skall också se till att beslut och annat som anmälan gäller överensstämmer med BAL och bolagsordningen, liksom att besluten till sitt innehåll inte strider mot andra författningar. Granskningen skall också innefatta att besluten inte fått en avfattning som gör dem i något hänseende otydliga eller vilseledande.

1 § Hos bankinspektionen skall föras bankregister för registrering enligt denna lag eller andra författningar.

Paragrafen motsvaras av 18 kap. 1 § ABL samt 3 § andra stycket och 174 § BL.

Enligt 1 kap. 2 § BAL skall bankaktiebolagen vara registrerade hos bankinspektionen. För registreringar enligt denna lag eller andra författningar skall inspektionen föra ett bankregister. Varje bankinstitutgrupp har sitt register; bankaktiebolagen bankregistret, sparbankerna sparbanksregistret och föreningsbankerna föreningsregistret för jordbrukskasserörelsen. För närvarande meddelas närmare anvisningar om hur bankregistret skall föras i KK (1955:187) om bankregistrets förande m.m. Bestämmelserna i denna kungörelse föreslås bli införda i bankrörelseförordningen.

Införningarna i registret grundas på anmälan av bankbolaget eller i fall som avses i 8 kap. 17 § den som anmälan gäller eller på underrättelse av rätten eller konkursdomaren. Införningarna kan dessutom vara grundade på åtgärder som bankinspektionen vidtar ex officio.

I 18 kap. 1 § tredje stycket ABL stadgas om avgifter i registreringsärenden. I förslaget återfinns inte några motsvarande bestämmelser. Bankinstitutens registreringsavgifter avskaffades år 1972 (prop. 1972:118). Bankinstitutens allmänna tillsynsbidrag till bankinspektionens verksamhet täcker kostnaderna för registreringar och kungöranden.

2 § Bankinspektionen skall genast i Post- och Inrikes Tidningar kungöra vad som införs i bankregistret med undantag av registrering av underrättelser enligt 2 kap. 17 §, 13 kap. 20 § och 14 kap. 4 §.

Paragrafen överensstämmer väsentligen med 18 kap. 2 § ABL samt 172 § BL.

Enligt denna paragraf skall allt som införs i bankregistret genast kungöras av bankinspektionen i Post- och Inrikes Tidningar. Detta motsvarar vad som för närvarande gäller. Undantag från kungörelseplikten görs dock vad gäller registrering av kungörelsedagen för rörelsens öppnande enligt 2 kap. 17 §. Bankbolaget har här redan genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar tillkännagett, när bolaget börjar sin rörelse. Vidare görs undantag från kungörelseplikten i fråga om registrering av meddelanden från konkursdomaren att bolaget blivit försatt i konkurs liksom från anmälning att beslut om konkurs upphävts eller konkurs avslutats. I dessa fall sker nämligen

kungörelse i det hos konkursdomaren anhängiga målet.

Som ytterligare ett undantag från kungörelseplikten föreslås att en registrering av fusionstillstånd enligt 14 kap. 4 § inte behöver kungöras. De föreslagna fusionsreglerna innehåller redan ett antal kungörelseförfaranden varför kungörelse av denna registrering bl.a. ur besparingssyfte kan underlåtas.

Enligt gällande lag (t.ex. 168 § BL) skall i vissa fall, när bankinspektionen förklarar ett bolagsstämmobeslut förfallet, en anteckning registreras och kungöras om att en tidigare införd uppgift i registret om bolagsstämmobeslutet avförs därifrån. En sådan särskild anteckning om avförande ur registret bör kunna undvaras med hänsyn till att den publicitet som i sådana fall knyts till anteckningen i registret av inspektionens beslut får anses tillräcklig.

3 § Det som enligt denna lag eller särskilda bestämmelser har införts i bankregistret och kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar skall anses ha kommit till tredje mans kännedom, om det inte av omständigheterna framgår att han varken ägde eller bort äga vetskap om det.

Enligt paragrafen, som överensstämmer med 18 kap. 3 § ABL och 173 § BL, har registreringen och kungörandet den verkan att tredje man skall anses ha kännedom om det som blivit infört i registret. Undantag från detta görs dock i det fallet att det av omständigheterna framgår att tredje man varken ägde eller bort äga vetskap om vad som införts i registret.

Innan kungörandet skett kan således ett förhållande som blivit eller bort bli infört i registret inte med laga verkan åberopas mot annan än dem som kan visas ha ägt vetskap om detta. En bestämmelse om detta finns intagen i 173 § andra stycket BL men torde även utan särskilt stadgande alltjämt vara gällande.

4 § Har en sökande vid anmälan för registrering inte iakttagit vad som är föreskrivet om anmälan, skall sökanden föreläggas att inom viss tid avge yttrande eller vidta rättelse. Detsamma gäller, om bankinspektionen finner att ett beslut, som anmäls för registrering och för vars giltighet regeringens stadfästelse inte krävs, eller en handling som bifogas anmälningen

1. inte har tillkommit i behörig ordning,
2. till sitt innehåll strider mot denna lag eller andra författningar eller mot bolagsordningen eller
3. i något viktigare hänseende har en otydlig eller vilseledande avfattning.

Underlåter sökanden att rätta sig efter föreläggandet, skall anmälningen avskrivas. En underrättelse om denna påföljd skall tas in i föreläggandet. Finns det även efter det att yttrandet avgivits något hinder för registrering och har sökanden haft tillfälle att yttra sig över hindret, skall registrering vägras, om det inte finns någon anledning att ge sökanden ett nytt föreläggande.

Bestämmelserna i första stycket utgör inte något hinder för registrering av ett bolagsstämmobeslut, om rätten till talan mot beslutet gått förlorad enligt 9 kap. 16 § andra stycket.

Bankinspektionen skall genast skriftligen underrätta bolaget när inspektionen fattar beslut enligt 4 kap. 14 § andra stycket, 6 kap. 7 § tredje stycket, 14 kap. 6 § tredje stycket eller 19 kap. 2 §.

Paragrafen, som i huvudsak överensstämmer med 18 kap. 4 § ABL och motsvaras av 164 § 1 och 2 mom. BL, innehåller bestämmelser bl.a. om när

registrering skall vägras.

Bestämmelserna i *första och andra styckena* innebär att registrering av anmälan inte kan ske utan föregående legalitetsprövning i formellt och materiellt avseende. Bankinspektionen skall således se till att uppgifter och handlingar lämnas enligt bestämmelserna i lagen och den kommande förordningen. Den skall vidare granska att beslut och annat som anmälan gäller överensstämmer med lagens och bolagsordningens föreskrifter liksom att beslut till sitt innehåll inte strider mot lag eller annan författning. Granskningen skall också innefatta att beslutet inte fått en avfattning som gör det i något viktigare hänseende otydligt eller vilseledande.

Paragrafens första stycke innehåller också bestämmelser om förfarandet hos bankinspektionen motsvarande de bestämmelser som infördes i BL år 1974 i samband med firmalagens ikraftträdande.

Ett bolagsstämmobeslut som inte tillkommit i behörig ordning eller som på grund av sitt innehåll strider mot lagen eller bolagsordningen får enligt paragrafen i princip inte registreras. Enligt 9 kap. 16 § gäller dock att vissa av dessa bolagsstämmobeslut kan bli gällande, om klandertalan inte väckts inom en viss i nyssnämnda paragraf angiven tid. Ett beslut som blir gällande därför att klandertalan inte väckts, kan enligt *tredje stycket* registreras. Utgångspunkten är alltså den att när klanderfristen på tre månader gått till ända så föreligger inte längre något hinder för registrering. Skulle bankinspektionen finna att det finns en klandergrund som måste göras gällande genom talan inom viss tid, bör självfallet utgången av denna tid avvaktas. Har i sådant fall klandertalan väckts, bör bankinspektionen i princip inte verkställa registreringen förrän lagakraftvunnet avgörande föreligger.

Att ett beslut har registrerats innan preskriptionstiden har löpt ut, hindrar i och för sig inte att klandertalan ändå kan anställas. Klandertalan får också väckas om bankinspektionen skulle ha registrerat ett bolagsstämmobeslut som är en nullitet.

Har ett bolagsstämmobeslut registrerats, kan aktieägare genom talan vid domstol enligt 9 kap. 16 § få registreringen upphävd. Beträffande sådana beslut som är underkastade klanderpreskription, gäller dock självfallet att talan måste väckas innan preskription har inträtt. Rätt för annan än bolaget att föra talan om upphävande av registrering finns enligt allmänna rättsgrundsatser. Talan mot beslut om registrering kan självfallet också föras i administrativ ordning, se 7 §.

Bankinspektionen har rätt att från sökanden infordra de handlingar och uppgifter som behövs för prövning enligt denna paragraf. Detta framgår även av 17 kap. 6 §.

Enligt 164 § 3 mom. BL skall bankinspektionen om registrering vägras ofördröjligen översända underrättelse om beslutet med skälen för detta till bolaget eller, där anmälan skett med tillämpning av 88 § 2 st BL, till den som gjort anmälningen. Föreskrift om sådan underrättelseskyldighet vid vägrad registrering eller vid avskrivning av anmälan har inte tagits upp i förslaget, eftersom denna skyldighet redan åvilar inspektionen på grund av bestämmelserna i 18 § förvaltningslagen (1971:290).

I *fjärde stycket* föreskrivs emellertid underrättelseskyldighet i de fall då bankinspektionen meddelar beslut utan föregående anmälan. Det gäller när

bankinspektionen

1. nedsatt aktiekapitalet enligt 4 kap. 14 § andra stycket,
2. förklarat frågan om nedsättning av aktiekapitalet eller fusion enligt 6 kap. 7 § tredje stycket resp. 14 kap. 6 § tredje stycket förfallen, när sökanden inte inom föreskriven tid fullföljt ärendet samt
3. förelagt eller dömt ut vite enligt 19 kap. 2 §.

Föreskriften i detta stycke skall ses mot bakgrund av reglerna om besvär i 7 § samt 19 kap. 2 §.

5 § Bestämmelser om att avföra en firma ur registret sedan en dom om att häva firmaregistreringen vunnit laga kraft finns i firmalagen (1974:156).

Paragrafen överensstämmer med 18 kap. 5 § ABL och 171 § första stycket BL.

Paragrafen innehåller en hänvisning till firmalagens regler om avförande av registrerad firma och motsvarar de bestämmelser som år 1974 infördes i BL.

6 § Beslut att ändra bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalet, maximikapitalet eller minimikapitalet eller om aktiernas nominella belopp samt beslut om att öka eller att sätta ned aktiekapitalet skall registreras samtidigt, om ändringen av bolagsordningen eller ökningen eller nedsättningen av aktiekapitalet är nödvändig för att aktiekapitalets storlek skall bli förenligt med bolagsordningen.

Paragrafen överensstämmer med 18 kap. 6 § ABL och motsvaras av 169 § 1 mom. första stycket, 2 mom. första stycket och 3 mom. BL.

Paragrafen innehåller bestämmelser som syftar till att förhindra att bankregistrets uppgifter om bolagsordningens bestämmelser beträffande aktiekapitalet, minimikapitalet eller maximikapitalet eller om aktiernas nominella belopp strider mot registrets innehåll i dessa avseenden.

I paragrafen föreskrivs att en ändring av bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalet, maximikapitalet eller minimikapitalet eller om aktiernas nominella belopp endast får registreras samtidigt med en ökning eller en nedsättning av aktiekapitalet, om ökningen eller nedsättningen är nödvändig för att aktiekapitalets storlek skall bli förenligt med bolagsordningen.

Enligt 4 kap. 1 § andra stycket och 6 kap. 2 § första stycket skall bolagsstämman, innan ett beslut om ökning eller nedsättning av aktiekapitalet fattas, besluta om behövliga ändringar av bolagsordningen. Beslutet kan vid sådant förhållande fattas under förutsättning att stadfästelse av bolagsordningsändringen meddelas. Förslaget innehåller inte någon uttrycklig bestämmelse, att bolaget i samband med ändring av bolagsordningens bestämmelse om aktiekapitalet också skall besluta om en sådan ökning eller nedsättning av aktiekapitalet som svarar mot ändringen. Denna paragraf innebär emellertid att man förhindrar en sådan registrering som medför att överensstämmelse inte kommer att föreligga mellan registrets innehåll om bolagsordningen och om aktiekapitalets storlek. Därmed tvingas bolagen att fatta med varandra korresponderande beslut i dessa frågor.

Enligt 4 kap. 13 § kan registrering av en kapitalökning ske när aktieteckningen och en viss inbetalning av det tecknade beloppet har ägt rum. Liknande regler finns i 5 kap. 14 §. Ökningsbeslutet och därmed

sammanhängande ändring av bolagsordningen samt stadfästelse av denna måste så till vida verkställas redan innan ändringen av bolagsordningen registreras. Detta är ett undantag från huvudregeln i 9 kap. 13 §.

Registrering av nyemission enligt 4 kap. 13 § eller av fondemission enligt 4 kap. 17 § får inte ske utan samtidig stadfästelse och registrering av en sådan ändring av bolagsordningen som medför att bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalet överensstämmer med det registrerade aktiekapitalet. Omvänt får, som nyss nämndes, ändring av bolagsordningen inte registreras utan samtidig registrering av sådan kapitalökning att aktiekapitalets storlek blir förenligt med bolagsordningens bestämmelser. Det registrerade aktiekapitalet kommer därmed att motsvara den registrerade bolagsordningens bestämmelse om aktiekapitalet, resp. att ligga inom ramen för maximi- och minimikapitalet enligt den registrerade bolagsordningen.

Vid en höjning av aktiernas nominella belopp kan kapitalökningen och bolagsordningens nya bestämmelser om aktiernas nominella värde bara registreras samtidigt. Detta gäller dock endast om ändringen av aktiernas nominella värde sammanhänger med ökningen av det registrerade aktiekapitalet. Om så inte är fallet, t.ex. vid sammanläggning av aktier, blir denna paragraf inte tillämplig. I sådana fall torde beslutet om ändring av bolagsordningen få anses innefatta beslut om sammanläggning eller uppdelning.

Vid kapitalnedsättning är aktiekapitalet enligt 6 kap. 5 § nedsatt när bolagsstämmans nedsättningsbeslut registrerats, om rättens tillstånd till nedsättningen inte erfordras. Behövs sådant tillstånd, blir enligt 6 kap. 7 § aktiekapitalet nedsatt först när registrering skett på grund av anmälan om rättens lagakraftägande beslut om tillstånd. Eftersom bestämmelserna i förevarande paragraf hindrar att bolagsordningsändringen registreras innan anmälan föreligger om rättens tillstånd att verkställa nedsättningen, kommer på samma sätt som vid kapitalökning full överensstämmelse alltid att föreligga mellan bolagsordningens registrerade bestämmelser om aktiekapital och det registrerade aktiekapitalet.

Även vid kapitalnedsättning kan det bli fråga om ändring av aktiernas nominella belopp. Den därför erforderliga ändringen av bolagsordningen måste då registreras samtidigt som nedsättningen registreras.

7 § Bankinspektionens beslut varigenom en anmälan avskrivits eller en registrering vägrats enligt 4 § första stycket överklagas hos kammarrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag. Detsamma gäller sådana beslut av bankinspektionen som avses i 4 § tredje stycket med undantag av beslut enligt 19 kap. 2 §.

Paragrafen överensstämmer med 18 kap. 7 § tredje stycket ABL och motsvaras av 175 § andra stycket BL.

I likhet med gällande lag ges i förslaget rätt till besvär över bankinspektionens beslut i registreringsärenden endast i särskilt angivna fall. Besvärstiden räknas inte från delgivning av beslutet utan från beslutets dag. I paragrafen föreskrivs sålunda att talan mot bankinspektionens beslut föres hos kammarrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag, när bankinspektionen:

1. avskrivit anmälan eller vägrat registrering enligt 4 §, samt

2. nedsatt aktiekapital enligt 4 kap. 14 §, eller förklarat fråga om nedsättning av aktiekapitalet (6 kap. 7 §) eller fusion (14 kap. 6 §) förfallen, när sökanden inte inom föreskriven tid fullföljt ärendet.

Besvärsberättigad enligt denna paragraf är den som beslutet angår, om det gått honom emot (11 § förvaltningslagen). Att talan kan föras från kammarrätten till regeringsrätten följer av 33 § förvaltningsprocesslagen (1971:291).

I 19 kap. 2 § har tagits in en särskild besvärshänvisning i de fall då bankinspektionen förelägger eller dömer ut vite. Även här är kammarrätten besvärsinstans. Besvärstiden är dock tre veckor.

5.2.19 19 kap Straff och vite

BL:s straff- och vitesbestämmelser överensstämmer i stora delar med dem som fanns intagna i 1944 års ABL. I denna jämförelse med 1944 års ABL innehåller emellertid BL ett mindre antal straffbestämmelser. Detta beror bl.a. på att en del av BL:s föreskrifter av ordningskaraktär lämnats utan straffsanktion. Vad som straffbeläggs i BL kan liksom i 1944 års ABL också vara straffbelagt i brottsbalken.

Straff- och vitesbestämmelserna i 1944 års ABL och i BL får bedömas som omfattande och svåröverskådliga. Straffbestämmelserna har i praktiken tillämpats i mycket ringa omfattning. Bl.a. mot denna bakgrund har huvuddelen av straffbestämmelserna i aktiebolagslagstiftningen slopats i och med 1975 års ABL. Straffbestämmelserna som täcktes av brottsbalkens regler togs bort. Vidare slopades straffstadgandena i fall där straffsanktionen ansågs onödig. Straffet utgör nämligen bara en av flera sanktionsformer i ABL:s sanktionssystem. Andra sanktionsformer är exempelvis skadeståndet. Hit hör också möjligheten för en bolagsstämma att entlediga en försumlig styrelse eller en ledamot av denna. Hit hör också sådana påföljder som att rättshandlingar kan bli ogiltiga, att beslut under vissa förhållanden förfaller eller att bolaget tvingas gå i likvidation. I sammanhanget kan också nämnas revisorernas kontrolluppgifter och klander mot bolagsstämmobeslut. En viktig kontrollfunktion enligt ABL utövas av registreringsmyndigheten genom dess granskning av beslut och andra förhållanden som anmälts för registrering.

De skäl som anförts för att minska antalet straffstadganden i ABL kan också med fog göras gällande för en minskning av straffstadgandena i BAL. Även BAL rymmer ett stort antal sanktionsformer som minskar behovet av straffbestämmelser. Vid mera allvarliga former av överträdelser av BAL:s regler blir det i allmänhet även fråga om ansvar enligt brottsbalken eller annan lagstiftning.

I förhållande till ABL:s straffbestämmelser har utredningen föreslagit en ytterligare inskränkning av det straffbara området för bankaktiebolagens del. Anledningen till detta är främst att bankaktiebolagen är underkastade en offentlig tillsyn och kontroll genom bankinspektionen. BAL är tillämplig endast på ett fåtal subjekt, varför bankinspektionen har möjlighet att fullgöra denna tillsynsskyldighet på ett nära och noggrant sätt. Bankinspektionen kan förbjuda verkställighet av beslut som fattas av bankaktiebolagens styrelser eller bolagsstämmor samt meddela förelägganden och erinringar.

Om det sker svårare avvikelser från BAL eller bolagsordningen skall inspektionen göra anmälan om detta till regeringen, som kan förklara oktrojen förverkad. BL:s straffbestämmelser har i praktiken fått en ringa tillämpning. Den administrativa kontroll som bankinspektionen utövar i förening med vitesförläggande torde tillsammans med de sanktionsformer av associationsrättslig karaktär som ovan beskrivits vara i stort sett tillräckliga instrument för att komma till rätta med de överträdelser som kan tänkas komma i fråga. Dessa sanktionsformer kan i stor utsträckning antas få samma preventiva effekt som straffbestämmelser.

Några av de överträdelser som straffbeläggs i BL är emellertid av sådan beskaffenhet att de alltjämt bör vara straffbelagda. Av dessa föreslås tre överträdelser bli straffbelagda i den s.k. ramlagen, bankrörelselagen. Där stadgas ansvar för dels den som driver bankrörelse i Sverige utan att vara berättigad till detta och dels för den som för ett utländskt bankföretags räkning förestår en verksamhet som utan tillstånd drivs från ett kontor eller något annat fast driftställe i Sverige. Slutligen straffas den som utan att äga rätt till det använder ordet bank i sin firma eller i övrigt vid beteckning av affärsrörelse. Ytterligare en överträdelse anser utredningen vara straffvärd. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet meddelar oriktiga eller vilseledande uppgifter till bankinspektionen bör enligt en bestämmelse i förevarande kapitel dömas till böter elle fängelse. Enligt utredningens mening torde inte några ytterligare straffbestämmelser vara nödvändiga i BAL.

Försäkringsrörelselagen har nyligen varit föremål för en översyn motsvarande den som nu görs av BL. Försäkringsrörelseutredningens förslag innebar en utmönstring av straffbestämmelser på sätt som även här befunnits lämplig beträffande BAL. Som huvudsakligt skäl för denna nedskärning angav försäkringsrörelseutredningen att försäkringsinspektionens administrativa kontroll är tillräcklig. Lagrådet fann inte detta motiv alldeles övertygande (prop. 1981/82:180 sid. 338 f) och anförde:

> Försäkringsinspektionens tillsyn är visserligen ägnad att motverka en osund utveckling inom försäkringsverksamheten. Inspektionen har också givits rätt att såväl förelägga som, i vissa fall, döma ut vite för att förebygga olämpliga förfaranden. Sådana ingripanden, vilka i första hand är till för att säkra försäkringstagarnas intressen, kan emellertid ej ensamma anses tillräckliga för att på försäkringsområdet tillgodose de offentligrättsliga och andra allmänna intressen som motiverat straffbestämmelserna i 19 kap. 1 § ABL. Dessa intressen gör sig i lika mån gällande också för försäkringsbolagens del. Det kan för övrigt från synpunkten av likabehandling ifrågasättas om det är lämpligt att införa en ordning som skulle innebära att samma förfaranden som är straffbelagda i de allmänna bolagen skulle lämnas straffria när de förekommer i försäkringsbolag. Enligt lagrådets mening bör övervägas att även i straffrättsligt hänseende utforma lagförslaget i nu berörda del i överensstämmelse med ABL.

Lagrådet diskuterade vissa straffstadganden som enligt departementschefen även borde införas i försäkringsrörelselagen (prop. 1981/82:180 sid 344 f).

Bank- och försäkringsområdet har i flera avseenden en likalydande reglering. Skäl finns bl.a. från likabehandlingssynpunkt att låta straffstadgandena i ABL, försäkringsrörelselagen och BAL få en i viss utsträckning likartad utformning. Utredningen har därför – utöver tidigare nämnt

straffstadgande – i detta kapitel tagit in de av lagrådet diskuterade straffbestämmelserna, i den mån de är tillämpliga på bankaktiebolagen. De bestämmelser som därvid föreslås bli straffsanktionerade avser skyldigheten att föra och tillhandahålla aktiebok m.m. samt vissa regler för styrelsearbetet.

Utredningen föreslår att bankinspektionen skall ges befogenhet att både förelägga och döma ut vite för att trygga att redovisningshandlingar, revisionsberättelser och delårsrapporter sänds in till inspektionen och att anmälningar om registrering görs hos inspektionen. Övriga viten som förelagts av inspektionen bör det däremot ankomma på allmän domstol att döma ut.

1 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som

1. uppsåtligen eller av oaktsamhet till bankinspektionen meddelar oriktiga eller vilseledande uppgifter om sådana omständigheter som han är skyldig att lämna uppgift om enligt denna lag,
2. uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att enligt denna lag föra aktiebok, aktiebrevsregister, förteckning enligt 3 kap. 13 § eller hålla aktiebok tillgänglig,
3. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 3 kap. 13 § tredje stycket, 8 kap. 11 § första stycket andra meningen eller 12 § första stycket andra eller tredje meningen.

I fall som avses i 10 kap. 13 § första stycket skall inte följa ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken.

Den som har åsidosatt vitesföreläggande som avses i 2 § detta kapitel döms ej till ansvar för gärning som omfattas av föreläggandet.

Paragrafen motsvarar 19 kap. 1 § ABL samt 183 och 184 §§ BL.

De brott som utredningen föreslår skall straffbeläggas återfinns i *första stycket*. För att ansvar skall kunna ådömas krävs i samtliga fall att handlingen eller underlåtenheten skall ha skett uppsåtligen eller av oaktsamhet. Straffet är böter eller fängelse i högst ett år och preskriptionstiden är därmed enligt allmänna straffrättsliga regler (35 kap. 1 § BrB) två år.

Enligt punkt 3 har överträdelse av följande bestämmelser i BAL straffsanktionerats:

1. Uppgifter ur den förteckning som skall upprättas enligt 3 kap. 13 § första stycket får inte lämnas till någon annan utan samtycke av den som berörs av de förhållanden som har antecknats i förteckningen.

2. Om en styrelseledamot fordrar att styrelsen sammankallas, skall detta ske (8 kap. 11 § första stycket andra meningen). Det ankommer på styrelseordföranden att se till att sammanträden hålls.

3. Vid ett styrelsesammanträde får inte fattas beslut i ett ärende, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter fått tillfälle att delta i ärendets behandling. Om en ordinarie styrelseledamot har förfall, skall alltid en suppleant beredas tillfälle att träda in i dennes ställe (8 kap. 12 § första stycket andra och tredje meningarna).

Enligt 20 kap. 3 § BrB döms för brott mot tystnadsplikt den som röjer någon uppgift som han är pliktig att hemlighålla bl.a. enligt lag. Frågan om räckvidden av denna bestämmelse mot bakgrund bl.a. av bestämmelser om revisors tystnadsplikt (10 kap. 13 § första stycket) har aktualiserats av lagrådet i prop. 1981/82:180 sid. 340 f. Lagrådet förordade att straffansvar

enligt 20 kap. 3 § BrB ej skulle ifrågakomma om revisor åsidosatte ifrågavarande bestämmelse. På sätt som även skett i försäkringsrörelselagen har i *andra stycket* tagits in en bestämmelse av innehåll att det i fall som avses i 10 kap. 13 § första stycket inte skall följa ansvar enligt 20 kap. 3 § BrB. En motsvarande bestämmelse återfinns i banksekretessbestämmelsen som tagits in i den föreslagna ramlagen, 4 § tredje stycket bankrörelselagen.

För att inte dubbla sanktioner skall kunna drabba den som gör sig skyldig till överträdelse har i *tredje stycket* upptagits en bestämmelse om att straff inte får åläggas för en överträdelse som omfattas av ett åsidosatt vitesföreläggande. En motsvarande bestämmelse har intagits i 21 kap. 1 § tredje stycket försäkringsrörelselagen.

2 § Bankinspektionen kan vid vite förelägga styrelseledamöterna att fullgöra skyldighet enligt denna lag eller andra författningar att

1. till bankinspektionen sända in behöriga redovisningshandlingar, revisionsberättelser eller delårsrapporter eller
2. hos inspektionen göra behöriga anmälningar för registrering.

Föreläggande enligt första stycket 2 får inte meddelas, om underlåtenhet att göra anmälan medför att bolagsstämmans eller styrelsens beslut förfaller eller bolaget blir skyldigt att träda i likvidation.

Bankinspektionen kan förena även annat föreläggande enligt denna lag än som avses i första stycket med vite.

Har inspektionen förelagt vite skall den mot vilken föreläggandet riktas genast skriftligen underrättas om detta.

Följs inte ett sådant vitesföreläggande som avses i första stycket kan bankinspektionen döma ut vitet.

Bankinspektionens beslut varigenom vite förelagts eller utdömts får överklagas hos kammarrätten genom besvär.

Paragrafen, som motsvaras av 19 kap. 2 § ABL och 157 § BL, innehåller bestämmelser om vite.

Enligt *första stycket* kan bankinspektionen vid vite förelägga styrelseledamöterna att på föreskrivet sätt sända in redovisningshandlingar, revisionsberättelser och delårsrapporter samt att göra anmälningar för registrering.

Ett vitesföreläggande enligt första stycket bör riktas mot verkställande direktören med hänsyn till att denne i praktiken ombesörjer sådana uppgifter för styrelsens räkning. Hela styrelsen bör emellertid vara ansvarig för att skyldigheten fullgörs. Av praktiska skäl bör föreläggandet därför kunna meddelas verkställande direktören eller vilken som helst av de andra styrelseledamöterna.

Uppenbarligen kan skyldigheten att sända in redovisningshandligar, revisionsberättelse eller delårsrapport inte anses fullgjord, om de insända handlingarna är så bristfälliga att de över huvud taget inte kan rubriceras som resultaträkning etc. Men även om bristfälligheten inte är så grav att handlingen måste betraktas som en nullitet, är det av allmänna skäl motiverat att brister i denna rättas till. Bankinspektionen måste anses kunna vid vite förelägga styrelseledamöterna att avhjälpa sådana brister.

Något vitesföreläggande bör dock enligt *andra stycket* inte ifrågakomma när i lagen föreskrivs att bolagsstämmans eller styrelsens beslut förfaller eller

bolaget blir skyldigt att träda i likvidation om anmälan inte sker. De fall som avses är beslut om bildande av bankaktiebolaget (2 kap. 12 §), nyemission (4 kap. 11, 13, 15 och 16 §§), emission av skuldebrev (5 kap. 7–9 §§), nedsättning av aktiekapitalet (6 kap. 4 och 7 §§) och fusion (14 kap. 3, 6 och 9 §§). Vitesföreläggande kan inte heller användas för att framtvinga en anmälan om att bankaktiebolagets rörelse öppnats eftersom påföljden här kan vara tvångslikvidation (13 kap. 4 §).

I *tredje stycket* ges inspektionen möjlighet att förena även annat föreläggande enligt denna lag än som avses i första stycket med vite. Bestämmelsen överensstämmer med gällande lag.

Vitesföreläggande enligt tredje stycket bör riktas mot bolaget. De förbud eller förelägganden som inspektionen meddelar enligt 17 kap. 7 och 8 §§ bör inte annat än i undantagsfall kombineras med ett vitesföreläggande. Om så sker kan risk föreligga för skiljaktiga avgöranden hos allmän domstol, som dömer ut vitet, och regeringen, som prövar inspektionens förbud och förelägganden enligt 17 kap.

Om bankinspektionen förelagt vite skall enligt *fjärde stycket* den mot vilken föreläggandet riktas meddelas skriftligen om detta.

Femte stycket rör frågan om utdömande av vite.

Enligt 1911 års BL kunde bankinspektionen både förelägga och döma ut vite. Denna ordning ändrades i samband med 1955 års översyn av BL. I prop. 1955:3 sid. 318 uttalade lagrådet beträffande denna fråga bl.a. att ur synpunkten av den enskildes rättssäkerhet starka skäl talar för att utdömandet förbehålls domstolarna och att dessa skäl är desamma som kan anföras för att endast domstol bör få döma till straff. Bankinspektionen får också meddela vitesförelägganden som avser skyldighet att vidta olika åtgärder inom ramen för ett bankbolags verksamhet. Föreläggandena kan innefatta ståndpunktstaganden i rättsliga frågor av stor betydelse. Vidare kan det finnas erforderligt att bestämma vitet till ett mycket avsevärt belopp. Dessa omständigheter fann lagrådet så tungt vägande att inspektionen inte borde ges befogenhet att döma ut vite. Lagrådets synpunkter beaktades av departementschefen. Enligt gällande BL får alltså inte inspektionen döma ut vite, utan denna uppgift ankommer uteslutande på allmän domstol.

Utredningen delar lagrådets ovannämnda uppfattning att det får anses föreligga särskilda betänkligheter mot att låta samma förvaltningsmyndighet både förelägga och döma ut vite. Utdömandet av vite bör därför alltjämt ankomma på allmän domstol. Utredningen föreslår dock ett undantag från denna regel. Bankinspektionen bör få döma ut sådant vite som förelagts för att trygga att redovisningshandlingar, revisionsberättelser och delårsrapporter sänds in till inspektionen och att anmälningar för registrering görs hos inspektionen. Uppgiften att kontrollera att handlingar och anmälningar kommit in till inspektionen kan enklast fullgöras av inspektionen själv. Något behov av särskilda polisutredningar och åklagarprövning med åtföljande domstolsförfarande för att få ett sådant vite utdömt föreligger knappast.

Sådant vitesföreläggande som avses i praragrafens första stycket bör således kunna dömas ut av inspektionen. Andra vitesföreläggande skall däremot alltjämt dömas ut av allmän domstol.

Talan mot bankinspektionens beslut varigenom vite förelagts eller utdömts enligt denna paragraf föres enligt *sjätte stycket* hos kammarrätten

genom besvär. Kammarrätten är även besvärsinstans vid besvär över beslut i vissa registreringsärenden enligt 18 kap. 6 §, som i sin tur hänvisar till 18 kap. 4 § tredje stycket. Besvär enligt detta stycket måste dock föras inom tre veckor.

Bilaga 1 Särtryck ur Sveriges rikes lag 1984

Lag (1955:183) om bankrörelse

I samband med ändring av vissa §§ g. **Lag 1975:227** meddelades denna övergångsbestämmelse:
Vid tillämpningen av 1, 5, 55, 57, 74 a, 150 och 152 §§ i den nya lydelsen skall med sådant beslut av regeringen som där sägs jämställas beslut som före d. 1 jan. 1975 har fattats av Konungen.

Inledande bestämmelser

1 § Bankrörelse må, förutom av Sveriges riksbank, drivas endast av bankaktiebolag, som därtill erhållit regeringens tillstånd (oktroj).

Med bankrörelse förstås i denna lag sådan verksamhet, i vilken ingår inlåning från allmänheten på räkning som av bank allmänneligen begagnas.

Angående sparbank, centralkassa för jordbrukskredit och järnkontoret är särskilt stadgat.

Utländskt bankföretag må efter tillstånd av regeringen från kontor eller annat fast driftställe här i riket driva verksamhet i vilken ej ingår inlånings- eller utlåningsrörelse. **Lag 1975:227.**

Lag (1934:437) för Sveriges riksbank, anm. i Bih. – **Lag (1955:416) om sparbanker.** Bih. – **Lag (1956:216) om jordbrukskasserörelsen.** Bih. – Jfr **Lag (1955:184) ang. införande** etc. 4 § 1 och 2 mom. samt 7 §, inf. efter denna lag.

2 § Annan än riksbanken, bankaktiebolag, sparbank, jordbrukets kreditkassor, Sveriges allmänna hypoteksbank och Sveriges investeringsbank aktiebolag får ej i sin firma eller eljest vid beteckning av affärsrörelse använda ordet bank.

Beträffande användningen av ordet bank i registrerad understödsförenings firma är särskilt stadgat. **Lag 1973:1095.**

Lag (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, efter ändr. omtryckt i **Lag 1983:588** – **Lag (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar,** efter ändr. omtryckt i **Lag 1983:578;** jfr **Reglemente (1968:654),** efter ändr. omtryckt i **F 1983:718** – **KK (1970:68) om tillsyn över landshypoteks- och stadshypoteksinstitutionerna,** ändr. g. **KK 1971:972, F 1975:4** – **F (1975:3) om vissa kreditinstituts bidrag** etc. anm. vid 159 § – **Instr (1970:69) för offentligt ombud hos landshypoteksförening** – **Instr (1968:656) för offentligt ombud hos stadshypoteksförening** – **KF (1968:575) om fusion inom stadshypoteks- och bostadskreditinstitutionerna** – **Lag (1974:809) om befrielse från skattskyldighet vid fusion inom stadshypoteksinstitutionen m.m.** – **Lag (1963:76) om kreditaktiebolag,** anm. närmast efter **ABL** – **Lag (1980:1097) om Svenska skeppshypotekskassan** – Ang. 2 st. se **Lag (1972:262) om understödsföreningar** 12 §. Bih.

3 § Bankaktiebolag skola stå under tillsyn av en för hela riket gemensam tillsynsmyndighet, varom förmäles i 162 §.

För inskrivning av de uppgifter, vilka enligt denna lag skola anmälas för registrering eller vilkas intagande i registret eljest är föreskrivet, skall föras bankregister hos registreringsmyndighet, varom förmäles i 174 §.

KK (1955:187) om bankregistrets förande m.m. anm. vid 194 §.

Om bankaktiebolags bildande

4 § 1 mom. De som vilja stifta bankaktiebolag skola upprätta bolagsordning samt därå söka regeringens stadfästelse.

Stiftarna skola vara myndiga här i riket bosatta svenska medborgare och till antalet minst tio.

Den som är i konkurstillstånd kan ej vara stiftare.

Regeringen prövar bolagsordningens överensstämmelse med denna lag samt lag och författning i övrigt, så ock om och i vad mån därutöver, med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av bolagets rörelse, särskilda bestämmelser må erfordras.

Finnes den tillämnade rörelsen vara nyttig för det allmänna, stadfäster regeringen bolagsordningen samt beviljar oktroj för en tid av högst tio år och därutöver intill slutet av då löpande räkenskapsår. **Lag 1975:227.**

2 mom. Å beslut om ändring av stadfäst bolagsordning skall ock sökas regeringens stadfästelse. Regeringen må uppdraga åt tillsynsmyndigheten att i regeringens ställe meddela stadfästelse å ändringsbeslut. **Lag 1975: 227.**

3 mom. Ansökan om stadfästelse skall inlämnas till tillsynsmyndigheten.

4 mom. Vid meddelande av oktroj äger regeringen stadga skyldighet för bankaktiebolag att vid huvudkontoret och avdelningskontor, som bestämmes av regeringen, mottaga värdehandlingar till förvaring och förvaltning i enlighet med de i föräldrabalken och eljest i lag givna bestämmelserna. **Lag 1975: 227.**

Jfr **FB 15:** och **Lag (1924: 322) om vård av omyndigs värdehandlingar,** efter **FP.**

5 § Bolagsordning för bankaktiebolag skall angiva:

1. bolagets firma;
2. de rörelsegrenar bolaget må utöva;
3. aktiekapitalet eller, där detta skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet;
4. det belopp varå aktie skall lyda (nominella beloppet);
5. den ort inom riket, där bolagets styrelse skall hava sitt säte;
6. antalet styrelseledamöter och, där suppleanter för dem skola finnas, antalet styrelsesuppleanter, antalet revisorer, tiden för styrelseledamots uppdrag, så ock, där styrelseledamot och styrelsesuppleant ej skola väljas å bolagsstämma, huru de skola tillsättas;
7. tiden för ordinarie bolagsstämmas hållande och vilka ärenden som skola förekomma å ordinarie stämma, utöver dem som omförmälas i 106 §; samt
8. det sätt, varpå kallelse till bolagsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till aktieägarnas kännedom, ävensom den tid före stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna.

Skall bolagets firma registreras på två eller flera språk, skall varje lydelse angivas i bolagsordningen.

Antalet styrelseledamöter, styrelsesuppleanter och revisorer kan så bestämmas, att lägsta och högsta antalet angives.

Bestämmelserna i denna paragraf om styrelseledamot gälla ej ledamot som enligt 71 § utses av regeringen. **Lag 1975: 227.**

1 st. 6 gäller ej arbetstagarledamot eller suppleant för sådan; se **Lag (1976: 355) om styrelserepresentation för de anställda** etc. 10 §, inf. efter denna lag.

6 § Bankaktiebolags firma skall innehålla ordet bank.

Ny firma skall tydligt skilja sig från annan, förut i laga ordning registrerad, ännu bestående banks firma, så ock från benämning å utländsk bankinrättning, som är allmänt känd här i riket. För registrering av bankaktiebolags firma gäller i övrigt vad som föreskrives i firmalagen (1974: 156).

Sedan bolaget bildats, kan styrelsen antaga bifirma. Vad i andra stycket sägs om firma gäller även bifirma. Ordet bank får ej intagas i bifirma. **Lag 1974: 166.**

Lagen 1974: 156 inf. i Bih.

7 § Aktiekapitalet skall fördelas i aktier å lika belopp i svenskt mynt. Där aktiekapitalet skall, utan ändring av bolagsordningen, kunna bestämmas till lägre eller högre belopp, må lägsta belopp ej utgöra mindre än tredjedelen av högsta beloppet.

Vad för aktie skall inbetalas må ej bestämmas till lägre belopp än nominella beloppet. Betalningen skall erläggas i penningar, där den ej må annorledes fullgöras efter vad i 26, 187 och 189 §§ sägs. Sedan för aktie full betalning blivit erlagd, är aktieägaren icke pliktig att ytterligare tillskjuta något.

Aktie är mot bolaget odelbar. Å aktierna skola utfärdas brev, vilka ställas till viss man.

8 § 1 mom. Skall för bankaktiebolag, vars aktiekapital skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, förbehåll träffas om aktiekapitalets nedsättning genom inlösen av aktier enligt bestämda grunder efter vad i 45 § sägs, eller skola, i den mån sådant må ske, grunderna för utövande av rösträtt och fattande av beslut å bolagsstämma avvika från vad därom finnes föreskrivet i denna lag, skall bestämmelse härom intagas i bolagsordningen.

Skall kalenderåret ej utgöra bolagets räkenskapsår, angives räkenskapsåret i bolagsordningen.

Där ej alla aktier skola medföra samma rätt, skall bolagsordningen angiva det belopp, vartill aktier av olika slag må kunna utgivas, och den rätt de skola medföra. Skola aktierna icke medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall, såframt aktiekapitalet skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, i bolagsordningen särskilt angivas den rätt till teckning eller erhållande av nya aktier, som vid aktiekapitalets ökning må tillkomma varje slag av aktier.

Ang. 2 st. jfr **Bokföringslag (1976: 125)** 12 §. Bih.

2 mom. Ej må i bolagsordningen bestämmas annan inskränkning i rätten att förfoga över aktie än som framgår av 18 §. **Lag 1967: 541.**

9 § Sedan oktroj beviljats, skola stiftarna upprätta teckningslista. Teckningslistan, som skall vara försedd med stiftarnas bevittnade namnunderskrifter, skall angiva:

1. det belopp, som skall inbetalas för aktie;
2. den tid, inom vilken inbetalning av aktie skall ske, samt, där inbetalningen må äga rum i poster, tiden för varje inbetalning;
3. där i bolagsordningen minimi- och maximikapital angivits men allenast visst belopp understigande maximikapitalet skall få tecknas, storleken av detta belopp; samt
4. den tid, ej överstigande sex månader från det oktroj beviljats, inom vilken konstituerande stämma skall hållas.

I teckningslistan skall jämväl intagas erinran om den i 18 § stadgade inskränkningen i rätten att förvärva aktier. Äga andra än stiftare teckna aktier, må i teckningslistan föreskrivas, att tilldelning av aktier, som ej tillkomma stiftarna på grund av teckning före listans framläggande, skall ske efter stiftarnas bestämmande. Meddelas ej sådan föreskrift, skall i teckningslistan angivas den beräkningsgrund, efter vilken de aktier, som tecknas efter listans framläggande, i händelse av överteckning skola å konstituerande stämman fördelas mellan tecknarna.

Jfr **Lag (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar** 5 § 2 st., efter **FP.**

10 § 1 mom. Teckning av aktier skall ske å teckningslistan i huvudskrift eller i avskrift som bestyrkts av notarius publicus eller [landsfiskal] eller av stiftarna. Vid teckningslistan skola vara fogade på enahanda sätt styrkta avskrifter av oktrojbeslutet och bolagsordningen.

Innan teckningslistan framlägges i huvudskrift eller avskrift, skall teckning av stiftarna hava ägt rum med angivande av dagen därför.

2 mom. Varje stiftare skall teckna minst en aktie. Av annan än stiftare må tecknas allenast det antal aktier, vilket återstår efter den teckning, som gjorts av stiftarna innan teckningslistan framlagts. Å varje lista skall finnas uppgift om det antal aktier, som envar av stiftarna tecknat, så ock om dagen för listans framläggande.

När aktieteckning sker, böra tecknarna vid sina namn angiva yrke och postadress.

Se **Lag (1964:323) om fullgörande av vad som åligger landsfogde m. fl.**, inf. efter lagen 1972:509. Bih.

11 § Ej må stiftare eller annan njuta gottgörelse av bankaktiebolaget för dess bildande utöver ersättning för utgifter, som för bildandet varit uppenbarligen nödvändiga. Ej heller må, utom i fall varom stadgas i 189 §, stiftare förbehålla sig eller annan särskild förmån eller rättighet.

12 § Aktieteckning är ogiltig, där den göres annorledes än å teckningslista i huvudskrift eller sådan avskrift som i 10 § 1 mom. sägs, eller där listan saknar uppgift om aktieteckning av stiftarna efter vad i 10 § 2 mom. stadgas.

Aktieteckning med villkor är, utom i fall som sägs i 189 §, ogiltig.

13 § Har ej beslut om bankaktiebolagets bildande fattats å konstituerande stämma inom den i teckningslistan föreskrivna tiden eller å stämma, till vilken frågan uppskjutits enligt [15 §, jämförd med 23 § 1 mom. tredje stycket lagen om aktiebolag], är aktieteckningen icke vidare bindande.

Detsamma skall gälla, där ansökan om bolagets registrering icke gjorts inom ett år efter det oktroj beviljats eller genom lagakraftägande beslut ansökan om bolagets registrering blivit avskriven eller avslagen. **Lag 1974:166.**

Enl. bilaga 3 till prop. 1975:103 saknas i **ABL** motsvarighet till de i 1 st. angivna bestämmelserna.

14 § Ej må, sedan bankaktiebolaget registrerats, sådan grund för aktietecknings ogiltighet, som avses i 12 § och 13 § första stycket, göras gällande, utan så är att den hos registreringsmyndigheten anmälts före registreringen.

15 § 1 mom. Konstituerande stämma skall utlysas av stiftarna att inom tid, som blivit bestämd i teckningslistan, hållas å ort inom riket. Å stämman skola stiftarna framlägga de listor, å vilka aktieteckning skett, jämte oktrojbeslutet och bolagsordningen. Om tilldelning av aktier skall ske efter stiftarnas bestämmande, skall framläggas en av stiftarna undertecknad handling med uppgift om tilldelningen.

2 mom. Å konstituerande stämman skall till avgörande företagas, huruvida bankaktiebolaget skall komma till stånd. Biträdes beslut om bolagets bildande av samtliga närvarande röstberättigade, eller finnas vid omröstning de flesta röstande med ett sammanlagt aktiebelopp av mer än halva det vid stämman företrädda aktiekapitalet och minst en fjärdedel av hela aktiekapitalet hava förenat sig därom, skall bolaget anses bildat. I annat fall är frågan om bolagets bildande förfallen.

3 mom. I övrigt skall beträffande konstituerande stämma i tillämpliga delar gälla vad i [21 och 22 §§, 23 § 1 mom. tredje stycket samt 25 § lagen om aktiebolag] finnes stadgat.

I **ABL** motsvaras enl. bilaga 3 till prop. 1975:103 **21 § 1 och 2 st.** samt **22 § 1 st.** av 2 kap. 7 § 3 och 4 st., **21 § 3 st., 22 § 2, 3 och 7 st.** samt **25 §** av 2 kap. 8 § 5 st. och **22 § 4 st.** av 2 kap. 8 § 1 st., medan **22 § 5 och 6 st.** och **23 § 1 mom. 3 st.** saknar motsvarighet.

16 § Är bankaktiebolag bildat, skall å konstituerande stämma förrättas val av styrelse och revisorer.

17 § I fråga om talan å beslut, som fattats på konstituerande stämman, skall vad om talan å bolagsstämmobeslut är stadgat i 115 § 1 mom. första stycket och andra stycket första punkten samt 2 mom. så ock i 116 § äga motsvarande tillämpning. Har bankaktiebolag i strid med vad i 164 § 1 mom. sägs blivit registrerat, ehuru sådan grund till klander mot beslutet om bolagets bildande förelåg som avses i 115 § 1 mom. andra och tredje styckena, är beslutet gällande, om klandertalan ej instämts inom föreskriven tid eller instämd klandertalan ogillats.

18 § Aktier i bankaktiebolag får genom teckning eller överlåtelse förvärvas endast av svenska medborgare, av svenska bolag och föreningar, som inte är kontrollsubjekt enligt lagen (1982: 617) om utländska förvärv av svenska företag m. m., ävensom av andra svenska samfälligheter och stiftelser samt till aktiefonder enligt aktiefondslagen (1974: 931). Har aktieförvärv skett annorledes än genom teckning eller överlåtelse, skall vad nyss stadgats icke i något fall medföra hinder för aktieägaren att med stöd av den företrädesrätt till teckning eller erhållande av nya aktier, vilken enligt denna lag eller den vid förvärvet gällande bolagsordningen är förenad med de förvärvade aktierna, bekomma ytterligare aktier.

Förvärv av aktie, som skett i strid med innehållet i första stycket, är ogillt. **Lag 1982: 624.**

Lagen 1982: 617 inf. i Bih. – Lagen 1974: 931 inf. efter **ABL** – Jfr **Lag (1955: 184) ang. införande** etc. 4 § 3 mom., inf. efter denna lag – Då för utlänning ej föreligger hinder att genom arv förvärva bankaktie, skall anteckning i aktieboken ske vid anmälan av sådant förvärv **H 1944:** 332.

19 § Sedan styrelse och revisorer utsetts, må bankaktiebolaget enligt föreskrifterna i denna lag registreras, såframt bolagets aktiekapital, som är det tecknade belopp för vilket tilldelning av aktier ägt rum, efter avdrag för aktier som må hava förklarats förverkade enligt 28 §, uppgår till minimikapitalet samt full betalning behörigen erlagts för aktier med sammanlagt nominellt belopp ej understigande minimikapitalet.

20 § Innan bankaktiebolaget registrerats, kan det ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara. Sedan styrelse blivit utsedd, äger den dock föra talan i mål rörande bolagsbildningen, så ock eljest vidtaga åtgärd för utbekommande av tecknat aktiebelopp.

I fråga om ansvarighet för stiftare, styrelsen, annan ställföreträdare för bolaget eller aktieägare, som handla å bolagets vägnar innan det registrerats, så ock beträffande giltigheten av avtal, som ställföreträdare ingått för oregistrerat bolag, skola bestämmelserna i [28 § andra stycket samt 29 och 30 §§ lagen om aktiebolag] äga motsvarande tillämpning, därvid i nämnda lagrum upptagna hänvisningar till [32, 87 och 204 §§ samma lag] i stället skola avse 22, 81 och 173 §§ denna lag.

I **ABL** motsvaras enl. bilaga 3 till prop. 1975: 103 **28 § 2 st.** av 2 kap. 13 § 2 st. 1 p. samt **29** § av 2 kap. 13 § 2 st. 2 p. och 3 st., medan **30** § saknar motsvarighet.

21 § Bliver bankaktiebolaget ej registrerat, äro styrelseledamöterna, en för alla och alla för en, ansvariga för att vad styrelsen uppburit å tecknade aktier återbäres till aktieägarna efter avdrag för kostnad till följd av åtgärd, som må vidtagas enligt 20 § första stycket. Återbäringen skall ock omfatta förkovran, där sådan uppkommit.

22 § Ansökan om bankaktiebolagets registrering skall göras av styrelsen senast ett år från det oktroj beviljats.

Ansökningen skall beträffande styrelseledamot och styrelsesuppleant innehålla uppgift om fullständiga namnet ävensom hemvist, så ock förklaring att dessa personer äro svenska medborgare och ej äro omyndiga.

I ansökningen skall uppgivas, av vilka och huru bolagets firma skall tecknas, där den ej tecknas av styrelsen allenast på grund av denna lag. Skall firman tecknas av annan person än som avses i andra stycket, gäller vad där är stadgat även i fråga om sådan firmatecknare.

Bolagets postadress skall angivas.

Vid ansökningen skola fogas:

1. de listor, å vilka aktieteckningen ägt rum, jämte avskrift av desamma;
2. avskrift av protokollet vid konstituerande stämman;
3. två avskrifter av oktrojbeslutet och bolagsordningen;
4. avskrift av den i 15 § 1 mom. omförmälda handlingen rörande tilldelningen av aktier;
5. en av samtliga styrelseledamöter undertecknad handling, innehållande uppgift dels om det tecknade belopp, för vilket tilldelning av aktier ägt rum, samt om det belopp, för vilket aktier må hava förklarats förverkade enligt 28 §, dels angående det belopp, som inbetalts å aktiekapitalet, och, där aktiekapitalet icke blivit till fullo inbetalt, sammanlagda nominella beloppet av de aktier, som till fullo betalts, dels ock om det sätt varpå inbetalningen skett.

Har ej å ansökningen varje styrelseledamot och styrelsesuppleant eller annan, som är bemyndigad att teckna bolagets firma, egenhändigt skrivit sin av vittnen styrkta namnteckning, skall vid ansökningen fogas en särskild bilaga, därå namnteckningen finnes och blivit styrkt av vittnen.

Ang. registrering jfr 3 § 2 st.

22 a § Beslut om antagande av bifirma får anmälas för registrering av styrelsen eller verkställande direktören. Har bifirma antagits innan ansökan om bolagets registrering gjorts, kan anmälan upptagas i ansökningen. Vid anmälan skall fogas två avskrifter av protokoll som bestyrker anmälningen. (Införd g. **Lag 1974: 166.**)

Om aktiebrev och aktiebok

(Jfr **Lag (1970: 596) om förenklad aktiehantering**, inf. efter **ABL.**)

23 § Aktiebrev skola undertecknas av styrelsen samt angiva bankaktiebolagets firma, ordningsnummer å den eller de aktier, å vilka breven lyda, akties nominella belopp och dagen för utfärdandet. Styrelseledamots namnteckning må kunna återgivas genom tryckning eller på annat dylikt sätt.

I varje brev å aktie skall angivas den i 18 § bestämda inskränkningen i rätten att förvärva aktier. Kunna, då aktiebrev utgivas, enligt bolagsordningen aktier av olika slag finnas, skall aktieslaget anmärkas i aktiebreven. Har i bolagsordningen intagits förbehåll, som i 45 § sägs, skall ock förbehållet angivas i varje brev å aktie som det avser.

Aktiebrev må ej utgivas, innan bolaget registrerats och full betalning erlagts för den eller de aktier varå brevet lyder. Vid ökning av aktiekapitalet må brev utgivas å högst så många aktier som enligt 42 § registrerats såsom till fullo betalda. Angående utgivande av brev å nya aktier vid sådan ökning av aktiekapitalet, som avses i 44 §, stadgas i nämnda paragraf. Aktiebrev må ej till aktieägaren utgivas, med mindre denne införts i aktieboken.

Angående utdelningskuponger till aktiebrev är stadgat i lagen om skuldebrev. **Lag 1962: 188.**

Lag (1936: 81) om skuldebrev 24 och 25 §§, under **HB 9:** 1 – Ang. 2 st. p. 1 se **Lag (1955: 184) ang. införande** etc. 4 § 4 mom., inf. efter denna lag.

24 § Har aktiebrev blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning och finnes sedan, att den, som verkställde överlåtelsen, var i konkurs eller att han ej var rätte aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äger nye innehavaren ändock företräde till aktien, där han var i god tro, och överlåtaren kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser till viss man eller in blanco.

Förvärvaren skall anses hava varit i ond tro, ej allenast där han visste, att den, som verkställde överlåtelsen, icke var den, å vilken handlingen var ställd eller senast överlåten, eller berättigad att handla å dennes vägnar, utan ock där han försummat att med skälig omsorg pröva, huruvida så var fallet. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, är förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Vad nu är sagt om överlåtelse av aktiebrev gäller ock i fråga om pantsättning av dylik handling.

Har den, som till grund för förvärv av aktiebrev åberopar annat fång än överlåtelse, blivit införd i aktieboken, skall vid senare överlåtelse eller pantsättning av aktiebrevet vad förut i denna paragraf är stadgat äga tillämpning jämväl med avseende å förstnämnda fång.

Överlåtelse eller pantsättning av aktiebrev är ej gällande mot överlåtarens eller pantsättarens borgenärer, med mindre den till vilken överlåtelse eller pantsättning skett fått handlingen i besittning. **Lag 1975: 252,** som trätt i kraft 1 juli s.å. och tillika innehåller:

De nya reglerna tillämpas även beträffande tidigare utgivet aktiebrev, om överlåtelse eller pantsättning skett efter nämnda tidpunkt.

Jfr **Lag (1955: 184) ang. införande** etc. 4 § 4 och 5 mom., inf. efter denna lag.

25 § 1 mom. Över bankaktiebolags samtliga aktier har styrelsen att ofördröjligen efter bolagets bildande upplägga en aktiebok. Denna må bestå av betryggande lösblads- eller kortsystem.

I aktieboken skola genom styrelsens försorg aktierna upptagas i nummerföljd med uppgift å aktietecknarna.

Av förvärvare vid konstituerande stämman eller hos styrelsen anmälda och styrkta förändringar i äganderätten till aktie skola ofördröjligen införas i aktieboken, där ej hinder möter av stadgandet i 18 §. Om förvärv av aktie ägt rum annorledes än genom överlåtelse, skall, om förvärvet ej införts i aktieboken, införing därav ske, när senare förvärv av aktien införes. Har förvärv av aktie ägt rum annorledes än genom överlåtelse, skall fångets beskaffenhet anmärkas i aktieboken. I denna skall antecknas dagen då införing sker.

Det åligger styrelsen att omedelbart före bolagsstämma vara tillstädes för att pröva de frågor om nya aktieägares införande i aktieboken som då kunna yppas. Dock skall, där enligt bolagsordningen rätten till deltagande i bolagsstämmas förhandlingar gjorts beroende av att anmälan därom sker viss tid före stämman, styrelsesammanträde för prövning av frågor som nyss sagts hållas omedelbart före anmälningstidens utgång.

Styrelsen åligger att låta envar, som sådant önskar, å bankaktiebolagets huvudkontor taga kännedom om aktieboken å de tider banken hålles öppen för allmänheten, ävensom, mot avgift, erhålla till riktigheten styrkt utdrag därur.

Jfr **Lag (1955: 184) ang. införande** etc. 4 § 4 mom., inf. efter denna lag.

2 mom. Där hinder ej möter av stadgandet i 18 §, må styrelsen ej vägra att i aktieboken såsom ägare införa den som företer aktiebrev, såframt han kan till stöd för sin rätt till aktien åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser. Är sista överlåtelsen tecknad in blanco, må införing ej ske med mindre namnet utsättes i överlåtelsen.

Vad i första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning vid införing av förvärv på grund av skriftlig överlåtelse av aktiebrev, om förvärvet skett efter förvärv som ägt rum annorledes än genom överlåtelse och sistnämnda fång blivit infört i aktieboken.

Den till vilken aktie övergått är ej gentemot bolaget att anse sådom aktieägare, innan han införts i aktieboken.

När ny ägare av aktie införes i aktieboken, skall brevet förses med påskrift om införingen med angivande av dagen därför. Har förvärvet skett annorledes än genom överlåtelse, skall tillika fångets beskaffenhet anmärkas i påskriften.

Jfr **Lag (1955: 184) ang. införande** etc. 4 § 4 och 5 mom., inf. efter denna lag – Jfr **Lag (1905: 38 s. 1) om köp och byte av lös egendom** 19 §, vid **HB 1:** – Jfr **H 1944:** 332 anm. vid 18 §.

Om inbetalning av aktiekapital

26 § Senast inom två månader från bankaktiebolags bildande skall aktie till fullo betalas.

Ej må kvittning ske av skuld på grund av aktieteckning mot fordran hos bolaget, med mindre styrelsen det medgiver. Kvittning må icke medgivas, där den skulle lända till nackdel för bolaget eller dess borgenärer.

Innan styrelse valts, må inbetalning å aktie verkställas allenast genom insättning för bolaget å bankräkning, varom stadgas i 187 §.

27 § Fordran å oguldet aktiebelopp må ej av bolaget överlåtas eller pantsättas.

28 § Fullgöres ej inbetalning å aktie i rätt tid, äger styrelsen utsöka det förfallna beloppet, och skall ränta därå gäldas enligt 6 § räntelagen (1975: 635) från förfallodagen.

Verkställes ej inbetalning inom en månad efter anmaning, äger styrelsen, där annan anmäler sig vilja övertaga aktien, förklara denna övertagen av honom eller, i annat fall, förklara aktien förverkad. Då aktie förklarats förverkad, kan vad å aktien inbetalts ej återfordras. Har aktie förklarats övertagen av annan, må ej heller vad som tidigare inbetalts återfordras, förrän den som övertagit aktien till fullo betalt denna.

Har från aktietecknare aktie övergått å annan, må aktien ej av styrelsen förklaras övertagen eller förverkad, med mindre anmaning enligt andra stycket gjorts hos den som senast i aktieboken införts såsom ägare till aktien.

I avseende å den, som förklarats hava övertagit aktie, skall vad om aktietecknare är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Anmaning skall innehålla erinran om påföljden av att den ej efterkommes. Anmaning skall anses vara given, när den kungjorts på det sätt, som gäller för kallelse till ordinarie bolagsstämma, samt, där aktietecknares postadress uppgivits eller upplysning om adressen utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt kan inhämtas, till honom försänts i rekommenderat brev. **Lag 1975: 650.**

Lagen 1975: 635 inf. vid **HB 9:** 10.

29 § Ändå att aktie av styrelsen förklarats övertagen eller förverkad, är aktietecknaren, där bankaktiebolaget försättes i konkurs på ansökan som gjorts inom två år från utgången av den för aktiernas inbetalning bestämda tiden, skyldig att, såvitt borgenärers rätt därpå beror, fullgöra återstående inbetalning å aktien.

30 § Fullgöres, efter det ansökan om bankaktiebolagets registrering gjorts, ytterligare inbetalning å aktier, skall inom sex månader efter inbetalningen anmälan om sålunda inbetalt belopp göras för registrering. Anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga styrelseledamöter, skall innehålla uppgift om det sätt varpå inbetalningen skett.

I anmälningen skall ock för registrering uppgivas sammanlagda nominella beloppet av alla de aktier som vid tiden för anmälningen äro till fullo betalda.

31 § Hava, sedan ansökan om bankaktiebolagets registrering gjorts, aktier förklarats förverkade, åligger det styrelsen eller verkställande direktör att för registrering av den sålunda skedda minskningen av aktiekapitalet ofördröjligen anmäla antalet förverkade aktier.

Om å dessa aktier något var inbetalt och registrering därav skett, skall anmälningen innehålla uppgift därom; och skall i registret införas, att det belopp, som förut registrerats såsom inbetalt å aktiekapitalet, minskats med det belopp, som inbetalts å de förverkade aktierna.

Om aktiekapitalets ökning

(Jfr **Lag (1970: 596) om förenklad aktiehantering,** inf. efter **ABL.**)

32 § Ökning av aktiekapitalet medelst ny aktieteckning må beslutas av bolagsstämma. Erfordras för beslutet ändring av vad i bolagsordningen stadgas om aktiekapitalet, må beslutet fattas först sedan stadfästelse å ändringen meddelats.

Förslag till ökningsbeslut, så ock ett av samtliga styrelseledamöter undertecknat yttrande över den föreslagna kapitalökningens betydelse för bankaktiebolaget skola genom styrelsens försorg dels minst en vecka före bolagsstämman hållas hos bolaget tillgängliga för aktieägarna dels ock framläggas å stämman. Där ej balansräkningen för nästföregående räkenskapsår fastställes å stämman, skola ock efter vad nyss sagts hållas tillgängliga och framläggas å stämman:

1. avskrift av den senaste fastställda balansräkningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för det år balansräkningen avser;
2. en av samtliga styrelseledamöter undertecknad berättelse, däri upplysning lämnas, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, om händelser av väsentlig betydelse för dess ställning vilka inträffat efter förvaltningsberättelsens avgivande; samt
3. ett av revisorerna avgivet yttrande över berättelsen.

33 § Beslutet om aktiekapitalets ökning skall angiva:

1. det belopp, varmed aktiekapitalet må ökas;
2. där enligt bolagsordningen aktier av olika slag kunna finnas, till vilket aktieslag de nya aktierna skola hänföras;
3. den företrädesrätt att teckna nya aktier, som enligt denna lag eller bolagsordningen må tillkomma aktieägare;
4. den tid, ej understigande en månad från den dag då beslutet enligt 35 § kungjorts i tidningarna, inom vilken aktieägare må begagna företrädesrätt till teckning;
5. akties nominella belopp och det belopp som skall inbetalas för aktie;
6. den beräkningsgrund, efter vilken vid överteckning de aktier som icke tecknats med företrädesrätt skola av styrelsen fördelas, där ej jämlikt stämmans beslut fördelningen skall ankomma på styrelsen; samt
7. det räkenskapsår, för vilket vinstutdelning å de nya aktierna först må utgå, varvid dock detta år må bestämmas senast till året efter det räkenskapsår, under vilket aktierna skolat till fullo inbetalas.

I ökningsbeslutet skall ock angivas det belopp, vartill aktiekapitalet uppgår vid beslutets fattande, och vad därav svarar mot aktier som registrerats såsom till fullo inbetalda. Har ökning av aktiekapitalet förut beslutats, skall beträffande sista ökningen anmärkas, huruvida aktier som icke förklarats förverkade ännu ej registrerats såsom till fullo inbetalda.

Bestämmelse må i ökningsbeslutet meddelas, att det tecknade belopp, för vilket tilldelning av nya aktier sker, skall uppgå till visst angivet minimibelopp för att aktieteckningen skall bliva bindande.

I fall, då beträffande de nya aktierna skall gälla sådant förbehåll om aktiekapitalets nedsättning genom inlösen av aktier som avses i 45 §, skall i beslutet intagas erinran därom.

34 § Bolagsstämmans beslut om aktiekapitalets ökning skall av styrelsen eller verkställande direktör ofördröjligen anmälas för registrering.

Vid anmälningen skola fogas två avskrifter av protokoll rörande beslutet, så ock i huvudskrift och avskrift det i 32 § andra stycket första punkten omförmälda yttrandet samt berättelse och yttrande som avses i nämnda stycke 2 och 3.

Om villkor för registrering av beslutet är stadgat i 167 § 1 mom.

35 § Sedan bolagsstämman fattat beslut om aktiekapitalets ökning, skola teckningslista och kungörelse om beslutet upprättas samt undertecknas av samtliga styrelseledamöter.

I såväl teckningslistan som kungörelsen skall upptagas bolagsstämmans beslut om aktiekapitalets ökning ävensom erinran om den i 18 § stadgade inskränkningen i rätten att förvärva aktier. Har i ökningsbeslutet bestämmelse ej meddelats om tiden för betalning av nya aktier, skall sådan bestämmelse upptagas i teckningslistan och kungörelsen.

Sedan ökningsbeslutet registrerats, skall styrelsen låta införa kungörelsen i Post- och Inrikes Tidningar och den eller de ortstidningar, som styrelsen bestämmer. Det åligger ock styrelsen att ofördröjligen i rekommenderat brev om bolagsstämmans beslut underrätta varje aktieägare, om vars postadress upplysning utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt kan inhämtas. **Lag 1977:693.**

Jfr Lag (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m. m. 7 §, inf. omedelbart efter **RP.**

36 § Där alla förutvarande aktier medföra lika rätt till andel i bankaktiebolagets tillgångar och vinst, är varje aktieägare berättigad att, i den mån det kan ske, av de nya aktierna efter teckning erhålla det antal som svarar mot hans andel i det förutvarande aktiekapitalet. Finnas aktier av olika slag och medföra dessa icke lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall i fråga om företrädesrätten till teckning av nya aktier gälla vad i bolagsordningen föreskrives.

37 § Aktieägare, som vill begagna honom tillkommande företrädesrätt till teckning av nya aktier, är skyldig att förete det eller de aktiebrev, å vilka teckningsrätten grundas; och skall genom styrelsens försorg sådant aktiebrev förses med påskrift att teckningsrätten begagnats.

38 § Teckning av de nya aktierna skall ske å teckningslistan i huvudskrift eller i avskrift, som bestyrkts av notarius publicus eller [landsfiskal] eller av två styrelseledamöter.

Vid teckningslistan skola vara fogade ett exemplar av bolagsordningen samt i avskrift de enligt

32 §, jämte förslaget till ökningsbeslut, framlagda handlingarna, så ock avskrift av kungörelsen om ökningsbeslutet samt i huvudskrift eller avskrift av styrelsen eller verkställande direktör undertecknad uppgift om de tidningar, i vilka kungörelsen om ökningsbeslutet varit införd, och om dagen därför, eller ock ett exemplar av dessa tidningar. Å varje teckningslista skall finnas uppgift om dagen för listans framläggande.

När aktieteckning sker, böra tecknarna vid sina namn angiva yrke och postadress.

Ang. 1 st. jfr **Lag (1964: 323) om fullgörande av vad som åligger landsfogde m. fl.**, vid lagen 1972: 509. Bih.

39 § Teckning av ny aktie är ogiltig, där den ej göres å teckningslista i huvudskrift eller sådan avskrift som i 38 § sägs.

Teckning med villkor är, utom i fall varom stadgas i 189 §, ogiltig.

Ej må sådan grund för aktieteckningens ogiltighet, som i första och andra styckena avses, göras gällande, utan så är att den anmälts hos registreringsmyndigheten, innan registrering jämlikt 42 § ägt rum i anledning av anmälan, som gjorts efter det aktien till fullo betalts.

40 § Sedan teckning av nya aktier avslutats, skall ofördröjligen genom styrelsens försorg tilldelning av nya aktier till aktietecknarna ske med tillämpning av vad i 36 § samt i ökningsbeslutet enligt 33 § första stycket 6 är föreskrivet. Rörande tilldelningen skall skriftlig uppgift upprättas och undertecknas av styrelsen. Aktierna skola genom styrelsens försorg ofördröjligen upptagas i aktieboken.

41 § Senast ett år från det bolagsstämmans beslut om aktiekapitalets ökning fattades eller, om registrering av ökningsbeslutet vägrats och besvär däröver anförts, inom ett år från det besvären blivit bifallna, skall full betalning för ny aktie erläggas.

Vad i 7 § samt 28 och 29 §§ är stadgat om betalning för aktie skall äga motsvarande tillämpning vid ny aktieteckning.

42 § 1 mom. Senast sex månader efter utgången av den för inbetalning av de nya aktierna bestämda tiden skall för registrering anmälas, huru många nya aktier som till fullo betalts. Anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga styrelseledamöter, skall innehålla uppgift om det sätt varpå inbetalningen skett.

I anmälningen skall för registrering uppgivas det tecknade belopp, för vilket tilldelning av nya aktier skett. Vid anmälningen skola fogas:

1. teckningslistorna jämte avskrift av desamma;

2. ett exemplar av de tidningar, i vilka kungörelsen angående bolagsstämmans beslut om ökningen varit införd; samt

3. avskrift av den i 40 § omförmälda uppgiften rörande tilldelningen av nya aktier.

Innehåller ökningsbeslutet bestämmelse om minimiteckning, må registrering ej ske, med mindre full betalning erlagts för nya aktier med sammanlagt nominellt belopp ej understigande minimibeloppet. Har, enligt vad i 167 § 2 mom. sägs, i registret antecknats att den tidigare anteckningen om ökningsbeslutets registrering avföres ur registret, är aktieteckningen icke vidare bindande, och skall vad å de tecknade aktierna inbetalats återbäras till aktietecknarna jämte ränta däråt. Räntan beräknas enligt 5 § räntelagen (1975: 635) från dagen för inbetalningen till och med den dag anteckning enligt 167 § 2 mom. sker i registret och enligt 6 § räntelagen för tiden därefter. **Lag 1975: 650.**

Lagen 1975: 635 inf. vid **HB 9:** 10.

2 mom. Bliva efter anmälan som avses i 1 mom. nya aktier ytterligare till fullo betalda, skall inom sex månader efter inbetalningen antalet sådana aktier anmälas för registrering. Anmälningen skall vara undertecknad av samtliga styrelseledamöter samt innehålla uppgift som i 1 mom. första stycket sägs.

3 mom. Aktiekapitalet skall, så snart registrering skett i anledning av anmälan enligt 1 eller 2 mom., anses ökat med sammanlagda nominella beloppet av det antal nya aktier som anmälts hava till fullo betalts.

4 mom. Om nya aktier förklaras förverkade, skola inom sex månader därefter styrelsen eller verkställande direktör för registrering anmäla antalet förverkade aktier. Med sådan anmälan skall dock anstå, till dess anmälan sker jämlikt 1 mom.

43 § Utan hinder av vad i 32–42 §§ finnes stadgat må styrelsen besluta aktiekapitalets ökning under förutsättning av bolagsstämmans godkännande. I sådant fall skall vad i nämnda paragrafer är föreskrivet äga motsvarande tillämpning, därvid dock skall iakttagas vad nedan är särskilt stadgat.

Sedan styrelsen fattat beslut om aktiekapitalets ökning, må kungörelse och underrättelse om beslutet samt aktieteckning ske.

Å bolagsstämmans beslut om godkännande av styrelsens ökningsbeslut samt å styrelsens skyldighet att viss tid före stämma hålla handlingar tillgängliga och på stämman framlägga handlingarna skola bestämmelserna i 32 § äga tillämpning.

Vad i 34 och 41 §§ sägs beträffande bolagsstämmas beslut om aktiekapitalets ökning skall tillämpas å bolagsstämmans beslut om godkännande av kapitalökningen.

Innan ökningsbeslutet godkänts av bolagsstämman, må ej de nya aktierna upptagas i aktieboken eller den i 42 § 1 mom. föreskrivna anmälningen för registrering äga rum.

44 § 1 mom. Finnas i bankaktiebolag, enligt den för nästföregående räkenskapsår fastställda balansräkningen och bolagsstämmans beslut i anledning av bolagets vinst enligt balansräkningen, besparade vinstmedel, som ej avsatts till reservfond, må aktiekapitalet ökas genom överföring av sådana vinstmedel.

I avseende å ökningsbeslutet skall gälla vad i 32 § första stycket är stadgat. Ökningsbeslutet skall angiva det belopp varmed aktiekapitalet skall ökas och, där enligt bolagsordningen aktier av olika slag kunna finnas, till vilket aktieslag de nya aktierna skola hänföras. Tillika skall beträffande ökningsbeslutets innehåll gälla vad i 33 § första stycket 7 och andra stycket sägs.

Förslag till ökningsbeslut skall genom styrelsens försorg dels minst en vecka före bolagsstämman hållas hos bolaget tillgängligt för aktieägarna dels ock framläggas å stämman. Är stämman ej ordinarie bolagsstämma, skola ock efer vad nyss sagts hållas tillgängliga och framläggas å stämman:

1. avskrift av den för nästföregående räkenskapsår fastställda balansräkningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för samma år;

2. en av samtliga styrelseledamöter undertecknad handling, innehållande dels upplysning, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, om händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka inträffat efter förvaltningsberättelsens avgivande, dels ock försäkran, att anledning ej yppats att balansräkningen upprättats i strid med bestämmelserna i 91 §; samt

3. ett av revisorerna avgivet yttrande över sistnämnda handling.

Där alla förutvarande aktier medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, är varje aktieägare berättigad att av de nya aktierna erhålla det antal, som svarar mot hans andel i det förutvarande aktiekapitalet. Finnas aktier av olika slag och medföra dessa icke lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall i fråga om rätten att erhålla nya aktier gälla vad i bolagsordningens föreskrives.

2 mom. Beslutet om ökningen skall genom styrelsens försorg kungöras på sätt i 35 § stadgas. Ökningsbeslutet skall därefter av styrelsen eller verkställande direktör anmälas för registrering. Vid anmälningen skola fogas dels två avskrifter av protokoll, som förts i ärendet, dels ett exemplar av de tidningar, i vilka beslutet varit infört, dels ock avskrift av den för nästföregående räkenskapsår fastställda balansräkningen eller, där beslutet ej fattats å ordinarie bolagsstämma, av de handlingar, som efter vad i 1 mom. tredje stycket sägs skola hava framlagts å bolagsstämma.

Aktiekapitalet skall, så snart registrering av beslutet skett, anses ökat med det belopp, som enligt beslutet skall överföras till aktiekapitalet.

De nya aktierna skola i aktieboken upptagas i nummerföljd.

Ej må brev å ny aktie utlämnas till aktieägare, innan registrering av beslutet om ökningen skett och aktieägaren företett det eller de aktiebrev, varå rätten att erhålla ny aktie grundas. Genom styrelsens försorg skall sådant aktiebrev förses med påskrift angående uppvisandet. När brev å ny aktie utlämnas, skall ägaren införas i aktieboken.

Om aktiekapitalets nedsättning

45 § I bankaktiebolag, vars aktiekapital kan utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, må aktiekapitalet, såframt förbehåll därom träffats i den vid bolagets bildande stadfästa bolagsordningen, kunna genom inlösen av aktier med ekonomisk företrädesrätt nedsättas enligt grunder som stadgas i förbehållet, dock ej under det i bolagsordningen bestämda minimikapitalet.

Sådan nedsättning av aktiekapitalet må även äga rum, där efter bolagets registrering stadfästelse meddelats å ändring av bolagsordningen, varigenom förbehåll som avses i första stycket intages i denna. I dylikt fall må dock nedsättningen ske allenast genom inlösen av aktier med företrädesrätt, utgivna på grund av sådant beslut om ökning av aktiekapitalet, som av bolagsstämman eller, enligt 43 §, av styrelsen fattats, sedan ändringen av bolagsordningen registrerats.

Då enligt de i förbehållet stadgade grunderna blivit bestämt att vissa aktier skola inlösas, skall styrelsen eller verkställande direktör ofördröjligen göra anmälan för registrering av aktiekapitalets nedsättning med motsvarande belopp. Vid anmälan skall fogas, där inlösen beslutats av bolagsstämma, två avskrifter av protokollet i ärendet samt i annat fall i två exemplar en av styrelsen underskriven handling rörande bestämmandet av vilka aktier som skola inlösas. Då registrering skett, skall aktiekapitalet anses nedsatt, och må inlösen ej dessförinnan ske.

När aktie inlöses, skall aktiebrevet genom styrelsens försorg förses med påskrift om inlösandet.

46 § 1 mom. Beslut om nedsättning av aktiekapitalet i annat fall än i 45 § sägs fattas av bolagsstämma efter vad i 111 och 112 §§ stadgas.

Förslag till nedsättningsbeslut skall genom styrelsens försorg dels minst en vecka före bolagsstämman hållas hos bankaktiebolaget tillgängligt för aktieägarna dels ock framläggas å stämman. Där ej balansräkningen för nästföregående räkenskapsår fastställes å stämman, skola ock efter vad

nyss sagts hållas tillgängliga och framläggas å stämman:

1. avskrift av den senaste fastställda balansräkningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust, samt avskrift av förvaltningsberättelsen och revisionsberättelsen för det år balansräkningen avser;

2. en av samtliga styrelseledamöter undertecknad berättelse, däri upplysning lämnas, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, om händelser av väsentlig betydelse för dess ställning, vilka inträffat efter förvaltningsberättelsens avgivande; samt

3. ett av revisorerna avgivet yttrande över berättelsen.

Handlägges nedsättningsfrågan å två stämmor, skall vad i andra stycket sägs gälla beträffande båda stämmorna.

Nedsättningsbeslutet skall angiva det belopp varmed aktiekapitalet skall nedsättas och det sätt varpå nedsättningen jämlikt 2 mom. skall genomföras. I beslutet skall ock upptagas föreskrift, att det nedsättningen motsvarande beloppet skall återbetalas till aktieägarna, eller att det skall avsättas till reservfonden, eller att det skall avsättas till en särskild fond att användas enligt beslut av bolagsstämma. Rörande olika delar av nämnda belopp kunna olika sådana föreskrifter meddelas.

Inom fyra månader från det nedsättningsbeslutet fattades eller, om klandertalan därå anställes, från det denna talan genom lagakraftägande dom ogillades, skall nedsättningsbeslutet av styrelsen eller verkställande direktör anmälas för registrering. Vid anmälningen skola fogas två avskrifter av protokoll som förts i ärendet, så ock avskrift av den för nästföregående år fastställda balansräkningen eller, där fastställelse av balansräkningen ej skett i samband med nedsättningsbeslutet, av de i andra stycket 1, 2 och 3 omförmälda handlingarna.

Har anmälan ej inkommit inom föreskriven tid, är nedsättningsbeslutet förfallet.

2 mom. Nedsättning av aktiekapitalet genomföres genom inlösen av aktier, genom indragning av aktier utan återbetalning eller genom minskning av aktiernas nominella belopp.

Genom styrelsens försorg skall, när aktie inlöses eller nominella beloppet minskas mot återbetalning av aktiekapital, aktiebrevet förses med påskrift därom. Påskrift skall ock, så snart ske kan, verkställas, när aktie indragits eller nominella beloppet minskats utan återbetalning.

Jfr 110 § 2 mom. och 111 §.

47 § 1 mom. Beslut om nedsättning av aktiekapitalet enligt 46 § må, där beslutet icke innefattar föreskrift, att det nedsättningen motsvarande beloppet skall avsättas till reservfonden, ej bringas till verkställighet utan rättens tillstånd.

Rättens tillstånd skall av styrelsen sökas senast inom sex månader efter det nedsättningsbeslutet registrerades. Vid ansökningen skall fogas bevis att beslutet blivit registrerat. Rätten skall utfärda kallelse å bolagets borgenärer, med föreläggande för den som vill bestrida ansökningen att sist å viss dag, sedan sex månader förflutit, skriftligen hos rätten göra anmälan därom vid äventyr att han eljest anses hava medgivit ansökningen. Kallelsen skall skyndsamt kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. Styrkes inför rätten, att de borgenärer, vilka hos rätten bestritt ansökningen, blivit till fullo förnöjda för sina fordringar eller medgivit aktiekapitalets nedsättning eller att säkerhet, som av rätten godkännes, ställts för deras fordringar, skall ansökningen bifallas.

Om ansökan, som gjorts inom föreskriven tid, så ock om beslut, som meddelats i anledning av ansökningen, skall genom rättens försorg underrättelse ofördröjligen avsändas till registreringsmyndigheten.

Rättens beslut, varigenom tillstånd till nedsättningens verkställande givits, skall inom sex månader sedan beslutet vunnit laga kraft av styrelsen eller verkställande direktör anmälas för registrering. Anmälningen skall vara åtföljd av rättens beslut i huvudskrift eller avskrift, så ock av lagakraftbevis.

Aktiekapitalet skall anses nedsatt, då rättens beslut om tillstånd blivit registrerat. **Lag 1977: 693.**

Se anm. vid 35 §.

2 mom. Sådan nedsättning av aktiekapitalet, som avses i 1 mom., är, där bolaget försättes i konkurs på ansökan som gjorts inom ett år från det rättens beslut om tillstånd till nedsättningen efter verkställd registrering kungjordes i Post- och Inrikes Tidningar, utan verkan mot borgenär, som ej samtyckt till nedsättningen eller som vid fordringens tillkomst ej ägde eller, enligt vad i 173 § stadgas, skall anses hava ägt kännedom om rättens beslut, varigenom nedsättning medgivits. **Lag 1977: 693.**

48 § Innefattar beslut om nedsättning av aktiekapitalet enligt 46 § föreskrift att det nedsättningen motsvarande beloppet skall avsättas till reservfonden, skall aktiekapitalet anses nedsatt, då beslutet om nedsättningen blivit registrerat. I sådant fall må vinstutdelning till aktieägare icke äga rum, utan att rättens tillstånd därtill erhållits eller aktiekapitalet enligt verkställd registrering är ökat med ett mot nedsättningen svarande belopp.

Ansökan om rättens tillstånd till sådan vinstutdelning skall göras av styrelsen. Vid ansökningen skall fogas bevis att beslutet om nedsättningen blivit registrerat. Rätten skall utfärda kallelse å bankaktiebolagets borgenärer, med föreläggande för den, som vill bestrida ansökningen, att sist å viss dag, sedan tre månader förflutit, skriftligen hos rätten göra anmälan därom vid äventyr att han eljest anses hava medgivit ansökningen. Kallelsen skall skyndsamt kungöras i Post- och Inrikes

Tidningar. Bestrides ej ansökningen eller styrkes inför rätten, att de borgenärer, vilka hos rätten bestritt ansökningen, blivit till fullo förnöjda för sina fordringar eller medgivit vinstutdelning eller att säkerhet, som av rätten godkännes, ställts för deras fordringar, skall rätten lämna tillstånd att utan hinder av nedsättningen vinstutdelning därefter må äga rum.

Rättens beslut, varigenom tillstånd till vinstutdelning givits, skall, sedan det vunnit laga kraft, av styrelsen eller verkställande direktör anmälas för registrering. Anmälningen skall vara åtföljd av rättens beslut i huvudskrift eller avskrift, så ock av lagakraftbevis. **Lag 1977:693.**

Se anm. vid 35 §.

49 § Egen aktie må bankaktiebolag ej förvärva i annan ordning än i 45 eller 46 § sägs eller mottaga såsom pant. Avtal, som träffats i strid med förbud varom nu sagts, är ogillt.

Om reservfond så ock om bolagsstämmas rätt att genom vinstutdelning eller eljest förfoga över bolagets egendom

50 § Av bankaktiebolags årsvinst, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust från föregående år, skola minst femton procent avsättas till reservfond. Vid beräkning av det belopp, som sålunda minst skall avsättas, må ej från årsvinsten avdragas den andel däri, som kan hava tillerkänts styrelseledamot eller annan såsom arvode (tantiem). Sedan fonden uppgått till ett belopp motsvarande femtio procent av aktiekapitalet, må vidare avsättning till fonden upphöra; nedgår fonden under det sålunda stadgade beloppet, skall avsättning därtill ånyo vidtaga.

Till reservfonden skall alltid läggas vad på grund av aktieteckning må hava erhållits för aktierna utöver det nominella beloppet, så ock, där aktie förklarats förverkad, vad dessförinnan blivit inbetalt å aktien.

Nedsättning av reservfonden må beslutas allenast för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning finnes hava uppstått å bolagets verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga, till framtida förfogande avsatta medel.

51 § 1 mom. Ej må till aktieägarna annorledes än i följd av aktiekapitalets nedsättning efter ty i 45 och 47 §§ sägs utbetalas annat än den vinst, som förefinnes enligt fastställd balansräkning för sista räkenskapsåret, i den mån vinsten icke skall avsättas till reservfond. Angående förbud mot vinstutdelning är för visst fall stadgat i 48 §.

2 mom. Beslutas och verkställes vinstutdelning i strid med vad i 1 mom. eller 48 § stadgats eller med bestämmelse i bolagsordningen, äro de, som uppburit sådan utdelning, skyldiga att återbära denna jämte ränta däråt. Räntan beräknas enligt 5 § räntelagen (1975:635) för tiden intill dess ränta skall utgå enligt 6 § räntelagen till följd av 3 eller 4 § samma lag.

Detsamma gäller, om utdelning skett av vinst som utvisats av fastställd balansräkning till följd därav att balansräkningen upprättats i strid med bestämmelser som avses i 91 och 92 §§; dock må utdelningen ej återkrävas från den, som vid dess uppbärande varken insåg eller bort inse balansräkningens oriktighet.

För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, äro de, som medverkat till beslutet om vinstutdelning eller verkställande av detta eller till upprättandet eller fastställandet av oriktig balansräkning, ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 177, 180 och 181 §§ stadgade grunderna. **Lag 1975:650.**

Lagen 1975:635 inf. vid **HB 9:** 10.

3 mom. Sker nedsättning av aktiekapitalet medelst inlösen av aktier i strid med förbehåll som i 45 § sägs eller med bestämmelserna i nämnda paragraf eller äger nedsättning av aktiekapitalet rum i förening med återbetalning till aktieägarna enligt 47 § utan iakttagande av vad där i 1 mom. är föreskrivet, skall vad i 2 mom. första och tredje styckena här ovan är stadgat om återbäringsskyldighet och om ansvarighet för brist vid återbäringen äga motsvarande tillämpning.

52 § Det tillkommer bolagsstämma att i enlighet med bolagsordningens föreskrifter besluta, huruvida och i vad mån utdelning skall ske av den vinst som enligt 51 § må utbetalas till aktieägarna.

Bolagsstämma må ej besluta om användande av bolagets vinstmedel eller övriga tillgångar eller om åtagande av förpliktelser för ändamål, som uppenbarligen är främmande för föremålet för bankaktiebolagets verksamhet eller för verksamhetens syfte. Dock äger bolagsstämma använda tillgångar till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål, såvitt det med hänsyn till ändamålets beskaffenhet, bolagets ställning och omständigheterna i övrigt får anses skäligt.

Bolagsstämma må ej heller, med mindre annat följer av vad i denna lag eller bolagsordningen är stadgat, besluta om sådan användning av bolagets tillgångar eller eljest om sådan åtgärd, att uppenbarligen fördel beredes vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare.

Om rörelsen

53 § Med den inskränkning nedan sägs må bankaktiebolag, jämte in- och utlåning av penningar, idka annan verksamhet som därmed står i samband.

Om rätt för bankbolag att idka fondkommissionsrörelse finns bestämmelser i fondkommissionslagen (1979: 748). **Lag 1979: 751.**

Lagen 1979: 748 inf. i Bih.

54 § Bankaktiebolag får ej för egen räkning driva handel med eller, med de undantag som angivas i 55 och 56 §§, förvärva annat än guld, mynt, växlar, checkar, anvisningar, obligationer, förlagsbevis och andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar. **Lag 1979: 1050.**

55 § Bankaktiebolag får förvärva

1. fast egendom, tomträtt och bostadsrätt för att bereda banken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov,
2. aktie i bolag, vilket uteslutande har till syfte att förvalta fast egendom eller tomträtt som förvärvats för det under 1 angivna ändamålet,
3. inventarier, vilka anskaffas för rörelsen eller till fastighet, som bankbolaget äger, eller till lokaler, som bolaget i övrigt innehar,
4. bostadsrätt för att bereda bostad åt någon som är anställd i banken,
5. efter tillstånd av regeringen, aktie i annat bankaktiebolag, i utländskt bankföretag och i svenskt aktiebolag eller utländskt företag, vars ändamål kan anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna, samt garantifondbevis eller förlagsbevis utfärdat av bolag eller företag som nu nämnts.

Bankbolag som medverkar vid emission av aktier på den allmänna marknaden får förvärva aktie som ingår i emissionen. Sådan aktie skall bolaget dock avyttra så snart det lämpligen kan ske och senast ett år efter förvärvet. Om synnerliga skäl föreligga, kan tillsynsmyndigheten förlänga denna frist.

Bankbolag som har tillstånd att driva fondkommissionsrörelse får, för att underlätta rörelsen, i samband med denna dessutom förvärva aktie, emissionsbevis samt andel i aktiefond och i ekonomisk förening. Bolag får dock ej inneha sådana värdepapper till högre anskaffningsvärde än som anges i 16 § första stycket fondkommissionslagen (1979: 748).

Om synnerliga skäl föreligga, kan tillsynsmyndigheten medgiva att bankbolag får inneha värdepapper som avses i tredje stycket i större omfattning än som anges där. **Lag 1979: 1050.**

Se anm. vid 53 §.

56 § För att skydda fordran får bankaktiebolag *dels* på offentlig auktion eller fondbörs eller vid exekutiv försäljning köpa egendom som är utmätt eller pantsatt för fordringen *dels*, om det är uppenbart att bankbolaget annars skulle lida avsevärd förlust, såsom betalning för fordran övertaga för fordringen pantsatt eller annan egendom. Vad nu sagts gäller ej egen aktie. Utgöres köpt eller övertagen egendom av fastighet, gruva, fabrik eller annan liknande anläggning eller fartyg, får bankbolag i utbyte mot sådan egendom med tillhörande lös egendom förvärva aktie i bolag, som bildats för förvaltning av egendomen eller för fortsättande av en med denna driven verksamhet. Bankbolag får därjämte förvärva aktie i bolag, i vilket bankbolaget enligt detta stycke förut förvärvat aktie, om uppenbar fara är att bankbolaget annars skulle lida förlust.

Har bankbolag enligt första stycket förvärvat aktie i bolag får bankbolaget, om aktiebolaget överlåter sina tillgångar på annat aktiebolag, byta ut aktien mot aktie i det andra aktiebolaget.

Egendom, som bankbolag förvärvat enligt första eller andra stycket, skall avyttras så snart det lämpligen kan ske och senast när det kan äga rum utan förlust för bolaget.

Förvärv enligt denna paragraf skall ofördröjligen anmälas hos tillsynsmyndigheten. **Lag 1979: 1050.**

57 § Bankaktiebolag skall till insättarnas skydd ha eget kapital till visst lägsta belopp. Detta bestämmes i förhållande till bankbolagets tillgångar och till garantiförbindelser som bolaget ingått (placeringar). Vid beräkningen av kapitalkravet indelas placeringarna i följande fyra grupper, nämligen

A. 1. inneliggande kassa, checkar, postremissväxlar samt fordringar hos riksbanken och riksgäldskontoret,
   2. skattkammarväxlar och obligationer som utfärdats av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbank, centralkassa för jordbrukskredit, allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av regeringen, kreditaktiebolag eller Nordiska investeringsbanken,
   3. andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbank, centralkassa eller annan under A 1 eller 2 avsedd kassa eller inrättning, kreditaktiebolag, sådant bankägt aktiebolag som enligt regeringens medgivande får jämställas med kreditaktiebolag vid tillämpningen av detta stycke eller försäkringsföretag med svensk koncession svarar,
   4. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som angives under A 1–3,
   5. garantiförbindelser för vilka banken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som angives under A 1–4,

B. 1. andra fullgoda obligationer än de som angivas under A 2,
2. fordringar för vilka utländskt bankföretag eller annat försäkringsföretag än som avses under A 3 eller samfällighetsförening svarar, därvid fordringar för vilka utländskt bankföretag svarar skall tagas upp till en och en halv gånger fordringarnas belopp,
3. fordringar för vilka säkerheten utgöres av
värdehandling eller fordran, som angives under B 1 eller 2, eller
inteckning i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet eller tomträtt till sådan fastighet inom sjuttiofem procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten,
4. garantiförbindelser för vilka banken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som angives under B 1–3,

C. 1. fordringar för vilka säkerheten utgöres av
inteckning i jordbruksfastighet, i bostadsfastighet med en- eller tvåfamiljshus eller med flerfamiljshus för vilket statligt bostadslån utgår eller i tomträtt till sådan fastighet, om inteckningen ligger mellan sjuttiofem och etthundra procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten,
inteckning i fastighet, som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet, eller i tomträtt till sådan fastighet inom femtio procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad och annan egendom som hör till tomträtten, eller
förlagsbevis eller aktie, som noteras vid fondbörs här i landet,
2. garantiförbindelser för vilka banken erhållit säkerhet i form av värdehandling eller fordran, som angives under C 1,

D. övriga tillgångar och garantiförbindelser utom sådana som enligt femte och sjätte styckena skola avräknas från eget kapital.

För placeringar, som angivas under A, fordras ej eget kapital. I övrigt skall bankbolag vid varje tidpunkt ha eget kapital till lägst ett belopp, som motsvarar sammanlagt
en procent av summan av placeringar, som angivas under B,
fyra procent av summan av placeringar, som angivas under C, och
åtta procent av summan av placeringar, som angivas under D.
Placeringar skall tagas upp till följande värden, nämligen
1. fordringar, för vilka reserver som avses i fjärde stycket avsatts, till sitt bruttovärde,
2. övriga tillgångar, till sitt nettovärde,
3. garantiförbindelser, som är knutna till kreditgivning, till sitt nominella belopp samt
4. övriga garantiförbindelser, till halva sitt nominella belopp.

Med eget kapital avses aktiekapital, reservfond, dispositionsfond och av bolagsstämman fastställd vinstbalans. Med eget kapital får, intill ett belopp motsvarande bankbolagets eget kapital, likställas dels fyrtio procent av ett belopp som svarar mot bolagets reserver för utlåning, garantiförbindelser och utländska valutor samt mot bolagets reserv för obligationer, varmed avses det belopp med vilket obligationernas värde beräknat enligt 91 § 2 mom. andra stycket överstiger nettovärdet, dels det nominella värdet av förlagsbevis, utställda av bolaget.

Från bankbolagets eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad banken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till annat in- eller utländskt företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare eller i fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet eller att lämna lån till kommuner.

Har bankbolag väsentligt ekonomiskt intresse i aktiebolag, som uteslutande har till syfte att förvalta fastighet eller tomträtt som förvärvats för att bereda banken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov, skall från bankbolagets eget kapital avräknas åtta procent av summan av det bokförda värdet av aktierna i fastighetsbolaget och bolagets bokförda skulder eller den del av dessa som svarar mot bankens innehav av aktier i fastighetsbolaget.

Med uppskattat värde avses det värde, som bankbolaget bestämt på grundval av särskild värdering. Har enligt gällande bestämmelser om lån av statsmedel till främjande av bostadsbyggandet sådant lån beviljats till uppförande av viss byggnad, skall till grund för bedömandet i stället för uppskattningsvärdet läggas det enligt nämnda bestämmelser fastställda pantvärdet för byggnaden eller den fastighet, där denna uppföres, om ej särskilda skäl föranleda annat. **Lag 1979: 1050.**

58 § Bankaktiebolag skall hålla en med hänsyn till rörelsens art och omfattning tillräcklig kassareserv.

Kassareserven skall bestå av tillgångar som med lätthet kunna förvandlas i penningar och skall tillsammans med inneliggande kassa uppgå till lägst ett belopp som svarar mot tio procent av bankbolagets samtliga förbindelser med undantag av förlagslån, lån mot inteckning i egen fastighet, lån som tagits upp hos allmänna pensionsfonden i samband med återlån enligt fondens reglemente

och garantiförbindelser. Nedgår kassareserven tillfälligt under föreskrivet belopp, skall den snarast ökas till detta.

Är tillgång som angives i andra stycket pantsatt, får den ej inräknas i kassareserven. Utgör tillgången säkerhet för avtalad kredit som bankbolaget ej begagnat till fullo, får den ändå beräknas till det belopp, som bolaget enligt avtalet har rätt att ytterligare erhålla vid anfordran. **Lag 1968: 601.**

59 § Kredit får beviljas endast mot betryggande säkerhet i fast eller lös egendom eller i form av borgen. Utan säkerhet får dock kredit lämnas till ett sammanlagt belopp, som vid varje tidpunkt svarar mot högst tio procent av summan av bankaktiebolags eget kapital och dess inlåning. Därutöver får kredit utan säkerhet beviljas

1. sådan låntagare, som avses i 57 § första stycket A 2 eller 3, samt utländskt bankföretag,
2. näringsidkare i och för hans rörelse, om krediten är kortvarig.

Aktie i bolag, som huvudsakligen förvaltar eller driver handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse, får mottagas som pant endast om aktien noteras vid fondbörs här i landet. Vad nu sagts gäller även förlagsbevis, som utfärdats av sådant bolag.

Bestämmelsen i 49 § om förbud för bankbolag att som pant mottaga egen aktie äger motsvarande tillämpning på förlagsbevis som bolaget utfärdat. **Lag 1979: 1113.**

59 a § Bankaktiebolag får ej bevilja kredit mot skuldebrev som medför rätt till betalning först efter låntagarens övriga borgenärer. Efter tillstånd av regeringen får bankbolag dock bevilja kredit mot sådant skuldebrev till annat bankaktiebolag, till utländskt bankföretag, eller till svenskt aktiebolag eller utländskt företag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna. (Införd g. **Lag 1980: 1113.**)

60 § Bankaktiebolag skall ägna särskild uppmärksamhet åt att kredit i sådan omfattning, att fara kan uppkomma för bankbolagets säkerhet, icke lämnas till samma låntagare eller till låntagare, som äro förbundna med varandra i väsentlig ekonomisk intressegemenskap, eller mot säkerhet av aktier eller förlagsbevis, som utgivits av samma aktiebolag eller aktiebolag som äro förenade i sådan gemenskap som nu sagts.

Första stycket äger motsvarande tillämpning på borgen och annan garantiförbindelse till bankbolaget. **Lag 1968: 601.**

61 § Till verkställande direktör i bankaktiebolag, dennes ställföreträdare eller annan befattningshavare i ledande ställning, som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande kreditärenden, eller till den som är gift med sådan person får bankbolaget lämna kredit endast

1. mot säkerhet av borgen eller garanti av staten eller kommun eller av samfällighet, kassa, inrättning eller bolag eller annan sammanslutning, som avses i 57 § första stycket A 2 eller 3,
2. mot säkerhet av fordran eller värdehandling som avses i 57 § första stycket A eller B, dock att inteckning skall ligga inom sextio procent av det uppskattade värdet av den intecknade egendomen,
3. intill ett belopp av femtiotusen kronor, mot annan pantsäkerhet.

Ledamot av bankbolags styrelse eller styrelsesuppleant, som ej är sådan befattningshavare som avses i första stycket, eller den som är gift med sådan person får beviljas kredit endast mot säkerhet av sådan borgen eller garanti som avses i första stycket 1, mot säkerhet av pant eller genom diskontering av växel, som är grundad på verklig handelsaffär.

Bankbolag får ej lämna kredit till revisor i bolaget eller revisorssuppleant eller till den som är gift med sådan person.

Bankbolag får ej heller lämna kredit mot säkerhet av borgen eller fordringsbevis, som utfärdats av någon som avses i första eller tredje stycket, eller mot växel, för vilken denne är betalningsskyldig.

Första–fjärde styckena äga motsvarande tillämpning på bolag, förening eller annan sammanslutning, vari person som avses i första–tredje styckena eller sådan persons make i egenskap av delägare eller medlem har ett väsentligt ekonomiskt intresse, om ej annat följer av vad som föreskrives nedan i denna paragraf.

Sammanslutning, i vilken sådan person som avses i första stycket såsom delägare eller medlem har väsentligt ekonomiskt intresse, får ej beviljas kredit som angives i första stycket 3.

Utan hinder av bestämmelsen i femte stycket får bankbolag lämna sådan sammanslutning som avses i sjätte stycket kredit genom diskontering av växel, som är grundad på verklig handelsaffär, och bevilja kredit mot växel, som nu nämnts och för vilken sammanslutningen är betalningsskyldig.

Tillsynsmyndigheten prövar fråga om befattningshavare skall anses ha sådan ledande ställning som avses i första stycket. **Lag 1975: 227.**

62 § Bestämmelserna om kredit i 59–61 §§ äga motsvarande tillämpning på garantiförbindelse som bankaktiebolag ikläder sig. **Lag 1968: 601.**

63 § Ställes lån icke att betalas inom ett år, skall bankaktiebolag förbehålla sig rätt att säga upp lånet till återbetalning senast inom sagda tid.

Utan förbehåll enligt första stycket får bankbolag

1. bevilja återlån enligt reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning med längre löptid än ett år,

2. utlämna andra lån mot skuldebrev med längre löptid än ett år till ett sammanlagt belopp, som vid varje tidpunkt svarar mot högst tjugofem procent av summan av bolagets eget kapital och dess inlåning efter avdrag för lån som tagits upp hos allmänna pensionsfonden i samband med återlån.

Förfallotiden för lån skall bestämmas så, att den är förenlig med villkoren för bankbolagets förbindelser. Lån som avses i andra stycket 2 får icke ställas på längre återbetalningstid än tio år. Har för sådant lån icke ställts säkerhet i fast eller lös egendom, skall i skuldebrevet utfästas årlig avbetalning i förhållande till den tid för vilken lånet beviljas.

Bankbolaget skall förbehålla sig rätt att säga upp lån som avses i andra stycket till återbetalning senast inom tre månader, om säkerheten för lånet försvagas i märklig mån eller, i fråga om lån utan säkerhet, om trygghet icke längre föreligger för låneförbindelsens fullgörande.

Bestämmelserna i denna paragraf äga icke tillämpning på lån, för vars fulla gäldande staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar. Föreskriften i tredje stycket första punkten gäller dock även sådant lån. I fråga om lån för vilket utländsk stat eller utländskt bankföretag svarar får, om särskilda skäl föreligga, undantag ske från tredje stycket tredje punkten och fjärde stycket. Undantag från tredje stycket tredje punkten får, om särskilda skäl föreligga, ske även i fråga om lån som lämnas av bankbolag tillsammans med utländskt bankföretag eller som i sin helhet refinansieras utomlands. **Lag 1975: 227.**

64 § Ej må bankaktiebolag vid avtal om kredit eller eljest i sin rörelse förbehålla sig andel i vinst på affär, som bolaget självt icke äger avsluta.

Ej heller annorledes må bankbolag, där ej fråga är om utdelning å aktier eller vad bolaget såsom ägare av aktier eljest kan tillkomma, beredas andel i vinst på verksamhet, som bolaget självt icke äger bedriva.

65 § Vid beviljande av kredit må bankaktiebolag icke göra förbehåll därom, att kreditbeloppet eller del därav skall insättas hos bolaget för längre tid än sex månader eller på längre tids uppsägning än sex månader.

66 § Bankaktiebolag får ej i andra fall än som angivas i andra och tredje styckena utfärda tryckta eller graverade, till innehavaren eller till viss man eller order ställda förbindelser eller ikläda sig ansvarighet för sådana förbindelser.

Bankbolag får utfärda räntebärande förlagsbevis som lyder på minst etthundra kronor.

Bankbolag får utfärda och ställa garanti för räntebärande obligationer som lyder på minst etthundra kronor. Löptiden för obligationer som bankbolag ger ut i Sverige får vara längst sju år. Obligationer som bankbolag ger ut i Sverige med längre löptid än ett år får utfärdas intill ett belopp som motsvarar högst tre procent av bankbolagets inlåning från allmänheten. **Lag 1980: 1113.**

67 § Motbok eller annat bevis, som bankaktiebolag utfärdar om tillgodohavande på räkning, skall ställas till viss man och innehålla att överlåtelse får ske endast till viss man och att överlåtelsen bör anmälas hos bolaget.

Bankbolag får ej träffa förbehåll om rätt för bolaget att åberopa betalning till annan än rätt innehavare av motbok.

Om efterlysning och dödande av förkommen motbok gälla särskilda bestämmelser. **Lag 1968: 601.**

Lag (1927: 85) om dödande av förkommen handling 12 §. Bih. – Jfr rättsfall vid lagen (1955: 416) om sparbanker 35 a §. Bih. samt **H 1929:** 134.

68 § Om ett bankaktiebolag har beslutat att inrätta ett bankkontor, skall det utan dröjsmål anmälas hos tillsynsmyndigheten. **Lag 1980: 1005.**

69 § Upphävd g. **Lag 1968: 601.**

70 § Omyndig äger utan förmyndarens tillåtelse förfoga över medel som den omyndige själv satt in hos bankaktiebolag efter det att han fyllt sexton år. Utan den omyndiges samtycke får bankbolaget ej betala ut sådana medel till förmyndaren. Har förmyndaren fått överförmyndarens tillstånd att omhändertaga medlen och företett bevis på detta, äger den omyndige ej vidare förfoga över medlen. Sådan inskränkning i den omyndiges rätt skall antecknas på insättningsbevis eller i motbok, när beviset eller motboken företes hos bolaget.

Medel som förmyndare eller god man förvaltar enligt föräldrabalken få, utom såvitt angår ränta som stått inne kortare tid än ett år, tagas ut utan överförmyndarens tillstånd endast om förbehåll därom skett enligt 15 kap. 9 § andra stycket nämnda balk. Överförmyndaren kan när som helst förordna, att förbehållet ej skall gälla. Sådant förordnande skall antecknas på bevis eller i motbok, som utfärdats om insättningen. Överförmyndare, förmyndare och god man äga på begäran erhålla

bevis om beloppet av de medel, som sättas in eller stå inne, och i förekommande fall intyg att meddelat tillstånd icke utnyttjats. **Lag 1968: 601.**

Jfr **Lag (1955: 184) ang. införande** etc. 4 § 6 mom., inf. efter denna lag – Jfr även **FB 9: 3.**

Om styrelse och firmateckning

Jfr **Lag (1976: 355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag,** inf. här nedan.

71 § För bankaktiebolag skall finnas en styrelse bestående av minst fem och högst tjugotre ledamöter. Regeringen äger utse högst fem ledamöter i styrelsen (offentliga styrelseledamöter) med uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i bankens verksamhet. Övriga styrelseledamöter till ett antal av högst aderton väljas å bolagsstämma; dock må enligt bestämmelser, som intagits i bolagsordningen, en eller flera av dessa ledamöter kunna tillsättas i annan ordning.

Styrelsen skall förvalta bankbolagets angelägenheter i enlighet med vad i denna lag är stadgat. **Lag 1975: 227.**

Vid tillämpning av 1 st. skall ej tagas hänsyn till arbetstagarledamot: se den före 71 § anm. lagen 7 §.

72 § Styrelseledamöterna skola vara myndiga, här i riket bosatta svenska medborgare.

Av styrelseledamöterna må icke flera än en för varje påbörjat femtal vara befattningshavare i banken.

Vid beräkningen av det högsta antal styrelseledamöter som enligt andra stycket få vara befattningshavare i banken skall hänsyn ej tagas till offentlig styrelseledamot. **Lag 1970: 666.**

2 st. äger ej tillämpning på arbetstagarledamot; se den före 71 § anm. lagen 8 §.

73 § Styrelseledamot skall utses för tid intill dess ordinarie bolagsstämma hållits och må icke utses för längre tid än till och med den stämma som skall äga rum under tredje räkenskapsåret efter valet. Ändå att den tid, för vilken styrelseledamot blivit utsedd, ej gått till ända, må han skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom. Styrelseledamot äger ock rätt att avgå före utgången av nämnda tid. Anmälan om avgång skall göras hos styrelsen, så ock, där styrelseledamot ej är vald å bolagsstämma, hos den som tillsatt honom.

Om styrelseledamot, som är vald å bolagsstämma, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder för honom att vara styrelseledamot uppkommer enligt 72 § och suppleant ej finnes, åligger det övriga styrelseledamöter att ofördröjligen föranstalta om val av ny ledamot för återstående mandattid. Meddelas icke annan föreskrift i bolagsordningen, må dock med valet anstå till nästa ordinarie bolagsstämma, såframt styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter samt antalet ej understiger fem. **Lag 1970: 666.**

74 § Styrelsen skall inom sig utse verkställande direktör att under styrelsens inseende leda verksamheten, däri inbegripet att i den utsträckning styrelsen bestämmer avgöra ärenden av beskaffenhet att eljest ankomma på styrelsens egen prövning. Där förhållandena så påkalla, må bland styrelseledamöterna eller styrelsesuppleanterna flera verkställande direktörer utses. Styrelsen skall även förordna styrelseledamot eller styrelsesuppleant att vara ställföreträdare för verkställande direktör.

Styrelsen må jämväl uppdraga åt annan än verkställande direktör att ensam eller i förening med annan avgöra ärenden av beskaffenhet att eljest ankomma på styrelsens egen prövning.

Angående den befogenhet i olika avseenden, som skall tillkomma verkställande direktör eller person som avses i andra stycket, åligger det styrelsen att meddela föreskrifter i en för ett år i sänder fastställd instruktion. Avser uppdraget beviljande av kredit, skola grunderna för kreditgivningen fastställas. Hava flera verkställande direktörer utsetts, skall instruktionen angiva huru ledningen av bankens verksamhet skall mellan dem fördelas. Styrelsen skall, så snart kan ske, till tillsynsmyndigheten insända avskrift av instruktionen ävensom, där ändringar vidtagas i densamma, meddela myndigheten därom.

Uppdrag som sägs i denna paragraf må när som helst återkallas eller inskränkas. Utan hinder av uppdrag äger styrelsen själv avgöra ärende av varje slag.

Styrelsen må icke åt enskild styrelseledamot eller annan uppdraga att avgöra ärende, som avser:

1. inrättande eller indragning av avdelningskontor eller övertagande av annan bankrörelse;
2. förvärv eller avyttring av fastighet, avsedd för bankens inrymmande eller för att tillgodose därmed sammanhängande behov;
3. beviljande av kredit till befattningshavare, som avses i 61 § första stycket, eller annan befattningshavare, som ensam eller i förening med annan får avgöra på styrelsen ankommande ärenden, till den som är gift med sådan befattningshavare, till person som avses i 61 § andra stycket eller till bolag, förening eller annan sammanslutning, vari sådan person är styrelseledamot eller såsom delägare eller medlem äger ett väsentligt ekonomiskt intresse; styrelsen dock obetaget att för person eller sammanslutning, som nu nämnts, fastställa vissa gränser, inom vilka utan styrelsens beslut i varje särskilt fall kredit må beviljas vederbörande i och för en av honom idkad rörelse;
4. förvärv av aktie, emissionsbevis, förlagsbevis som avses i 55 § första stycket 5 samt andel i aktiefond och i ekonomisk förening i andra fall än då fråga är om sådant värdepapper, som är för bankbolagets fordran utmätt eller pantsatt, eller förvärvet sker med stöd av 55 § andra eller tredje

stycket och styrelsebeslut angående förvärvet ej kan utan olägenhet avvaktas;

5. fastställande av allmänna räntesatser för in- och utlåning; dock att beslut, där så påkallas av allmän ränteförändring, må utan styrelsens hörande meddelas för tiden intill nästkommande styrelsesammanträde;

6. utgivande av obligationer med längre löptid än ett år.

I denna paragraf meddelade bestämmelser angående kredit och obligationer skola gälla även i fråga om garantiförpliktelse, som bankbolag ikläder sig. **Lag 1979: 1050.**

74 a § Regeringen äger förordna att uppdrag enligt 74 § andra stycket, som avser flera personer, skall omfatta jämväl offentlig styrelseledamot. Avser uppdraget regionstyrelse eller motsvarande organ, äger regeringen förordna att person som icke är ledamot av bankens styrelse skall omfattas av uppdraget med uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i verksamheten.

Avser uppdrag enligt 74 § andra stycket kontorsstyrelse, äga kommunfullmäktige i kommun, där kontoret är beläget, förordna högst två personer, som utses av fullmäktige och som skola ha till uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i verksamheten. Är kontorsstyrelse gemensam för kontor i två kommuner, äga fullmäktige i vardera kommunen utse en sådan person. Är styrelsen gemensam för kontor i tre eller flera kommuner, utses personerna av fullmäktige i de två kommuner som ha flest invånare.

Offentlig styrelseledamot eller, om flera sådana ledamöter utses, den eller de som regeringen förordnar äger närvara och deltaga i överläggningarna när ärende, som senare skall avgöras av styrelsen, förberedes av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller befattningshavare i banken. Person som avses i första stycket andra meningen har motsvarande rätt. **Lag 1976: 107.**

Ang. 2 st. jfr 17 § 2 st. i den före 71 § anm. lagen.

75 § Verkställande direktör eller annan befattningshavare, åt vilken uppdragits att ensam eller i förening med annan avgöra på styrelsen ankommande ärenden, må icke vara ledamot av styrelsen i bolag, vars huvudsakliga verksamhet består i att förvalta eller driva handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse. I styrelsen för annat bolag må han icke vara ledamot, med mindre bankbolagets styrelse genom beslut, som biträdes av minst två tredjedelar av samtliga ledamöter, i varje särskilt fall därtill lämnar tillstånd. Den för vilken tillstånd ifrågasättes må icke deltaga i beslutet. Kallelse till styrelsesammanträde, då prövning av fråga om tillstånd äger rum, skall innehålla uppgift att sådan fråga förekommer vid sammanträdet.

76 § Vad i denna lag är stadgat om styrelseledamot och verkställande direktör skall i tillämpliga delar gälla beträffande styrelsesuppleant och ställföreträdare för verkställande direktör.

I bolagsordningen må närmare bestämmelser upptagas om de förutsättningar, under vilka suppleant eller verkställande direktörs ställföreträdare äger inträda i tjänstgöring, så ock, där flera suppleanter eller ställföreträdare finnas, om ordningen för deras inträde. Sådana bestämmelser må jämväl meddelas av den som utsett suppleanten. Bestämmelse som i detta stycke sägs må ej registreras.

77 § Inom styrelsen skall en ledamot vara ordförande. Har bolagsstämman ej utsett ordförande eller skall, där en eller flera ledamöter tillsatts i annan ordning än genom val å bolagsstämma, sådan ledamot ej enligt bolagsordningen tillika vara styrelsens ordförande, skall styrelsen välja ordförande. Vid lika röstetal skall valet avgöras genom lottning.

Verkställande direktör eller annan befattningshavare i banken må icke vara ordförande.

78 § Det åligger ordföranden att tillse att sammanträden hållas så ofta bolagsordningen föreskriver och eljest då så erfordras. Framställer styrelseledamot begäran om sammankallande av styrelsen, skall hans begäran efterkommas.

Vid styrelsens sammanträden skola föras protokoll, vilka skola till riktigheten bestyrkas av ordföranden och den ledamot styrelsen därtill utser. Styrelseledamot är berättigad att på begäran få särskild från styrelsens beslut avvikande mening antecknad till protokollet. Protokollen skola föras i nummerföljd och förvaras på betryggande sätt.

79 § Styrelsen är beslutför, där de vid sammanträde tillstädesvarandes antal överstiger hälften av hela antalet styrelseledamöter, såframt ej för beslutförhet högre antal föreskrivits i bolagsordningen. Ärende må dock icke företagas, med mindre såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter eller, vid förfall för någon av dem, suppleant för honom erhållit tillfälle att deltaga i ärendets behandling.

Såsom styrelsens beslut gäller, där föreskrift om särskild röstpluralitet ej givits i bolagsordningen, den mening, om vilken vid sammanträde de flesta röstande förena sig, och vid lika röstetal den mening, som biträdes av ordföranden. Är styrelsen icke fulltalig, må beslut anses föreligga allenast där av de tillstädesvarande ett antal överstigande en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter enat sig.

80 § Ledamot av styrelsen må ej handlägga fråga rörande avtal mellan honom och bankaktiebolaget eller sådan fråga om avtal mellan bolaget och tredje man, i vilken han äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot bolagets. Ej heller må han deltaga i beslut angående avtal mellan bolaget och tredje man, som han ensam eller jämte annan äger företräda. Vad sålunda är

stadgat skall äga motsvarande tillämpning beträffande gåva från bolaget, så ock beträffande rättegång eller annan talan mot styrelseledamoten eller tredje man.

Jfr 84 § 3 st.

81 § Styrelsen äger, i den mån annat icke följer av vad i denna lag är stadgat, att handla å bankaktiebolagets vägnar i förhållande till tredje man samt att företräda bolaget inför domstolar och andra myndigheter. Samma behörighet tillkommer ock dem som efter vad i 82 § sägs äga teckna bolagets firma.

82 § 1 mom. Bankaktiebolags firma skall tecknas av minst två personer i förening.

2 mom. Bemyndigande för styrelseledamot eller styrelsesuppleant att teckna bankbolagets firma må meddelas av styrelsen. Styrelsen äger ock bemyndiga annan än nu sagts att teckna bolagets firma, om tillåtelse därtill givits i bolagsordningen eller av bolagsstämman; dock må i dylikt fall bemyndigande ej lämnas den som är omyndig eller den som icke är här i riket bosatt svensk medborgare.

Styrelsen må föreskriva att firmatecknare bör underskriva sitt namn endast såsom kontrasignant. Dylik firmatecknare äger teckna bankbolagets firma endast tillsammans med firmatecknare, som ej är kontrasignant. Föreskrives annan inskränkning i rätten att teckna bolagets firma än nu sägs, må den ej registreras.

Bemyndigande att teckna bankbolagets firma må när som helst av styrelsen återkallas.

83 § Styrelsen eller annan, som jämlikt 81 § är ställföreträdare för bankaktiebolaget, må ej förfoga över dess tillgångar eller ikläda det förpliktelser eller eljest vidtaga åtgärd i strid med vad i 52 § andra stycket första punkten och tredje stycket är stadgat beträffande bolagsstämma. Styrelsen äger dock till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål använda tillgång, som i förhållande till bolagets ställning är av ringa betydelse.

84 § I förhållande till bankaktiebolaget åligger det styrelsen att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter som meddelas i bolagsordningen eller av bolagsstämma. Detsamma skall gälla annan ställföreträdare för bolaget samt den som har befogenhet att avgöra på styrelsen ankommande ärenden; och äro dessa jämväl skyldiga att hörsamma föreskrift som meddelas av styrelsen.

Föreskrift, vilken såsom stridande mot denna lag eller bolagsordningen finnes ej vara gällande, må dock ej efterkommas, ej heller föreskrift av bolagsstämma om sådan åtgärd avseende förvaltningen av bolagets angelägenheter, vars verkställighet styrelsen finner innebära ett uppenbart åsidosättande av bolagets intressen.

Den som enligt 80 § icke må för bankbolaget handlägga fråga om avtal äger ej heller befogenhet att utan särskilt uppdrag av styrelsen företräda bolaget i avseende å avtalet.

85 § Har styrelsen eller annan ställföreträdare företagit rättshandling å bankaktiebolagets vägnar men därvid handlat i strid med vad i 83 § är stadgat eller med föreskrift, som avses i 84 §, eller eljest överskridit sin befogenhet, är rättshandlingen ej gällande mot bolaget, såframt tredje man insåg eller bort inse att sådant överskridande förelåg.

Har styrelsesuppleant utövat styrelseledamots befogenhet, är det förhållandet, att förutsättning för hans inträde i styrelseledamots ställe saknades, utan verkan gentemot tredje man, där denne ej insåg eller bort inse nämnda förhållande.

86 § Skriftlig handling, som utfärdas för bankaktiebolag, bör undertecknas med bolagets firma, och skola de, som teckna firman, därvid underskriva sina namn.

Har styrelsen eller annan ställföreträdare för bankbolaget utfärdat handling utan firmateckning och framgår icke av dess innehåll, att den utfärdats å bolagets vägnar, svara de, som undertecknat handlingen, för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Sådan ansvarighet skall dock ej åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdades för bolaget, samt den, till vilken handlingen ställts, av bolaget erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställts eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

87 § Vill styrelsen kära till bankbolaget, skall styrelsen kalla aktieägarna till bolagsstämma för val av ställföreträdare att föra bolagets talan i tvisten. Stämning delgives genom att föredragas å stämman. **Lag 1970: 721.**

88 § Sker ändring i avseende å de till styrelseledamöter eller styrelsesuppleanter utsedda personerna eller i fråga om rätten att teckna bankaktiebolagets firma eller ändras bolagets postadress eller ändrar styrelseledamot, styrelsesuppleant eller särskild firmatecknare hemvist, skall styrelsen eller verkställande direktör därom ofördröjligen göra anmälan för registrering. Å denna anmälan skall vad i 22 § andra, tredje och sjätte styckena sägs äga motsvarande tillämpning. Vid anmälan, som ej avser allenast ändring av hemvist eller av bolagets postadress, skall fogas avskrift av protokoll eller annan handling som bestyrker anmälningen.

Rätt att göra anmälan enligt första stycket tillkommer den som beröres av anmälningen.

Ang. anmälan se **Lag (1976: 355) om styrelserepresentation för de anställda** etc. 22 §, efter denna lag.

Om styrelsens årsredovisning

89 § Det åligger styrelsen att för varje räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av bankaktiebolagets angelägenheter genom avlämnande av balansräkning, avseende bolagets ställning vid räkenskapsårets utgång, vinst- och förlusträkning samt förvaltningsberättelse. Dessa redovisningshandlingar skola vara underskrivna av samtliga styrelseledamöter.

Har beträffande redovisningshandling avvikande mening antecknats till styrelsens protokoll, skall yttrandet fogas till redovisningshandlingen.

Minst en månad före ordinarie bolagsstämma skall styrelsen till revisorerna i huvudskrift eller avskrift avlämna redovisningshandlingarna för det förflutna räkenskapsåret.

I **Bokföringslag (1976: 125)** (Bih.) har vinst- och förlusträkning ersatts av resultaträkning.

90 § Räkenskapsår för bankaktiebolag skall vara helt år, dock må räkenskapsår vid rörelsens början ävensom vid omläggning av räkenskapsår avse del av år eller utsträckas att omfatta högst aderton månader.

91 § Jämte vad i bokföringslagen är stadgat skola i avseende å bankaktiebolags inventarium, balansräkning samt vinst- och förlusträkning gälla följande bestämmelser.

Bokföringslag (1976: 125). Bih. Enl. den lagen består årsbokslut av resultaträkning och balansräkning.

1 mom. Tillgångarna må, såframt ej nedan annorlunda stadgas, icke upptagas vare sig över verkliga värdet eller till högre belopp än det vartill kostnaderna för deras anskaffning uppgått.

2 mom. Andra tillgångar än sådana, som äro avsedda till stadigvarande bruk för bankbolaget, må, såframt upplysning om förhållandet lämnas i förvaltningsberättelsen, upptagas till högre belopp än som motsvarar kostnaderna för deras anskaffning, dock ej över verkliga värdet.

Räntebärande obligation som avses i 57 § första stycket A 2 eller B 1 må upptagas till ett värde (medeltalsvärde) som grundas på ett medeltal av emissionsräntorna under de senaste tio åren på obligationer som utfärdats av Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Svensk Bostadsfinansiering Aktiebolag BOFAB och Sparbankernas Inteckningsaktiebolag och som avser kreditgivning för nyproduktion av bostäder eller, i den mån statligt bostadslån utgår, för annat byggande. Medeltalet tillkännages av tillsynsmyndigheten. **Lag 1981:1143.**

3 mom. Hava under räkenskapsåret kostnader nedlagts för förbättring å tillgång avsedd till stadigvarande bruk för bankbolaget eller hava sådana kostnader balanserats från tidigare räkenskapsår, må de inräknas i anskaffningskostnaderna.

Tillgång varom nu sagts må ej eljest upptagas till högre belopp än det vartill den var uppförd i närmast föregående balansräkning. Dock må tillgång, vilken måste anses äga ett bestående värde väsentligt överstigande nämnda belopp, upptagas till högst detta värde, såframt tillsynsmyndigheten medgivit uppskrivningen. I fråga om fast egendom må ej i något fall uppskrivning ske över senast fastställda taxeringsvärdet.

4 mom. Osäkra fordringar skola upptagas högst till det belopp varmed de beräknas komma att inflyta. Värdelösa fordringar må icke upptagas såsom tillgång.

5 mom. Kostnader för bolagsbildningen eller för ökning av aktiekapitalet, så ock förvaltningskostnader må icke upptagas såsom tillgång.

92 § 1 mom. I balansräkningen skola tillgångar och skulder fördelas i poster på sätt som må anses påkallat med hänsyn till verksamhetens art och allmänna bokföringsgrunder.

2 mom. Upphävt g. **Lag 1967:541.**

3 mom. Inom linjen skall anmärkas sammanlagda beloppet av bankaktiebolagets borgens- och övriga garantiförpliktelser, i den mån de icke upptagits bland skulderna. Tilllika skall inom linjen upptagas av bolaget ställda panters sammanlagda bokförda värde.

Inom linjen skola ock angivas de pensionsåtaganden, som ej upptagits bland skulderna. **Lag 1967:541.**

Ang. 2 st. se **Lag (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.** Bih.

93 § Vinst- och förlusträkning skall så uppställas att en tillfredsställande redovisning erhålles för huru vinsten eller förlusten för räkenskapsåret uppkommit. Därvid skall iakttagas att intäkter och kostnader fördelas i lämpliga poster.

Se anm. vid 89 §.

94 § I förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bankaktiebolaget, upplysning lämnas om sådana för bedömningen av bolagets ställning och resultatet av dess verksamhet samt styrelsens förvaltning viktiga förhållanden, vilka ej framgå av balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen, så ock om händelser av väsentlig betydelse för bolaget, jämväl där de inträffat efter räkenskapsårets slut.

I förvaltningsberättelsen skall uppgivas medelantalet under räkenskapsåret i bankbolagets tjänst anställda personer. I den mån motsvarande uppgifter ej lämnas i vinst- och förlusträkningen, skall

ock i särskilda poster upptagas sammanlagda beloppet av utbetalda löner och ersättningar under räkenskapsåret dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, dels ock till övriga befattningshavare i bolaget.

Har uppskrivning av tillgång, avsedd till stadigvarande bruk för bolaget, verkställts för räkenskapsåret, skall redogörelse lämnas för grunden till uppskrivningen, för det belopp varmed uppskrivning skett och för användningen av beloppet. Att i förvaltningsberättelsen skall lämnas upplysning, därest andra tillgångar upptagits till högre belopp än kostnaderna för deras anskaffning, stadgas i 91 § 2 mom.

Styrelsen skall i förvaltningsberättelsen framställa förslag i anledning av bankbolagets vinst eller förlust enligt balansräkningen.

Se anm. vid 89 §.

Om revision

95 § Styrelsens förvaltning och bankaktiebolagets räkenskaper skola granskas av minst två å bolagsstämma valda revisorer samt, enligt vad i 149 § är stadgat, en eller flera revisorer utsedda av tillsynsmyndigheten.

Då revisorer väljas å bolagsstämma, skola lika många suppleanter utses.

96 § Revisorer och revisorssuppleanter skola årligen utses för tid intill dess nästa ordinarie stämma hållits. Å bolagsstämma vald revisor må, ändå att den tid för vilken han blivit utsedd ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av stämman.

Den som utsetts till revisor eller revisorssuppleant skall ofördröjligen underrättas därom.

97 § 1 mom. Revisor skall vara myndig här i riket bosatt svensk medborgare. Samtliga revisorer skola vara med det ekonomiska livet väl förtrogna personer.

Minst en av de å bolagsstämma valda revisorerna skall vara auktoriserad revisor.

Till revisor må ej utses den, som är befattningshavare i bankaktiebolaget eller eljest intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller till annan befattningshavare i ledande ställning i bolaget, ej heller styrelseledamots eller sådan befattningshavares make eller den, som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svågerlag eller är hans syskon eller med honom är i det svågerlag, att den ene är gift med den andres syskon. **Lag 1973: 224.**

2 mom. Har bolagsstämma ej utsett revisorer till antal som i denna lag och bolagsordningen är föreskrivet eller hava revisorer utsetts utan iakttagande av bestämmelse i 1 mom., åligger det styrelsen och styrelseledamot att ofördröjligen om förhållandet göra anmälan till tillsynsmyndigheten. Anmälan må göras även av aktieägare eller borgenär.

3 mom. Vad i denna paragraf stadgats om revisor skall äga motsvarande tillämpning å revisorssuppleant.

98 § Revisorerna skola inom sig utse en ordförande att leda revisionen. Revisorerna skola sammanträda så ofta de finna nödigt. Det åligger ordföranden att kalla till sammanträde.

Vid revisorernas sammanträden skall föras protokoll.

99 § Det åligger revisorerna vid fullgörandet av sitt uppdrag

att granska bankaktiebolagets böcker och andra räkenskaper;

att taga del av styrelsens och bolagsstämmans protokoll samt av de föreskrifter rörande bolagets kreditgivning, som utfärdats av styrelsen eller verkställande direktör;

att verkställa inventering eller kontrollera verkställd inventering av bolagets kassa och övriga tillgångar;

att tillse huruvida bolagets organisation av och kontroll över bokföringen och medelsförvaltningen är tillfredsställande; samt

att, sedan de redovisningshandlingar som i 89 § omförmälas avgivits för bolaget, granska nämnda redovisningshandlingar.

Minst en gång varje halvår skola revisorerna:

granska större krediter och andra större placeringar av bankbolagets medel;

granska av styrelsen vidtagna åtgärder i fråga om förvaltning och avyttring av jämlikt 56 § inköpt eller övertagen egendom;

taga del av de föreläggande och erinringar, som av tillsynsmyndigheten kunna hava gjorts till styrelsen eller verkställande direktör; samt

taga del av rapporter över inspektioner och undersökningar rörande bolagets huvud- och avdelningskontor samt rörande av bolaget ägda företag av större betydelse.

I övrigt skola revisorerna vidtaga de åtgärder som för ett behörigt fullgörande av revisionsuppdraget må vara erforderliga. **Lag 1968: 601.**

100 § De å bolagsstämma valda revisorerna hava att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som meddelas av bolagsstämma och ej innefatta inskränkning i deras i lag stadgade skyldigheter eller eljest strida mot lag eller författning eller mot bolagsordningen.

Styrelsen skall giva revisor tillgång till bankaktiebolagets böcker, räkenskaper och andra hand-

lingar samt i övrigt det biträde, som av honom påkallas för uppdraget. Av revisor begärd upplysning angående förvaltningen må ej av styrelsen vägras.

Revisorerna skola skriftligen delgiva styrelsen de erinringar i fråga om bankbolagets verksamhet, till vilka deras granskning må giva anledning.

101 § Revisorerna skola för varje räkenskapsår avgiva en av dem undertecknad revisionsberättelse, som skall överlämnas till styrelsen minst två veckor före ordinarie bolagsstämman. Revisorerna skola ock inom samma tid till styrelsen återställa de till dem överlämnade redovisningshandlingarna. Därvid skola revisorerna hava å balansräkningen samt vinst- och förlusträkningen tecknat påskrift med yttrande, huruvida dessa handlingar överensstämma med bolagets av dem granskade böcker eller icke, och skall påskriften i övrigt beträffande granskningen innefatta hänvisning till revisionsberättelsen.

Se anm. vid 89 §.

102 § Revisionsberättelsen skall innehålla redogörelse för resultatet av revisorernas granskning samt uttalande, huruvida anmärkning i avseende å de till revisorerna överlämnade redovisningshandlingarna, bankaktiebolagets bokföring eller inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande förvaltningen av bolagets angelägenheter föreligger eller icke. Föreligger anledning till anmärkning, skall denna angivas i revisionsberättelsen. Revisorerna äga ock i berättelsen meddela erinringar, som de anse böra komma till aktieägarnas kännedom.

Revisionsberättelsen skall innehålla särskilt uttalande angående
omfattningen av den av revisorerna verkställda granskningen;
bankbolagets förvaltningsutgifter;
den inre kontrollen inom bolaget;
fastställelse av balansräkningen;
ansvarsfrihet för styrelseledamöterna; samt
styrelsens förslag i anledning av bolagets vinst eller förlust enligt balansräkningen.

Har tillgång upptagits till högre värde än i senaste fastställda balansräkning eller har tillgång som anskaffats under räkenskapsåret upptagits till högre värde än anskaffningskostnaden, skall särskilt uttalande därom göras i revisionsberättelsen.

Revisor, som hyser från de i revisionsberättelsen gjorda uttalandena skiljaktig mening eller eljest finner särskilt uttalande påkallat, äger till revisionsberättelsen foga yttrande därom, såframt han ej avgiver särskild revisionsberättelse.

103 § Upphävd g. **Lag 1967:541.**

Om bolagsstämma

104 § Aktieägares rätt att deltaga i handhavandet av bankaktiebolagets angelägenheter utövas å bolagsstämma. I fråga om aktieägares deltagande i förhandlingarna och aktieägares rösträtt så ock beträffande styrelseledamöters och revisorers närvaro vid bolagsstämma samt förfarandet i övrigt å stämma skall i tillämpliga delar gälla vad som finnes stadgat i [114–119 §§ lagen om aktiebolag], därvid dock skall iakttagas, att i [114 och 119 §§ upptagna hänvisningar till bestämmelser i 39 och 133 §§ nämnda lag] i stället skola avse motsvarande bestämmelser i 25 och 110 §§ denna lag.

Bolagsstämma skall sammanträda å den ort, där styrelsen har sitt säte, såframt ej enligt bolagsordningen stämma må hållas å annan ort inom riket.

I **ABL** motsvaras enl. bilaga 3 till prop. 1975: 103 **114 § 1 st. 1 p.** av 9 kap. 1 § 1 st., **114 § 1 st. 2 p.** av 3 kap. 14 § 1 st., **114 § 2 st. 1 p.** av 9 kap. 1 § 3 st., **116 §** av 10 kap. 12 §, **117 §** av "10" kap. (rätteligen 9 kap.) 3 § 2 och 3 st., **118 § 1 st.** av 3 kap. 13 § 2 st., **118 § 2–5 st.** av 9 kap. 11 §, **119 § 1 st. 2 p.** av 3 kap. 1 §, **119 § 1 st. 3 p.** av 9 kap. 2 § 1 st., **119 § 1 st. 4 p.** av 9 kap. 3 § 1 st., **119 § 1 st. 5 och 6 p.** av 9 kap. 13 § 1 st., **119 § 2 st. 1 p.** av 9 kap. 3 § 1 st., och 13 § 2 st. samt 3 kap. 1 § 3 st. och **119 § 3 och 4 st.** av 9 kap. 1 § 4 st., medan **114 § 1 st. 3 p. och 2 st. 2 p., 115 §** samt **119 § 1 st. 1 p. och 2 st. 2 p.** – liksom de bestämmelser i **39 och 133 §§** till vilka hänvisades i 114 och 119 §§ – saknar motsvarighet.

105 § Den som vill föra talan såsom fullmäktig för aktieägare å bolagsstämma skall, där ej aktieägaren å stämman muntligen bemyndigar honom därtill, styrka sin behörighet genom skriftlig dagtecknad fullmakt. Fullmakt är ej gällande för stämma, som börjar senare än fem år efter fullmaktens utfärdande.

106 § 1 mom. Inom tre månader efter utgången av varje räkenskapsår skall hållas ordinarie bolagsstämma, å vilken styrelsen har att framlägga redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen för det sistförflutna räkenskapsåret.

Genom styrelsens försorg skola de handlingar, som sålunda skola framläggas å stämman, under minst två veckor närmast före denna å bankaktiebolagets huvudkontor hållas tillgängliga för aktieägarna i tillräckligt antal exemplar ävensom ofördröjligen översändas till aktieägare som med uppgivande av postadress anhåller därom.

2 mom. Å ordinarie bolagsstämma skola till avgörande företagas frågorna om fastställelse av balansräkningen med de ändringar eller tillägg, som må finnas erforderliga, samt om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna för den tid redovisningen omfattar. Stämman skall ock fatta

beslut i anledning av bankbolagets vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen.

Med beslut i nämnda frågor skall dock anstå till fortsatt stämma å viss dag minst en och högst två månader därefter, om det påfordras av aktieägare, vilkas sammanlagda röstetal utgör minst en femtedel av röstetalet för samtliga vid stämman företrädda aktier eller som företräda sammanlagt minst en tiondel av hela aktiekapitalet. Utöver nämnda tid är uppskov med sådant beslut ej medgivet.

Om skyldighet att inom viss tid till tillsynsmyndigheten insända avskrift av balansräkningen jämte andra handlingar stadgas i 152 §.

107 § 1 mom. Aktieägare är berättigad att få ärende hänskjutet till prövning å ordinarie stämma, såframt han hos styrelsen skriftligen framställer yrkande därom minst tio dagar före stämman. Föranleder yrkandet särskilt tillkännagivande och meddelande till aktieägarna, skola kostnaderna därför gäldas av den som framställt yrkandet.

2 mom. Styrelsen äger, när den finner lämpligt, kalla aktieägarna till extra bolagsstämma.

Revisorerna må, om deras granskning föranleder därtill, skriftligen med angivande av skälet påfordra, att styrelsen skall utlysa extra bolagsstämma att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske. Efterkommer styrelsen ej inom en vecka sådan påfordran, äga revisorerna själva utlysa stämma. Äro icke samtliga revisorer ense om stämmas utlysande, gäller den mening, varom de flesta förena sig, eller vid lika röstetal deras mening, som anse extra stämma böra hållas.

Extra bolagsstämma skall ock av styrelsen utlysas, då det för uppgivet ändamål skriftligen påfordras av aktieägare med ett sammanlagt aktiebelopp, utgörande minst en tiondel av hela aktiekapitalet eller den mindre del därav som kan vara bestämd i bolagsordningen.

3 mom. Kallelse till bolagsstämma skall utfärdas av styrelsen i enlighet med bolagsordningens föreskrifter. Kallelseåtgärderna skola vara vidtagna senast två veckor före ordinarie och senast en vecka före extra stämma. Uppskjutes stämma till dag som infaller mer än en månad därefter, skall kallelse utfärdas till den fortsatta stämman.

Där för giltighet av bolagsstämmobeslut erfordras att det fattas å två på varandra följande stämmor, må kallelse till sista stämman ej ske, innan första stämman hållits. Är icke någon av stämmorna ordinarie, skola mellan dem förflyta minst två månader. Kallelse till sista stämman skall, där för besluts giltighet erfordras att det å denna stämma biträdes av minst nio tiondelar utav samtliga röstande eller utav samtliga röstande för aktier av visst slag, ske i rekommenderat brev till varje i aktieboken införd aktieägare eller i sist angivna fall till varje ägare av aktie av nämnda slag, om vars postadress uppgift kan utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas.

4 mom. Om kallelse till bolagsstämma och förteckning över ärenden, som skola förekomma å stämma, skall i övrigt gälla vad som föreskrives i [124 § lagen om aktiebolag], därvid i nämnda lagrum gjord hänvisning till [121 § samma lag] i stället skall avse 1 mom. ovan i denna paragraf.

I **ABL** motsvaras enl. bilaga 3 till prop. 1975: 103 **124 § 1 st.** av 9 kap. 9 § 3 st., **124 § 2 st.** av 4 kap. 4 § 2 st. samt **124 § 4 och 5 st.** av 9 kap. 10 §, medan **124 § 3 st.** saknar motsvarighet.

108 § Styrelsen är pliktig att å ordinarie bolagsstämma, i den mån det av aktieägare äskas och kan ske utan förfång för bankaktiebolaget eller nämnvärd olägenhet för enskild, meddela till buds stående närmare upplysningar angående förhållanden, som kunna inverka på bedömandet av värdet av bankaktiebolagets tillgångar, av dess ställning i övrigt och av resultatet av dess verksamhet samt av styrelsens förvaltning av bolagets angelägenheter.

Det åligger styrelsen att jämväl eljest å bolagsstämma meddela aktieägare upplysning efter vad nu är sagt i avseende å ärende, som skall förekomma å stämman.

Om för lämnande av begärd upplysning erfordras uppgifter, som ej äro tillgängliga å stämman, skall upplysningen inom två veckor därefter skriftligen hos bankbolaget hållas tillgänglig för aktieägarna ävensom översändas till aktieägare, som framställt begäran om densamma.

Finner styrelsen att begärd upplysning icke kan av styrelsen utan förfång för bankbolaget eller nämndvärd olägenhet för enskild lämnas å stämman, skall upplysningen i stället lämnas till bolagets revisorer inom två veckor därefter. Revisorerna skola inom en månad efter stämman till styrelsen avgiva skriftligt yttrande, huruvida den begärda upplysningen lämnats till dem samt huruvida upplysningen enligt deras mening bort föranleda ändring i revisionsberättelsen eller eljest giver anledning till erinran. Där det är fallet, skall ändringen eller erinringen angivas i yttrandet. Revisorernas yttrande skall av styrelsen hållas hos bolaget tillgängligt för aktieägarna samt i avskrift översändas till aktieägare, som framställt begäran om upplysningen.

Om talan mot styrelseledamot m. fl.

109 § Vad som stadgas i [128–132 §§ lagen om aktiebolag] angående ansvarsfrihet för styrelseledamot, om talan mot styrelseledamot å förvaltningen, om skadeståndstalan mot stiftare, revisor eller aktieägare samt om uppgörelse beträffande skadeståndsskyldighet, som åvilar stiftare, styrelseledamot eller revisor gentemot bolaget, skall äga motsvarande tillämpning i avseende å bankaktiebolag. Därvid skall iakttagas att [i nämnda paragrafer upptagna hänvisningar till 48, 63, 64, 66,

127, 208 och 210 §§ samma lag] i stället skola avse 32, 43, 44, 46, 108, 177 och 179 §§ denna lag.

Talan om skadestånd på grund av förvaltningsåtgärd, som med stöd av uppdrag, varom förmäles i 74 § andra stycket, vidtagits av uppdragshavare, må ej av bankbolag väckas, sedan ett år förflutit från det redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen för det räkenskapsår, under vilket åtgärden vidtagits, framlagts å bolagsstämma, såframt icke förhållandet föreligger varom stadgas i [128 § fjärde stycket lagen om aktiebolag]. Försättes bolaget i konkurs på ansökan, vilken gjorts inom två år från sagda stämma, skall i fråga om konkursboets rätt att föra talan mot uppdragshavaren gälla vad som stadgas i [131 § tredje stycket nämnda lag]. Beträffande aktieägares rätt att å bolagets vägnar föra skadeståndstalan mot uppdragshavaren samt om uppgörelse mellan bolaget och denne skall vad som stadgas i [130 § första stycket och 132 § samma lag] äga motsvarande tillämpning.

I **ABL** motsvaras enl. bilaga 3 till prop. 1975:103 **128 § 1 och 2 st.** av 15 kap. 5 § 1 st., **128 § 3 st.** av 15 kap. 5 § 3 st., **128 § 4 st.** av 15 kap. 5 § 4 st., **129 §** av 15 kap. 5 § 2 st., **130 § 1 st.** av 15 kap. 5 §, **130 § 2–4 st.** av 15 kap. 6 § 1 st., **131 §** av 15 kap. 6 § 2 st. och **132 §** av 15 kap. 5 § 1 st. 2 p.

Om ändring av bolagsordningen och vissa andra fall, då särskild röstpluralitet å bolagsstämma erfordras

110 § 1 mom. Beslut, som innefattar sådan ändring av bolagsordningen att rättsförhållandet mellan redan utgivna aktier rubbas, är ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom. Försämras genom beslutet allenast vissa aktiers rätt, erfordras dock samtycke endast av ägarna till nämnda aktier, och skall därjämte angående beslutets fattande å två på varandra följande bolagsstämmor gälla vad som är för varje särskilt fall stadgat i 2 och 4 mom.

Finnas aktier av olika slag och rubbas genom beslutet rättsförhållandet mellan aktieslagen, erfordras för giltighet av beslutet, utöver vad i 2 eller 4 mom. är stadgat, allenast att beslutet å den sista stämman biträtts av nio tiondelar av samtliga röstande för det slag av aktier, vilkas rätt genom beslutet försämras, och att de som biträtt beslutet tillika företrätt nio tiondelar av på stämman företrädda aktier av detta slag.

För giltighet av beslut om sådan ändring av bolagsordningen, att det där bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet höjes eller att det belopp, vartill aktier av visst slag skola kunna utgivas, höjes eller sänkes eller att nytt aktieslag skall kunna utgivas, erfordras, ändå att genom beslutet rättsförhållandet rubbas mellan aktier av olika slag, iakttagande allenast av vad som är för varje särskilt fall stadgat i 3 och 4 mom.

2 mom. Beslut om ändring av bolagsordningen, som avser grunderna för utövande av rösträtt och för fattande av beslut å bolagsstämma, är ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor, därav minst en ordinarie, samt å den sista stämman biträtts av minst nio tiondelar av samtliga röstande och de som biträtt beslutet tillika företrätt minst nio tiondelar av det på stämman företrädda aktiekapitalet.

Innebär ett i samband med nedsättningsbeslut enligt 46 § fattat beslut allenast sådan ändring av bolagsordningen i ämne varom i detta mom. förmäles, som erfordras för att förhindra att förhållandet mellan aktier av olika slag rubbas genom nedsättningen, gäller med avseende å sistnämnda beslut vad i 4 mom. stadgas.

3 mom. Där aktier av olika slag finnas och dessa ej medföra lika rätt till andel i bankaktiebolagets tillgångar och vinst, är beslut om sådan ändring av bolagsordningen, att det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet eller det belopp, vartill aktier skola kunna utgivas av något av nämnda slag, höjes eller ock att nytt aktieslag skall kunna utgivas, icke giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor, därav minst en ordinarie, samt å den sista stämman biträtts av minst tre fjärdedelar av samtliga röstande och, där genom beslutet visst aktieslags rätt försämras, de som biträtt beslutet tillika utgjort minst tre fjärdedelar av de för sistnämnda slag av aktier röstande och företrätt minst nio tiondelar av på stämman företrädda aktier av detta slag. I samband med sådant beslut må beslut i samma ordning fattas om den ändring av bolagsordningen, att det belopp, vartill aktier av visst slag skola kunna utgivas, sänkes.

4 mom. Beslut om annan ändring av bolagsordningen än ovan avses är ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträtts av minst två tredjedelar av samtliga röstande.

111 § Beslut om nedsättning av aktiekapitalet enligt 46 § är, där icke samtliga aktieägare förenat sig därom, ej giltigt, med mindre beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträtts av minst två tredjedelar av samtliga röstande. Rubbas genom beslutet rättsförhållandet mellan aktierna, erfordras därjämte å den sista stämman samtycke av ägarna av de aktier, vilkas rätt genom beslutet försämrats.

Har i bankaktiebolag, där aktier av olika slag finnas, beslut fattats, som avser nedsättning av aktiekapitalet genom minskning med lika belopp av samtliga aktier av visst slag, och innehåller beslutet tillika att till reservfonden skall avsättas ett mot nedsättningen svarande belopp, är, änskönt genom beslutet den rätt som tillkommer dessa aktier försämras, beslutet giltigt, såframt

minst en av stämmorna varit ordinarie och beslutet å den sista stämman biträtts av minst nio tiondelar av samtliga röstande för nämnda slag av aktier och de som biträtt beslutet tillika företrätt minst nio tiondelar av på stämman företrädda aktier av detta slag.

Erfordras för beslut om nedsättning av aktiekapitalet, som avses i 46 §, ändring av vad i bolagsordningen stadgas rörande aktiekapitalet eller rörande akties nominella belopp, skall beslut om sådan ändring av bolagsordningen fattas i sammanhang med nedsättningsbeslutet.

112 § Är för giltighet av beslut, som avses i 110 eller 111 §, ytterligare något villkor bestämt i bolagsordningen, skall det lända till efterrättelse.

113 § Beslutas sådan ändring av bolagsordningen, att nytt aktieslag skall kunna utgivas, eller i bankaktiebolag, där aktier av olika slag finnas, sådan ändring av bolagsordningen, att det där bestämda aktiekapitalet eller maximikapitalet eller det belopp, vartill aktier av visst slag skola kunna utgivas, höjes, skall i beslutet angivas det belopp, vartill aktier av varje särskilt slag skola kunna utgivas, och, där beslutet avser utgivande av nytt aktieslag, den rätt som i förhållande till de förutvarande aktierna skall tillkomma det nya aktieslaget.

Skola aktierna icke medföra lika rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst, skall i beslutet särskilt angivas den rätt till teckning eller erhållande av nya aktier, som vid aktiekapitalets ökning skall tillkomma varje slag av aktier.

114 § Sedan stadfästelse meddelats å beslut om ändring av bolagsordningen, skall beslutet av styrelsen ofördröjligen anmälas för registrering. Ändringsbeslutet må ej gå i verkställighet innan registrering skett. Vid anmälningen skola fogas två avskrifter av beslutet om stadfästelse.

Om talan å bolagsstämmobeslut

115 § 1 mom. Menar styrelsen, att beslut, som fattats å bolagsstämma, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller bolagsordningen, äger styrelsen därå väcka talan mot bankaktiebolaget. Samma talerätt tillkommer ock styrelseledamot och aktieägare ävensom den som förmår visa, att styrelsen obehörigen vägrat att införa honom såsom aktieägare i aktieboken.

Grundas talan därpå, att beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller att det eljest kränker allenast aktieägares rätt, skall talan väckas inom tre månader från beslutets dag. Försummas det, är beslutet gällande.

Hava vid bolagsstämmobeslut, som skall anmälas för registrering, i denna lag eller bolagsordningen upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, är, ehuru klandertalan ej väckts, beslutet icke gällande, utan så är att i strid med 164 § 2 mom. registrering av beslutet ägt rum.

2 mom. Har talan å bolagsstämmobeslut väckts, äger domstolen, när skäl därtill förekommer, att innan målet avgöres förordna, att beslutet ej må verkställas. Om förordnandet skall, där beslutet är av beskaffenhet att böra registreras, meddelande ofördröjligen genom rättens försorg avsändas för registrering.

Domstols dom, varigenom bolagsstämmobeslut upphävts eller ändrats, gäller jämväl för de aktieägare som ej fört talan.

116 § Har bolagsstämma bestämt arvode åt styrelseledamot, revisor eller tjänsteman i bankaktiebolaget eller eljest åt någon för fullgörande av honom meddelat uppdrag, äga aktieägare med ett sammanlagt aktiebelopp, utgörande minst en tiondel av hela aktiekapitalet, inom tre månader från beslutets dag hos rätten göra skriftlig ansökan om prövning av arvodets storlek, därest det förmenas vara för högt; och äger rätten efter vederbörandes hörande jämka arvodet, om det finnes uppenbarligen vara bestämt till oskäligt belopp.

Om förlängning av oktroj

117 § Ansökan om förlängning av bankaktiebolag meddelad oktroj skall, ställd till regeringen, inlämnas till tillsynsmyndigheten sist sexton månader före utgången av den löpande oktrojen.

Beslut om sådan ansökan skall fattas å ordinarie bolagsstämma. Vid ansökningen skall fogas avskrift av protokoll som förts i ärendet. **Lag 1975: 227.**

Om likvidation och upplösning

118 § Bolagsstämma äger besluta, att bankaktiebolaget skall träda i likvidation. I andra fall än i 119 och 120 §§ sägs är sådant beslut icke giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande bolagsstämmor och å den sista stämman biträtts av minst två tredjedelar av samtliga röstande. Är för giltighet av beslutet ytterligare något villkor bestämt i bolagsordningen, skall det lända till efterrättelse.

Föreligger ej fall som i 119 eller 120 § sägs, må bolagsstämman kunna i beslutet föreskriva, att likvidationen skall inträda först å viss kommande dag högst två månader därefter, dock senast å första dagen av nästa räkenskapsår.

119 § Har bankaktiebolaget icke öppnat sin rörelse inom ett år från bolagets bildande,
eller har bolagets hela rörelse överlåtits,
eller har meddelad oktroj gått till ända utan att ny oktroj beviljats,
eller har regeringen förklarat oktrojen förverkad,
och har ej på grund av anmälan inom sex veckor därefter enligt 127 § i registret blivit infört att bolaget trätt i likvidation, skall rätten, på ansökan av styrelseledamot eller aktieägare eller på anmälan av tillsynsmyndigheten och efter bolagets hörande, förklara att bolaget skall träda i likvidation; och skall rätten förelägga bolaget att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten ingiva bevis, att registrering skett på grund av anmälan enligt 127 §, vid äventyr att eljest likvidatorer förordnas av rätten.

Genom rättens försorg skall ofördröjligen avsändas dels för registrering meddelande om beslutet att bolaget skall träda i likvidation, dels ock till tillsynsmyndigheten underrättelse om förordnande av likvidator med angivande av hans fullständiga namn och postadress. **Lag 1975: 227.**

120 § Yppas anledning till antagande att bankaktiebolag gjort sådana förluster att en tiondel av aktiekapitalet gått förlorat, åligger det styrelsen att ofördröjligen upprätta särskild balansräkning för utvisande av bolagets ställning. I balansräkningen skola tillgångarna upptagas enligt vad därom stadgas i 91 §. Visar balansräkningen, att aktiekapitalet till en tiondel gått förlorat, skall styrelsen, sedan yttrande däröver inhämtats av revisorerna, ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för prövning av balansräkningen och frågan om bolaget skall träda i likvidation. Minst en vecka före stämman skola genom styrelsens försorg avskrift av balansräkningen och av revisorernas yttrande avsändas till tillsynsmyndigheten samt huvudskriften eller avskrift hållas hos bolaget tillgänglig för aktieägarna. Huvudskriften skall ock framläggas å stämman.

Har ej senast vid den bolagsstämma, varom nyss nämnts, av aktieägare tillskjutits vad som erfordras för att fylla bristen i aktiekapitalet, äger styrelseledamot eller aktieägare hos rätten göra ansökan att bolaget skall förklaras skyldigt att träda i likvidation. Anmälan om förhållande som nu sagts må ock göras av tillsynsmyndigheten.

Sker ansökan eller anmälan, skall rätten ofördröjligen utfärda kallelse å bolaget samt å aktieägare, som vilja yttra sig i ärendet, att inställa sig för rätten å utsatt dag, minst två och högst fyra månader därefter, då frågan om bolagets trädande i likvidation skall prövas av rätten. Kallelsen skall delgivas bolaget på sätt om stämning i tvistemål är stadgat. Det åligger styrelsen att genast utlysa bolagsstämma för meddelande om kallelsen.

Visas att aktiekapitalet till den del som i första stycket sägs gått förlorat, och har ej senast å den för ärendets handläggning utsatta dagen anmälts och styrkts att bristen i aktiekapitalet blivit fylld, skall rätten förklara bolaget skyldigt att träda i likvidation. I fråga om beslutet och om förordnande av likvidatorer, så ock om avsändande av meddelande för registrering och underrättelse till tillsynsmyndigheten skall gälla vad som stadgas i 119 §.

121 § Aktieägare, som verkställt tillskott för återställande av aktiekapitalet enligt vad i 120 § sägs, äga att av bankaktiebolagets blivande behållna vinstmedel erhålla åter vad av dem blivit tillskjutet jämte ränta efter den räntesats som avtalats, dock högst efter den räntesats som anges i 5 § räntelagen (1975: 635), innan annan utdelning må ske. Träder bolaget i likvidation, förrän sådant tillskott blivit till fullo återguldet, skall, sedan bolagets skulder blivit betalda, tillskottet, dock utan beräkning av ränta för tid efter bankrörelsens upphörande, återgäldas av bolagets tillgångar så långt de därtill förslå, innan någon utskiftning å aktierna må äga rum.

Har, efter det tillskott enligt 120 § förekommit, i anledning av uppkommen förlust nytt tillskott gjorts, skola de aktieägare, som verkställt senare tillskott, i förhållande till aktieägare som förut verkställt tillskott äga sådan företrädesrätt, varom förmäles i första stycket. **Lag 1975: 650.**

Lagen 1975: 635 inf. vid **HB 9:** 10.

122 § I ärende varom i 119 och 120 §§ förmäles skall för de kostnader som sökanden fått vidkännas för delgivning eller kungörelse av kallelse samt för expeditioner i ärendet gottgörelse till honom utgå av bankaktiebolagets medel, där bolaget förklarats skola träda i likvidation eller rätten eljest prövar skäligt att gottgörelse utgår.

Har ärendet upptagits på grund av anmälan från tillsynsmyndigheten, skola kostnaderna för kungörelse och delgivning av kallelse gäldas med bolagets medel. Om dessa ej lämna tillgång därtill, skall kostnaden gäldas av statsverket.

123 § Beslutar bolagsstämma, att bankaktiebolaget skall träda i likvidation, skall stämman välja två eller flera likvidatorer. Stämman må ock utse en eller flera suppleanter.

Har rätten enligt 119 eller 120 § förklarat att bolaget skall träda i likvidation, åligger det styrelsen att genast sammankalla bolagsstämma för val av likvidatorer, ändå att ändring sökes i beslutet.

Då likvidatorer utsetts å bolagsstämma eller förordnats av rätten, skall bolaget anses hava trätt i likvidation, såframt ej bolagsstämman, efter vad i 118 § sägs, beslutat att likvidationen skall inträda först å senare dag.

124 § Utser ej bolagsstämma likvidatorer inom en månad efter det balansräkning framlagts å stämma, ändå att aktiekapitalet till den del som i 120 § sägs gått förlorat, äro de, som med vetskap om förhållandet deltaga i beslut om fortsättande av bankaktiebolagets verksamhet eller handla å dess

vägnar, ansvariga för uppkommande förbindelser en för alla och alla för en såsom för egen skuld. Fylles bristen i aktiekapitalet, äger ej ansvarighet rum för förbindelse, som därefter uppkommer.

125 § Likvidator skall vara myndig här i riket bosatt svensk medborgare.

Uppdraget att vara likvidator gäller intill dess likvidationen blivit avslutad, men den som meddelat uppdraget må när som helst entlediga likvidatorn och utse annan i hans ställe. Bolagsstämma äger ock utse likvidator i stället för likvidator, som förordnats av rätten i annat fall än nedan i fjärde stycket sägs.

Om likvidator, som är vald å bolagsstämma, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder för honom att vara likvidator uppkommer enligt första stycket och suppleant ej finnes, åligger det övriga likvidatorer att ofördröjligen sammankalla stämma för val av ny likvidator.

Visar likvidator uppenbarligen motvilja eller försummelse vid fullgörande av sitt uppdrag, äger rätten, på anmälan av tillsynsmyndigheten eller likvidationsrevisor och efter likvidatorns hörande, entlediga honom och förordna annan i hans ställe. Har rätten entledigat likvidator och i hans ställe förordnat annan, skall underrättelse därom med angivande av dennes fullständiga namn och postadress genom rättens försorg ofördröjligen avsändas till tillsynsmyndigheten.

Vad i denna paragraf är stadgat om likvidator skall i tillämpliga delar gälla beträffande suppleant för likvidator.

126 § Finnes bankaktiebolag, som enligt verkställd registrering trätt i likvidation, sedermera sakna till registret anmälda behöriga likvidatorer, skall rätten på ansökan av aktieägare, borgenär eller annan, vars rätt kan vara beroende av att någon finnes som äger företräda bolaget, eller på anmälan av tillsynsmyndigheten förordna likvidatorer.

Genom rättens försorg skall till tillsynsmyndigheten ofördröjligen avsändas underrättelse om förordnande av likvidator med angivande av hans fullständiga namn och postadress.

127 § Likvidatorerna skola ofördröjligen för registrering anmäla att bankaktiebolaget trätt i likvidation eller, där likvidationen efter vad i 118 § sägs skall inträda å viss kommande dag, att bolaget träder i likvidation nämnda dag. Anmälningen skall innehålla uppgift om dagen för val eller rättens förordnande. I övrigt skall beträffande anmälan för registrering rörande likvidator eller suppleant för honom eller i fråga om rätt att under likvidationen teckna bolagets firma eller om ändring av bolagets postadress vad som för där avsedda fall är stadgat i 22 och 88 §§ äga motsvarande tillämpning.

128 § Å den bolagsstämma, vid vilken likvidatorer utses, skall jämväl väljas en eller flera likvidationsrevisorer att granska likvidatorernas förvaltning och bolagets räkenskaper under likvidationen. Hava likvidatorer förordnats av rätten, skola de ofördröjligen sammankalla aktieägarna till stämma för sådant val. Bolagsstämma må ock utse en eller flera suppleanter. Likvidationsrevisor och suppleant må när som helst entledigas och annan utses i hans ställe.

Vad som är stadgat i 96 § andra stycket, 97 §, 98 §, 99 § första och tredje styckena, 100 § och 107 § 2 mom. om revisor och suppleant för revisor samt om revisors rättigheter och skyldigheter skall i tillämpliga delar gälla beträffande likvidationsrevisor och suppleant, där ej annat följer av vad nedan föreskrives.

Angående likvidationsrevisor som förordnas av tillsynsmyndigheten stadgas i 158 §. **Lag 1967: 541.**

129 § Då bankaktiebolaget trätt i likvidation, åligger det styrelsen att ofördröjligen avgiva redovisning för sin förvaltning av bolagets angelägenheter under tid, för vilken redovisningshandlingar ej förut framlagts å bolagsstämma.

Redovisningshandlingarna skola av likvidatorerna ofördröjligen i huvudskrift eller avskrift överlämnas till revisorerna, som hava att inom en månad avgiva revisionsberättelse. Redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen skola av likvidatorerna så snart ske kan framläggas å bolagsstämma; och skall å denna stämma till behandling företagas frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsens ledamöter för den tid redovisningen omfattar.

I fråga om styrelsens redovisning, om revisorernas granskning och revisionsberättelsen, om handlingars framläggande å bolagsstämma, tillhandahållande under viss tid före denna och insändande till tillsynsmyndigheten, om behandlingen av frågan om ansvarsfrihet samt om anställande av talan mot styrelseledamot eller den som erhållit uppdrag enligt 74 § andra stycket skall i tillämpliga delar gälla vad i denna lag förut rörande dessa ämnen föreskrivits.

130 § 1 mom. Vad som är stadgat i 107 § 1 och 2 mom. om rätt för aktieägare att få ärende hänskjutet till prövning å bolagsstämma och att påfordra utlysande av stämma skall äga motsvarande tillämpning under likvidation, varvid såsom ordinarie skola anses stämmor enligt 129, 138 och 141 §§.

2 mom. Om kallelse till bolagsstämma under likvidation skall gälla vad om kallelse till extra stämma är stadgat; dock skola föreskrivna kallelseåtgärder vara vidtagna senast två veckor före stämma som avses i 129, 138, 141 eller 146 §.

131 § Det åligger likvidatorerna att söka kallelse å bankaktiebolagets okända borgenärer samt upprätta och i bolagets inventariebok införa inventarium och balansräkning.

I inventarium och balansräkning för bankaktiebolag i likvidation skola upptagas bolagets tillgångar och skulder, tillgångarna till verkliga värdet. Aktiekapitalet skall i balansräkningen upptagas inom linjen. I övrigt skall beträffande inventarium och balansräkning för bankaktiebolag i likvidation gälla vad i [7 och 8 §§ bokföringslagen] är stadgat.

Likvidatorerna skola ofördröjligen överlämna ett av dem underskrivet exemplar av balansräkningen till likvidationsrevisorerna. **Lag 1967: 541.**

Se nu **Bokföringslag (1976: 125)** 19 och 20 §§. Begreppet inventarium har där slopats. Årsbokslutet skall föras in i en årsbok; se 11 § samma lag – **Lag (1981: 131) om kallelse på okända borgenärer** inf. vid **HB 9:** 12.

132 § Hava under likvidationen bankaktiebolagets tillgångar så nedgått i värde, att fara är för handen, att de ej fullt förslå till skuldernas gäldande, och är ej ställningen sådan, att bolagets egendom genast bör avträdas till konkurs, skola likvidatorerna om ställningen, så snart det kan ske, lämna meddelande å bolagsstämma och till denna kalla jämväl de kända fordringsägare, vilka ännu icke erhållit betalning.

133 § Likvidatorerna skola förvalta bankaktiebolagets angelägenheter under likvidationen. Det åligger dem att så snart ske kan förvandla bolagets egendom i penningar, i den mån det erfordras för likvidationen, samt att verkställa betalning av bolagets skulder. Bolagets rörelse må fortsättas allenast i den mån det är nödvändigt för en ändamålsenlig avveckling. Likvidatorerna skola ock föranstalta om skifte av bolagets behållna tillgångar.

Har ombud förordnats av tillsynsmyndigheten enligt 158 §, må bolagets egendom ej avyttras under hand utan ombudets samtycke. Finnes han hava utan skäl vägrat sitt samtycke, äger myndigheten på ansökan av likvidatorerna tillåta försäljningen. Samtycke, som nu är sagt, är ej av nöden, där likvidatorerna vilja till gällande börspris överlåta å fondbörs noterat värdepapper.

134 § Med de jämkningar, som följa av vad i 133 § eller eljest om likvidation är stadgat, skall i fråga om likvidatorers befogenhet att företräda bankaktiebolaget så ock om deras rättigheter och skyldigheter i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i denna lag är stadgat angående styrelse eller styrelseledamot.

135 § Under likvidation skall bankaktiebolagets firma tecknas med tillägg av orden "i likvidation". I övrigt skall vad i 86 § första stycket finnes föreskrivet i fråga om undertecknande av handling, som utfärdas för bolaget, äga motsvarande tillämpning under bolagets likvidation.

Har av likvidatorerna eller annan ställföreträdare för bolaget handling utfärdats utan sådan firmateckning som i första stycket sägs och framgår icke av handlingens innehåll såväl att den utfärdats å bolagets vägnar som ock att bolaget är i likvidation, svara de, som undertecknat handlingen, för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld. Sådan ansvarighet skall dock ej åvila undertecknarna, där av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick, att den utfärdades för bolaget och att detta var i likvidation, samt den till vilken handlingen ställts av bolaget erhåller behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det begäran därom framställts eller personlig ansvarighet gjorts gällande mot undertecknarna.

136 § Det åligger likvidatorerna att för varje räkenskapsår avgiva redovisning för förvaltningen av bankaktiebolagets angelägenheter genom avlämnande av balansräkning avseende bolagets ställning vid räkenskapsårets utgång, likvidationsräkning och förvaltningsberättelse. Dessa redovisningshandlingar skola vara underskrivna av samtliga likvidatorer. Vad som är stadgat i 89 § andra stycket skall äga motsvarande tillämpning.

Likvidatorerna skola i likvidationsräkningen upptaga redovisning för inkomster och utgifter under räkenskapsåret, därvid inkomsterna å försäljning av bolagets tillgångar skola fördelas efter de i balansräkningen upptagna tillgångsposterna samt bland utgifterna skola för sig upptagas dels belopp, som erlagts i betalning för bolagets skulder, och dels övriga utgifter i lämpliga poster.

I förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för bolaget, upplysning lämnas om likvidationens gång. Hava tillgångar i balansräkningen upptagits till lägre eller högre värde än i närmast föregående balansräkning, skola i förvaltningsberättelsen angivas de belopp, med vilka nedsättning eller höjning skett av de under särskild post i balansräkningen upptagna tillgångarnas sammanlagda värde.

Har likvidationen ej avslutats inom två år, skola i nästa förvaltningsberättelse de hinder uppgivas, som mött därför.

Inom två månader efter räkenskapsårets slut skola likvidatorerna till likvidationsrevisorerna i huvudskrift eller avskrift avlämna redovisningshandlingarna.

137 § Inom en månad efter det redovisningshandlingarna överlämnats till likvidationsrevisorerna skola dessa till likvidatorerna avlämna berättelse över granskningen av deras förvaltning och bolagets räkenskaper för räkenskapsåret ävensom återställa handlingarna. Revisionsberättelsen, som skall vara underskriven av likvidationsrevisorerna, skall innehålla uttalande, huruvida enligt deras mening likvidationen onödigt fördröjes eller icke. Om revisionsberättelsens innehåll i övrigt och

om redovisningshandlingarnas förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat i 101 och 102 §§. **Lag 1967:541.**

138 § Sedan likvidationsrevisorerna till likvidatorerna avlämnat sin revisionsberättelse, skola likvidatorerna ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för granskning av redovisningen. Rörande framläggande av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen å stämman och deras tillhandahållande åt aktieägarna under viss tid före stämman skall gälla vad i 106 § 1 mom. stadgas.

Angående insändande i avskrift av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen till tillsynsmyndigheten gäller vad som stadgas i 152 §.

139 § När den i kallelsen å okända borgenärer utsatta inställelsedagen är förbi och all veterlig gäld blivit betald, skola bolagets tillgångar skiftas. Är någon del av gälden tvistig eller ej förfallen och kan förty eller av annan orsak betalning ej ske, skola till samma gälds betalning erforderliga medel innehållas och återstoden skiftas.

Sker skifte annorledes än nu är sagt eller befinnas innehållna medel ej lämna tillgång till gälds betalning, är i händelse av bolagets oförmåga att fullgöra sina förbindelser den, som uppburit något vid skiftet, skyldig att återbära vad han bekommit. För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, äro likvidatorerna ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 177, 180 och 181 §§ stadgade grunderna.

140 § Aktieägare är berättigad att vid skifte av bankaktiebolagets behållna tillgångar bekomma vad å hans aktier belöper i förhållande till hela aktiekapitalet. Innehåller bolagsordningen bestämmelser, som avvika från vad sålunda stadgas, skola de lända till efterrättelse.

Då utskiftning verkställes, skola aktiebreven genom likvidatorernas försorg förses med påskrift därom.

Förmenar aktieägare, att han vid skifte icke bekommit vad på honom belöper enligt första stycket, skall han vid talans förlust väcka sin talan mot bolaget inom tre månader efter det slutredovisning framlades å bolagsstämma. I fråga om aktieägares återbäringsskyldighet och om likvidators ansvarighet skall vad som stadgas i 139 § äga motsvarande tillämpning.

Har aktieägare icke inom fem år efter det slutredovisning framlades å bolagsstämma anmält sig att lyfta vad han vid skiftet bekommit, är han förlustig sin rätt därtill. Äro medlen i förhållande till de skiftade tillgångarna att anse som ringa, äger rätten på anmälan av likvidatorerna förordna att de skola tillfalla allmänna arvsfonden; i annat fall skall vad som är stadgat i 143 § äga tillämpning.

Ang. bolagsstämmobeslut om skyldighet för aktieägare att avlämna aktiebrev jfr äldre rättsfall **H 1928:** 257.

141 § Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de så snart ske kan avgiva slutredovisning för sin förvaltning genom avlämnande av förvaltningsberättelse rörande likvidationens gång från likvidationens början till dess avslutande. Berättelsen skall ock innehålla redogörelse för utskiftning.

Vid berättelsen skola fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skola i huvudskrift eller avskrift avlämnas till likvidationsrevisorerna, vilka hava att inom en månad därefter avgiva en av dem underskriven revisionsberättelse över förvaltningen under likvidationen och återställa handlingarna. Om revisionsberättelsens innehåll och om redovisningshandlingarnas förseende med påskrift skall i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat i 101 och 102 §§.

Efter det revisionsberättelsen avlämnats till likvidatorerna, skola dessa ofördröjligen kalla aktieägarna till bolagsstämma för granskning av slutredovisningen. Angående redovisningshandlingarnas och revisionsberättelsens framläggande å stämman och tillhandahållande åt aktieägarna under viss tid före stämman skall gälla vad som stadgas i 106 § 1 mom.; dock äger aktieägare allenast på egen bekostnad bekomma avskrift av nämnda handlingar.

Angående insändande i avskrift av redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen till tillsynsmyndigheten gäller vad som stadgas i 152 §. **Lag 1967:541.**

142 § Då likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag och å bolagsstämman framlagt slutredovisning för sin förvaltning, anses bankaktiebolaget upplöst; och skall anmälan därom ofördröjligen göras för registrering.

Vid anmälningen, som skall vara undertecknad av samtliga likvidatorer, skola fogas avskrift av protokoll som förts i ärendet ävensom bevis om dagen för utfärdande av kallelsen å okända borgenärer.

143 § Yppas, efter det bankaktiebolaget skall anses upplöst enligt 142 §, tillgång för bolaget eller väckes talan mot bolaget eller uppkommer eljest behov av likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas. Anmälan härom skall av likvidatorerna ofördröjligen göras för registrering.

Beträffande kallelse till den bolagsstämma, som efter likvidationens återupptagande först skall hållas, gäller att senast två veckor före stämman dels kungörelse om stämmans hållande skall införas i Post- och Inrikes Tidningar och den eller de ortstidningar, som likvidatorerna bestämma, dels ock kallelse med posten skall avsändas till varje i aktieboken införd aktieägare, om vars postadress uppgift kan utan väsentlig omgång eller tidsutdräkt inhämtas. Är i bolagsordningen något ytterligare föreskrivet om kallelse till ordinarie stämma, skall det iakttagas. **Lag 1977:693.**

Se anm. vid 35 §.

144 § Rörande beslut om avträdande av bankaktiebolags egendom till konkurs skall meddelande samtidigt med kungörelsen om beslutet genom konkursdomarens försorg avsändas för registrering.

Under konkurs företrädes bolaget såsom konkursgäldenär av styrelsen eller, där vid konkursens början likvidatorer voro utsedda, av dessa; dock må i behörig ordning kunna utses nya styrelseledamöter eller nya likvidatorer.

Det åligger konkursförvaltaren, då konkurs avslutats, att för registrering ofördröjligen avsända meddelande därom med angivande huruvida överskott finnes eller icke.

Jfr **Lag (1956:217) om vissa kreditinrättningars konkurs**, anm. vid **KP** 9 § – Jfr efter **KP** inf. **Ackordslag (1970:847)** 48 §.

145 § Där efter avslutande av bankaktiebolags konkurs överskott ej finnes, anses bolaget upplöst, då konkursen avslutades.

Finnes överskott, skall likvidation verkställas och gälla i avseende därå bestämmelserna i 123–128 samt 130–142 §§. Har ej inom en månad efter konkursens avslutande för registrering anmälts, att bolaget trätt i likvidation, skall rätten, på ansökan av styrelseledamot, aktieägare eller borgenär eller på anmälan av registreringsmyndigheten, förklara, att bolaget skall träda i likvidation. I fråga om ärendets handläggning och om beslutet skall i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat i 119 §.

Hade bolaget, i fall som avses i andra stycket, trätt i likvidation, innan dess egendom avträddes till konkurs, skall gälla vad som är stadgat i 143 §.

146 § Bolagsstämma äger besluta att talan skall anställas mot likvidator eller mot likvidationsrevisor. Enskild aktieägare äger ock för bolagets räkning men i eget namn föra sådan talan. Beträffande dylik talan skall vad som är stadgat i [171 § lagen om aktiebolag] äga tillämpning.

I **ABL** motsvaras enl. bilaga 3 till prop. 1975:103 **171 §** av 13 kap. 7 § 3 st. samt 15 kap. 5 och 6 §§.

Om tillsyn å bankaktiebolag

147 § Tillsynsmyndigheten skall övervaka, att bankaktiebolagen i sin verksamhet ställa sig till efterrättelse denna lag och andra författningar, såvitt de hava särskilt avseende å banker, ävensom de för bolagen gällande bolagsordningarna samt de föreskrifter, som med stöd av stadgande i lag eller bolagsordning meddelats av bolagsstämma eller styrelse.

Det åligger tillsynsmyndigheten att jämväl i övrigt med uppmärksamhet följa bankbolagens verksamhet i den mån så erfordras för kännedom om de förhållanden som kunna inverka på bolags säkerhet eller eljest äro av betydelse för en sund utveckling av bankverksamheten.

Tillsynsmyndigheten är icke på grund av vad här föreskrivits pliktig att övervaka iakttagandet av sådana bestämmelser, som avse enskild aktieägares rättigheter eller skyldigheter i förhållande till bankbolaget eller till annan aktieägare eller som angå bolagets inre angelägenheter.

148 § Tillsynen utövas med ledning av handlingar, vilka jämlikt denna lag insändas till tillsynsmyndigheten, ävensom upplysningar, som inhämtas vid bankundersökning eller annorledes. Bankundersökning skall anställas så ofta sådan av myndigheten anses erforderlig eller av regeringen anbefalles. **Lag 1975:227.**

149 § Tillsynsmyndigheten skall förordna en eller, då särskilda omständigheter därtill föranleda, flera revisorer att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och bankaktiebolagets räkenskaper. Myndigheten äger när som helst återkalla förordnande som här avses och i stället utse ny revisor.

För revisor som förordnats av tillsynsmyndigheten skall myndigheten utfärda instruktion.

150 § Tillsynsmyndigheten äger sammankalla bankstyrelse, när sådant prövas nödigt. Har styrelsen icke efterkommit av myndigheten framställd begäran om utfärdande av kallelse till extra bolagsstämma, må kallelse utfärdas av myndigheten.

Den som enligt av regeringen meddelade bestämmelser har befogenhet att företräda myndigheten äger närvara vid bolagsstämma eller av myndigheten utlyst styrelsesammanträde och deltaga i överläggningarna. **Lag 1975:227.**

151 § Där tillsynsmyndigheten så finner erforderligt, må myndigheten meddela närmare föreskrifter om sättet för förande av bankaktiebolags räkenskaper, om förvaring och inventering av värdehandlingar samt om brottsförebyggande åtgärder. **Lag 1973:555.**

152 § Bankaktiebolags styrelse åligger:

att när som helst för den befattningshavare hos tillsynsmyndigheten, som enligt av regeringen meddelade bestämmelser har att i sådant avseende företräda myndigheten, samt för den särskilda undersökning, regeringen kan finna för gott anställa, hålla bolagets kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning;

att genast efter varje månads slut enligt formulär, som av myndigheten meddelas, upprätta och till denna insända en översikt, utvisande bolagets tillgångar och skulder, ävensom uppgift om de räntesatser bolaget under månaden tillämpat vid in- och utlåning;

att, så snart det kan ske, till myndigheten insända i avskrift styrelsens förvaltningsberättelse jämte vinst- och förlusträkning samt balansräkning, revisionsberättelsen med tillhörande handlingar

ävensom protokoll över förhandlingarna vid ordinarie bolagsstämman;

att dels på tid som myndigheten bestämmer, tillställa myndigheten de uppgifter, som denna prövar erforderliga för att kunna upprätta en översikt över resultatet av bolagets verksamhet under räkenskapsåret samt bolagets ställning vid årets slut, dels härutöver, efter regeringens bestämmande, avgiva ytterligare statistiska uppgifter rörande bolagets verksamhet och ställning;

att jämväl i övrigt meddela myndigheten eller sådan befattningshavare därstädes, som ovan sagts, alla de upplysningar rörande bolaget, som av dem äskas; samt

att, där myndigheten finner anledning till antagande, att bolaget gjort sådana förluster, att tio procent av aktiekapitalet förlorats, på myndighetens anmodan ofördröjligen låta upprätta balansräkning enligt 120 § och kalla revisorerna att granska densamma. **Lag 1975: 227.**

153 § Har styrelse eller bolagsstämma fattat beslut, vilket står i strid med lag eller bolagsordningen, må tillsynsmyndigheten förbjuda verkställighet av beslutet. Myndigheten må ock förelägga styrelsen att, om beslut som nyss sagts gått i verkställighet, göra rättelse där så kan ske samt att fullgöra vad styrelsen åligger enligt lag eller bolagsordningen. Sådant föreläggande må dock, utom vad angår innehållet av vinst- och förlusträkning eller balansräkning, icke av myndigheten meddelas i fråga om i lag givna föreskrifter, vilkas överträdande är belagt med straff.

Sker svårare avvikelse från denna lag eller bolagsordningen, har myndigheten att göra anmälan därom till regeringen, som äger förklara oktrojen förverkad. **Lag 1975: 227.**

154 § Ändå att avvikelse från lag eller bolagsordningen icke skett, äger tillsynsmyndigheten meddela de erinringar i fråga om bankaktiebolags verksamhet, som myndigheten kan finna påkallade.

Kan verksamheten till följd av allvarliga missförhållanden beträffande bolagets ledning befaras komma att bliva till skada för det allmänna, må myndigheten förelägga bolagets styrelse att vidtaga för ändamålet erforderliga åtgärder. Underlåter styrelsen att ställa sig sådant föreläggande till efterrättelse, skall gälla vad i 153 § andra stycket sägs.

155 § Har, sedan oktroj beviljats för bankaktiebolag, icke inom föreskriven tid hållits konstituerande stämma, ankommer det på regeringen att efter anmälan av tillsynsmyndigheten förklara oktrojen förverkad. Detsamma gäller, där ansökan om bolags registrering icke göres inom ett år efter det oktroj beviljats eller genom lagakraftägande beslut ansökan om bolags registrering blivit avskriven eller avslagen. **Lag 1975: 227.**

156 § Om registrering av beslut, varigenom oktroj förklarats förverkad, förordnar regeringen. **Lag 1975: 227.**

Jfr **KK (1955: 187) om bankregistrets förande m. m.** 5 §, anm. vid 194 §.

157 § Tillsynsmyndigheten äger förelägga vite vid meddelande av föreskrift eller förbud enligt denna lag.

158 § 1 mom. Träder bankaktiebolag i likvidation, äger tillsynsmyndigheten förordna ombud, som har att närvara vid likvidatorernas sammanträden, med rätt att yttra sig till protokollet, samt att i övrigt övervaka likvidationen.

Likvidatorerna skola bereda ombudet tillfälle att när som helst inventera bankbolagets kassa och övriga tillgångar samt granska bolagets böcker, räkenskaper och andra handlingar; och må av ombudet begärd upplysning angående förvaltningen ej av likvidatorerna förvägras.

Tillsynsmyndigheten äger under bankbolags likvidation i avseende å likvidatorer och bolagsstämma enahanda befogenhet, som, innan bolaget trätt i likvidation, enligt denna lag tillkommer myndigheten beträffande styrelse och bolagsstämma.

Tillsynsmyndigheten må, där så prövas erforderligt, förordna likvidationsrevisor. Beträffande denne skall vad om revisor i 149 § sägs äga motsvarande tillämpning.

2 mom. Har bankaktiebolags egendom avträtts till konkurs, förordnar tillsynsmyndigheten ett allmänt ombud att såsom konkursförvaltare deltaga i konkursboets förvaltning med den eller de förvaltare, som utses på sätt i konkurslagen stadgas.

Utan hinder av beslut, som kan vara fattat om delning av förvaltningen av boet, äger allmänna ombudet deltaga i förvaltningen i alla dess delar. Ombudet äger beträffande medförvaltare göra sådan anmälan som sägs i 80 § konkurslagen.

Om arvode till ombud gäller vad i konkurslagen är i allmänhet stadgat beträffande arvode till konkursförvaltare.

Ang. 3 st. se **KonkL** 82–86 a §§.

159 § Till bestridande av kostnaden för tillsynsmyndighetens organisation och verksamhet skall bankaktiebolag årligen erlägga bidrag efter visst, för bolagen lika förhållande till sammanlagda beloppet av bolagets eget kapital och skulder vid utgången av nästföregående kalenderår, dock icke över tre tusendels procent. Närmare föreskrifter om fastställande av bidrag och bidrags erläggande meddelas av regeringen.

Det åligger bankbolag jämväl att utgiva ersättning, dels till offentlig styrelseledamot och person som avses i 74 a § första stycket andra meningen med belopp som regeringen bestämmer, dels till

revisor, ombud eller likvidationsrevisor, som förordnas enligt 149 § eller 158 § 1 mom., med belopp som tillsynsmyndigheten bestämmer. **Lag 1976: 107.**

Jfr 174 § 2 st.

F (1975: 3) om vissa kreditinstituts bidrag till bestridande av kostnaden för bankinspektionens verksamhet, m. m., efter ändr. – bl. a. av rubriken – omtryckt i **F 1977: 1114,** därefter ändr. g. **F:ar 1979: 295, 1983: 43.**

160 § Ledamot av eller befattningshavare hos tillsynsmyndigheten må ej vara ledamot i styrelsen för eller anställd hos bankaktiebolag. Ej heller må ledamot av eller befattningshavare hos myndigheten vara aktieägare i sådant bolag.

I fråga om beviljande av kredit till ledamot av eller befattningshavare hos tillsynsmyndigheten äger regeringen utfärda särskilda bestämmelser. **Lag 1975: 227.**

Jfr **Lag (1955: 184) ang. införande** etc. 5 och 6 §§, inf. efter denna lag.

161 § Genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar skall tillkännagivas, när bankaktiebolag börjar sin rörelse, så ock när bankbolag träder i likvidation; och skall underrättelse om dagen, då sådant sker, insändas till tillsynsmyndigheten. **Lag 1977: 693.**

Se anm. vid 35 §.

162 § Tillsynsmyndighet, som avses i denna lag, är bankinspektionen. **Lag 1963: 601.**

Jfr anm. vid 194 §.

Om registrering

163 § Upphävd g. **Lag 1972: 656.**

164 § 1 mom. Hava vid ansökan om registrering av bankaktiebolag eller i fråga om upprättande av handling, som skall fogas vid sådan ansökan, icke iakttagits de föreskrifter, som finnas för varje särskilt fall stadgade, eller prövas beslut om bildande av bankbolag icke hava tillkommit i föreskriven ordning eller hinder mot registrering av bolaget eljest möta på grund av föreskrifterna i denna lag eller annan lag eller författning, skall sökanden föreläggas att inom viss tid avgiva yttrande eller vidtaga rättelse.

Underlåter sökanden att efterkomma föreläggandet, skall ansökningen avskrivas. Underrättelse om denna påföljd skall intagas i föreläggandet.

Föreligger även efter det yttrande avgivits hinder för bifall till ansökningen och har sökanden haft tillfälle att yttra sig över hindret, skall registrering vägras, om anledning ej föreligger att giva sökanden nytt föreläggande. **Lag 1974: 166.**

2 mom. Hava vid anmälan för registrering eller i fråga om upprättande av handling, som skall fogas vid sådan anmälan, icke iakttagits de föreskrifter, som finnas för varje särskilt fall stadgade, eller prövas beslut, som anmäles för registrering och för vars giltighet regeringens stadfästelse ej erfordras, icke hava tillkommit i föreskriven ordning eller ej stå i överensstämmelse med föreskrifterna i denna lag eller eljest strida mot lag eller författning eller mot bolagsordningen eller vara till sin avfattning i något viktigare hänseende otydligt eller vilseledande, skall vad i 1 mom. är föreskrivet om registreringsmyndighetens behandling av ansökan äga motsvarande tillämpning.

Är annan grund till sådan klandertalan mot bolagsstämmobeslut, som avses i 115 § 1 mom. andra stycket, än att vid beslutet i denna lag eller bolagsordningen upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, är det ej hinder mot registrering, sedan tid för väckande av klandertalan utgått utan att talan väckts. **Lag 1975: 227.**

3 mom. Vägras registrering, skall registreringsmyndigheten ofördröjligen med posten översända underrättelse om beslutet med skälen därför till bolaget eller, där anmälan skett med tillämpning av 88 § andra stycket, till den som gjort anmälningen, om han uppgivit postadress.

165 § Beviljas bankaktiebolag registrering, skall registreringsmyndigheten låta i registret införa:

1. dagen för oktrojbeslutet och för beslutet om bolagets bildande;
2. bolagets firma;
3. de rörelsegrenar bolaget må utöva;
4. det belopp vartill, jämlikt den av styrelseledamöterna lämnade uppgiften, aktiekapitalet uppgår, så ock, där aktiekapitalet skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet;
5. akties nominella belopp;
6. det belopp som enligt förenämnda uppgift blivit inbetalt å aktiekapitalet, samt, där aktiekapitalet ej till fullo inbetalts, inom vilken tid återstående inbetalning skall fullgöras;
7. där aktiekapitalet icke blivit till fullo inbetalt, sammanlagda nominella beloppet av de aktier som enligt samma uppgift till fullo betalts;
8. den ort inom riket där styrelsen har sitt säte;
9. bolagets postadress;
10. tiden för ordinarie bolagsstämmas hållande;
11. det sätt, varpå kallelse till bolagsstämma skall ske och andra meddelanden skola bringas till

aktieägarnas kännedom, ävensom den tid före stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna;

12. varje styrelseledamots och styrelsesuppleants så ock, där eljest någon är bemyndigad att teckna bolagets firma, dennes fullständiga namn och hemvist; samt

13. av vilka och huru bolagets firma skall tecknas, där den ej tecknas av styrelsen.

Upptager ansökningen anmälan om antagande av bifirma, skall även denna införas i registret och den del av verksamheten angivas för vilken bifirman skall användas. Den ena av de enligt 22 a § ingivna avskrifterna av protokoll skall förses med bevis om registreringen och återställas till bolaget.

Innehåller bolagsordningen bestämmelse eller förbehåll, varom förmäles i 8 § 1 mom., skall anmärkning om bestämmelsen eller förbehållet införas i registret. Beträffande bestämmelse som avses i 8 § 1 mom. tredje stycket skall tillika angivas det belopp, till vilket aktier av olika slag utgivits och må kunna utgivas. **Lag 1974: 166.**

166 § Göres efter det bankaktiebolag registrerats, anmälan för registrering enligt denna lag, skall, där registrering beviljas, vad sålunda anmälts anmärkas i registret. **Lag 1974: 166.**

167 § 1 mom. Beslut om ökning av aktiekapitalet må, evad ökningen skall ske medelst teckning av nya aktier eller utgivande av nya aktier enligt 44 §, ej registreras, med mindre registrering skett därom, att det belopp, vartill aktiekapitalet uppgår efter vad i 19 § sägs, blivit till fullo inbetalt.

Har beslut om aktiekapitalets ökning förut fattats och anteckningen om beslutets registrering ej avförts ur registret efter vad nedan i 2 mom. sägs, må beslut om ytterligare ökning ej registreras, innan på grund av förra beslutet tecknat belopp, därför tilldelning av nya aktier skett, med avdrag för aktier som förklarats förverkade, blivit till fullo inbetalt och detta förhållande registrerats.

Vad i första och andra styckena stadgats i avseende å beslut om ökning skall, i fall som avses i 43 §, tillämpas å registreringen av bolagsstämmans godkännande av ökningsbeslutet.

2 mom. Har i fall, då beslut om ökning av aktiekapitalet innehåller bestämmelse om minimiteckning, registrering efter vad i 42 § 1 mom. sägs ej kunnat ske, skall registreringsmyndigheten förklara ökningsbeslutet förfallet samt därom ofördröjligen med posten översända underrättelse till bolaget. Sedan beslutet om förklaringen vunnit laga kraft, skall i registret antecknas att på grund av förklaringen den tidigare anteckningen om ökningsbeslutets registrering avföres ur registret.

Jfr anm. vid 156 § – Ang. fullföljd av talan se 175 §.

3 mom. Har styrelsen enligt 43 § fattat beslut om aktiekapitalets ökning, må registrering på grund av anmälan enligt 42 § ej ske förrän bolagsstämmans godkännande av ökningsbeslutet registrerats.

168 § Har i fall, då enligt 47 § rättens tillstånd erfordras för verkställighet av beslut om nedsättning av aktiekapitalet, ansökan om sådant tillstånd ej gjorts inom föreskriven tid eller har ansökan genom lagakraftägande beslut avslagits eller har beslut om tillstånd icke anmälts för registrering inom den därför stadgade tiden, skall registreringsmyndigheten förklara nedsättningsbeslutet förfallet samt därom ofördröjligen med posten översända underrättelse till bankaktiebolaget. Sedan beslutet om förklaringen vunnit laga kraft, skall i registret antecknas, att på grund av förklaringen den tidigare anteckningen om nedsättningsbeslutets registrering avföres ur registret.

Jfr anm. vid 156 § – Ang. fullföljd av talan se 175 §.

169 § 1 mom. Har beslut fattats om sådan ändring av vad i bolagsordningen stadgas om aktiekapitalet eller minimikapitalet att detta överstiger det belopp, vartill aktiekapitalet vid beslutets fattande uppgår, må registrering allenast samtidigt ske av beslutet om bolagsordningsändringen och av beslut om erforderlig ökning av aktiekapitalet.

Skall ökningen av aktiekapitalet äga rum medelst ny aktieteckning, skall vid registrering av beslutet om bolagsordningsändringen antecknas, att den ej är verkställd.

Har ökningsbeslutet enligt 167 § 2 mom. av registreringsmyndigheten genom lagakraftägande beslut förklarats förfallet, skall ock beslutet om bolagsordningsändringen anses förfallet och anteckning i registret ske, att på denna grund den tidigare anteckningen om detta besluts registrering avföres ur registret. Anmäles för registrering att full betalning erlagts för så många nya aktier, att aktiekapitalet uppgår till minimikapitalet enligt den beslutade bolagsordningsändringen, skall vid registrering i anledning av anmälningen tillika antecknas, att bolagsordningsändringen är verkställd, och åligger det myndigheten att tillställa bolaget bevis därom. Göres ej sådan anmälan inom tre år efter utgången av den i 41 § stadgade tiden, skall myndigheten, efter det bolagets styrelse erhållit tillfälle att yttra sig, hos regeringen anmäla förhållandet, och ankommer det på regeringen att besluta erforderlig jämkning i bolagsordningen. I registret skall införas anteckning om jämkningen, och skall bevis om bestämmelsens nya lydelse av myndigheten tillställas bolaget. **Lag 1975: 227.**

Jfr anm. vid 156 §.

2 mom. Har beslut fattats om sådan ändring av vad i bolagsordningen stadgas om aktiekapitalet eller maximikapitalet att detta understiger det belopp, vartill aktiekapitalet vid beslutets fattande uppgår, må registrering allenast samtidigt ske av beslutet om bolagsordningsändringen och av beslut om erforderlig nedsättning av aktiekapitalet.

Innefattar nedsättningsbeslutet icke föreskrift om att det nedsättningen motsvarande beloppet skall avsättas till reservfonden, skall vid registrering av beslutet om bolagsordningsändringen antecknas, att den ej är verkställd.

Har nedsättningsbeslutet enligt 168 § av registreringsmyndigheten genom lagakraftägande beslut förklarats förfallet, skall ock beslutet om bolagsordningsändringen anses förfallet och anteckning i registret ske, att på denna grund den tidigare anteckningen om detta besluts registrering avföres ur registret. Vid registreringen av rättens tillstånd till nedsättningens verkställande enligt 47 § skall tillika antecknas att bolagsordningsändringen är verkställd, och åligger det myndigheten att tillställa bolaget bevis därom.

Jfr anm. vid 156 §.

3 mom. Då för genomförande av beslut om nedsättning av aktiekapitalet erfordras ändring av aktiernas nominella belopp, må registrering allenast samtidigt ske av nedsättningsbeslutet och beslut om erforderlig ändring av bolagsordningens bestämmelse om akties nominella belopp. I fråga om registreringen av beslutet om sådan bolagsordningsändring skall vad som är stadgat i 2 mom. andra och tredje styckena om registrering av bolagsordningsändring rörande aktiekapitalet äga motsvarande tillämpning.

Jfr anm. vid 156 §.

170 § Om förbud mot användning av firma och om hävande av firmaregistrering finns bestämmelser i firmalagen (1974: 156).

Menar någon i annat fall än som avses i första stycket, att en i bankregistret verkställd inskrivning länder honom till förfång, må talan om registreringens hävande samt om skadestånd föras vid domstol. **Lag 1974: 166.**

Ang. 1 st. se **Firmalag (1974: 156)** 15 och 16 §§. Bih.

171 § Om avförande av firma ur registret, sedan dom om hävande av firmaregistrering vunnit laga kraft, finns bestämmelser i firmalagen (1974: 156).

Har genom lagakraftägande dom förklarats, att en i registret gjord inskrivning ej bort ske eller att beslut, som registrerats, är ogiltigt, eller att eljest visst förhållande, varom inskrivning skett, ej föreligger, skall i registret antecknas, att på nämnda grund den tidigare anteckningen avföres ur registret. Sådan dom skall genom domstolens försorg i avskrift sändas till registreringsmyndigheten.

Har, sedan i registret gjorts anteckning rörande beslut om avträdande av bankaktiebolags egendom till konkurs, överrätt förklarat, att beslutet ej bort meddelas, skall på anmälan av konkursdomaren i registret göras anteckning enligt vad som stadgas i andra stycket. **Lag 1974: 166.**

Ang. 1 st. se **Firmalag (1974: 156)** 17 §. Bih. – Jfr **KK (1955: 187) om bankregistrets förande m. m.** 5 §, anm. vid 194 §.

172 § Vad i bankregistret införes, med undantag av meddelande om konkurs varom förmäles i 144 §, skall genom registreringsmyndighetens försorg ofördröjligen kungöras i Post- och Inrikes Tidningar.

Där i annat fall än som avses i 171 § tredje stycket i registret antecknas, att tidigare anteckning avföres därur, skall kungörelse därom äga rum efter vad ovan sägs. **Lag 1977: 693.**

Se anm. vid 35 § – Jfr **KK (1955: 187) om bankregistrets förande m. m.** 4 §, anm. vid 194 § – **F 1976: 933,** anm. vid **ABL 18: 2.**

173 § Det som i enlighet med denna lag blivit infört eller antecknat i bankregistret och kungjort i Post- och Inrikes Tidningar, skall anses hava kommit till tredje mans kännedom, där ej av omständigheterna framgår, att han varken ägde eller bort äga vetskap därom.

Innan sådant kungörande skett, kan det förhållande, som blivit eller bort bliva infört eller antecknat i registret, icke med laga verkan åberopas mot annan än den, som visas hava ägt vetskap därom. **Lag 1977: 693.**

174 § Registreringsmyndighet, som avses i denna lag, är bankinspektionen.

Vid bestämmandet av bidrag enligt 159 § första stycket skall hänsyn jämväl tagas till kostnaden för registreringsmyndighetens organisation och verksamhet. **Lag 1963: 601.**

Jfr anm. vid 194 §.

Om klagan över tillsynsmyndighetens och registreringsmyndighetens beslut

175 § Talan mot tillsynsmyndighetens beslut enligt denna lag föres hos regeringen genom besvär, men beslutet går ändock i verkställighet, där icke regeringen annorlunda förordnar.

Den som icke åtnöjes med registreringsmyndighetens beslut, varigenom ansökan om eller anmälan för registrering avskrivits eller registrering vägrats, må sist inom två månader från beslutets dag däröver anföra besvär hos kammarrätten. I samma ordning må besvär anföras över beslut om sådan förklaring, som avses i 167 § 2 mom. och 168 §. **Lag 1975: 227.**

Om skadestånd

176 § Har stiftare uppsåtligen eller av vårdslöshet vid bankaktiebolags bildande så förfarit att skada därigenom tillskyndats bolaget, är han pliktig att ersätta bolaget skadan.

177 § Har styrelseledamot eller den som erhållit uppdrag varom förmäles i 74 § andra stycket, revisor, likvidator, likvidationsrevisor eller ombud som avses i 158 § 1 mom. vid fullgörandet av sitt uppdrag uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat bankaktiebolag skada, är han pliktig att till bolaget utgiva ersättning för skadan.

Där medhjälpare, som av revisor eller likvidationsrevisor anlitats för granskningsuppdraget, vid uppdragets utförande uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat bolaget skada, skall revisorn svara för skadan.

Har aktieägare genom överträdelse av denna lag eller bolagsordningen uppsåtligen eller av grov vårdslöshet tillskyndat bolaget skada, är ock han pliktig att till bolaget utgiva ersättning för skadan.

178 § Har styrelseledamot eller annan som avses i 177 § första stycket genom överträdelse av denna lag eller bolagsordningen uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat tredje man skada, är han pliktig att till denne utgiva ersättning för skadan. Detsamma gäller, där aktieägare genom sådan överträdelse uppsåtligen eller av grov vårdslöshet tillskyndat tredje man skada.

179 § Har i bankaktiebolag styrelsen, styrelseledamot eller likvidator tillskyndat bolaget eller aktieägare skada genom åtgärd, som innebär att fördel uppenbarligen beredes vissa aktieägare till nackdel för bolaget eller övriga aktieägare, skall skyldighet att utgiva ersättning för skadan åvila jämväl aktieägare, som uppsåtligen genom begagnande av sitt inflytande över styrelseledamot eller likvidator medverkat till åtgärden. Innefattar åtgärd, vartill aktieägare sålunda medverkat, överträdelse av denna lag eller bolagsordningen till skada för borgenär hos bolaget eller annan tredje man, är aktieägaren ock skyldig att utgiva ersättning till denne.

180 § Åvilar ersättningsskyldighet stiftare jämlikt 176 § eller styrelseledamot eller annan enligt 177 § första eller andra stycket eller 178 § första punkten och föreligger allenast ringa vårdslöshet, må ersättningen nedsättas, där det med hänsyn jämväl till skadans storlek och omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Har aktieägare ådragit sig ersättningsskyldighet jämlikt 177 § tredje stycket, 178 § andra punkten eller 179 §, må ock ersättningen nedsättas, där det med hänsyn till hans skuld och omständigheterna i övrigt prövas skäligt. **Lag 1972: 215.**

181 § Äro flera ersättningsskyldiga för skada efter vad som är stadgat i 176–180 §§, skola de svara för ersättningen en för alla och alla för en, den vars ersättningsskyldighet nedsatts enligt 180 § dock allenast med det nedsatta beloppet. Sinsemellan skola de taga del i ersättningens gäldande efter ty med hänsyn till den större eller mindre skuld, som finnes ligga envar av dem till last, samt till omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Straffbestämmelser

182 § Driver någon här i riket bankrörelse utan att vara berättigad därtill, straffes med dagsböter eller fängelse.

Den som för utländskt bankföretags räkning förestår verksamhet som drives från kontor eller annat fast driftställe här i riket utan tillstånd enligt 1 § fjärde stycket straffes med dagsböter eller fängelse.

Den som bryter mot bestämmelsen i 2 § straffes med dagsböter. **Lag 1973: 830.**

183 § Med dagsböter eller fängelse straffes:

1. stiftare, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i teckningslista eller i handling, som framlägges på konstituerande stämman, eller i ansökan om stadfästelse å bolagsordningen;
2. styrelseledamot eller annan, som i anmälan för eller ansökan om registrering eller i försäkran eller annan handling som fogas därvid uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift;
3. styrelseledamot eller likvidator, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i handling, som hålles tillgänglig för aktieägare eller aktietecknare eller som framlägges på bolagsstämma, eller i påskrift å sådan handling eller i handling eller meddelande som kungöres eller sändes till aktieägare;
4. styrelseledamot, där han vid upprättande av balansräkning, vinst- och förlusträkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 89, 120 eller 129 §, uppsåtligen förfar i strid med bestämmelserna i 91 §, 92 § 3 mom., 93 § eller 94 §;
5. likvidator som vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 131, 136 eller 141 § uppsåtligen förfar i strid med bestämmelserna i nämnda lagrum;
6. revisor eller likvidationsrevisor, där han i revisionsberättelse eller annan handling, som fram-

lägges på bolagsstämma eller annorledes hålles tillgänglig för aktieägare eller aktietecknare, eller i påskrift å sådan handling uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift rörande bankaktiebolagets angelägenheter eller uppsåtligen eller av grov vårdslöshet underlåter att göra anmärkning beträffande förvaltningen, ändå att anledning därtill föreligger. **Lag 1967: 541.**

184 § Med dagsböter eller fängelse straffes ock:

1. styrelseledamot, likvidator eller befattningshavare hos bankaktiebolag, vilken uppsåtligen eller av vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i översikt, som avses i 152 §, eller vid lämnande av upplysning enligt 148, 152 eller 158 §;
2. styrelseledamot, med vars begivande utfärdas aktiebrev, som är ställt till innehavaren, eller aktiebrev, i vilket mot föreskriften i 23 § andra stycket inskränkning eller förbehåll som i nämnda lagrum sägs icke angivits;
3. styrelseledamot eller likvidator, där han uppsåtligen låter i aktieboken verkställa införing i strid med bestämmelserna i 25 § 1 mom. andra eller tredje stycket, 25 § 2 mom. första eller andra stycket, 40 § tredje punkten eller 44 § 2 mom. tredje stycket eller fjärde stycket sista punkten eller underlåter att ombesörja, att förändring i äganderätten till aktie införes i aktieboken jämlikt 25 § 1 mom. tredje eller fjärde stycket eller 25 § 2 mom. första eller andra stycket;
4. styrelseledamot eller likvidator, som uppsåtligen eller av vårdslöshet i strid med bestämmelserna i 48 § första stycket eller 51 § verkställer utbetalning till aktieägare;
5. revisor, likvidationsrevisor eller revisors eller likvidationsrevisors medhjälpare som, oaktat han insett eller bort inse, att skada därav kunnat följa, yppar något av vad vid verkställd granskning kommer till hans kännedom, utan att det med nödvändighet erfordras för fullgörande av hans uppdrag;
6. den som uppsåtligen lämnar oriktig uppgift i försäkran som avgives jämlikt 104 §, jämförd med [115 § lagen om aktiebolag].

Enl. prop. 1975: 103 saknas i **ABL** motsvarighet till 115 §.

185 § Med dagsböter straffes:

1. styrelseledamot, där han vid upprättande av balansräkning, som avses i 89 §, väsentligen eftersätter bestämmelserna i 92 § 1 mom., eller vid upprättande av balansräkning, vinst- och förlusträkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 89 eller 129 §, av vårdslöshet förfar i strid med bestämmelser som avses i 183 § 4;
2. likvidator, där han vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 131, 136 eller 141 §, av vårdslöshet förfar i strid med bestämmelserna i nämnda lagrum;
3. revisor eller likvidationsrevisor, där han annorledes än i 183 § 6 sägs vid upprättande av revisionsberättelse, som avses i 102, 129, 137 eller 141 §, väsentligen eftersätter bestämmelserna i nämnda lagrum.

186 § Med dagsböter straffes ock:

1. den som, i annat fall än i 184 § 2 och 3 avses, underlåter att iakttaga föreskrift i 23 §, 25 §, 40 § tredje punkten eller 44 § 2 mom. tredje stycket eller fjärde stycket sista punkten så ock den som bryter mot föreskrift i 44 § 2 mom. fjärde stycket första punkten eller 49 §;
2. styrelseledamot eller likvidator, där han underlåter att verkställa påskrift å aktiebrev enligt 37 §, 44 § 2 mom. fjärde stycket, 45 § sista stycket, 46 § 2 mom. andra stycket eller 140 § andra stycket. **Lag 1968: 601.**

Särskilda bestämmelser

187 § Betalning för tecknad aktie medelst anvisning eller förbindelse, som utställts av riksbanken eller annan bank och är betalbar vid uppvisandet, så ock betalning genom insättning på räkning, som på begäran av stiftarna eller styrelsen öppnats av bank för mottagande av inbetalning å aktier i bankaktiebolaget, skall vara jämställd med betalning i penningar. Om sådan räkning skall i tillämpliga delar gälla vad i [219 § lagen om aktiebolag] finnes stadgat, dock med iakttagande att där upptagna hänvisningar till bestämmelser i [19, 61 och 63 §§ nämnda lag] i stället skola avse motsvarande bestämmelser i 13, 42 och 43 §§ denna lag.

I **ABL** motsvaras enl. bilaga 3 till prop. 1975: 103 **219 §** av 2 kap. 12 §, **19 §** av 2 kap. 7 §, 8 § 1 och 3 st. och 9 § 4 st., **61 §** av 4 kap. 10 § och **63 §** av 4 kap. 14 §.

188 § 1 mom. Har någon genom testamente erhållit nyttjanderätten till aktier i bankaktiebolag eller ock avkomsten av sådana aktier med bestämmelse, till betryggande av hans avkomsträtt, att aktierna skola sättas under särskild vård, skall, där enligt testamentet rätten att i bolaget företräda aktierna skall tillkomma nyttjande- eller avkomsträttshavaren, beträffande denne, såvitt angår rätten att i bolaget företräda aktierna, gälla vad i denna lag om aktieägare är stadgat.

Såväl ägaren som nyttjande- eller avkomsträttshavaren skall på anmälan bliva införd i aktieboken. Vid införingen skall anteckning göras om äganderättsförvärvet och om den med nyttjande- eller avkomsträtten förenade rätten att i bolaget företräda aktierna. I fråga om införing av nyttjande- eller avkomsträttshavaren skall i övrigt vad som är stadgat om införing av aktieägare äga

motsvarande tillämpning, dock skall påskrift om införing ej ske å aktiebrevet. Styrkes att nyttjande- eller avkomsträtten upphört, skall anteckning därom göras i aktieboken.

Skall försäkran jämlikt 104 §, jämförd med [115 § lagen om aktiebolag], avgivas av nyttjande- eller avkomsträttshavare, skall försäkran lämpas därefter.

Se anm. vid 184 §.

2 mom. När god man på grund av förordnande jämlikt 18 kap. 4 § 5 föräldrabalken förvaltar aktier för blivande ägares räkning, skall blivande ägare på anmälan av gode mannen införas såsom ägare i aktieboken med anteckning om förvärvet och om förordnandet.

189 § Bildas bankaktiebolag eller ökas bankbolags aktiekapital för övertagande av annan bankrörelse, må andel i vad bolaget sålunda skall övertaga utgöra vederlag för aktie i bolaget samt teckning ske med villkor, att sådant tillskott skall få göras; och skall i övrigt i ty fall gälla denna lags bestämmelser om bankbolags bildande och aktiekapitalets ökning med följande tillägg och undantag:

1. Vid bankbolags bildande skall teckningslista och vid aktiekapitalets ökning bolagsstämmans beslut om ökningen innehålla jämväl alla de om bankrörelsens övertagande träffade bestämmelserna. Vad som stadgas i 9 och 33 §§ föranleder ej därtill att värdet av det, som för aktie skall tillskjutas i annat än penningar, skall i teckningslista eller i bolagsstämmas beslut om ökning av aktiekapitalet uppskattas till visst penningbelopp.
2. Där vid bankbolags bildande ej samtliga tecknare enligt bestämmelse i teckningslistan äro berättigade att för aktie tillskjuta annat än penningar, äger å konstituerande stämman tecknare, vilken berättigats att göra tillskott i annat än penningar, ej deltaga i omröstning enligt 15 §; ej heller må sådan tecknare eller av honom tecknade eller eljest förvärvade aktier vid omröstningen tagas i beräkning.
3. Vad som stadgas i 36 § äger ej tillämpning.
4. Tillgång, som bankbolag på sätt ovan sägs övertagit, skall vid dess införande i bolagets böcker upptagas till skäligt värde.
5. Har bankbolag övertagit annat bankbolags rörelse och finnes bland sistnämnda bolags tillgångar egendom, varmed bankbolag ej må driva handel för egen räkning, må den egendom, även om sådant fall ej är för handen, som i 55 eller 56 § omförmäles, förvärvas av det övertagande bolaget. Egendom, som bankbolaget på detta sätt förvärvat, skall, i den mån egendomen ej jämlikt vad i nyssnämnda lagrum stadgas må av bolaget behållas, åter avyttras så snart lämpligen kan ske och senast då avyttring kan äga rum utan förlust för bolaget. **Lag 1968: 601.**

190 § Ej må bankaktiebolag övertaga annat bankbolags eller sparbanks rörelse, med mindre regeringen, där övertagandet icke finnes vara till skada för det allmänna, lämnar tillstånd därtill. **Lag 1975: 227.**

191 § Hör till bankaktiebolag pensionsstiftelse eller personalstiftelse och härrör stiftelsens förmögenhet huvudsakligen från överföring av medel från bolaget, har tillsynsmyndigheten att tillse att stiftelsens tillgångar äro placerade på sätt som med beaktande av stiftelsens ändamål och med hänsyn jämväl till vad i denna lag är föreskrivet beträffande placering av bankbolags medel bereder skälig säkerhet. Har så ej skett, må tillsynsmyndigheten förelägga stiftelsen att vidtaga rättelse.

Det åligger dem som företräda stiftelsen att, närhelst tillsynsmyndigheten begär det, hålla stiftelsens kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning ävensom lämna myndigheten alla de upplysningar rörande stiftelsen, som av myndigheten äskas. **Lag 1967: 541.**

Jfr anm. vid 92 § 3 mom.

192 § Enskildas förhållanden till bankaktiebolag får inte obehörigen röjas.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980: 100).

I fall som avses i första stycket skall inte följa ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken. **Lag 1980: 175,** som trätt i kraft 1 jan. 1981.

193 § Avskrift varom i denna lag förmäles skall, där ej särskild föreskrift givits, vara till riktigheten bestyrkt av två personer, som vid sina namn böra angiva yrke och postadress.

194 § Närmare bestämmelser rörande det i denna lag avsedda bankregistret samt om tillsynsmyndighetens och registreringsmyndighetens organisation och verksamhet, så ock de föreskrifter, som i övrigt utöver vad denna lag innehåller finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av regeringen. **Lag 1975: 227.**

KK (1955: 187) om bankregistrets förande m. m., ändr. g. **KK:r 1972: 660, 1973:387, F 1977: 877.** (Kungörelsen inf. senast i 1974 års lagedition.) – **F (1979: 740) med instruktion för bankinspektionen**, ändr. g. **F:ar 1980: 529, 1981: 180.**

Bilaga 2

Sammanställning med hänvisningar mellan lagrummen i lagen (1955:183) om bankrörelse och utredningens förslag till bankaktiebolagslag

BL	BAL
1 § 1 st	1 kap 1 § 1 st
2–3 st	1 § bankrörelselagen
4 st	2 § –"–
	3 § –"–
2 §	1 kap 2 §
3 § 1 st	18 kap 1 §
2 st	2 kap 3 § 1 st
4 § 1 mom. 1 st	2 kap 1 § 1 st
1 mom. 2 st	2 kap 1 § 2 st
1 mom. 3 st	2 kap 3 § 2 st
1 mom. 4 st	2 kap 3 § 3 st
1 mom. 5 st	2 kap 4 §
2 mom.	Förordningen
3 mom.	Utgår
4 mom.	2 kap 5 § 1–8 p
5 § 1 st	16 kap 1 §
2 st	2 kap 5 § 6 p
3–4 st	16 kap 1 §
6 § 1–2 st 1 m	16 kap 1 § 3 m
2 st 2 m	16 kap 2 §
3 st	3 kap 15 § 3 st
3 st 1 m	1 kap 1 § 3 st
7 § 1 st 1 m	2 kap 5 § 4 p
1 st 2 m	2 kap 2 § 2 st
2 st 1–2 m	1 kap 1 § 2 st
2 st 3 m	3 kap 15 § 3 st
3 st 1 m	3 kap 4 § 1 st
3 st 2 m	Utgår
8 § 1 mom 1–2 st	3 kap 1 §
1 mom 3 st	3 kap 2 §
2 mom	2 kap 6 § 1 st 1 p
9 § 1 st 1 p	2 kap 6 § 1 st 2 p
1 st 2 p	Utgår
1 st 3 p	2 kap 6 § 1 st 3 p
1 st 4 p	2 kap 9 § 2 st
2 st	2 kap 6 § 2 st
2 st 1 m	Jfr. 2 kap 9 §
2 st 2–3 m	2 kap 7 § 1 st
10 § 1 mom 1 st	

BL	BAL
1 mom 2 st	2 kap 9 § 1 st
2 mom 1 st 1 m	2 kap 9 § 1 st
2 mom 1 st 2–3 m	Jfr. 2 kap 9 §
2 mom 2 st	Utgår
11 §	2 kap 8 §
12 § 1 st	2 kap 7 § 2 st
2 st	2 kap 7 § 3 st
13 § 1 st	Utgår
13 § 2 st	2 kap 12 § 4 st
14 §	2 kap 7 § 2 st
15 § 1 mom	2 kap 10 § 2–4 st
2 mom 1 m	2 kap 10 § 1 st
2 mom 2–3 m	2 kap 11 § 2 st
3 mom	2 kap 11 § 4 st
16 §	2 kap 11 § 3 st
17 §	2 kap 11 § 4 st
18 §	3 kap 3 §
19 §	2 kap 12 § 2 st
20 §	2 kap 16 § 1–2 st
21 §	2 kap 12 § 4 st
22 § 1 st	2 kap 12 § 1 st
2–3 st	8 kap 17 §
4–5 st	Förordningen
22a §	–"–
23 § 1 st	3 kap 4 § 2 st
2 st	3 kap 4 § 2 st
3 st	3 kap 4 § 1 st
4 st	3 kap 6 §
24 §	3 kap 6 §
25 § 1 mom 1–3 st	3 kap 7 §
1 mom 4 st	Utgår
1 mom 5 st	3 kap 14 §
2 mom 1–2 o. 4 st	3 kap 7 §
2 mom 3 st	3 kap 15 § 1 st
26 § 1 st	2 kap 12 § 2 st
2 st	2 kap 13 § 1 st o. 4 kap 12 §
3 st	2 kap 15 § 1 st
27 §	2 kap 13 § 2 st o. 4 kap 12 §
28 §	4 kap 12 §
2–5 st	2 kap 14 §
29 §	Utgår
30 §	Utgår
31 §	Jfr. 2 kap 12 §
32 § 1 st	4 kap 1 § 1–2 st
2 st	4 kap 5 §
33 §	4 kap 6 § 1–3 st
34 § 1–3 st	4 kap 13 § 1 st
2 st	Förordningen
35 § 1 st	Jfr. 4 kap 9 § 1 st
2 st 1 m	4 kap 6 § 1–3 st o. 4 kap 9 §
2 st 2 m	Jfr 4 kap 6 §
3 st	4 kap 8 §
36 §	4 kap 3 §
37 §	4 kap 4 § 2–3 st
38 § 1–2 st	4 kap 9 §
3 st	Utgår
39 §	4 kap 9 §

BL	BAL
2 st	4 kap 7 § 1 st
40 §	4 kap 10 §
41 § 1 st	Jfr. 4 kap 12 o. 14 §§
2 st	4 kap 2–12 §§
42 § 1–2 mom	4 kap 14 §
1 mom 3 st	4 kap 11 §
3 mom	4 kap 13 §
4 mom	Utgår
43 §	4 kap 15 §
44 §	4 kap 17 §
1 mom 1 st	4 kap 1 § 1 st
1 mom 2 st 1 m	4 kap 1 § 2 st
1 mom 4 st	4 kap 3 §
2 mom 4 st 2 m	4 kap 4 § 2–3 st
45 § 1–3 st	6 kap 8 §
4 st	3 kap 4 § 3 st
46 § 1 mom 1–2 st	6 kap 2 §
1 mom 4 st 1 m	6 kap 3 §
1 mom 4 st 2 m	6 kap 1 §
1 mom 4 st 3 m	Jfr. 6 kap 3 §
1 mom 5–6 st	6 kap 4 §
2 mom 1 st	6 kap 1 §
2 mom 2 st	3 kap 4 § 3 st
47 § 1 mom 1–2 st	6 kap 6 §
1 mom 3	6 kap 7 §
1 mom 4 st	Jfr. 6 kap 7 §
2 mom	Utgår
48 § 1–2 st	6 kap 5 §
3 st	Utgår
49 §	6 kap 9 §
50 §	12 kap 4 §
51 § 1 mom	12 kap 2 §
1 mom 1 m	12 kap 1 §
2 mom	12 kap 5 §
3 mom	Jfr. 6 kap 7 §
52 § 1 st	12 kap 3 §
2 st 1 m	–
2 st 2 m	12 kap 6 §
3 st	9 kap 15 §
53 §	7 kap 1 §
54 §	7 kap 2 § o. 11 kap 6 § 2 st
55 § 1 st	7 kap 4 § 1–5 p
2–3 st	7 kap 5 §
4 st	7 kap 5 § 2 st
56 §	7 kap 6 §
57 §	7 kap 7 §
58 §	7 kap 9 §
59 §	7 kap 10 §
59a §	7 kap 11 §
60 §	7 kap 13 §
61 §	7 kap 14 §
3 st	10 kap 4 §
62 §	7 kap 15 §
63 §	7 kap 16 §
64 §	7 kap 12 §
65 §	Utgår
66 § 1–2 st	Utgår

BL	BAL
3 st	7 kap 17 §
67 §	7 kap 18 §
68 §	7 kap 19 §
69 §	Upphävd 1968:601
70 §	7 kap 20 §
71 § 1 st	8 kap 1 §
2 st	8 kap 1 § 1 st 2 m
72 § 1 st	8 kap 3 § 1 st
2–3 st	8 kap 3 § 2 st
73 § 1 st	8 kap 1 §
1 st 1 p	8 kap 2 §
2 st	8 kap 2 §
74 § 1 st 1 m	8 kap 4 § 1 st
1 st 2–3 m	8 kap 4 § 2 st
2 st	8 kap 5 § 1 st
3 st	8 kap 5 § 2 st
4 st	8 kap 5 § 3 st
5 st	8 kap 6 § 1–4 st
6 st	8 kap 6 § 5 st
74a § 1 st	8 kap 7 § 1 st
2 st	8 kap 7 § 2 st
3 st	8 kap 11 § 3 st
75 §	8 kap 8 §
76 § 1 st	8 kap 1 § o. 4 § 3 st
2 st	Utgår
77 §	8 kap 10 §
78 § 1 st	8 kap 11 § 1 st
2 st	8 kap 11 § 2 st
79 §	8 kap 12 §
80 §	8 kap 13 §
81 §	8 kap 14 §
82 § 1–2 mom	8 kap 14 §
83 § 1 m	8 kap 15 §
2 m	12 kap 6 §
84 § 1–2 st	8 kap 15 §
3 st	Utgår
85 § 1 st	8 kap 16 §
2 st	Utgår
86 §	16 kap 3 §
87 §	9 kap 17 §
88 §	8 kap 17 §
89 § 1 st 1 m	11 kap 1 § 1 st
1 st 2 m o. 2 st	11 kap 2 § 2 st
3 st	11 kap 3 § 1 st
90 §	11 kap 1 § 1 st
91 §	jfr. 11 kap 1 § 2 st
1 mom	11 kap 5 § 1 st
2 mom	11 kap 4 §
3 mom 1 st	11 kap 5 § 1 st o. 15 § 1 st BFL
3 mom 2 st	11 kap 5 § 2 st
3 mom 2 st 2 m	11 kap 5 § 3–4 st
4 mom	11 kap 1 § 2 st – 16 § 1 st BFL
5 mom	11 kap 7 § 3 st
92 §	11 kap 1 § 2 st BAL – 19 § BFL
93 §	11 kap 1 § 2 st BAL – 18 § BFL
94 § 1 st	11 kap 9 § 2 st
2 st	11 kap 9 § 3 st

BL	BAL
3 st	11 kap 9 § 2 st
4 st	11 kap 9 § 4 st
95 § 1 st	10 kap 1 § 1 st o. 7 §
2 st	10 kap 1 § 1 st
96 § 1 st 1 m	10 kap 1 § 3 st
1 st 2 m	10 kap 5 §
2 st	Utgår
97 § 1 mom 1 st 1 m	10 kap 2 § 1 st
1 mom 1 st 2 m	10 kap 2 § 2 st
1 mom 2 st	10 kap 2 § 3 st o. 3 §
1 mom 3 st	10 kap 4 §
2 mom	10 kap 6 §
3 mom	10 kap 1 § 2 st
98 §	Utgår
99 §	10 kap 7 §
100 § 1 st	10 kap 7 §
2 st	10 kap 8 §
100 § 3 st	10 kap 11 §
101 § 1 m	10 kap 10 §
2 m	10 kap 10 §
3 m	10 kap 9 §
102 §	10 kap 10 §
103 §	Upphävd Lag 1967:541
104 § 1 st	9 kap 1,2,3,10 o. 12 §§ samt 10 kap 12 §
1 st 2 m	3 kap 1 o. 14 §§
2 st	9 kap 4 §
105 §	9 kap 2 §
106 § 1 mom 1 st o. 2 mom	9 kap 5 §
1 mom 2 st	9 kap 8 §
107 § 1 mom	9 kap 7 §
2 mom	9 kap 6 §
3–4 mom	9 kap 8 §
4 mom	4 kap 5 § o. 9 kap 9 §
108 §	9 kap 11 §
109 § 1 st	15 kap 5 o. 6 §§
2 st 1 o. 3 m	15 kap 5 §
2 st 2 m	15 kap 6 §
110 § 1 mom, 2 mom 1 st o. 3 mom	9 kap 14 §
2 mom 2 st	Utgår
4 mom	9 kap 13 §
111 § 1–2 st	Utgår
3 st	6 kap 2 §
112 §	Utgår
113 §	Utgår
114 §	9 kap 13 §
115 §	9 kap 16 §
116 §	Jfr. 9 kap 15 §
117 § 1 st	Utgår
2 st	9 kap 16 §
118 § 1 st 1 m	13 kap 1 § 1 st
1 st 2 m o. 2 st	13 kap 1 § 2 st
1 st 3 m	Utgår
119 § 1 st	13 kap 4 o. 7 §§
2 st	Förordningen
120 § 1–2 o. 4 st	13 kap 2 § 1 st
3 st	13 kap 5 §

BL	BAL
4 st	13 kap 2 § 2 st
121 §	Utgår
122 §	13 kap 6 §
123 § 1–2 st	13 kap 7 §
3 st	Jfr. 13 kap 1 § och 4 §
124 §	13 kap 3 §
125 §	Utgår Jfr. 13 kap 7 § o. 8 § 1 st
126 § 1 st	13 kap 7 §
2 st	Utgår Jfr 13 kap 7 §
127 § 1 m	Jfr 13 kap 7 §
2–3 m	Utgår
128 §	13 kap 8 §
129 §	13 kap 10 §
130 §	13 kap 9 §
131 § 1 st	13 kap 11 §
2–3 st	13 kap 13 §
132 §	Utgår
133 § 1 st	13 kap 12 §
2 st	Utgår Jfr 13 kap 12 §
134 §	13 kap 8 §
135 §	Jfr 13 kap 8 § 1 st
136 §	13 kap 13 §
137 §	Utgår Jfr 13 kap 8 § 2 st
138 §	13 kap 13 §
139 § 1 st	13 kap 14 §
2 st 1 m	13 kap 14 § 2 st
2 st 2 m	12 kap 5 §
140 § 1 st	Utgår Jfr 13 kap 14 §
2 st	3 kap 4 § 3 st
3–4 st	13 kap 14 §
141 §	13 kap 15 §
142 § 1 st	13 kap 16 §
2 st	Förordningen
143 §	13 kap 17 §
144 §	13 kap 20 §
145 §	13 kap 4 o. 19 §§
146 §	13 kap 8 §, 12 kap 1, 2, 4, 5 o. 6 §§
147 §	17 kap 1 §
148 §	17 kap 2 §
149 §	17 kap 3 §
150 §	17 kap 4 §
151 §	11 kap 1 § 3 st, 17 kap 5 §
152 §	17 kap 6 §
153 §	17 kap 7 §
154 §	17 kap 8 §
155 §	17 kap 9 § 1 st
156 §	17 kap 9 § 2 st
157 §	19 kap 2 § 1 o. 3 st
158 § 1 mom 1–2 st	Utgår
1 mom 3 st	17 kap 10 §
1 mom 4 st	Utgår Jfr 13 kap 8 § 2 st
2 mom	17 kap 11 §
159 §	17 kap 13 §
160 § 1 st	17 kap 14 §
2 st	Övergångsbest.
161 §	2 kap 16 §
162 §	1 kap 2 §

BL	BAL
163 §	Upphävd Lag 1972:656
164 § 1–2 mom	18 kap 4 §
165 §	Förordningen
166 §	–"–
167 § 1 mom	4 kap 13 §
2–3 mom	Förordningen
168 §	6 kap 7 §
169 § 1 mom	4 kap 14 §
1 mom 1 st	18 kap 6 §
1 mom 3 st	4 kap 11 §
2 mom	18 kap 6 §
2 mom 3 st	6 kap 4 o. 7 §§
3 mom	18 kap 6 §
170 §	16 kap 4 §
171 § 1 st	18 kap 5 §
2 st	9 kap 16 §
3 st	–
172 §	18 kap 2 §
173 §	18 kap 3 §
174 § 1 st	18 kap 1 §
2 st	17 kap 13 §
175 § 1 st	17 kap 1 §
2 st	18 kap 7 §
176 §	15 kap 1 §
177 § 1 st	15 kap 1 §
1–2 st	15 kap 2 §
3 st	15 kap 3 §
178 §	15 kap 1 o. 3 §§
179 §	15 kap 3 §
180 §	15 kap 4 §
181 §	15 kap 4 §
182 §	6 § bankrörelselagen
183 §	19 kap 1 §
184 §	19 kap 1 §
5 p	10 kap 13 §
185 §	Utgår
186 §	Utgår
187 §	2 kap 15 § 2 st
188 §	3 kap 16 §
189 §	4 kap 2 §
190 §	4 kap 2 §, 7 kap 4 § 6 p
191 §	5 § bankrörelselagen
192 §	4 § –"–
193 §	Förordningen
194 §	–

Bilaga 3

Sammanställning med hänvisningar mellan lagrummen i utredningens förslag till bankaktiebolagslag, lagen (1955:183) om bankrörelse och aktiebolagslagen (1975:1385)

BAL	BL	ABL
1 kap		*1 kap*
1 § 1 st	1 § 1 st	
2 st	7 § 2 st 3 m	1 § 1 st
3 st	7 § 1 st 1 m	1 § 2 st 2 m
2 §	3 § 1 st	–
3 §	–	2 §
2 kap		*2 kap*
1 § 1 st	4 § 1 mom 2 st	1 § 1 st
2 st	4 § 1 mom 3 st	1 § 2 st
2 § 1 st	–	2 § 1 st 1 m
2 st	7 § 2 st 1–2 m	2 § 1 st 2–3 m
3 § 1 st	4 § 1 mom 1 st	–
2 st	4 § 1 mom 4 st	–
3 st	4 § 1 mom 5 st	–
4 §	4 § 2 mom	–
5 § 1 p	5 § 1 st 1 p	4 § 1 p
2 p	5 § 1 st 5 p	4 § 2 p
3 p	5 § 1 st 2 p	4 § 3 p
4 p	5 § 1 st 3 p, 7 § 1 st 2 m	4 § 4 p
5 p	5 § 1 st 4 p	4 § 5 p
6 p	5 § 1 st 6 p o. 3 st	4 § 6 p
7 p	5 § 1 st 8 p	4 § 7 p
8 p	5 § 1 st 7 p	4 § 8 p
6 § 1 st 1 p	9 § 1 st 1 p	3 § 1 p
6 § 1 st 2 p	9 § 1 st 2 p	3 § 2 p
6 § 1 st 3 p	9 § 1 st 4 p	3 § 3 p
6 § 2 st	9 § 2 st 1 m	–
7 § 1 st	10 § 1 mom 1 st	5 § 1 st 1 m
2 st	12 § 1 st, 14 §	5 § 1 st sista m
3 st	12 § 2 st	5 § 2 st
8 §	11 §	3 § 2 st
9 § 1 st	10 § 1 mom 2 st o. 2 mom 1 m	6 § 1 st
2 st	9 § 2 st	6 § 2 st
10 § 1 st	15 § 2 mom 1 m	7 § 1 st
2 st	15 § 1 mom	7 § 3 st
3 st	–	7 § 2 st
4 st	15 § 1 mom	7 § 4 st

BAL	BL	ABL
11 § 1 st	–	8 § 1 st
2 st	15 § 2 mom 2–3 m	8 § 3 st
3 st	16 §	8 § 4 st
4 st	15 § 3 mom, 17 §	8 § 5 st
12 § 1 st	22 § 1 st	9 § 1 st
2 st	19 §, 26 § 1 st	9 § 2 st 1, 2 o. 4 p
3 st	–	9 § 3 st
4 st	13 § 2 st, 21 §	9 § 4 st
13 § 1 st	26 § 2 st	10 § 1 st
2 st	27 §	10 § 2 st
3 st	Jmf 28 § 2 st	10 § 3 st
14 §	28 § 2–5 st	11 §
15 § 1 st	26 § 3 st	12 § 1 st
2 st	187 §	12 § 2 st
16 § 1 st	20 § 1 st	13 § 1 st
2–3 st	20 § 2 st	13 § 2–3 st
17 §	161 § (delvis)	–
3 kap		*3 kap*
1 §	8 § 1 mom 3 st, 104 § 1 st 2 m	1 §
2 §	8 § 2 mom	2 §
3 §	18 §	–
4 § 1 st	7 § 3 st 2 m, 23 § 3 st	4 § 1 st
2 st	23 § 1–2 st	4 § 2 st
3 st	45 § 4 st, 46 § 2 mom 2 st 140 § 2 st	4 § 3 st
4 st	–	4 § 4 st
5 st	–	4 § 5 st
5 §	–	5 §
6 §	23 § 4 st, 24 §	6 §
7 §	25 § 1 mom 1–3 st o. 2 mom 1–2 st o. 4 st	7 §
8 §	LFA 1–2 §§	8 §
9 §	LFA 3 § 2–3 st o. 5–7 §§	9 §
10 §	LFA 8 §	10 §
11 §	LFA 9 §, 16 § 1 o. 3 st samt 18 §	10 § 2–4 st
12 §	LFA 10 § o. 32–34 §§	11 §
13 §	LFA 12 §	12 §
14 §	25 § 1 mom 5 st o. 104 § 1 st 2 m samt LFA 13–15 §§	13 §
15 § 1 st	25 § 2 mom 3 st	14 §
2 st	LFA 31 §	14 §
3 st	7 § 3 st 1 m	14 §
16 §	188 §	15 §
17 §	–	16 §
18 §	–	17 §
4 kap		*4 kap*
1 § st	32 § 1 st, 44 § 1 mom 1 st	1 § 1 st
2 st	32 § 1 1 st, 44 § 1 mom 2 st 1m	1 § 2 st
2 §	41 § 2 st, 189–190 §§	1 § 3 st
3 §	36 §, 44 § 1 mom 4 st	2 §
4 § 1 st	–	3 § 1 st
2–3 st	37 §, 44 § 2 mom 4 st 2 m samt LFA 22–23 §§ o. 24 § 2 st	3 § 2–3 st
5 §	32 § 2 st, 107 § 4 mom	4 §

BAL	BL	ABL
6 § 1–3 st	33 § o 35 § 2 st 1 m	5 § 1–3 st o. 12 § 5 st
4 st	LFA 21 § 1 st o. 2 st 1 m	5 § 4 st
5 st	–	5 § 5 st
7 § 1 st	39 § 2 st	2 kap 3 § 3–5 st o. 4 kap 6 § 1 st
2–5 st	–	2 kap 3 § 3–5 st o. 4 kap 6 § 1 st
8 §	35 § 3 st o. LFA 36 §	7 §
9 §	35 § 2 st 1 m, 38 § 1–2 st 39 §	8 § 9 §
10 §	40 §	10 §
11 §	42 § 1 mom 3 st, 169 § 1 mom 3 st	11 §
12 §	41 §	12 §
13 §	42 § 3 mom, 167 § 1 mom	13 §
14 §	41 § 1 st, 42 § 1–2 mom o. 169 § 1 mom	14 §
15 §	43 §	15 §
16 §	–	16 §
17 §	44 § LFA 21 § 2 st	17 §
18 §	LFA 25 §	18 §
19 §	–	19 §
20 §	–	20 §
21 §	–	21 §
22 §	–	22 §
23 §	–	24 §
24 §	–	25 §
25 §	–	26 §
26 §	–	
5 kap		*5 kap*
1 § 1 st	LKS 1 § 1 st	1 § 1 st
2 st	LKS 1 § 2 st	1 § 2 st
3 st	LKS 1 § 3–4 st	1 § 3 st
4 st	LKS 12 § 2 st	1 § 4 st
2 §	LKS 2 §	2 §
3 §	LKS 3–4 §§	3 §
4 §	LKS 5 § o. 18 § 2 st	4 o. 15 §§
5 §	LKS 6 §	5 §
6 §	LKS 7 §	6 §
7 § 1 st	LKS 8 § 1 st	7 § 1 st
2 st 1 p	LKS 8 § 2 st 1 p	7 § 2 st
2 st 2 p	LKS 8 § 2 st 2 p	7 § 3 st
8–9 §§	LKS 9–10 §§	8–9 §§
10 §	LKS 11 §	10 §
11–13 §§	LKS 13–16 §§	11–13 §§
14 §	LKS 17 §	14 §
15 §	–	15 §
16 §	–	7 kap 2 § 1 st
17 §	–	7 kap 2 § 2 st
18 §	–	5 kap 16 §, 7 kap 3 §
6 kap		*6 kap*
1 §	46 § 1 mom 4 st 2 m o. 46 § 2 mom 1 st	1 §
2 §	46 § 1 mom 1–2 st, 111 § 3 st	2 §
3 §	46 § 1 mom 4 st 1 m	3 §

BAL	BL	ABL
4 §	46 § 1 mom 5–6 st, 169 § 2 mom 3 st	4 §
5 §	48 § 1–2 st	5 §
6 §	47 § 1 mom 1–2 st	6 §
7 §	47 § 1 mom 3 o. 5 st, 168 §, 169 § 2 mom 3 st	7 §
8 §	45 § 1–3 st	8 §
9 §	49 §	7 kap 1 §
7 kap		
1 §	53 §	–
2 §	54 §	–
3 §	–	–
4 § 1–5 p	55 § 1 st	–
6 p	190 §	–
5 §	55 § 2–3 st	–
6 §	56 §	–
7 §	57 §	–
8 §	–	–
9 §	58 §	–
10 §	59 §	–
11 §	59a §	–
12 §	64 §	–
13 §	60 §	–
14 §	61 §	–
15 §	62 §	–
16 §	63 §	–
17 §	66 § 3 st	–
18 §	67 §	–
19 §	68 §	–
20 §	70 §	–
8 kap		*8 kap*
1 §	71 § 1 st, 73 § 1 st, 76 § 1 st	1 § o. 6 § 1 st 1 m
2 §	73 § 1 st 2 p, 73 § 2 st	2 § 1–2 st
3 § 1 st	72 § 1 st	4 §
2 st	72 § 2–3 st	–
4 § 1 st	74 § 1 st 1 m	3 § 1 st
2 st	74 § 1 st 2–3 m	–
5 § 1 st	74 § 2 st	–
2 st	74 § 3 st	–
3 st	74 § 4 st	–
6 § 1–4 st	74 § 5 st	–
5 st	74 § 6 st	–
7 § 1 st	74a § 1 st	–
2 st	74a § 2 st	–
8 §	75 §	–
9 §	–	7 §
10 §	77 §	8 § 1 st
11 § 1 st	78 § 1 st	8 § 2 st
2 st	78 § 2 st	8 § 3 st
3 st	74a § 3 st	–
12 §	79 §	9 §
13 §	80 §	10 §
14 §	81 § o. 82 § 1–2 mom	11 §
15 §	83 § 1 m, 84 § 1–2 st	13 §
16 §	85 § 1 st	14 § 1 m

BAL	BL	ABL
17 §	22 § 2–3 st, 88 §	15 §
9 kap		*9 kap*
1 §	104 § 1 st, LFA 35 §	1 §
2 §	104 § 1 st, 105 §	2 § 1–2 st
3 §	104 § 1 st	3 §
4 §	104 § 2 st	4 §
5 §	106 § 1 mom 1 st o. 2 mom	5 §
6 §	107 § 2 mom	6 §
7 §	107 § 1 mom	7 §
8 §	106 § 1 mom 2 st, 107 § 3–4 mom	8 § 1 m o. 9 §
9 §	107 § 4 mom	10 §
10 §	104 § 1 st	11 §
11 §	108 §	12 § 1–3 st
12 §	104 § 1 st	13 §
13 §	110 § 4 mom, 114 §	14 § 1 o. 3 st
14 §	110§ 1 mom, 2 mom 1 st o. 3 mom	15 §
15 §	52 § 3 st	16 §
16 §	115 §, 117 § 2 st	17 §
17 §	87 §	18 §
10 kap		*10 kap*
1 § 1 st	95 §	1 § 1 st o. 3 st 1 m
2 st	97 § 3 mom	1 § 3 st 2 m
3 st	96 § 1 st 1 m	2 st
2 § 1 st	97 § 1 mom 1 st 1 m	2 § 1 st
2 st	97 § 1 mom 1 st 2 m	2 st
3 st	97 § 1 mom 2 st	3 st
4 st	–	4 st
3 §	97 § 1 mom 2 st	3 § 1 st
4 §	97 § 1 mom 3 st, 61 § 3 st	4 § 1 o. 3 st
5 §	96 § 1 st 2 m, 149 § 1 st 2 m	5 §
6 §	97 § 2 mom	6 §
7 §	95 § 1 st, 99 §, 100 § 1 st	7 §
8 §	100 § 2 st	8 §
9 §	101 § 3 m	9 §
10 §	101 § 1 m, 102 §	10 §
11 §	100 § 3 st	11 §
12 §	104 § 1 st	12 §
13 §	184 § 5 p	13 §
11 kap		*11 kap*
1 § 1 st	89 § 1 st 1 m, 90 §	1 § 1 st
2 st	Jmf 91 § 1 st	1 § 2 st
3 st	151 §	1 § 3 st
2 § 1 st	–	2 § 1 st
2 st	89 § 1 st 2 m o. 2 st	2 § 2 st
3 § 1 st	89 § 3 st	3 § 1 st
2 st	–	3 § 2 st
4 §	91 § 2 mom	3 § 2 st
5 § 1 st	91 § 1 mom	–
2 st	91 § 3 mom 2 st	–
3–4 st	91 § 3 mom 2 st 2 m	4 § 1 st
6 § 1 st	–	–
2 st	5 § 1 st	
7 § 1 st	–	7 § 1 st
2 st	–	2 st
3 st	91 § 5 mom	5 st

BAL	BL	ABL
8 §	–	8 §
9 § 1 st	–	11 kap 1 § 3 st
2 st	94 § 1 st	9 § 1 st
3 st	2 st	2 st
4 st	4 st	3 st
9 § 5 st	–	9 § 4 st
10–14 §§	–	10–14 §§
12 kap		*12 kap*
1 §	51 § 1 mom 1 m	1 §
2 §	51 § 1 mom	2 §
3 §	52 § 1 st, LFA 21 § 1 st, 22–23 §§ samt 24 § 1 st	3 §
4 §	50 §	4 §
5 §	51 § 2 mom, 139 § 2 st 2 m	5 §
6 §	52 § 2 st 2 m, 83 § 2 m	6 §
13 kap		*13 kap*
1 § 1 st	118 § 1 st 1 m	1 § 1 st
2 st	118 § 1 st 2 m o. 2 st	1 § 2 st
3 st	jmf 118 § 1 st 2 m	1 § 2 st
2 § 1 st	120 § 1–2 st o. 4 st	2 § 1 st
2 st	120 § 4 st	2 § 2 st
3 st	–	2 § 3 st
3 §	124 §	2 § 4 st
4 §	119 § 1 st, 145 §	4 §
5 §	120 § 3 st	5 §
6 §	122 §	6 §
7 §	119 § 1 st, 123 § 1–2 st, 126 § 1 st, 127 § 1 m	7 § 1–3 st
8 §	128, 134 §§	7 § 4–5 st
9 §	130 §	8 §
10 §	129 §	9 §
11 §	131 § 1 st	10 §
12 §	133 § 1 st	11 §
13 §	136 o. 138 §§	12 §
14 §	139 § 1 st o. 140 § 3–4 st	13 §
15 §	141 §	14 §
16 §	142 § 1 st	15 § 1–2 st
17 §	143 §	16 §
18 §	–	17 §
19 §	145 §	19 §
20 §	144 §	20 §
14 kap		*14 kap*
1 §	–	1 §
2 §	–	2 §
3 §	–	3 §
4 §	–	4 §
5 §	–	4 § 2 st
6 §	–	5 § 2–4 st
7 §	–	6 §
8 §	–	7 §
9 §	–	8 §
10–14 §§	–	9–13 §§
15 kap		*15 kap*
1 §	176 §, 177 § 1 st, 178 §	1 §
2 §	177 § 1–2 st	2 §

BAL	BL	ABL
3 §	177 § 3 st, 178–179 §§	3 § 1 m
4 §	180–181 §§	4 §
5 §	jfr 109 § 1 st, 109 § 2 st 1 o. 3 m	5 §
6 §	109 § 1 st o. 2 st 2 m	6 §
16 kap		*16 kap*
1 §	5 § 2 st, 6 § 1 st o. 2 st 1 m	1 § 1–2 st
2 §	6 § 3 st	1 § 3 st
3 §	86 §	1 § 4 st
4 §	170 §	2 §
17 kap		
1 §	147 §	–
2 §	148 §	–
3 §	149 §	–
4 §	150 §	–
5 §	151 §	–
6 §	152 §	–
7 §	153 §	–
8 §	154 §	–
9 §	155 §	–
10 §	158 § 1 mom 3 st	–
11 §	158 § 2 mom	–
12 § 1 st	175 § 1 st	–
2 st	Jfr 175 § 2 st	–
13 §	159 §	–
14 §	160 § 1 st	–
18 kap		*18 kap*
1 §	3 § 2 st o. 174 § 1 st	1 § 1–2 st
2 §	172 §	2 §
3 §	173 §	3 §
4 §	164 § 1–2 mom	4 §
5 §	171 § 1 st	5 §
6 §	169 § 1 mom 1 st o. 2 mom 1 st 169 § 3 mom	6 §
7 §	175 § 2 st	7 § 3 st
19 kap		*19 kap*
1 §	183–184 §§	1 §
2 § 1 st	157 §	2 §
2 st	–	2 §
3 st	157 §	2 §
4–6 st	–	–

Statens offentliga utredningar 1984

Kronologisk förteckning

1. Sociala aspekter på regional planering. I.
2. Värdepappersmarknaden. Fi.
3. Domstolar och eko-brott. Ju.
4. Långtidsutredningen. LU 84. Huvudrapport. Fi.
5. Sektorstudier. LU 84. Bilagedel 1. Fi.
6. Särskilda studier. LU 84. Bilagedel 2. Fi.
7. Långtidsutredningen. LU 84. Bilagedel 3. Fi.
8. Näringstillstånd. Ju.
9. Förslag till lag om Kooperativa föreningar. I.
10. Kompletterande motståndsformer. Fö.
11. Rösträtt och medborgarskap. Ju.
12. Rösträtt och medborgarskap. Bilaga. Ju.
13. Samordnad narkotikapolitik. S.
14. RF 10:5. Ju.
15. Ekonomisk brottslighet i Sverige. Bakgrund, övervägande, åtgärder. Ju.
16. Förvärv i god tro. Ju.
17. Sveriges internationella transporter. K.
18. Arbetsmarknadsstriden I. A.
19. Arbetsmarknadsstriden II. A.
20. Datorer och arbetslivets förändring. A.
21. Förenklad självdeklaration. Fi.
22. Panträtt. Ju.
23. Folkbibliotek i Sverige. U.
24. En bättre information om kemiska produkter. Jo.
25. Ny konsumentköplag. Ju.
26. Ny Banklagstiftning. Del 1. Bankrörelselag. Fi.
27. Ny Banklagstiftning. Del 2. Bankaktiebolagslag. Fi.

Statens offentliga utredningar 1984

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Kommissionen mot ekonomisk brottslighet. 1. Domstolar och eko-brott. [3] 2. Näringstillstånd. [8] 3. Ekonomisk brottslighet i Sverige. Bakgrund, övervägande, åtgärder. [15]
1983 års rösträttskommitté. 1. Rösträtt och medborgarskap. [11] 2. Rösträtt och medborgarskap. Bilaga. [12]
RF 10:5. [14]
Förvärv i god tro. [16]
Panträtt. [22]
Ny konsumentköplag. [25]

Försvarsdepartementet

Kompletterande motståndsformer. [10]

Socialdepartementet

Samordnad narkotikapolitik. [13]

Kommunikationsdepartementet

Sveriges internationella transporter. [17]

Finansdepartementet

Värdepappersmarknaden. [2]
Långtidsutredningen. 1. Långtidsutredningen. LU 84. Huvudrapport. [4] 2. Sektorstudier. LU 84. Bilagedel 1. [5] 3. Särskilda studier. LU 84. Bilagedel 2. [6] 4.Långtidsutredningen. LU 84. Bilagedel 3. [7]
Förenklad självdeklaration. [21]
Banklagsutredningen. 1. Ny banklagstiftning. Del 1 Bankrörelselag. [26] 2. Ny banklagstiftning. Del 2. Bankaktiebolagslag. [27].

Utbildningsdepartementet

Folkbibliotek i Sverige. [23]

Arbetsmarknadsdepartementet

Konfliktutredningen. 1. Arbetsmarknadsstriden I. [18] 2. Arbetsmarknadsstriden II. [19]
Datorer och arbetslivets förändring. [20]

Industridepartementet

Sociala aspekter på regional planering. [1]
Förslag till lag om Kooperativa föreningar. [9]

Anm. Siffrorna inom klammer betecknar utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.

KUNGL. BIBL.
1984-05-18
STOCKHOLM

Liber
Allmänna Förlaget

ISBN 91-38-08255-1
ISSN 0375-250X